Nâzım Hikmet

Piraye'ye Mektuplar

YKY'de 3. baskı

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

PİRAYE'YE MEKTUPLAR

Nâzım Hikmet (Selanik, 17 Ocak 1902 – Moskova, 3 Haziran 1963) Bahriye Mektebi'ni bitirdi (1919), Hamidiye Kruvazörü'ne stajyer bahriye subayı olarak atandı. 1920'de sağlık kurulu kararıyla askerlikten çıkartıldı. Ocak 1921'de Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Cepheye gönderilmedi, bir süre Bolu'da öğretmenlik yaptıktan sonra Eylül 1921'de Batum üzerinden Moskova'ya gitti, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde (KUTV) okudu. 1924'te Türkiye'ye döndü, bir yıl sonra yeniden Moskova'ya gitti, 1928'e kadar kaldı. 1928'de döndüğünde bir süre tutuklu kaldı. Şiirleri ile ilgili açılan pek çok davada beraat eden Nâzım Hikmet, 1933 ve 1937'de örgütsel faaliyetleri nedeniyle bir süreliğine tutuklandı. 1938'de bu kez "orduyu ve donanmayı isyana teşvik" suçlamasıyla tutuklandı ve toplam 28 yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm edildi. 14 Temmuz 1950'de çıkan Genel Af Yasası'ndan yararlanarak, 15 Temmuz'da serbest bırakıldı. Yasal olarak yükümlülüğü olmamasına karşın, askerliğine karar alınmasını hayatına yönelik bir tehdit gördüğü için 17 Haziran 1951'de İstanbul'dan ayrıldı, Romanya üzerinden Moskova'ya gitti. 25 Temmuz 1951 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkartıldı. Ölümüne kadar pek çok ülkeye seyahatler yaptı, konferanslar verdi, şiirlerini okudu. Moskova'da Novodeviçiy Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şiir yazmaya 1914'te başlayan Nâzım Hikmet'in ilk şiiri, Mehmed Nâzım imzasıyla ("Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı") 3 Ekim 1918'de *Yeni Mecmua*'da yayımlandı. 1921-1924 yılları arasında Moskova'da öğrenim görürken tanıştığı Rus fütüristleri ve konstrüktivistlerinden esinlenerek, klasik şiir kalıplarından sıyrıldı, özgür, yeni bir şiir dili ve biçimi geliştirmeye başladı. Bu ilk çalışmalarından bazıları *Aydınlık* dergisinde yayımlandı. İlk şiir kitabı, *Güneşi İçenlerin Türküsü* 1928'de Bakû'da yayımlandı. 1929'da İstanbul'da basılan *835 Satır*, edebiyat çevrelerinde geniş bir yankı uyandırdı. Zamanla, tam anlamıyla klasik de denilemeyecek ama biçimsel bakımdan daha az deneysel bir şiir dili geliştirdi. Halk şiirinin de Doğu şiirinin de çağdaş bir şiirden ödün vermeden nasıl kullanılacağını gösterdi.
Edebiyatın yanı sıra, tiyatro ve sinema da Nâzım Hikmet'in ilgi alanına girmiştir. Moskova'da bulunduğu yıllar, bu iki sanat türünde Rusların öncülük ettiği çağa uygun düşmektedir. Pek çok filmin senaryolarını yazdı, çekimlerine katkıda bulundu. Gazete yazıları, romanları, öyküleri, çevirileri de olan Nâzım Hikmet'in yapıtları, 1938'den 1965 yılına dek Türkiye'de yasaklandı. 1965'ten başlayarak, çeşitli basımları yapılan yapıtları, "bütün yapıtları" kapsamında, bir araya getirildi. Yapı Kredi Yayınları, bu "külliyatı" yeniden gözden geçirerek yayımlamaktadır.

NÂZIM HİKMET

Piraye'ye Mektuplar

Derleyen:
Memet Fuat

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 3665
Edebiyat - 1050

Piraye'ye Mektuplar / Nâzım Hikmet
Derleyen: Memet Fuat

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 77
Sertifika No: 12027

1. baskı: Adam Yayınları, Mart 1998
Özel baskı: Şubat 2012 tarihinde 16.5 x 24 boyutlarında,
ISBN 978-975-08-2183-7 numarasıyla yayımlanmıştır.
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Temmuz 2012
3. baskı: İstanbul, Ocak 2015
ISBN 978-975-08-2297-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2012
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

PİRAYE'YE MEKTUPLAR

Sunu

Nâzım'm, 1933'ten 1950'ye kadar, on yedi yıl boyunca, çeşitli cezaevlerinden kendisine yazdığı mektupları, Piraye bir tahta bavulda saklardı. Ceviz ağacından yapılmış, 41 x 26 x 14 cm boyutlarında küçük bir tahta bavul. Küçük olduğu için, belki "çanta" demek daha doğru. Bu ceviz çantayı ona Nâzım sanırım Çankırı Cezaevi'ndeyken yapmıştı.

1975'te Nâzım ile Piraye adlı kitabı hazırlarken o çantanın içindeki mektuplardan yararlanmıştım.

Annem kendisiyle ilgili yayın yapmamı istemezdi. Kulaktan dolma bilgilerle yalan yanlış şeyler yazanlara yanıt vermemi de engellerdi.

"Kim ne derse desin, önemli değil, sen karışma!"

Bayağı baskı yapardı...

Nâzım ile Piraye'yi ondan gizli hazırlamıştım. Kitap yayımlandıktan sonra pek bir şey demeniş, kızı gibi sevdiği gelini İzgen'e okutup dinlemiş, bir yerde bir yanlışımı saptamıştı :

Pendik yöresindeki gözlerden uzak bir evlendirme dairesinde, oradan buldukları tanıklarla değil, Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde Orhan Ezine ile Vedat Başar'ın tanıklığıyla nikâhlanmışlar Nâzım'la. Benim anlattığım gene ailemiz çevresindeki başka bir nikâhlanma imiş.

İkinci basımda düzeltmiştim bu yanlışı.

Nâzım ile Piraye'yi hazırlarken amacım özellikle Nâzım'ın şiiri ile yaşamı arasındaki iç içeliği vurgulamak, aşk gibi yoğun duyguların çarşı pazar mantığıyla değerlendirilemeyeceğini göstermekti.

İnsanların Nâzım'a boşu boşuna çektirdikleri acıların derinliğini anlamalarını, oynanan küçük oyunların ne büyük yıkımlara yol açtığını görmelerini istiyordum.

Büyük bir aşkı deyimleyen şiirlerle, o şiirlerin arkasındaki yaşam gerçekleriyle, basımevinde çalışanlardan başlayıp okuyan herkesi çok etkilemişti Nâzım ile Piraye.

Bu arada bir eleştirmen arkadaşım, ne yapmak istediğimi anlamamış,

"Mektuplar az gelince, şiirleri doldurmuşsun kitaba," demişti.

Mektuplar az olur mu!..

Mektuplar bir çanta dolusu!..

Piraye ölünce hepsi nasıl olsa yayımlanacaktı...

"Ben öldükten sonra ne isterseniz yapın, yaşarken olmaz," diyordu...

Öldüğünde, onun için bir şeyler yapma isteğini yeğinlikle duyduğum günlerde, mektup çantasını önüme almış, yeniden okumaya başlamıştım. Çoğu tarihsizdi, ama zarflarında tarihler vardı. Yıllara göre ayırılıp bağlanmıştı büyük çoğunluğu.

Bu işi annemin günü gününe yaptığını sanmıyorum. Herhalde sonradan oturup okuyarak, içindekilere göre sıralamıştı mektuplarını.

Yer yer güvensizlik duyuyordum. Birtakım karışıklıklar var gibiydi. Mektupların zarfları değişmiş de olabilirdi.

Hepsini baştan sona okuyup, notlar alıp, kullanılan kâğıtlara, kalemlere, daktilolara, daktilo şeritlerine bakarak daha sağlıklı sıralamak gerekiyordu.

Çok güç bir iş...

Ne zaman yapabilirim?

Bir başkası yapabilir mi?

Mektupları dışarı veremem... Bugüne kadar kime ne verdimse geri gelmedi. Bu yüzden çok sevdiğim insanlarla aram açıldı... Hiç düşünmeden, şu anda, dört saygın sanat adamının adlarını verebilirim : Aldıkları fotoğrafları geri getirmeyen, getirmeye de niyeti olmayan, arayıp sorduğumda mırın kırın eden dostlar...

Ayrıca, arada el yazıları var, okuyabilirler mi? Sonra yazım kuralları ne ölçüde bugüne uydurulacak? Bir sürü şey...

Bu işi ben yapmalıyım...

Derken 1996'nın son günü bir solunum yetersizliği...

Kendimden geçtiğimde hastanede olmasam, hemen yoğun bakıma almasalar, "gülmek, ağlamak bitti çocuğum..."

On beş gün sonra burnumdan oksijene bağlı eve döndüğümde iki şey vardı kafamda. Sonuna çok yaklaştığım çocukluk, gençlik anılarımı, Gölgede Kalan Yıllar'ı bitirmek, bir de çantadaki mektupları derleyip toparlamak...

İyi kötü çalışmaya başlayınca, fazla zorlanmadan birincisini kotarabileceğime inanıyordum, az kalmıştı, ama ikincisini yapabilecek gücü görmüyordum kendimde.

Ne yapsak diye yayınevindekilerle birlikte kara kara düşünürken Semih Gümüş'ün bir arkadaşı, Belgin Sunal, bu gözümde büyüdükçe büyüyen işi üstlenebileceğini, mektupları gelip bizim evde, benim denetimimde yazacağını söyledi.

Okuyamadığı yerleri ben okudum, sormak istediği şeyler olursa yanıtladım, o ise bilgisayarın başında günlerce yazdı, yazdı, yazdı...

Piraye'nin yaptığı sıralamaya, kuşkuya düşsek de, pek dokunmadık, yeri belirtilmemiş, dışarda bırakılmış bazı mektupların yerini bulmaya çalıştık, o kadar.

Yer yer sıralamada birtakım yanlışlar olduğunu düşünebilirsiniz. Bize de öyle geliyor.

Bazı bölümlerde çok tedirgin olduk. Ama bunları içerikteki ipuçlarına bakarak düzeltmeye çalışırken her şeyi büsbütün karıştırmaktan da korktuk.

Elinizdeki mektupların birçoğu başlı başına bir çığlık... Yoğun bir duygusallık içeriyorlar...

Varsın sıralamaları biraz bozuk olsun...

Bu iki kitaptakiler, Nâzım'ın Piraye'ye yazdığı mektupların hepsi mi?

Çantadakilerin hepsi...

Belki bir gün başka yerlerden de bir şeyler çıkar, bilemem.

Kimi dostlarının, sanatçı mektuplarını, anı olarak saklamak üzere, yürüttükleri çok görülmüştür.

Başkalarının elinde de Nâzım'ın Piraye'ye yazdığı birkaç mektup olabilir.

Ben, bildiğiniz gibi, yıllardır, annemin koruduğu, sakladığı Nâzım Hikmet'le ilgili her şeyi okurlara ulaştırmaya çalıştım. De Yayınevi'nde başlayan bu özel görev, Adam Yayınları'nda sonuna yaklaştı gibi...

Herkese sevgiler...

Memet Fuat
Çamlıca, Mayıs 1997

dışarıdan bir mektup

1

*(Tarihsiz)**

Canımın içi karıcığım,

Samiye, Sare'ye mektup yazdı, Nizam, ben ve Seyda bu mektuba manalı manasız satırlar ve cümleler ilave ettik. Birden içimde sana mektup yazma arzusu doğdu ve yazıyorum işte!

Artık öyle oldu ki kafamın içindeki "Sen"le kelimeler ve cümleler halinde mütemadiyen konuşmak istiyorum. Bu hal belki bir nevi cinnettir fakat mükemmel ve harikulade bir delilik...

Şimdi sen çoktan uyanmışsındır. Yanakların al al olmuştur, saçlarının bakırlığı kim bilir ne acayip yanar. Karısı, karısı, yanında olsam şimdi senin!

Sana tuhaf bir şey söyleyeyim mi? Ben seninle, sana dair yalnız şiir diliyle konuşabileceğim artık galiba!..

Bizim yazıları tercüme eden Almanlarla bugün saat beşte görüşeceğim. Sonra akşama seni göreceğim. Dudaklarını taze, buğusu üstünde nemli bir yemiş gibi uzatacaksın bana.

Oh ne âlâ.

Kocan
(imza)

**1932'de yazılmış olmalı.*

bursa cezaevi'nden

2

Haziran 1, 1933

Hatçem,

Sağ salim Bursa'ya ulaştık. Rahatımız iyicedir. Mahkemenin ne zaman başlayacağı daha belli değil. Bu da tabii. Çünkü buraya geleli daha 24 saat bile olmadı.

Aramıza dağlar denizler girdikten sonra hasret ve görecekliklik bir kat değil kat kat arttı. Tez kavuşsak derim. Sen de öyle dersin, bilirim. Ama bakalım hadisat ne der?

Hapisane penceresinden, yığın yığın yeşillikler arkasında Bursa'nın beyazlıkları ve keşişin dumanlara karışan etekleri görünüyor. Ben seni düşünüyorum. Senin çocukluğun bu yeşillikler arasında, bu kocaman, karlı dağın yamacında geçmiş. Ne tuhaf şey değil mi? Senin en güzel günlerinin geçtiği bu gök altında benim şimdi, bir türlü bitmek tükenmek bilmeyen saatlarım uzayıp gidiyor... Her ne hal ise geç şimdi bunları...

Hiç olmazsa haftada bir bana mektup göndermeyi unutma! İhmal etme! Memet, annen, Selma, Fahamet, Vedat canım ne âlemde?.. Hepsinin gözlerinden ve ellerinden öperim. Samiye'yi, Seyda'yı görürsen selamlarımı ve öpüşlerimi söylersin... Halalarımın ellerinden pus ederim.

Sana gelince... Kavuşalım derim, kavuşalım tezden...

(imza)

3

1933 / Haziran 5

Yavrucuğum,

Bursa'ya geleli bu ikinci mektubum. Belki ben cevabın için acele ediyorum, belki ilk mektubum eline geçmedi daha, fakat neyleyim?..

Vedat Avukat Ramiz Beyi görsün, Bursa'da olduğumuzu anlatsın, sonra kendisi de gelecekti hani? Muhlis Sabahattin'e de mutlaka haber uçurun, vaadini hatırlatın. Bir de sen git küçük halamı gör. Ramiz'in işi için Şevket Beye söylesin ki, Ramiz de benim işle daha yakından alakadar olsun. Hatta bu hususta sen halamla Ramiz'i konuşturmaya tavassut et...

Memetçik ne yapıyor? Seni ne kadar göresim geldiyse Memet'i de bir hayli göreceğim geldi. Gözümde öyle tütüyorsunuz ki... İpek Film Stüdyosu'nda Kemal Necati vasıtasıyla Vehbi'yi buldur, amcasına beş lira kadar borcum vardı onu göndert bu yakınlarda.

Yavrucuğum,

Beni düşün, elden gelirse üzülme, senin üzüleceğini düşünmek beni çok üzer... Bildiklere selam. Fifi'nin, Vedat canın, Selma'nın, Samuş'un, Seyda'nın gözlerinden valdenin ellerinden öperim. Teyzenin keza... Nadiye'ye, Leman'a selam, Adnan Ağabeyi de unutmadım...

Seni doya doya öperim.

(imza)

4

1933 / 8 Haziran

Yavrum,

Bu üçüncü mektubum. Daha senden bir cevap yok. Acaba mektuplarım güzel ellerine ulaşmıyor mu? Merak içindeyim. Hasta mısın? Memet mi hastalandı? Kafamın içinde türlü türlü kuruntu.

Sana fena bir haber. Burada şimdilik bolca yiyip içiyoruz, ben de şişmanlamaya başladım, İstanbul'daki fidan gibi delikanlılığımı kaybediyorum.

Bizim mahkeme için buranın müddeiumumiliği de ademi selahiyet kararı alıp mahkememizin cereyan edeceği yerin tayini için temyiz mahkemesine müracaat etti. Yani tekrar İstanbul'a gelip oraca mahkeme edilmemiz yüzde elli muhtemel.

Senden bir ricam var : Hani sende mobilya ve ev eşyasını gösteren mecmualar vardı. "Home" filan gibi. Bunlardan bilhassa içinde kübik modelleri olanlardan birkaçını derhal postayla buraya, bana gönder. Burada marangozluk yapacağız. Rica ederim, çok lazım. İhmal etme kuzum. Ben sana daha yenilerini alırım. Sonra belki burada üç ay filan kalacak olursak, gelirken güzel ve ucuz bir oda takımıyla yanma gelmiş olurum...

Yavrum,

Şana her gün mektup yazmak istiyorum. Sana mektup yazarken seninle konuşur gibi oluyorum. Yalnız tek taraflı bir konuşma. Kendim söylüyorum. Senin sesini duyamıyorum. Bana mektup yaz kuzum. Bilmezsin burada sevdiğinden gelen bir satır ne demektir!..

Mali vaziyetin nasıl? Sıkıntı çektiğin ihtimalini düşünmek bile beni nasıl üzüyor bilemezsin.

Sana kuvvetli ol demenin lüzumsuz olduğunu biliyorum. Senin ne kadar metin olduğunu gözlerimle görmedim mi? Burada güzel bir tabir var: "Aldırma! Bu da geçer!" manasına olmak üzere "Boşver!" diyorlar. Canın sıkıldı mı sen de boşver!

Herkese selam, sana hasret.

(imza)

5

12 Haziran 1933

Yavrum!

Hele şükür birinci mektubunu aldım. Çok az yazıyı bu kadar üst üste, bu kadar sevinerek, bu kadar içer gibi okumuşumdur... Bir okudum, bir daha, bir daha!.. Ne şirin, dağınıklığı ne candan, ne içli bir yazı yazışın varmış meğer senin! Hani bana her gün mektubun gelse, bu ağır, bu bitmez tükenmez saatlarım kanat takacaklar, kuş gibi geçecekler!..

Bana haftada iki defa pekâlâ mektup gönderebilirsin. Yalnız mektuplarının içine altı kuruşluk pul koy ki sana derhal cevap verebileyim.

Sana ilk mektubumu yukarı katta, bütün Bursa ovasını gören, bir koğuştan yazmıştım. Halbuki ikinci, üçüncü ve dördüncüsü olan bu mektubu; pencereleri toprakla bir hizada ve yüksek bir taş duvardan başka bir şey görmeyen alt kattaki koğuşumuzdan yazıyorum. Fakat ben bu koğuşumuzdan çok memnunum. Arkadaşlarla bir aradayız. Rahatım burada çok daha iyi... Bilirsin ki, ben, öyle yatacak ve yiyecek şeylere pek aldırış etmem. Yeter ki kafalar kuvvetli, gönüller hoş olsun.

Sanırım ki, Yahya Kemal'indir, bir mısra var : "Sen nerdesin ey sevgili? Yaz günleri nerde?" Bu mısra her nedense, geceleri kendi kendime kaldığım zamanlar, dilimin ucunda dolaşıp duruyor...

Yavrum,

Sen üzülme! Ne zaman olursa olsun, bir gün seninle Bursa'ya geliriz. Sen, yeşillikler arasında dolaşan kızıl saçlı, yaramaz bir kız çocuğu hayali görürsün. Ve ben çok isterim ki, bu kızıl saçlı kız çocuğu hayali, sağ ayağı topal, iriyarı, dağınık sarı saçlı bir erkeğin ellerinden tutsun!.. Her ne hal ise! Boşver!..

Piraye!

Gazetelerde belki okumuşsundur : Bir affı umumi olacağı yazılıyor. "Cumhuriyet" gazetesi dahi yazdığına nazaran, af olacağı muhakkak. Yalnız biz bundan istifade edecek miyiz?.. Bu meseleyi sen ve Vedat iyice tahkik edip bana yazın...

Bu da bu kadar...

Memet'i kucaklarım! Selam edenlere selamlar... Sana gelince...

(imza)

6

19 Haziran 1933

Yavrum!

Üçüncü mektubunu aldım. Beşinci mektubum işte bu... Günlerim hep birbirine benziyor, hep birbiri ayarında. Daha ziyade kendi içimin âleminde yaşıyorum. Canım hem sıkılıyor, hem sıkılmıyor. Can sıkıntısına yavaş yavaş alışıyorum, can sıkıntısına yavaş yavaş alışıyorum, can sıkıntısı tabii bir hal oluyor. Belki bu sadece bir vehim, acayip bir teselli. Fakat böyle... Seni ve sevdiklerimi dehşetle özlüyorum. Her ne hal ise, bugün yine şairliğim, o halim üstümde. Bu faslı kısa keseyim, şairlik bazen gülünç oluyor...

Bizim mahkeme burada olacak. İkinci müstantik Osman Bey tarafından sorguya çekildim. Sorgu devam ediyor. Avukat Ramiz Beyin ahbaplarından Bursalı bir avukat varmış. Geldi, fakat görüşemedik. Ha! Ramiz Beyin evini soruyorsun. Sanırsam sizin eski apartıman civarında, hani vaktiyle büyük halamın oturduğu bir ev vardı. Canım şu Necmettin Sahir'in evinin yanındaki bir sıra birbirine benzer evler, işte onlardan birisi olacak. Fakat Vedat'tan daha iyi öğrenebilirsin. Yoksa Vedat ile de mi aranızdan kara kedi geçti?

Sanırsam Vedat veya Ramiz Beyin benim iş ile daha fazla alakadar olmaları zamanı geldi.

Bir de Vedat'a rica et, Avukat İrfan Emin'i görsün. Tarafımdan iltifat etsin. Ona yazdığım ikinci mektuba daha cevap alamadığımı söylesin ve desin ki : Bursa'dan geceleri Yalova'ya bir otobüs hareket ediyor. Bilet 100 kuruştur. Ve bu otobüs sabahleyin Yalova'dan saat 6'da kalkan vapura yetişiyor. Bu suretle İrfan Emin buraya cuma günü gelirse benimle konuşabilir ve cumartesi günü saat dokuzda işinde, İstanbul'da bulunabilir.

Sen bana mektuplarını daha uzun, daha tafsilatlı yazsan öyle sevineceğim ki... Mecmuayı aldım. Merak etme ziyan olmaz...

Mektup isterim senden. Uzun, uzun, uzun mektuplar...

Büyüklere hürmet, küçüklere sevgi. Memet ve Selma'ya bilhassa.

Seni kucaklarım.

(imza)

7

23 Haziran

Yavrum!

Dördüncü mektubunu aldım. Altıncı mektubumu yazıyorum. Senden iki mektup ilerdeyim. Bu iki fazlalık bir hayli şeyin ispatı ve şahididir. Nelerin şahididir anlatayım mı? Lüzum yok değil mi? Ben bunları, sana kaç defa altın ışıklı gözlerinin içine bakarak söylemişimdir. Her ne hal ise; boşver!

Bizim mahkeme ne gün olacak, malum değil... Bekliyoruz. Benim kurtulacağıma ümidim var. Kudretli bir ümit hem de... Yalnız, aftan acaba siyasi maznun ve mahkûmlar da istifade edebilecekler mi? Bu hususta Vedat sağlam bir tahkikat yapabilir. Ferhat Beyin de malumatı vardır belki... Vedat'a söyle; bak, "rica et" demiyorum, çünkü düşünüyorum da Vedat'ın hakikaten dostum olduğunu daha iyi anlıyorum; Ramiz Beyle görüşsün, belki yakında mahkemeye çıkarız.

Bizim iş ikinci müstantik İhsan Beyde, galiba başka bir mektubumda Osman Bey diye yanlış yazmıştım...

Ramiz Beyin, sanırsam, Hamdi Emin Bey isminde avukat bir dostu varmış. Geldi buraya bir defa, fakat kendisiyle ancak bir dakika ayaküstü konuşabildik...

İpekçiler'den "Bin Bir Geceden Bir Gece" isimli senaryoma mahsuben 25 lira aldım. Kendilerine mektup yazıp yazmamakta müteredditim. Eğer mahzur görmezlerse yazayım. Fakat Vedat kendilerine teşekkürlerimi hararetle bildirsin, ihmal etmesin kuzum.

Buraya Muhlis Sabahattin gelmiş, benimle görüşmek istemiş, fakat müddeiumumilikten izin alamadı mı, nedir? Görüşemedik.

İşler, siparişler için bu kadar.

Gelelim yine yalnız sana ve bana... Şöyle yalnız ikimiz, göz göze, bir pencere önünde, yalnız ellerimizin fısıltısı, yıldızlarla dolu bir gecenin seslerini dinlesek! derim!.. Bana öyle geliyor ki içim yirmi sene derinleşecek, ben yirmi sene gençleşeceğim, küçücük bir mektep talebesi olacağım...

Bak benim mektuplar ne kadar uzun. Bak senin mektuplar ne kadar kısa. Ne olur bana yazacak hiçbir şeyin yoksa bile satırlara başıboş kelimeler yaz... Zarfın içinden bir hapisane duvarı gibi bembeyaz kâatlar çıkmasa.

Bu isteğime boş verme kuzum.

Cümleye selam. Memet'i ve annesini öperim.

(imza)

8

28 Haziran 1933

Yavrum,

"Usta hırsız ev sahibini bastırır" hesabına geldik seninle. Bundan evvel, altıncı mektubumda, ben, senin mektuplarının azlığından ve kısalığından şikâyet etmiştim. Sen benim şikâyetnamemi almadan, bana bir şikâyetname gönderdin. Dışarı çıkınca mektuplarımızı karşılaştırır kozumuzu paylaşırız.

Bizim mahkeme daha başlamadı. İddianameler bile gelmedi daha. Bekliyoruz.

Halama Orhan vasıtasıyla hemen mektup göndereceğim. Yalnız Orhan'ın mufassal adresini bana yaz. Sadece Selanik Bankası Orhan Memduh diye göndermek kâfi mi?

Faik Usta Sinop'a gönderilmiş. Sinop'tan bir mektup aldım. Sonra İstanbul Tevkifhanesi'nde beraber yattığımız Muallim Selim Sırrı Bey vardı. Kendisinden 3 lira borç almıştım. Onu kendisine ver.

Hani sen Vedat vasıtasıyla af meselesini tahkik ettirecektin? Samiye'ye de yazdım, bizim dayı Ali Fuat Paşa Konya mebusu olmuş, onlar kendisinden pekâlâ tahkik edebilirler...

*

Canımın içi, yavrucuğum,

Sana hasretim bir çığ gibi arttıkça artıyor. Meğer biz birbirimize ne kadar bağlıymışız. Kurtulacağımı çok sanıyorum. Fakat kurtulmaz da, araya dört sene girerse, beni unutacak mısın? Dört sene bir mezarın üstüne atılan topraklar kadar unutturucu mudur acaba?.. Kim bilir! Sen hayır! yahut evet! deme! Başından daha böyle bir tecrübe geçmedi ki... Ben unutmayacağıma eminim. Dört duvar arasında senin hayalin nasıl gözümün önünden kaybolabilir.

Her ne hal ise... Bugün karanlık tarafım üstümde. Münasebetsiz şeyler yazacağım... Selamlar.

Memet'i ve seni doya doya kucaklarım.

(imza)

9

2 Temmuz 1933

Yavrum,

Kırmızı biber gibi acı bir mektubunu aldım. İçim yandı. Sitem edecek değilim. Sakın ha! Haksızsın! diyecek değilim. Yalnız, çok insafsızsın! diyeceğim... Sen haklısın. Fakat ben mahpustayım. Sinirliyim. Sen benden uzaksın. Ben sevdiklerimden uzağım. Kızma bana. Ve sakın sanma ki yıktığımı yine iki satırcıkla tekrar yapmak istiyorum. Seni kırdımsa, beni düşünüp benim topal bacaklı, saçları darmadağın kocaman hayalimi, gözlerine daima doyamadan bakan gözlerimi gözünün önüne getirerek kusurumu bağışlayacağına eminim.

Sana bu mektubumu yazarken, koridorda mahpuslar eğlenti yapıyorlar... Demin çıkıp baktım duvarların iki tarafına boydan

boya çömelmişler... Bozuk bir saz. Kırık bir def... Yüzler sapsarı, ortada çiftetelli oynayan iriyarı bir katile tempo tutuyorlardı.

Ben içerdeyim işte. Çocuklar da oyunu seyre gittiler. Yalnızım. Seni düşünüyorum. Seni nasıl iyi, nasıl harikulade düşünüyorum bilsen!..

"Sevmek mükemmel iş delikanlım!"

*

Bizim mahkemenin ne zaman başlayacağı belli değil. Daha iddianameler bile gelmedi. Hatta istintak hâkiminin tahkikatı bile bitmedi galiba!

Nadiye'yi, Hamide Hanımı filan görüyor musun? Onlardan bana kısaca olsun havadis yazsan.

Şimdi bak! Yine belki seni sinirlendirecek bir şey yazacağım. Ne yapayım? Aklıma geleni senden gizleyecek değilim a!.. Sen : İkimiz de bir sayfa yazıyoruz, diyorsun. İyi ama bir benim yazılarımın küçüklüğüne bak!..

Sakın kızma cici!

Sinirlenme ne olur?

Sana mektup yazarken öyle içli bir çocuk gibi oluyorum ki, mütemadiyen nazlanmak, sızlanmak istiyorum!..

*

Orhan'ın tam adresini bilmediğim için ona yazdığım mektubu da senin zarfın içine koyuyorum, kendilerine ya elden, ya posta ile göndertiver kuzum.

Kemal Necati'ye artık hiçbir borcum kalmamıştı. Halt etmiş...

Vedat'a rica ederim Muhsin'le konuşsun. Bir operet yazıyorum, Darülbedayi'e ister mi? Bir de Sarı Zeybek'ten kalma bir alacak vardı, onu da sorsun...

Vedat'ın, Fifi ve Selma'nın gözlerinden, annenin ellerinden öperim. Memet'i kucaklarım. Sana gelince...

(imza)

10

5 Temmuz 1933

Sevgili!

İki mektubunu birden aldım. Hava yağmurluydu. Bacağım ağrıyor, canım sıkkındı. İki mektubun senin iki elin gibi ellerimi tuttu, iki altın gözün gibi gözlerime baktı... Şimdi öyle keyifli öyle neşeliyim ki... İşi mektubun sonuna bırakalım. Ellerin elimde, gözlerin gözümde konuşalım seninle... Ben harıl harıl İngilizceye çalışıyorum. Pekâlâ Almancaya da çalışabilirim. Fakat sen İngilizce bilirsin ve ben senin bildiğin her dilden seninle konuşmak istiyorum. Hani bana mektup yazar da, Çince öğreniyorum, dersen ben de burada hemen Çinceye başlayacağım.

Aklımdayken söyleyeyim bana hemen İngilizce şöyle hafif bir romanla bir de İngilizce-Türkçe lugat gönder. Postaya verirken kitaptır dersen az para alırlar.

Sana bir haber vereyim, artık çoraplarımı kendim yamıyorum. Bu seferki hapislik beni adamakıllı muktesit ve muntazam bir insan yapacağa benziyor. Bana iki çift çorap da gönderebilirsen memnun olurum.

Şiir yazmak istiyorum. İçli, ağır hapisane şiirleri : Fakat sen aklıma geliyorsun, hazin sevgi-ayrılığı şiirleri doğuyor içimden. Halbuki bilirsin ki ben sana dair şiirleri yazmak değil yalnız sana söylemek isterim. Onlar benim öyle mahrem hislerimdir ki bir sen bir de benden başka kimseler bilmemeli, okumamalı, duymamalıdır.

*

Gelelim işlere :

1. Mahkeme sanırsam 15-20 güne kadar başlar.

2. Benim avukat İrfan Emin'dir. Ramiz Bey sadece baba dostu gibi yardım edecek ve bu yardım hususunda icap ederse buraya kadar gelecektir.

3. Benim piyes işinin peşine düştüğün çok iyi. Bir de Vedat canıma, Vedat biriciğime söyle, onun da tanıdığı, İpekçi'lerden tanıdığı bir Sarı İhsan vardır. Bu İhsan benim "Karım Beni Al-

datırsa" filminin plaklarıyla alakadar. O plakların parasını da Vedat ondan sorsun... O...

Bak, O, dedim kaldım. Yukardan çağırdılar. Meğer İrfan Emin gelmiş. Gayet sevindim doğrusu. Konuştuk... Muhsin'in selamlarını getirdi. Haftaya yine gelirim belki dedi gitti. Kurtulacağıma emin.

Bana olan borcunu aydan aya yirmi beş lira ile ödeyecek olan Hamide Hanımı göremediğine üzüldüm. Acaba nerelerde? Sen yine sor, soruştur... Bana neticeyi bildir. Sana bir mektubumda İstanbul Tevkifhanesi'nde bir Muallim Selim Sırrı Bey vardır, ona üç dört lira borcum vardır gönder, demiştim. Kendisinden mektup aldım, gözleri kör olmuş. Ameliyat için hapisane hastanesine kaldırılacakmış. Sen, onun tevkifhanede Localarda İrfan Bey isminde bir arkadaşı var, ona borcumu verirsen kendisine gönderir. Paran yoksa Sevim'in annesinden benim hesabıma iste.

*

Hapisane müdürü geçen gün bana, "Evli misiniz?" diye sordu. Ben de, "Nişanlıyım!" dedim.

Nişanlım benim! Nişanlıcığım. Yüzüğünü kalbimde taşıdığım, kalbime geçirdiğim sevgili! Sana öyle hasretim ki... Herkese ayrı ayrı selam. Seni, seni, seni ve Memet oğlumuzu doya doya kucaklarım!

Nişanlın
(imza)

Bana pul göndermeyi unutma.

11

5 Temmuz 1933

Nişanlım!

Birinci mektubumu yazdım. Tam zarfı kapatırken senin üçüncü mektubun da geldi... Onun için ayrı cevap yazıyorum.

Sen beni fersah fersah geçtin. İçimde gururla, sevinçle karışık bir mahcubiyet var.

Yalnız bu günlerde benden mektup alamamana biraz şaşıyorum. Belki bana üçüncü mektubunu yazdıktan sonra almışsındır. Herhalde bu mektubumdan evvel, sen üç mektubunu yazdıktan sonra, benden mektup alıp almadığını mutlaka yaz.

İrfan Emin, "Mahkemelerin tatil olmasının hiçbir ehemmiyeti yoktur. Nöbetçi mahkeme senin işine bakar ve bu belki de bizim için daha iyi olur," dedi.

*

Seninle beraber daha çok yerlere bakacağız nişanlım, yıldızlara, dost yüzlerine, Memedimizin gözlerine, güzel günlere, beraber yan yana bakacağız...

Önümüzde dinç, kuvvetli, dolgun ve manalı bir hayat var daha. Gönlün kocalmasın nişanlım. Bak ben topal bacaklı, ihtiyar bir çınar ağacına benzeyen gövdemin içinde, her dem taze, her dem kuvvetli ve her dem senin ateşinle dolu, aşınmamış, pırıl pırıl bir yürek taşıyorum. Seni düşünürken ben gençleşiyorum. Bacağımın sızısı duruyor. Sen de beni düşünürken genç ol, kuvvetli ol!..

Ellerinden öperim.

Anacığım. Nişanlım.

(imza)

Orhan'ın mektubunu verdin mi?

12

12 Temmuz

Karıcığım,

Acele yazıyorum. Yarın mufassal uzun yazacağım. Onu bundan bir iki gün sonra alırsın.

1. Ayda 25 lira ile mükemmel geçinirim.

2. Yakında İstanbul'a gelmem ihtimali çok kuvvetli.

3. Bugün müstantiğe çıktık. İstintak lehimizdedir.
4. Seni öperim. Mufassal mektubumu bekle.
Mektubunu aldım.

(imza)

13

*(Tarihsiz)**

Canım nişanlım!
İşte mufassal mektup :
Dün müstantiğe gittik, benim aleyhimde delil olarak gösterilen, fakat hakikatte benim tarafımdan yazılmamış olan el yazılarının kendi el yazılarımla karşılaştırılmasını istemiştim. Bu talebim kabul edilmiş. Dün yazılar karşılaştırıldı. Yarın öbür gün bu hususta rapor verilmiş olacak. Raporun lehimde çıkacağına yüzde yüz eminim. Müstantik Bey : Belki men-i muhakeme kararı alırsınız, diyor. Bu iyi havadislerden birisi... Gelelim ötekisine : Kitap davası için İstanbul'a gelmem ihtimali var. Ve bu ihtimal hayli kuvvetli...

*

Karıcığım!
Mektup yazarken düşünüp taşınmak canımı sıkıyor filan diyorsun! Mektup yazarken hiç düşünme, aklına geleni, içinden geleni yaz. Hiç kuş öterken düşünür mü? Hiç şair şiirini gönlüyle okurken kafasını yorar mı? Neyi ve niye düşünüp taşınıp yazacakmışsın? Kalp düşünmez. Sen bana kalbinle yaz. Olur mu? Zaten senin her mektubunun bütün güzelliği, bütün içliliği, bütün neşesi ve şiiri burada değil mi?
Bir tanem, Hatçeciğim!
Ben öyle sanıyorum ki çektiklerimizin çoğu gitti azı kaldı. Sen bana kızma, kimseye kızma! Üzülme... Hani sen "iyi insan olmuştun?" Daha doğrusu ne iyi, ne hudutsuz iyi insan olduğunu nihayet kendin de anlamıştın...

* *13 Temmuz 1933*

Sen bir fikir, bir sanat ve bir kanaat adamının karısısın. O adam senin gözlerinden çok defalar, yaşamak ve düşünmek ve kavga etmek için kuvvet aldı.

Karım, nişanlım, kardeşim, dostum, arkadaşım... Güvendiğim, daima güveneceğim gözleri gözlerimin önüne getirdiğim zaman seninkiler ışıl ışıl hepsinin orta yerinde pırıldıyorlar. İki yıldız gibi gözlerin, iki kocaman berrak yıldız gibi dost gözlerinin gökyüzünde yolumu gösteriyorlar bana!

Nadiye'nin hastalığına çok canım sıkıldı. Zavallı kızcağız. Bir onun hayatını düşün, büyük bir sevgi duyup, büyük bir sevgiyle sevilmekten mahrum. Bir nebat hayatı gibi. Hamide'ye tümen tümen selam. Selma'cığım ne yapıyor? Bana selam yazmaz oldu. Fifi'nin gözlerinden öperim. Vedadikom benim canım kardeşim iyi mi? Selam ona! Müfide Hanıma da bilhassa ihtiramlar... Annenin ellerinden öperim. Memet oğlumu kucaklarım. Senin ellerinden öperim ablacığım... Sevdiklerime, beni sevdiklerini sandıklarıma selam yazarken öyle bir haz duyuyorum ki!.. Ben kuvvetliyim Hatçe! Sen de kuvvetli ol! Ben sen demek değil miyim?

(imza)

14

16 Temmuz

Pirayem!

19 Temmuzda yani üç gün sonra İstanbul'da Süreyya Efendi Paşa ile davam var. Gerek gazeteden, gerek İrfan Emin'in gönderdiği bir telgraftan, gerekse bana müstantiğin söylediğinden İstanbul'a geleceğimi zannediyorum. Fakat hâlâ bir ses seda çıkmadı. Bakalım ne olacak? Bir aksilik çıkmazsa iki yahut üç gün sonra seni göreceğim, ellerimle ellerine dokunacağım, sesini işiteceğim demektir.

Dün gece rüyamda yine seni gördüm. Uyandığıma pişman oldum!

İstanbul'a öyle gelmek istiyorum ki, bu adeta benim için bir nevi beraat olacak. Hem gelirsem bir hafta on beş gün filan kalırım ve sen beni her gün görmeye gelirsin. Olmaz mı?

Bu mektup bu kadar. Artık yazmak değil, konuşmak, mütemadiyen sana sesimle, yazımla değil, anlatmak, anlatmak, içimi dökmek istiyorum.

Memet oğlumu kucaklarım. Herkese selamlar. Seni öperim

(imza)

15

18 Temmuz

Yavrum benim!

Bak ayın 18'i. Yarın 19... Seni belki görecektim. Fakat mesele uzadı. Görüşmemiz bir hafta sonraya kaldı gibi. Neden mi? Anlatayım :

Süreyya Efendiyle davamda şahsen hazır bulunup bulunmamak istediğimi İstanbul mahkemesi sordurttu. Ben de orada şahsen bulunmak istediğimi söyledim. Şimdi mahkeme İstanbul'da ne günü olacaksa beni o günü gönderecekler...

Burada iyiyim diyelim. Yalnız nezlem var biraz.

Adliye mahafili ve bilhassa istintaklar dolayısıyla müstantik ile yaptığım temaslar neticesi, içimde garip, fakat haklı, uzak fakat sevinçli bir ümit doğdu : Belki mahkemeye çıkmadan serbest kalırım. Yani belki men-i muhakeme kararı alırım. Ah! Böyle bir şey olsa!..

*

Nişanlı!

Artık her gece mi her gece rüyalarıma giriyorsun. Rüyalarımın içinden kızıl ışıklı başın kocaman bir güneş yığını gibi akıp geçiyor. Ve ben her sabah içim aydınlık ve sevinçle dolu olarak uyanıyorum! Ve sanma ki uyandıktan sonra demir parmaklıklı taş duvarlı hakikatla karşılaşınca birdenbire ayılı-

yorum? Hayır. Rüyam bazen ta öğle sıcakları basıncaya kadar içimde renkleri ve sesleriyle yaşıyor... Seni ne seviyormuşum meğer!

*

Karıcığım!

Sizin köşke kiracı geldi mi? Geldiyse kimlerdir? Hiçbir haber vermiyorsun! Ve ben kiracı deyince bilmem neden biraz pireleniyorum!

Sana burada çıkardığım bir resmimi gönderiyorum. Biraz mahzun gibi. Fakat meyus, yılgın değil! Daha ziyade dalgın ve düşünceli...

Cümleye selam, selam. Vedat'a, Fifi'ye, Selma'ya, oğlumun gözlerinden öperim. Hamide Hanıma hasseten hürmet!

(imza)

16

17 Eylül, 1933

Pazar

Merhaba canımın canı!

Cuma günü sabahı İstanbul'dan yola çıktım. Köprüden Yalova'ya kadar, güneşte pırıl pırıl bir atlas kumaş gibi ışıldayan denizin üstünde, masmavi havayı ciğerlerime doldurdum da doldurdum. Vapur Moda'ya uğradı. Kalamış koyunu gördüm. Yıldızlı bir gece, altın bir baş ve hatıralar...

Yalova'dan Bursa'ya otobüs yolculuğu. Kâh dağların tepesinde, kâh iki tarafı yemyeşil boğazların içinde üç saat süren bir yol...

Cumartesi günü dinlendim. Pazar, bugün işte ve ben yazıyorum sana!

Ayrılışımızın garip bir tadı kaldı damağımda, acı bir tat... Yarı kalmış bir öpüşmeye benzer bir şey!.. Seninle gırtlağıma kadar doluyum!.. Ben bir toprak çanak gibiyim ve sen beni dolduran, baygın, acı kokulu kırmızı bir içkisin... Yaşım otuz su-

larında, fakat seni 14 yaşında bir mekteplinin ve 60 yaşında bir felsefe adamının ikiz aşkıyla seviyorum...

Buraya gelmeden, sana yakın olanlardan, her gün seni görebilen, sesini duyabilenlerden Vedat'ı gördüm. Onun gözlerine bak, orda, benim sana doğru eğilen gölgemi görürsün belki...

*

Yavrum,

Avni'ye telefonla rica et : Halit'ten bir 835 Satır alsın ve bana buraya posta ile göndersin.

Vedat, Sarı İhsan'dan şu benim plak parasını alacaktı. Biz burda iyi olmaya doğru gidiyoruz.

*

Vedat'a, Fahamet'e, Hamdiye Hanıma, Selma'ya, annene ve bütün bildiklere selamlar...

Senin vaktiyle buraya göndermiş olduğun canım mektubu hasretle okudum.

Mektuplarını bekliyorum. Çabuk gelsinler.

Seni, Memet'i, Suzan'ı – karımı ve çocuklarımı öperim.

(imza)

17

24 Eylül 933

Piraye!

Bu mektup ikincisidir. Birincisine cevap almadığım için gayet kısa ve sathidir.

Borcum olan parayı yerine gönderdin mi?

İpekçi'lerden ve plakçıdan para aldın mı?

Memet, Suzan nasıldırlar?

Selma'ya, Fifi'ye, Hamdiye Hanıma selamlar.

Bana cevap göndermekte böyle soğukkanlı olursan benim halim sonra neye varır? Beni böyle üzmek sana yaraşır mı? Bilmiyor musun ki ben... Yine sözümde duramıyordum az kalsın. Yine sana yüreğimden bahsedecektim. Fakat susuyorum işte! Eğer yüreğimin içini okumak istersen bana benim okumam için mektup gönder. Anlaşıldı mı?

(imza)

18

27 / 9 / 933

Piraye!

Gözlerim dolu dolu yazıyorum. Ağlamamak bazen ne güç şeymiş... Senin teyzezaden benim de çok yakın dostumdu. Ne kadar severdim onu bilirsin!

Senden bir şey istiyorum. Kabilse onun her sıhhat anını iki günde bir bana bildirmen. Yok eğer bildirecek hiçbir şey yoksa... Yani... Olan olduysa... Yani tamiri mümkün olmayan olmuşsa... Yani öldüyse, Piraye, bunu da bana apaçık yaz... Kalbim böyle bir hançeri yavaş yavaş değil, birdenbire, ani olarak yerse daha iyi olur...

Bir tarafım bomboş... Ne çok severmişim meğer... Geniş omuzları, neşeli gözleri ve güzel erkek yüzüyle hep gözümün önünde.

Onun ağır hastalık haberi, babamın ölümü kadar hırpaladı beni. Belki bunda onun da ölmüş olabileceğini düşünmemin dahli vardır.

Yapacak şey onu unutmamak, geride kalanların birbirlerini daha çok, daha içten sevmesidir...

Senin mektubun öyle bir haberi tespit edecek en samimi, en içten, en riyasız eserdir. Senin orda yazdıklarının binde birini benim yazabilmeme imkân yok... Seni şimdi daha çok seviyorum. 60 lira borcu ne yaptın? Gönder artık...

Hayat çetin şey cicim! Hislerini kaybetmeden onu bir balta gibi yarıp geçenlere ne mutlu...

Herkese selamlar...
Memo'yu, Suzan'ı, seni kucaklarım, yavrularım benim.

(imza)

Schopenhauer serserinin biriydi! Canı cehenneme!

19

8 / 10 / 933

Karıcığım,

Telgrafını aldım. Üzüldüm ve hayret ettim. Çünkü ben sana pazartesi günü mektup göndermiştim. Demek almamışsın. Buraya bizim arkadaşlardan birinin akrabası ziyaretine geldi. Kendisine rica ettim, sana telefon edip sıhhat haberimi bildirsin diye. Her ne hal ise, ya bir posta aksiliği, ya bir ihmal seni merak içinde bıraktı. Belki bu mektubumu almadan ötekini almış olursun.

Yavrum,

Bu mektubumu alır almaz derhal cevap yaz ki ben de mektupların neden geç kaldığını tahkik edeyim.

Daha bizim iddianameler gelmedi. İstanbul'dan sözde bizimle alakadar telakki edilen beş kişiyi buraya gönderdiler. Yakında mahkememiz başlar artık demektir. Fakat sanırsam aftan istifade edeceğiz ve mahkemeye çıkmadan hapisten çıkacağız. Senin bu af hususunda yeni malumatın varsa bana bildir.

Samiye'ye 20 lirayı sana göndermesi için mektup yazdım. Fakat korkuyorum ki borcum olan 80 lirayı ödemekte geç kalmış olmayalım. Bana kalırsa eldeki 60 lirayı hemen alacaklıya göndert, gerisini sana yollarım. Vade geçtikten sonra 100 lira da göndersek fayda etmez.

Teyzezadenin ruh hali nasıl? Çok merak ediyorum.

Sana ve yavrularıma bir an evvel kavuşmak için bilmezsin neler feda etmeye hazırım.

Resmin cebimde, göğsümün üstünde, günde beş altı defa çıkarıp bakıyorum.

Meğer ben sana hâlâ delice âşıkmışım be karıcığım... Bana gerek borç, gerek teyzezadenin sıhhatı hakkında hemen malumat ver.

Bir taraftan sana kalbimin içindekileri yazmak istiyorum, bir taraftan kafamın içindekiler kalemin ucuna geliyor. Bereket versin ki sen hem kafamın, hem de kalbimin içindekilerle berabersin, birsin, sen bensin...

Evdekilere selamlar. Yavrularımı ve seni kucaklarım.

(imza)

Sana kestane gönderdim,
aldın mı? Malumat ver. N. H.

20

10 / 15 / 933

Sevgili!

Bütün bir uykusuz geçen geceden sonra sana bu mektubu sabah sabah yazıyorum. Oğlumla beraber çıkarıp gönderdiğiniz resim uyutmadı beni. Niçin uyutmadı? Neden uyutmadı? Bu "niçin"e, "neden"e cevap vermek için baştan başa bir şiir kitabı yazmak lazım. O kitap günün birinde yazılacaktır. Şimdi muhakkak olan bir şey varsa bütün bir gece uyumadığımdır.

"Bana aşk mektubu gönder," diyorsun. Şimdiye kadar gönderdiklerimin çoğu neydi zaten. Sen benim gözlerimin içine bakarak bir kerre olsun, "Seni seviyorum," dememişsindir. Ben, her yerde, her zaman, yıldızlı bir denizin üstünde, çam ağaçlı bir balkonda olsun, karanlık, yalnız senin gözlerinin ışıltısını gördüğüm ılık bir odada, bir hapisanenin görüşme yerinde olsun, mektupla olsun, mektupsuz olsun, nesirle olsun, şiirle olsun, içimden her gelişte sana, "Seni seviyorum," demişimdir.

"Ben aşk mektubu yazmasını beceremedim. Sen yaz da bana model olsun," diyorsun. Senin aşk mektubun harikuladeydi. Buranın ölçüsüyle, böyle bir mektup için üç sene yatılır

billahi... Zati sen benden daha iyi şairsin, sen benden çok daha derinsin, yavrum. Ben belki daha sanatkârım.

Benden emin olman beni öyle bahtiyar, öyle mağrur kıldı ki... Bir binbir gece şehrinin altın kakmalı kapılarından muzaffer girmiş bir eski zaman kahramanı gibi hissediyorum kendimi.

Karıcığım,

Yakında gözlerinin içinde kendimi boylu boyunca seyredebileceğim galiba. Evet işin bir galibası var. Mesele şu :

Gazeteler boyuna siyasi mahkûmlar serbest bırakılacaklardır, deyip duruyorlar. Halbuki ben siyasi mevkufum. Şimdi sen hemen tevkifhanede Avni Beye, Cumhuriyet Hayat Ansiklopedisi'nde Sabiha Hanıma, Akşam'da Avni'ye telefon et ve siyasi mevkufların vaziyetini öğren. Mesela bizimle aynı zamanda Adana'da tevkif edilenlerin mahkemesi bitti, şimdi onlar siyasi mahkûmlar. Halbuki biz hâlâ siyasi mevkufuz. Telefonlarının ve süratle bu hususta öğrendiklerinin neticesini bana derhal telgrafla bildir...

*

Sevgilim benim... Hesap ettim, iki gün sonra senden ayrılalı tam 7 ay olacak. 7 ay! Dile kolay!

Biriciğim! Verdiğin müjde, müjdelerin müjdesidir benim için. Bütün insanların yüzüne karşı : İşte benim karım! diyebilmek zevki... Biz yıldızların, tabiatın şahitliği ile evleneli yıllar oldu. Şimdi de insanların kararıyla evleneceğiz. İlk düğünümüzü bir gecenin açıklığında yapmıştık. Yalnız ikimizdik. İkincisini Lala'da yaparız ve dostlarımız da yanımızda olur.

Mektubunu ve telgrafını bekliyorum. İçimde bir galiba var. Bu galibanın silinmesi senin elinde.

Seni kucaklarım, kucaklarım, kucaklarım.

Nişanlın
(imza)

21

22 / 10 / 933

Büyük anne!

Kısa yazıyorum. Ben senin beş yaşında sarı saçlı, mavi gözlü çocuğun olayım her zaman.

Fakat ümidim hiç yok. Galiba çıkamayacağım, seni göremeyeceğim. Eğer ayın otuzuna kadar gelmezsem bana mektup yaz...

Seninleyim. Borçlarımı ödedin mi? Alacaklı geldi mi?

Seni ve yavrularımı kucaklarım, nineciğim.

(imza)

22

(Tarihsiz)

Karıcığım!

Aşk mektuplarımıza elveda!

Yine iş mektuplarına başlayalım. Dinle :

Sana telgrafla para göndereceğim. Bu parayı alır almaz derhal Avukat İrfan Emin'e verirsin ve çok ısrar edersin ki hemen buraya gelsin. Çünkü bizim iddianameler geldi ve bir kopyasını İrfan Emin'e gönderdik. Eğer avukat himmet eder de mahkemede, ki bir aya kadar başlar artık, üç sene ceza yersem af kanunu mucibince hemen tahliye olunurum. Dört sene yersem sekiz aydan beri yattığım için, dört ay daha yatar çıkarım. Avukatın hemen gelmesi lazım, çünkü iddianamede benim 146 ve 147 maddelerle tecziyem, yani idamım isteniyor. Filhakika buna boşver, amma ne de olsa işin bir an evvel halli lazım.

Borcumuzu ödedin inşallah, karıcığım, çünkü her an alacaklı ile karşılaşmanı düşünüyorum. Bu hususta bana malumat ver.

Neşem yerindedir. Seni düşünüyorum. Yavrularımı düşünüyorum. Eğer dört sene ceza yersek bu sefer sağlam olarak dört ay sonra kavuşacağız. İş avukatın, Ramiz Beyin ve Vedat'ın himmetine kaldı...

Bana eski meski kocaman romanlar gönder, Joset Balsamo filan gibi. Burada kış geceleri başka türlü geçmeyecek...

Seni ve yavrularımı kucaklar, Vedat'a, Fifi'ye, Selma'ya hasretler.

(imza)

Hamiş :

Vedat Resmi Gazete'de çıkacak olan af kanununu mutlaka buldurup bana göndersin...

23

6 Teşrinsani 1933

Karıcığım!

Telaşa lüzum yok! Müddeiumumi Bey iddianamesinde idamımı istedi, diye hemen asılacak değilim. Daha müstantik kararnamesi var, mahkeme kararı var, temyiz mahkemesi var... Yalnız herhalde işe ordaki birkaç dostum lüzumu kadar ehemmiyet versinler diye sana iddianamede idamımın istenildiğini yazdım.

Dün İrfan Emin geldi. Yakında mahkeme başlar. Sana 17 lira göndermiştim, hemen onu avukata ver.

Hafiften başım ağrıyor. Siyatiğim de sızlamakta. Fakat bütün aksiliklere, senden ve sizlerden uzak olmama rağmen neşemi muhafaza etmeye çalışıyorum. Burası benim için çok büyük bir mektep oldu. İftiraları yüzünden başımı tehlikeye sokanlar, bu işleri yetmiyormuş gibi, burada da bin bir dedikodu ile aleyhimde çalışmışlar meğerse... Bu müfteri herif ve heriflerle alakamı kestim. Selam bile vermiyorum.

Sen Avukat İrfan Emin'i görüp hem parayı verirsin, hem de mahkeme vaziyetini öğrenirsin.

Ben her şeye rağmen, hakkın tecelli edeceğinden ve beraat eyleyeceğimden eminim. Yok bu olmaz da, dört beş sene cezaya çarptırılırsam aftan, üç sene istifade ettiğim için, azami bir sene sonra kurtulur, sana kavuşurum sanıyorum.

Vedat'cık ne âlemde, birader harekete gelsin. Fifi ve Selma'ya candan selamlar. Halime Teyzenin gözlerinden öperim. Yavru-

larımı ve seni kucaklarım, karıcığım. Uzun ve sık sık mektuplarına muhtacım.

(imza)

Mektuplarına tarih koy. Bu sana bu hafta içinde gönderdiğim üçüncü mektuptu.

24

33. 10. 25

Biriciğim,

Nasılsın? Ben hep bildiğin gibiyim. Bugün cuma, ayın onu. Daha müstantik kararnamesini yazmamış. Bekliyorum. Bakalım o zat-ı muhterem de bizim kelleyi mi isteyecek? İşler o da isterse, mesele hafif miktarda ciddileşir. Mamafi, elden ne gelirse şimdiden yapmalı!

Neyse, olan olur, bunları geç... Geçen ayın 25'inde sana bir mektup yazdım, gönderemedimdi. Onu şimdi gönderiyorum, işte:

"Karıma Birinci Mektup"

33. 10. 25
Bursa
Hapisane.

Anne :
af olursa
nasip olur
üç güne dek
saçlarını okşayabilmek...

Yavrum!
Uyuyamıyorum!
Görünmez kuşlar ötüyor
üstünde kızıl ağaçların.

Alevli bir duman gibi tütüyor
gözlerimde saçların!

Saçları altın
dudakları nar
koyu kehribar
gözlü sevgilim.
Çıkacağımdan
emin değilim.
Tutmaz bizleri af!..

Bak ne tuhaf
ne güzel
Ne harikulade ışıldıyor
ay ışığı
pencerenin
demirlerinde!
Elbette ben
böyle demirlerle bölünmeyen
aya
kavgaya
ve sana kavuşacağım
günün birinde...

Karı!
Kış geldi
gönder benim yün çorapları!
Birimiz dışında demir kapının
içinde birimiz.
Kim bilir
kaç kış daha geçireceğiz?
Üzülme benim için!

Renk gören
ses duyan başımla
ellerini yüreğimde sıktığım
arkadaşımla

saatları gün
günleri ay
ayları yıl edip devirmem kolay!
Ay ışığı pencerenin demirlerinde
kavuşacağız günün birinde...

Düşmanlara gam.
Dostlara selam.
Kalbimde çocuklarım.
Seni kucaklarım.
Canın sıkıldıysa bu mektuptan
beni affet!..

Kocan :
Nâzım Hikmet...

25

(Tarihsiz)

Karıcığım

Şeker gibi bir mektubunu aldım. Akrabalarım düğünümüze razı oldular diyorsun. Hangileri? Kimlerle görüştün? Alacaklıdan ne haber? Parasını verdin mi? Ne âlemde? Ne diyor? Bütün bunlar belki bir incir çekirdeği doldurmaz havadislerdir amma, hapisteki bir adam için her dışarı haberinin ne kadar alakalı olduğunu bilemezsin! Bana bunları bildir. Senden istediklerim, paltodan başka, yün çorap, iç gömleği, don, kabilse bir de yünlü don. Sana bir ikinci manzum mektup daha yazdım, birincisini yazıp göndermiştim. Almışsındır. Bu ikincisi senin bir mektubuna cevaptır. Dinle :

"Karıma 2 nci Mektubumdur"

33 - 11 - 11
Bursa
Hapisane.

Bir tanem!
Son mektubunda :
"Başım sızlıyor,
yüreğim sersem!"
diyorsun.
"Seni asarlarsa
seni kaybedersem"
diyorsun
"yaşayamam!"
Yaşarsın karıcığım!
Kara bir duman gibi dağılır
hatıram rüzgârda!
Yaşarsın kalbimin kızıl saçlı bacısı!
En fazla bir yıl sürer
yirminci asırlılarda
ölüm acısı!

Ölüm!
Bir ipte sallanan bir ölü!
Bu ölüme bir türlü
razı olmuyor gönlüm!

Fakat!
Emin ol ki sevgili!
Zavallı bir çingenenin
tüylü, siyah bir örümceğe benzeyen eli
geçirecekse eğer
ipi boğazıma;
mavi gözlerimde korkuyu görmek için
boşuna bakacaklar
Nâzım'a!

Ben
alaca karanlığında son sabahımın
işitilmemiş bir türküyü duyacak,
dostlarımı ve seni göreceğim.
Ve yalnız

yarı kalmış bir aşkın acısını
toprağa götüreceğim!..

Haydi bunlara boş ver!
Bunlar uzak bir ihtimal!
Paran varsa eğer
bana bir fanile don al,
tuttu bacağımın siyatik ağrısı!..
Ve unutma ki daima iyi şeyler düşünmeli
bir mahpusun karısı!..*

Ben bu iki mektubumu yazdığım yazıların en güzelleri sanıyorum. Belki çok samimi de onun için...

Daha duruşmaya çıkmadık. Müstantik kararnamesini bilmiyoruz. Yalnız dün gece Lütfi isminde birisinin men-i muhakemesine karar verilmiş. Çıktı. Darısı bizim başımıza...

Mektup beklerim. Mektup. Bu mektupta sorduğum suallere cevaplı mektuplar. Bu mektubun gibi şeker mektuplar. Vedat canım ne yapıyor? Şu Avukat Ramiz'i bir görseydi.

Fifi, Selma ne âlemdeler? Şu Sarı İhsan'dan 10 lirayı hâlâ alamadın mı? Darülbedayi'den de alacağımız vardı? Vedat'cık bir himmet etse Muhsin'i ve bizim patronlar vasıtasıyla Sarı İhsan'ı bir görse...

*

İnsanlar ne şayan-ı hayret mahluklarmış. İçlerinde öyle iyileri, öyle kötüleri varmış ki... Ben ancak otuz iki yaşımda insanları okuyabildim. Şimdiye kadar onlar benim için kapalı bir kitapmış!.. Hele bu sefer bir iki tane iğrenç ruhla karşılaştım! Hele içlerinde bir tanesini, ki bir yılan gibi koynumda beslemişim!.. Ben çocukmuşum karıcığım! Fakat büyüdüm artık!..

Her ne hal ise, bildiklere, beni sevenlere selam, çocuklarımı ve seni kucaklarım! Mektup bekliyorum.

(imza)

* Bu şiir eksiktir. 1935'te *Portreler* adlı kitapta yayımlanan son biçimine göre, gerek noktalama, gerek düzen bakımından çok değişiktir.

26

18 11 33

Karıcığım,

15 tarihli mektubunu aldım. Bir hayli sevindim. Bizim mahkeme bu ayın 27'sinde başlıyor. Haydi hayırlısı!.. Senin ev kirası için lazım gelen aylığı bulmak, elimden geleni yapmak borcumdur. Muallim Ahmet Halit'e Seyda vasıtasıyla bir mektup gönderdim. Seyda ondan parayı alır, sana getirir. Sonra patronlardan parayı alması işini de Seyda'ya havale ettim. Sana telefon edecek ve henüz Vedat gidip parayı almamışsa alacak.

Borçlarımı temizlediğine memnun oldum. Borçlu olmak kadar kötü bir şey yoktur. Alacaklı parayı zamanında aldı diye memnun mu? Sen kendisini gördün mü? Gör bakalım. Belki yine başın sıkışırsa para alırsın.

*

Güzelim!

Sana bundan evvelki mektubumda bir şiir daha göndermiştim. Onu da aldın mı? Yalnız bir iki mısraını yazmayı unutmuşum. Yakında kavuşursak onları da okurum artık. Ben beraat ederim diye düşünüyorum. Çünkü ortada kuru iftiradan gayrı bir şey yok!

Seni seviyorum! Sana bayılıyorum! Sana hayranım! Selamlar!

Cevap isterim.
(imza)

27

22 İkinciteşrin

Karıcığım,

Bugün duruşmaya çıktık. Senden hâlâ mektup yok. Son aldığım mektup 15 tarihli idi. Müstantik Bey de aynı maddeden tecziyemi istiyor. Fakat kararname çok garip. Mesela, Kadri

isminde, son defa yakalanan bir adamın üstünde, Karl Marks ismindeki bir âlimin bundan 60-70 sene evvel yazdığı meşhur bir kitabın el yazmasıyla Türkçesi çıkmış. Bu kitap bundan on sene evvel kadar da Türkçeye resmen tercüme edilip resmen satılmıştı. Müstantik Bey şimdi bunun benim tarafımdan yazılmış olduğunu iddia ediyor. Karl Marks'ın yetmiş senelik eserini bana mal ediyor. Ne tuhaf şey değil mi?

Dahası var: Yine bilmem kimin üstünde çıkan bir risalede Şevket Süreyya'nın aleyhinde bir yazı varmış. Müstantik Bey bunu da benim yazmış olduğumu iddia ediyor. Sebep olarak da Şevket Süreyya ile İstanbul'da mahkemem olduğunu, bundan dolayı birbirimize hasım olduğumuzu söylüyor. Anlıyorsun ya Süreyya Paşa ile Şevket Süreyya'yı birbirine karıştırmış... Daha bunun gibi neler... Her ne hal ise... Bakalım mahkemeye!.. Bu kadar acayip iddialarla asılacak değilim ya!..

Sana bol bol havadis verdim işte...

Bildiklere selamlar. Çocuklarımı ve seni kucaklarım biriciğim.

(imza)

28

28 İkinciteşrin

Karıcığım,

Bugün ikinci mahkemeye de girdik, çıktık ve gelince senin mektubunla Macide'nin mektubunu aldım. Mahkeme en fazla daha yirmi gün süreceğe benziyor. Üçüncü mahkeme cumartesiye ve avukat da gelecek. Şimdiye kadarki celselerden edindiğim intiba fena. Bu kadar garip surette cereyan eden hiçbir mahkeme bilmiyorum. Zabıt tutulmuyor, sözümü dinlemiyorlar, gıyapta şahit dinliyorlar. Daha neler de neler... Sonumuz hayırlı olur inşallah!..

Bir aya kadar dananın kuyruğu kopacak...

Her şeye rağmen neşem yerinde. Bilhassa senin mektupların gönlümü ferahlatıyor. Paltoyu filan aldım. Burada yağmurdan göz açılmıyor. Palto ve muşamba çok işime yarıyor...

Bana uzun ve güzel mektuplar yazmayı ihmal etme... Onlara çok muhtacım.

Ertuğrul Muhsin'den mektup aldım. Seni görmüş tiyatroda. Ne bahtiyar adam! Seni görebilmenin ne büyük bahtiyarlık olduğunun farkında değildir, amma, bir de bana sorsun...

Kabilse bana okunacak roman filan bir şeyler gönder...

Bildiklere candan selamlar...

Çocuklarımı ve seni kucaklarım. Fifi ve Selma'nın ve Vedat'ın gözlerinden öperim.

29

1933 - 11 Kânunievvel

Kızım!

Nihayet bir mektup göndermek lütfunda bulundunuz... Teşekkür... Kime âşık olursan ol!.. Bir mahpusun dışardan aldığı kötü haberler arasında, karısının sevdalanması o kadar da mühim değilmiş... Bunu eski, tecrübeli hapislerden işitmiştim... Mahpus için "gözden uzak gönülden uzak!" demek değildir. Çünkü demir parmaklıklar adamının gözleri görmez ve bu görmeyen gözlerin karanlığında dışarda kalmış hayaletler eski halleriyle ışıldarlar. Fakat dışardakiler için "gözden uzak gönülden ırak" sözü bir hakikattır. Hele gözden uzak olan, demirlerin arkasındaysa!..

İstersen ona, tebrik mektubuyla beraber yeni bir maşukasının haberini de vereyim!.. Bu bahis seninle aramızda bir defa daha, ben senin gözlerinin önündeyken de geçmişti... Bu ikincisi... Teselliye ihtiyacım yok. Teminat da istemiyorum... Dokuz aydır ben demirlerin arkasında ve sen hayatın içindesin... Ve kim bilir bu böyle daha ne kadar sürecek?.. Hayatın genç bir kadından istedikleri vardır... Ne yapalım? Hayat ve tabiat bizden kuvvetlidir... Burda hayattan uzak bütün bu şeyleri daha iyi anlıyor ve sana hak veriyorum... Bereket versin ki biz seninle arkadaşız da!.. Ve arkadaşlığımızı unutmazsan benim için ne mutlu!

Kime âşık olursan ol! Yalnız gören gözü ve duyan kulağı haline geldiğin bu hapis arkadaşı bu kadar uzun süre mektupsuz

bırakma!.. Şahsi hiçbir işin, velev ki bu iş bir erkeğin tesiri altında günlerce kendinden geçmek suretinde tecelli etse bile, seni kör ve sağır bir kardeşe bir parça ses, bir damla ışık ulaştırmaktan günlerce alıkoymamalı... Senin gönül işlerine müdahaleye hakkım yok, fakat 28 Teşrinsanide yazdığım bir mektubun cevabını 11 Kânunievvelde, Bursa gibi bir yerde, almamayı istemek ve bu kadar geciken bir mektubun biraz daha dolu olmasını beklemek hakkımdır sanıyorum.

Bütün bu yazdıklarım seni kızdırmasın. Kötü bir erkek kıskançlığına düştüğümü zannetme. Bu mektup sadece ihmal edilmiş bir arkadaşın bir arkadaşa sitemidir...

Beni soranlara selam. Memet'i kucaklarım. Senden biraz daha sık ve kendi gönül işlerinden ziyade beni alakadar edecek havadislerle dolu bir mektup isterim.

(imza)

30

21 Birincikânun 933

Biriciğim,

Beni bilirsin, lüzumundan fazla şairim. Her hadiseyi kafam yalnız şuurla değil, kalbim hisle de işler, yoğurur, ona en akla hayale gelmez şekiller ve ölçüler verir... Bu benim en büyük kusurum, en büyük meziyetimdir... Ne haltedeyim! Yaradılışım böyle... Hele senden ve sevdiklerimden uzak karanlık bir meçhulün içinde olmak bende bu hassayı, bilhassa sana ait olan meselelerde, marazi bir hadde kadar çoğalttı...

Şimdi, yüzüm hep kırmızı, gözlerim dolu, senin ve kendi kendimin karşısında utancımdan yerin dibine geçmek istiyorum. Belki kafalarımız çarpıştığı zaman ben galip geliyorum. Fakat kalplerimiz çarpıştığı zaman daima yenilen benim... Çünkü, Allah belasını versin, öyle ipe sapa gelmez, öyle münasebetsiz, öyle ölçüsüz seven bir kalbim var ki, onun deliliklerini idare etmek elimde değil... Bir tek kelime : Beni affet sevgili! Hayatımda bu kadar haksız, bu kadar vahşi ve bu kadar deli olduğumu...

hatırlayamıyorum. Burada kendi içimi , bilhassa his ve sevgi âlemimi bütün çıplaklığı ile seyredebildim. Ve anladım ki ben ancak hudutsuz bir sevgi menbaı ile yaşayabilen, münasebetsiz derecede kıskanç, insiyaklarıyla en sevdiği kalbin üstüne atılmakta korkunç ve azaplı bir iştiyak hisseden ve bu haltı yedikten sonra gecelerce uyuyamayan bir acayip vahşi hayvanım... Ben o yazdıklarımı ancak sana yazabilirdim. Çünkü şu kâinat denen nesnenin içinde en çok sevdiğim yürek, üstüne en çok titrediğim insan kalbi senin göğsündekidir. Ve ben işte böyle, büyük ve korkunç bir tezat cehenneminin içinde yanarak, bu en aziz bildiğim kalbin üstüne delice saldırdım... Bana acı demiyorum. Yalnız ıstırabıma hürmet et ve sana ne kadar bağlı olduğumu anla... Sen benim yalnız arkadaşım değilsin, yalnız arkadaşlığımız beni doyurmaz, ben aramızda yalnız arkadaşlık rabıtalarıyla iktifa edemem. Sen her şeyimsin benim. Ve bu her şeyden bir küçücük zerre eksilse ben bomboş kalırım. Emin ol ki hiçbir insan başka bir insanın önünde bütün deliliklerini, ruhunun bütün korkunç taraflarını bu kadar açıkça itiraf etmek cesaretini gösterememiştir. Ben eğer bu cesareti gösterebildiysem seni hudutsuz, uçsuz bucaksız sevdiğimden, seni kendimden ayırt edemediğimdendir.

Mektubun beni allak bullak etti. İçimde sarsıntılar var. Yetiş imdadıma! Bana güneşli sıcak bir iki satır yaz. Hayatla boğuşmak kabiliyetimin artması için buna muhtacım.

İpekçiler'den para almakta devam et. Dışarı çıkınca, ki elbet çıkacağım, efendilerle yüz yüze hesaplaşırız. Darülbedayi için yazdığım operetin musikisini Bedra'nın kocası yapmış. Yakında oynayacaklarmış. Oradan beş on para alırız.

Oğlumun, Memet'ciğimin hastalığı beni çok üzdü. Ona iyi bak demiyorum. Böyle bir tavsiye münasebetsiz olur zaten. Yalnız onun mavi gözlerine baktığın zaman orada beni de gör. O senin bir parçandır ve onun için benim en azizlerimdendir.

Mahkeme fena gitmiyor. İrfan Emin çok uğraşıyor. Kendisine karşı minnettarım.

Beraat ederim, diye düşünüyorum. Bakalım hadisat ne gösterir?

Yazmak, boyuna yazmak istiyorum. Yazdıkça, dünyada en büyük haksızlığıma maruz bıraktığım en sevgili insanımla

konuştukça, ona sevgimi, ıstırabımı, deliliklerimi söyledikçe ferahlıyorum, açılıyorum.

Şimdi şu dakikada seninle baş başa kalmak için, neler vermezdim bilsen! Bu kuru bir edebiyat lafı değil...

Hani, belki hatırlarsın, bir yaz gecesi yine sana o vahşi insiyakımla kızmıştım da evden defolup gitmiştim. Ve sonra bir adada, eski, kirli bir yatağın üstünde su ve rüzgâr sesleriyle dolu uykusuz bir gece geçirdikten sonra, başım önde, gözlerim kırmızı, ertesi sabah yine sana dönmüştüm. Sen hiçbir şey olmamış gibi beni karşılamıştın. O geceyi, o sabahı hiçbir zaman unutmayacağım. Ve şimdi yine o haldeyim. Yalnız karşımda sen yoksun...

O mektubumu yırt demiyorum. Onu sakla, o benim deliliğim, o benim şairliğimin, o benim sevgimin senin elinde en mükemmel vesikasıdır... Ben işte o mektuptaki kadar divane, o mektuptaki kadar kıskanç, o mektuptaki kadar mustarip, o mektuptaki kadar sevdalıyım. Seviyorum, anlıyor musun? Her yiğitin bir yoğurt yiyişi, her iklimin bir fırtınası var, benimki de böyle... Zaten herkes gibi tabii bir insan olsaydım, bu kadar çok kıskanmaz, bu kadar çok ıstırap çekmez ve bu kadar çok sevemezdim ki...

Dün gece, bütün gece kar yağdı. Demir parmaklıkların dışındaki Bursa bembeyaz. Hapisane avlusu kar içinde. Koğuşta teneke mangalın başında ısınıyorum. Sen üşüyorsun, senin sızıların var, oğlumuz hasta ve ben sana teselli verecek bir imkâna bile malik değilim... Boş ver! diyemiyorum. Artık boş veremiyorum sevgili!

Her düşündüğünü, her istediğini yazamamak ne kötü şey. İçim dolu, dolu... Boşalamıyorum... Kalbimin kanıyla kalbim boğulacak gibi...

O mektubu sakladın, bunu da sakla. Bu iki mektupta çarpan tek bir insan kalbidir. Ve her ikisi de bir tek kalbin tek bir iştiyak ve sevgisinin ayrı ayrı renklerde görünüşüdür. Ben bu mektupta sana ne kadar sevdalıysam ötekinde de öyleydim.

Memet'in ve senin, yalnız ikinizin ellerinizden öperim.

(imza)

31

25 / 12 / 933

Biriciğim,

Sana ayın 21'inde, yani senin bana son mektubunu gönderdiğin gün uzun bir mektup yazdım. Sanıyorum ki, o mektubum eline varmıştır şimdi. Ve o mektup benim bütün içim, bütün ıstıraplarıyla ruhumdu. Eğer o mektubum eline değmediyse yanarım. Çünkü öyle bir ikincisini yazmama imkân yok. O öyle bir feverandı ki ancak senelerde bir defa bir insan yüreğinden fırlayabilirdi. O, 21 tarihli mektubumu alıp almadığını mutlaka bana bildir. Mahkeme seyr-i tabiisinde... Ne olacağım meçhul... Beraat ederim inşallah...

Sinirliyim. Sebep mi? Birçok... En mühim sebep mi? Onu geç... Sorma...

Gönlümde, gözümde, aklımdasın biriciğim... Sen hudutsuz derecede içimdesin... Hudutsuz derecede sana sevdalıyım. Öyle bir âşığım, öyle bir âşığım ki , ancak Fuzulî şairin yüreği böyle aşkla çarpabilmiştir...

İçimdeki ateşi gözlerimde tutuşturarak, senin gözlerinin önünde hiçbir söz söylemeden bir dakika bulunabilsem çok şeyler anlardın belki...

Burda kar bir arşın boyunda. Hapisane soğuk... Üşüyorum... Fakat rutubet yok şimdilik. Siyatik ağrılarım uykuda... Beni rahatsız etmiyorlar...

Nizamettin, Nudiye'den ayrıldı demek. Suat Derviş Hanımla Nizamettin Beyin kuracakları aile yuvası garip bir karga yuvası olur... Allah afiyet versin.

Küçük Samiye'nin büyük Samiye'ye çektiği telgraftan hiçbir şey anlamadım. Ne demek istemiş?.. Şunu bana daha tafsilatıyla bildir.

Bana burda kısmet çıkmış... Bundan haberim yok... Memet oğlum gözümde tütüyor. Hiçbir zaman kendimi bu kadar baba hissetmemiştim... Babalık ne iyi şeymiş meğer?..

Burada rahatım iyi... Yalnız param yok. Orhan'a yazdım. Fakat pulum olmadığı için şimdi sana nasıl pulsuz mektup gönderiyorsam ona da öyle bir takseli mektup gönderdim. Aldı mı,

almadı mı bilmiyorum. Mektubumu almışsa herhalde para gönderir.

İki haftadır İngilizceye fasıla verdim. Bugün yine başlayacağım. Yarın mahkemeye çıkıyorum. Bu gidişle daha beş altı celselik işimiz var. Yani bir buçuk iki aylık. Eğer beraat edersem bir buçuk iki ay sonra oradayım, dört sene ceza yersem, ki bu çok haksız bir şey olur, Mart 21'de oradayım. Daha fazla yüklenirsem... Artık orası...

Küçük yazı yazamıyorum, diyorsun. Zarar yok!.. İstersen bütün bir mektup kâadına bir tek kelime yaz, kocaman bir tek kelime, mesela ismini, yahut "Seni seviyorum" cümlesini ve bana gönder... O da yeter bana!..

Seni ve oğlumu kucaklarım.

(imza)

*

MEMET OĞLUM!

MEKTUBUNU ALDIM ÇOK SEVİNDİM. DIŞARI ÇIKINCA SANA KENDİ İMZAMLA BİR KİTABIMI HEDİYE EDERİM.

BURDAN SANA BİR ŞEY GETİRMEK KABİL DEĞİL. YALNIZ SANA BURSA ZİNDANINDAN, SENİ DAHA ÇOK SEVEN BİR YÜREK GETİRİYORUM.

GÖZLERİNDEN ÖPER, MEKTUBUNU BEKLERİM.

(imza)

32

1 / 1 / 934

Karıcığım,

Yeni yılınız kutlu ve sevinçli olsun yavrucuğum. 934'e senden ayrı girdim, seninle beraber, senin yanında bitiririm inşallah...

Sen 27 yaşına girdin, ben 33'üme... Sen daha çok gençsin, ben dayadım merdiveni ihtiyarlığa... Fakat senin yüreğin ne ka-

dar tazeyse benimki de o kadar genç... Hâlâ 20 yaşında gibi sevebiliyor ve durana kadar da öyle sevecek...

Sana bir mektup yazmıştım, her satırı parmaklarımı yakarak kâada dökülen bir mektup... Ne yazık ki eline ulaşmamış ve ben de bir daha öyle bir şey yazamam. Seni ve kendi kendimi o kadar çok kuvvetle duymadığım için değil, fakat bir daha o dehşetli mahcubiyet ve o kızgın ıstırapla sevgimin o hudutsuzluğunun karışmasından gelen azaba tahammül edemeyeceğim için...

Sana uçsuz bucaksız inanıyorum, senin kadar kimseye itimadım yok. Fakat aynı zamanda seni vehimler içinde boğulan bir eski şarklı gibi kıskanıyorum. Bir insan yüreğinde aynı sevgi kaynağından gelen bu iki düşman hissin o çarpışan birliği aşk denen mucizeyi yaratıyor. Ve ben âşığım...

Sana doğum günün için hediye ne göndereyim diye düşünürken kitapçıdan para geldi, 120 lirasını gönderdim sana. Bu mektubumdan evvel eline varmıştır herhalde... Borçlarını ödersin, odun alırsın, nasıl istersen her türlü işin için kullanırsın. 120 liranın bir servet demek olmadığını bilirim. Fakat bir mahpus kocanın, bir sevgilinin, bir arkadaşın büyük bir sevinç içinde verebileceği en iyi hediyedir diye düşündüm...

Memet'in iyileşip mektebe gidebilmesine sevindim. Oğluma iyi bak annesi. Onun elma yanaklarından öp benim için.

Mahkeme bildiğin gibi. Beraat ederim inşallah...

Bundan evvelki mektubunda küçük Samiye'nin bir telgrafından bahsediyordun. Kızcağız ne demek istemiş anlamadım. Şunu bana bir iyice yazsana...

Ev sahibinin borcunu ihmal etme... Ne alemde? Ne yapıyor? Benden selam. Mektuplarından aranızın çok iyi olmadığını sanıyorum. Öyle mi?

Ne olur bana haftada iki üç mektup yaz. Sana öyle susadım ki...

Neşem yerinde. Günler geçiyor. Önümüzdeki mahkeme ayın altısında. Sanırsam şubat başlangıcında mahkeme biter.

Bana roman gazete filan göndersen memnun olurum. Bir de sendeki mektuplarımın arasında Paris'li bir kitapçının kitaplarımı basmak için yaptığı teklif mektubu vardı. Onu bulup gönder. Sanıyorum ki İstanbul'a geldiğim zaman sana vermiştim.

Burada havalar güzelleşti. Lodos. Kar bir gün içinde eridi. Ölü ve iskelet bir bahar...

İngilizceye çalışıyorum. Berlitz First Book bitti. Bana sendeki kitaplardan bir tanesini, bir İngilizce roman filan gönder... Şimdi burada Üç Silahşörler'le, Josef Balsamo romanlarını okuyoruz. Sana daha ne yerli havadis vereyim. Hepsi bu kadar. Bakisi ümit ve hasret.

Bana selam edenlerin cümlesine selam. Seni ve Memet'i kucaklarım, kucaklarım.

(imza)

Sana buraya ilk geldiğim zaman çektirdiğim bir resmimi gönderiyorum. Senden yeni bir resmini mutlaka beklerim.

33

7 / 1 / 934

Karıcığım,

Yılbaşı gecesinde yazdığını söylediğin tarihsiz mektubunu bugün aldım. Kuzum bir daha mektuplarına tarih koyuver. Sana bundan evvel içinde resmim de olan bir mektupla para göndermiştim. Alıp almadığını bildir.

Canın çok mu sıkılıyor? Sıkılmasın yavrucuğum. Her sıkıntılı ve üzüntülü zamanında pencereden tabiata, gökyüzüne, ağaçlara ve denize bak. O zaman bu muazzam kâinat içinde seni üzen sebeplerin bütün hiçliğine ve senin kadar sevilen, bir insan tarafından bile olsa, bir kadının sıkılmaması lazım geldiğini hissedersin.

Mahkeme devam edip gidiyor. Daha doğrusu biz mahkemeye gidip geliyoruz. Yakında biter inşallah. Yeni hiçbir şey yok.

Memet oğlumu günden güne göresim artıyor. Evlat sahibi olmanın gitgide zevkine varıyorum.

Burada havalar iyi gidiyordu fakat bugün yine bozuldu. Samiye ve Orhan'a mektuplar yazdım cevap alamıyorum. Şu merakımı hallet.

Kalbimde, gözlerimde ve dudaklarımdasın. Bu mektubum çok kısa oldu çünkü çok uzun yazmak istiyordum.

Seni ve Memet'i kucaklarım, bildiklere selam ve sevgiler.

(imza)

Bu kısa mektuba uzun bir cevap isterim.

N. H.

34

14 / 1 / 1

Karıcığım,

Mektubunu aldım derhal cevap veriyorum işte. Bu gün İrfan Emin de olduğu halde mahkemeye çıktık. Yarın değil öbür gün Müddeiumumi mütalaasını yapacak. Binaenaleyh şubat başlangıcında mahkeme biter. Beraat ederim inşallah!

Sen yalnız ev sahibine olan borcunu öde. Ufak tefek öteki borçlarını ben çıkınca veririm. Sıhhatim iyi. Havalar karlı ve güneşli gidiyor. Sana bir kötü havadis, benim ön dişlerimden bir tanesi kırıldı. Dişsiz suratımla senin karşına çıkmak erkeklik tarafımı bir hayli üzüyor doğrusu. Her ne hal ise çıkayım da dişimi tamir ederim artık.

Yarın değil öbür gün çok şey anlaşılacak. Müddeiumuminin iddianamesi mahkeme neticesinin alacağı şekli oldukça tahmin ettirebilir. Sana salı günü mektup yazarım.

Ne yazayım bilmem ki sevgilim? Burada her saatım seni ve beni düşünen, arayıp soran varsa onları düşünmekle geçiyor.

Karımı ve oğlumu hasretle kucaklarım.

(imza)

35

17 / 1 / 934

Karıcığım,

Dün mahkemeye çıktık. Müddeiumumi Bey iddianamesini söyledi ve benim 17'inci maddeden tecziyemi istedi ki, bu madde 4 seneden başlar. Binaenaleyh eski 146 maddesi suya düştü demektir. Adaletin şimdilik bu kadarcık tezahürü de seni ve beni memnun edecektir. Ayın 25'inde müdafaaya gideceğiz. Şubat 1'de filan karar ve inşallah beraat kararı alırım. Beraat kararı almasam da müddeiumuminin talebi üzre tecziye edilsem mart ayının sonlarında senin yanındayım. İşte sana oldukça iyi müjdelerle dolu bir mektup.

Şimdi gelelim senden ricalarıma. Akşama Avni Beye telefon et, sanırsam Paris'teki kitapçının teklif mektubunu o bana tevkifhaneye getirmişti. Sonra ben onunla tekrar Halit'e iade etmiştim. Onu lütfen Halit'ten alsın ve derhal bana göndersin. Çok lazım. Sonra bana iki çift daha yün çorap gönder. Gönderdiklerini üst üste giydiğim için değiştirmeye imkân kalmıyor.

İngilizce kitapları ihmal etme. Sonra Türkçe romanlar filan bir şeyler, eğlenecek mecmualar göndebilirsen gönder...

Seni bir haftadır arkası arkasına rüyamda görüyorum. Başın bir güneş parçası gibi aydınlık ve sıcak. Üstünde gök mavisi uzun bir entari var. Gerdanında mercanlar. Karşımda gülerek duruyorsun. Ben sana tam elimle dokunmak isterken, bir duman gibi kayboluveriyorsun. Rüyaya filan inanmadığımı bilirsin. Fakat seni her gece böyle görebilmek için buradaki uyanık saatlarımın hepsini seve seve verebilirim.

Bildiklere selam. Memet'i ve seni kucaklarım. Mektuplarını dört gözle bekliyorum.

Seninki.

(imza)

36

*(Tarihsiz)**

Canım karıcığım!

Gazetelerde, bu mektubum sana ulaşmadan evvel, okumuşsundur. 5 seneye mahkûm oldum. 3 senesi aftan gidiyor, kalıyor 2 sene. Bir seneye yakın yatmışlığım var, kalıyor bir sene. Yani gelecek sene mart 18'de kavuşuyoruz. Bence bu kararlar bir hatayı adlidir. Tabii derhal temyiz edeceğim. Ve Temyizden evrakın bozuk geleceğine eminim. Binaenaleyh bir yıldan evvel hürriyete kavuşmam da muhtemel. Eğer şimdiye kadar olduğu gibi, talih denen nesne diyelim, bize gülmemekte devam ederse, ne yapalım iki yıllık bir ayrılıktan sonra kavuşacağımız artık muhakkaktır. Buna ancak ölüm mani olabilir. Halbuki benim ölmeye katiyyen niyetim yok. Neşem ve kuvvetim yerinde. Senin de neşeli ve kuvvetli olmanı isterim. Bak bir yıl geçerken ne ağır fakat geçtikten sonra nasıl hayal halinde aktı gitti. İkinci sene de böyle geçecektir. Ve bir ilkbahar sabahı, bundan tam 13 ay 18 gün sonra senin kollarına atılacağım. Bana inan, beni bekle, neşeni ve sevincini kaybetme ki, ben de burda neşeli ve kuvvetli olayım. Sonra önümüz yaz. Bursa burnunun dibi. Arasıra beni, buraya, görmeye gelirsin, bura müddeiumumiliğine pazartesi, perşembe günlerinin haricinde bir müracaatta bulundun mu hemen karşı karşıya, göz göze geliriz seninle...

Memet oğlum nasıl?.. Ona beni daha çok sevmesini öğret. Çünkü yeryüzünde onu ve onun anasını benim kadar seven ve düşünen hiç kimse yoktur...

Daha ne yazayım? Bana Akşam gazetesi ve Yeni Adam gönder. Resmini beklerim. Seni hasretle kucaklarım.

(imza)

Karıcığım,

Gayet ucuz cinsinden mavi veya siyah, yani koyu renkli adi bir işçi pantolonu ve iki çift yün köylü çorabı gönder.

* Zarftaki tarih: *3. 2. 1934*

37

6 / 2 / 934

Karıcığım,

Ayın ikisinde yazdığını tasarladığım mektubunu aldım. Ben sana hüküm yediğim gün uzun bir mektup yollamıştım. Onu almışsındır sanıyorum.

Ben teselliye muhtaç değilim karıcığım, sen de teselliye muhtaç olma... Teselli, ekseriya, tamiri mümkün olmayan hadiseler karşısında verilir ve alınır. Halbuki, bizim halimiz öyle değil. Arada yalnız bir daha geri gelmesi kabil olmayan bir sene daha meselesi var. Senden uzak bir senenin ne demek olduğunu kalbim yüzüme karşı haykırıyor. Fakat aklım sabret diyor, sen ona hudutsuz bağlısın, o senindir hudutsuz... Uzun bir yolculuğa çıkmış san kendini, uzun bir yolculukta sansın o seni... Bir yıl sonra, alınlarımız belki biraz daha kırışık, yüzümüz belki biraz daha çizgili, kanımız belki biraz daha ihtiyarlamış, fakat sevgimiz, birbirimize inanmamız sarsılmamış, yangından çıkan, ateşten geçen bir çelik parçası gibi temizlenmiş ve kuvvetlenmiş, gençleşmiş ve tecrübelileşmiş olarak, kavuşacaksınız... Büyük bekleyişler, felaketler büyük bağları ve sevdaları bir kat daha büyütür...

Karıcığım! Üzülme! Senin üzülmenden başka benim kendime ait olan hayat parçamı üzecek bir şey yoktur. Sen, seni on yıl daha beklerim, diyorsun... İnanıyorum, sevinçle, neşeyle inanıyorum, çünkü ben daha on yıl yatsam sen daima içimdesin...

Memet'imi doya doya kucaklarım. Artık bana mükemmel mektuplar yazabilecek. Oğlumun hapisanedeki babasını oyalamak için yazdığı mektupların zevkine doyamıyorum.

Karıcığım,

Senden ricam, eğer paran varsa git Cavide'yi gör, 10-15 lira masraf ederek buraya geliniz. Burda bir gece Belediye Reisi Muhittin Beyin evinde kalabilirsiniz. Burda müddeiumumiye gidip beni görmek için kâat alabilirsiniz, yalnız pazartesi ve perşembe olmasın. Gel!

Sonra bana pipomu ve en adi cinsinden yerli pipo tütünü,

bir de küçük paket iyice pipo tütünü hemen gönder... İki çift yün çorap da ilave edersen eeeh! Sorma artık keyfime payan olmaz.

Seni yakında görmek ümidiyle...

(imza)

38

*(Tarihsiz)**

Karıcığım,

Aynı günde iki mektubunu aldım. İki dünya benim oldu. Mektubunun birisi ışık ve neşe dolu, öteki bir sonbahar akşamı gibi gölgeli ve hazin. Sevindim ve mahzun oldum.

Bilmem ki ne yazayım, senin altın gözlü, güneş ışıklı başını kollarımın arasına alıp ona saatlerce bakmalıyım ki, ne söylemek istediğimi anlayasın.

Kara günler geçiriyoruz, karıcığım... Güzel günler göreceğiz... Bunu laf diye söylemiyorum, buna inanıyorum, karıcığım. Edison, her şeye rağmen, havasız camın içinde ateşin yanacağına nasıl inanmışsa öyle inanıyorum.

Bir yıl ne demektir biliyorum, karıcığım, bu bir yıl içinde benim değil senin çekeceğin ağrı ve yalnızlıktan üzülüyorum. Kendi derdim yok, sen varsın. Sana teselli diye kuru ve palavralı sözler yazmadım, karıcığım, sana kalbimle kafamı yazdım.

Sen ihtiyar bir kurtsun, ben ona masal söyleyen bir çocuk. Fakat sen yeryüzünde şimdiye kadar hiç yaşamamış kadar güzel bir dişi kurtsun ve bugüne dek hiçbir kuzu parçalamadın. Sen öyle iyi bir kurtsun. Sen bir dişi kurtsun, karıcığım. Bir dişi kurtsun ki, yalnız kendi yüreğini parçalarsın. Ve ben bir hayran çocuğum ki senin gözlerin önünde söyleyeceği sözleri bile şaşırıyor.

Canımın içi, dün gece sabahladım, yani yirmi dört saattir uyuyamadım. Temyiz layihasını yazdım. Şimdi uykusuz başımın boşluğu içinde yalnız boydan boya sen varsın.

Nudiye'nin seninle benim için yaptığı dedikoduya sevin-

* Zarftaki tarih: *12. 2. 1934*

dim. Senin benim olduğunu herkesin duymasından, eskiden beri ne tuhaf bir sevinç ve iftihar duyduğumu bilirsin. Sakın kızma. Her hissettiğimi olduğu gibi yazıyorum.

Ha, senden, adi en ucuz cinsinden, boyuma göre, tulum istiyorum. Mavi bir tulum. En büyük numara ve en ucuz. Sonra pipomu ve en adi cinsinden yerli pipo tütünü.

Vedat'ın yumurtalarını vs. aldım. Teşekkürler. Çorapları yarın alırım.

Her şey ulaşıyor, sana ne vakit ulaşacağım?

Memet'i, seni kucaklarım, ama nasıl? Ölesiye!...

Selamlar.

(imza)

39

22 / 2 / 934

Karıcığım,

Bir mektubunu daha aldım. Üzüntülerle dolu bir mektup. Galiba tarihi 12. Burda kar yolları kapattı. Soğuk dehşetli. Sanırsam postalar da muntazaman işlemiyor. Çünkü sana gönderdiğim mektubu alamaman ve senden geleni benim bu kadar geç almış olmam başka neye hamledilecek...

Dişlerine çok üzüldüm. Merak etme skorpit değildir. Aklına böyle şeyler getirme. Benim de bir dişim, hem de önümdeki dişlerden birisi kırıldı. Burda tamir ettirmeye çalışacağım.

Seni teselli etmiyorum. Sana sevdamı söylüyorum. Ve benim aşkımda merhamet yok ki teselli olsun. Seni çıldırasıya seviyorum dediğim zaman, sen bundan nasıl olur da teselli manasını çıkarırsın.

Vedat'la Muhsin benim işimi İpekçiler'le görürlerse ve ne koparabilirlerse koparırlarsa memnun olurum. Hem benim, hem senin paraya ihtiyacımız var.

İpekçiler'den ne aldığımı pek kestiremiyorum. Yalnız İstanbul'dan son sefer geldikten sonra 10 lira aldım. Ben onlardan

Cici Berber'in, Söz Bir Allah Bir'in ve Leblebici'nin senaryo paralarını isterim. Eğer aylık meselesi mevzuu bahis ise yine alacağım vardır. Yok eğer aylık ve kontrat meselesi mevzuu bahis değilse, o halde bu üç senaryo için en aşağı 250 liradan 750 lira isterim ki, daha bu hesaba göre bir hayli alacağım var demektir...

Yeni Adam'ları alıyorum. Teşekkürler...

Bana en adisinden pipo tütünü ve pipomu, bir de adi bir tulum gönder...

Seni, Memet'i, Suzan'ı kucaklarım aşkım efendim.

(imza)

40

24 / 2 / 934

Karıcığım,

Sana bu mektubu yatakta yazıyorum. Hafif kırgınlığım var... Dışarda kar diz boyu... Soğuk dehşet... Sana her mektubuna cevap vermek üzere şu hafta içinde dörde yakın mektup yazdım. Fakat anlaşılan yollar karla kapalı ve benim mektuplar da pulsuz geç geçecekler eline.

Aklımda fikrimde hep sensin. Varım yoğum sensin... Sen bensin, ben sen! İki gün evvel sana uzun bir mektup gönderdim. Fakat belki bu daha önce eline ulaşır diye orda yazdıklarımı burada da yazıyorum.

İpekçiler'le meseleyi hallet. Muhsin ve Vedat ne koparırlarsa koparsınlar. Benim hesabım kati değil ama daha alacağım vardır. Bu parasızlıkta senin de, benim de işimize yarar. Bana pipom ile adi cinsten tütün ve ucuz bir işçi tulumu, en büyük numarasını gönder. Sevinirim.

Seni seviyorum. Ama nasıl çıldırasıya...

Kendi derdime düşmedim. Senin derdindeyim.

Geceleri rüyamdasın... Hep sen, hep sen...

Yeni Adam'ları alıyorum. Teşekkürler... Memet'e iyi bak o benim oğlumdur. Ona bak beni görmüş gibi ol! Bana resmini gönder. Mutlaka isterim...

Her şeyden evvel onu isterim.
Seni ve oğlumu kucaklarım, soranlara selam...

(imza)

41

1 Mart 1933

Karıcığım...

Tulumu, pipoyu, tütünü aldım. Teşekkür. Tulum mükemmel. Pipo eski ve emektar pipo. Senin karşında kaç defalar dumanını savurmuş pipo. Ona senden haber getiren bir eski dost gibi baktım.

Tütünü pahalı cinsten almışsın. Sana yıkım olmuş... Bu fukaralığında bana böyle pahalı tütün göndermeyeydin keşke... Ne yapalım, elin bana kötü tütün göndermeye razı olmadı. O ellerinden öperim, karıcığım.

Muhsin'den mektup aldım. Sana plak işinden, İpekçiler'e gelen 180 franklık bir çek gönderdiğini söylüyor. Aldın mı? Sonra ona bir mektup yazarak Sarı İhsan'dan alacağım olan 10 lira ile bu 180 frankın aynı olup olmadığını sordum. Sonra İpekçiler'den alacak meselesi için Vedat'la beraber uğraşması için rica etim...

Tulumum üstümde, pipom ağzımda, bunları sen bana gönderdin. Keyfim bu günlük yerinde. Çünkü seni elle tutmuş gibi oldum. Yalnız bugün martın biri senden yeni bir mektup yok. Birkaç gün sonra alırım.

Benim evrak temyize Şubatın 27'sinde gitmiş... Bir buçuk iki aya kadar bir ses çıkar diye tahmin ediyorum.

Havalar burda dehşetli karladıktan sonra ısındı şimdi biraz... Sen ne yapıyorsun? Nudiye ne âlemde? Gebeliği filan var mı? Fahamet ne yapıyor? Selma hâlâ Yeni Adam'da çalışıyor mu? Yeni Adam tuttu mu, satışı nasıl? Hamide Hanımı gördüğün var mı? Kocasıyla arası nasıl? İşte sana bir sürü sual ki, hatırıma geliverdiler de sordum...

Memet oğlumun nezlesi iyi oldu mu? Bir senede çok büyümüştür. Onu nasıl, bir baba gibi sevdiğimi ve düşündüğümü

bilsen, sen de beni biraz da bu babalık tarafımdan da sevmeye başlardın...

Sana bu mektubu yazarken arkadaşlar tabaklara bulgur pilavı dağıtıyorlar. Öğle yemeği... İngilizce oldukça ilerledi. Metot Berliç bitti. Yeniden okuyorum.

Aklımda fikrimde hep sensin. Seni ve oğlumu kucaklarım. Bildiklere ve soranlara selamlar...

(imza)

Mektuplarına tarih koy.

Bu sana bu hafta içinde gönderdiğim üçüncü mektuptur.

Bana pul gönder ki sana takseyle mektup yazmaktan kurtulayım ve kurtulasın.

42

5 Mart 1934

Karıcığım,

Mart ayı içinde bu sana yazdığım üçüncü mektup. Fakat daha bir cevap alamadım senden. Belki bundan evvel gönderdiğim mektupların pulsuz olması onları senin eline ulaştırmakta geciktiriyor. Bu sefer pul tedarik ettim. Bakalım bu mektup eline hemen ulaşacak mı?

Evvela senden ricam : Benim siyatik için gayet iyi gelen bir seri enjeksiyon vardı. Onun reçetesi yahut kutuları kalmış olacaktır. Onların isimlerini yazıp bana derhal gönder, eğer evde kutuları yahut reçeteyi bulamazsan öğren.

Burada bana değil fakat hürmet ettiğim birisine lazım. Aman ihmal etme, karıcığım.

Havalar iyileştiydi. Yine bozdu. Rutubet dehşetli. Fakat siyatiğim ağrımıyor..

Seni düşünüyorum, seni düşünüyorum. Hepsi o kadar işte... Seni düşünüyorum.

Muhsin'e mektup yazdım. İpekçiler'den alacağımı Vedat'la

bir olsun, alsın diye. Zira sen de ben de fena halde meteliksiziz...

Pipoyu, tütünü ve tulumu aldım. Bunlar hakkında düşündüklerimi, bende uyandırdıkları hisleri bundan evvelki mektubumda uzun uzadıya yazdıydım.

Muhsin sana 180 franklık bir çek gönderdiğini yazıyor. Aldm mı?

Beni mektupsuz bırakma! Sana yazıyorum. Fakat pulsuz olduğu için ya eline geçmiyor yahut geç geçiyor.

Seni düşünüyorum... Kafamda boylu boyunca sen varsın!

Sana bir haber. Ben burada karakalem dehşetli resim yapmayı öğrendim. Hani anneme yakın resim yapıyorum ve onunkilerden çok benziyor. Çıkınca ilk işim senin bir resmini yapmak olacak. Bana yalnız kafanı, büyük olarak fotoğrafa çıkartıp gönder. Bak yaptığım resmi gör.

Oğlumu ve seni kucaklarım. Selamlar bildiklere.

(imza)

43

7 Mart 1934

Karıcığım,

Karıcığım, zarfının üstündeki posta damgasından 5 tarihli olduğunu anladığım mektubunu aldım. Sana bir tane değil birçok pulsuz mektup gönderdim. Fakat pulsuz mektuplar geç geldiği ve gittiği için daha almamış olacaksın. Şunları alınca bana yaz.

Pipomu, tütünü, tulumu çoktan aldım. Tulumu giyiyorum senden geldiği, senin ellerinin arasından geçtiği için sana dokunmuş gibi oluyorum. Pipoya dolduruyorum tütünü, eski güzel günlerimizi ve gelecek kavuşma saadetini basık tavana doğru yükselen, kokulu, mavi dumanların arasından görüyorum.

Sen meğerse nasıl her şeyimmişsin benim... Seni sevmek benim içimde, toprağı, suyu, güneşi, hayatı ve fikri sevmekle birbirine karıştı. Sen ciğerlerimdeki nefes, gözlerimdeki ışık, kalbim-

deki çarpıntı ve beynimdeki düşünce gibisin. Neyi düşünsem, seni düşünüyorum. Neyi görsem, seni görüyorum.

Halam sağ olsun, Orhan vasıtasıyla mesela geçen ay başında temyiz için 15 lira gönderdi. Muhsin'den, Selahattin'den, Ramiz'den mektup alıyorum. Onlar beni unutmadılar. İpekçiler'den Muhsin, Vedat ne koparabilirlerse koparsınlar...

Ben burda yeni bir sanat öğrendim. Karakalem, büyük, oldukça benzeyen portreler yapıyorum. Ne tuhaf şey meğerse bende resim istidadı varmış... Derhal senin fotoğrafından bir resmini yapıp sana gönderirim. İstersen, bana senin sevdiğin benim fotoğraflarımdan birisini gönder. Kendi kendimin resmini, koskocaman yapıp sana göndereyim.

Samiye'den mektup alıyorum. Cavide ne alemde? Fahamet, Selma, Hamide, Nudiye ne yapıyorlar? Bana onlardan ara sıra haber ver.

Bir sene kaldı, diyorsun. Doğrusu bu. Temyizden iyi netice gelirse ne âlâ. Gelmezse 52 hafta sonra kavuşuruz. Belki temyizden gelecek neticeye göre İstanbul'a naklim de mümkün olur...

Seni, oğlumu, kucaklarım. Soranlara selam. Şimdi, yine Orhan'ın para gönderdiğini haber verdiler. Cumartesiye alırım.

Teşekkürler...

(imza)

44

12 Mart 1934

Karıcığım,

Daha senden haber yok. Belki yarın öbür gün alırım. Bundan evvel kaç mektubumu aldınsa yaz... Sana 15 lira göndereceğim diyordun. Almadım. Muhsin bana tütün gönderdi. Çubuğumu yakıp, saatları, duman gibi geçirmeye çalışıyorum.

Daha temyizden bir haber yok. Herhalde gelir. Geçen gün buraya Baş Müddeiumumi ile Sulh Mahkemesi Reisi geldiler. Temyizden evrakınız çabuk gelir, dediler ve öyle anladım ki bozuk geleceğini tahmin ediyorlar. İnşallah diyelim! Bozuk gelsin. Yalnız...

Bu mektubum çok kısa olacak çünkü, hemen postaya yetiştirmek istiyorum.

Senin sevginle doluyum. Senin hatıranla doluyum. Senin rengin ve çizgilerinle doluyum. Uzun mektubumu beklemeden uzun mektubunu beklerim.

Memet'i ve seni kucaklarım iki gözüm.

(imza)

Yeni Adam mecmuaları ne âlemde? Göndermiyorsun! Bildiklere selam!

45

16 / 3 / 934

Karıcığım!..

Yine bir tarihsiz mektubunu aldım. Ne olur mektuplarına tarih koy ve benim kaç tarihli mektubumu aldığını yaz... Çünkü, ancak bu suretle sana yazdıklarımın hepsini aldığına, bana gönderdiklerinin hepsini okuduğuma emin olabileceğim.

15 lirayı aldım. Çok teşekkür. Fakat senin paran yok. Niçin 15'in 15'ini de bana gönderdin... Beni çok seviyorsun, karıcığım. Bu kadar çok sevme! demeye dilim varmaz, gönlüm istemez, ama, "Biraz da kendini düşün!" demek hakkımdır...

Burda havalar ısındı, havada, topraktan fışkıran öyle bir ilkbahar hayaleti var ki, hapisanenin taş duvarları kalın, pencereleri demirli koğuşları bile bahar kokusuyla dolu... Bilirsin ya, her güzel şey beni mahzun eder, âsi eder. Bu baharın gelişi de asabımı bozuyor. Bütün soğuğuna, rüzgârına, titretmesine rağmen hapisanede kış daha rahat, daha iyi.

Oraları nasıl? Bahçede ağaçlar çiçeklendi mi? Ihlamurlar kim bilir ne bayıltıcı kokuyorlardır ve çamlar nasıl canlanmışlardır şimdi...

Muhsin'e yazacağım... Elbette bir taraftan bir şeyler bulacağız... Anneme de yazarım.

Sen benim sorduklarıma çok defa mektuplarında cevap vermiyorsun. Nasıl yaşadığını, kiminle görüştüğünü, kimi gördüğünü, mahalle dedikodularını filan yaz bana... Bütün bunlar serbest insan hayatının parçalarıdır ki, benim gibi bir mahpusa, bir dakika olsun, dışardaymış vehmini verir...

Bana resmini gönder! Mutlaka isterim.

Bak ben minnacık yazılarla, sana dört sayfa gönderiyorum. Senden de böyle uzun cevaplar isterim.

İngilizce çata pata bir mecmua filan okuyup anlıyorum. Fakat son günlerde iyi çalışamıyorum.

İki gün sonra Mart 18... Senden ayrılalı tam bir sene! Ne acayip bir seneyi devriye!..

Hâlâ komşular nişanlısını kaybeden pipiciğimi teselli ediyorlar mı? Bunu bana yaz kuzum. Seninle, senin ve benim için ne konuşuyorlar?

Memet'imi kucaklarım

Seni...

(imza)

46

24 / 3 / 934

Karıcığım,

16 Tarihli mektubun bugün elime geçti ve derhal cevap veriyorum. Parasızlıktan bunalmış bir halde olman öyle canımı sıkıyor ki, en büyük derdim bu! Emin ol yavrum senin halinden başka, senden uzak olmaktan başka bir derdim yok ki, sana yazmamış olayım. Senin yokluk, senden uzaklık derdimi ise her mektubumda yazıyorum.

Seni acı bilmez, dertlerimi anlamaz bir insan olarak, bir an için düşünsem dünyanın en bahtsızı ben olurdum.

Seni niçin seviyorum sanıyorsun? Yalnız altın ışıklı gözlerin ve ateş pırıltılı saçların için mi sanıyorsun? Onlar için de elbette, fakat asıl kafan için, kalbin için, insanlığın için... Bunu unutma karıcığım!

Muhsin'e piyes temize çekmek için yazdım. Herhalde gönderir. Senin dudaklarında ufak bir sevinç gölgesi çizdirebilmek için 24 saatte 24 saat çalışmaya razıyım.

Seviştiğimiz duyulmuş... Kabahat bendeymiş... Doğru... Olsun. Fakat ben böyle kabahate razıyım! Kızma! Samimiyetimi söylüyorum.

İstanbul'a nakil meselesi ancak temyizden gelecek neticeyle halledilebilir.

Siyatiğim bir aralık tuttu. Şimdi iyi...

Aman bana mektup yaz. Ne kadar acı olursa olsun. Razıyım. Tek yaz! Hapisteki bir adama her şey yazılır. Aldırma... Senin dertlerin, asabiyetlerin, senin her şeyin benimdir...

Bana resmini gönderecektin. Göndermedin. Bekliyorum. Sabırsızlıkla...

Memet'im nasıl? Son mektubunda ondan bahis yok!.. Beni unuttu mu?

Seneyi doldurduk! Yenisinden bir iki gün yedik...Bir sene kaldı... Uzun, bitmez, tükenmez bir sene... Temyizden ümidim var...

Günler kuş gibi geçseler ve sana kavuşsam... İşte o kadar...

Seni kucaklarım.

(imza)

47

31 / 3 / 934

Karıcığım,

Bayram geçti. Nasıl geçirdin, diye sormuyorum. Yalnız araya giren bayram mektuplaşmalarımızın temposunu ağırlaştırdı. Hele bir müddet, muhterem müdürümüzün rahatsızlığı gelen mektuplarının geç okunmasına sebebiyet verdiği ve bu suretle senden gelen mektuplar elime geç geçtiği için bir hayli üzüldüm.

Vedat geldi. Görüştük. Ne de olsa, onu görünce seni görmüş gibi oldum. İpekçiler'le para meselesi hakkında görüştük. Onun

ümidi var. Bana altı lira verdi. Bir lirasıyla pul aldım. Artık mektuplarım bir zaman pullu olacak. Darübedayi'den de alacak varmış. Onu alırsın ve o paranın içinden bana bir metelik bile göndermezsin.

Ceketi, yeleği aldım.

İki gözüm.

Ne olur sen de bana yazdığın mektuplardan birisinin tepesine "Kocacığım" diye yazsan... Bunu bekledim... Nihayet dayanamadım. Söyledim.

Bacağım iyi... Yalnız canım çok sıkılıyor... Bilmem neden? Acayip daüssılalı bir can sıkıntısı. Eskiden etrafımdaki insanları bir romancı gibi, bir senaryocu gibi tetkik ediyor, onların birbirlerinin taban tabana zıddı olan renklerle dokunan ruhlarını görmek beni eğlendiriyordu. Şimdi. Artık hepsini tanıyorum. Bir ikisini seviyorum. Hiçbirine kızmıyorum ve bunun için bir ikisinden gayrısı bana cansız eşya tesiri yapıyorlar... En kötü şey insanın muhiti ile bitaraf bir münasebette bulunması...

Suzan'ın beni sorması hoşuma gitti. Memet'im burnumda tütüyor. Vedat'tan bir sürü resimler aldım. Senin tek resmini bekliyorum. Pastelle renkli bir kafanı yapacağım. Benim kalbimde kalan renklerinle. Kalbimin gözüyle.

Yeni Adam'ları aldım. Çok kötü çıkıyor. Eski nüshaları daha dolgundu. Mamafi sen yine bana onları göndermekte devam et.

Tütünüm bol! Bir şiire başladım, ismi "Hatıralar". Sana başlangıcını yazayım :

Hapisane,
akşam,
bahar...
Hatıralar
hatıralar!...
Hatıraların teker teker
kımıldandıkları yer,
duyuldukları saat
koklandıkları mevsim!

Bir resim :
Ne çerçeve
ne altında bir isim...

Bakıyor bana :
demirlerin
duvardaki
gölgeleri içinden...

Belki
bu onundur,
belki ötekisinin.
Belki de ikisinin!..
Biri nerde şimdi?
Öbürü nerde?
Ben nerdeyim?

Görünmeyen kuşlar gibi aşarak
dağı, denizi,
yalnız hatıralar
bağlıyor bizi...

Vedat'a rica ettim bana büyükçe bir İngilizce-Türkçe lugat gönderecek. O zaman İngilizceye daha çok çalışabileceğim...
Senden istediklerim :
1. Resmin.
2. Mektup...

(imza)

48

14 / 4 / 934

Piraye!
20 gündür senden mektup yok. Meraktan ölüyorum!..

(imza)

49

1934 / 4 / 17

Karıcığım,

Nihayet bir mektubunu aldım. Oğlumun geçirdiği kaza geçmiş olduğu halde, ben babasını tasavvur edemeyeceğin kadar üzdü. İlkönce ona, sonra sana bana büyük geçmişler olsun. Yalnız bundan sonra böyle bir felakete uğrarsan bana da yaz ki, uzaktan da olsa, derdini, ağrını paylaşayım.

Memoma iyi bak, demeyeceğim, çünkü ona ne kadar iyi bakacağını bilirim... Değil oğluma ve oğluna, başkalarına bile ne kadar candan bakmışsındır...

Fifi'ye kızdım. Ben nasıl kızar ve kırılırım bilirsin... Daha doğrusu kırıldım ona... Fakat ne yalan söyleyeyim Vedat'a o kadar kızamıyorum, çünkü bugünlerde onun çok iyiliğini gördüm... Her ne hal ise karıcığım, dünya bu! Bunlara boş vereceğiz... Ne yapalım...

Temyiz duruşması Mayısın 31'inde, eğer evrak bozulursa Nisanda, sonlarına doğru tekrar mahkeme başlar...

Senden ayrılalı tam 13 ay oldu... Bir sene bir ay... Halbuki bana öyle çok, öyle uzun geliyor ki bu geçen zaman... Vedat İpekçiler'den para almış, 15'ini bana gönderdi, sen bir şey aldın mı? Almadınsa sana göndereyim...

Karı, karı, yalnız, gölge veren kuru bir dalsız, sığınacak göğüssüz, açılacak yüreksiz kaldın sen! Benim halim senin yanında utanılacak kadar rahat. Ben hapiste rahatım, sen dışarda felaket ve kötülüklerin içinde hapistesin... Ne kadar isterdim ki sevdiklerime yalnız saadet getireyim. Halbuki senin felaketli günlerinde yanında olup seni teselli bile edemiyorum. Ne haltedek!.. Dostların karnı açtı kıydık menekşe parasına!..

Milliyet, Akşam, Yeni Adam gazetelerini muntazaman alıyorum. Selma'ya, Leman'a, Hamide Hanıma selam, ananın ellerinden öper seni ve oğlumu kucaklarım karıcığım.

(imza)

Memet'in sıhhat haberini sabırsızlıkla bekliyorum.

50

23 / 4 / 934

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Bermutat tarihsiz olduğu için hangi mektubunu bilmiyorum. Yani uzun bir sükûttan sonra, Memo'nun hastalık haberini veren birinci mektubundan sonra, ki ben ona derhal cevap yazdım, benim merak mektubuma yazdığın cevabı aldım... Sana bu mektubu yazarken gözüm yolda, üçüncü mektubunu bekliyorum.

Foto ve Vu mecmualarını ve eski tarihli Yeni Adam'ı aldım. Hudutsuz eyvallah!.. Senden ricam bundan bir hafta evvel Vedat'a bir mektup yazdım ve ondan bazı şeyler istedim, onları ihmal etmesin göndersin kuzum. Sonra bizim müdür beyin röntgen filmini alıp göndermeyi vaat etmiş, onu da bir an evvel gönderirse hudutsuz minnetler. Ona da ayrıca bir mektup daha yazarım. Fakat ancak bir hafta sonra. Çünkü bu hafta pullar sekiz kuruş... Tasarruf etmek lazım.

Burada havalar çok ısındı. Ortalık cehennem gibi.

Benim bütün meşgalem kitap okumak, senin ve Samiye'nin gönderdiği mecmuaları okumak, gazete okumak ve resim yapmak. Resmi iyice ilerlettim.

Senden ricam bana sade kafan olmak üzere büyük bir resmini gönder...

Günler güç bela geçiyor işte... Sana yazmıştım. Temyizde duruşma Mayıs 31'de... Ben bozuk geleceğinden eminim. Belki yakında, on aydan daha evvel kavuşuruz biriciğim.

Leman bana Milliyet gazetesi gönderiyor... Ona müteşekkirim. Selma'ya selamlar. Hamide Hanım nasıldır? Nadiye ne yapıyor? Annenin ellerinden öperim.

Memet'imi doya doya kucaklarım. Hiç merak etme, o aslan gibidir, kulakları açılır...

Oğlumu ve beni hasretle kucaklarım. Hasretle, müthiş, yakıcı bir hasretle...

(imza)

51

28 / 4 / 934

Karıcığım,

Bermutat tarihsiz, fakat fevkalade derin, güzel, olgun bir mektubunu aldım. Kederler ve felaketler mektebinden birincilikle şahadetname aldın artık. Artık hayatın hiçbir kasırgası seni deviremez. Senin gibi bir hayat arkadaşım olduğu için bilsen neler duyuyorum.

Artık kalbimin sırtı yere gelmez. Onun içinde senin gibi bir kuvvet var artık... Temyizden ümidim var. Eğer ümidim çıkarsa on aydan evvel kavuşuruz...

Memet'in iyileşmesi beni çok sevindirdi. Onu kucakla sev sevebildiğin kadar benim tarafımdan.

Bana eline geçtikçe İngilizce mecmualar da gönderirsen memnun olurum.

Vedat, İpekçiler'le konuşmuş onlar da, evet Nâzım Beye borcumuz var ceste ceste öderiz, demişler. Sanırsam yine bana işleri düşecek... Ne yapalım ne kadar koparabilirsek o da kâr...

Sıhhatım iyi. Neşem hele bugün, mektubunu aldıktan sonra yerinde... Resim yapıyorum, İngilizceye çalışıyorum, günler geçiyor...

Burası dehşetli ısındı. Sıcak cehennem gibi. Tahta kuruları kum gibi... Orhan, sağ olsun, iyiliğini hiç unutmayacağım, bana cibinlik gönderecek...

Kendinin ve oğlunun sıhhatine ve kafasına iyi bak. Oğlumu alıştır ki o da beni, benim onu sevdiğim kadar sevsin.

Gazeteleri aldım.

Seni, oğlumu, seni ve beni sevenleri kucaklarım.

(imza)

52

6 / 5 / 934

Karıcığım,

Buraya geleceğini okuyunca dünyalar benim oldu. Gel, hiç durmadan gel. Seni görmek bir insan gözünün yapacağı en güzel ve ışıklı bir iştir gibi geliyor bana. Ama çabuk gel, bana 10 lirayı göndereceğine o parayı yol harçlığı yap ve hemen gel! Kuzum çabuk gel, biriciğim.

Buraya gelince doğru müddeiumumiliğe gidersin, istersen, eğer kabilse, Ferhat Beyden de bir kâat alırsın ve benim nişanlım olduğunu söylersin, sana bir kâat verir buranın müddeiumumiyesi ve beni gayet kolaylıkla görürsün.

Gazeteleri, mecmuaları muntazaman alıyorum. Gönderenlerin hepsine hudutsuz teşekkürler. Hele Memet'ime nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Kuzeninin, Memet'in kulak ameliyatları sonrasında seni yalnız bırakmadığına çok sevindim. Tarafımdan gözlerinden öp...

Evvelsi gün İrfan Emin geldi. Mayıs 31'de duruşma. Bermutat vaziyetten çok ümitvar... Zaten şurada ne kaldı, 10 ay... Geçen mektubunda ne güzel yazıyordun, daha kafa kafaya, yürek yüreğe geçireceğimiz 30 sene var.

Gelirken bana, Kerim Sadi'nin Birlik mecmuasının bir muharririne verdiği bir cevabın kitabı varmış, Selma o kitabı bulup sana versin. Sen de bana getirirsin...

Günlerim geçiyor... Bir tek heyecanım var mektup günlerini beklemek...

Siyatiğim iyi. Hiç rahatsız olmuyorum...

Tahta kurularına karşı da çare bulduk. Yatak çarşaflarından cibinlik yaptım. Pek âlâ oldu.

Muhsin bana Londra'dan bir kartpostal gönderdi. Çok sevindim. Ne de olsa insanın hapiste hatırlanması hoşuna gidiyor...

Karıcığım çabuk gelesin, bekletmeden gelesin, durmadan hemen bu mektubumu alınca gelesin...

Seni, Memet'i ve soranları kucaklarım.

(imza)

53

12 / 5 / 934

Yavrum!

Yolunu bekliyorum. Her sabah, bugün acaba onu görecek miyim? diye uyanıyorum. Gel artık. Yol parası çok bir şey değil. Hemen gel! Avare oldum. Ne kitap okuyabiliyorum, ne İngilizceye çalışıyorum, ne de resim yapabiliyorum, aklım fikrim sende, senin gelişinde, seni ne zaman göreceğimde, seni nasıl göreceğimde, beni görür görmez ne diyeceğinde... Öyle bir hasret sevindireceksin ki, ömründe hiç böyle hayırlı, sevaplı bir iş yapmamışsındır...

Şimdi böylece süratle gelmeni temin ettikten sonra, gelirken bana getirmeni rica ettiğim şeyler...

1. Kendin.

2. Müdür Beyin filmi : Vedat doktorlardan aldığı neticeleri de bildirir. Bir de, Vedat'ın, Müdür Beyin romatizma vaziyeti hakkında da malumatı vardır, bugünlerde çok rahatsız romatizmasından, Âkil Muhtar Bey romatizma kongresinden dönmüş, onunla bir konuşsa da bazı tedavi usullerini bize yazsa.

3. Gelirken İrfan Emin'i gör, bana benim kitaplarımı, mücellitteki, ki Sinan bilir, alacaktı, onları sana versin. Getir. Sonra gitsin kitapçı Sinan'ı görsün, benim için para istesin alacağım vardır. Eğer İrfan Emin'e vermezse ben mektup yazarım ona...

4. Kendini bir an evvel getir.

Yavrum!

Memet'imi kucaklarım. Suzan'ın gözlerinden öperim. Ha, gelirken resmini de getirmeyi unutma...

(imza)

54

28 / 5 / 934

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Bir şeye dikkat ettim. Seninle kaşı karşıya, göz göze, diz dize olduğumuz zamanlar kırmızı dudakların kilitleniyor ve yüreğinden gelen seslerin çıkmasını bırakmıyor. Halbuki birbirimizden uzaklaşınca dudaklarının mührü çözülüyor. Yüreğinden gelen sesleri satırların kalıbına döküveriyorsun. Mesela bana doyamadığını yazıyorsun, ben bunu senin gözlerinin içinde okudumdu. Fakat dudakların bana bunu söylemediler. Hatta senin resmini yapmam için ricalarıma bile şöyle bir geçiştirme yapıverdindi. Halbuki mektubunda... Düşündüm bu niçin böyle diye, ve anladım ki sen hâlâ bir genç kız gibi çekingen ve utangaç, bir eski zaman kahramanı gibi sertsin. Fakat bütün bu geldiğim neticelerin bir neticesi daha var ki, beni seviyorsun... Öyle bahtiyarım ki...

Kafamı kazıttım. Pişmiş kelleye döndüm.

Bugün ayın 28'i duruşma ayın 31'inde... Ümit dünyası bu...

Annemden bir mektup aldım. İrfan Emin'e daha yol parasını verememiş galiba... Neyse... Bakalım ne olacak?

Gazeteleri alıyorum.

Memet'im ne yapıyor? Bana oğlancağızımın da güzel bir kafa resmini gönder. Onunkini de yapayım. Muhsin yine tütün gönderdi. Sana ölçümü birkaç gün sonra gönderirim. Fakat keten bir elbise çabuk kirlenir gibi geliyor bana. Hem sonra bu parasızlığında böyle masraflara nasıl girebileceğine aklım ermiyor...

Hâlâ dişçi kâadım gelmedi. Galiba geleceği de yok... Siyatik ağrılarım gayet hafif... Daha ne yazayım... Yazacak çok, kudret yok.

Oğlumu ve seni kucaklarım. Orhan'dan para aldım.

(imza)

55

2 / 6 / 934

Karıcığım,

İki mektubunu aldım. Bu benim ikinci mektup. En mühim havadis : Duruşma oldu. Karar ayın dokuzuna kaldı. İrfan Emin bermutat çok ümitvar.

Annem ona 30 lira vermiş. Samiye'den 28 lira geldi. Orhan da gönderdi. Başımı usturayla tıraş ettirdim. İstediğin oldu. Kafam kocaman bir balkabağına benzedi. Memet nasıl kulağı iyice işitiyor mu?

Mayıs ayını da devirdik sen ona bak, kaldı dokuz ayımız.

Yavrucuğum benim, günler çabuk geçsin, çabuk geçsin istiyorum. Geçen günlerle beraber ömrün de geçişi bana vızgeliyor, çünkü gayet beylik fakat neyleyim ki çok duyduğum bir hisle, sensiz ömrün aşağı yukarı manası yok.

Zayıflamaya kalkma. Hastalanırsın filan. Ben laf olsun diye söyledim. Yoksa senin biraz fazla şişman, biraz zayıf olmanın aramızdaki bağda hiçbir alakası yoktur. Sen bin kiloya çıksan yahut bir kiloya düşsen, 20 yaşında olsan, yahut 100 yaşında olsan benim gördüğüm hiç değişmeyen bir tek yüz, bir tek vücut vardır...

Son Posta gazeteleri muntazaman geliyor. Ama Zekeriya mı gönderiyor bilmiyorum. Küçük haladan daha mektup yok. Ne yapalım. Bana reçel de gönderecekti.

Dokuzda karar verildiğine nazaran 10 yahut 11'de bir haber alırız ve sana telgrafla bildiririm.

Fahamet Bursa'ya ne zaman gelecek... Vedat'a Müdür Beyin filmlerini bir sorsan. O yazdığı mektubunda Fifi'yle göndereceğini söylemişti.

Memet'i ve seni kucaklarım.

(imza)

56

1934 - 6 - 6

Karıcığım,

2 Haziran tarihli üçüncü mektubunu aldım bugün. Ve bu da benim üçüncü mektubum. Bundan evvelki mektubumu almamış olduğuna şaştım doğrusu. İrfan Emin parayı almış. Duruşma olmuş, karar ayın dokuzunda. Ben bütün bunları sana ikinci mektubumda yazmıştım. Fakat mademki almamışsın, bir daha tekrar ediyorum. Bu mektubum senin eline ulaştığı zaman belki karar verilmiş olacak. Haydi hayırlısı.

İpekçiler'den ses seda çıkmadı. Fifi gelirken Müdür Beyin filmini getirsin başka bir şey istemem.

Senin genç kızlığın bahsine gelince, dünyanın en bahtiyar adamıyım ki, bunu duydum. Yalnız unutma ki hiçbir erkek yüreği 32 yaşında benimki gibi denizden kocaman bir sevgiyle delikanlılığını bir an bile kaybetmeden çarpmamıştır. Ben hiçbir şey olmayabilirim, hatta şairliğim bile bir yaldız parıltısı olabilir, fakat muhakkak ki, bir şeyim, âşığım karıcığım, dolu dizgin, uçsuz bucaksız âşık... Her şeyime sitem edebilir, her tarafımı inkâr edebilirsin, fakat âşıklığımı asla! Sevmenin bütün merdivenlerini ayak ayak yükselerek geçtim, şimdi başım doğan güneşlerin kızıltısı içinde yanan göklerdedir. Yüreğim kocaman bir su yığını gibi ve onun aynasında yalnız senin başın var.

Bütün bunların böyle olduğunu bilirsin, fakat sen bir kerre daha işitmekten, ben bir kerre daha tekrarlamaktan zevk alırız. Âşığız çünkü karıcığım.

Oğlanın tatilde çalışması hiç doğru değil. Onun sınıftan ikişer ikişer atlayacak değil, ağaçlara dörder dörder tırmanacak zamanı. Koşsun, bağırsın, çağırsın, toprağı, suyu, göğü seni ve beni sevsin yeter...

Suzan ne yapıyor? Zayıfladı mı biraz? Beni ona sevdir kuzum.

Aym onunda Avni vasıtasıyla İrfan Emin'e telefon ettirt, ondan kararın ne olduğunu benden evvel öğrenirsin.

Burası öyle sıcak, öyle sıcak ki insan nefes alamıyor. Hele bugün çıldırmak işten bile değil. Bak görüyorsun ki sayfanın bir

tanesini boş bırakmadım. Hepsi dolu, senden de dört dolu sayfalık cevap isterim.

Ayın dokuzunu iple çekiyorum. Ümit dünyası bu. Gün doğmadan neler doğar...

Bildiklere selam.

Seni ve oğlumu kucaklarım.

(imza)

57

1934 / 6 / 6

Karıcığım,

Ha şimdi Temyizden haber gelir de yazarım, ha şimdi gelecek derken kaç gündür sana mektup gönderemedim. Bugün Cumartesi hâlâ haber yok. İrfan Emin Eskişehir'e gitmiş diye Vedat'tan haber geldi. Bugün yarın haber gelir herhalde.

Dün Fahamet geldi. Bugün de gelecek. Evden mektup almış... Sen Bursa'ya iyi bakmalarını söylüyormuşsun. Onlar da bana baktılar. Dişsiz ağzım ve saçsız kafamla herhalde güzel bir manzara halinde değildim karşılarında. Vedat bana erzak gönderdi. Fifi de pasta getirecek. Sağ olsunlar. Muhsin geldi. İki defa görüştük. Bana Selma Lagerlof isminde bir İsveç muharriresinden Cemil Beyin adapte ettiği bir hikâye verdi. Senaryosunu yazıyorum. Muhsin bu filmi kendi hesabına çevirecekmiş... Şevket Süreyya'nın Maarif Vekâletinden tasdikli senaryosuna gelince. İpekçiler yaptığım teklifi kabul etmediler. O şimdi senaryoyu yazsın biz ona bir miktar bir şey veririz, filmi çevirdiğimiz zaman da elbette istediğini alır, demişler. Artık böyle akıntılara kürek çekmekten usandığım için boş verdim ben de... Kitapçı Sinan'a bir mektup yazdım. Bu zarfın içindedir. Avni'ye verirsin, o da ona verir....

Ah, ah karıcığım. Günler çok uzun geçiyor bu aralık. Her gece kendimi senin yanında görüyorum. Taze, şeffaf, sert ve yumuşak bir yemiş gibi ağzımda, renk renk bir çiçek gibi gözlerimde, bir bahar havası gibi burnumdasın...

Bana güzel kocaman bir resmini gönderecektin de ben de onu boyalı yapacaktım. Hâlâ resim gelmedi.

Fahamet'le Leman Memet'i pek methettiler, benim de iftihardan göğsüm kabardı, bunu da kendisine söyle. Sonra sen pek o kadar zayıflamaya bakma kuzum. Seni bir de şişmanca göreyim?!!

Memet'i ve seni kucaklarım, evdekilere Selma başta olmak üzere selamlar.

(imza)

58

19 / 6 / 934

Karıcığım,

17 tarihinde postaya attığın mektup bugün elime ulaştı ve derhal cevap veriyorum. Bu mektubum eline ulaşmadan evvel, bundan evvelkini almış olacaksın. Orada neden dolayı mektuplarımın arasının geciktiğini anlamış olursun. Fahamet bana geldi ve bundan önceki mektubumu onun vasıtasıyla sana gönderdim.

Daha Temyizden bir haber yok. Fakat Fifi bugün Vedat'a telefon edecekti ve o da İrfan Emin'den öğrenecekti. Senin buraya gelmen yine bilsen benim için ne büyük şeydir. Kim bilir belki tasdik gelir ve bizi burdan başka yere gönderirler.

Kuzum, karıcığım, hemen gel. Bana Samiye 25 lira gönderecek. Onun 15'ini sana yollarım. Fakat kabilse sen daha evvel gel! Hazır Fifi de burda. Cuma günü Vedat'la geliverseydin. Ama bu mektubumu belki cumaya kadar alamazsın. Senin gelişin yine beni sarhoşa döndürdü. Aklımda fikrimde hep seni görmek... Ne yazdığımı, nasıl yazdığımı bilmiyorum. Gel karı, hemen gel!.. Durma gel!..

Muhsin'in senaryosunu yazdım ve teslim ettim. Cuma günü filmi Bursa civarında bir köyde çevirmeye başlayacaklar... Senaryo fena olmadı. Mütemadiyen resme çalışıyorum. Her gün biraz daha ilerletiyorum. Benim şiirlerimin ismi ne oldu? Hani

bana yazacaktın? Kuzum yine acele yazmışsın yazını okuyamıyorum, filan diye bir şey çıkarma. Aklım başımda değil. Seni birkaç güne kadar görebilmek beni divane etti. Hemen gel! Tez gel! Gel!

(imza)

59

28 / 6 / 934

Karıcığım,

Uzun bir sabırsızlık ve bin türlü güzel hülyalardan sonra, 23 / 6 / 934 tarihli mektubunu aldım. Hülyalar da ne mi oluyor? Diyordum ki, kendi kendime, mektup yazmadığına göre bugün yarın gelecek! Hatta mektubunu vermek ve Temyiz kararının temmuzun 14'üne kaldığını bildirmek için Müdür Bey beni çağırttığı zaman senin geldiğini sandım, yüreğim hop! etti bir, ağzıma geldi.

Unutkanlık bazen iyi şeydir, bazen fena. Seni belki kırdığım, hırpaladığım zamanlar olmuştur, bunları unutsan iyi, fakat geleceğim dediğin ve beni böyle bir ümide düşürdükten sonra bunu unutursan bu müthiş!..

Sana gelesin diye 7 lira gönderdim. Yol parası gidip gelme 300 kuruştur. Burda bir otelde kalırsın filan. 7 liracıkla işin içinden sıyrılırsın. Ama yine sen bilirsin. Karar ayın 14'ünde 15 gün daha var... İstersen kararı bekle ve öyle gel! Bu hususta da olsa seni sıkmak istemem, yavrucuğum.

Bana, sana benzeyen senin gibi büyük bir fotoğrafını derhal gönder. Bak bunu, hiç olmazsa bunu mutlaka isterim. Şiir kitabının basılış tarihini bana yaz. Kaç senesinde basılmış. Sonra şiirlerin altındaki tarihlere de bak...

Dişim maalesef olmayacak... Çıkınca yaptırırım artık... Şimdi hesap ediyorum eğer Temyizden bir şey çıkmaz ve tasdik gelirse ki, şayanı hayrettir, ama ne yapalım çıkmama tam 8 ay 20 gün kaldı...

Burda havalar ne fazla sıcak, ne yağmurlu... Geceleri inanılmayacak kadar güzel oluyor. Demirlerin ardından dışarıya

bakıyorum, demirsiz, sonsuz güzel gecelerimizi düşünüyorum. Bunlar yazılınca şairane, adi boş laflar oluyor fakat duyuldukları zaman hiç de öyle değil... Hayat!.. Haydi hayırlısı diyelim. Mektubunu dikkatli oku kuzum ve bir daha bana yazdığın şeyleri unutma!

Memet'i ve seni kucaklarım.

(imza)

60

1934 / 7 / 5

Canım karıcığım,

Bu karşığını almadan yazdığım bir mektuptur. Yani senin anlayacağın, senin elinde bundan evvel yolladığım bir mektup vardır ki, daha onun cevabını almadan sana bunu yazıyorum.

Bugün ayın beşi, 14'üne dokuz gün kaldı, tabiri vechile dokuz gün sonra dananın kuyruğu kopacak.

Mektubunda sana gönderdiğim resmi alıp almadığını da yazmıyorsun. Ve zaten senden mektup gelmeyeli de bir hayli zaman oldu. Yine içime kurt düştü bak, belki kendisi çıkagelecek diye düşünüyorum.

Aklımdayken senden bir ricam var, Avukat Haydar Rifat Bey Lenin'in Devlet ve İhtilal isimli kitabını çıkartmış, Avni'ye rica et, bana bir tane derhal göndersin, Temyizden evrak bozuk gelir de yine mahkemeye çıkarsak çok işime yarayacaktır. Aman ihmal etme, karıcığım...

Kitapçı Sinan'ın vaziyetinin bozuk olması ve para vermemesi çok canımı sıktı doğrusu.

Burda havalar karmakarışık, hasta olmamak için insanın kendisini fırtınalı denizde bir kayık gibi kollaması lazım.

Benim şimdilik yalnız midem ve bağırsaklarım biraz bozuldu. Düzeltmeye çalışıp duruyorum.

Resmini, hiç olmazsa onu, sabırsızlıkla beklemekteyim.

Günler geçiyor, geçiyor. Bu ayın 18'inde sekiz ayım kalacak.

Sen üzülme, sen sabırlı ol, başka bir isteğim yok. Muhsin

Bataklı Damın Kızı senaryosunu çevirmeye başlamış. Yazdığımdan memnun kalmış mı bilmiyorum? Vedat'a bir şey söylemiş mi? Şiirlerin ve kitabın altındaki tabı tarihine bakıp bana bildir.

Sana bundan bir hayli evvel yol parası diye 7 lira göndermiştim, aldın mı?

Seni, Memet'i kucaklarım. Vedat'a, Fifi'ye, Selma'ya, Hamide'ye, Nadiye'ye, Adnan Ağabeye, Nejat'a selamlar. Annenin ellerinden öperim.

(imza)

61

12 / 7 / 934

Karıcığım,

Kitapları daha almadım. Mektuplarını aldım. Haydar Rifat'ın kitabını hemen gönderdiğine çok sevindim, çünkü evrak bozuk gelir de tekrar mahkemeye çıkarsak bir delil olarak işime yarayacak.

Ayın 14'üne iki gün kaldı. Fakat Vedat'tan aldığım mektupta 14'ünün de pek belli olmadığını yazıyor. Zaten aksilik hayatımın ikinci tarafıdır. Ne yapalım, insan kararsızlık içinde ne kadar üzülse elden bir şey gelmedikten sonra, "Bu da böyle geçer yahu!" demekten gayrı çare kalmıyor.

Resimlerini aldım. Sana yeni resimler gönderiyorum işte. Bakalım bunları nasıl bulacaksın? Marifetle çektirdim.

Vedat senaryodan Muhsin'in memnun kaldığını yazıyor. Buna sevindim. Muhsin'in gönderdiği parayı aldım.

Bak eğer bu ayın on sekizi olursa, yani dört gün sonra, ve çıkacağım mart ayını da saymazsak tam 7 ayım kalıyor. Şimdilik en sağlam hesap bu!

Sıhhatim çok iyi, çok şişmanladım birdenbire, yalnız midem hâlâ bozuk ve siyatiğim hafiften ağrıyor.

Ellerim senin bir resmini yapmak için çıldırıyorlar. Fakat hâlâ bu işe yarayacak bir fotoğrafını göndermedin.

Vedat da, sen de, makafile buraya gelmek ihtimalinizin olduğunu yazıyorsunuz. Bu ihtimal, yeryüzündeki ihtimallerin en güzelidir. Vedat'a ayrıca bir mektup yazacağım. Yalnız sen ona şimdiden söyle, erzakı aldım, hudutsuz eyvallah derim benim tonton bacanağıma...

Gazeteler geliyor.

Geceleri uyku tutmuyor. Kabahat sende! Beni uyutmuyorsun. Senden davacıyım.

Memet'i, Suzan'ı, seni kucaklarım.

(imza)

62

18 / 7 / 934

Sevgili karıcığım,

15 tarihli mektubunu aldım. Herhalde şimdiye kadar sen de benim üç adet fotoğraflı mektubumu almışsındır. Sana ilkönce havadisler vereyim.

Seyda'dan 10 tarihli bir mektup aldım. Aynen şöyle yazıyor: "Dün haber aldığıma göre aleyhine sadir olan hükmü Temyiz, delaili kâfi bulmayarak bozmuştur." Benim bildiğim, karar 14'te verilecekti. Seyda ayın 10'unda mektubu yazdığına ve haberi bir gün evvel duyduğunu söylediğine göre, ne dereceye kadar hakikata yakındır bilmiyorum. Hani beni bu işte sinirlendiren artık kararın mahiyeti değil, fakat haber alamamak. Kuzum karıcığım, sen bunu Zekeriya vasıtasıyla falan bir öğrenmeye çalış. Bugün 18, ben hâlâ bir haber alamadım.

İkinci havadise gelince, dün beni ziyarete Darülbedayi operet artistlerinden Semiha geldi. Eş-mana, bilmiyorum. Hani canım şu İstanbul Sokakları'nda oynayan kız. Biraz oturdu ve beni Bursa Valisinin kızıyla evleniyorum diye tebrik etti. Ne dersin bu havadise? Aman karıcığım, hemen evlenelim, davul zurnayla ilan edelim, çünkü bu gidişle beni Habeşistan kralına da damat yapacaklar galiba.

Muhsin'in bana ayda 25 lira göndereceğini yazıyorsun.

Sevinmedim desem yalan. Bu yirmi beşten her ay onunu sana yollarım. Nasıl olsa Orhan da bana ayda 10 lira gönderiyor. Bugünlerde sıhhatim çok iyi, adamakıllı şişmanladım. Sen nafile zayıflamaya kalkışma!

Son Posta'lar muntazaman geliyor. Fakat şimdiye kadar aynı numaradan iki nüshası gelmediğine nazaran yalnız bir taraftan alıyorum demektir.

Bugün 18! Çıkacağım mart ayını saymazsak sana kavuşmaya yedi ay kaldı. Haydi hayırlısı...

Memet'i, Suzan'ı kucaklarım. Selma'ya, Fifi'ye, Hamide'ye, Vedat'a selam. Annenin ellerinden öperim.

Seni kucaklarım, ama nasıl, ölesiye!..

(imza)

63

934 / 7 / 24

Karıcığım,

Sende daha cevaplarını alamadığım ve birincisi fotoğraflı iki mektubum olduğu halde, işte üçüncüsünü de yazıyorum. Annem üç gün evvel Ankara'ya giderken bana uğradı. Onu Temyiz işini öğrenmek üzere Eskişehir'e gönderdim ve bugün kendisinden evrakın bozulduğuna dair bir telgraf aldım. Demek gözümüz aydın. Yakında yeniden mahkemem başlar.

Senden mühim bir ricam var. Git hemen İrfan Emin'i gör. Kendisine meseleyi anlat ve günübirliğine derhal Bursa'ya beni görmeye gelmesini rica et! Bu üç dört gün içinde mutlaka gelsin. Mutlaka!

Burası kaç gündür dehşetli sıcak, hele bugün oturduğum yerde zırıl zırıl terliyorum. Çıldıracak gibiyim.

Seni ve yavrularımı kucaklarım.

(imza)

29 / 7 / 934

Karıcığım,

İrfan Emin cuma günü geldi ve dün yani cumartesi günü senin mektubunu aldım. Bugün pazar, hemen cevap yazıyorum işte.

Temyizde evrakın bozulduğu muhakkak. Dün Müddeiumumi Bey de geldi, müjdeyi verdi. Yalnız bakalım ne şekilde bozulmuş. Herhalde on güne kadar tekrar mahkemeye çıkarız. Bundan dört beş mektup evvel, iki tanesi yalnız senin ve diğerleri Leman filan grup halinde çıkartılmış fotoğraflarını aldım ve sana yazdıydım. Ona mukabil bundan üç mektup evvel ben sana fotoğraf gönderdiydim. Aldığını yazmıyorsun. Kuzum yaz da meraktan kurtulayım.

Havaların sıcaklığı burada da müthiş... Ama artık yaz geçti demektir. Yaz geçti, demek uzun günler geçti demektir. Uzun günler geçti demek, sana kavuşmak için aşacağım yol kolaylaştı demek!

Parasızlığına çok canım sıkılıyor. Ben de meteliksizim. Muhsin'in bana ayda 25 lira göndereceğini yazmıştın. Bu iyiliği yaparsa bölüşürüz seninle.

Şimdi düşündüğüm bir şey var. Burada mahkeme başlarsa İrfan Emin'in gelip gitmesi için ona biraz yol harçlığı vermek lazım. Artık Orhan'a yazıp para istemeye de utanıyorum. Bakalım ne halt edeceğim.

Gazeteleri alıyorum.

Karıcığım. Artık içimi satırlarla dökemez oldum. Senin sesini duyarak, gözlerini görerek konuşmaya ihtiyacım var. Yani hasret cana yetti anlayacağın! Bunaldım. Çıktığım zaman bir hafta, hiçbir yere kımıldamaksızm senin dizlerinin dibine oturacağım ve gözlerinin içine bakacağım.

Yavrularımı ve seni kucaklarım.

(imza)

MERKEZ KOMUTANLIĞI CEZAEVİ'NDEN

65

28 İkincikânun 1938

Cuma

Canım karıcığım,

Sıhhatim yerinde. Seni dehşetli göresim geldi. Çocuklarım burnumda tütüyor. Herhalde suçsuzluğum er geç meydana çıkacak ve sizlere kavuşacağım. Biricik endişem sensin. Üzülme.

Kabilse bana para gönder. Sağlığınızı haber ver.

Çocuklarımı kucaklarım. Sen benim her şeyimsin. Leman'a, evdekilere selam. Hasretin ateş gibi bağrımdadır.

Adresim : Merkez Komutanlığı Cezaevi. Mevkuf Nâzım Hikmet. Ankara.

Kocan
(imza)

66

1. 2. 938 Ankara

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Yazını görür görmez çocuk gibi ağladım. O kadar hiç, o kadar boş, manasız, öyle haksız yere senden uzağım, bu çileyi hiçbir suçum olmadığı halde öyle bir çekiyorum ki, zaman zaman sinirlerimin dizginini ele almasam çıldıraca-

ğım. Korkma çıldırmam. En küçük bir hak ve adalet mefhumu, benim ne kadar suçsuz olduğumu er geç anlamaya yeter. Er, geç... Halbuki bir an önce sana kavuşmak için yanıyorum.

Bir gün Samiye, bir gün de küçük Samiye ve kardeşim Samiye geldiler. Küçük Samiye bana öteberi getirdi. Celâl'in ağbeyliği beni çok mütehassıs etti. Doya doya gözlerinden öperim. Bir avukat vardı, hani benimle Kadıköy vapurunda tanışmıştı, Ferhat'ın arkadaşı, eskiden Ankara'da müddeiumumi muaviniymiş, işte onun ismini ve adresini Ferhat'tan öğren, ona bir mektup yaz, benim avukatlığımı yapmak isterse müracaat etsin. İlk tahkikat bittikten sonra gelip benimle görüşür. Fakat reddederse yine sana derhal bildirsin. O zaman Celâl'den rica et, Şevket Beye telefon etsin, ben küçük Samiye ile konuştum. Şevket Bey burada bize bir avukat tavsiye eder. En mühim mesele bu. Haber gazetesinden para aldın mı? İpekçi İhsan'a, Osman'a, bütün aileye selamlar. Bana hafif, meraklı, eğlenceli Türkçe roman gönderirsen sevinirim. Yeni Kitapçı'dan filan bulabilirsin. Yine sana bir yığın angarya. Parayı aldım. Celâl'in bir daha gözlerinden, halamın, enîştemin, annenin ellerinden öperim, Fahamet'e, Vedat'a, Leman'a, mektup yazıyorsan Hakkı'ya, Cavide'ye çok çok selam. Tabii Selma'ya da... Seni ve çocuklarımı kucaklarım. Bilsen sizleri, seni nasıl göresim geldi. Avukat meselesi en mühim meseledir. Celâl'in gösterdiği kardeş ve ağabey alakasına bir kere daha teşekkür, İpekçiler'e bir daha selam. Haber gazetesinden para almayı unutma. İstersen bir de Avukat İrfan Emin'i gör. Bana atfedilen suç Askeri Ceza Kanununun 105'inci maddesi. Ne tuhaf iş... Gel de çıldırma. Bu da geçer, karıcığım ve ben yine sana kavuşurum.

Kocan
(imza)

Mektubunu beklerim. İhmal etme. Her kelimen benim için en büyük teselli.

Bana jilet takımı gönder.

67

8 Şubat 1938
Ankara

Karıcığım,

Günler geçiyor. Kederli, ıslak, karanlık günler. Yegâne ışığım ve hakikatım sensin. Seni ve çocuklarımı, anlattığın şirin odacığımızda görüyorum. Sizden uzak olmak kahrediyor beni. Hep seni ve sizi düşünüyorum. Bu kadar haksız bir felakete hiç uğramamıştık. Ne yapalım. Yüzümüzde bir iki çizgi bırakarak bu da geçer, diyeceğiz. Haber gazetesinden parayı aldın mı? Ben İpekçiler'e Ali Baba hariç sekiz film yaptım. Mukavele 12 film içindi. Biz onlardan bu hesapla mart ayının sonuna kadar para alabiliriz. Çünkü 12 film 1800 lira olduğuna göre 8 film 1200 liradır ve bu 1200 lira ancak mart sonunda dolmuş olacaktır. Annem İstanbul'a geldiyse git onu gör ve onunla beraber Ali Fuat Paşaya gidin. Annem gelmemişse de sen git. Bu dayıma yaptığım ilk ve inşallah da son müracaattır. Ona söyleyin ki, çoktandır hayatını yalnız edebiyata ve çocuklarına vermiş bir adamım. Hiçbir suçum olmadığını göğsümü gere gere haykırabilirim. Sen de bilirsin, karıcığım. Basit bir sabıkalı sisteminin bana tatbik edilmesi günahtır. Türk diline, Türk edebiyatına boşu boşuna atıldığım hapisane duvarları arkasında en küçük bir hizmette bile bulunamam. Halbuki hayatımı artık yalnız bu işe hasretmiş bir adamım. Adalet elbette tecelli edecektir. Fakat adalet ağır işleyen bir makinadır ve benim siyatikli vücudumun tahammülü kalmadı. Memleket kanunlarına karşı en ufak bir harekette bulunmadım. Biliyorsun. Bunu dayıma da anlat. Emin olsun. Ona ilk defa başvuruyorum. Korktuğum, herhangi bir suçtan kurtulmak istediğim için değil, sadece sabıkalılık belasının zincirinden kurtulmak istediğim için. Son yıllardaki hayatım meydanda. Ne bileyim ben, bütün bunları ona anlat ve sırf adaletin, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının her vatandaşa verdiği hakkın tecellisi için delalet etsin. Eninde sonunda ben de memleketini seven ve ona elinden geldiği kadar hizmet eden bir insanım. Bu kadar boş yere, bu kadar ceza çekmek çıldırtacak beni. Çocuklarımı kucaklarım. Resimlerinize gözlerim dola dola bakıyorum. Leman'a

selam. Küçük Samiye portakal ve kitap gönderdi. Avukatla daha görüşemedim. Haber gazetesinden para al. Vedat'a ve aileye selam. Celâl Ağabeyden ne haber? Yoksa artık seni aramıyor mu? İhmal etme, mektup yaz. Seni hasretle kucaklarım, karıcığım.

Kocan
(imza)

68

Cumartesi, 19 Şubat 1938
Ankara

Karıcığım,

13 tarihli mektubunu bugün aldım. Hemen cevap yazıyorum. Hastalığına çok üzüldüm. Nen var, bana tafsilatıyla yaz. Sinirlerinin bozukluğunda, benim sinirleri bozuk mektuplarımın da dahli vardır diye düşünüp bir kat daha perişan oluyorum. Anlıyorum ki, daha doğrusu anladım ki, karıcığım, sen varsın benim için, yalnız sen varsın ve başka hiçbir şey yok. Avukat geldi. Konuştuk. İcabettiği zaman vekâletname muamelesini yapacağız. Ben burada asker karavanası yediğim için bütün paramı gazete almaya sarfediyorum. Çünkü tek başıma kapalı bir odadayım, gazete de okumasam, aklımı oynatabilirim. Günde 40, 50 kuruş gazete parası veriyorum. Yanımda beş altı liram kaldı. Şimdilik paraya ihtiyacım yok. Olunca sana bildiririm. İstanbul Senfonisi filminin Avrupa satışına ben ortağım. Film orada, yani İstanbul'da oynanırken de bir şey alacağım. İcabederse İhsan'a yazarım. İhsan seni görmeye geliyor mu? Celâl arayıp soruyor mu? Yoksa koskoca dünyada yapayalnız mı kaldın? Benim çıkacağıma dair ne duydunsa bana tafsilatıyla yaz. Çünkü ben burda dünyadan uzağım. Ali Fuat Paşadan istediğim sadece işin süratle intacı üzerinde yardım etmesidir. Çünkü o kadar suçsuzum ki er geç bu anlaşılacaktır. Yalnız erken anlaşılmasını, geç kalmamasını istemek en basit vatandaş hakkımdır.

Anladığıma göre Haber gazetesinden para alamadın. Bunu bana bildir. Tıraş takımını ve fanila donu aldım. Siyatiğim hafif

hafif gelip gidiyor. İstanbul Senfonisi ve Ali Baba filmleri iş yapmış mı, beğenilmiş mi, bana bu hususta malumat ver. Dediğim gibi, bana ait ne duyuyorsan yaz.

Resimlerimiz kalbimin üstünde. İkide bir çıkarıp bakıyorum. Ne olur, karıcığım, bana daha uzun mektup yaz. Senden ne kadar çok şey istiyorum, değil mi? Ne yapayım, senden başka kimsem yok.

Bu seferki felaket beni çok sarstı. Ve bu sarsıntının ilk verimi sana delice âşık olduğumu bütün çıplaklığıyla anlamam oldu. Eğer bu badireden kurtulabilirsem seni ve çocukları alıp herkesten uzak, İstanbul'un ıssız bir tarafına çekileceğim ve geri kalan ömrümü yalnız sana ve edebiyata hasredeceğim. Daima senin yanında olmak, senin sesini duyarak okuyup yazmak, ve günün birinde senin yanıbaşında ölmek. İşte uzun ve sessiz gecelerimde hep bu hayatın hayalini görüyorum.

Celâl'e, Vedat'a, Leman'a, İhsan'a, Osman'a, Fifi'ye, Selma'ya selam. Annelerimizin ellerinden öper, seni ve çocuklarımı kucaklarım.

(imza)

Bana küçük temiz not defteri, şu İş Bankası defterlerinden, bir de sendeki Pardayanlar filan gibi romanları gönder. Bir de mürekkepli kalem.

69

29 - 2 - 1938 - Ankara

Karıcığım,

Telgrafını, senin ve annemin mektubunu bugün aldım. Sana bundan önce yazdığım mektubu da sen bugün yarın alırsın. Sana sık sık değil, hiç durmadan boyuna mektup yazmak isterdim. Hesabettim, senden ayrılalı tam bugünle 36 gün olmuş. Bu gidişle kim bilir daha kaç 36 gün seni görmeyeceğim. Bu kadar suçsuz, böyle kabahatsiz, böyle bir hiç yüzünden çektiğim ve bu gidişle daha da çekeceğe benzediğim çileye dayanmak için insanda çelik

gibi asap lazım. Halbuki maalesef benim asbım çok bozuk. Avukat geçen mektubumda da yazdığım gibi bir defa beni gelip gördü. Fakat kim bilir belki vekâlet muamelesini yaptırmak icabeder, param var ama sen bana ihtiyaten beş on lira bulup gönderebilirsen iyi olur. Bir de geçen mektubumda yazdığım gibi, Pardayanlar, Monte Kristo filan gibi sende eski romanlar vardı, onları gönder bana. Bilmezsin seni ve çocuklarımı nasıl göresim geldi. Sizleri bir kere olsun doya doya kucaklayabilmek için bu manasız ömrümden on sene verirdim. Ne olur, karıcığım, bana daha uzun mektup yaz. Biricik tesellim senin mektuplarını çıkarıp çıkarıp hiç olmazsa günde dört beş defa karşıma dizip okumak. Ben böyle buralarda daha uzun zaman kalırsam senin halin ne olacak? Bunu düşündükçe çıldıracağım geliyor. Paran var mı? Ne yapıyorsun? İpekçiler'den Mart sonuna kadar para alabilirsin. Fakat sonra? Sonrasını düşünemiyorum. Kafam karmakarışık. Sizleri hasretle kucaklarım.

(imza)

Bana evdeki iskarpinleri gönder. Ayağımdaki kunduralar vuruyor.

70

1938 - Martı - Ankara

Karıcığım,

26 tarihli mektubunu bugün aldım. Derhal cevap veriyorum. Şimdiye kadar bir defa isticvab edildim, bundan kırk bir gün önce, Ankara'ya ayak bastığımın ertesinde. O zamandan beri de sorgusuz sualsiz yatıyorum. Herhalde doğrudan doğruya benimle hiçbir alakası olmayan dava tahkikatının ikmali bekleniyor. Bu, beni hiçbir suretle alakadar etmediğine ve etmeyeceğine emin bulunduğum tahkikat daha ne kadar sürer?.. Allah bilir... Bu tahkikat bitince ya men-i muhakeme kararı alırım, yahut mahkemeye sevkedilirim. Burda, avukata da anlattığım gibi, bana atfedilen suçu ve bu suçun delillerini anlayamıyorum. Yalnız bana, beni bir defa sinema holünde bir defa da evimde

görmeye gelen genci sordular. Ben ismini bile bilmediğim, kendiliğinden, hatta evimin adresini bile vermediğim halde gelen ve ilkönce polis tarafından gönderildiğini sandığım gençle neler konuştuğumuzu olduğu gibi anlattım. Zaten ortada saklayacak bir şey yok ki. Ben onu herhangi bir suça teşvik etmiş değilim. Onun da vermiş olduğu ifadede bunun aksini söylemesi için ya aşağılık bir müfteri, yahut deli olması lazım. Esasen benim isticvabımda bana : "Sen bu genci suç işlemeye teşvik etmişsin, o böyle söylüyor," demediler ve böyle bir sual de sormadılar.

İşte sana bana atfedilen muhayyel suç hakkında bütün bildiklerimi yazdım. Bu nasıl ne biçim suçtur, anlayamıyorum. Fakat iş anlaşılır herhalde ve men-i muhakeme kararı almasam bile, mahkemede herhalde beraat ederim.

Leman'ın gönderdiğini yazdığın romanları daha almadım. Ben, burda hiç kimseyle temas etmeden, hiç kimseyle konuşmadan bir odada tek başıma tecrit edildiğim için vakit geçirmek ancak roman, hikâye gibi şeyler okuyarak kabil olacak.

Annemden ne haber? Çocuklar nasıl? Sen nasılsın, karıcığım? Sen nasılsın? Çok üzülüyorsun, çok sinirlisin, değil mi? Bir kere şu felaketten kurtulayım, seni dünyanın en bahtiyar kadını yapmak için elimden geleni büyük bir saadetle yapacağım. Seni mesut etmek, seni hep güler yüzlü görmek öyle sonsuz bir sevinç olacak ki benim için. Seni şimdiye kadar çok üzdüm. Sen müşahhas bir saadet kaynağı olarak benim yanıbaşımdayken ben zaman zaman bunu göremeyecek kadar kör oldum. Bütün hırçınlıklarım, haksızlıklarım, kavgalarım için senden af diliyorum. Ve böyle bir günde beni affedeceğine, beni yeni doğmuş bir çocuk gibi tertemiz ve günahsız kabul edeceğine eminim.

Haber gazetesinden galiba para alamadın ve canım sıkılmasın diye bana yazmıyorsun. Söylediğim gibi Mart sonuna kadar İpekçiler'den alacağımız var. Tabii İstanbul Senfonisi filminin Avrupa'ya satışından alacağımız para hariç.

Seni, seninkileri, çocukları, Leman'ı, Cavide'yi, hepinizi kucaklarım. Çocuklarım da bana iki satır yazsınlar.

Soranlara selam.

(imza)

71

1938 - 3 - 8 - Salı, Ankara

Karıcığım,

Bugün ellinci ayrılık günü. Dışarda kış yeniden başladı. Gökyüzü kurşun gibi ağır. Ben içerde, tek başıma oturduğum odada senin mektubunu okudum, bir daha, bir daha okudum ve şimdi sana şunları yazarken gözüm yine senin mektubunda. Ömrümde bu kadar hazin, böyle kederli, fakat bu kadar dinlendirici, kuvvetli ve ferah yazı okumadım. Dehşetli mahzunum ve inanılmayacak kadar içim ferah. Ferahlıkla kederin bir insan yüreğinde böyle birleşebileceklerine ihtimal vermezdim. Bu elli gün, bu bütün insanlardan, insan sesinden ve insan yüzünden uzak, tek başıma geçen elli gün beni yeni bir dünyaya soktu. Kendi kendimi dinledim, yalnız kendi yüzümü, yalnız kendi sesimi gördüm ve duydum. Kendimde yalnız sen varsın. Yüzüm yalnız senin yüzüne benziyor. Ve ben sensiz boş bir kalıbım. Velhasıl dehşetli mahzun ve dehşetli ferahım, karıcığım. Bana mektup yazan ev halkının hepsine çok teşekkür ederim. Fahamet seni ve çocukları alıp götüreceğini yazıyor. Anlamadım. Çocukların mektebi tatil mi oldu? Ve sen artık Erenköy'de mi oturacaksın? Kuzum karıcığım, İpekçiler'den muntazaman para alıp almadığını bana yaz. Herhalde Mart sonuna kadar onlardan alacağımız var. İstanbul Senfonisi için de bir şeyler vermeleri lazım. Bu gidişle ben bir iki ay, kim bilir belki daha ziyade buralardayım. Bu kadar haksızlık insanı çileden çıkarıyor ama ne yapayım! Annemden mektup aldım, dayım işimle alakadar olmuş, olacakmış da, şimdi de Ankara'ya gelmiş. Senin de yazdığın gibi Sare Teyzem de Ankara'ya gelecekmiş. Sare Merkez Komutanlığına müracaat ederek her halde beni görsün. Senin gönderdiğin romanları aldım, fakat Leman'ınkileri almadım. Hem ev halkının mektupları arasında Leman'ın yazısı yoktu. Kız hastalandı mı? Yoksa bizde değil mi? Avukat İrfan Emin kendiliğinden benim dava vekilliğimi almak için müracaat etmiş, fakat buraca bu reddedilmiş. Bunu bana yapılan bir tebliğden anladım. Bu ne demek? Rica ederim, bu meseleyi istersen telefonla İrfan Emin'den öğren ve bana derhal malumat

ver. Sonra Celâl, Avukat Fuat Ömer'e de telefon etsin. İrfan Emin meselesini söylesin, Fuat Ömer de resmen müracaat etsin. Eğer onun vekilliği de kabul edilmeyecekse, ben de başımın çaresine bakayım, kabul olunacak bir vekil arayayım. Bu işleri süratle gör ve bana hemen malumat ver. Karıcığım, seni beş dakika uzaktan olsun sahiden görebilmek için şu münasebetsiz hayatımın beş on senesini verirdim. Laf diye söylemiyorum. Artık hayatta o kadar az şey isteyen bir insanım ki seni görebilmek en büyük ihtirasım. Çocukların, Vedat'ın, Selma'nm, tabii Fahamet'in, Cavide, Macide, Adnan Ağabeyin gözlerinden, annenin ellerinden öperim, Şefika'ya selam.

(imza)

72

14 Mart 1938, Ankara

Karıcığım,

Cuma günü iddianameyi aldım, cumartesi günü noterde Fuat Ömer ve şeriki Saffet Nezihi'yi avukatlığıma yazdırdım. Bugün Pazartesi. Yarın 15 Mart Salı günü mahkemeye çıkıyorum. İddianameyi okudum ve şaştım. Bir insanın böyle deliller (?!) ile mahkemeye sevkedilebileceğini ummazdım. Fakat ne yalan söyleyeyim kör kör parmağım gözüne kadar aşikâr bir suçsuzluk şeraitinde, bu kadar delilsiz bir davada adaletin herhalde tecelli edeceğine, beraat eyleyeceğime emin bulunmakla beraber neden 56 gün yattığıma ve mahkeme bitinceye kadar da yatacağıma ve neden men-i muhakeme kararı almayıp mahkemeye sevkedildiğime akıl erdiremediğim için ara sıra kötü kötü düşünüyorum. İddianame benim "isyan ve ihtilal kokan" kitaplarımdan bahsediyor. Düşün ki bu kitapların hepsi bugün resmen satılmaktadır. Eğer "isyan ve ihtilal koksalardı" haklarında takibat yapılır, kitaplar ve ben mahkûm olurduk, Türkiye Cumhuriyeti kanunları bu kitaplarda mevzuatı kanuniyeye muhalif bir şey görmedikleri için, onlar hakkında bir mahkûmiyet kararı vermedikleri halde, bana tebliğ edilen iddianamede böyle

bir "suç delili" (?!) var. Eğer bu iddia varidse bundan benim kadar Türkiye Cumhuriyeti adliyesi de mesuldür. Çünkü en son kitabım iki sene evvel neşredilmiştir ve bu "isyan ve ihtilal kokan" kitapların neşrine adliye göz yummuş demektir. İşte delillerden biri bu. İkincisi benim kendisini çağırmadığım, evimin adresini vermediğim, tanımadığım bir delikanlıya direktif vermiş olmaklığım (?!). Tanımadığı, hatta polisliğinden bile bir aralık şüphelendiği ve topu topu bir saat kadar gördüğü bir insana "direktif" (?!) verecek kadar deli, aptal ve eşek olduğumu farzedelim. Fakat bu "direktif" verme keyfiyetinin kanuni delilleri, hatta bir tek delili nerde? Bu iddianın kanuni ispatı nerde? Belki o çocuğun böyle bir ifadesi var. O bu atf-ı cürmü, o çocuk bu ifadesini nasıl ispat ediyor ve bir yalanı hangi kanuni delillerle ispat edebilir?

İşte hakkımdaki iddia bu kadar! Ve benim bu iddialar hakkında kendi kendime sorduğum suallerin bazıları bunlar.

Ne yapalım? Haydi hayırlısı diyelim, karıcığım, sevgilim, bir tanem. Küçüklü büyüklü herkese selam.

Kocan
(imza)

73

16 Mart 1938

Karıcığım,

Dün mahkemeye çıktım. Benim kanaatıma göre, ve dün dinlenen o delikanlının mahkemeye vediği ifadeye nazaran, hatta istintaktaki ilk ifadesi ile de, benim beraat etmemem, kurtulmamam için yalnız kanuni değil, vicdani de hiçbir sebep yoktur. Dünkü celsede suçsuzluğum güneş gibi meydana çıkmıştır. Eğer buna rağmen herhangi bir suretle mahkûm edilirsem bence bu en ufak adalet mefhumunun dışında bir zulüm olur.

Dün mahkemede Avukat Saffet Nezihi vardı. Kendisini ilk defa görüyorum. Kibar, akıllı bir genç. Onun da kanaatına nazaran yüzde doksan dokuz beraat etmem lazım.

Burda artık oldukça rahatım, ihtilattan memnu vaziyetinden kurtuldum. Her gün, güneşli havalarda, bahçeye çıkıyorum.

Belki de kavuşmak günleri yaklaştıkça, kim bilir belki de on on beş gün sonra seni göreceğimi düşündükçe yüreğim kabına sığmıyor. Seni sahiden görmek, sahiden uzun parmaklı ellerine dokunmak. Ve yalnız senin için yaşamak, çalışmak, yaratmak...

Çocuklarımı kucaklarım. Metin'in, Fatoş'un gözlerinden öperim.

Evdekilere hasret.

Sana...

(imza)

Yarın yine mahkeme var. Ama beni alakadar eden safhalar bitti.

Leman,

Mektubunu aldım. Faik'le beraber çalıştığınıza sevindim. Haydi hayırlısı. Yalnız düğün için benim dönmemi bekleyin. Vedat'a, Fahamet'e, Macide'ye, Selma'ya selam. Kaynanamın ellerinden öperim. Selma'nın düğünü ne oldu? Arabından vaz mı geçti?

Selam ve hasret.

(imza)

74

19 Mart 938, Ankara

Karıcığım,

Mahkeme sona eriyor. Avukatların tevsii tahkikat talepleri işi uzatmazsa bir haftaya varmaz netice belli olur. Şahsi kanaatim ve mahkemenin cereyanı ve sona eren tahkikatı benim iki aydan beri nasıl suçsuz ve boş yere mevkuf bulunduğumu gösteriyor. Avukat Fuat Ömer'e göre yüzde iki yüz beraat edeceğim. Ben yüzde bin beş yüz suçsuz olduğumun meydana çıktığına eminim, fakat beraat edip etmemek meselesini tahmin kabil değil bu mahkemenin elinde.

2 Salı günü tekrar mahkeme var. Sana çarşamba günü mahkemenin uzayıp uzamayacağını yazarım.

Gönderdiğin paraları aldım. Hızır gibi yetiştin imdadıma. Çünkü noterlikte vekâletname yaptırmak ücreti ilk gönderdiğin on liranın yarısını eritmişti. Her mahkemeye gidişte iki lira kadar taksi parası veriyorum. Şikâyetçi değilim, rahat gidip geliyorum.

Celâl Ağabeye çok çok selam, seni arayıp sorması, ağabeylik yapması ömrümün en güzel hatıralarından birisi olarak kalacak. Büyük halama sen de gidiyor musun? Büyük halamın, Celâl Ağabeyin iyiliklerini unutmayacağım. Halamın ellerinden benim taratımdan öp.

Gönderdiğin kunduraları aldım. Bak, mektup nasıl insicamsız gidiyor. Çünkü avludayım. Başımın üstünde bir bahar güneşi, yüreğimde senin resmin, kulaklarımda senin sesin ve içimde sana kavuşmak ümidi bu sabah beni sarhoşa döndürdü.

Ümid ve sen. Bir kerre senin yanında olsam, bir kerre senin altın gözlerini görüversem, şu iki aylık kâbuslu uykudan uyanıvereceğim ve senden başka her şeyi, maziyi ve istikbali unutuvereceğim. Dünyaya yeni gelmiş bir çocuk gibi olacağım.

Avukatlarımdan, yani gerek Fuat Ömer, gerekse Saffet Nezihi'den fevkalade memnunum. İkisi de mükemmel iki insan gibi hareket ettiler ve ediyorlar.

Ben bir hayli şişmanladım. Asker karavanası yaradı.

Yine güneş ve sen ne yazacağımı şaşırttınız bana.

Küçük halamın, Memduh Eniştemin, Necip Dayımın, annelerimizin ellerinden öper, Vedat'a, Fahamet'e, Selma'ya, Leman'cığıma, Cavide'ye, evdeki çocuklara hatta bütün mahalle çocuklarına – çünkü kendim de şimdi o kadar çocuğum ki – selamlar. Faik'le Leman düğünü ben gelmeden yapmasınlar. İpekçiler'e selam.

Mektuplarını, daha uzun, daha sık mektuplarını beklerim, karıcığım. Sare Teyze gelmedi. Binaenaleyh gönderdiğin gömlekleri alamadım.

(imza)

75

23. 3. 1938

Telgraf:

Mektup alamıyorum sıhhat haberlerini telgrafla – Nâzım.

76

25 Mart 1938, Ankara

Karıcığım,

Bu sana burdan yazdığım belki son mektuptur, belki de daha uzun zamanlar sana hasret kalacak mektuplarımın birincisidir. Salı günü sabah saat dokuzda mahkeme kararını okuyacak.

Dün, 24 Mart Perşembe günü müdafaalarımızı yaptık. Fuat Ömer ve Saffet Nezihi ayrı ayrı söz alarak benim bu meselede hiçbir alakam olmadığını, kanuni ve mantıki delillerle ispat ettiler. Ben de suçsuzluğumu tebarüz ettirdim. Heyeti hâkime sözlerimizi kesmeden sonuna kadar dinlediler. Kanunen, aklen, vicdanen salı günü okunacak kararla beraatımın ilan edilmesi lazım. Fakat ne de olsa avukatların ve benim kanaatımla mahkemenin kanaatı uymayabilir de. O zaman ceza yeriz. Tabii temyiz ederiz ve iş ümitler, heyecanlar, inkisarlarla daha bir hayli uzar.

Mektuplarını aldım. Salı günü çıkarsam derhal geleceğim. Esasen Celâl öğleden sonra, yani salı günü saat 15'te filan 1604 Ankara'ya telefon ederse avukatlardan neticeyi öğrenir ve sana derhal söyler. Sen artık benden ikinci bir mektup alıncaya kadar cevap yazma. Cevap yazmana ihtiyaç kalmamasını temenni ederim. Mahkûm olursam ben sana mektup yazarım, sen de o zaman cevap verirsin.

Sare Teyze daha hâlâ gelmedi. Annemden aldığım bir mektupta onun Eskişehir'e Hüsnüaşk'a uğrayacağı yazılıydı. Belki orada uzunca misafir kaldı.

Seni ve çocuklarımı şimdilik uzaktan hasretle kucaklarım.

Halamın, enîştemin, annelerimizin ellerinden öperim. Celâl'e çok çok teşekkürler ve selam. Evdekilerin hepsine ve şimdiye kadar mektuplarımda ihmal ettiğim Adnan Ağabeye yığınla hasret.

(imza)

77

29 / Salı

Karıcığım,

Üzülme. Ne yapalım. Dünyada bu kadar haksız bir karar olmaz. Derhal temyiz ettim. Temyiz herhalde adalet gösterir. Avukat sana telefon edecekti. Duymuşsundur, 15 seneye mahkûm edildim. Kara haberi anneme sen ver. Üzülmesin. Sare Teyze hâlâ gelmedi. İki üç aya kadar temyizden netice çıkar.

Celâl'e, halama selam. Kuzum, bana sık sık mektup yaz. Yegâne tesellim senden alacağım mektuplardır. İkinci mektbumu daha uzun yazarım. Bana büyükçe bir resmini gönder.

Selam, hasret, sevgi.

(imza)

Annem de, sen de bana sık sık mektup yazın.

Bu mektubumu alır almaz cevap ver.

Anneciğim,

Maalesef Dreyfus hadisesinin hükmüne benzeyen bir kararla 15 seneye mahkûm edildim. En küçük bir kanuni suçum olmadan bana verilen bu on beş seneyi temyiz ettim. Senin tabirinle inşallah Temyiz bu fahiş hatayı adliyi tashih eder. Üzülme, daha bir ümit var demektir.

O ümit de boşa çıkarsa ne yapalım, anacığım. Yapmadığım, alakam olmayan bir mevhum suçun cezasını çekeriz. Yani bu yıpranmış vücut on beş seneye dayanırsa 52 yaşında bir alil hürriyetine kavuşmuş olur. Temenni et ki o günü görmeyeyim. 52

yaşında sakat bir gövde ve söndürülmüş bir kafayla yeryüzüne çıkmaktansa içerde kakırdamak daha hayırlı.

Seni çok göresim geldi. Ne olur ne olmaz, dünya hali bu, bir kerre daha göreyim seni. Kabilse hemen Ankara'ya gel. Burada kalacak yerin vardır. Beni bir iki defa görmeye gelirsin. Seni bekliyorum, anacığım.

(imzasız)

Sare Teyzem hâlâ gelmedi. Halbuki onda gömleklerim filan varmış.

Piraye bu mektubu anama gönder. Sana yazdığım mektubun cevabını bekliyorum.

N. H.

78

Nisan 1 - 1938

Karıcığım,

Eğer metin olmak herhangi bir meseleyi hallederse tasavvur edemeyeceğin kadar metinim. Darbenin tesiri ani oldu, göz kapayıp açıncaya kadar geçti ve şimdi uzun bir hastalıktan yeni kalkmış gibi bir halim var, vücudum kırgın, fakat rahat ve neşeliyim. Şarkı söylüyorum, şiir yazıyorum ve uyanılmayacak bir rüyanın içinde hayal meyal senin yüzünü görüyorum. Yüzünün hatları silik, fakat saçların bir kucak alev gibi pırıl pırıl yanıyor. Meğerse seni nasıl, ne kadar seviyormuşum ve nasıl her şeyim senmişsin. Bana bu anda öyle geliyor ki seni sahiden bir kerre daha gördükten, ellerine bir kerre daha dokunabildikten sonra rahat rahat, içimde, gözlerimde, ellerimde senin sesin şeklin ve sıcaklığın, hiçbir şeye esef etmeden bu bir hayli yorgun kalıbı dinlendirebilirim.

Gerek ben, gerekse avukatlar müdafaayı mükemmel yaptık. Zaten ortada mesele yok. Fakat bu olmayan meselede benim en küçük bir dahlim olmadığını görmemek için, bana 15 seneyi

yükleyenler kadar en hafif tabiriyle kör olmak lazımdı. 15 seneyi herhangi bir suç işlemiş bir suçluya değil, bu işte hiçbir suçu olmayan fakat ismi Nâzım Hikmet olan adama verdiler. Anlaşılan hâkim mevkiinde oturan baylar sadece Nâzım Hikmet'i diri diri mezara gömmek keyfini sürmek istediler.

Askeri Temyizin kanuna fevkalade riayet eden, kanunun dışına çıkmayan bir müessese olduğunu söylüyorlar. Bakalım, iki üç aya kadar bu iddianın doğruluğunu anlayacağız. Ben ne ümitliyim, ne ümitsiz. Hakkımı ve suçsuzluğumu bir vatandaşa verilen bütün haklardan istifade ederek, her kanuni vasıtaya başvurarak müdafaaya çalışacağım. Benim elimden gelen bu kadar. Netice hakkında hiçbir fikrim yok. Çünkü mantıki ve kanuni tahminler bu ilk hükümde o kadar mefkud ki istikbalde ne olacağını kestirmek mümkün değil.

Bir tek endişem var : Sen. İcabederse nasıl olsa ben herhangi bir taş odada kalıbı dinlendireceğim. Sen ne olacaksın? Sen, karıcığım. Seni ne kadar mesut etmek isterdim. Nasıl en büyük bedbahtlığı benim yüzümden çektin. Senin istikbalini, gençliğini nasıl mahvettim. Niye bir an evvel ölemedim. Ölüm acısı – malum ya – çabuk untulurdu. Sitem etmiyorum, ters anlama kuzum karıcığım. Senin ne olacağını düşündükçe ölmek istiyorum sadece.

Celâl'e de yazmıştım, ne olur bir kerre daha göreyim seni. Kabilse gel buraya... Gel bir kerre... Gel...

Selam, hasret vs.

(imza)

79
17 / 4 / 938, Ankara

Karıcığım,

Hâlâ seni yakından görmenin, sesini sahiden duymanın verdiği sevinç içindeyim. Günlerim, burada da havaların alaca bulaca geçmesine rağmen, aydınlık ve sıcak... Bekliyorum. Temyiz herhalde kararı bozacak. Ümit... Bir aya kadar netice belli olur. Ne Saffet Nezihi, ne de Fuat Ömer'den bir haber yok. Temyiz layihasını herhalde vermişlerdir. İstersen Celâl telefon etsin,

yahut sen bir mektup yazıp sor. Zannedersem onlar Temyizin bizim işe ne vakit bakacağını duymuşlardır. Onlardan aldığınız cevabı bana bildirirseniz memnun olurum.

Hususi işlerimize başkalarının karışması seni üzdüğü kadar beni de üzdü. Fakat sen, görüyorum ki, inanılmayacak kadar, benimle ölçülemeyecek kadar kuvvetlisin. Sana teselli vermeye utanıyorum. Annemin yatağı getirdiği gün sen de gelmişsin, otomobilde imişsin. O gün Demir Ali teftişe gelmişti. Benimle görüşmeniz için yüzbaşıya söylemiş, yüzbaşı da emir vermiş, fakat haberim olmadı, ne seni görebildim, hatta yatağı annemden aldığım halde ne de onunla konuşabildim.

Her ne hal ise...

Celâl mektup yazacak diyorsun. Yazsın.

Seni, çocukları, eşi dostu hasretle kucaklar, mektuplarını beklerim.

(imza)

80

1938 / 19 / 4, Ankara

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Sanki senden ilk defa mektup alıyormuşum gibi sevindim. Celâl'in bana karşı gösterdiği alakaya teşekkür ederim. Bana ayda on beş yirmi lira fazla fazla yetişir. Senin bir hayli canını sıkmış olduklarını anlıyorum. Söyleyecek sözüm yok, sen bu felakette benden çok daha âkil ve metin davrandın.

Evrakımızın bir ay yahut yirmi güne kadar Temyizden geleceğini tahmin ediyorum. Her nedense gün geçtikçe Temyizin kararı mutlaka bozacağına ve adaletin tecelli edeceğine olan imanım artıyor. Ümidim kuvvetleniyor.

Çocukların mektebi tatil oldu mu? Memet'in notları iyi mi? Suzan çalışıyor mu?

Bana roman gönderecektin. Bekliyorum. Burda havalar soğuk, fakat benim içimde sana kavuşmak ümidi kuvvetlendikçe kâinatı güllük gülistanlık görüyorum.

İstersen Vedat, Saffet Nezihi'ye yahut Fuat Ömer'e bir mektup yazsın, Temyizin evrakımıza ne zaman bakacağını öğrensin ; herhalde avukatlar haber almışlardır; bana da bildirmiş olursunuz.

Şimdilik bu kadar, karıcığım.

Seni ve çocukları hasretle kucaklar, eşe dosta selam ederim.

(imza)

81

25 Nisan 1938, Ankara

Karıcığım,

Artık burada adamakıllı yaz geldi. Ve ben, bermutad her yaza girerken geçirdiğim hastalık müsveddesini şöylece geçirdim yine. Biraz üşümüşüm. Fakat bir iki aspirin, gripin filan, bir şeyim kalmadı. Sade hâlâ sırtım bir parça ağrıyor.

Fuat Ömer Temyiz layihasını getirdi. Fevkalade yazmış. Çok beğendim. Aşkolsun çocuğa.

Temyizin Mayıs ortalarında bizim işe bakacağı tahmin olunuyor. Çoğu gitti, azı kaldı demektir.

İpekçi İhsan'a kısa bir mektup yazıp senin zarfın içine koyuyorum. İpekçiler'de benim hesabıma göre, İstanbul Senfonisi müstesna, 180 lira kadar alacağımız var. Sen mektubu İhsan'a göndert.

Çocuklar nasıl? Memet'in son imtihanları yaklaşıyor. Suzan çalışıyor mu?

Leman evlendi mi? Ah, karıcığım, ister istemez senin istikbalini düşünmesem ve bundan kendimi mesul tutmasam bu kara günlerim daha rahat geçecek.

Beni soranlara selam. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

(imza)

82

29 Nisan 1938, Ankara

Karıcığım,

Hastalığım geçti. Hiçbir şeyim yok. Sıhhatim yerinde. Hatta bugün saçlarımı kestirdim. Aynada kendimi dehşetli gençleşmiş gördüm. Tahminime göre Temyize en fazla on beş yirmi gün kaldı. Emniyetli bir sabırla bekliyorum. Aman karıcığım, kendine iyi bak. Sen sık sık boğaz olursun. Birbirimizin yanında değiliz, yani ikimiz de yapyalnızız. Ve yalnızlıkta hastalık korkunç şeydir. Mektubun içime dokundu. Bahçedeydim. Hava ılık. Vakit akşam. Bozkırda bulutlar dünyası harikulade azametli oluyor. Tabiat topraktan kıskandığı tenevvüü gökyüzünde gösteriyor. Bundan dolayı bu azametli bulutların altında senin ve benim yalnızlığım bütün dehşetiyle canlandı. Demek seni Leman'la Faik'ten başka arayıp soran kalmadı. Köpoğlu dünya. Artık insanlarla nasıl konuşmak lazım geldiğini biliyorum.

Halam, Hüsnüaşk ve Fatma Hanım geldiler. Bir on dakika kadar ayaküstü konuştuk. Bana çiğ köfte, tütün, kabak çekirdeği, peynir filan getirdiler. Halam para göndermedi. Celâl'e mektup yazdım.

Memet'e söyle, oğlumun notları göğsümü kabarttı. Suzan'a da aferin. Memet'e uzun bir mektup yazacağım.

İhsan'ın ne cevap verdiğini bana bildir.

Leman'a, Faik'e selam. Ellerinden ve gözlerinden öperim, anneciğim.

(imza)

83

30 Nisan 1938, Ankara

Karıcığım,

Galiba bir gün içinde iki mektubumu alacaksın. Ne yapayım. Kabil olsa sana her gün üç mektup gönderirim. Tıpkı saat başlarında çalar saatların çanları gibi her mektubumu sensiz

geçen her saatımın sonunu getiren sevinçli ve mükedder bir feryat olarak sana duyurmak isterim. Zaten aklımda fikrimde hep sen varsın. "Bir uzun mektup" ismiyle başladığım hatıralarımı muntazaman yazıyorum ve iyice oluyor. Onların içinde hep sen olduğun, onlar seninle bir konuşma oldukları için, mazide ve halde seninle beraberim.

Öteki mektubumda da yazdığım gibi halam, Hüsnüaşk ve Fatma Hanım geldiler. Öteberi getirdiler.

Celâl'e mektup yolladım. Bir de sana içinde İnsan'ın mektupları olan iki mektup göndermiştim. Aşağı yukarı birbirinin aynı. Onların ikisini de aldın mı?

Sonra hani Vâlâ filan sözde bana para yollayacaktı? Arkası çıkmadı mı? Merak ediyorum.

Memet'e uzun mektup yollayacağım. Notları beni sevindirdi. Suzan'a da aferin. Kız o kadar hasta yattığı halde yine iyi not almış. Bilsen nasıl göresim geldi çocuklarımı! Sonra bazen çocuklar unutkan olurlar diye düşünüyorum. İçim cızzz ediyor.

Leman'la Faik'in ara sıra seni arayıp sormaları beni çok mütehassis etti. Avukattan haber var mı? Yoksa o da artık sana mektup filan göndermiyor mu?

Hasret, daüssıla, hasret, daüssıla! İçimde, kafamda, yüreğimde yalnız bunlar var.

Seni kucaklar, ellerinden, alt kapakları hafif şiş koca gözlerinden, kalın kırmızı dudaklarından öperim.

(imza)

84

*(Tarihsiz)**

Karıcığım,

Sana bunu alelacele yazıp gönderiyorum. Zaten bu sabah da bir adet daha göndermiştim.

* Zarftaki tarih: 7. 5. 1938

Evvela Temyiz ayın 23'ünde, yani 17 gün sonra. Sen Fuat Ömer'e mektup yaz, ondan öğren, bana yaz. Benim aldığım haberler Temyizin muhakkak nakzedeceğine dairdir.

Saniyen halamdan bu sabah 20 lira aldım. 15'ini sana derhal göndereceğim.

Selam, hasret.

(imzasız)

85

6 Mayıs 1938, Ankara

Karıcığım,

Bir hafta var ki senden mektup alamıyorum. Dehşetli merak içindeyim. Rica ederim ihmal etme.

Temyiz herhalde bu ay içinde, bilemedin bu ay sonunda belli olacak. Duyduklarıma göre vaziyet lehdeymiş. Zaten kanun varsa başka türlü olamaz.

Büyük halamdan haber aldım. Sen ona gittin mi? Bana ayda yirmi lira gönderecekmiş. Ona da, enişteme de, Celâl'e de mektup yazacağım. Teşekkür edeceğim.

Mektubum kısa. Çünkü bu bir mektup değil, senden habersiz kalmanın ıstırabı...

(imza)

86

Tarihsiz

Karıcığım,

Bugün Mayıs 16, yani Temyizin kararma tam bir hafta kaldı. Ne diyeyim, bilmiyorum. Kanun en ufak ölçüsünde dahi tatbik edilirse dışardayım. Aksi takdirde işin ne olacağını tahmin kabil değildir. Mahkeme kararından önce de sana böyle mektuplar yazmıştım. Mahkeme kanunun en küçük ve en dar çerçevesi içinde bile kalmadığı için on beş seneyi yüklendikti. Bu

sefer biraz daha ümitliyim. Eğer mesele, ne olursa olsun, bütün suçsuzluğuna rağmen Nâzım Hikmet'i hürriyetten mahrum etmekte değilse ve denildiği gibi Askeri Temyiz adliye cihazının en kanunsever müessesesi ise ümide düşmem bir hayal değildir.

Avukat Fuat Ömer'le konuştum. O bizzat Temyizden tahliye kararı isteyecek. Ve Temyiz bu kararı herhalde verecektir, diyor.

Burda hava yine bozdu. Sonbahardayız. Gökyüzü bozkır gibi ışıksız ve verimsiz. Düşüncem sensin. Yalnız sen.

Çocukların gözlerinden öperim. Soranlara selam.

Hasret.

(imza)

87

Tarihsiz

Karıcığım,

Malum ya bugün Temyizde duruşma vardı. Oldu. Temyiz müddeiumumisi benim hakkımdaki kararın tasdikini istemiş. Mahkeme ise kararını cumartesi günü verecek. Müddeiumuminin talebi yüzde yüz Temyizin de ona uyacağı demek değildir. Fakat herhalde çok sevinçli bir hadiseyi beklememek lazım. Temyiz ya tasdik eder yahut beş altı sene filan cezayı indirir. Ne yapalım? Görülüyor ki Temyiz müddeiumumisinde de en küçük bir adalet mefhumu yok. Başa gelen, bu kadar münasebetsiz ve kör kör parmağım gözüne, bu kadar haksız bir başa gelen, çekilir...

Osman İpekçi geldi. Alacak meselesini konuştum. Haklısın, dedi. Ben meseleyi hallederim, dedi. Sen ona haber gönder.

Şimdi Fuat Ömer geldi. O müddeiumuminin talebi kabul edilmeyecek, Temyiz reisi Mithat Paşa çok adaletlidir, hakkı korur, diyor.

Şimdilik bu kadar.

Hasret.

(imza)

88

24 Mayıs 1938

Karıcığım,

Kol saatım bozuldu. Ben de mekanizmayı çıkardım ve çerçevenin içine sizin resimlerinizi koydum. Şimdi saate bakmıyorum, çünkü saat mefhumunu zaten yavaş yavaş kaybetmekteyim, saate bakmıyorum, bileğimde senin mini mini başına bakıyorum.

Temyiz kararı cumartesi sabah saat onda verecek. Temyiz müddeiumumisi eski, o acayip ve sadece terörün ifadesi olan mahkeme kararının tasdikini istedi. Bu şartlar altında Temyiz mahkemesinin de müddeiumuminin talebine uyup uymayacağını bilmem. Yani dananın kuyruğu cumartesi sabahı kopuyor. Ben en akla gelmez ihtimali göz önünde tutarak – çünkü şimdiye kadar hep böyle ihtimaller gerçekleşti – hatta aftan da istifade ettirilmeyeceğimi de düşünerek – İmralı Adasına naklim için teşebbüse girişeceğim. Bu suretle hiç olmazsa açık havada toprağa yakın yaşar, hem kendi boğazımı çıkarır, hem de sana yardım edebilirim. Sen de kabilse karar aleyhte verilir verilmez, bu iş için uğraş.

Sare Teyze ikidir geliyor. Osman İpekçi geldi, gerek dublajlardan alacaklarımızı, gerekse İstanbul Senfonisi filminin işini konuştum. Derhal hallederim, dedi. Celâl kitabını gönderdi. Şu karar anlaşılsın, ona mektup yazacağım. Sonra kitabı hakkında bir de tenkid hazırlıyorum. Kendisine söyle. Mektup yazamadım. Kafam karışık biraz.

Kuvvetliyim karıcığım. Her şeye rağmen yaşamak istiyorum. Ölmeyeceğim. Ve çok sonra da olsa, seni ıstıraplarının sonunda güneşe kavuşturur gibi mesut edeceğim.

Seni ve çocukları hasretle kucaklar, mektubunu beklerim, bir tanem...

(imza)

1938 / 28 Mayıs

Karıcığım,

Nihayet iş bitti. Temyiz tasdik etti. On beş seneye mahkûmuz. Aldırma. Ben gayet kuvvetliyim. Mesele herhangi bir mahkûmiyet değil, Nâzım Hikmet'in imhasıdır. Bu bir çeşit Dreyfus davası.

Şimdi ne yapıp yapıp İmralı'ya gitmeye çalışacağım. O da olmazsa olmasın. Yaşayacak kaç günüm varsa onu şerefle doldurucağım. Sen hep yanımdasın. Seni hudutsuz seviyorum. Beni hayata bağlayan kuvvetlerden biri de, en büyüklerinden, en ışıklılarından birisi de sensin.

Birkaç güne kadar sivil hapisaneye nakledilirim. Sana ordan uzun mektup yazarım. Sen de düşün. Benim hayatım nasıl olsa dört duvar arasında senelerce tanzim edilmiş demektir. Seninkisi ne olacak? Hep düşüncem bu. Kafamı yoruyorum, bir türlü, şimdilik hal çaresi bulamıyorum. Mamafi elbette bir çare buluruz. Sen meseleyi Celâl'e bildir. Benim şimdi onlara mektup yazacak halim yok.

Seni hasretle kucaklarım.

(imza)

Bu iki üç satırı Osman'a gönder.

90

*(Tarihsiz)**

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Dünyalar benim oldu. Senin sesini duydum. Kuvvetliyim. Bir derecesini geçtikten sonra felaket denen şeyin acısı duyulmuyor. Emin ol içerde benim dünyadan uzak yaşayacağım günler, senin dışarda, bir başına insanlar arasında geçireceğin yıllara nazaran çok daha ağrısız, ıstırapsız ve üzüntüsüz olacaktır. Ben kendimi değil, sade seni düşünüyorum, sade seni.

* Zarftaki tarih: *1. 6. 1938*

Büyük Millet Meclisi'ne istida yazdım. Bugün avukat vasıtasıyla gönderdim. Bundan başka Şükrü Kaya'ya da bir mektup yazdım, cezamın iş olan bir yerde, Ankara'da yahut İmralı'da çektirilmesine delalet etmesini rica ettim. Bugün bence en reel iş bu. Beni Sinop, Diyarbekir filan gibi iş olmayan bir hapisaneye sürmeleri ihtimali var. Bu beni aynı zamanda açlığa mahkûm etmek demektir. Halbuki her şeye rağmen yaşamak istiyorum. Her şeyden önce senin için yaşamak. Senin vasıtanla anneme bir mektup yazdım. Hemen annem buraya gelsin. Ama hemen. Onu Şükrü Kaya'ya, yahut Adliye Vekiline göndertip bu kadar basit bir hakkımı istetebileyim. Sana gel diyemem. Sana gel diyemem diye yazmak bile öyle acı geliyor ki.

Annem hemen gelmezse geç kalmış olabiliriz.

Ellerinden öperim.

Leman'a, Faik'e çok çok selam. Celâl'e hasret, halamın ellerinden öperim. Onlara da mektup yazacağım.

(imza)

91

*(Tarihsiz)**

Karıcığım,

Elimden gelse, yani imkân bulsam sana her saat başında mektup yazacağım.

Millet Meclisi'ne istidayı verdim.

Sonra Ankara yahut İmralı Adası gibi iş olan bir yerde çalışmak suretiyle cezamın çektirilmesine delalet etmesi için de Şükrü Kaya'ya bir mektup yazdım. Bakalım, sabah ola hayır ola!.. Fakat Sinop, Diyarbekir filan gibi bir yere sürülüp açlıktan gebermemek için annemin de buraya gelip müracaatlarda bulunması iyi olurdu. Annem derhal gelirse belki faydası dokunur. Fakat gecikirse boşuna zahmet demektir.

* Zarftaki tarih: *1. 6. 1938*

Aftan 150'likler bile istifade ediyor. Fakat anlşılan ben istifade edemiyorum. Daha pek bilmiyorum ama vaziyet böyle gösteriyor. Bizim madde Askeri Ceza Kanununun 94'üncü maddesi. Yani, karar layihasına göre de suçum siyasi, ama gazetelerde çıkan havadislere nazaran Askeri Ceza Kanununun bu maddesi affa dahil değil galiba! Mamafi bu hususta da sonuna kadar hakkımı aramak lazım. Bunun için de annemin gelmesi iyi olurdu. Ama çabuk gelmesi. Bundan başka af var mı? Yok mu? Bilmiyorum. Sen bu hususta bir şeyler öğrendiysen bana yaz.

Bir tanem. Işığım, ekmeğim ve toprağım, velhasıl her şeyim, karıcığım. Seni ve çocukları hasretle kucaklarım. Halamın ellerinden öper, Celâl'e selamlar söylerim. Onlara da yakında mektup yazacağım. Beni burdan birkaç güne kadar sivil hapisaneye nakledecekleri için sen cevabını hemen yazarsan alırım.

Leman'a, Faik'e çok çok selamlar.

(imza)

92

8 Haziran 1938

Karıcığım,

Mektupların arası uzadı. Sana mümkün mertebe müspet bir haber vermek istiyordum. Annem burada. Didinip duruyor. Bakalım ne çıkacak! Adli hatayı anlatana kadar, son ümide kadar uğraşacağız.

Şimdilik aftan istifade imkânları gözüküyor. Çünkü Askeri Ceza Kanunun 94'üncü maddesi, yani bana verilen ceza, Türk Ceza Kanununun 153'üncü maddesine uygun düşüyormuş. 153'üncü madde aftan istifade ettiğine göre, benim de istifade etmem lazımmış. Şimdilik hepsi mış. İnşallah bu mışlar hakikat olur. Fakat her şeye rağmen hakkımı sonuna kadar arayacağım. Kuvvetimi, neşemi kaybetmedim. Senden başka düşüncem yoktur.

Seni hasretle kucaklar ellerinden öperim.

(imza)

93

14 Haziran 1938

Karıcığım,

Bir haftadır sana mektup gönderemedim. Çünkü "Ha bugün sivil hapisaneye gideceğiz, ha yarın," derken günler geçti. Nihayet dün "Ankara Cezaevi"ne nakledildik. Burda yerim rahat. Bakalım ne olacak? Aftan istifade imkânları var. Bu kadar boş ve haksız yere on beş sene yedikten sonra, böyle bir "adli hataya" kurban gittikten sonra eğer aftan da istifade edemezsem çok tuhaf olur. Aftan istifade edersem beş on güne kadar senin yanındayım. Karanlıktan aydınlığa, senin ışığına kavuşacağım ve harap kemiklerimi ısıtacağım. Eğer şimdilik aftan istifade edemezsek Sinop'a filan nakledilmek ihtimali mevcut. Bundan dolayı sen mektubu alır almaz bana hemen o gün cevap ver ki elime değsin.

Şimdilik adresim :

Nâzım Hikmet

İkinci kulede

Cezaevi

Cebeci - Ankara

Hasret. Celâl'e selam, halamın ellerinden öperim.

(imza)

94

21 - 6 - 938

Sevgili karıcığım,

Gerek askeri cezaevine gerekse buraya gönderdiğin mektupları aldım. Hemen son mektubuna cevap veremeyişim onu cumartesi günü aldığım ve pazar günü mektup yollayamayacağım içindir.

Bir iki gündür hafif bir grip geçirmekteyim. Bugün iyileştim. Zannedersem bugün yahut yarın filan İstanbul'a nakledilmem kabil. Böyle bir rivayet var. Belki oradaki mahkemem için.

Pek iyi bilmiyorum. İstanbul'a gelir gelmez sana telgraf çekmeye çalışırım. Hiç olmazsa demirlerin arkasından olsun birbirimizi görmüş oluruz. Seviniyorum. Seni öyle göresim geldi ki, tatlı ve hazin bir ışık gibi gözlerimde, nefis bir koku gibi burnumda tütüyorsun.

Aftan istifade etmem lazım. Ama belli olmaz. Bu altı ay içinde öyle garabetler ve öyle kanunsuzluklarla karşılaştım ki lehte, mantıki en ufak bir ihtimale, bir ümide kapılmamalıyım. Felaketi senin büyük ferasetine güvenerek sabırla ve hatta elden gelirse şöyle bir gülümsemeyle taşımak lazım.

Çocuklar burnumda tütüyor. Burnumda öyle kokular var ki zaten...

Seni hasretle kucaklarım
biriciğim.

(imza)

ERKİN GEMİSİ'NDEN

95

*(Tarihsiz)**

Karıcığım,

Başıma gelen bu felaketlere ne diyeceğimi şaşırdım.

Yegâne tesellim günün birinde suçsuzluğumun meydana çıkacağıdır.

Ben buraya gelirken çamaşırlarımı, yatağımı, battaniyelerimi hapisanede bırakmıştım. Filhakika ilkönce çamaşırlarımla iki battaniyeyi ve yastığı adliyedeki jandarmaya kadar götürmüş fakat sonra onları da tekrar hapisaneye iade etmiştim. Binaenaleyh şimdi hepsi hapisanededir. Bana bir don, bir fanila, bir gömlek, iki çift çorap gönder. Aym 26'smda sabahleyin onda İstanbul Ağır Cezasında davam var. Beni belki burdan yollamazlar. Avukat mahkemeye çıksın. Daha fazla ne yazayım? Keder ve hasret içindeyim.

Rica ederim bu mektubu aldığın gün derhal cevap yaz. Şimdi biricik sevincim senden gelecek mektubu okumaktır.

Annemin ellerinden, kardeşimin gözlerinden öper, seni doya doya kucaklarım.

(imza)

Adresim :
Nâzım Hikmet
Erkin Gemisi
Polis Bürosu Vasıtasıyla
Silivri

* Zarftaki tarih: *16. 7. 1938*

96

*(Tarihsiz)**

Karıcığım,

Dün annemle Samiye geldiler. Sen ev taşıyormuşsun. Bilmezsin seni nasıl göresim geldi.

Üzülmemeye çalış, karıcığım. Ben de metin olmaya gayret ediyorum. Bu felaketlerin bir sonu gelecek elbette, gerek geçen sefer, gerekse bu sefer suçsuzluğum elbette günün birinde ortaya çıkacak. O günü sabırla bekleyelim.

Oğlum, kızım, ne âlemde? Beni ara sıra hatırlıyorlar mı? Şimdilik bütün emelim bu dava da bittikten sonra, seni hiç olmazsa haftada bir görebileceğim bir hapisaneye nakletmenin yolunu bulmak.

Rica ederim, bu mektubumu alır almaz bana derhal mektup yaz, hemen o gün cevap ver. Bir de benim Ankara Hapisanesi'nden getirdiğim Fransızca piyesler ve romanlar vardır, onları yolla. Annenin ellerinden, Fifi'nin, Selo'nun, Vedat'ın gözlerinden öperim.

Seni hasretle
kucaklarım

(imza)

Adresim :
Nâzım Hikmet
Erkin Gemisinde
Polis bürosu vasıtasıyla
Silivri

97

*(Tarihsiz)***

Sevgili karıcığım,

İki mektubuma verdiğin iki cevabı da aldım. Dünyalar benim oldu. Eğer ben de senin kadar güzel, kudretli ve düşünceye

* Zarftaki tarih: *18. 7. 1938*
** Zarftaki tarih: *26. 7. 1938*

en uygun kelime kalıpları bulmasını bilseydim senin hasretini nasıl çektiğimi anlatabilirdim.

Fakat senin yazıcılık yapmadan doğrudan doğruya bazen bir çığlık, bazen bir anne ninnisi gibi teselli ve ümit verici sesine, aynı büyük ıstırap ve sevgiyi duyduğum halde, aynı sesle cevap veremiyorum. Ve yazıcılığı bir çeşit esnaflık haline getiren itiyadımdan kurtulamıyorum.

Burda bir başıma, bir gemi lombozundan aynı deniz parçasını seyretmek ve uykuya kavuşup seni rüyamda görmek için gecelerin çabuk gelmesini beklemekle günlerim geçiyor. Ümidimi, bir gün sana bir daha ayrılmamak üzere kavuşmak ümidimi yegâne kıymetli şeyim olarak içimin en gizli yerinde saklamaktayım. Bu ümit de olmasa çıldırmak işten değil.

Çok yalvarırım, karıcığım, ilk fırsatta annemle gel. Seni göreyim. Yüzüne bakayım, sesini duyayım.

Kabilse bana iki lira gönder. Fazlasını bulmak için uğraşma, iki lira yeter. Nasıl olsa karavana çıkıyor. Cıgara ve gazete parası. Bir de çorabım yok, gelirken çorap getir.

Evdekilerin hepsine hasret ve selam. Kaynanamın ve büyük hanımın ellerinden öperim. Seni kucaklarım, karıcığım.

(imza)

Oğlum Memet'çiğim,

Mektubunu aldım. Babacığını hatırlaman ve ona mektup yazman beni çok sevindirdi. Suzan'ın gözlerinden öperim. Annenizi ihmal etmeyin. Onu yalnız bırakmayın. Hiç olmazsa sizinle teselli olsun. Dedene selam ederim. Bana çukulata gönder. Ama sen gönder. Sınıfını iyi geçtiğini annen yazmıştı. Aferin, oğlum. Bak ben hapislerdeyim. Sen bir an önce büyü, adam ol da hem anana, hem hapiste bana bakacaksın.

Gözlerinden öperim, yavrum.

Baban
(imza)

98

*(Tarihsiz)**

Karıcığım,

Seni ne kadar az gördüm. Bir daha sefere, karar verdim, hiç kimseyle konuşmadan, hatta seninle bile, bir saat, hiç olmazsa bir saat, senin yüzüne, ellerine bakacağım.

Biliyor musun bir tanem, hesap ettin mi? Aşağı yukarı altı buçuk aydır senden uzağım. Nerdeyse bir sene olacak. Ben altı buçuk ay içinde seni beş defa gördüm. Beş defa ve hepsi on saat kadar. Bedbahtım, karıcığım, şu anda yalnız seni bu kadar az görmüş olduğum için bedbahtım.

Gönderdiğin iki lirayı almadım. Getirdiğin kitapları okudum. Bitti. Aman, karıcığım, bana kitap yolla. Kitap. Anlıyorum ki uzun seneler ömrümün üç ihtirası olacak : Seni uzaktan görmeye mahkûm olmanın acısı, kitaba doyamamak ve istediğim gibi yazamamak...

Annemin sıhhati nasıl? Ona da mektup yazacağım. Adresini unuttum. Bana yaz.

Herkese ayrı ayrı selam ve hasret.

Seni kucaklarım.

(imza)

Bana derhal cevap ver.

99

*(Tarihsiz)***

Karıcığım,

Memduh Eniştemin ölüm haberini bugün geç vakit gazetede okudum. Sahiden çok üzüldüm. Telgraf çektim. Gidip halamı görürsen sevinirim. Zavallı kadıncağız.

* Zarftaki tarih: *4. 8. 1938*

** Zarftaki tarih: *9. 8. 1938. Mektup 7 Ağustosta yazılmış.*

Bizim mahkeme ayın onunda başlıyor. Ayın on beşinde galiba gemi İstanbul'a geliyor. Fakat sizin beni görmeye gelmeniz için mahkemenin olmadığı bir günü seçmeli. Ben belki o günü size bildiririm de boşu boşuna gelip mahkemede olduğum için beni görmeden gitmiş olmazsınız.

Ayın sonuna kadar mahkeme biter. Eğer bu sefer de adalet kendini göstermez de yine geçen seferki gibi haksız yere ceza yersem evrak Temyize gideceği için İstanbul Merkez Komutanlığı Cezaevi'nde bir iki ay kalacağım demektir.

Ne olur, karıcığım, bu mektubumu eğer çabuk alırsan, ben bunu ayın yedisinde yazdığıma göre hemen cevap ver. Senden mektup alamamak asabımı bozuyor.

Evdekilere selam, annenin ve annemin ellerinden öperim. Samiye'yi görüyorsan onu da kucakla. Çocuklara ve sana hasret.

(imza)

100

16 Salı

Karıcığım,

Haydarpaşa önlerine geldik. Gözlerimin karşısında seninle beraber dolaştığımız yerler. Yüreğim kederli, yüreğim sevinçli. Ziyaret günleri çarşamba, yani yarın, cuma ve pazar. Mektubum bugün yahut yarın erkenden eline geçer de yarın beni görmeye gelirsen dünyalar benim olur.

Hasret.

(imza)

101

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Direktörümüz bize pazar günü saat 3-4 arasında da görüşmek iznini vermek iyiliğinde bulundu.

Eğer kabilse bu pazar saat üçte gel. Tabii pazar ertesi 11-12 görüşmesi yine var.

Çok rica ederim bana bir fotoğrafını getir. Ama unutma.

Biriciğim, bir tanecik karıcığım.

(imza)

102

Güneşte
denizin sonunda mavi bir duman gibi
gözümde tütüyorsun.
Yeşil bir erik dalı yüreğim
sen altın tüylü bir yemiş
sallanıyorsun.
Fakat ben seni böyle bir yemiş ve bir duman gibi görmenin yerine
sahiden görmek istiyorum çıplak ayaklarını
sahiden dokunmak istiyorum uzun parmaklı ellerine!..

1938 - 13 İkinciteşrin
İSTANBUL TEVKİFHANESİ

103

26 / 1 / 939

Perşembe-Gece

Karıcığım,

Evvela merhaba. Pazara üç gece iki gün var. Ve bu mektubum senin eline belki cumartesi geçecek, yani seni görmemden yirmi dört saat önce. Mektubumu kıskanıyorum o benden talihli.

*

Saat dokuz buçuk. Yatma düdüğü yarım saat önce çaldı. Yataktayım. Kemal de karısına mektup yazıyor. Hamdi uyumaya gitti. Sana bu günümün hesabını vereyim. Sabah Celâl Bayar'ın sukutu haberiyle uyandım. Tatlı, kırmızı kehribar renginde ıhlamur içtim. Dokuz buçukta yataktan çıktım. Bugün jimnastik yapmadım. Şiir yazdım. Yemek pişirdim. Nefis terbiyeli, soğanlı çömlek kebabı. Soğan suyuna yapılmış mercimek püresi. Haydar Bey de irmik helvası yaptı. Harikulade. Rüya gibi bir tatlı. Başka usullerle gayet hafif yapıyor. Öğrendim. Yemekten sonra resim yaptım. Ve yine şiir yazdım. Ortalık loşlaşınca bahçeye çıktım ve sabahtan beri kafamın içinde olan karıcığımı avlunun duvarları üstüne gerilmiş olan gökyüzüne bakarak bol bol düşündüm.

*

Seni çok seviyorum, karıcığım. Yaşamak kadar çok. Barselon'un acısını bile senin sevginle karıştırıyorum.

*

Akşam yemeğinde Haydar Beyin evinden gelmiş lahana dolması, bizim püre ve yine helva vardı. Yemekten sonra domino oynadık. Ben ve Hamdi yenildik. Oyunda kaybeden aşkta kazanırmış. Beni seviyorsun, ama yalnız çocuğun, baban, arka-

daşın, ağabeyin, gibi değil, hatta kocan gibi de değil, âşığın gibi de beni seviyorsun, değil mi ?

*

Dominodan sonra yine ıhlamur içtik. Hamdi duvarlara yapıştırılmış gazetelerden kızdığı resimleri kopartıyor.

Bu hafta eğer olabilirse sana bir sürprizim var. Nafile sorma, şimdi söylemem.

*

Bizim mahkeme önümüzdeki ayın 17'sine kaldı.

Hikmet Ankara'dan bir haber almış. Bu habere nazaran askeri kanuna bizi alakadar eden yeni bir madde konacakmış. Eğer doğruysa madde konur konmaz şıp diye çıkarız.

Kemal'in karısından bir mektup daha geldi. Yeni mecliste sizin mesele konuşulacak ve affedileceksiniz mutlaka, diyor.

Haydi hayırlısı!

*

Biriciğim,

Üç gecedir rüyamdasın. Acaba ben senin hiç rüyana giriyor muyum? Girsem herhalde duyardım. Bu kadar güzel bir gezinti yapıp farkında olmamam kabil değil.

Ne fena, demek, ben senin rüyana hiç girmiyorum. Çok bedbahtım, karıcığım.

*

Annen ne âlemde? Onu öyle bir göresim geldi ki... Bir sene içinde aşağı yukarı evdekilerin hepsini yarım yamalak olsun gördüm. Bir annen, bir Vedat, bir Suzan. Üçünü de çok göresim geldi.

Bir büyük hanım vardı? Ne oldu? Bir de bilmem ne hanımın oğlu, o ne âlemde?

*

Ne tuhaf şey, karıcığım, yeni oturduğun odayı bile bilmiyorum. Acaba nasıl bir odadır? Kaç penceresi var? Duvarlarının badanası ne renkte? Duvarlarda benim resmim var mı?

*

Seni seviyorum.

Öyle çok şey söylemek istiyorum ki hepsini hemen söylemek için acelemden yazım berbat. Sen bile okuyamayacaksın diye ödüm patlıyor.

*

Odanın penceresi yola mı bakıyor, bahçeye mi? Hangi ağacı görüyorsun? Ne ağacı? Ağaç benden bahtiyar, karıcığım, ve ben çok bedbahtım.

*

Celâl'in piyesini okudum. Duymasın, kızar, üzülür; çok zayıf, acemice, berbat. Birinci kitabıyla kıyas kabul etmez. Orda hiç olmazsa şirin bir ukalalığı vardı. Burda o da yok.

*

Ne zaman kavuşacağız? Bir masanın etrafında oturacağız. Bir yatakta yatacağız, yan yana dolaşacağız. Ben sana güzel yemekler pişirip, harikulade romanları ne zaman yazacağım.

Artık çıkar beni burdan, karıcığım.

*

Kaynanamın ellerinden öperim. Vedat'a, Fifi'ye, Selma'ya, hasret, Misket'e, Adnan Ağabeye selam. Hamdi de, Kemal de herkese selam ederler.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım. Pazar günü vapuru kaçırma erken gel!

Kocan
(imza)

HAMİŞ
Sevgili karıcığım, seni bol bol 100 defa, 1000 defa öperim.
N. H.

104

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Beni pazartesi günü belki lüzumundan fazla sinirli buldun. Ne yapayım, öyleydim. Çünkü sen lüzumundan fazla güzeldin. Ben senden uzakken senin lüzumundan fazla güzelleşmene tahammül edemiyorum.

Kıskançlık mı?

Evet.

Egoistlik mi?

Evet.

Zaten geç geldin. Seni ancak yirmi dakika görebildim. Belki yakında Sinop'a sürüleceğim ve seni aylarca göremeyeceğim.

Velhasıl seni kızdırdımsa seni lüzumundan fazla kıskandığıma, lüzumundan fazla sevdiğime, lüzumundan fazla hasretliğime bağışla.

*

Senden bir ricam var :

Gelirken, eğer benim evrakı perişan arasında bulabilirsen, ki vardır sanıyorum, son sefer eve getirmiştim, Harbiye yoksa Bahriye mahkemesi kararlarını getir. Bunlar daktiloyla yazılmıştır.

Annenin ellerinden, çocukların, Selma'nın, Fifi'nin, Vedat'ın gözlerinden, senin dudaklarından öper, Miss Ket'e ve Argiro'ya selamlar ederim.

Kocan
(imza)

105

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Münakalat Vekâleti hukuk müşavirinin İstanbul'da bulunan Nafıa Vekâleti hukuk müşavirine yazdığı mektubu ve bu mektup zarfı arkasında Nafıa hukuk müşavirinin bana yazdıklarını sana gönderiyorum. Mektubu ve zarf arkasını okur, meseleyi anlarsın. Ümit Meclis'e yazılacak istidaya kalmışmış. İrfan Emin'e gidip, rica edip bu istidayı yazdır, karıcığım. Üzülme. Hadiselerin maalesef beni haklı çıkarmakta şimdilik devam etmeleri keramet sahibi olduğumdan değil, ihtiyarlığımdandır.

Seni hasretle kucaklarım, Hatçe'm.

Hamiş

İstidanın daktiloyla yazılması şart değil, müsvedde olsa yeter, Ankara'da daktiloya çekeceklermiş.

(imza)

106

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu bir ara postası. Siparişler mektubu. Evvela şu benim gıcırtılı, son çıkışımızda aldığımız, hürriyetin kaldırımlarında – pek şairane oldu – ancak bir hafta giyebildiğim iskarpinlerimi gönder. Zira, bir haftaya kadar onlara kavuşmazsam burda

kundurasız kalacağım. Sonra o kundura paketinin içine eski çocuk kundurası da koyup gönderebilirsen iyi olur. Samiye'yi görüyorsan onda Hikmet'in eski pabuçları varsa versin. Burda 5 yaşında fakir bir kızcağız var onun babasına vereceğim.

Gelelim ikinci siparişe, Sinop'takiler şarpi ve dingi yapacaklarmış. Senden ricaları var, Naci'ye telefon et, yahut Adnan Ağabeye söyle, şarpi ve dingi modellerine ait içinde planları, ebadı ve resimleri filan olan bir kitap bulsunlar. Naci Beyoğlu'nda Haşet Kütüphanesi'nde herhalde bulur. O kitabı sana versinler. Bana gönder, ben de çocuklara gönderirim.

Dahası var, geçenlerde Kemal Beyoğlu Birinci Sulh Ceza Mahkemesi'nden hakkında dava açıldığına dair bir celp aldı. 940 / 404 numaralı dosya. Bura müddeiumumiliği vasıtasıyla Kemal hiç malumattar olmadığı bu dava hakkında izahat istedi. Naci'ye de bir mektup yolladı. Fakat aradan yirmi gün kadar geçtiği halde cevap yok. Naci'ye telefon ettiğin vakit bu meseleyi de söyle, tahkik edip sana bildirsin. Sen de bize yaz.

Sipariş ve angarya faslı bitti.

Ben bildiğin gibiyim. Yegâne fark her zamankinden daha verimli ve biraz daha iyi çalışmamdır. Aşağı yukarı şu iki buçuk ay içinde 2000 satır şiir yazdım. Ayıklanırsa 1000 satırı işe yarar. Ferid daha gelmedi. Gelir de bir iki gün burda kalırsa ikinci perdeyi bitiririz.

Kemal daha burda, istidasının cevabını bekliyor. Hikmet ve Nudiye hastahaneden taburcu edildiler. Benim ara sıra siyatiğim tutuyor. Okuyacak bir tek romanım kalmadı. Bazen iyi bazen kötü şeyler düşünüyorum ve her düşüncemde sen varsın.

(imza)

107

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Geçmiş olsun. Aman dikkat et. İcabederse perşembe de gelme. Fifi'yi gönder. O iyi kızdır, şeker kızdır gelir.

Ben de iyiceyim.

Fifi'yi fazla bekletmemek için kısa kesiyorum. Hep selam ederiz.

Fahamet, merhaba!

(imza)

Seni hasretle kucaklarım, karıcığım. Gönderdiklerini aldım.

N. H.

108

(Tarihsiz)

Canımın içi karıcığım,

Bu da benden bahtiyar mektuplardan bir tanesi. Bu da seni benden önce görecek. Tam bir gün, yirmi dört saat önce. Satırları okurken gözlerimin izini gör. Hani bir defasında deli gözü gibi yaptığım, ikincisinde yalnız bir tanesini çıkarıp sana verdiğim gözlerimin.

*

Günler geçiyor. Nisanda sana kavuşabilecek miyim? Nisan deyince aklıma Nisan balığı geliyor ve canım sıkılıyor.

*

Benim bir tanem.

"Sen harikulade güzelsin
toprak sıcak ve güzeldir."

*

Kabilse seni kucaklarım. Kabilse senin yanında, o bilmediğim odanın içinde koca çamurlu ayakkabılarım, her tarafı kül-

lendiren cigaram, mavi olduğunu sandığım gözlerim, kırmızı sivri burnum ve âşık yüreğimle dolaşmak isterim.

*

Bu hafta senden mektup bekledim. Gelmedi. "Yazarım" dememiştin ama ben yazacağını sandım. Ve yazmadığın için küstüm. Ben de bu kadar yazıyorum canımın içi, sevgili, her şey, karıcığım.

Herkese selam.

(imza)

109

(Tarihsiz)

Biriciğim,

İçimde üzüntüm var. Haksızlık ettim. Fakat bunun sebebi sana olan aşkımdır. Beni bağışla. Sen her gün, her saat, her dakika biraz daha her şeyim oluyorsun. Seni şu veya bu tarafından, şu veya bu tesirini düşünmeden tek satır yazamıyorum. Bana öyle geliyor ki hiçbir şairin yazısına, senin benim eserime girdiğin ve gireceğin kadar hiçbir mahluk girmedi ve girmeyecektir.

Sana havadisler. Pazartesi günü akşam üzeri bahriyeliler geldi. Şimdi localarda kalabalığız. Mamafi benim sakin ve rahat hayatım eskisi gibi devam etmektedir.

Senden bir ricam bizde İngilizce bir kitap vardır The Handbook of Marxizm, sarı kalın bir kitap, hani bir aralık tercümeler yapardım. Onun ismini, matbaasını, satıldığı yeri yazıp bana gelişinde getir.

*

Karıcığım, anneciğim, sevgilim, çocuğum, ablam ve küçük kardeşim. Sana hasretim. Geberiyorum senin için. Büyük adamım ve kusurları bile harikulade kadınım benim.

Kaynanamın ellerinden öperim. Çocuklarımı kucaklarım. Fahamet'e, Vedat'a, Selma'ya selam ve hasretler.

Kocan
(imza)

Pazartesiye bana benim piyesleri Unutulan Adam'la Kafatası'nı getir. Şimdiden söylüyorum. Çünkü pazar günü seni gördüğüm zaman ne söyleyeceğimi unutuyorum. Seni görmek beni hiddetli ve sevinçli bir hayret içine düşürüyor.

N. H.

110

23 Mart 1939

Karıcığım,

Saat yediye on var. Haydar Beyin odasındayım. Yemek yedik : Balık, salata, komposto. Belki sen bu akşam böyle mükellef bir yemek yemedin. Haydar Bey kahve pişiriyor.

Mektubunu aldım. Annem de bir mektup yolladı. İkisi aynı günde geldi.

Çubuğum bir türlü yanmıyor. Kahve hazır. Önümde. Haydar Beyin meşhur sarışın kahvesi.

Bir kibrit daha yaktım. Çubuk ateş aldı.

Localarda bu akşam üç insan ve bir kediyiz. İnsanlar, Haydar Bey, Doktor Hikmet ve ben. Kedi, başının yarısı siyah, yarısı beyaz, gebe bir kedi...

Haydar Bey : Kahven soğuyor, dedi. Bir yudum içmek için mektubu bırakıyorum.

Kahve nefis, içimde acayip bir keder var. Bu sabah saat 11'de, Nudiye de dahil, Hikmet ve ben galiba mahkememiz olduğu için müstesna, bütün çocuklar Sinop'a gönderildiler. Şimdi onlar vapurun ambarmdadırlar.

Bir yudum kahve daha içiyorum. Vapurun ambarında olmadığımdan memnunum, pazar günü seni göreceğimi düşün-

mek bahtiyarlığımdır, tasavvur edemeyeceğin bir saadet, fakat içimde tuhaf bir keder var.

Bir ayrılış kederi. Onlara alışmıştım, hepsini göresim geldi. Sonra aynı yolculuğu günün birinde benim yapmak ihtimalim ve bunun kederi.

Çubuğum yine söndü. Yaktım.

Hikmet yarın Tıbb-ı Adli'ye gidecek ve belki de çıkacak. Bahtiyar.

Ben ne vakit çıkacağım, yani hürriyetim olan sana kavuşacağım, karıcığım?

Haydar Beyin selamı var. Sizden selam yazıyorum, Haydar Beyciğim, dedim; kederli talın sesiyle : Tabii, dedi.

*

Bir tanem, her şeyim, karım.

(imza)

111

28 Mart 1939

Karıcığım,

Doktor Hikmet bugün altı ay tebdili hava alarak çıktı. Belkemiğinde verem varmış. Acıdım.

Benim ellerim ve ayaklarım şişmekte devam ediyor. Siyatik ağrım da keskinleşmekte.

Doktor Fahreddin Kerim'i gör. Beni o tedavi etmişti. Sağ bacağımda belimden topuğuma kadar siyatiğimi pekâlâ bilir. Bizim hapisane doktoru Zati Beye vaziyeti lütfen söylesin. Sonra bir de beni vaktiyle tedavi ettiğine dair rapor versin. Sonra Doktor Osman Cevdet de beni iki sene tedavi etmişti ondan da – yazıhanesi Beyoğlunda Tünel civarındaydı. Telefon kataloğundan tam adresini bulursun. Ondan da bir rapor al. Fahreddin Kerim bugünlerde Ankara'ya gidecek. Acele edersen iyi olur. Seni yine bir yığın zahmete sokuyorum sevgilim.

*

Haydar Beyle ikimiz kaldık. O sen de çıkarsın, kızıma kavuşursun, diye beni sevindirip teselli ediyor. Ama kalp hastalığım siyatiğin tesiriyle eğer hakikatten ciddi bir mahiyette ise, bu zar zor işleyen kalple de seni dünyalar kadar sevmeye devam edeceğim.

Çocuklarımı kucaklarım.

(imza)

112

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu dün, yani perşembe günü aldım. Yazını elbette okudum. Sen harf değil, sadece harflerin gölgesini yazsan da ben yine okur anlarım. Kaldı ki bütün iradeni, kuvvetini ve aynı zamanda şefkatini çizgileştiren harflerin gayet okunaklıdır.

Nadiye'nin odasını ve çocuğunu o kadar renkli anlatmışsın ki sanki ben de aranızdaymışım gibi oldum. Her zaman söylerim bir kerre daha söylüyorum, senin kendine ve insanlara yaptığın fenalık muharrir olmak, bu sanatı seçmek istemeyişindir.

*

Bu hafta resim yapış tarzımda birdenbire bir sıçrayış oldu. Su buhar haline geldi sıçrayarak, yani artık rahat, kolay ve çok benzer bir tarzda yapıyorum. Adadaki otel odasında; ki bu odanın baştan aşağı camlı bir kapısı olacak ve bu kapıdan senin yüzüne denizde ve çamlarda tasfiye olmuş bir ışık düşecektir; ben resmini yaptığım zaman kendi ellerim kendi eseri karşısında hayran kalacaktır.

*

Karıcığım, karıcığım, karıcığım,

Ne yapacağız? Ne zaman seni telsiz ve demirsiz göreceğim? Bazen bana öyle geliyor ki, sen yüzünde tel örme bir peçe taşıyorsun ve bu peçeyi hiç çıkaramayacaksın.

*

Bana çorap ve pijama getir.

Kemal'in, Hamdi'nin selamları var. Haydar Bey de selam ediyor. Ben de selam ediyorum. Sana ait hiçbir şeyde geri kalmak istemem.

*

Biriciğim,
Seni seviyorum.

*

Biriciğim. Sevgilim, karım.

*

Çocuklarımı kucaklarım. Evdekilere hasretim.

Kocan ve çocuğun
(imza)

113

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Her şeyimiz o kadar bir, beraber olmuş ki, biz seninle bir vahdetiz. Sen hastasın, ben hastayım.

Maalesef benim siyatik, bilhassa belde birdenbire arttı. Yani senin anlayacağın iki büklüm oldum. Bu sabah yataktan, geceyi

bana ağrılar içinde geçirten cendereden kalktığım zaman, en aşağı yedi sene gençleşmiştim, çünkü tıpkı altı yedi sene evvelki gibi iki büklümdüm ve kambur, sünnet çocuğu gibi yürüyordum.

Her ne hal ise bu da geçer ve doğrulurum.

Sen kendine iyi bak. Senin gözlerin benim gözlerimdir, elim, ayağım, yüreğim ve kafamsın. Sen daha hastalanırsan ben ölürüm. Kendine iyi bak, karıcığım.

Bana kuşak getir.

Bir de Vedat, rica ederim, Fahrettin Kerim'e telefon edip vaktiyle bana verdiği enjeksiyonların ismini sorsun, onlardan getir burda yaptırırım.

Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in gözlerinden, çocuklarımın yanaklarından öper, nine'ye, Büyük Hanıma selam ederim.

(imza)

114

Cumartesi

Karıcığım,

Bugünkü Cumhuriyet gazetesi dayımın İstanbul'a geldiğini yazıyor. Annemin haberi herhalde yoktur. Sen telefon edip ona haberi ver. Dayımı görsün. Pazartesi bize haber getirirse memnun olurum.

Gözlerinden öperim, bir taneciğim. Selam ve hasret.

Kabilse testiyi unutma.

(imza)

115

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Ben hapisaneye, yani Sultanahmet'e nakledildim.

Pazar günü bermutad oraya gel.

(imza)

116

939 / 5 Haziran

Sevgili karıcığım,

Sana bu mektubu Cerrahpaşa Hastahanesi'nden, eski yattığım ve şimdi yatmakta olduğum karantina koğuşundan yazıyorum.

Dünya! Dün gece bu vakitlerde senin yanındaydım. Mesuttum. Fakat ne kadar mesut olduğumu ancak şimdi o saadeti elden kaçırdıktan sonra anladım. Anlıyorum. Bir tanem. Sevgili karıcığım.

*

Yatıyorum. Canım sıkılıyor. Ateşim 37,3. Hararetim var. Hastayım.

*

Neden, hangi sebep ve maksatla yattığımı bilmiyorum.

*

Seni perşembeye beklerim. Yine ziyaret günleri hayatıma girdi. Yine ömrümün tek manası var : Ziyaret günlerini beklemek...

*

Halama telefon ettin mi? Etmedinse, bu kadar sinirin ve derdin arasında benim hatırım için kadıncağıza telefon et...

*

Herkesin gözlerinden, ellerinden öperim. Senaryoya çalışıyorum. Kafam, ateşli ve mustarip kafam, zorla işlemeye uğraşıyor.

Hasret!

(imza)

Tercüme ettiğim romanı, içindeki tek ve yarı kalmış sarı kâatla beraber getir...

N. H.

117

11 Temmuz 1939

İstanbul Tevkifanesi

Karıcığım,

Tellerin arkasından senin gözyaşlarını ilk defa gördüm. Onun için sana metin ol demeye dilim varmıyor. Hayatımızın metanet icabettiren anlarında bu tavsiyeyi daima sen bana yapmışsındır. Ne tuhaf, bu sefer de gözyaşlarınla beni demir gibi yapan yine sen oldun.

Felaketimiz artık son haddindedir sanıyorum. Ve ölüm haberinden başka hiçbir hadise beni artık sarsamaz. Son haddine gelen felaketlerin kendi zıtlarına dönerek bahtiyarlığa inkılap etmeleri lazım. Bahtiyar olacağız, karıcığım. Demirlerin arkasında dahi seni bahtiyar edebilmek için kendimde Zaloğlu Rüstem kuvveti buluyorum.

Seni seviyorum, karıcığım. Sevmenin en büyük kudret olduğuna inanarak sana âşığım, bir tanem.

*

Annem, istidayı bizzat Fethi Beyin eline vermiş. Fethi Beyle konuşmuş. Ne konuştuklarını bilmiyorum. Sade Fethi Beyi beklerken fenalık geçirip bayılmış. İnsan başka bir insan için ıstırap çektiği zaman onu daha çok seviyor. Bana öyle geliyor ki annem beni, doğurduğu zamandan çok şimdi sevmektedir.

*

Romanı tercümeye başladım. Bir haftada ikisini de bitirmek istiyorum. Elimden gelse her gün bir kitap tercüme edeceğim.

Çünkü şimdi onları tercüme etmenin benimle değil, seninle alakası var. Ve seninle alakası olan her şey benim için mukaddestir.

*

Seni seviyorum, karıcığım. Seni bahtiyar etmekten başka bir şey düşünmüyorum. Ve demirlerimin üstüne yemin ederim ki bahtiyar olacaksın.

Kocan
(imza)

118

(Tarihsiz)

Eşyaları aldım. İyiyim. Bana etli bir şey göndermeyin. Siyatiğim var biraz. Yoğurt yağ filan.

(imza)

119

(Tarihsiz)

Karıcığım,
Hasta hasta gittin. Merak içinde kaldım. Rica ederim, ihmal etme, pazartesi günü kendini iyi hissetmezsen gelme. Fakat anneme telefon et, doktorun raporunu kendisine söyle, o da bana söylesin. Annem de gelemeyecekse mutlaka bana mektup yaz. Kendine iyi bak. Canım karıcığım, üzülme...

*

Çerkes tavuğu pek nefis olmuştu, yapanın, yaptıranın, getirenin ömürleri uzun, sıhhatleri demir gibi ve bütün muratları ne ise olsun, hasretlerine kavuşsunlar.

*

Fahamet'e çok çok selam, gözlerinden öperim. Kaynanamın ellerinden öperim. Vedat'a selam.

*

Karıcığım, Hatçe'm, bana mutlaka mektup yaz, geleceksen de yaz... Senden mektup alayım, geleceksen de mektubun da gelsin. Bir şey getirme. Sana zahmet oluyor... Ben burda yaparım. Kendine iyi bak. Havalar berbat. İstirahat et...

Sevgilim, çocuklarımı ve analarını ve karımı ve Piraye'mi ve Hatçe'mi hasretle kucaklarım.

(imza)

120

Perşembe 1939 / 11 / 2

Sevgili karıcığım,

Sen gittin ben hastalandım. Nezle oldum birdenbire. Yatağa girdim. Canım sıkıldı. Seni aradım. Yoksun. Sana ulaşmak için bunları yazıyorum.

Ağırbaşlı, mükemmel şapkanla gözümün önündesin. Her gelişinde biraz daha güzelleşiyorsun. Çok güzelsin, çok akıllısın, çok iyisin, karıcığım.

Hatçem
her gecem
senin
her gecem.
Hatçem
su ol, içem,
Hatçe
her gece.

Kızım anam karım kardeşim, sen,
başında güneşler esen

altın gözlü çocuk
altın gözlü çocuğum benim.

Karım benim
iyi yürekli, altın renkli
gözleri baldan tatlı arım benim.

Hep senin için yazdıklarım aklıma geliyor. Ben ne hayvan herifim, senin için ne kadar az yazmışım. Daha doğrusu yazdıklarımın hepsinde senin ellerin var, fakat sana dair yazdıklarım az. Bu belki sana dair yazmakla kendime dair yazmanın aynı şey olmasından geliyor, ben kendime dair az yazmışım.

Karıcığım.

Sevgilim, her şeyim, arkadaşım, karım, Piraye, sen.

Canımın içi, filesini sevsinler.

Motorla, tayyareyle, kuş kanadıyla sana kavuşmak.

(imza)

121

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Kar yağıyor. Senin odan sıcak mı? Kar yağıyor, seni ve karda dövüşenleri düşünüyorum. Senin hastalığın ve dövüşenlerin kavgası tezden bitsin. Şimdilik, bugünlük koskoca dünyada başka temennim yok.

*

Fahamet de hastalanmış. Geçmiş olsun. Kendine iyi baksın. O bir zayıf kızcağızdır. Selam söyle.

Dün Leman geldi, Korelli geldi. Sağ olsunlar. Vefalı insanlar. Fakat bütün çiçekleri ve yemişleriyle bahar gelseydi yine senin yeşil altın gözlerinin ışıltısını...

*

Suzan, Memet kendilerini üşütmesinler.

*

Kaynanamın ellerinden öperim. Vedat'a selam, nineye selam. Büyük Hanıma selam.

*

Kar yağıyor. Damlar tuttu fakat avlu daha siyah ve çamurlu. Ne tuhaf şey, aklıma hep Kadıköy'deki evimiz geliyor. Bir karlı gün olacak ki herhalde, seni yokuştan karlara basarak inmiş görmüş olmalıyım ki, kar, Kadıköy'deki ev ve sen böyle birbirinize karışıyorsunuz.

*

Adamakıllı iyileşmeden sokağa çıkma ve bana gelme. Ben dişlerimi biraz daha sıkarım.

*

Çok iyileşip de gelebilirsen bana sapı kısa bir diş fırçası getir.

*

Seni seviyorum, karıcığım.

*

Kar yağıyor...

*

Seni hasretle kucaklar, mektubuma nihayet veririm.

Kocan
(imza)

122

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu mektubu aldığın zaman belki yola çıkmış bulunacağım. Yeni habere göre Ankara'ya değil, Çankırı'ya gideceğiz. Mamafi sen benden mektup almadan, nerede olduğumu sana bildirmeden bana çamaşır, mektup yollama.

Anneme telefon et. Evde yoksa, daha gelmemişse, İzmit'e mektup yaz. Vaziyeti bildir. Dayıma mektup yazsın, hiç olmazsa gittiğimiz yerde rahat edelim.

Daha ne yazayım.

Bundan sonra kim bilir ne kadar zaman mektupla konuşacağız.

Bana inan, beni sev. Sana tahmin edemeyeceğin kadar inanıyorum ve seni akıl almayacak kadar seviyorum.

Yarın değil öbür gün Müdür Reşit Beye, hapishane müdürü Reşit Beye telefon et. Beni sor. Gitti derse, o zaman anneme mektup yazar yahut telefon edersin.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

(imza)

Hamiş :

Sen yola çıktığımızı öğrendikten sonra anneme malumat verince o hemen dayıma yazsın, ihmal etmesin.

N. H.

ÇANKIRI CEZAEVİ'NDEN

123

Çankırı 1940 Şubat 16

Karıcığım,

Yine aramıza deniz, tren yolu, dağlar ve mektuplar girdi. Hasretin bende en tez ve en ateşle beliren histir.

Annem, Samiye, Seyda İzmit'te, istasyondaydılar. Annem bizimle Ankara'ya geldi. Ankara'da iyi karşılandık. Bir iki saat kadar jandarma karakolunda hafif tertip sıkıntı çeker gibi olduk ama sonra rahatladık. Ankara'dan Çankırı'ya keyifli geldik. Gece on biri beş geçe Çankırı istasyonundaydık. Buranın elektrik fabrikası on ikiye kadar çalışıyor. Sonra şehirde daha geç vakte dek oturmak isteyenler olursa gaz lambası yakıyorlar. Bizim geldiğimiz saat elektriklerin sönmeye yüz tutmasıyla gaz lambalarının yakılması arasında olduğu için şehrin ıslak sokakları acayip bir alacakaranlıktaydılar.

Geceyi jandarma karakolunun gaz tenekeleri ve soba boruları ambarında, bu edevat kaldırıldıktan sonra rahat fakat soğuk geçirdik. Sabahleyin müddeiumumi, jandarma kumandanı, jandarma yüzbaşısı ve hapisane müdürü beylerle müşerref olduk. Nazik ve kibar muamele ettiler. Hal hatır sordular.

Hapishane başgardiyanının odası bize tahsis edildi. Söylendiğine göre müessesenin en iyi mekânıymış. Çok yüksek tavanlı, dört metre murabbaı ve iki pencereli çok ratip bir oda. Bize üç karyola, masa, iskemle verdiler. Soba kurdular. Biz de duvarları kâğıtladık, resimler astık. İdare de, biz de elimizden geldiği ka-

dar, rutubetli mahzeni oturulabilecek bir hale sokmaya çalıştık.

Havalar soğuk ve ıslak gittiğinden tahtakuruları hakkında henüz sarih bir fikrimiz yok.

Yolda gelirken, Çankırı'nın ucuzluğuna dair müjdeler işitmiştik. Maalesef pek de öyle değil. Mesela sütün okkası 10 kuruş ve aşçıda bir tabak pilav yine 10 kuruş. Buna rağmen zamanla ucuzluğa kavuşacağımızı umuyoruz.

Karıcığım,

Annem iki gün sonra beni görmeye gelecek. Dayım ona iki gün daha Ankara'da kalmasını söylemiş. Sonra Nafıa Vekâleti hukuk müşaviriyle görüştüm. Benim piyesin oynatılması için Adliye Vekâleti'nden müsaadeyi bizzat takip edip çıkartmış. Anneme numarasını verecek ve annem Ankara'da muameleyi Matbuat Müdüriyeti'nde de ikmal ettirip piyesi belki bizzat İstanbul'a getirecek. Hukuk müşaviri yakında hürriyete kavuşacağımızı söyledi. Adalet nasıl olsa bir gün tecelli edecek.

Benim adresim : Nâzım Hikmet. Cezaevi. Çankırı

Karıcığım,

Şimdilik bu rutubetli muhitte siyatik ağrılarımın ve ciğerlerimin müzminleşmesi tehlikesinden başka derdim yok.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım. Bana hep bir arada bir fotoğrafınızı gönder. Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in ve Vedat'ın gözlerinden öperim.

Nineye selam.

Kocan
(imza)

124

Çankırı - 23 - 2 - 1940

Karıcığım,

Ayın 20'sinde Erenköy'den attığın mektubu, 23 cuma sabahı saat on birde aldım. Demek mektuplarımız üç, azami dört günde gidip gelecek. Aramızda bu hesapla gidip gelme bir haftalık yol var. Sesimiz bu bir haftalık yolu aşıp birbi-

rimize kavuşacak. Mektubunu hayretle okudum. Sende eskiden beri yazı yazmak kabiliyetinin varlığını bilirdim. Fakat bu bana gönderdiğin mektubu yazabilmek için bütün yazıcılık mazimin yarısını verirdim. Görüyorsun ya, okuduğum mektubunda bende ilk hareketi yapan şey sanatkâr tarafı oldu. Muhakkak ki, yüksek ve samimi ve olgun sanat eseri, bir kadının hapisteki kocasına yazdığı hususi mektup da olsa, bütün şahsi duyguların, tesellilerin, ümitlerin üstünde, başka kanunlara tabi bir hadise olarak ortaya çıkıyor. Halbuki öyle yalnızdım ki, karıcığım, mektubunu, karımın, Piraye'min mektubunu bana insanları, kalabalığı, tabiatı, hürriyeti, bana kendini , kendimi getirecek sırf şahsıma ait bir hadise diye öyle bekliyordum ki, onda bu kadar göz kamaştıran bir sanat pırıltısı olmasaydı emin ol ki, mektubuma böyle başlamak aklıma bile gelmezdi.

Mektubunu bir daha okudum. Ve hayatımda ilk defa, bir mektuba cevap verirken düşünmek mecburiyetini duydum. Sen on senede benim sana yazabileceklerimin en iyisini, en güzelini bir günde, bir tek mektupta bana yazmışsın. Seni seviyorum, seni sayıyorum, karıcığım. Sen rastladığım ve rastlayabileceğim dostların, insanların en mükemmelisin. Senden hiçbir fenalık görmedim. Sen kolum kanadım oldun. Azami sevebilmek, azami çalışabilmek, azami eser verebilmek aşkını, kabiliyetini senden aldım. Dünyada seni kaybetmek ihtimalinden başka korkum yok. Sana yaşadığım odanın resmini ve hatları değil belki ifadesi bana, benim buradaki halime benzeyen bir krokimi gönderiyorum. Bu odanın içinde bu adam yapyalnızdır. Fakat ümitsiz değildir, kuvvetsiz değildir, insanları her gün biraz daha anlamaya çalışarak, kendi zaaflarının muhasebesini yaparak sana ve insanlara layık olmaya çalışmaktadır.

Yalnızlık bazen lazımmış. Ancak böyle bir yalnızlık içinde insan hayatın, kalabalığın ve sevdiklerinin takdiri kıymetini riyazi bir katiyyetle yapabiliyor. Mamafi ilk mektubun geldi, artık yalnız değilim. Sesin, ümidin, kuvvetin benimledir.

Sana bir hafta içinde geçen hadiselerden bahsedeyim : Hukuk müşaviri Ziya Bey geldi. Konuştuk. Bermutat, Yakında çıkarsınız inşallah, dedi ve gitti. Ot yataklar yaptırdık, bu su-

retle rutubetin önüne biraz daha geçmek kabil olacak. Haydar Beyden mektup aldım. Cevabı senin zarftadır. Adresini bilmediğimden sen yine angaryama katlanıp kendisine verebilirsen memnun olurum. Bana adresini yazsın. Halamın, annemin ve Samiye'nin adreslerini de yazarsan iyi olur. Seni artık bu gibi yorucu işlere koşmak mahcubiyetinden kurtulurum.

Sabah saat sekizde kalkıyoruz. Dokuza kadar çay içiliyor ve gazete okunuyor. Sonra jimnastik. Saat ondan on ikiye kadar okumak, yazmak, resim yapmak, düşünmek. On ikide yemek... Sonra saat yediye kadar aynı işler. Yedide yoğurt, buranın yegâne ucuz ve iyi şeyi yoğurdu ve pekmezi. Gece saat dokuzda yatak. On ikide uyku. İşte ömrümün mekanizması bu. Bu yeknesak yolda senin yüzün, kulağımda sesinden kalan akisler, kör olası hafızamın maalesef bütün teferruatıyla saklayamadığı hatıralarımız. Ümit ve iman...

Kırk yaşına giriyorum. Bu fizyolojik ve psikolojik bir dönüm noktasıdır. Bu dönüm noktasını burada geçmekte bulunduğuma memnunum.

Neşemi kaybetmedim. Sadece kahkaha atmayı unutuyorum. Her şeyde olduğu gibi neşe ve sevinçte, keder ve dertte de dış tezahürlerden, nümayişlerden uzaklaşıyorum. Bu suretle neşeyi de, kederi de daha derinden, daha kuvvetle duymaya başlıyorum. İhtiyarlamadım. Bilakis olgun bir gençlik çağma basmaktayım. Bu suretle ihtiyarlamadan ölebilmek mazhariyetine kavuşabileceğimi sanıyorum.

Şimdilik hiçbir şeye ihtiyacım yok. Yalnız eğer Pasternak'ın şiir kitaplarını aldınsa bana birinci cildini gönder. Güzel şiir okumak ihtiyacı hâlâ aynı kuvvetle devam ediyor. Bir de burda Almancaya çalışıyorum. Eğer bir Almanca metod bulabilirsen ve gönderirsen memnun olurum.

Artık karımdan mektuplarından başka bir şey istemeyeceğim diye verdiğim kararı farkında olmayarak bozdum. Ne halt edeyim, bir dış dünya var ve o dış dünyada yegâne reel imkânım yalnız sensin. Sen olmasaydın ben de olmazdım.

Çocuklarım ne yapıyorlar? Kızım, oğlum, gözlerinden yanaklarından öperim. Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in, Vedat'ın yanaklarından öperim.

Senin buraya gelmen işini biraz bekleyelim. Tahkikat yapayım. Burda nasıl geçinebileceğini araştıralım. Hadiseler biraz daha inkişaf etsin. Ben çilemi biraz daha doldurayım. Bana bir fotoğrafını gönder.

Sana hasret kocan.

(imza)

125

2 - 3 - 940 Çankırı

Karıcığım,

Tahmin edemeyeceğin üzüntülü bir sabrın sonunda mektubun geldi. Evvela, senin yazı yazmak, yani duyduklarını en güzel, en temiz, en ışıklı, en ölçülü ve en usta bir şekilde vermek kabiliyetin hakkında öteden beri yazdıklarım ve söylediklerim bir "iltifat" tezahürü değildir. Seni severim, sana âşığım, seni sayarım, seni beğenirim, bundan dolayı da sana "iltifat" etmem. Hem ikinci mektubun bu hususta, "iltifat" yapmak yoluna sapanların suratına inecek bir sille mahiyetinde. Mamafi ben kolayını buldum, mektubunu sade karımın yürek vesikaları olarak değil, Türk Edebiyatının yarın neşredilecek ışıltıları gibi de saklıyorum. Bizzat ben şair Nâzın Hikmet'i, günün birinde biraz daha yakından tanımak merakına düşecekler olursa, senin mektupların ellerinde anahtar olacaktır. Sensiz ben yarımım. Ancak senin bana verdiklerinle ben tamamlanırım. Bunu böylece bil.

Saniyen, buraya gelmek ihtimalinin müjdesiyle sarhoşum. Buraya gelirsen zaten topuklarımdan yukarıya çıkmayan hapislik hadisesi ayaklarımın altında toz olacak. Dayımın bana yapabileceği en büyük iyilik bu olur. Buranın vaziyeti hakkında hapishanemizin muhterem müdürüyle konuştum. Dedikodu meselesi, benim de düşündüğüm gibi, mevzubahis değil, dedi. Seni mektuplarından tanıyor ve en kötü ağızların bile senin etrafında dedikoduya yeltenemeyeceklerinden emin. Satışı sırf Çankırı şehrinde yapılacak bir terzilikle pek geçinilmez, diyor. Fakat Ankara'ya işleme filan sevk etmek kabil olabilir. Burda evler ucuz, aylık senin

şartların için üç, dört lira. Önümüz yaz, ucuzluk gelecek. Mesela bak biz, kısa tecrübelerimizle şöyle bir gıda programı yaptık. Haftada iki kilo dana eti, yirmişer kuruştan 40 kuruş; akşamları bir buçuk kilo yoğurt, kilosu on kuruştan 105 kuruş; dört kilo süt (haftada iki defa öğle yemeklerinde yalnız şekerli süt içiyoruz) kilosu on kuruştan 40 kuruş; yağ, sebze, şeker, gaz, un filan 100 kuruş, bu suretle burda meydancımızla beraber dört kişi haftada, ekmek hariç iyi kalori ve hafif yemek şartıyla gıda için 40+105+40+100 olmak üzere 280 kuruş, bilemedin 350 kuruş harcediyoruz. Bundan cıgara, kırtasiye gibi masraflar hariç. Halbuki yazın, birazdan ortalık daha ucuzlarmış. Sen gelirsen çok daha ucuza geçiniriz ve daha temiz yeriz. Sana mesela haftalık, daimi yemek programımızı yazayım : Cuma : öğle = et köfte, akşam yoğurt. Cumartesi : öğle = süt, akşam yoğurt. Pazar : öğle = etli sebze, akşam yoğurt. Pazartesi : öğle = tatlı, akşam yoğurt. Salı : öğle = zeytinyağlı sebze, akşam yoğurt. Çarşamba : öğle = cızbız et kebap filan, akşam yoğurt. Perşembe : öğle = süt, akşam yoğurt. Niyetimiz etleri azaltıp yoğurdu, sütü çoğaltmak. Bu kadar uzun tafsilat vermekliğim yemek rejimimi senin istediğin hale getirmek üzere olduğumu anlatmak içindir.

Hani gelirsen – bu o kadar güzel olur ki, bu kadar güzel şey yeryüzünde kolay kolay gerçekleşmez – senin istediğin gıda rejimiyle ucuz geçiniriz. Sonra gelirken Selma ile de konuşursun, burdan hikâyeler, romanlar filan tercüme ederim. Dayımın, halamın yardımı da eklenince rahatça geçiniriz. Buraya hareket için Ali Fuat Paşaya, onun arzusu gibi müracaat, yahut ondan haber gecikirse benim tarafımdan, yani benden bir mektup yazarak hatırlatmak iyi olur. Çünkü onu burda çok seviyorlar. Şimdiye kadar çok iyiliğini gördüm. Seni burda bildiklerine tavsiye eder ve görüşmemizde, esasen çok insancıl olan hapishane direktörümüzün yardımıyla, bu suretle de azami kolaylaşırsa değme keyfime... Yeryüzünde benden bahtiyar insan olmaz.

Gelelim oğlum Memet'e, onun haleti ruhiyesini anladığımı sanıyorum. Erkek çocuklar analarını kıskanırlar. (Froydizm) Muayyen bir yaştan sonra onunla gezip tozmak azap olur. Ben de Memet'in yaşındayken annemle sokağa çıkmaktan eza duyardım. Mamafi ona mektup yolluyorum.

Halamdan yirmi lira geldi. Daha almadım. Bugün cumartesi. Pazartesiye alırım. Belki bu yüzden bu mektubum da eline geç ulaşacak. Halama dün mektup yolladım. Sen bana onun ve annemin adreslerini yazacaktın. Ben, eğer yanlış değilse, telgraf makbuzundan halamın adresini çıkardım. Leman gazeteleri muntazaman gönderiyor. Sağ olsun kızcağız.

Sana buradaki hayatımızın bazı hususiyetlerini anlatayım. Odamız alt katta, sokağa bakan ve benim karyolamın duvarında – sana resmini göndermiştim odamızın – bir penceresi var. Geceleri, dışarda, meydanda bir radyo hoparlörü işliyor. Müzik dinliyoruz. Dün gece, jandarma düdükleri, tren sesleri ve şehre elektrik veren ve tıpkı İstanbul'da motorlu takaların geceleri çıkardıkları muttarid motor gürültüsü gibi nefes alan ve bize denizi hatırlatan elektrik santralinin işlemesi arasında Beethoven'i dinledik. Fena çalıyorlardı, yalnız piyano iyiydi, fakat ömrümde bir kerre daha Beethoven'i bu kadar iyi ve derinden anlamak fırsatını ele geçireceğimi sanmıyorum. Neler düşündüm, neler gördüm... Seni, dünyayı, hamlelerle atılan insan yığınlarını, kahramanları, şahlanmış denizi, kuş seslerini, sevmeyi, kini, ümidi, teselliyi, kederi...

Karıcığım,

Sana bu mektubu bu cumartesi günü, mektubunu alır almaz, öğleden sonra yazıyorum. Elektrikler her nedense yandı, motor işliyor, Erenköy'ünden, çamlıkta, deniz kokusunu, serin çam ve deniz kokusunu duyuyor gibiyim.

Bir tanem,

Günler geçiyor, görüyor, işitiyor, dokunuyor, sevişiyor, kederleniyor, ümidediyoruz. Ümit ne kadar büyük, azametli olursa, yaşamak o kadar mana taşıyor. Hayat kavga ve ümit. Sana bir şiir yazmıştım, onu bir kerre daha oku : "Birbirimizi. Ve bir insan davasını sevebildik. Yaşadık diyebiliriz." Son mısraları böyleydi sanırım. Bence yazdığım en güzel satırlar bu.

Şimdilik Allahaısmarladık.

Kaynanamın ellerinden öperim. Fahamet'e, Selma'ya, Vedat'a hasret ve selam. Nine ordaysa kucaklarım. Büyük Hanıma inanmayacağın kadar acıdım. Öldü diye mi? Bilmem... Belki sadece bir kerre daha görmek istediğim için. Egoizm... Olabilir. Haydar Beyin mektubunu verdin mi?

Çocuklarımı öperim.
Sana hasretim Hatice Pirayende'm.

(imza)

Mektubun cumartesi öğleyin geldi. Hemen cevap yazdım. Gecikirse ancak pazartesi postaya atmak kabil olacağmdandır. Sana mektubumda resmimi gönderiyorum.

126

4 - 3 - 940 Çankırı

Karıcığım,

Ara postasına, ara postası cevabı. Bundan evvelkine, dayımla görüşüp buraya gelmek için ondan haber bekleyeceğini bildiren mektubuna cevap vermiştim. Almışsındır. Rica ederim karıcığım, aldığın mektubumu cevabında bildir. Müdürümüzün ihmalinden çekinmiyorum, kendileri mektuplarımı bir gün bile bekletmeden postaya göndermek insaniyetinde bulunuyorlar, sadece postalardan emin değilim.

Karıcığım,

Evvela sana her günü birbirine benzeyen hayatımı saatı saatına anlatayım. Sabah saat 7'de uyanıyorum. Sekize kadar uykuyla uyanıklık arası. 8'de ıhlamur ve bir dilim ekmekle biraz yağ. Sonra jimnastik, sonra gazete okumak. Sonra biraz avluda dolaşmak, sonra öğleye kadar yazı yazmak : Bir iki şiire başladım. Ve Kemal'le buralara, köy hayatına dair malzeme toplayıp büyük bir köy romanı yazmak üzereyiz. Sanırsam şimdiye kadar bizde yazılmamış güzel bir şey olacak. Öğle yemeğinden sonra yine okumak, yazmak. 7'de akşam yoğurdu. Sonra konuşmak, hafif sesle şarkı söylemek. Gece onda yataklara girip gürültüyü kesmek. Okumak, on ikiye doğru uyumak.

İşte ömrüm bu. Bu ömür içinde sevgili iki meşgalem var, seni düşünmek, yazı yazmak. Okuyacak kitabım kalmadı. Sen-

den büyük ricam; bana, benim kitaplar arasından bir iki tane felsefeye, ekonomiye filan dair kitaplarımı yolla. Kendimi biraz da yine ilme vermek istiyorum. Sonra buraya gelirken, Selma'yı Haşet Kütüphanesi'ne gönder, ordan Fransızca, benim seveceğim, felsefe, ekonomi, iktisat ve tarih kitapları alsın. Yalnız bende olanlardan başkalarını. Bendeki mevcutları sen gelirken getirirsin. Yani buraya gelirken bana iki hediye getireceksin, kendini ve kitaplarımı, kırmızı ciltleri, siyah küçük kalın kitabı, ve Haşet Kütüphanesi'nden Selma'ya aldıracağın kitapları bir sandığa doldurur getirirsin. Kocan da yeni baştan bir parça âlim olur yine. Karl'ın, Engels'in filan felsefe ve iktisat kitaplarını ne kadar zevkle okuduğumu bilirsin.

Karıcığım,

Burda benim başım ağrısa senin orda şakakların zonklayacak. Filhakika burası üç dört gündür dehşetli soğuk ve biz odunsuzduk, müdürümüzün bütün gayretlerine rağmen sobamız yanmadı, donduk. Bir kere de evvelki sene Ankara'da böyle üşümüştüm. Dayımın bize odunu nasıl temin ettiğine doğrusu aklım yatmadı.

Harlı olsun, demem, fakat seni mayısa kadar beklemeye de pek sabrım kalmadı. Mart çıkınca soğuklar biter, dayıma ben de yazarım istersen, nisanda gelirsen dünyalar, yıldızlarıyla, güneşiyle, toprağıyla, hürriyetiyle, insanları ve nimetleriyle benim olur. Sana Bursa'dayken "Tez gel bacım, tez gel" diye bir şiir yazdıydım. Gelmen için istersen, lazımsa, onun, hiç kimse tarafından yazılamayacak kadar güzelini yazıp göndereyim. Fakat bana öyle geliyor ki bugün sana "Piraye!" diye seslenmem yazılacak şiirlerin en güzelidir.

Hastalığına çok üzüldüm. Ondan en sonra bahsedişim, üzüldüğümüz şeyleri unutmaya çalışmak zafımızdandır. Arkadaşlar çok çok selam ediyorlar. Kemal, yengemi dehşetli göresim geldi, diyor.

Hasret.

(imza)

Haşet'ten kitapları, gelirken Selma'ya aldır, Vecihi seni tanır

kitapları bedava vermek ister ki, ben bunu istemem. Kimseye minnet etmek niyetinde değilim.

Resmini gönder. Annemin adresini yaz...
Annemden hiç mektup almadım, meraktayım.

127

12 - 3 - 940 Çankırı

Karıcığım,

Bir zarf içinde iki mektubunu aldım. Sevindim. Bahtiyar oldum. Sana verilecek iyi haberlerden başlayayım : Bundan dört beş gün evvel Ziya Bey geldi. Dayı Paşa göndermiş, senin buraya gelmen, oturman işini temin etti. Dayımın bu meselede gösterdiği süratli alakaya müteşekkirim. Sağ olsunlar, direktörümüz ve bura Nafıa Başmühendisi derhal harekete geçmek iyiliğini gösterdiler. Sana tahtakurusuz, yeni yapı, şehrin en iyi yerlerinden birinde müstakil bir ev buldular. Muvakkaten oraya yerleşeceksin, beğenmezsen çıkman kabil ve kolay. Şeraite göre geldikten sonra ev sahipleri de içinde olan, eğer istersen, başka bir eve naklin kabil. Nafıa Başmühendisi vaziyeti Ziya Beye yazdı. Üç odalı evciğinin kirası ayda dokuz lira. Bir kusuru var ki bura evlerinin yüzde doksanında mevcut, elektriği yok. Mamafi bizim Müdür Bey diyor ki, İstasyon Caddesi'nde kiracıları bir buçuk aya kadar Ankara'ya gidecek olan yepyeni bir ev varmış ki, elektrikliymiş, kirası on lira olabilirmiş. Bundan başka ayda üç liraya filan her işini görecek, çamaşırını yıkayacak, yemeği pişirecek bir hizmetçi kadın bulmak da mümkünmüş... Annemden mektup aldım, sen buraya gelince halam ayda 25 lira gönderecekmiş, 15 de annem gönderecek, eder kırk. Bundan başka Dayı Paşa Maarif Vekili ile, Maarif Vekili de bestekâr ve Riyaseti Cumhur Orkestrası Şefi Hasan Ferid'le; tanıdın değil mi şu Yalova operetini beraber yaptığımız Ferid, işte onunla görüşmüşler... Derhal tercümesi lazım gelen operalar varmış, Ferid gidip dayımla da konuşmuş, bu opera işinden bana bin liralık kadar tercüme bulunacakmış. Ferid yakında benimle konuşmak ve

tercümeleri getirmek için buraya gelecek... İşte vaziyet bu... Yakında burdasın... Hemen gelebilirsin... Hemen senin sesini duyabilir, eline dokunabilir, yüzünü görebilirim... Dünyada benden bahtiyar insan yoktur. Artık her gün yolunu bekliyorum. Sakal bırakmıştık, ben saadetimden, Kemal, yeryüzünde en saydığım kadın yengemdir karşısına sakalla çıkamam, diye sevincinden, Hikmet de bizi haklı bulduğu için derhal kestirdik... Sahi Kemal sana uzun ve eğlenceli bir mektup yollamıştı, benim zarftaydı, almadın mı? Bana yengeden cevap yok mu, diye başımın etini yedi. Ben de gelecek sefere cevap verecekmiş, dedim.

Demek ki, karıcığım, hürriyetimin yüzde seksenine kavuşacağım. Geleceksin. Bir gün telgrafını alacağım. İçim oynayacak, yüreğim ağzıma gelecek... Kuzum karıcığım, telgrafa hareket tarihini koy ki seni karşılayabilsinler. Gelirken tabii yatak, kap kacak, oturacak ne bulursan hafif eşya ve gerek kendin için, gerek benim için bol okunacak kitap getir. Bizim külüstür radyoyu da al, elektrikli eve geçince, yani benim tahminime göre opera işleri başlayınca Çankırı'nın en konforlu evinde oturabilirsin, radyoyu çalarsın. Bak ne kadar küçük yazılarla yazıyorum ki fazla şeyler söyleyebileyim diye... Kafamda senin gelmenden başka bir şey yok. Piyesi almadım. Bu meseleyi nasıl öğreneceğiz bilmem. Hiç olmazsa Selma'dan iki piyesin müsveddelerini iste. Telefon et, bana geleceğini söyle, polis romanı tercümelerini de burdan Fahamet'le yollarız, Fahamet'ten alıp satar, parasını gönderir. Ondan, çocuk piyesi ve hikâyesi için, eğer satabilmişse on lira kadar alacağımız olacak... Samiye'den, annemden mektup aldım. Samiye bana bir golf pantolonu, bir kazak, bir gömlek gönderdi. Halama mektup yazmıştım, alıp almadığını sor. Gelirken gidip gör kendisini. Burda mutad hayatımızı yaşıyoruz. Kemal'le yazdığımız büyük köylü romanı oldukça ilerledi. İkimizin de bir tek merakı var, bakalım beğenecek misin? Müşterek çalışmak kolay oluyor, çünkü içinde yaşamadığımız bir muhiti, malzeme toplayarak yazabilmek için başka çare yok. Seni bekliyorum, karıcığım. Ne bileyim ben, bir aralık bana öyle geldi ki, öyle sandım ki seni bir daha hiç göremeyeceğim. Piraye'ciğim, iki ihtiyarın mesut olmak haklarıdır. Her şeye rağmen gençliklerinde de bedbaht olmadılar. Çünkü birbirlerini seviyorlardı.

Bana ilk cevabında ne zaman hareket edebileceğini yaz. Bana uzun uzun yolculuğundan bahset. Hazırlığını anlat. Seni bana doğru gelirken bütün hareketlerinle, sandıkları yerleştirirken, meçhul bir şehre gitmenin korkusunu, bana kavuşmanın sevincini duyarken göreyim... Burda, benim havamın içinde bulunacaksın, fakat yine de canın sıkılacak. Hep bunu düşünüyorum. Seni burda oyalayabilmek için neler yapabileceğimi düşünüyorum. Dayı Paşa Samiye'ye uğramış, Nâzım'ı gidip ben de göreceğim, demiş. Gelirse iyi olur.

Gelirken, istersen kedini getir. Onu o kadar güzel anlatmışsın ki sevdim. Japon balıklarını ihmal ettiğim için, hatta ölümlerine sebep olduğum için Allah canımı alsın... Şimdi saat altı. Radyo başladı. Hoparlörü bozuk... Münasebetsiz bir plak çalıyor. Kemal romanı temize çekmekle meşgul, Hikmet gazete okuyor ve sobamız yanıyor. Harladı. Yarım saat sonra söner. Ama bugün ortalık burda yaz gibiydi. Mektup bitince, mektup hiç bitmeyebilir, fakat müdürümüz okuyacak, onun da zamanına ve işine hürmet etmek lazım. Sonra, senin eline bir gün önce gelmesi için, bir gün önce okuması lazım... Yarın sabah vereceğim, öbür gün sabah postaya atılacak... Tren yolculuğu yapacak... Senin eline gelecek... Okuyacaksın... Mektubum ne talihli... Hür, trene, vapura biniyor ve senin odana girebiliyor. Mektup olmak, zarf, kâat, mürekkep olmak isterdim. Bu hafta içinde senden bir ara postası gelir herhalde. Şimdilik en reel, sevinçli ümidim bu... Kurşunkalemimin ucu bitti. Gelirken getir. Mont-Blanc kurşunkalem ucu dersen olur. Burda yok... Karıcığım, çocuklarımızı göresin gelecek, yaz tatillerinde getirtiriz, Anadolu'yu küçük yaşlarında görmeleri, memleketlerini tanımaları terbiyeleri ve ruhları üzerinde müessir olur. Annem onları alır getirir yazın... Kaynanamın ellerinden öperim... Karıcığım, bir tanem, Fahamet'in, Vedat'ın gözlerinden öperim, Piraye, çocuklarımı hasretle kucaklarım. Piraye... Karıcığım, Allahaısmarladık... Güle güle, yakında görüşürüz.

(imza)

Hikmet'in bir mektubu ve bir ricası var. Zahmet olmazsa yerine getir. Kemal ve Hikmet çok çok selam ederler.

128

18 - 3 - 940 Çankırı

Karıcığım,

16 tarihli mektubunu aldım. Üzüntü içindesin. Haklısın.

16 tarihinde benim bir mektubumu, senin bana verdiğin havadisleri sana veren ve sorduğun bazı sualleri kaba taslak karşılayan uzun bir mektubumu almış olacaksın. 16'smda almış olmazsan dahi, 17'de filan eline geçer.

İlk geldiğin gece otelde, yahut sana tutulan evde kalırsın. Evi beğenmezsen bir ay sonra çıkar beğendiğine taşınırsın. Getirmek istediğin eşyalar kâfidir. Yalnız, Vedat zahmet edip öğrenebilirse, iki iskemle, bir küçük masanın nakliyesi pahalı değilse, bunları da somyaya ilave et. Eğer pahalıysa bırak. Burda hapisane marangozhanesinde beş altı liraya bunları yaptırmak kabil. Yalnız kap, çanak, bardak, çatal, bıçak getirmeyi unutma. Radyonu tamire ver, burda elektrikli bir eve taşınınca arkandan yollarlar. Hikmet'in gramofonu ve plakları, tahta ve samanlarla beslenmiş bir kutu içinde kırılmadan geldi. Radyo da gelir.

Semiha'dan mektup geldi. Hasan Ferid ona yazmış, dayımla senin dediğin gibi konuşmuşlar. Yakında buraya beni görmeye gelecekmiş. Piyesi, buraya iade ettiler, müddeiumumi şahsen şöyle telezzüz etmek için okuyor. Esasen çok nazik bir müddeiumumimiz ve her mektubumda yazdığım gibi kibar bir hapishane müdürümüz var. Bu ay parayı halam sana versin. Bundan sonra da senin burdaki adresine gönderir. Sen geldikten sonra benim içerde paraya ihtiyacım kalmaz. Burdaki hayatımızı sen nasıl istersen öyle tanzim ederiz. Bu hususta en ufak bir sıkıntıya katlanmanı istemem ve değmez. Düşün, taşın ve buraya muayyen bir kanaatle gel...

Burada aynı şehrin havası içinde olacağız, birbirimizi göreceğiz, seslerimizi duyacağız. Bu her ikimiz için de saadettir. Buna rağmen sen yabancı bir şehirde yapyalnız kalacaksın. Cesursun, mütehammil ve mükemmelsin demeye lüzum görmüyorum. Bunları sana yazmak saçma olur. Fakat buna rağmen, zaman zaman burda müthiş canın sıkılacak... Ben müthiş üzüleceğim... Ne yapalım? Sevmek korkunç şey.

Mektubumu kısa kestim.
Hemen yola çıkabilsin diye...
Burdakilerin, Kemal'in, Doktorun selamları...

(imza)

Hamdi sana Sinop'tan bir kutu, bir süslü kendi mamulatından kutu yapıp göndermiş. Aşağıdaki adresten istersen alabilirmişsin.

Maçka-Beşiktaş, Valide Çeşmesi, Şenlikdede Mahallesi,
Camii Şerif sokak No : 54

129

21 - 3 - 940, Çankırı

Karıcığım,

Bu mektubum da kısa olacak. Sana bu hafta içinde bu üçüncü mektubumdur. Birincisi uzundu, sonradan senden aldığım malumatı, Dayı Paşanın, Ziya Beyin haberlerini bildiriyordu, ikincisi kısacaydı, ara postaya cevaptı. Rica ederim karıcığım, bunların hepsine cevap ver.

Şimdi gelelim meseleye.

Sana birinci mektubumda yazdığım ve dokuz liraya kiralık ev tutuldu. Zaten elektriği yoktu. Şimdi başka bir ev bulundu. Üç odalı, sofalı, mutfaklı ve elektrikli. Kirası da ayda 7 lira. Muhterem Müdürümüz de eskiden bu evde oturmuş. Methediyor. Sen derhal telgrafla bana 7 lira gönder, evi kapattık. Gelince, otele değil, doğruca evine gidersin. Buranın otelleri yatılacak yer değilmiş pek. Elektrikli olduğuna göre yetiştirebilirsen radyonu da tamir ettirip mutlaka getir. Sonra perde unutma. Sana bu mektubu telgraf yerine çekiyorum. Derhal 7 lira telgrafla. Kontratı, sen gelip evi beğenirsen yaparız. Beğenmezsen her mekubumda söylediğim gibi bir ay kadar oturup başka eve taşınırsın.

Bütün sevdiklerime hasretler.

Seni kucaklarım karıcığım.

(imza)

Karıcığım,

Bu mektubumu Müdür Beye vermiştim ki mektubun geldi. Dişlerine çok üzüldüm. İyice tedavi ettirmeden gelme. Burada dişçi bulamazsın. Her şeyden önce senin sıhhatin vardır. Sonra Hikmet'in annesi ruhsatiyesiz, vergi vermeden kitap sattığı için tevkif edilmiş. Hikmet'e mektup geldi. Sen nahak yere dişlerin ağrıya ağrıya İstanbul'a inme. Annesi herhalde tahliye edilir ve oğluna istediklerini gönderir. Sen zahmet etme boşuna... Memet'in mektubuna gelecek sefer cevap veririm. Seni telaşa düşürmek istemem, arada alacağını vereceğini yoluna koy, Nisanın onuna kadar işlerini bitirir gelirsin. Yalnız 7 lirayı gönder de telgrafla, evi hemen tutalım.

(imza)

130

27 - 3 - 940, Çankırı

Karıcığım,

Memet'in hastalığına çok canım sıkıldı. Kızamık ehemmiyetsiz bir hastalıktır. Fakat ne de olsa oğlum eziyet çekiyor, sen üzülüyorsun. Bu mektubum eline ulaştığı zaman Memet'in azabı da hafiflemiş olacak. Ona ayrıca mektup yazdım. Senin mektubun sonudur. Çünkü bizim devamımızdır. Samiye beş lira gönderdi, ev kirasına yatırdım. Evin anahtarını aldık. Sen hareket tarihini, İstanbul'dan trene bineceğin günü üç dört gün önce telgrafla, burda evini sildirip süpürtelim. Tren buraya gece saat on biri beş geçe gelir. Seni karşılayıp hemen evine götürecekler. Bundan önceki mektubumda ev kirası olarak 7 lira telgrafla demiştim. Artık ihtiyaç kalmadı. Evin gayet güzelmiş, önü bahçelik, ağaçlıkmış, en iyisi de geçen mektubumda yazdığım gibi elektriği var. Radyonu mutlaka tamir ettirip getir. Anten ve tesisat tellerini de getir. Burda teller çok pahalıymış.

Ne tuhaf karıcığım, bir evin olacak, ne yerini, ne pencerelerinin biçimini, ne odalarının duvarlarını tanıyorum. Bu benim yalnız tahayyülü ile iktifa ettiğim ikinci evin olacaktır. Bir ta-

nesi, birincisi Erenköy'deydi, sonradan gördümdü. Seninle beraberdik. Sana ve, galiba yanımızda Vedat'la Fifi vardı, onlara belli etmeden uzun uzun bakmıştım. Bu ikincisi benim bilmediğim sonuncu evimiz olsun...

Bana, eğer kabilse, Burhan Toprak'ın çıkarttığı Yunus Emre kitabıyla, Karacaoğlan divanını getir. Bilhassa Karacaoğlan'ın şiirlerini getirebilirsen çok sevinirim.

Çalışıyorum. Şiirin yeni bir muhteva verişi üzerinde kafa patlatıyorum. Şiirin en büyük ve en mükemmel ve en ihatalı edebiyat şekli olduğuna inanıyorum. Yalnız bu aleti darlığından kurtarmak lazım. Şimdiye kadar bunu yapmak için uğraşmadım değil. Fakat daha çok ve daha yeni sahalarda daha başka metotlarla çalışmak lazım...

Gönderdiğin kitabı henüz almadım. Gelmişler... Fakat daha elime geçmedi.

Burda dinlenmek için resim de yapıyorum. Bir iki portre ve ilk peyzajımı yaptım. Peyzaj fena olmadı. Bilhassa hacme, perspektife, derinliğe ehemmiyet verdim.

Senin resmini mutlaka yapacağım. Ancak böyle bir hedef resim merakımı manalaştırır.

Münir Nurettin plak gönderdi. Mesut Cemil güzel bir mektup gönderdi, plak da gönderecek. Hasan Ferid'den mektup geldi. Buraya gelmek için Dayı Paşanın Ankara'ya dönüşünü bekliyor. Dayı Paşa Ankara'ya dönünce hemen Ferid muameleyi Maarif Vekâleti'ne yaptırıp buraya gelecek, tercümeleri getirecekmiş

Kaynanamın tansiyonuna çok üzüldüm. O hepimizden çok itina ve dikkate layıktır. Şimdi yanında olsam yanaklarını öper, her şeye rağmen saadetin varolduğunu söylerdim.

Fifi'ye, Vedat'a çok çok selam. Nine yine sizde mi? Sizdeyse selam.

Seni hasretle kucaklarım yavrucuğum.

Nâzım Hikmet

Oğlum,

Sana cevabı bizim mektubumuzun sonuna yazıyorum. İstiyorum ki bu mektup sende kalsın. Anana yazdığım mektubu

ancak sana emanet edebilirim. Sen çok iyi, çok cesur ve çok akıllı olmalısın. Çünkü sen bizden sonra, ananla benim en iyi, en cesur, en akıllı nemiz varsa onları alarak, muhafaza ederek, genişletip, derinleştirerek kendi çocuğuna devretmelisin.

Geçmiş olsun. Sıcağa ve perhize dikkatli ol.

Kısa yazdım. Fakat bütün mektup sanadır.

Suzan'ın altın gözlerinden ve ipek saçlarından öperim. Suzan sana, sen Suzan'a emanet.

Seni doya doya öpmek isterdim oğlum.

Baban
(imza)

Kemal Tahir'in notu :

Sevgili yengeciğim,

Gözlerimiz yollarda kaldı ayol. Neredesin? Bize gelirken ne gibi sıcak şeyler getireceksin? Burada seni bütün yüreğimiz, sevgimiz ve hasretimizle bekliyoruz. Evinin karşısında anadan doğma, çırılçıplak bir tepe var. Yalnız göğsüne, hayâ etmiş de birer parça kale harabesi örtmüş. Ufka bakar, hayatın zıyklarına karşı derhal bizi görmeye gelirsin. Hasretle selam ederim. Kemal Tahir

131

1 - 4 - 940

Çankırı

Karıcığım,

Benim mektup kısaydı. Seninki adeta telgraf. Ben buna da razıyım, senin imzanı ve iki satırının resmini görmek de bahtiyarlığımdır.

Memet'in iyileşmesine sevindim. Suzan'ın gözlerine üzüldüm. Kaynanam hep aklımda. Senin bel ağrın belimi büktü. Zaten sağlam bacağımın dizkapağında ağrılar vardı, senin ağrını düşündükçe arttı. Bugün dizkapağımı yün kuşakla sardım.

Evinin parası verildi. Anahtarları alındı. Gönderdiğin 7 lira geldi. Kitaplar da geldi, fakat daha alamadım.

Burda havalar dört gündür iyice ısınmıştı. Dün biraz soğudu yine. Rüzgâr çıktı. Penceremizin camları, zaten çerçevesiz ve çürüktüler, devrilip kırıldılar.

Halama gazeteleri aldığıma dair mektup yazmıştım. Lütfen yine telefon edip sor, bu ikinci mektubu almamış mı? Almamışsa adreste bir yanlışlık var. Sana adresini versin. Dünyada, ihmal edemeyeceğim en iyi ve şefkatli insanlardan biri de odur. Sonra Samiye'ye bundan on gün evvel mektup yazmıştım. 5 lira göndermiş. Fakat cevap gelmedi. Hastaymış, merak ediyorum. Onun da adresini pek iyi bilmiyorum galiba. Kuzum karıcığım, ona da bir mektup yazıp vaziyeti sor. Bana cevap versin ve adresini yollasın.

Sana yine bir sürü angarya...

Eğer eline geçerse, Beyoğlu'nda filan bulabilirsen 28, 29, 30 tarihli Pravda'ları ve İzvestiya'ları gelirken getir. Okur eğleniriz. Burda yazmak, resim yapmak ve okumak peynir ekmek gibi ihtiyaç. Adliye vekili için buranın bir pastel peyzajını yaptım. Dayı Paşaya geldiği zaman vereceğim. Fethi Beye versin.

Buranın elektriği umumiyetle zayıftı. Şimdi yeni bir motorhane yapmışlar. Sen gelene kadar elektrik de kuvvetlenecek.

Günler su gibi, ama ağır, acı, mütaaffin bir su gibi akıp gidiyor. Buna rağmen sen varsın, ilerde güzel günler var ve ben hayattan şikâyetçi değilim. Şiir ilerliyor. Bence yeni ve istediğime oldukça yakın oluyor. Şuurla, ne yapmak istediğimi bilerek işliyorum. Bu da ayrı bir zevk. Yalnız sen yoksun; münekkidim, en iyi anlayan okuyucum, en istidatlı talebem ve en sezişli hocam yok. Sen gelince bunlara da kavuşacağım, daha iyi ve mükemmel işleyeceğim.

Buraya gelirken tren Ankara'da dört beş saat kalır. Canın sıkılmasın, Hüsnüaşk'ın adresini al da istersen bu dört beş saati onun evinde geçirirsin... Belki o vakte kadar Dayı Paşa da Ankara'ya dönmüş olur, görüşürsün.

Avukattan ne haber? Leman'a çok teşekkür ederim. Vefalı, iyi kızdır.

Kaynanamın ellerinden öper, Vedat'ı, Fahamet'i kucaklarım.

Sana ve çocuklarına hasret kocan.

(imza)

132

7 - 4 - 940, Çankırı

Karıcığım,

Ev silindi süprüldü. Sandık hazır, defineyi bekliyor. Mamafi dişlerini iyice sıhhatleştirmeden yola çıkma. Her şeyden evvel, her şeyin üstünde senin sıhhatin ve neşen lazım. İki ön dişinin arası açık değil ya, bütün dişlerin dökülse sen benim için dünya güzelisin. Nitekim benim bir dişim kırık, on dişim yok, on dişim çürük fakat senin için yeryüzünün en yakışıklı delikanlısıyım.

Gönderdiğin beş kitap geldi. Fakat daha alamadım.

Dayı Paşanın benim yakında çıkabileceğime dair herhalde ümidi olmalı. Bu ümit kuvvetli mi? Mahiyeti nedir? Çıkayım da bir müddet onun istediği gibi burda kalırız. Seninle beraber hürriyette olduktan sonra, hürriyetin çerçevesi ister altın, ister teneke olsun, vız gelir bana. Kaldı ki böyle bir Anadolu kasabacığında seninle baş başa, seninle her gün ve seninle burun buruna yaşamanın ayrı ve rahat bir saadeti olacak. Önümüz yaz. Çocukları getirtiriz. Biraz hava alırlar. Anadolu'ya, öz yurtlarına ve insanlarına kavuşurlar. Dayı Paşanın söyledikleri hakkında beni biraz daha tenvir edersen, yahut bu hususta annem bir mektup yazarsa memnun olurum.

Gelirken ıvır zıvır kitap getirme, ciltlerden bir seriyi, siyah kaplı küçük kalın hülasayı filan getir.

Ben yine iyi çalışıyorum. Şiirin bir tanesini bitirdim. 200 mısra oldu. Bir yenisine başladım o da o kadar olacak. Romana da çalışacağız... Buranın iki resmini yaptım. Birini Dayı Paşaya, birini Adliye Vekiline göndereceğim. Hayat şartlarımı gözle görmüş olurlar ve hürriyetime kavuşuncaya kadar olsun, hava ve güneş almak, üç metre murabbaının haricinde bir saatçik dolaşmak imkânını olsun hazırlarlar...

Semiha'dan mektup geldi. Üç resmini göndermiş. Sonra Ankara'daymış, radyoda konser verecekmiş. Opera için Dayı Paşayı sıkıştırmasını yazdım.

Halamdan bu ay para gelmedi. Mamafi ihtiyacım yok. Hiçbir şeyimiz eksik değil ve paraya lüzum yok...

Samiye'den nihayet mektup aldım. Hastalığı geçmiş. Anneme söyle, bana mutlaka mektup yazsın.

Memet'i, Suzan'ı çok göresim geldi. Onları göresim geldikçe hep seni düşünüyorum. Kim bilir ne acıklı ayrılacaksın. Resimlerin kalbimin üzerinde, ikide bir bakıyorum. Ne kadar gençsin. Hep genç kal, karıcığım...

Bak ben, bir kerre müstesna, sözümden dönmedim. Aynı ince yazılarla, aynı kocaman kâatları dolduruyorum. Şikâyet ettiğim yok. Sana mektup yazmak en büyük zevklerimden biri oldu. Eskiden de sana mektup yazmayı severdim, fakat ekseriya bunu çok istediğim, fakat bir türlü beceremediğim bir işin üzüntüsüyle yapardım.

Hasret

(imza)

Birdenbire kâadın bu kadar yerini boş bıraktığımı gördüm. İçim sızladı. Burda yukarı kattan bakılınca senin evin mahallesi karşıda, ağaçlıklar arasında görünüyor. Evini göremiyorum. Fakat tahmin ediyorum. Mahalleni ve hatta evini bilenler var. İki de bir onları konuşturuyorum. Evin önü bahçeymiş. Dut ağaçları varmış. Buraya on dakika çekermiş. Kuzum karıcığım, hareket gününü bana üç dört gün önce bildir. Hareket ettiğin gün de bir ikinci telgraf çek. Tren buraya gece on biri beş geçe geliyor. Seni karşılayıp evine götürsünler.

(imza)

133

15 - 4 - 940, Çankırı

Karıcığım,

Bir şarkı vardır : "Gün batar, kuşlar döner, dönmez bu yolda beklenen!" Ben hep bu şarkıyı söyler oldum.

Gelelim hayata : Masanı ısmarladım, yarın hazır. İskemle de ısmarlayacağım. İstersen yaz da siparişini vereyim. Halamdan

para geldi. Derhal mektup yazdım. Bu dördüncü mektubum ona. Yine olmazsa hayırdır inşallah. Sen telefon edip mektup yazdığımı ve parayı aldığımı ihtiyaten söyle istersen. Annem de beş lira gönderdi. Semiha'dan mektup geldi. Dayı Paşa ile görüşmüş. Mektubunda "Yakında Çankırı'da serbest olacaksınız" diye bir cümle var. Opera işi halledilmek üzereymiş. Korelli mecmua ve bir roman gönderdi, aldım. Fakat bermutad adresini kaybettiğim için teşekkür edemedim. Burda havalar düzeldi. Yattığımız harap odanın önünde üç metre murabbaı kadar bir saha var. Orda dolaşıyoruz. Abdesthanenin pencereleri buraya nazır. Koku müthiş. Hele yaz iyice gelirse gaz maskesi takmak lazım. Ben şahsen sabırlıyım. Kanunun tatbiki, tam hürriyete kavuşmak elbet günün birinde olur, fakat Dayı Paşa himmet etse de, bir idari imkân bulunsa da, hiç olmazsa Çankırı şehrinde, hatta hiç olmazsa gündüzleri yürümek imkânına sahip olsam. Buna da razıyım.

Aman karıcığım, her mektubumda söylüyorum, gelirken telgraf çek. İstasyonda gece yarısı kalma. Hemen evine yerleş.

Ne kadar sinirli olabileceğini düşünüyor ve hak veriyorum. Temenni ederim ki bu son çilemiz olsun.

Rasih'in başı sağ olsun. Annesinin ölümünü gazetede okudum. Tasavvur edemeyeceğin kadar üzüldüm. Kim bilir ne hal-dedir. Benim de babam öldü, ben de o hale düştüm. Bilirim. Sonra... Yaşadım ve yara kapandı. Ölümü biraz daha anlamak gibi bir tecrübe sahibi oldum. Artık ara sıra bu tecrübeyi bile unutuyorum. O da aynı yoldan geçecek. Hasretle ve teselliyle gözlerinden öperim. Böyle felaketler karşısında bir müddet ağlayıp susmaktan başka yapılacak iş yoktur. Mamafi şimdi onun yanında olmak isterdim.

Kaynanam ne âlemde. Her nedense onu bu kadar sevdiğimi şimdi daha iyi anlıyorum. Ellerinden öperim.

Suzan'a söyle daha çok gençtir kızım. Önünde bütün bir asır var. Acele etmeye değmez. Vaktinden önce yenilen yemişler hamdır, kötü bir mide sancısı hatırasından başka bir şey bırakmazlar. Mamafi hep onun yaşını yaşadık. Nasihatin bu yaşta nasıl dudak bükülerek dinlendiğini biliriz. Çok üzülme, karıcığım.

Memet'i tarafımdan kucakla. Derslerine çalışsın, demeyeceğim. Çünkü çalışkandır oğlum. Yalnız şimdi o yaş dönümündedir. Bu dönümün ruh üzerine vurduğu damga ölüme kadar silinmez.

Seni hasretle kucaklar, kaynanamın ellerinden, Fahamet ve Vedat'ın gözlerinden, baldızım Selma'nın yanaklarından öperim.

(imza)

Annemin adresini unuttum. Mektubunu ona gönderiver. Bana cevap yazsın ve adresini bildirsin...

134

22 - 4 - 940, Çankırı

Piraye,

Buranın voltu 220. Eşyalarını benim adresime gönder. Aldırır eve koydururum. Ev bir ay boşu boşuna kiralandı. Yakında yine kira vereceğim. Zarar yok. Sen üzülme ve mümkün olduğu kadar en iyi şartlar içinde gelmeye çalış.

Küçük Samiye'den bir mektup aldım. Bana ayda beş lira gönderecekmiş. Bin bereket diyelim. Çıkınca minnetimizi ödemeye çalışırız.

Halama parayı aldığıma dair bir hafta içinde iki mektup yazdım. Mektupları müdürümüz gönderdi. Eminim. Demek adreste küçük bir hata var ki eline ulaşamıyor. Lütfen melfuf mektubu sen ona gönderiver.

Vedat'la Fahamet'i göreceğime seviniyorum.

Kardeşimden mektup aldım.

Velhasıl bu haftanın haberleri bunlar.

Sen, icabederse ayda bir değil, Ali Fuat Paşa'nın söylediği gibi on beş günde bir gider, çocukları görürsün. Sana üç aylık bilet alırız. Hem ucuz, hem rahat olur. Sonra otobüs servisi de varmış. Annem yazıyordu. Ondan tahkik et. Burada da tahkik ederiz.

Mamafi, çocuklar da tatil zamanlarından hiç olmazsa bir ayını burda geçirebilirlerse terbiyeleri, ruhi haletleri ve memleket sevgileri, halka yakınlıkları için çok faydalı olur.

Perde getirmeyi unutma. Sonra oksijen, tentürdiyot, asprin, kinin gibi şeylerden mürekkep bir ev ecza kutusu yaparsan, faydalı olur. Gönderdiğin romanı almadım. Öteki kitapları da Fransızca bilmediğin için kütüphanenin neresinden seçtin ki müddeiumumi berayi tetkik Ankara'ya gönderdiğini söyledi. Fakat benim kütüphanemde, sekiz dokuz defa polis taharriyatına maruz kütüphaneciğimde, esasen yasak edilmiş kitap bulunmadığı için mesele yok.

Burda havalar ısındı. Şimdilik çok sıcak değil. Fakat sonraları hapisane cehennem olurmuş. Senin mahalle şehrin en havadar yeri imiş. Bağlık bahçelik olduğundan serinmiş.

Masan hazır. Karşımda duruyor. Ona bakarken şimdi biraz da seni görür gibi oluyorum.

Bir şarkı vardır, karıcığım. Sana öteki mektubumda da yazmıştım. "Gün batar, kuşlar döner, dönmez bu yolda beklenen!"

Çocuklarımı hasretle kucaklarım.

Kaynanamın ellerinden öperim.

Vedat'a, Leman'a, Fahamet'e, Rasih'e, selam, hasret.

(imza)

135

25 - 4 - 940

Çankırı

Karıcığım,

Müjdeli mektubunu aldım. Demek bir hafta sonra seni göreceğim. Ve bu, belki de sana bu silsileden yazdığım son mektuptur.

Dayımın, "Karısı gelsin onu orda serbest bıraktırırız" sözüne inansam, sevineceğim. Mamafi olmaz iş değil. Annem de biraz Paşayı sıkıştırırsa bu mesele idareten tahakkuk edebilir. Eski şiirlerimi okuyup beğendiğine pek sevindim. Şiirlerin,

şarap gibi, eskidikçe, üzerinden zaman geçtikçe güzelleşenleri bence en makbul olanlarıdır. Eğer benimkiler de senin gibi şiir zevki çok kuvvetli ve sıhhatli bir okuyucu üzerinde böyle bir tesir yapmışsa, bu kubbede hoş bir seda kalacak bizden demektir.

Vedat'ın burda tanıdığı Hasan Beyin lakabı ne, kimlerden. Burda çünkü onun ahbabı olmaya layık iki, üç Hasan Bey vardır. Eğer hemen gelmeyecek ve telgraf yerine yine mektubunu alacaksam bunu hemen yaz...

Burası yeşillendi. Kışın tabiatı çok haşindi. Şimdi oldukça yumuşadı. Tahta kurusu için ne de olsa ihtiyat tavsiye ediliyor. Filit ve cibinlik almak, getirmek ihtiyatlı olurmuş.

Kızımın, ham ve olgunluk meselesinden bir şey anlamadığını, ne söylemek istediğimi kavramadığını sanmıyorum. Arifane tecahülden, bilmemezlikten gelmiştir. Yok eğer sahiden kavramadıysa, bazı yemişlerin onun için hakikaten ham değil, zehirli olabileceklerini söyle.

Kaynanamın gelmesini çok isterdim. Fakat burası çok yüksek ve tahmin ettiği gibi tansiyonuna dokunur sanırım. Ne yapalım, sen sık sık benim de gözlerimi ve ellerimi alarak onu görmeye gidersin. Şu Dayı Paşamın dediği olsa, dünyalara kavuşurum, çünkü sana daha doya doya kavuşmuş olurum.

İçimde tuhaf bir his var, telgraf bekliyorum, telgraf gelecek, ben bir iki gece uyuyamayacağım, sen geleceksin...

Sana piyasa haberleri... Yumurtanın tanesi şimdilik kırk para. Bakla, kilosu on kuruş. Soğan, yeşil, demeti iki kuruş... Domates çıkmadı, fakat çıkınca kilosu altmış paraya kadar inermiş...

Ben, Kemal'le başladığımız romana çalışıyorum. Günde bir saat, fakat asıl zamanımı şiir yazmak ve aynacılık, nakkaşlık gibi el işleri alıyor. İyi şiirler yazdığımı sanıyorum.

Herkesi hasretle kucaklarım.

(imza)

136

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu seferki ilk mektubuma senin için yazdığım bir şiirle başlıyorum :

Saat dört,
yoksun.
Saat beş,
yok.
Altı, yedi,
ertesi gün,
daha ertesi
ve belki
kim bilir...

Hapisane avlusunda
bir bahçemiz vardı.
Sıcak bir duvar dibinde
on beş adım kadardı.
Gelirdin,
yan yana otururduk,
kırmızı ve kocaman
muşamba torban
dizlerinde...

Kelleci Memed'i hatırlıyor musun?
Sübyan koğuşundan.
Başı dört köşe,
bacakları kısa ve kalın
ve elleri ayaklarından büyük.
Kovanından bal çaldığı adamın
taşla ezmiş kafasını.
"Hanım abla" derdi sana.
Bizim bahçemizden küçük bir bahçesi vardı,
tepemizde, yukarda,
güneşe yakın
bir konserve kutusunun içinde...

Bir cumartesi gününü,
hapisane çeşmesiyle ıslanan
bir ikindi vaktini hatırlıyor musun?
Bir türkü söylediydi kalaycı Şaban Usta,
aklında mı :
"Beypazarı meskenimiz, ilimiz,
kim bilir nerde kalır ölümüz...?"

O kadar resmini yaptım senin
bana birini bırakmadın.
Bende yalnız bir fotoğrafın var :
bir başka bahçede
çok rahat
çok bahtiyar
yem verip tavuklara
gülüyorsun.

Hapisane bahçesinde tavuklar yoktu,
fakat pek âlâ gülebildik
ve bahtiyar olmadık değil.
Nasıl haberler aldık
en güzel hürriyete dair,

./..

nasıl dinledik ayak seslerini
yaklaşan müjdelerin,
ne güzel şeyler konuştuk
hapisane bahçesinde...

1940
Temmuz - 2

Çankırı

İşte karıcığım, senin hasretinle yazdığım ilk şarkı bu. Sanat kıymeti var mı, yok mu, düşünmedim. Duyduklarımı, en işlenmemiş, en ham şekilleriyle fakat bence en saf ve berrak olarak yazdım.

Şimdi gelelim nesre :

Bay Fethi, adliye vekili, hapishaneyi teftiş etti. Konuştuk. Kanuni vaziyetimizi anlattık. Adliye Vekâleti'ne istidayla müracaat edin, dedi. Alakadar oldu. Dayı Paşa'ya yazacağım, Ziya Beyi Fethi Beye göndersin, şifahen ve Ziya Beyin ağzıyla yeni kanuni değişiklikten ne suretle istifade etmemiz icap ettiğini ve hangi sebeplerle daha henüz bundan istifade ettirilmediğimizi izah etsin, belki şimdilik, hiç olmazsa buradaki vaziyetimiz için faydası olur.

Bizi İmralı'ya gönderin, dedik, şaka etti, gülerek : "Propaganda yaparsınız" diye takıldı. Mamafi bu iş de, eğer tahliyemiz uzayacaksa mümkün olacağa benziyor.

Bakalım ahvali âlem ne gösterir. (Okunamıyor) dayken senden iki rica (Okunamıyor) da azami riayet için saçlarımızı da kendimiz kesmeye karar verdik. Bize bir ucuz cinsinden berber saç makası gönder. Dikiş işlerimize de yarar. Saçımızı da keser ayda bir lira masraftan kurtuluruz. Sonra bir de ara sıra elimizi, yüzümüzü filan kesiyor, çıban filan çıkarıyoruz. Hani pembe renkli yara ve sargı yapıştırmak için lokoplastlar vardır. Onların en enlisinden bir rulo gönder. Burda arattık, eczanelerde yok. Bir daha yazayım "Lokoplast" , gavurcası şöyle yazılır : Locoplaste.

Grameri ve diğer siparişleri hatırlatmaya ihtiyaç yok. Yalnız annem ayna için kristal halinde, yani parçalı nitratdarjan gönderecekti, hatırlat. Sonra balık, yağlı boya, tarife...

Burda hayat bildiğin gibi. Senin için sırrım kalmadı. Hapishaneyi ve insanları öğrendin. Bahçemizi ara sıra hasretle arayacağına eminim. Ben her hafta sana bir şiirle ordan haberler vereceğim.

Memet'imin fotoğrafını göndermeyi unutma.

Şimdi, saatler bir saat ileri alındığı için, öğle yemeğini birde, akşam yoğurdunu sekizde yiyor, on birde yatıp sekizde kalkıyoruz. Yeşil fasulyenin kilosu 5 kuruşa düştü, fakat domates hâlâ on iki buçuk kuruş. Havalar serinledi. Sonra yine sıcak olacakmış. Kedimiz büyümekte. Tavsiyen üzere her sabah fırçayla friksiyonunu yapıyoruz. Bir daha sefere İstanbul'a gelişinde Dayı Paşayı sen de git gör.

Kaynanamı ne kadar özlemişim, ne tuhaf şey seni gözümün önünden kaybedince bunu birdenbire anladım. Fahamet mutlaka, eğer burda kalacaksak Eylülde seninle gelsin. Suzan kızımı çok yorma derse çalıştıracağım diye, metotla çalışırsa günde iki saat yeter. Ama metot lazım. Vedat için Sait Beyin adresini yazıyorum : Bay Sait Ayıranlı. Cezaevi. Birecik. Urfa. Bu adrese yazsın, tahliye edilmişse de mektubunu bulunduğu yere yollarlar. Fıstık işi böylece olursa bize de fıstık yollasın.

Kaynanam senin resimlerden hangisini beğendi? Misket'e, Argiro'ya, Emcet'e çok selamlar.

Her mektuba bir şiir yazmanın bir kötülüğü olacak, şiir mütekâsif bir halde uzun uzun yazılacakları kısacık söylediği için mektuplarımın kısalığını icabettirecek. Kuzum karıcığım, bu şiirleri iyi oku, yazdıklarımın en ustaları değilse de, en yalansızlarıdır. Seni nasıl yalansız, süssüz, sanatsız seviyorsam bunlar da öyle...

Kemal'in, Hikmet'in selamları.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

(imza)

137

940 / 7 / 6

Çankırı

Sevgili bir tanecik karıcığım,

Bugün mektubuma şiirle değil ricayla başlayacağım. Annemin akrabalarından Rasiha Hanım vardır. Taksitle ona kızım Suzan için elbise yaptır, babasının hediyesi dayanıklı olur. Sen de dikebilirsin, fakat yorgunsun gecikir. Malum ya tayyare, otomobil asrındayız. Dedesi alsın kumaşı lakin, elbisenin biçimi konusunda kızın da fikrini sormalısın. Kendisi artık kendini idareyi bilecek temiz, şık giyinecek yaştadır. Yalnız derslerini iyi öğrensin, ikmale kaldıklarına çalışsın ki, ben de kızımla iftihar edeyim.

Şaka bertaraf karıcığım, elbiseyi kendin dikmeye kalkma hem boşuna zahmet olur, hem de gençler sabırsızdır, hakikaten

gecikebilir. Yaz mevsimi zaten geçmek üzere, halbuki benim hayalimde güzel kızımın beyazlar içinde peri gibi süslü ve taze bir şekli var. Sonra ucuz da diktirebilirsin.

Bir rica daha, arka arkaya oluyor, kusura bakma, bana iki üç şişe mürekkepli kalem, Stylo mürekkebi gönder, bir de kurşun uç...

Sayfa dolsun diye nasıl kocaman kocaman yazıyorum. Ceza sana. Bu benim ikinci mektubum, senden hâlâ haber yok. Muvasalatına dair bir telgraf olsun çekmedin.

Annemden on lira aldım. Seni hâlâ burda sanıyor, galiba.

Tosca'nın ikinci perdesi hâlâ gelmedi. Ferid'i bekliyorum. Sen birinci perdenin parasını alınca bana bildir.

Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in, Vedat'ın gözlerinden öper, seni ve çocuklarımı hasretle kucaklayarak mektubunu sabırsızlıkla beklerim.

(imza)

Kemal ve Hikmet selam ederler. Başefendi adaşı Memet'ine selam eder.

138

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu sana yazdığım ikinci şiirli mektuptur. Şiirlerin sayısını Allah bilir. Aldı sazı ele Nâzım. Bakalım, ne dedi :

Bir akşam üstü
oturup
hapisane kapısında
rubailer okuduk Gazalî'den :
"Gece :
büyük lâciverdî bahçe.
Altın pırıltılarla devranı rakkaselerin.
Ve tahta kutularda upuzun yatan ölüler."

Bir gün eğer,
benden uzak,
karanlık bir yağmur gibi,
canını sıkarsa yaşamak
tekrar Gazalî'yi oku.
Ve Pîrâyende'm benim,
ben eminim
sen sadece merhamet duyacaksın
ölümün karşısında onun
ümitsiz yalnızlığı
ve muhteşem korkusuna.

Bir akar su getirsin Gazalî'yi sana :
" – Toprak bir kâsedir
çömlekçinin rafında tâcidar,
ve zafer yazıları
yıkılmış duvarlarında Keyhüsrev'in..."

./..

Birikip sıçramalar.
Soğuk
sıcak
serin...
Ve büyük lâciverdî bahçede
başsız ve sonsuz
ve durup dinlenmeden
devranı rakkaselerin...

Bilmiyorum, neden
aklımda hep
ilkönce senden duyduğum
Çankırılı bir cümle var :
"Pamukladı mıydı kavaklar
kiraz gelir ardından."
Kavaklar pamukluyor Gazalî'de,
fakat

görmüyor, üstat,
kirazın geldiğini.
Ölüme ibadeti bundandır.

Şeker Ali yukarda, koğuşta bağlama çalıyor.
Akşam.
Dışarda çocuklar bağırışıyorlar.
Çeşmeden akıyor su.
Ve jandarma karakolunun ışığında
akasyalara bağlı üç kurt yavrusu.
Açıldı demirlerin dışında
büyük, lâciverdî bahçem.
A s l o l a n h a y a t t ı r...

Beni unutma Hatçem...
1940 12 Temmuz

Gönderdiğin boyalar geldi. Büyük halamın sana iltifatına pek memnun oldum. Eylül ayını iple çekiyorum. Babanla artık barışmak zamanı hakikaten geldi. Belki onun da öfkesi geçmiştir. Ne de olsa ihtiyarlar temkinli olurlar. Sen onu ziyarette, halini hatırını sormakta, istediği şeyleri alıvermekte kusur etmezsen gönlünü hoş edersin. İnsana babasından yakın yâr olmaz. Aman karıcığım ihtiyarın hatırından çıkma, bize de, sana da faydası olur, yardım eder. Sonra Dayı Paşa bu ay İstanbul'a gelince mutlak kendisini gör. Hiç olmazsa Eylülde birbirimizi Çankırı da olsun daha rahat görelim. Eve çıkmamı temin etsin. Hediyeleri aldın mı? Resimler hakkında görenler ne söylüyor? Merak ediyorum. Annen senin ve Fahamet'in resimlerini beğendi mi? Bana uzun mektup yaz.

Bizim kediler ikileşti. Erkek kardeşini de aldık. Aynı beyazlıkta, aynı boyda, yalnız daha tüylü, daha iri gözlü, daha güzel. Ne tuhaftır. İnsanlardan başka bütün hayvanlarda erkek dişiden yakışıklı. Ha sonra şiirler hakkındaki fikirleri de isterim. Beğeniyor musun? Sana şiir yazdıktan sonra öyle boşalıyorum ki kafam iki üç gün işlemiyor. Ya mektuplarımda şiir iste, ya düzgün mektup. Çünkü, bir kerre daha yazmış olduğum gibi, şiir

yazınca doğru dürüst mektup bile yazamıyorum. Ve hatta mektuba şiirden başka satırlar koymak komik geliyor.

Resmin karşımda. Ne güzel gülüyorsun. Nasıl bana bakıyorsun. Sanki o resmi çektirirken karşında ben varmışım gibi.

Emcet'in işi ne oldu? İmtihana girecek mi? Suzan derslerine çalışıyor mu? Senden uzak kalmak felaketine yalnız onun hatırı için katlandım. Bunu unutmasın da seni üzmesin.

Fahamet ne âlemde? Kaynanamın ellerinden öperim. Canım karıcığım. Vedat'a selam.

Memet İngilizceyi ihmal etmesin. Hiç olmazsa günde 10 sayfa İngilizce okusun. Oğlanın marangoz takımlarını aldın mı? Ferid'den mektup geldi. Yakında parayı alıp göndecek sana. Yalnız 200 liradan az olacak galiba. Zaten bu hususlarda talihim yoktur. İkinci perdeye çalışıyorum.

Seni ve çocukları kucaklarım. Kemal'in, Hikmet'in selamları.

(imza)

139

22 / 7 / 940

Telgraf : Dayım İstanbul'da - Görüş - Nâzım

140

31 / 7 / 940

Telgraf : Sıhhatini bildir - Nâzım

141

4 - 8 - 940

Çankırı
Piraye,

Bugün Pazar. Yağmur yağıyor. İçimde hasret, sıkıntı ve keder. Yani sensizlik. Sana verecek epeyce havadis. Hastalandım.

Galiba grip yahut malarya. Üç gün hastahanede yattım. Çok kibar, güzel sanatlara meraklı iki doktoru var. Beni tedavi ettiler. Hastahanede tedavi ve istirahat için on beş yirmi gün kalacaktım. Fakat mektupsuzluk öyle asabımı bozdu ki, sanki şehre dönersem mutlaka senden mektup gelirmiş gibi, daha doğrusu mektubunu bir iki saat önce okurum diye, yürüyecek hale girince geldim. Bir daha beni bu kadar mektupsuz bırakma.

Hikmet'in müracaatı üzerine Nudiye'yi buraya naklettiler. Bu sabah geldi.

Bir 28 gün sonra Eylüle giriyoruz. Senin vaadin vardı. Eylülde gelecektin. Burda tahkikat yaptırdım. Aylığı altı liraya temiz bir otel odası temini mümkün. Dayı Paşa hiç olmazsa bu seferki gelişinde seni serbest görmek imkânını temin etse.

İkinci şiiri aldın, değil mi? Mektubunda bir şey yazmıyorsun da merak ediyorum. Üçüncüsünü de yazdım. Fakat bundan sonraki mektupta göndeceğim.

Memet'e söyle seni üzmesin. Dünyada seni üzmemek bir insanın yapacağı en iyi hareketlerden biridir. Bunun manasını anlamaya çalışsın. Şimdi belki anlamaz fakat, zaman geçtikten ve günün birinde senden uzak düşmek zorunda kalınca ciğeri yanarak anlar. Düşünsün ki ben kırk yaşındayım, onun belki yaşayamayacağı fırtınalı ve hareketli bir ömür sürdüm, çok iyi, çok kahraman ve çok alçak olduğum zamanlarım var. Fakat içimde kapanmaz bir yara gibi taşıdığım acı, seni üzdüğüm anların hatıralarıdır. Memet'e söyle, seni üzmesin, sonra çok pişman olur. Memet'e söyle, dünyada ona yüzde yüz, her türlü menfaatten uzak ve yalnız onun iyiliğine dair söz söyleyebilecek bir tek sen varsın. O gözleri kapalı, hiçbir şüpheye düşmeden yalnız sana inanabilir.

Suzan'a kitap okutmaya çalış. İnsanları insanlara, güzel ve doğru yazılmış kitaplar da öğretir. Öyle bir yaşımız vardır ki kâinatın bize zulüm etmekle, en meşru haklarımızı tanımamakla meşgul olduğunu sanırız. Suzan şimdi o yaştadır. Ona öyle gelir ki en basit haklarına tecavüz ediliyor. Kendisi hatta senin irşadından uzak kendi kendini idare edebilir. Bu hepimizin çocukluktan çıkış hastalığıdır. Temenni ederim ki Suzan bu hastalığı kolay ve ateşsiz, ihtilatsız atlatsın.

Emcet'in mektep işine canım sıkıldı. Elden ne gelir!

Sana gelince karıcığım, çocuklara lüzumundan fazla üzülme. Düşün ki bu üzüntülerin aynını değilse de benzerlerini, annelerin birçoğu çekerler. Tabii hepsi değil ve tabii seninki gibi şiddetle ve şuurla değil. Sade senden ricam hislerinde, çocuklarımıza ait hadiselerin tahlilinde mübalağaya düşmemendir. İçinde bulunduğun yalnızlık şartları seni lüzumundan fazla hassas yapar. Bu hassasiyet maddene tesir edip seni hasta edersе faydası yerine mazarratı olur.

Dışarda, senin yanında, çocuklarımın başında bulunmak, uğrunda ölünebilecek bir ideal haline geliyor bazen.

Kuzum karıcığım, beni mektupsuz bırakma. Bana mektup yazmak biraz da benimle konuşmak, dertleşmek demek değil midir?..

Tosca'nın ikinci perdesine çalışıyorum. Bir aya kadar, belki daha önce, onun da parasını alırsın.

Dişlerini iyice tamir ettir.

Samiye'den mektup aldım. Birkaç günlüğüne kıza gidersen hem hava almış, hem biraz muhit değiştirip eğlenmiş olursun. Bence Memet'i alıp git. İyi olur.

Babandan hiç bahsetmiyorsun. Benim anladığım sen ihtiyarın gönlünü almak istiyorsun ama o sana hâlâ kırgın. Hakkı da yok değil. Adamcağızı çok ihmal ettin. Kolay kolay seni affedeceğe benzemiyor.

Leman'ı gör. Kızcağız yakında doğuracak herhalde. Şöyle silkin, toparlan, İstanbul'a in, sinemaya git. Leman'da bir gece kal. Dolaş biraz...

Annenin hastalığına çok canım sıkıldı. Aman kaynanacığım kendine iyi baksın, perhize kuvvet. Ben çıkana kadar tansiyonunu düşürsün ki, ben çıkınca ona çeşit çeşit pastalar getirebileyim.

Naci'nin gönderdiği romanlar daha gelmedi. Kitapsızlıktan kırılıyoruz.

Yağlı boyalarla iki portre yaptım. Fena olmadı. Artık Eylülde senin adamakıllı bir yağlı boya portreni yaparım.

Bak şimdi karıcığım, bu mektubumu alınca hemen kâatların başına geç, ben karşındaymışım gibi, aklına gelenleri sorup yaz-

maya başla ve derhal bana gönder. Hem sen ne diye eski harflere döktün işi? Yeni harflerin suyu mu çıktı?

Mektubuna "Ceviz Ağacı ile Yunus"tan bir mısra ile başlaman gururumu okşadı. Demek farkına varmadan o şiir hoşuna gitmeye başlıyor. İyi şiirler, dostluk, aşk ve şarap gibidir. Eskidikçe kıymetleri artar.

Bak ben ufak ufak inci gibi döktürdüm. Dört sayfa ama on sayfaya bedel. Sonra görüyorsun aklıma geleni, sıra filan düşünmeden yazıyorum. İçim ferahlıyor. Açılıyorum. Mektuba başlarken mağmum ve kederliydim. Şimdi mektup biterken seninle göz göze gelmiş gibi müsterih ve inşirahlıyım.

Bir daha tekrar ediyorum. İstanbul'a in, gez, dolaş biraz. Samiye'ye git. Bana gel. Ha hastahanede yatarken Hacıbaba'nınkiler beni ziyarete geldiler. Bir sevindim ki. Mustafa'dan Hacıbaba'nın gelinine kadar, burda seni tanıyanlar hep seni sorarlar ve selam ederler. Kemal'in, Doktorun selamları.

Hasretle
(imza)

142

8 / 8 / 940

Karıcığım,
Bu mektuba üçüncü şiirle başlıyorum :

Bugün çarşamba :
– biliyorsun –
Çankırı'nın pazarı.
Demir kapımızdan geçip
kamış sepetimizde bize kadar gelecek
yumurtası, bulguru,
yaldızlı, mor patlıcanları...

Dün
köylerden inenleri seyrettim :
yorgundular,
kurnaz
ve şüpheli,
ve kaşlarının altında keder.
Erkekler eşeklerde,
kadınlar çıplak ayaklarının üstünde geçtiler.

Herhalde içlerinde senin bildiklerin vardır.
Herhalde iki çarşambadır pazarda :
kırmızı başörtülü
"kibirsiz" İstanbulluyu aramışlardır...

(20. 7. 1940)

Dediğim gibi karıcığım, bu üçüncü. İkinciyi herhalde aldın ve okudun. Geçen mektubumda da yazdığım gibi, lütfen bana o ikinci şiir hakkında düşündüklerini söyle. Üçüncüsü kısa oldu. Fakat bu seri içinde böyle hafif notların da bulunmasını istiyorum. Hepsi toplanıp "Çankırı'dan Piraye'ye Mektuplar" ismi altında bir eser olsun istiyorum.

Diğer taraftan "Yunus ile Ceviz Ağacı" serisine, yani şiirde hikâye tarzına devam ediyorum. "Nigâr ile Mustafa" adıyla bir tane daha yazdım. Tashih edince sana yollayacağım. Belki de tashih edilmek üzereyken sen buraya gelirsin. Malum ya vaadin var. Eylülde burdasın. Gelirken Samiye'ye de uğra. Vakit geçirirsin.

Memet'imin sünnet düğününde benim namıma bir hediye al. Bana kalırsa güzel dört beş kitabı ciltletip ver. Ve kitapların içine "Babişinden Memoya" diye yaz, altına "Babiş adına : Pirayende" diye imzala...

Adliye Vekâleti benim istidayı ve evrakı Müdafaayı Milliye'ye havale etmiş. Ben bu kadar aceleyi nasıl tevil etmek lazım geldiğini kestiremiyorum. Dayım, "Biz askerlere tekrar müracaat ettiğimiz zaman Adliye Vekâletinin derkenarı bizi takviye edecek," demişti. O halde askerlere müracaat ediliyor mu ki

Adliye Vekâleti evrakı ve istidamı Müdafaayı Milliye'ye havale etmiş?.. Muamma? Her ne hal ise yakında ak mı kara mı önümüze düşecek.

Fahamet neler anlatıyor? Rasiha Hanımdan yeni haber var mı? Suzan'ın elbisesini Memet'in sünnetine yetiştirebilecek mi? Sen resmini gönderirim diyorsun. Gönder de görelim. Öteki resimlere de küçük de olsa razıyım. Ha bir de, burda yerli kıyafetiyle çıkarttığın resimlerden birer tanesini süratle isterim. Aman karıcığım, seni Çankırılı kıyafetinde görmek ve öyle bir resmini yapmak istiyorum.

Diyorsun ki, mektuplarında sorduğun şeylere cevap vermiyormuşum. Mektuplarının hepsini aldım. Ve hepsine cevap verdim. Mamafi istersen bundan sonra mektuplara mutlaka tarih koyalım. Daha doğrusu sen koy da ben de filanca tarihli mektubunu aldım diye yazayım.

Kaynanam ne âlemde. Öyle gözümde tütüyor ki... Suzan seni üzüyor mu? Ne olur üzmesin...

Karıcığım, burda hatıran öyle kuvvetle yaşıyor ki... Bugün duydum. Senin gittiğini duyunca Suzan ağlamış... Hacıbaba'nın torunu Mustafa, tahta bir oyuncak yaptırmış, İstanbullu ablayı bindirip gezdireceğim, diyor.

Bana gelirken, çiroz getir. Annem de balık kurutup yahut kurup gönderecekti.

Sevgilim, biriciğim, senden 20 gün mektup gelmeyince nasıl divaneye döndüm bilemezsin. Aman beni mektupsuz bırakma. Ev sahibinin aynası oldu. Herkesin ferade ferade selamları... Kemal ve Doktor selam ederler. Kemal sana ayrıca uzun bir mektup yazacak.

Çocukları ve seni hasretle kucaklarım.

(imza)

143

16 - 8 - 940

Karıcığım,

Geçmiş olsun, diyelim. Memet'in sünnet işi de bitti demek. Eski bir tabirle mahdum beyin mürüvvetini gördün. İnşallah güvey girdiğini de görürsün.

Mademki Suzan'ın tayyörü Memet'in sünnetine yetişmedi. Yaz da geçti artık. Bahara kalsın. Baharda kıza güzel bir kostüm yaptırırsın. Baban sünnete geldi mi? Ondan kaç mektuptur bahis yok. Tahminim doğru ise ihtiyar inatçı, kızgınlığı geçmedi. Ama bilinmez, bir gün aklına eserse kapıya dayanır. Tuhaf bir barışma olur ama, hepsinden hayırlısı da budur...

Bu sana yazdığım dördüncü şiirdir. Yalnız birinden bahsettin. Öteki üçünü beğenmedin mi yoksa? Lütfen her dördü hakkında fikrini yaz. Daha doğrusu son üçü hakkında. Çünkü birincisini beğendiğini söylemiştin.

IV

Sıcaklar bildiğin gibi değil
ve ben ki yalı uşağıyım,
deniz ne kadar uzak...

İkiyle beş arası
cibinliğin altına uzanarak
ter içinde
kımıldanmadan
gözlerim açık
dinliyorum sineklerin uğultusunu.
Biliyorum :

./..

şimdi avluda
duvarlara çarpıyorlardır suyu,
kızgın, kırmızı taşlar tütüyordur.
Ve dışarda, otları yanmış kalenin eteğinde

bir kezzap aydınlığı içindedir
simsiyah kiremitleriyle şehir...

Geceleri birdenbire rüzgâr çıkıyor,
sonra kayboluyor birdenbire.
Ve karanlıkta canlı bir mahluk gibi soluyup,
yumuşak, tüylü ayaklarıyla dolaşarak
bizi bir şeylerle tehdit ediyor sıcak.
Ve zaman zaman
ürpermelerle duyuyoruz derimizin üstünde
bir korku halinde tabiatı...

Bir zelzele olabilir.
Zaten üç günlük yere geldi,
salladı çapanoğlu Yozgad'ı.
Ve yerlilerin kavlince :
altı tekmil tuz madeni olduğundan
yıkılacak Çankırı şehri
kıyametten kırk gün önce.

Yatıp bir gece,
başın bir kalasla ezilmiş,
çıkmamak sabaha.
Ölümün bu kadar körü ve mendeburu.
Ben yaşamak istiyorum biraz daha,
daha bir hayli yaşamak.
Bunu birçok şey için istiyorum,
birçok
çok mühim şeyler.

(12. 8. 1940)

Bu şiir yirmi gün önce yazıldı. Artık sıcak değil ve zelzele tehlikesi de yok. Yani : Eylülde gelecektin, o harikalı vaadini hatırlatırım... Eylülde burası gayet nefis olurmuş... Adeta latif bir ilkbahar... Ne yapayım Çankırı'yı bilmesen Eylülde burada birdenbire deniz de peyda olurmuş, ağaçların boyu yükselir, sokaklar genişler, kalabalıklaşır, bir iki sinema ortaya çıkar, bütün

sevdiklerin evlerden başlarını çıkararak sana : Biz de buradayız, derler filan diye yazacaktım. Fakat Çankırı, Eylülde de bildiğin Çankırı, içinde bir hapishane ve orada bendeniz. Havalar eskisi gibi sıcak değil ama ve gitgide serinliyor. Burası doğru...

Sana bir sürpriz hazırladım. Ne olduğunu söylersem sürprizliği kaçar. Ama yine söyleyeyim. Bir köy evi, kağnısıyla, sabanıyla, aletleriyle, avlusu içindeki küçük on beş santimetre boyundaki köylülerin yaşayabileceği bir köy evi... Eylülde gelince görür, alır, götürürsün... Dikiş kutusu gibi değil, hakikaten güzel... Eylülde gel de al... Bu da seni kandıramazsa bir şiir yazdım. Büyük bir şiir. Onu sana okurum... Sonra en mühimi gelir beni görürsün.

Seni ve çocuklarımı ve evdekileri hasretle kucaklarım.

(imza)

Oğlum Memo,

Eskiden bir söz vardı, erkek kısmı sünnet olunca çocukluktan çıkar, delikanlı olur, derlerdi. Sen çoktan delikanlısın. Bunun için sünnet olmayı beklemedin, evinin kapısını art arda çalan ve anacığını babişsiz bırakan felaketler seni ciddi, düşünceli, şefkatli bir delikanlı yapmıştır.

Geçmiş olsun yavrum. Tuna'ya da...

Suzan kızımın gözlerinden öperim. Bana üç ayda bir o da, bir iki satır yazsa ne kadar sevinirdim. İyileşince fotoğrafları gönder.

Babişin
(imza)

144

26 / 8 / 940

Karıcığım,

Bu mektubumda sana epey havadis vereceğim. Sırayla :

1. Ziya Beyden bir mektup aldım. "Sizin işi adım adım takip ediyorum. Ümidim var. Fakat dayınızın emri var, siyatik hasta-

lığınız dolayısıyla kaplıcalar mıntıkasında bir hapisaneye nakliniz için derhal Adliye Vekâleti'ne müracaat ediniz!" diyor.

Kaplıcalar mıntıkası. Agleb-i ihtimal Bursa. Dayım beni Bursa'ya naklettirmek istiyor. Birdenbire bu mesele nerden çıktı? Anlamadım. Bursa'da yattım. Bilirim. Burda şimdi nisbi bir rahatlığım var. Alıştım. Bursa'da seni müdür veya sergardiyan odasında görmektense burda hapisane bahçemizde görmeyi bu görüşme fasılalı da olsa tercih ederim. Yok eğer Dayı Paşa Bursa'da seni daha müsait şartlar içinde görmemi temin ederse, ve bu teminatın burda geçirilmiş bir tecrübeye rağmen, sağlamlığına inanırsak kalkıp Bursa'ya gideyim. Eğer başka bir mesele varsa o da başka. Herhalde bu hususta tenevvür etmeden önce istidayı yazmayacağım. Annemi buraya çağırdım. Konuşup görüştükten ve mesele aydınlandıktan sonra ne yapacağımı düşünelim. Filhakika siyatiğim var, filhakika Bursa İstanbul'a yakın. Daha sık ve rahat gelirsin. Fakat dedim ya her şeye rağmen burdaki bahçemizi, burdaki müddeiumumi ve direktörümüzü, hiç bilmediğim Bursa'dakilere tercih ederim. Ama meselede dayımın bildiği şeyler varsa o başka...

2. Kemal Sinop'a, kardeşinin yanına gitmek için istida verdi. Ne yapsın oğlancağız? Ben de Bursa'ya gidersem burda yalnız kalacak. Sonra iki kardeş Sinop'ta daha rahat ve kolay yiyip içerler, geçinirler. İstidasının kabul edileceği, kanunen, muhakkak gibi olduğuna göre, o da kalkıp Sinop'a gidiyor. Alışmıştım hınzır şirrete. Adeta üzülüyorum.

3. Şimdi biz burda Kemal'le, Hikmet de karısıyla yemek yiyor. Bunu ben istedim. Ne de olsa onlar karı koca daha ucuz geçinirler. Ben de biraz iktisat yaparım. Kemal'inde Hikmet'inde çok çok selamları var.

Havadis faslı bitti. Gelelim, sana, yani her şeyime. Eskiden uzaktan mektuplarım imdadına yetişirdi. Şimdi kuvvetlerini kaybettiler galiba. Seni bir türlü teselli edemiyorum. Sıkıntıların arka arkaya geliyor. Hastalıklar, yalnızlık, çeşit üzüntüler el ele vermişler yatağının baş ucunda raks ediyorlar. Anlıyorum. İnsan demir olsa dayanmaz buna. Ve denizde fırtınalardan sonra duyulan hallere düşmenin acayip nekahatini bilirim. Fakat çoğu gitti azı kaldı. Ben şimdilik, büyük yolcu vapuru gelene kadar

sana mektuplarımla birer can kurtaran simidi atıyorum. Bazen bunlardan birine yapışıyorsun, bazen dalgalar seni uzaklaştırıyor. Fakat dedim ya halas yakın. Kanaatim bu merkezde.

Bu mektubum kısa oldu. Fakat yine seninkilerden uzun. Sevgilim, karıcığım.

Ben de senin usule başvurdum. Mektubun yazıları çeşitli.

Düşündüm, eğer Kemal'in Sinop'a gitmesi tahakkuk ederse, burdaki nisbi rahatlığa rağmen ben de Bursa'ya gitmeyi tercih ederim. Velhasıl bu mesele daha birçok meselenin halline bağlı. Yani annemle görüştükten sonra, aradaki şerait bundan fena da olsa, Kemal de Sinop'a gittiği takdirde, her şeye rağmen ben de Bursa'ya naklederim.

Bakalım ayineyi devran ne gösterir...

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

(imza)

145

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Senden iki mektup aldım ki, ikisinde de kabahat yapmış bir çocuğun, şirin bir çocuğun mahzunluğu var. Bu mahzunluk yüreğime işledi. Ben nakil işi için hiç de zannettiğin gibi üzülmüş değilim. Senin beni üzmene ihtimal ve imkân olur mu? Sen üzülürsen ben üzülürüm. Aramızdaki üzüntü münasebeti budur.

Yalnız son mektubunda yazdığın gibi aklıma gelen ihtimalleri, ki bunları gayet iyi tespit etmişsin, söyledim. Evvela mutlaka Bursa olmasını temin, saniyen hapisanede her gün ve rahat görüşmemizi tahakkuk ettirmek. Bizim Müdür Beyle konuştum. Ben Bursa'ya gidersem onun da oraya gelmek niyeti var. Eğer Bursa'ya gitmeyi kararlaştırırsak müdürümüzün de nakli için teşebbüs ederiz.

Geçen mektubumda da yazdığım gibi, Ziya Bey vasıtasıyla dayımdan bir ay kadar mühlet istedim. Opera tercümesi için hakikaten bu mühlet lazım. Ferid'den de mektup geldi. Bu bir, bir

buçuk ay içinde operayı tekmil bitirirsem biraz paramız da olur, elimize üç yüz lira, belki daha da fazla para geçmiş olur.

Fakat, gayet ciddi söylüyorum, senin yanımda olman lazım. Çok samimi, kurnazlık, egoistlik filan etmeden söylüyorum, opera işini, bu belayı ancak senin havandan, gözlerinin ışığından kuvvet ve cesaret alarak bitirebilirim. Tecrübesini yaptım. Eğer sen burda olmasaydın, birinci perdede bile cesaretim kırılacak yüzüstü bırakacaktım. Ne kadar çabuk gelirsen bu belayı da o kadar çabuk, el birliği ile atlatır ve kışlık hayatımızı o kadar çabuk tanzim ederiz, biricik karıcığım.

Gayet büyük iki şiir yazdım. Daha doğrusu, ta oradan, ince uzun parmaklı bembeyaz ellerini uzatarak elimi tuttun, ve bana bunları yazdırdın. Mektuba sığmayacak kadar büyük şeyler.

Fena olmadılar. Çünkü sen bana hiçbir zaman fena bir iş yaptırmadın. Ancak sen elini elimden ayırdığın zaman ben kötü işler yaptım.

Oğlumu öperim.

(imza)

146

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Dün bir mektup gönderdim. Kemal'in de mektubu vardı. Bugün Sait Beyin mektuplarıyla beraber seninkini de aldım. Şimdi dinle beni iki gözüm karıcığım :

Biliyorsun ki, benim aklımda hayalimde yokken, Ziya Beyin mektubuyla ve Dayı Paşamızın emriyle Adliye Vekâleti'ne yeni kanun değişikliğinden istifade etmem için bir istida yazdım. Daha doğrusu bundan bir şey çıkmayacağını bildiğim halde, tekrar ediyorum, dayımın isteğiyle böyle bir istida yazmış oldum. Yine biliyorum ki istidamı Adliye Vekâleti, Müdafaayı Milliye Vekâleti'ne havale etmiş. Şimdi iki ay sonra Müdafaayı Milliye Vekâleti, Adliye Vekâleti'ne şöyle bir cevap vermiş: "... Dilekçesiyle bir emri vaki ihdasına çalışan Nâzım Hikmet hak-

kında yapılacak kanuni bir muamele bulunmadığı ve cezasının tamamen çektirilmesi lazım geldiğini saygı ile arz ederim."

Nasıl şaşılacak şey değil mi? Ben istidamla bir emri vaki ihdasına çalışmak istemişim, yani Adliye Vekâleti'ni kafese koyup beni mahkûm eden bayların haberi olmadan dışarı fırlamak istemişim. Güldüm. Bu cevabı verenlere değil, çünkü onlardan başka türlü, hak ve adalete uygun bir muamele umsaydım, onlara müracaat ederdim. Evvela kendi halime güldüm, sonra Dayı Paşanın beni durup dururken böyle bir mevkiye düşürmüş olmasına, sonra da benim yüzümden adeta terslenen Adliye Vekâleti'ne... Ben bu meseleyi dayıma yazacağım, fakat kendisini belki görebilirsin, ona anlatırsın diye sana yazdım. Hem bana istida ver diye kendisi emrediyor, hem de sonra emri vaki ihdasına teşebbüs diye beni budala mevkiine düşürtüyor. Bu şartlar altında Bursa'ya naklim için nasıl istida vereyim! Ona da böyle bir cevap alarak kepaze olmak için mi? Ben bir istida sureti yazıp – annemin ağzından – sana gönderirim, sen de anneme verirsin, o da Ziya Beye gönderir. Yahut benim istidama ihtiyaç olmadan beni Bursa'ya nakledeceklerse ederler. Bu nakil keyfiyeti Adliye Vekâleti'nin elinde bir iştir. Yoksa yine istida yazayım, yine, hayır olmaz, bilmem ne ihdasına çalışıyor diye burdaki muhitimde gülünç bir hale düşürüleyim. Faydası ne, zararından başka. Geçen seferki istida için Ziya Beyin yazdıkları aklımdadır, "Adliye Vekili Beyefendinin, Heyeti Teftişiye Reisi Sezai Beyefendinin bu hususta yardımları temin edilmiştir" gibi laflar bile vardı. Bütün bu teminat, durup dururken beni burdaki muhitimde komikleştirmek gibi bir netice verdi. Kâfi derecede zulme uğradım, hiç olmazsa mazluma karşı gösterilmesi icabeden sessiz saygıyı göstersinler. Üç senedir tek suçum olmadan, hükmü karakuşî ile zindanda çürüyorum. Suçsuz olduğumu kanun, hak, namus, adalet mefhumlarıyla uzaktan alakaları olanlar bile biliyor. Hal böyleyken, "cezanın tamamen çektirilmesi lazımdır" diye sormadığım suallerin cevaplarını alıyorum.

İşte böyle karıcığım, dayım hâlâ oralarda ise mutlaka onu gör ve bunları anlat. Bu şartlar içinde bir lütufta bulunacaksa, beni tekrar küçük düşürtmeden yapıversin rica ederim.

Çok sinirliyim. Beni haksız yere üç yıldır çürütenlerin ha-

karetine cevap verememek müthiş şey... Her ne hal ise sevgilim. Bu da geçer. Çoğu gitti azı kaldı.

Seni, çocukları kucaklarım.

Kemal'in selamları.

(imza)

147

1 İlkteşrin 1940

Karıcığım,

Mektubunu bugün aldım. Derhal cevap veriyorum. Evvela işlerden konuşalım.

1. Ferid geldi. İkinci perdeyi yaptık. Kaldı üçüncü perde. Onu da yapmak lazım. Çünkü ancak ikisinin bitmesi ve teslimiyle parayı alabilecekmişiz. Bundan dolayı şimdi üçüncü perdeye çalışıyorum. Bitince Ferid'e yollayacağım, belki de bir daha onun buraya gelmesine lüzum kalmaz. Fakat bu iş yine on, on beş gün sürer. Ve parayı da bir müddet sonra alırız. Mesele mühim olduğu için herhalde sabretmek lazım. Bugünlerde eline iki yüz, iki yüz elli lira geçerse işine yarar, karıcığım. Ben de rahat etmiş olurum. Çünkü seni sıkıntıya, bilhassa para sıkıntısına düşmüş görmek en müthiş üzüntümdür. Bu meseleyi böylece bir ay içinde halledersem gözüm arkada kalmaz.

2. Dayıma vermesi için Ferid'e bir mektup teslim ettim. Mektupta burda maruz kaldığım son haksız muameleyi, Adliye Vekilinin tembihine ve alakasına rağmen, yakından uzaktan hiçbir suretle alakalı olmadığım bir hadiseden dolayı, hava almak imkânından bile mahrum edildiğimi yazdım. Dayım Ankara'ya dönünce Ferid mektubu verecek ve kendisine şifahen de meseleyi anlatacak.

3. Kemal bugün Heyeti Sıhhiye'ye sevkedildi, alacağı rapora göre Sinop'a nakli keyfiyeti tahakkuk edecek. Halbuki buna hiç de lüzum yoktu. Oğlanın kardeşi Sinop'ta, iki kardeşin ayrı hapishanelerde geçimi mümkün değil, kanun da sarih... Emsali de var. Herhalde Sinop'a sevki icabeder.

4. Sait Beyin mektubunu gönder ki cevap vereyim. Sonra yeni adresini de yaz ki mektubu gönderebileyim. Haydar Bey-

ciğime mektup yazacağım. Bir daha görürsen söyle affetsin, ellerinden öperim ihtiyar delikanlının.

5. Kağnıyı ve resimleri herhalde almışsındır. Bu hususta cevabını beklerim.

5 maddede hülasa ettiğim havadis faslı bitti.

Bu bahse HAMİŞ :

Kemal Heyeti Sıhhiye'den geçti. Sıhhati itibarıyla Sinop'a gitmesi lazım geldiğine dair rapor verdiler. Herhalde yakında, belki bir hafta on güne kadar yola çıkar ümidindeyim.

Piraye'ciğim,

Dişlerini yaptırmaya başladığına çok sevindim.

Dişsiz kalırsan çirkin olursun diye değil. Senin güzelliğinin dişle burunla alakası yoktur. Her yaşında güzel olacaksın, karıcığım.

Gördüğüm rüyalara gelince, inanmıyorsun. İnan karıcığım, sahiden böyle rüyalar görüyorum. Sebebi, bir tarafımız var ki ikimizin, sen istediğin kadar inkar et; hâlâ yirmi yaşındadır. Zaman zaman, biz ikimiz ölene kadar devam edecek olan bu genç ve sevimli ve ıstıraplı tarafımız, kıskançlık, delikanlılık aşkı ve onun üzüntüleriyle, sitemleriyle meydana çıkıyor. Kızma karıcığım, gelinlik kızımız, koskoca oğlumuz varmış, ne çıkar, bütün bunlar benim seni çok kıskandığım bir kadın gibi, 20 yaşındaymışım gibi sevmeme mani değil ki... Ben yüreğimin bu inatçılığıyla müftehirim.

Bursa'ya gelirsem, yani dayımın bu vaadi de boşa çıkmazsa, orda tek bir odada bir başıma, dinlenmek isterdim. Neyse bu hususta ikinci mektubumda mufassal izahat verir ve Bursa işinin ne suretle halledilmesi lazım geldiğine dair düşüncelerimi yazarım. Hakikaten hapisanede olsun, şöyle bir zırıltısız, dırıltısız dinlenmeye ihtiyacım var, ve buna imkân bulunuyor madem ki, başımı rahat ettirmek en basit hakkımdır zannediyorum. Her ne hal ise dedim ya şerait biraz daha inkişaf etsin, on, on beş güne kadar opera işini de bitirmiş olayım, o zaman bu işleri konuşur en iyi ve dürüst şekilde halline çalışırız.

Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in ve Vedat'ın gözlerinden öper, seni ve çocukları hasretle kucaklarım karıcığım.

(imza)

148

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana çoktandır şiirli mektup yollamamıştım. İşte beşinci mektup. Temenni edelim ki bu Çankırı'dan sonuncusu olsun. Hem bu beşinci mektup bir edebiyat denemesinin bence ilk olgunca, kusursuzca, fakat kolayca, örneğidir. Dinle bir tanem.

V

Yolun kenarında
beyaz evin önünde
bir demir direğin ucunda
elektrik yanıyor.

Yol aydınlık.

Şubenin bahçesinde cephanelik
ve ağaçlar.
Biliyorum :
dut, akasya, erik.
Bir de kameriye olacak.
Göremiyorum.

Teşrinievvelin biri.
Geceler soğumadı daha.

Polis düdükleri.
Yol tekü tenha.
Gökyüzünün yarısında bulutlar dolaşıyor.

Böyle hışımla gelen
Zonguldak tirenidir.
Mehtaba rağmen
gökyüzünün öteki yarısında
dağlara yakın
yıldızlar görüyorum.

Tiren demir köprüden geçti.
Işıkları gözükmedi.
Kavakların arkasında kaldılar.

Beyaz evin damında mehtap
Terzi dükkânının önü gölge.

Şehir iki kısım.
Eskisi kalenin dibinde.
Zifirî karanlık.
Orda gaz lambası yakılıyor.
Sene 1940.
Şehirde gaz yok.
Kızlı kahve bu yaz tutulmadı.
Mehtapta
    simsiyah camlarında pırıltılar.

Yeni şehir istasyona yakın.
Ağaçların arasında ışıkları.

Bir kadın sesi duydum.
Çocuk çığlıkları.

Kızlı kahvenin önünden
        iki erkek hayaleti
        yan yana
        ağır ağır geçti.
Memurdular sanırım.
Çok vakurdular ve çok yorgun.
Herhalde konuşmuyorlardı.

Beyaz evin yalnız alt katında ışık vardı.
                Herhalde yemekteler...

Kalktı tiren.
Acı acı öttürüyor düdüğünü.
Kulak çınlaması gibi.
Senin de kulakların çınlasın karıcığım.

Başladı radyo.
Halkevinden verdiler hoparlöre.

Kalın kalın konuşuyor terziler.
Terzilerin makinası Singer.
1897 modeli.

Cephanelik
karanlık.

Bir tek adam geçti yoldan,
cıgara içiyor.

Valinin otomobili.
Kızları güzeldir.
Geçen hafta Halkevinde büyüğünün
düğünü oldu.

Yoldan bir adam daha geçti.
Köylüydü galiba...

Kavakların orda
tahta bir köprü vardır.

Arsada nişangâhlar
ve bir kümes
– yüzbaşının. –
Tavuklar çoktan uyumadılar mı?
Yine deminki kadın sesi,
acayip bir ses...

Piyasa ediliyor tahta köprüde
ve orası
kavakların dibi aydınlık.

Önce kağnıların sesleri geldi
sonra öküzleriyle kendileri.

Art arda üç taneydiler.
Bir tanesi üzüm yüklüydü.
Kayboldular.
Yolda bir hayli zaman
sesleri kaldı.

Radyo alafranga havalar çalıyor.
Çok uzun sürerse
Belediye reisi kapatır mutlak.
Biliyorum
sevmiyor garp musikisini.

Yine o kadının sesini duydum.
Belki böyle bir ses yoktur.
Geliyor senin sesin kulağıma Pirayem.

Terziler 5 numara gaz lambası yakıyor.
Gazı nerden bulmuşlar?

Radyo kemençeyle taksime başladı.

Dağlar bembeyaz.

Cephanelik
karanlık.

./..

Ankara'dan yolcu kamyonu gelip geçti.

Şubenin bahçesinde nöbetçi.
Hayır.
Bir kadın.

Yine çığlıkları çocukların.

Üç insan çıktı beyaz evden.
Durdular.
Baktılar arkalarına.
Yürüdüler.

Tiren işçileri geçiyor yoldan.
Yalnız onlar konuşurlar böyle bağıra bağıra.

Yol aydınlık.

Radyo şarkı söylüyor :
"Ne gelen var, ne haber,
"Gün uzun, yollar uzak!"

Neden?
Halbuki ben
halbuki biz
haber herhalde
ve çok yakında gelecek
biliyoruz...*

Şiir burda bitti. Okuduktan sonra birdenbire yadırgarsın, haklısın, fakat alışırsan yadırgamak geçer. Ve sanıyorum ki bu mevzuun başka türlü işlenmesine tahammül edemezsin. Bana bu şiir hakkındaki fikirlerini uzun uzun yaz. Senin kanaat ve intibalarına ihtiyacım var. İhmal etme, karıcığım. İlk bakışta çok kolay yazılır gibi gelen bu üsluba ulaşmak için, en aşağı bin mısra üzerinde denemeler yaptım. Daha da yapacağım. Şiirde realist üslubu realist muhtevaya uydurmak lazım. Realist olmayan muhtevaların kalıplarını şimdiye kadar islah edip realist muhtevaya giydirmeye çalışmış olduğumu sandığım için bu yeni araştırmalarla bir dönüm, bir sıçrama yaptığımı yahut yapacağımı umuyorum. Görüyorsun ya, sevgilim, saçlarımda aka, ağzımdaki dişsizliğe rağmen bazı işlerde dehşetli genç, inatçı ve imanlıyım ki bunlardan seni sevmek ve sanat işleri en başta gelenlerden ikisidir.

Şimdi bu bahsi bırakalım. Gelelim sohbete. Celâl'in Hamle mecmuası bu hafta gelmedi : Acaba oğlan mecmuasını sürümsüzlükten kapattı mı? Bizim Kemal meçhul sevgilisinden üçüncü mektubu da aldı. Acaba bu muzipliği yapan Korelli mi, yoksa

* Bu şiir sonradan *Memleketimden İnsan Manzaraları*'na büyük değişikliklere uğrayarak –parça parça– girmiştir. Buraya mektuptaki biçimiyle alındı.

eski karısı mı, yoksa Neriman mı? Korelli'nin adresi sende varsa Kemal'e yaz da bir ağız arasın. Çünkü ümidi ondan.

Bu hafta arası postası da değil. Ekstradan. Bu mektubumun ayrıca cevabını isterim. İki gün evvel benden aldığın mektuba cevap vermiş bulundun diye buna cevap vermemezlik etme. Esasen ben mektubuma arka arkaya gelseler de ayrı ayrı cevap isterim. Yoksa ben de keserim. Tehdit mi? deme. Evet, tehdit. Senden sık sık mektup almak için kâinatı tehdide hazırım.

Hasretli kocan
(imza)

Hamiş;
Yine annemin evin adresindeki numarayı unuttum. Lütfen yaz da kadına mektup yollayım.

N. H.

149

28 - 10 - 940

Karıcığım,
Arka arkaya gelen iki mektubundan sonra ses kesildi. Fakat ben hızımı alamadım. Devam ediyorum. Bundan evvel sana içinde Kemal'in resmi olan bir mektup yolladım. Ondan evvel de uzun şiirli bir mektup. O şiirli mektup sana yazdığım şiirlerin beşincisiydi. Şöyle başlıyordu :

Yolun kenarında
beyaz evin önünde
bir demir direğin ucunda
elektrik yanıyor.

Bu başlangıç sonradan hoşuma gitmedi. Şöyle tashih ettim :

Elektrik yanıyor
telgıraf direğinde
beyaz evin önünde
yolun kenarında.

Sendekini bu suretle düzelt. Gelelim altıncı ve yedinci şiirlerine. Dinle :

VI

Saat beşte akşam oluyor :
insanın üstüne doğru yürüyen bulutlarla.
Yağmur taşıdıkları belli.
Birçoğu
elle tutulacak kadar alçaktan geçiyorlar...
Bizim odanın yüz mumluğu,
terzilerin gaz lambası yandı.
Terziler ıhlamur içiyorlar...
Kış geldi demektir...
Üşüyorum.
Fakat kederli değilim.
Yalnız bize mahsus bir imtiyazdır :
kış günleri hapisanede,
sade hapisanede değil,

bu kocaman
bu ısınası
bu ısınacak dünyada
üşüyüp
kederli olmamak...

26. 10. 1940
Çankırı

VII
Bir tanem
elbette saçlarınız kırmızıdır,
gözleriniz

bazan yeşil
bazan bal rengi.
Bunu görebildiniz demek!
Bunu herkes görebilirdi.
Fakat onların böyle olduğunu
ilkönce ben gördüm,
çünkü ben yazdım ilkönce.
Ve bu dünyada
benden evvel söylenmemiş sözüm
bundan ibarettir.

Biliyorsunuz,
verdim ömrümü
en güzel
en olacak
en olması lâzım şey için
Fakat çoktur,
– sayılamayacak kadar –
aynı işi benden evvel
– belki de benimkinden daha büyük bir inatla –
yapanlar.

./..

Elbette saçlarınız kırmızıdır,
gözleriniz
bazan yeşil
bazan bal rengi.
Ve bir şey daha var ki farkında değilsiniz belki,
elleriniz hârikulâdedir.

Biliyorsunuz :
insanlar sınıf damgalarını
taşırlar avuçlarının içinde.
Bu hususta hakikatler,
meselâ insan elinin sosyal inkişaftaki rolüne dair,
benden evvel keşfedilmiştir.
Fakat ellerinizin güzelliğini

ben gördüm,
çünkü ben yazdım ilkönce.
Elbette saçlarınız kırmızıdır,
gözleriniz
bazan yeşil
bazan bal rengi.
Ve elleriniz,
bunu da öğrenmiş olun,
hârikulâde.

*27. 10. 1940**

Karıcığım,

Tarihlerinden de anlayacağın üzere iki günde, arka arkaya yazdığım bu mektuplar, inşallah Çankırı'dan yazdıklarımın sonuncusu olurlar. Daha Bursa işinden haber çıkmadı. Gözlerim yolda, kulağım kirişte, beklerim.

Opera bitti, bir hafta evvel Ferid'e gönderdim. İnşallah yakında parasını alırız. Dayım oraya gelirse kendisiyle mutlaka görüş. Bursa işi olacaksa – çünkü gecikme midemi bulandırıyor – ordaki vaziyeti halletsin hiç olmazsa. Eğer bu vesileyle, siyatiklerimi de yumuşatabilirsem cidden iyi olur.

Kemal'in Sinop işinden de haber yok. Sana çok çok selam eder. Ayrıca mektup yazacak.

Bu mektup bu kadar. Ha, Samiye'ye mektup yazdım – İzmit adresine – cevap alamadım. Meraktayım. Annemden de mektup yok.

Çocukları ve büyükleri hasretle kucaklar, senin sesini yakından duyacağımla teselli bulurum.

(imza)

* Bu şiir *Memleketimden İnsan Manzaraları*'ndaki son biçimine göre düzeltilmiştir

150

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu hafta içinde üçüncü mektubum. Bundan bir evvelkinde Kemal de sana yazdı demiştim. Fakat onun mektubunu zarfa koymayı unutmuşum. Okur, eğlenirsin. Sonra Vedat'la Fahamet'ten bir kartpostal aldım. Bursa'dan, Çekirge'den. Sevindim. Demek fırtınadan sonra güneş açmış, barışmışlar. Çok iyi, çok güzel. Sana hediyeleri perşembe günü postaya vermek istiyorum. Kemal'in işi olur olmaz, yani Sinop'a gittiğinin ertesi günü Bursa teşebbüsüne girişiriz. Bursa'da herhalde kafam daha dinç kalır. Geçen mektubumda, seni eğlendirsin diye "Meşhur Adamlar Ansiklopedisi" ismiyle bir yazıya başladığımı ve birinci kısmını ana hatlarında bitirdiğimi bildirmiştim. Buradaki insanların çoğunu beraber tanıdık, beraber düşündük. Büyük lügatlardaki ve tercümeyi hal ansiklopedilerindeki edayla, bu eda stilize edilerek ve şahısların hal tercümeleri formunda kısa bir tarih ve cemiyet parçası vermek için uğraşıyorum. Kitap sana ithaf edilmiştir ve bu ithaf şöyledir :

Hatice – (Piraye-Pirayende.)
Doğum yeri neresi,
kaç yaşında?
Sormadım.
Düşünmedim. ./..
Bilmiyorum.
Dünyanın en iyi kadını.
Dünyanın en güzel kadını.
Benim karım.
(Bu bahiste
realite umrumda değil.)

1940 senesi eylül ayı ortalarında
Çankırı Hapishanesinde yazılan bu kitap
ONA ithaf edilmiştir.

Zannedersem şimdiye kadar yazdığım en iyi şiir bu olacak. Çünkü hep seni düşünerek, sana beğendirmek için yazdım. Ne vakit böyle yapsam mutlaka iyi verim vermişimdir.

Seni tahmin edemeyeceğin gibi, kadar, özledim. Hani bir söz vardır : Ölmeden bir kere yüzünü görsem yeter, derler. İşte öyle. Sonra kafam da bir tuhaf işliyor bazen. Sana ve bana dair sevinçli ve korkunç rüyalar görüyorum. Bazen rüyalarımda beni bırakıyorsun. Sana kızmıyorum, gücenmiyorum. Hatta haklı buluyorum. En korktuğum, merhamet uyandırmak, merhamete dayanmak. Merhamet bağı. Sadece içimde dumandan bir keder, bu rüyanın tesiri altında bir iki gün dolaşıyorum. Rüya bu! Rüyaların kusuruna bakılmaz. Sonra böyle rüyalar gördüğüm için utanıyorum. Velhasıl yarı uykuda, yarı uyanık, bazen sevinç bazen kederle hep sana ait yaşıyorum, sevgili karıcığım. Sen orda başında bin bir gaile. Çocukların derdi, annenin acısı, ev işi, yalnızlık. Çoğu gitti, azı kaldı diyelim. Başka denecek söz yoktur.

Hediyeler içinde kendimin bir portresi var. O rüya anlarında yapılmış, bana belki çok benzemiyor. Fakat rüyadaki bana fevkalade benziyor. Gözlerine, ağzının çizgilerine, yanağının çukuruna iyi bak, Çankırı'da seni düşünen Nâzım'ı görürsün.

Hasretle
(imza)

Babanla nasılsın. Çocukları yine kışkırtıyor mu? Ne haber?

151

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Ziya Beyden Bursa'ya naklim için istida vermem lazım geldiğine dair bir kart aldım. Ve derhal istidayı yazdım. Bu suretle Bursa'ya gelmem için istida verilmiş oldu. Haydi hayırlısı diyelim. Eğer bu müracaat da komik bir netice vermezse, belki Kemal'den önce, yahut ondan biraz sonra yola çıkarım. Yani belki bir iki haftaya kadar Bursa'dayım.

Haydar Beyden mektup aldım. Cevabını pul parasından iktisat, senin zarfa koyuyorum. Gördüğün zaman verirsin. Seni eğlendirmek için Kemal uzun bir mektup yazdı. Başına gelen işe gülersin. İçimde yol hazırlığı var, hemen yarın başka bir memlekete gidecek, seni görecek, sesini duyacak gibiyim. Böyle zamanlarımda sarhoş olurum adeta ve sarhoşken yazı yazamadığımı bilirsin. Seni görmekten başka bir şey düşünmüyorum. Hareketimi telgrafla bildiririm, sen de hemen gelirsin. Samiye'ye gitmek istediğine sevindim. Çok iyi olur. Bir iki gün eğlenmiş, muhit değiştirmiş olursun, Samiye de sevinir. Ne yazayım karıcığım? Seni seviyorum, sana hasretim, esaret içinde olsa dahi seni on beş yirmi gün sonra görebileceğim. Seni görebilmek çok şeydir. Benim bu kadar talihli olacağıma, şimdilik, aklım ermiyor. Bir aksilik çıkarırlar da beni göndermezler diye üzülüyorum şimdi.

Hasretle, hasretle, hasretle.

(imza)

152

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu ve resimleri aldım. Bundan evvelki ara mektubumda Bursa işi için istidayı yazıp Ziya Beyin adresine yolladığımı bildirmiştim. İstida Ziya Beyde. Herhalde yerine vermiştir. Neticeyi bekliyorum. Resimleri tanıdığına çok sevindim. Demek ki benzetebiliyorum. Kağnının evini, ağır olduğu için, Bursa'ya gelirken eşyaların arasında getiririm...

Halamdan bugün para geldi : 15 lira. Demek ki 20 liranın beşini kesmiş. Ne yapalım. Buna da teşekkür.

Kadın erkek meselesine dair Refik Halid'in yazdığı yazıyı okumadım. (Çok şükür.) Bana o yazıyı gönder. O makaleyi esas tutarak bu hususta ki fikirlerimi yazarsam çok daha iyi olur. Ben sana bu hafta içinde aşağı yukarı üç mektup yolladığım halde, senden yalnız topuna birden cevap alıyorum. Ne olur her aklına

estikçe bana mektup yaz. Yine Kemal'in mektubunu okursun. Havadis ve dedikoduyu şirin şirin yapıyor. Gülersin. Ben bu işlerde pek beceriksizimdir. Bir haftadır şahane bir tembellik içindeyim. Resim yapmasını bile canım istemiyor. Belki yolculuk, kavuşma gibi şeylerin tesiri. Fakat hiçbir şey yapmadan, hatta fazla derin düşünmeden nebati bir tembellik içinde bir hafta yaşamak insanı dinlendiriyor. Bu sayede uykuya da alıştım yine. Yeni bir hamleyle çalışmaya başladığım zaman kuvvetli şeyler yazabileceğim.

Babandan, çocuklardan haber vermiyorsun.

Burda herkes seni hürmetle yadediyor. Komşuların meth ü senanı yapıp dururlarmış. Ben seviniyorum. Bilirsin ki seni saymaları, sevmeleri beni fevkalade mütehassis eder. Çünkü sen yaşça değilse de, birçok hususlarda benim büyüğüm, idealize ettiğim insanımsındır. Senin muhitinde yaşadıkları, senin gibi canlı bir örnekleri olduğu halde, kadının erkekten daha mantıksız, daha akılsız, daha kuvvetsiz olduğunu iddia edebilenlere şaşarım. Bunu Memet söylüyorsa, temenni ettiğim şey erkek olduğu zaman annesi kadar akıllı, yürekli ve kuvvetli olabilmesidir. Bunu Emcet söylüyorsa sebatı, azmi senden öğrenmeye muhtaç olduğu zannındayım. Suzan'ın da fikri buysa, sadece esir psikolojisi demek lazım. Velhasıl, dediğim gibi sen bana o Refik Halid maskarasının makalesini kesip gönder de, donatayım. Evimize kadar giren bu irtica solucanını kendi satırları arasında ezmek lazım.

Ben yine bıyık bıraktım. Eski suratım içimi sıktı. Bir iki ay sonra yine keserim. Bu suretle iki ay başka bir insan yüzüyle beraber yaşamış olurum.

Bursa'ya hareket için istida verdiğimi ve bu istidayı Ziya Beye gönderdiğimi annem dayıma yazsın.

Hasretle seni ve çocukları kucaklarım. Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in, Vedat'ın gözlerinden öperim. Samiye'ye mektup yolladım. Naci'ye Kemal'in dava işi için telefon et. Bir daha hasret.

(imza)

153

(Tarihsiz)

Piraye,

Elbette saçların kırmızıdır, hem kırmızının en şefkatlisi, en iradelisi, en güzeli; elbette gözlerin bazan yeşildir, insana yaşamanın çok daha mükemmel olabileceğini hatırlatır, ve bazan bal rengindedir, yüreğime rüyaların en tatlısını, kehribar gibisini gösterir. Ön dişlerin birbirinden ayrıymış, ne olacak, sen onlar ayrı olsalar da harikuladesin, ayrı olmasalar da... Şişmanladım diyorsun. Şişmanlık hiçbir kadına sana yakıştığı kadar yakışmaz... Ne demek istiyorsun yani, aklınca beni Piraye Pirayende Hatçe'min şişmanlayınca çirkinleştiğine mi inandırmak istiyorsun!.. Haltetmişsin, darılma, başından büyük işe girişmişsin hanımefendi, benim Pirayem zayıfken ayrı güzeldir, şişmanken ayrı güzel! Anlaşıldı mı efendim? Bu böylece malumunuz oldu mu bayan? Bir daha Hatçe'mle alay ettiğini görürsem saçını başını yolarım.

Gelelim fani işlere :

1. Ben Bursa'ya, Kemal Sinop'a gitmek için bekliyoruz. Şimdi Bursa'ya gitmeyi öyle istiyorum ki içime korku düşüyor, malum ya çok istenen şeylerin birçoğu gecikir. İstidayı yazıp göndereli bir hafta oldu. Ziya Beyin istidayı aldığına dair Ferid'den mektup geldi. Kış bastırmadan – çünkü burda havalar soğudu – yola çıksam diyorum. Dayıma da işi tesri etmesi için bir mektup yolladım.

2. Opera bitti. Üçüncü perdeyi yarın Ferid'e gönderiyorum. Ferid'in hesabına göre 250-300 lira daha düşebilecek hissemize. Bakalım. Bunu da kesmesinler de...

3. Sana bundan evvel şiirli bir mektup yollamıştım. Almışsındır.

4. Resimleri aldım. Ondan sonra arka arkaya iki mektubun daha geldi. Yahu Dino'lar, filan seni hiç arayıp sormazlar mı? Leman doğurdu mu?

5. Hadiye Hanım İstanbul'da değil mi ki ona mektup yazdın? Belki oğluyla gitmiştir diye düşündüm.

6. Bundan sonraki mektubum da şiirli olacaktır.

7. Kemal'in bir portresini yaptım. Hiddetli ve şiddetli halidir. Fotoğrafı zarftadır.

8. Nudiye'yi Ankara'ya gönderiyorlar. Gardiyan kadını tahkir etti diye de mahkemeye verdiler.

9. Ben hayattan, gidişattan oldukça memnunum. Sabırla bekliyorum. Büyük adalet elbette tecelli edecek. Çoğu gitti azı kaldı, karıcığım. Elbette hürriyetimize ve saadetimize kavuşacağız.

10. Kemal üç sene evvel dövdüğü iddia edilen Saim Beyi bir türlü hatırlayamadı.

11. Halama her ay muntazaman mektup yazıyorum. Hatta bazen ayda iki defa. Mamafi onun mektupları bazen elime geçmiyor. Apartman kapıcısı ihmal ediyor herhalde. Mamafi sen bugünlerde kadıncağıza gidersen beni çok bahtiyar ve minnettar edersin.

12. Her mektubunda ellerimden öpüyor ve beni dehşetli mahcup ve mağrur ediyorsun, büyüğüm. Aramızda eli öpülecek insan sensin. Benim ellerim her zaman, ne yazık ki, temiz değil.

13. Benim hesabıma göre bir aksilik çıkmazsa yirmi gün yahut bir ay sonra, belki de daha erken, operanın geri kalan parasını alırız.

14. Parasız değilim. Sade şapkasızım. Bu mektup eline geçer geçmez bana bir kasket gönderebilirsen, kışlık olsun, gönder, koyu olsun, ama geç kalırsa istemez, çünkü belki bir haftaya kadar yola çıkarım. Başkaca hiçbir dileğim yoktur.

Fani meseleler de bitti.

Çocuklara, Taşkın dahil selamlar. Hepinizin gözlerinden öperim. Kaynanamı kucaklarım. Vedat'a, Fahamet'e, Selma'ya hasret.

Bursa'da çok yakında göz göze gelmek ümidiyle bu mektubumu bitiriyor ve derhal cevabını bekliyorum, bir taneciğim.

Babandan, çocuklardan yeni haber var mı? İhtiyar akıllıdır, sen ona ne kadar kızsan, büyüğündür, haklıdır, işini bilir.

Sana nasıl hasretim bilsen.

Kocan
(imza)

154

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Şükür mektubunu aldım. Gözlerim yolda, kulaklarım kirişteydi. Mektuplarının arası haftadan uzadıkça sinirleniyorum, üzülüyorum, keyfim kaçıyor. Velhasıl tatsız tuzsuz bir adam oluyorum. Burda herkes bunu anladı, suratım asılınca "Yengeden haber yok galiba, ama mutlak yarın mektup gelir, ben rüyasını gördüm," diye teselliye başlıyorlar.

Hastalığına geçmiş olsun. Aman karıcığım, kendine iyi bak. Üşütme, hastalanma biriciğim.

Emcet'in işini bence doğru halletmişsin, bu ayrılış gençlerin arkadaşlıklarını ya takviye eder, o zaman bir tecrübe olur, yahut birbirlerini unuturlar, bu takdirde aralarındaki bağın esasen çürüklüğü ortaya çıkar ki, bu da yanlış bir işin devamına mani olur... Velhasıl, şimdi sen hiçbir yeni müdahalede bulunmadan dikkatle vaziyeti tetkik et. Benim gönül işlerindeki tecrübem biraz kıtcadır, senden başka kimseye doludizgin âşık olmadım ama aklıselim böyle söylüyor.

Naci'nin, telefonlu, telefonsuz gelmeyişine şaşmadım. Sağ olsun delikanlının eski huyudur. Seni yapyalnız bıraktıklarına da şaşmadım, insanlara, dostlara karşı duyduğum kederlerden biri de bu tarafımızdır.

Küçük Samiye'den iki üç aydır para filan geldiği yok... Sana gönderiyorsa orasını bilmem. Galiba üç ay evvel beş lira mı ne gelmişti, o kadar...

Operayı bitirdim. Ferid'e gönderdim. Ona da bugün yine mektup yazacağım parayı çabuk alsın, diye. Hoş bir hafta önce de yazdıydım ya, yalnız cevap alamadım, bir kere daha hatırlatmış olurum.

Şiirlerini, çünkü onlar benim elimle yazılmış senin şiirlerindir, şaşırarak karşıladığını söylüyorsun. Haklısın. İnsan kendi şiirlerini, kendi yüzünü, kendi sesini ilk görüp duyduğu zaman hayret eder. Onlar senin şiirlerin, tıpkı senin gibi alayişsiz, nümayişsiz, gürültüsüz, patırtısız, fakat okundukça derinliğine, görüldükçe ve zaman geçtikçe güzelliğine varılan şeyler. Onlar

sana benzemeselerdi, onları sen yazmasaydın, onları böyle methetmezdim. Bilirsin ki ben kendi şiirlerimi hiçbir zaman beğenmedim.

Bursa müracaatıma gelen cevapta bura Heyeti Sıhhiyesince muayenem lazım geldiği bildiriliyor. Önümüzdeki salı günü muayeneye gideceğim ve doktorların verecekleri rapora göre Bursa'ya naklim işi kararlaşacak. Bizim dayının işleri hep böyledir zaten. Doktor raporu olduktan sonra Dayı Paşanın paşalığına lüzum mu kalır! Ama siyatiğim muhakkak ve mücerreb olduğundan raporu nasıl olsa verirler. Rapor tekrar Ankara'ya gidecek, ondan tekrar bir mesele çıkmazsa ve şerait de müsait olursa, dünya büsbütün karışmazsa Bursa'ya doğru yola çıkarız demektir.

Kafamı ölçtüm, muhiti 57 santim. Göndereceğin kasket, eğer göndermen mümkün olursa, renk itibariyle filan sade ve kışlık olsun...

Bundan önceki ara postada sana yeni iki şiir göndermiştim. Aldın mı? Canım karıcığım, ihmal etme, haftada bir olsun mektup alayım senden.

Nudiye daha burda, mahkemesi var, neticesini bekliyor. Bizler rahat ve neşeliyiz. Senden uzak olmaktan başka, seni düşünmekten gayrı düşüncem yani üzüntüm yok. Sabırla, inanarak, ümitle bekliyorum. Çankırı'nın, pamuklayan kavakları ve cin gibi sevimli ve kurnaz dokumacı çıraklarıyla, sana selamı var.

Küçüklerin gözlerinden, büyüklerin ellerinden, yaşıtların yanaklarından öperim.

Sana hasret!

(imza)

Kemal'in mektubu meltuftur.

155

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Yine ben senden bir mektup ilerdeyim. Ne yapalım, sen birçok şeyde benden ilerdesin, ben de seni sevmekte senden ilerde olayım.

Son iki şiiri beğendin demek. Onlar birincisine nazaran bir miktar daha eski seslerin suyuyla sulandırılmış. Sonradan farkına vardım. Çünkü en sonuncuyu yazarken sadece seni düşünmek insiyakı içindeydim. Sanat endişesi arka plandaydı. Alışmış olduğum sesler itiyatla seslenivermişler. Mamafi, mademki onları sevdin, öyleyse iyidirler.

Dün hastahaneye muayene olup Bursa'ya naklim için rapor almak üzere gittim. Fakat doktorun birisi izinli olduğundan, gelecek salıya tekrar gideceğim. Yani bu mektubu yazdıktan altı gün sonra muayene olacağım, raporun Ankara'ya gönderilmesi filan da üç dört gün sürer, etti on gün, Ankara'dan sevkim için emir de on günde gelirse, bu en nikbin hesapla, bugün ayın altısı olduğuna göre, gelecek ayın, yani kânunuevvelin birinde filan yola çıkmış oluruz. Haydi hayırlısı.

*

Bu memlekette herkesten önce, herkesten büyük bir katiyetle Alman, İtalyan faşizmi, emperyalizmi tehlikesini söyleyen, bu hususta yıllarca önce kitaplar yazan ve nihayet mahkeme dosyalarıyla da sabit olacağı üzere, asıl bu kanaatımızdan dolayı mahkûm edilen bizlerin faşist ordular konu komşumuzun toprağına girmişken hâlâ hapishanede çürümemiz çok acayip kaçtığından, uğradığımız beşinci kol gadrinin yok edilmesi için Büyük Millet Meclisi'nden af çıkarılmasını istemeyi düşünüyoruz. Bu hususta dayıma mektup yazacağım, onun, Reisicumhurun hatta Fevzi Paşanın müzaheretini temin etmesi mümkün olup olmadığını öğreneceğim. Yalnız dayım Ankara'da mı, değil mi, bilmiyorum. İstanbul'da ise ve onu görürsen yukarda yazdı-

ğım satırları kendisine oku. Ben ona gönderdiğim bir mektupta mahkeme dosyasından satırlar çıkararak hangi zihniyetin kurbanı edildiğimi bir kere daha izaha çalışmıştım. Ha, sonra, Fevzi Paşa İstanbul'da mı, Ankara'da mı, bilmiyorum, Cumhuriyet Bayramı esnasında gazetelerde hiç bahsi geçmedi, belki İstanbul'dadır. O zaman dayımın kendisini görmesi daha kolay olur. Bu bahse de haydi hayırlısı! diyelim.

*

Haydar Beyi gördüğün var mı? Mektubumu kendisine çoktan vermişsindir elbet. Avukatın yerinden memnun olmayışına üzüldüm. Sabretsin. İnşallah irfanı ve vicdanıyla uygun, daha iyi mevkilere geçer.

Ben üç dört gündür yine şahane bir tembellik içindeyim. Bilirsin böyle fasılalardan sonra yeni hamlelerle çalışırım. Haydi hayırlısı.

Babandan hiç bahsetmediğine göre aranız biraz düzelmişe benzer. Öyle tahmin ediyorum. Eğer tahminim doğru ise anlaşmanızda sadre şifa verir şeyler var mı? Varsa yaz da ben de sevineyim. Çocuklar ne âlemde? Hadiye Hanımdan, Rasiha Hanımdan ne haber? Miskete selam. İnşallah gelecek bayramın şekerlerini aynı tabaktan yeriz. Haydi hayırlısı. Çoğu gitti azı kaldı, karıcığım.

Mektubuma derhal cevap isterim.

Halama, çok rica ederim, mutlaka git.

Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in, Vedat'ın, Selma'nın, soranlar olursa onların gözlerin öper. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım, karıcığım.

(imza)

Hamiş :

Bugün hükümet doktorunca muayene edildim. Rapor verdi. İş kısaldı.

156

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu ve kasketi aldım. Kaskete bayıldım. Mektup için söylenecek sözün lüzumu yok.

Küçük Samiye'den ve halamdan on beşer lira aldım. Yani dehşetli zenginiz, otuz liramız var. Her ikisine de derhal cevap yazdım. Teşekkür ettim.

Büyük Samiye'ye ikidir mektup yazdığım halde cevap yok. Dehşetli meraktayım. Sen ordan mutlaka mektup yaz, bana vaziyeti, neden dolayı cevap vermediğini bildir. Hem senin mektubun, hepimizin üzerinde olduğu gibi, onun üzerinde de inşirah verici bir tesir yapmış olur.

Annemden ne haber? İzmit'ten döndü mü? Benim Bursa işinin buraca yapılacak muamelesi bitti. Her an naklim için Ankara'dan emir gelmesini bekliyorum. Kemal de aynı vaziyette bir aydır Sinop'a nakli için emir gelmesini bekliyor.

İstediğin romanı inşallah Bursa'da beraber yazarız. Çünkü böyle bir işe başlamak için senin yardımın, hiç olmazsa gözlerinin yardımı olması lazım.

Bu mektubum farkındayım ki kısa olacak, içim öyle dolu, başımda sana dair, bize dair öyle sesler, ve bu seslerin öyle mürekkep, muazzam bir orkestrası var ki yazamıyorum. Yazmak tasnif etmek demektir, tasnif ise durulmak ister. Durulmadan yazmanın imkânı yok. Halbuki ben bugün yine doludizgin, tasnifsiz ve çerçevesiz âşığım. Ne mutlu bana!

Kemal'in selamları.

Ve hepsi bu kadar.

(imza)

Anneme, Vedat'a, Fahamet'e herkese, herkese bilhassa selamlar, saygılar, sevgiler. Seni o kadar seviyorum ki dünyada sevilmeyecek çok az şey var gibi geliyor bugün...

Şapkayı kaça aldığını bildir.

N. H.

157

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Geçen mektubumda da yazdığım gibi, Bursa'ya nakil için Ankara'dan emir bekliyorum. Burda yapılacak muamele kalmadı. Yapılması istenen raporlu muayene yapıldı. Kaplıcalı bir hapisane mıntıkasına sevkim için rapor alındı ve Ankara'ya gönderildi. El intizar eşeddi minelnar. Galiba Arapça cümle böyledir. Beklemek ateşten şiddetlidir. Seninle biz çok bekledik. Fakat "yüzdük yüzdük sonuna geldik" diye de bir Türkçe laf vardır. Ne de olsa Türkçe bize en hoş gelen lisandır. Haydi hayırlısı, diyelim faslı bitirelim ve "çoğu gitti azı kaldı" lakırdısını bir daha terarlayalım, sevgilim.

*

Sana aklıma gelenleri uluorta, kortrolsüz yazıp gönderdiğim bir mektup vardı. Çok beğenmiştin. Yine öyle yapıyorum. Görüyorsun ya ne kadar ufak, minicik harflerle yazıyorum. Fazla şey yazabileyim diye. Belki okunaklı olmuyor, ama biz birbirimizin yazılarını okumak için harflere pek bakmayız. Değil mi? Bir cümlede bir harfi sökmek bütün bir cümleyi anlamamıza kâfidir. Ne konuştuğumuzu, ne söylediğimizi o kadar iyi biliriz. İki mektuptur sinirlisin. Yüz elli mektuptur sinirli olsan hakkın var. Öyle günlerde, öyle hususi şartlar içinde yaşıyoruz ki, bilhassa senin sinirli olmaman gayri tabiidir. Halbuki sen, kendin inkâr etmene rağmen; zaten ben senin kadar kendi kendini beğenmeyen, kendi hatalarını ve zaaflarını olduklarından fazla görerek ve göstererek hücum eden insan az gördüm ki, bu da kuvvetli tarafındır; ha, ne diyordum, halbuki sen gayet normal, kafası ve yüreği çok muntazam işleyen bir kadınsındır. Binaenaleyh sinirli oluşun çok tabiidir. Ben de sinirli değilim desem yalan söylemiş olurum. Mamafi kavgada sinirlerine hâkim olanlar kazanır. Sinir iki türlüdür, doğuş ve ölüm sinirliliği. Bizimkisi ümitsizlikten değil, ümidin bir an önce tahakkuk etmeyişinden. Halbuki ümidin gerçekleşmesi hakikattır, yakındır. Seni niçin bu kadar çok severim, bilir

misin karıcığım? Çünkü senden çok şey öğrendim. Sevmeyi ve samimi olmayı, kitap bilgilerinin, şiir de dahil, hayatla bağlarını birçok hususta senden öğrendim. Senin sayende gencim, genç kalacağım. Bazen, Piraye olmasaydı, diye düşünüyorum. Sen elbette her zaman yoktun. Fakat senin olmadığın zamanlar benim için bugün yok. Halbuki çok eski zamanlara ait birçok hatıralarım var. Senin olmadığın zamanlara dair. Şimdi o zamanları düşündüğüm zaman, senin hiç bulunmadığın, gitmediğin iklimlerde seni de görüyorum. İlk şiirimi yazdığım vakit sen yoktun, ama vardın, büyük ilmin ilk satırını anladığım vakit sen yoktun, ama vardın. İlk hapse girdiğim zaman sen yoktun, ama anlıyorum ki varmışsın. Var olmak ne güzel şey. Acı da. Fakat acının da bizimkisi gibi ümitlisi olursa güzelliği yok mu? Canın sıkılıyor. Hiçbir şeyle oyalanamıyorsun. Kabahat bende. Sana en bedbin günlerini doldurabilecek şeyler yazamadım, resimler yapamadım. Seni benden kilometrelerce uzaklardayken dahi yalnız bırakmamak, oyalayabilmek için dâhi olmak isterdim. Dâhi bir şair olsaydım, bir ressam, bir musikişinas olsaydım, tek satırımla, tek bestem ve tek çizgimle sana kuvvet ve ümit verebilseydim. Ah karıcığım, ah Piraye'ciğim, ah bir tanem, Hatçe'm benim.

(imza)

158

(Tarihsiz)

Hatçe'm, canım.
Yüzde yetmiş iyileştim.
Gözümde, burnumda, gönlümde tütüyorsun...
Sana bir an evvel kavuşmak için yalnız bir mani var : para...
Hâlâ benim param gelmedi.
Parayı alır almaz derhal geliyorum...
Beni düşün.
Seni öperim, kucaklarım, vs...
Fifi'ye, Vedat'a, herkese selamlar...

(imza)

159

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bir zarf içinde iki mektubunu ve telgrafımın cevabını arka arkaya aldım. Sevindim. Bahtiyar oldum. Şahsi, hususi hayatımda bahtiyar olmak için bu kadarı kâfi. Hürriyetimde senin yanında olmak, hapisteyken senden mektup almak şahsi hayatımın bir ve değişmez saadetidir. Üzülüyorsun. Üzüntünü teselli etmeye, avutmaya kalkışacak kadar budala ve hodbin değilim. Nelere ve niçin üzüldüğünü, bu üzüntüde ümidin hissesini pek iyi bildiğimden boş laf edip kafanı ağrıtmak istemem. Yalnız bir şeyi unutma ki üzüntünün üzerindeki siyah, karanlık, bedbin boyaları kazırsan altından çıkacak olan maden ışıklı, pırıl pırıl bir çelik parçasıdır.

Geçenlerde Fuzuli'nin Leylâ ile Mecnun isimli kitabından bazı seçme parçaları tekrar okudum. Fuzuli, yahut Mecnun, sevgisinin inkişafında o hale geliyor ki, artık, etiyle kemiğiyle, kafası ve yüreğinin düşüncesiyle Leylâ'yı değil, aşkı seviyor. Yani Leylâ ile başlayan aşkı Leylâ'dan ayrılıp sıyrılıp mücerret aşk haline geliyor. Benim aşkım bunun tersine, aşk, sevmek, sevgi ihtiyacı mücerret olarak başladı bende, sonra müşahhaslaştı, şahıslaştı senin maddende ve ruhunda. Yani ben aşk denildiği, muhabbet, sevgi denildiği zaman, etiyle kemiğiyle, düşüncesi ve hareketiyle 1940 senesinde, İstanbul'da, Erenköy'de yaşayan Hatice Piraye Pirayende Ran'ı görüyorum. Fuzuli için aşk konkre, şahıslaşmış Leylâ'dan başlayıp mücerret aşka gelmiş, ben de mücerret aşktan müşahhas Pirayende'ye. Filhakika insan kafası müşahhastan mücerrete gelmiştir. Yani elma ağacı, armut ağacı yavaş yavaş sadece, alelumum, mücerret ağaç mefhumunu doğurmuştur. Fakat sonra mücerret mefhumları müşahhaslaştırmayan kafalar dünyalarını izah edemez olmuşlar. Çünkü dünyada mesela alelumum aşk yok, alelumum insan olmadığı gibi. Felsefeyi fazlaca kaçırdım. Fakat senin aşkın benim felsefemden bir parçadır karıcığım.

*

Gelelim havadislere :

Bursa'ya sevkim için Ankara'dan emir geldi. Bir hafta oluyor. Fakat sevkiyat için para gelmedi. Bir haftadır paranın gelmesini bekliyorum. Para gelirse derhal yola çıkarılacağım.

Ferid'e operanın parasını bir an evvel alması ve sana göndermesi için yazdım.

Semiha geldi. Benimle görüştü. Carmen operasının tercümesi varmış. Tosca'yı çok beğenmişler, Carmen'i de bana tercüme ettirmek istiyorlarmış. Yalnız Semiha ile Ferid'in arası açıkmış. Carmen'i Semiha oynayacakmış. Bunun tercümesini Ferid'siz yapmamı rica etti. Peki, bakalım, hele tercüme gelsin de, filan dedim.

Kemal'in Sinop'a nakli işi olmadı. Çankırı'da kalıyor. Sevgilisinden çoktandır mektup almadı. Piraye yengem tek müstesnası olmak üzere, dünyadaki bütün kadınlar vefasızdır, diyor. Zaten onun kanaatine göre sen ne kadınsın, ne erkek, kadının ve erkeğin kusurlarını bırakıp meziyetlerini nefsinde cemeden, her iki cinsin üstünde bir mahluk. O belki bu fikri bu kadar sarih düsturlaştırmıyor, fakat benim kanaatim böyle olduğu için, böyle demek istediğini anlayıp ben böyle düsturlaştırıyorum.

Memet'i, Suzan'ı çok göresim geldi.

Kaynanamın ellerinden, Vedat'ın, Fahamet'in, Selma'nın gözlerinden öperim.

Sana hasret kocacığın.

(imza)

HAMİŞ

Şimdi para geldi. İki üç güne kadar yoldayım. Bursa'ya muvasalatımı telgrafla bildiririm.

160

4. 12. 40

Telgraf :

Perşembe Bursa'dayım. Nâzım

BURSA CEZAEVİ'NDEN

161

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bursa'ya geldiğime dair çektiğim telgrafı herhalde almışsındır. İşte telgraf gibi bir mektup daha. Rahatım iyidir. Müdürümüz kibar bir zat. Dayımın vaktiyle yanında çalışmış.

Seni beklemekten başka işim yok. Doğru hapisaneye gel. Öyle hasretim ki sana...

Anneme telefon edip Bursa'ya geldiğimi bildir. Ona da ayrıca mektup yazacağım sonra.

(imza)

162

Kart: *13. 12. 1940*

Karıcığım,

Sen gittikten iki saat sonra Nafıa Vekâleti hukuk müşaviri Ziya Bey geldi. Dayı Paşa benim meseleyi prensip itibarıyla halletmiş. Başvekile hitaben bir istida yazmamı söyledi. İstidayı yazdım. Ziya Bey aldı götürdü. Ziya Beyin dediğine bakılırsa bu sefer, mesele tamammış. Hem de çok yakında. İşin sade formalitesi kalmış. Mutlaka çıkacakmışım. Haydi hayırlısı diyelim.

Sana bu kartı alelacele yazıyorum. Derhal postaya yetişsin diye. Cevabını beklerim. Mamafi biz yine eski Müslümanlar gibi yapalım, hiç ölmeyecek gibi dünyayı, yarın ölecekmişiz gibi ahireti düşünelim. Ay başında ben sana gelemezsem, sen bana gelirsin.

(imza)

163

(Tarihsiz)

Karıcığım;

Senin kaç yaşında olduğunu
ne düşündüm şimdiye kadar
ne de bundan sonra düşüneceğim.
Sen üç yaşındasın bebeğim
tombul pembe beyaz
şirret şirin ve yaramaz.
Sen on sekiz yaşında sevgilimsin
– kocaman gözlü, ince bilekli geyik –
Sen anamsın, altmış yaşındasın.
Sen yaşı ve cinsiyeti olmayan arkadaşsın;
büyük kavgamda beraber dövüştüğüm;
bana nasihatların en doğrusunu veren
ve tehlikelerde kanatlarını üstüme geren.

Senin kaç yaşında olduğunu
ne düşündüm şimdiye kadar
ne de bundan sonra düşüneceğim.
Ve inanmıyorum bir kış günü dünyaya geldiğine.
Sen mutlaka baharda doğmuş olmalısın
toprak uyanırken.

17 - 12 - 1940

Kızımın ve senin yıldönümünüzü kutlarım. Çok daha uzun, çok daha güzel yıllara.

Kocanız ve babanız
(imza)

164

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Yine büyük bir merak ve telaşla beklediğim mektubunu aldım. Suzan'ın sıhhatini çok merak ediyordum. Korkacak bir şey olmamasına dehşetli sevindim... Ama senin nezle oluşun yine canımı sıktı. Kendine iyi bak, kuzum. Sana yolladığım 20 lirayı aldın mı? Lütfen bildir. Ne olur ne olmaz makbuzunu da bu mektubun içine koydum işte. Suzan ve Leylâ'nın sandıkları odamda duruyor. Suzan'ınki cevizdendir, üzerinde "S" markası da vardır. Leylâ'nınki kırmızı gürgendir. Bir iki güne kadar onları da yola çıkaracağım.

Küçük bir şiir yazdım. Seninle bir konuşma tarzında. Fikirlerini bildir. Şiir işte :

YİRMİNCİ ASRA DAİR

– Uyumak şimdi,
uyanmak yüz yıl sonra, sevgilim...

– Hayır,
kendi asrım beni korkutmuyor
ben kaçak değilim.
Asrım sefil,
asrım yüz kızartıcı,
asrım cesur,
büyük
ve kahraman.
Dünyaya erken gelmişim diye kahretmedim hiçbir zaman.

Ben yirminci asırlıyım
ve bununla övünüyorum.
Bana yeter
yirminci asırda olduğum safta olmak
bizim tarafta olmak
ve dövüşmek yeni bir âlem için...

– Yüz yıl sonra, sevgilim...
– Hayır, her şeye rağmen daha evvel.
Ve ölen ve doğan
ve son gülenleri güzel gülecek olan yirminci asır
(benim şafak çığlıklarıyla sabaha eren müthiş gecem),
senin gözlerin gibi, Hatçem,
güneşli olacaktır...

*12. 11. 1941**

*

Sen bu şiirde bana sevgilim diye hitabediyorsun. Ben de sana Hatçe'm diyorum. Ve bunun böyle olması çok hoşuma gidiyor.

Semiha geldi, bir gün kaldı, gitti. Falih Rıfkı bana tercüme için roman filan yollayacakmış. Haydi hayırlısı. Semiha bir gün sana rastlamış, ama sen onu görmemişsin. Saçlarının rengi pek güzeldi, diyor. Ben de ona "Elbette saçlarınız kırmızıdır..." şiirini okudum.

*

Annem Ankara'dan Sare Teyzenin yanma gitmiş

*

Burda havalar soğudu. Siyatiklerim bir hayli azdılar. Ama keyfim yerinde. Seni düşünüyorum, seni ne kadar sevdiğimi düşünüyorum ve senin gibi bir sevgiliyi taşıyan, topraklarının

* Dört Hapisaneden'deki son biçimine göre düzeltilmiştir. Mektupta şiirin adı yoktur.

üzerinde ve gökyüzünün altında dolaştırabilen bir dünyanın bir gün nasıl olsa harikulade iyileşmeye mahkûm bulunduğunu bir kerre daha anlıyorum.

*

Burda iki el dokuma tezgâhı kurdum. Dayı Paşa vasıtasıyla da İktisat Vekâleti'ne iplik için başvurdum. İplikleri temin edebilirsem, kimseye muhtaç olmadan sen orda, ben burda geçinebileceğiz...

*

Suzan'a okunacak tarih kitabı nasıl tavsiye edeyim ki o mektepte bu dersten bıkmıştır ve yeni harflerle bizde henüz lise kitaplarından maada okunacak tarih kitabı yok gibidir.

*

Çocuklarımı ve seni hasretle kucaklar, cevabını acele bekler, ellerinden öperim.

(imza)

165

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu ve romanları aldım. Halama şimdiye kadar iki mektup yazmıştım. Bugün de bir telgraf ve üçüncü mektubu gönderdim. Riyaseti Cumhur Orkestrası Şefi Ferid'e mektup yolladım.

Burda günlerim fasılasız portre yapmak, yastık boyamakla geçiyor. Halamın Çankırı'ya giden 15 lirası geldi. Aldım. 5 lirasını Kemal'e yolladım. Halamdan gazeteler de geldi. Sana bundan evvel bir kart ve bir mektup yollamıştım. Rahatım iyidir. Henüz

banyolara gitmedim. Hava açılınca gideceğim. Bütün düşüncem sensin bir taneciğim. Ferid parayı gönderse de bir an önce gelsen. Dayı Paşa sen ordayken İstanbul'a gelirse, anneme telefon et, sana haber versin, kendisini gör. Anneme mektup yazdım. 15 lirayı aldığımı söyledim.

Çocuklarımı, kaynanamı, Fahamet'i, Coşkun'u, Vedat'ı hasretle kucaklarım.

Sen canımda, kanımda, kafamda, yüreğimde, sen Nâzım'dasın. Hiç olmazsa haftada bir mektubunu beklerim.

(imza)

166

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bir zarf içinde iki mektubunu aldım. Yine çok bedbinsin bir tanem. Olma! Olma, demek kolay, olmamak güç, diyeceksin. Doğru. Ama her ikisi de. Hem olma demek güç, hem de olmamak. Ama senin yenmeyeceğin güçlük yoktur. Kendini ne kadar zayıflamış bulsan, ne kadar kendi kendinin inadına, kendine biraz da kendin zulüm etmek isteyerek ve bundan adeta zevk duyarak, bühtanda bulunsan, ne yapalım ki kuvvetli insansın. İstesen de, istemesen de, ruh kuvvetinden şikâyet etsen de, etmesen de bu böyledir. Sana bunları yazdığım için kızsan da, beni anlamıyor, ben artık eskisi gibi değilim, desen de eskisi gibisin, ve kuvvetli olmak; şimdi senin için öyle görünüyor; felaketinden?! kurtulamayacaksın.

*

Annemle Samiye bayramın ikinci günü geldiler. Sana gelmeden önce telefon etmişler, fakat cevap alamamışlar. Samiye bana bir gömlek, annem çorap getirdi. Dört beş saat kadar konuştuk, döndüler. Samiye parayı sana yollayacak, yalnız bu ay biraz geç kalmış.

*

Semiha'dan bir mektup aldım. Aynen diyor ki : "Pek yakında hürriyetinize kavuşabileceğinizi dayınız bana katiyetle söylediler ve size böylece yazmamı rica ettiler. Para meselesi ve tercüme işi bayram ertesi halledilmiş olacaktır. Tosca'yı önümüzdeki aylar içinde oynuyoruz ve siz tercüme ettiğiniz bu eserin ilk temsil gecesi tiyatroda olabilirsiniz..."

İşte böyle, karıcığım. İster inan ister inanma. Herhalde çıkacaksam dahi meclis tatil olduğuna göre iki üç ay sonra bu saadete kavuşacağız.

*

Kemal'den her hafta muntazaman mektup alıyorum. Bir mektubunda : Nâzım sen yalnız arkadaşların için fedakârlık etmesini bilirsin, kendi nefsine karşı şefkat gösterdiğine henüz rastlamadım, diyor. Hemen hemen her mektubunda seni anıyor. İşte sana dair yazdığı bazı satırlar : "O benim – bütün kibrime göre – kendime layık gördüğüm 'kırmızı saçlı' bacıdır. Onu anlatan, anlatabilen bir roman okuduğumu hatırlamıyorum. Ona verilecek bir isim : Erkek-kadın, idi. Halbuki Viktor Margrit bu adı şımarık bir zengin kızına harcamış bulunuyor. Yine en iyisi senin bulduğun : Kırmızı saçlı bacı. Onu pek göresim geldi. Ne dersin? Bir gün buluşursak Piraye'yi eğlendirmek için komik hikâyeler topluyorum." - "Piraye oraya gelirse bir arada resim çıkarır yollarsınız. Seni o kadar değil, lakin kızıl saçlı bacımı pek göresim geldi canım."

Daha bir yığın böyle yazılar var. Bunları nasıl sevinçle okuduğumu bilirsin. Bilirsin ki en kuvvetli tarafım; bazen bu kuvvet zıddına dönüp zaafım olur; senin benden çok sevilmen, beğenilmen, hayran olunmandır. Çünkü tanıdığım insanlar arasında en hayran olunmaya hakkı olan sensin. Ve düşün ki bu harikulade insan benim, yalnız benimdir, benim karımdır. Bu husus mülkiyetçi, egoist, ama dehşetli egoist olan yegâne tarafımdır. Yalnız bu hususta hiç kimseyi değil, herkesten önce kendimi düşünürüm.

*

Pipoyu, boyaları henüz almadım. Halamdan da henüz para gelmedi.

*

Müdür Bey sağ olsun senin otel işiyle alakadar.

Memet'i, Suzan'ı, Fahamet'i, Vedat'ı kucaklarım. Kaynanamın ve senin ellerinizden öperim

(imza)

167

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Yeni yılımız ümidini, zaferini, kaybetmeden geçsin. Sen bir yıl daha gençleştin, Suzan bir yıl ihtiyarladı, ben bir yıl daha seni sevdim.

Sana bir şey söyleyeyim mi bir tanem, şu ara sıra çıktın, çıkıyorsun diye bizi, daha doğrusu seni heyecana düşürmeseler ve düşürmekte devam etmeseler, bana öyle geliyor ki daha rahat ederdin, asabın bozulmazdı. Bu seferki teşebbüsten de fazla bir şey bekleme. Ben bu hususta, bedbin değil, sadece realistim, ama bakarsın çıkarım. O zaman ne âlâ... Ama çıkmazsam da yüzdük yüzdük sonuna geldik.

Dayı Paşanın İstanbul'a gelip, iki gün kaldıktan sonra döndüğünü gazetede okudum. Belki anneme uğramıştır. İstersen sen bir telefon et anama. Çünkü validemiz hanımın dalgınlığı soyumuz icabıdır.

Senden geçen mektuplarımdan birinde de rica etmiştim, bana (1) pipomu, (2) annemin vereceği guvaj boyaları, (3) okunacak Fransızca, Türkçe roman yolla. Memo benim defteri hazırlıyor mu?

Ferid'e tekrar mektup yazdım. Semiha'ya da yazdım, Ziya Beyi yahut Dayı Paşayı görüp Ferid'i sıkıştırsın diye.

Burda otel meselesiyle alakadar oluyorlar. Bir iki gün sonra kati cevap verecekler. Annem dayıma mektup yazsa, Dayı Paşa da Valiye mektup yazsa çok iyi olacak. Çünkü ben bir defa banyoya gittim. Fakat kelepçeli ve iki jandarma ile. Müdür bey çok üzüldü. Jandarmaya benim şerir, serseri olmadığımı anlatamadı. Ne yapsın adamcağız? Dayı Paşa Valiye bir mektup yazsa da Vali Bey ufak bir alaka gösterse, banyoya rahat rahat gidip gelmem mümkün olacak.

Sana yine bir sürü angarya, anneme telefon edeceksin, boyaları, pipoyu filan postaya vereceksin, canım bir tanem, her şeyim, karıcığım.

(imza)

168

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu yine bir mektup. Bundan evvelki hâlâ cevapsız.

Bende burda 30 liran var. Opera tercümesine mahsuben. Mütebakisi de çok yakında gelecek. İhtiyacım var diye süratle, geri kalanının muameleleri bitene kadar, alelhesap 30 lira göndermişler.

Burda bir kaplıca otelinde günde, 50 kuruşa, banyo da dahil sana bir oda bulundu.

Binaenaleyh sevgili zevcem, ruhu revanım, hemen geliniz, beni görünüz, sizi otelinize sevk edelim. Sonra ziyaretinize gelmeye çalışalım.

İstersen para burda, kasada dursun, gelince alırsın, istersen hemen sana göndereyim. Cevabınıza muntazırız sevgili, altın saçlı ruhumuz...

(imza)

169

27. 1. 1941

Telgraf :
Göresim geldi. Gel. Nâzım

170

18 - 3 - 941

Benim iyi çocuklarım,

Annemizle hep sizden konuşuyoruz. Annemizi ne kadar severim bilirsiniz; o, dördümüzün en akıllısı, en güzeli, en iyisidir. Sonra düşünün, sizi doğurmuş : Birbiriniz için ve benim için!.. Sizin gibi çocuklar doğuran, sizin gibi çocuklar büyüten, yetiştiren annemizin başkaca beğenilecek hiçbir şeyi olmasaydı bile bu onu hepimizden çok sevmekliğime yeterdi.

Annemiz sizi bana anlatıyor, ben sizi ona anlatıyorum. Babanız olmaklığım gururum ve sevincimdir. Ben hapisteyken bile kendimi kökü baltalanmış bir ağaç saymıyorsam, dünyada sizin yaşadığınızı bilmekliğimdendir.

Dedenizi düşünüyorum. Sizin için temenni edebileceğim en şefkatli dedelerden biridir. Onu şimdi çok iyi anlıyorum. Çünkü yakın senelerde Suzan evlenirse ben de dede olacağım. Yarınki dedeliğimi bugünkü dedenizden talim ediyorum. Ben de yarın Suzan'ın çocuğu, öbür gün Memet'in evladı için dedeniz gibi çok seven bir dedeyim.

Tam boy ve akıl ve yürek serperken yanınızda olamadım. Hapise girdiğim vakit çocuktunuz. Bensiz üç sene içinde genç kızlığa, delikanlı namzetliğine bastınız. Kızım ve oğlum için, onların günlerini daha mesut edecek vazifelerimi yapamadımsa, bilirsiniz ki suç benim değildir. Fakat önümüz bahar, yaşanacak güzel günlerimiz var, babişiniz annenizi ve sizi daha bahtiyar edecek kadar kuvvetlidir.

Size çok güzel şeyler yazmak isterdim, çocuklarım. Babanızın yüreği sizinle doludur. Fakat babanızın kötü bir huyu vardır, senelerdir duyduğu şeyleri şiir denen bir aletle yazmaya alıştığı için, yüreği titreyince doğru dürüst mektup yazmasını bile beceremez.

Bana, sırf benim için, bir resim çektirip gönderirseniz bahtiyar olurum.

Sizi hasretle kucaklar, dedenize, iyenize selamlar edip ellerinden öperim.

Ninenizi ihmal etmeyin. Eğer o olmasaydı annemiz olmazdı. Annemiz olmayınca da biz olmazdık. Halbuki bu dünyada bizim olmamız çok iyi oldu.

Babişiniz
(imza)

Memet, Senden ricam, bana cila için gomalak al. Aktarlarda, Kadıköy'de bulursun.

171

(Tarihsiz)

Karıcığım

Geçmiş olsun. Ne tuhaf şey, bende hastalandım. Yataktayım. Merak etme. Yarma bir şey kalmaz. Kendine iyi bak. Hasretle.

(imza)

172

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sabırsızlıkla beklediğim mektubun geldi. Hastalandığına çok ama çok üzüldüm. Geçmişler olsun. Çabuk iyi ol. Kendine iyi bak. Nezle deyip geçme. Doktor çağır. Kaynanacığımm resme sevinmesi beni bahtiyar etti. Semiha yakında operadan para yollayacaklarını yazdı. Parayı alır almaz sana gönderirim. Kaynanama 5 lira posta parası verirsin.

*

Sen gittin, karıcığım, ben sersemledim. Kafasına kuvvetli bir yumruk yemiş Şarlo'ya benzedim. Hâlâ kendime gelemedim. Geleceğim de yok. Sensiz kendime gelmektense böyle sersem sepet, afyon yutmuş gibi dolaşmayı tercih ederim. Sen yoksun, dünyam yok.

*

Selma bana buzlu fotoğraf camı gönderecekti. Ölçüyü yanlış yazdırtmışım. 13x18 olacak. 9x18 değil.

*

Benim iki çift çorabım kaldı sende, onlarla beraber camı da göndersin Selma'cığım.

*

Sen gittin havalar düzelmedi. Düzelip de ne olacak! İster düzelsin ister düzelmesin! Sen gittin bir kerre...

*

Leylâ'yı kucaklarım. Resimde seni pek cadı gibi yapmış adeta kızdım. Darıldım. Benim tarafımdan kucakla mendeburu. Bana verdiği sözleri tutmazsa darılırım.

Halamdan para geldi.

*

Sen gittin, karıcığım, canım ne sıkılıyor, ne de sıkılmıyor. Anesteziyapılmışgibibeynime,hiçbirşeyhissetmiyorum.Senne çabuk gittin. Hay aksi şeytan bu kadar da çabuk gidilir miymiş?

*

Ne yazayım istiyorsun. Ümidini kaybetme.Ben senin yüzünü düşündükçe, sesini hatırladıkça ümidim artıyor.

*

Bir ay sonra gelirim diyorsun. Günleri saymak yaşadığımızı idrak etmek demektir. Günleri sayıyorum.

*

Âşık olmayan adam bir bok olamaz diye yazdım Kemal'e. Ben âşık olduğum için şairliğin falanın filanın üstünde bir şeyim herhalde.

*

Kaynanama, Fahamet'e, Selma'ya, Vedat'a hasret ve selam. Seni ve üç çocuğumuzu doya doya kucaklarım, anacığım.

(imza)

Sen gittikten bir gün sonra annemden mektup geldi. Sana yolluyorum.

N. H.

Sait Beye derhal mektup yollayacağım. İbrahim efendi hastalandı. Gelince adresi yazarım.

173

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Bundan önce Bursa'dan yazdığın mektuba cevap vermiştim. Sen de onu almışsındır. Hastalığına dehşet-

li üzülüyorum. Ne yapsam ne etsem, karıcığımın imdadına nasıl koşsam diye çırpınıyorum. Ne olur bari; ben seni bu kadar üzüyorum; başkaları, başka sevdiklerin üzmeseler. Farkında olmadan, seni her üzene karşı ben de kızgınlık duyuyorum. Suzan'ı sana müdafaa ettiğim halde, şimdi bayağı kıza güceniyorum, küskünüm. İzin versen de ona bir mektup yazsam, babacığının kalbinin nasıl kırık, küskün olduğunu inceden inceye anlatsam, ona biraz bir mektuba sığacak kadar olsun hayatı anlatabilsem...

Memet'in mektep işi ne oldu? Leylâ'yı tebrik ederim – kemali ciddiyetle – ilk alfabesi uğurlu kademli olsun.

Sen İzmit filan seyahatini ihmal etme. Kırk yılda bir bu hususta dinle beni. Biraz dolaşmak seni açar.

İhsan'dan para almayı ihmal etme.

Muhittin Bey, muharrir İsmail Habib ve bir zat daha ziyaretime geldiler – Vedat'ın telefonu üzerine – Fahamet'i, Vedat'ı kucaklarım.

Kaynanamın tombul ellerinden öperim. Çocuklarımı, aksi kızım da dahil, ve seni hasretle kucaklar ellerinden öperim, karıcığım.

(imza)

174

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Seni görmek, görmemek, görmeyi ve görememeyi düşünmek. Ömrümün en büyük tefekkür meşgalesi bu.

Seni görünce söyleyeceklerimi unutuyorum. Seni göreceğimi düşünüp hazırladığım sualler duman olup kayboluyorlar.

Seni, senin hudutlarının dışında seviyorum, karıcığım!

İlanı aşk faslı uzayabilir. Ve çok iyi olur, biricik güzel işim olurdu. Fakat bacağımın sızısı var. Bu sefer gelişinde bana bir fanila don getir. Bedrettin Destanı'nı unutma. Sonra anneme yaz, bu hafta içinde istidaları bastırıp bana provalarını getirsin.

Memo'yu, Suzan'ı kucaklarım. Kaynanamın ellerinden öperim. Fahamet'i, Vedat'ı, Selma'yı kucaklarım. Büyük Hanıma ve Misket'e hasret ve selamlar.

(imza)

175

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Resimleri ve mektubunu (ikincisini) aldım. Bu da benim ikincisidir.

Hastalığına müthiş üzülüyorum. Ama sakın üzülüyorum diye her mektubunda sıhhi vaziyetini olduğu gibi, hiçbir şey saklamadan bana yazmamazlık etme. Buna, senin sıhhatini olduğu gibi bilmememe her şeyden çok üzülürüm.

Aman karıcığım, kendine iyi bak. Kendini düşün biraz, sana kimseden bu hususta fayda yok. Nişanlananlar nişanlanır ama sen hasta kalırsan, ve sağa sola koşup, iş görüp hastalığını arttırırsan, nişanlıların nişanlanması seni bana veremez ki! Kendini düşünmüyorsan, çocuklarımızı ve beni düşün...

Annem de bana böyle mektuplar yazdı. Şimdi ben de senin annenim. Aman karıcığım, hemen doktora git.

Semiha'dan mektup geldi, yakında geri kalan opera tercümesi ücretini yollayacaklarmış. İyi olduktan sonra Samiye'ye, oradan da bana geleceğin haberine dünyalar kadar sevindim. Anneme istersen telefon et, hastalığını söyle... İcabederse yazayım ona, sana süratle doktor ve tedavi parası bulsun. Sensiz bu dünyada kör, sağır ve elsiz ayaksız kalırım.

Fahamet'e de geçmiş olsun.

Öyle sinirliyim ki, benden hakikatı sakladığını sanıyorum. Çok hastasın gibi geliyor.

*

Ben sen gittikten sonra hiç çıkmadım. Bugün belki dişçiye gideceğim.

Memet'i, Suzan'ı, Leylâ'yı, üç çocuğumu kucaklarım.

Şiir filan yazdığım yok. Ara sıra felsefe okuyorum. Resim filan da yaptığım yok. Sana tahta bir yüzük daha oyuyorum. Bu hepsinden güzel olacak.

*

Sevgilim. Seni ve Leylâ'yı kucaklayarak çıkardığımız resim pek içime dokundu.

Sevgilim, karıcığım, her şeyim.

İyi ol, doktora git, bana mektup yaz, resimlerini, fotoğraflarını gönder. Çok, çok fotoğraf, hem de her hafta bir fotoğraf çektir ve yolla, ancak bu suretle sıhhatine inanırım, yoksa çıldırırım, karıcığım. Dehşetli üzülüyorum.

Kaynanamın ellerinden, Vedat'ın, Fahamet'in, Selma'nın gözlerinden öperim.

Sevgilim, karıcığım.

Bir tanem, efendim.

(imza)

176

28 - 4 - 941

Karıcığım,

İkinci mektubunu da aldım. Birincisine derhal cevap yollamıştım. Fakat çocuk esirgeme pulu yapıştırılmadığı için eline geç geleceğinin şimdi farkına vardım.

Canım, bir tanecik karıcığım, kendine iyi bak. Sana bugün 100 lira gönderdim. Tercümeden bakiye 122.50 lira imiş. Semiha hepsini yolladı. 22.50, yirmi iki buçuk lirasını alıkoydum, ihtiyat yanımda kalsın diye, 100 lirasını sana gönderdim. Hastalığına çok canım sıkılıyor. Ama tasavvur edemeyeceğin kadar üzülüyorum. Nekahat devreni mümkün olduğu kadar uzat. Hemen iyi oldum diye kalkma. Çok rica ederim. Bu dünyada en kıymetlim, en sevgilim, en iyi ve en akıllımsın. Kendini düşünmez-

sen, çocuklarını ve beni düşün. Münasebetsizlik etme. Yataktan çıkma. Bana tercüme gelecek. Mahsuben para alır, sana derhal yollarım. Gıdana iyi bak. Tereyağı, yumurta, et suyu, beyin, et, bol sebze, şeker, süt ye ve iç. Bu yolladığım 100 lirayı derhal sıhhatin ve gıdan için sarfet. Merak etme seni parasız bırakmam. Fahamet'in hastalığına üzüldüm. Geçmiş olsun. Leylâ'yı hemen göresim geldi dersem inan. Kıza çok çabuk ısınıverdim.

Bir tanem, kendine iyi bak. Boyuna, mütemadiyen, kendine iyi bak, gıdana ehemmiyet ver, doktor çağır diye yazmak istiyorum. Öyle endişe içindeyim ki... Sen hasta hasta gittiğinden beri deli gibiyim. Dışarı iki defa çıktım. İkisinde de dişçiye gittim. Bir dişimi doldurtuyorum. Kemal'den çoktandır mektup alamadım. Ona da, yarın mektup gelmezse, telgraf çekeceğim. Sait Beye mektup yazmıştım. Fakat adresi değişmiş. Yeni adresine derhal mektup yollayacağım. Yayalar Köylü İbrahim Efendinin adresini gelecek mektubumda yazarım. Kendisi hastahanede, gelince öğrenirim.

Kaynanamın ellerinden öperim. Vedat'a, Fahamet'e, Macide'ye selam, üç çocuğumu ve seni hasretle kucaklarım, anacığım. Kendine çok, ama çok iyi bak, kuzum

(imza)

177

2 - 5 - 941

Karıcığım,

Leylâ'nın sandık modelli mektubunu aldım.

Şimdi sorduklarıma derhal cevap ver :

1. 100 lira yolladım. Aldın mı?
2. Arada bir mektubumu almamıştın. Onu aldın mı?
3. Naci Sadullah sana gelecekti. Geldi mi?
4. Kemal sana mektup yollamış. Aldın mı?
5. İyi gıda alıyor musun? İyi gıda alıyor musun? İyi gıda alıyor musun?

Ben dişimi yaptırıyorum. Bir dişimi doldurtuyorum. Öndekinin bir tanesini kaplatıyor – beyaz bir madenle – ve bir tanesini yani öndeki boş yeri beyaz dişle kapatıyorum.

*

Seni dehşetli seviyorum.

*

Seni dehşetli sevdiğim için bedbaht ve bahtiyarım. Bahtiyarlığın fazlası bedbahtlık oluyor.

*

Dayım İstanbul'a geldi. Acaba annemle görüştüler mi?

*

Karıcığım, bir tanem... Gözümün nuru.

Suzan'ı, Memet'i, Leylâ'yı doya doya kucaklarım. Kaynanam üzülmesin. Onu mesut edebilmek için hayatın ve dünyanın yardımcımız olmaya başladığını unutmasın...

Leylâ'nın sandığını yaptıracağım. Suzan'a da sandık yaptıracağım. Fakat diyorlar ki, İstanbul'un tahliyesi dolayısıyla gayet ucuza gayet kıymetli eşyalar satılıyormuş. Kayınbabama, iyi olduktan sonra uğrayıp bu hususu tahkik edersen, belki burda yaptıracağımızdan çok daha iyisini kıza alabiliriz...

*

İbrahim efendinin adresi :
Pendik civarında Yayalar Köyü.
Seyit Ağa oğlu İbrahim hanesi.

*

İstersen anneme bir telefon et. Hasta olduğunu söyle. Seni görmeye gelsin.

*

Halama da telefon et, istersen...

Karım, her şeyim. Pirayende'm.

Mektubunu, sorduğum suallere vereceğin cevaplarla beraber süratle beklerim.

(imza)

178

6 - 5 - 941

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Çok şirindi. Cezalı Leylâ'nın ağaç altındaki haline yüreğim parçalandı. Ona söyle, kabahat yapıp cezaya çarpıldığı zaman ben de burda onunla beraber cezaya çarpılıyorum. Kendisine acımıyorsa bana acısın. Uslu, yalan söylemez, annemizi üzmez olsun.

Naci, Abidin, Esat Âdil beni ziyarete geldiler. Sana da gelecekler.

Mektuplarını postaya yetiştirmek için hep kısa yazıyorsun. Hem postaya yetiştir, hem de uzun yaz, olmaz mı?

Gıdana dikkat et, karıcığım, kan yapacak şeyler ye. Kuzum, ne olur? Kan yapacak neler yiyorsun bana yaz ki içim rahat etsin.

Çocukların imtihanı verdiklerine sevindim, geri kalan derslerden de yüzlerinin akıyla çıkacaklarına eminim. Benim çocuklarım akıllıdırlar.

Bana, çorap filan yollayacaktın. Boş bir zamanında gönderiverirsen memnun olurum. Bir de Eskişehir taşından pipom. Bir de, bir zaman sonra İstanbul'a inersen, şu benim mürekkepli kalemi tamir ettir. Yine sana bir yığın angarya. Ama tamamiy-

le iyileşmeden sakın ha bu angaryalarla meşgul olma. Her şeyden evvel sıhhatin lazım. Ben geçen gün Raşit Kemali ile beraber Eski Kaplıcaya gittim. Yıkandım. Dişlerimin tedavisi devam ediyor. Seni çok göresim geldi. Kafamda, gözümde, burnumda, yüreğimde ve ellerimde tütüyorsun. Ortalık biraz vuzuhlaşsın, sen de iyileş adamakıllı, bir iki günlüğüne beni görmeye gelirsin, değil mi?

Dün akşam hapishanede kavga oldu, Feriköylü İbrahim isminde bir ağayı bıçakla öldürdüler. Kabahat açlıkta. Açlar olmazsa ağalar ve ağalık olmaz.

*

Karıcığım,

Yeni resim çıkart ve bana gönder. Hastalıktan sonra, iyileştiğine iyice kanaat getirmek için resmini görmeye ihtiyacım var.

Hâlâ şiir yazamıyorum. Pek tembelim. Müthiş tembel. Azar azar felsefe okuyorum. O kadar.

Kaynanamın ellerinden öperim. Vedat'a selam. Fahamet'e, Selma'ya hasret. Seni ve üç çocuğumu kucaklarım.

Karıcığım,

Kuzum, kendine iyi bak, kan yapacak şeyler ye. Şişmanlayacağım diye kuruntu yapma. Beni üzme. Bol bol gıdalı şeyler ye. Bol bol uyu.

Kocan ve baban
(imza)

179

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Ara mektubunu aldım. Bu benim sana ikinci mektubumdur. Mamafih bundan evvelkileri almadığına şaştım. Sende bundan başka iki mektubum olacak, birisi bugünkü gibi küçük bir defter kâadına yazılmış, Kemal'in Malatya'ya sürüldüğünden ba-

his, ötekisi daha evvel, içinde kalemden, tamir edilecek filan, siparişler vesaireden bahis. Bunları alıp almadığını rica ederim bildir. Memet'i hemen alıp gelirsen çok sevinirim. Bir iki gün kalıp gidersin. Burası cennet gibi, gezmiş olursunuz. Masraf da fazla olmaz, hem ben o masrafı açıktan çıkartırım.

Seyda'nın babası ölmüş. Zavallı Kadri Bey. Seyda'ya mektup yazdım.

Ölünüyor, hasret çekiliyor, yaşanıyor, velhasıl hayat akıp gidiyor. Bunlar da laf...

Hakikat olan seni sevdiğimdir, seni dünya gözüyle bir iki saat olsun daha görebilmek iştiyakımdır.

Kocan.
(İmza)

180

13 - 5 - 941

Karıcığım,

Senin ve Leylâ'nın mektubunuzu aldım. Leylâ'ya ayrıca mektup yazıyorum. Okuyup anlasın bakalım. Sen şu dört perşembe orucunu hangi işinin olması için adadın ve hangi işin bu adak sayesinde oldu ki oruçlara başladın? Aman bir taneciğim, şimdilik oruçtan filan vazgeç, zayıfsın, kansızsın, ben senin yerine tutarım. Benim orucum hem daha makbule geçer. Alayı bırakalım, karıcığım, oruç filan, iyileş, sıhhatini bul da bu çeşit acayipliklere yeniden heveslendinse, ki ben bu "hevesin" sebeplerini pek âlâ anlıyorum, o zaman tatmin edersin. Şimdi ha babam tıkınmaya, kanlanmaya, canlanmaya bak.

*

Ben burda hayatımı intizama soktum. Sabahları 7:30 kalkıyorum. 8 radyosunu dinledikten sonra, 8:30'dan 12'ye kadar okuyorum. Felsefe en sevdiğim mevzu. Senden bir ricam var, sendeki eski, yenileri, kırmızıları değil, eski sarı ciltler arasında

onuncu, X cilt vardır. Materyalizm ve Ampiriokritisizm isimli kitap, bana onu, diğer eşyalarla yani : Eskişehir taşından pipom, mürekkepli kalemim, mürekkepli kalemin pompası tamir olacak, battaniyem, evet şu benim getirdiğim battaniye olacak, ve çoraplarla beraber yolla.

Kendimden memnunum. Okumak dehşetli bir zevk oldu benim için. Herhalde bu yeni hamleyle ilme verilişimden sonra yazacağım yazılar da daha güzel ve derin olacaklar.

*

Sensiz olmaktan başka sıkıntım yok. Senin yanında olsam, yanında olsam.

*

Kaynanamın ellerinden öperim. Bana güvenmesini, sözlerime inanmasını isterdim. Onu elbette bahtiyar edeceğiz. Anneme uğrarsan ve halama telefon edersen memnun olurum.

Semiha'dan ve şair Behçet Kemal'den mektup aldım... Bana tercüme için kitap yollanacakmış. Bir an evvel yollasalar da senin imdadına yetişsem.

Kardeşimden ve annemden, kendilerine yazdığım halde çoktandır mektup alamıyorum. Meraktayım.

*

Suzan'ı, Memet'i, Leyla'yı kucaklarım. Fahamet'e, Vedat'a, Selma'ya, Macide'ye selamlar. Misket'e de selam, Argiro'ya da...

Ellerinden öperim karıcığım.

(imza)

Mektubu verirken son mektubun da geldi. Ben Kemal'e derhal beş lira gönderdim. Çünkü bana da telgraf çekti. Telgraf havalesiyle ben de dün yolladım. Suzan'a, Mehmet'e söyle, derhal doktora gitsinler. Eğer seni dinlemezlerse beni çok üzmüş olur-

lar. Hakkımı helal etmem. Mehmet bu hususta sana mutlaka yardımcı olmalı.

181

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bugün 1941 senesi Mayıs ayının 17'si. Saat sabahın onu. Demin, beş dakika evvel Materyalizm ve Ampiriokritisizm'i okurken, birdenbire benim için dünyanın en güzel maddesi olarak karşıma çıkıverdin. Bilmem neden, içimde acayip bir keder var. Bu belki de şundandır :

Kemal'den evveli gün telgraf aldım, Kemal'i Malatya'ya, Hikmet'i Amasya'ya sürüyorlarmış. Sürülmek tabiri biraz komik. Çankırı'yla Malatya ne olacak? Hepsi hapishane. Fakat Malatya, çok şirin ve ucuzluk olmasına rağmen, çocukcağızla aramıza bir hayli kilometre koyuyor. Naci'ye derhal mektup yazdım. Kemal'in alacağını göndersin ve Bursa'ya nakledilmesi için teşebbüste bulunsun diye. Fakat, kim bilir, belki beni de Bursa'dan başka bir tarafa yolcu ederler. Hapishane, hapishanedir. Yalnız Bursa Hapishanesine alışmıştım, ve seni burda sık sık görebiliyordum. Çok uzak bir tarafa dehlenirsem seni uzun zaman göremeyeceğim demektir.

İşte belki bu ihtimal beni böyle birdenbire kederli yaptı ve sıra harici sana mektup yazdırttı. Bir an evvel iyileş de karıcığım, bir iki günlüğüne bana gel, ne olur ne olmaz, seni doya doya seyredeyim.

İşte bu kadar.

Bu mektupcağız yalnız bunun için, yalnız sana yazıldı, karıcığım.

(imza)

182

25 - 5 - 941

Sabah yedi kalktım. Marangozhaneye indim. Piraye'nin kutusuyla uğraştım. Öğle yemeğinde semizotu yedim. Gece ikide uyudum. Piraye'yi çok düşündüm.

26 - 5 - 941

Bugün altı buçukta kalktım. Marangozhanede Piraye için çalıştım. Bezelye yedim. Öğleden sonra yazıları temize çektim. Akşam bahçede dolaştım. Piraye'yi seviyorum. Gece bir buçukta uyudum.

27 - 5 - 941

Piraye'nin sandığını gönderdim. Zavallı sandık hanımına hasretti. Karşımda her gece el ayak çekildikten sonra sızlanıp durur, Beni gönder, beni gönder, diye yalvarırdı. Sandık gitti. Benden bahtiyar. Piraye'yi görecek.

28 - 5 - 941

Piraye'den mektup geldi. Dünya güzel.

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Hele şükür mektubunu aldım. Yine hastalandın diye dehşetli üzüntü içindeydim. Evvela, senaryoyu benim adresime taahhütlü olarak yolla. Elime gelir. Yani, Nâzım Hikmet, Cezaevi, Bursa adresine ve emin olsun diye taahhütlü bir zarf içinde. Saniyen benim battaniyeyi gönder. Kitabı da yolla.

*

Ben gelecek ayın ortalarını iple çekiyorum. Senaryodan avans para alırsak 10 lirasına filan kıyıp belki de daha tez zamanda gelirsin. Seni ben de bir gördüm bir kaybettim. Rezalet. Ne çabuk gelip ne çabuk gittin, sevgilim.

Ah benim canım karıcığım. Bir tanem efendim. Ah benim sevgilim, sev – gi – lim...

Kemal'den Malatya'dan mektup aldım. Sana çok çok selam ediyor.

Annemi görmeyi ihmal etme, sevgilim.

Kaynanamı kucaklarım, kucaklarım.

Kısa kesiyorum. Postaya yetişsin de, senaryo bir an önce gelsin de, bir an önce avans alalım da, bir an önce gel diye...

Fahamet'i, çocuklarımı, Suzan'ımı, Memet'imi, Leyla'mı kucaklarım.

Ellerinden öperim.

(imza)

183

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana kolay okuyasın diye daktiloyla yazıyorum. Muhsin'in mektubu, kitap, hikâye kitabı geldi. Senaryoya derhal başlıyorum. Daha battaniye ve öteki kitap gelmedi. Parayı aldığına sevindim. Semiha'dan da mektup geldi. Tercüme edilecek bir kitap için avans yollayacaklarmış.

Muhsin'e telefon et. Benim tarafımdan teşekkür et. Ben de ona ayrıca mektup yollayacağım. Annemi gördün mü?

Karıcığım. Sevgilim. Birinci senaryoyu bitirince hemen sana telgraf çekeceğim. Sen gelip alır götürürsün. Yolda filan kaybolur da emekler boşuna gider sonra. Yani senin anlayacağın ayı doldurmadan Bursa'ya yolculuk var. Ne iyi, ne bahtiyarım. Belki seni bir hafta sonra göreceğim. Yaşasın senaryoculuk.

Ne tuhaf daktiloyla yazınca mektup kısacık oluyor. Mektup da ne demekmiş? Bir hafta sonra sen varsın. Yaşasın Bursa ile

İstanbul arasındaki yakınlık. Velhasıl bahtiyarım. Çocuklarımı, kaynanamı, Fahamet'i, Vedat'ı kucaklarım. Seni buraya gelince kucaklayacağım.

184

(Tarihsiz)

Karıcığım,

13-26 ya kadar senaryonun mütebakisini de yolluyorum işte. Üç dört gün sonra belki de tamamını yollarım. Parasını alır almaz derhal gelirsin. Kemal'den bir mektup aldım, diyor ki : Bilhassa bugünlerde Piraye yengemi dehşetli seviyorum ve bilmem neden ikinizin hep bir arada olmasını bilhassa bugünlerde istiyorum.

Karıcığım, ben seni her zaman çok ama çok sevdim, ama yine de Kemal haklı, bilhassa bugünlerde seni çok, inanılmayacak kadar çok seviyorum. Ve her gün yüzünü görmek, sesini işitmek istiyorum.

Kocan, kardeşin, baban, oğlun.

(imza)

185

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Canının sıkıntıda olduğuna çok üzüldüm. Sıkıntın nedir, hangi taraftan, hangi cinsten? Çünkü o kadar çok dert, öyle çeşitli üzüntü içindesin ki hangisinin yine birinci plana geldiğini anlamak, tahmin etmek mümkün değil...

Muhsin'e ikinci senaryonun da mevzuunu yolladım. Mevzuu beğenirse onun da senaryosunu derhal yapacağım. Yalnız bana çabuk cevap verirlerse iyi olur.

Annemi dehşetli merak ediyorum. Samiye'den de ses seda yok.

Sabiha Hanım Bursa'ya banyolara tedaviye gelmiş. Beni de ziyaret etti.

Yolunu gözlerim bir tanecik sevgilim...

Memet'i, Suzan'ı, Fahamet'i, Leyla'yı kucaklarım Vedat'cığımı da...

Kaynanamın ve senin ellerinizden öperim.

(imza)

186

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Ve hayret ettim. Senin hareketinin ertesi günü ben sana ve Muhsin'e uzun bir mektup yollamıştım. Orda Muhsin'e senaryo mevzuunun herhalde değişmesi icabettiğini yazmış, izah etmiştim. Demek o mektubu almadın. Binaenaleyh Muhsin de meselden haberdar olmadı. Derhal yine Muhsin'e yazıyorum. Sen mektubu derhal ona gönder. Çünkü öteki senaryo yani Muhsin'in yolladığı ve seninle saçmalığı üzerinde konuştuğumuz mevzuun kötülüğünü ben omuzuma alamam.

*

Sandığı ve iskemleyi yapıyorlar. Tepsi oldu. Hazır. Seni bekliyor.

*

Ah karıcığım, nasıl seni göresim geldi bilemezsin. Senden uzak, seni her gün, her saat, her dakika görmeden yaşamaya tahammülüm kalmadı artık. Hastalığına çok üzüldüm. Yine nedir başına gelen? Ah karıcığım, bir tanem, her şeyim!

*

Çocuklarımı kucaklarım.
Mektubumu alır almaz derhal hemen o gün cevap ver.

(imza)

187

(Tarihsiz)

Karıcığım,
Mektubunu aldım. Mahmudiye Oteli'nde sana pazartesi günü için yer tutsunlar diye bugün haber gönderdim. Orda yer yoksa Servinaz'da vardır. Esasen söylendiğine göre oteller pek dolu değilmiş bu günlerde.
Pazartesiyi iple çekiyorum. Senaryonun üçüncü parçasını, son parçasını yani, gönderdim. Almışsındır.
Habibe Hanıma tepsisini yolladım. Öteki tepsi de hazır. Sandığın birincisine başlandı. Memet oğluma mektup yazdımdı. Almıştır.
Burda hayat bildiğin gibi. Senin hasretinden başka üzüntüm ve seni pazartesi göreceğimden başka sevincim yok...
Bir tanem. Karıcığım.

(imza)

188

(Tarihsiz)

Piraye,
"Aşkolsun karıcığım... Bana yine mektup yazmadın..." diye başlayacaktım. Sonra birdenbire, kim bilir yine ne kadar çok sıkıntısı, derdi vardır, diye düşündüm...
Karıcığım,
Nasılsın? Nelere üzülüyorsun? Ne tuhaf, dört seneye yakındır hep böyle, karşı karşıya geldik mi, konuşulacak bir yığın şey olduğu halde, birbirimizin yüzüne doya doya bakmak endişe-

siyle olacak, ne kadar az konuşuyoruz... Sonra ayrılınca hiçbir şey konuşmamanın verdiği azabı duyuyoruz...

Karım,

Senden mektup yok. Binaenaleyh bende de neşe kalmıyor. Eylülde gelirim dediydin. Eylüle kadar yığınla zaman var. Tam 30 gün. Eylül çabuk gelse, sen çabuk gelsen. Eylül ayının bu kadar mühim bir ay olduğunu bilmiyordum.

Vedat İzmir'den bir kart yolladı, seni burda bildiği için ikimize de selam yolluyor.

Sandık yapılmakta. Sen ikinci senaryonun parasını ne yaptın? Almayı ihmal etme. İstersen Muhsin'e mektup yollayayım. Derhal cevap ver ki parasız kalmayasın.

Karıcığım, bir tanem. Çocuklarımı kucaklar, kaynanamın ellerinden öper, mektubunuzu beklerim muhterem zevcem efendim.

(imza)

189

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Hasret başladı. Zaten gözümün önünden kaybolur olmaz hasret başlıyor.

Mektubu Muhsin'e derhal gönder. Düşündüm taşındım. Mesuliyeti üzerimden atayım da isterlerse yine verdikleri mevzuu yaparım.

Fahamet'e, Vedat'a, Selma'ya selam. Çocuklarımı kucaklar, kaynanamın ve senin ellerinizden öperim.

(imza)

190

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Çamlıca'dan döndükten sonra yazdığın mektubu aldım. Sana İhsan'la bir mektup yollamış ve orda, iki senaryodan 800 lira alacağını söylemiştim. Ben senaryoların ikisini de teslim ettim. İhsan'a da rica ettim. 300 lira almış olduğuna göre, geri kalan 500 lirayı bir an evvel sana vermesini söyledim. Parayı alınca bana bildir ki içim rahat etsin.

*

Sevgilim, mektuplarımdan birisinin seni ağlattığına hem sevindim, hem üzüldüm. Bu gözyaşlarının sevgiden ve ferahlamaktan gelen gözyaşları olduklarını bildiğim halde yine üzüldüm. Çünkü nasıl olursa olsun senin yeşil altın gözlerinin yaşarmasına tahammülüm yoktur.

Piraye'm,

Bana ne kadar acı şeyler yazıyorsun. Ben her zaman, her yerde, hapiste, hürriyette, sevinçte ve kederde seninle iftihar ettim ve edeceğim. Seninle iftihar etmemem demek kendime güvenmemem, kendi kendime inanmamam demektir. Sen "saçma sapan" olamazsın. Her şey olabilir, iki parçadan birisi ben, kötü insan olabilirim. Mümkündür. Sen benim yüzümden üzülebilirsin, sinirlenirsin, vakidir. Fakat saçma sapan olamazsın. Niçin kendine karşı, yani benim en kıymetli tarafıma, benim yegâne harikalı "yarım parçama" karşı bu kadar insafsız oluyorsun?

Sana bir şey söyleyeyim mi, bir tanem, İhsan'dan para alır almaz, Memet'in kolundan tutup derhal, hiç olmazsa 10 günlüğüne filan buraya gel. Konuşuruz. Sonra Memet yanında olacağı için Uludağ'a gezmeye filan çıkarsın. Mısır bostanının yanında oturur, karpuz ve sütlü mısır yeriz. Senin resmini yaparım.

*

Karıcığım,

Sana karşı öyle saygı ve hayranlığım var ki beni bu hafta mektupsuzluktan çıldırttığın halde sesimi çıkaramıyorum.

*

Canımın içi, "Ne tuhaf hep aynı şeyleri düşünüyoruz," diyorsun. Bunun, tuhaf değil, çok tabii olduğunu anlamıyor musun? Bende senden, sende benden o kadar çok şey var ki eğer aynı şeyleri düşünmeseydik tuhaf olurdu.

Karım, Piraye'm, her şeyim, çocuklarımın anası ve kaynanamın kızı, hepimizi, hepsini toplayan; Selma'nm ablası ve Fahamet'in kızkardeşliği, anamın gelini ve kardeşimin baldızlığı da dahil; kendim de, ben Nâzım Hikmet de dahil, tek başına şahsında, etinde, kemiğinde, ruhunda toplayanım, seni dehşetli seviyorum.

(imza)

Cevabını beklerim.

191

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İkinci mektubunu aldım. Nezle olduğuna çok üzüldüm. Senin nezlen dehşetli uzun sürer. Aman kendine iyi bak. Ertuğrul Muhsin'e Vedat söylesin, ben istediği gibi bir senaryoya başladım. Bir haftaya kadar hazırdır. Ona mektup yazıp işi sürüncemede bırakmaktansa senaryoyu yollamak daha pratik.

*

Burda dört gündür havalar fasılasız yağış içinde. Yağmur durup dinlenmeksizin yağıyor. Böyle havalarda kederlenirim. Fakat bu sefer kederli değilim, insanlara ait dehşetli alakam ve heyecanım, tabiat hadisesi karşısındaki mızmız kederimi ber-

taraf etti. Tepsiler 150 kuruş. Seninki bitti. Ismarlamak istersen, para yolla derhal yaptırayım. Sandık için 15 lira yollayacaksın. İlkönce Suzan'ınki hazırlansın, arkasından Leylâ'nın sandığını yaptırırız. Baklavayı aldım. Teşekkür ederim. Nefis idi.

*

Memet'e uzun bir mektup hazırlıyorum. Geç kaldım. Kusura bakmasın. Babası bugünlerde ancak hepimizin bir tanesi Piraye anasına yazacak halde, oğlum da günden güne büyüyor, babasını git gide daha iyi anlar. Ona temenni ettiğim en büyük saadet, benim gibi kırk yaşına geldiği zaman, benim gibi sevebilmesi ve sevilebilmesidir.

*

Şu ikinci senaryonun da parasını hemen alsak da, havalar da açsa da, sen yine gelsen. Gelecek pazara kadar senaryo biter. Parasını da hemen alırsak 10 güne kadar filan gelebilirsin. Naci gelmedi.

Herkesi hasretle kucaklar, senin ve kaynanamın ellerinden öperim.

(imza)

192

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Hele şükür mektubun geldi. Az daha küplere binip havada dolaştıktan sonra çattt! diye meraktan çatlıyordum.

Bu hafta sonunda geleceğini tahmin ediyorum. Eğer gecikeceksen derhal bildir ve gelirken telgraf çek.

Oğlumdan mektup aldım. Ona da ayrıca yazacağım.

Yolunu gözlüyorum.

(imza)

Gelirken bana bir kasket getir. Getirmiş olduğun kayboldu.

193

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Teşekkür ederim. Sebeplerinin ana hatlarını tahmin ettiğim, fakat teferruatını bilmediğim – bilmediğim için de dehşetli üzüldüğüm, kendime kızdığım – sinirli günlerinde bana bir iki satırlık olsun mektup yazabilmene teşekkür ederim.

Eylül geliyor. Sen geleceksin, belki Memo'm da gelecek. Ben günlerin böyle gelecekler, gelecekler diye geçmesine alıştım, yani, artık bu sabırsızlıkta acı yok benim için, sade ümit var...

İhsan'dan para aldın mı? Kışlık palton, kunduran, elbisen filan yoktur. İhsan'dan daha 500 lira alacağına göre, derhal, ilk parti parayı alır almaz eksiklerini tamamla. Aman ihmal etme, karıcığım. Kışa paltosuz ve kundurasız girebileceğini düşünmek bile beni çok üzüyor...

Karıcığım,

Bu sefer gelişinde belki 10 gün, belki daha fazla kalırsın diye umuyorum.

*

Fahrettin Kerim bir uyku ilacı gönderdi. İsmi "Adonyl". Bir şurup. Tatlı. Günde üç tatlı kaşığı alıyorum. Ve bal gibi uyuyorum. Adeta topladım, şişmanladım, yüzüme kan geldi. Asabi haller için de pek faydalıymış. İstersen sen de bir danışıp al...

*

Annem bana bir golf ve bir iş pantolonu yaptırdı. Golf kışlık. Ötekisi keten, yazlık. Çamaşır da göndermiş. Fakat daha postadan almadım. Sonra Esat Âdil de beyaz bezden – ada bezinden – bir gömlekle bir pantolon yolladı. Pantolon dardı, iade ettim. Yenisi gelecek. Görüyorsun ya kılığı kıyafeti düzdüm. Sen de derhal kendine öteberi al. Neler aldığını bana yaz ki içim rahat etsin.

Sandık bitmek üzere... Şezlong daha duruyor. Tahta bulacaklar.

Canım bir tanem karıcığım. Seni çok seviyorum.

Ellerinden öperim.

(imza)

194

8 - 9 - 41

Telgraf : Hastaydım. İyileştim. Nâzım

195

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Çok, çok evvel çok acı bir mektubunu almıştım. Cevabımda geciktim. Çünkü hastalandım. Yalnız sen hastalanmazsın ya, ben de hastalanırım, işte böyle. Soğuk algınlığı, boğaz filan derken bir zaman yattım. Bu sabah telgrafın geldi. Sevindim. Mektubum gecikince telaşa düşmekliğin beni ve binaenaleyh hayatı sevdiğine, benimle, benim vasıtamla da olsa hayatla alakanı, zannettiğin, tevehhüm eylediğin gibi kaybetmemiş olduğunu gösterir.

Mektubunda, "Yüzüme bakacağını, yani yüzümün çizgilerine bakıp ruhumu, kalbimi, kafamı imtihan edeceğini" yazıyorsun. Ben bu imtihana her zaman hazırım.

Sana derhal telgrafla cevap verdim, aldın mı?

Sandık ve şezlong hazır. Seni bekliyorlar. Benim seni nasıl iştiyakla beklediğimi yazmaya lüzum var mı?

İhsan'dan hepsi, şimdiye kadar, ne kadar para aldın? Tekmil alacağımız 800 lira olduğuna göre, daha ne alacağın varsa istetelim.

Hasret

(imza)

196

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Memet'in başına gelen kaza haberini mektubundan öğrendim. Çok üzüldüm. Tetanos aşısı başka bir serumla karışırsa tehlikeliymiş, yoksa tek başına yapıldığı zaman çiçek aşısı kadar eminmiş. Bunu burda doktordan derhal tahkik ettim. Binaenaleyh üzüntüye mahal yok. Her ne hal ise sana da, bana da geçmiş olsun. Memet aslan gibi delikanlıdır, bir iki güne kadar kalkar. Çocukken hepimizin başından böyle kazalar geçmiştir. Olan çocuklara değil, annelere olur. Annelerin hakkını hiçbir suretle ödemek kabil değil.

Suzan'la barıştığına sevindim. İyi ettin. Ben burda, bildiğin gibi, senin üzüntülerine derman olamamak üzüntüsüyle yaşıyorum.

Her şey düzelir ve hayat yaşayabilenler için akışını devam ettirip gider. Bundan dolayı felaketleri oldukları gibi kabul edip tabir caizse hoş görmek lazım.

Paraya ihtiyacın olur. Memet için filan. İhsan'dan para aldırt.

Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in, Selma'nın, Vedat'ın gözlerinden öperim.

Memet'ime büyük geçmiş olsun. İnsan her şeyde düşerek, yenilerek, düşmemesini, yenilmemesini öğrenir. Suzan'ı kucaklarım. Seni üzmesin artık. Yeter.

Beni derhal Memet'in sıhhatinden haberdar et.

Ellerinden öperim.

(imza)

197

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Aşkolsun, demiyorum, kim bilir yine ne sıkıntın vardır, fakat çoktandır senden mektup alamıyorum. Bundan evvel bir ta-

ne uzun şiirli bir mektup yazmıştım ki onun cevabı geldi, sonra bir tane de küçük şiirli mektup yolladım. Şiir el yazımla, onun cevabı yok. Ve ben kahroluyorum.

Bu ara postasıdır sevgilim. Belki haksız ve egoistçe sitem olsun diye kısadır.

Seni dehşetli seviyorum.

Her şeyim bir tanecik karıcığım.

(imza)

198

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bir ara postası yolladıktan sonra çoktandır beklediğim mektubunu – hem de ne mektup, ne harikulade şeydi o – aldım. Teşekkür ederim. Çoktandır senden böyle güzel bir aşk itirafı bekleyip dururdum, nihayet – belki de kendin de farkında olmaksızın – muradıma kavuşturdun beni.

Sen cahil değilsin, karıcığım. Senin ilminde belki kitapların büyük payı yok, fakat senin ilminde aşkın, ümidin, ıstırabın, sabrın ve sabırsızlığın, yalnız kendine ait ve kendinle hiçbir alakası olmayan, anlatılamayacak kadar çok sevinç ve kederin payı ve temeli vardır. Ve bundan dolayı şahsen benim en zeki ve şefkatli hocamsın. Sen cahil değilsin, karıcığım. Ve cahil olmadığın, ilmin kitaplara, yalnız onlara dayanmadığı için, şimdi ben sana – bu sıkıntılı, müthiş ve düşmanı güldüren günlerde – her zamankinden daha ümitliyim, son gülen güzel gülecektir dediğim zaman beni anlarsın. Bana inandığın için değil, bunun böyle olduğunu sana küçük bir işaretle, bir seven ve ıstırap çeken sesle söylemek kâfi olduğu için...

Son küçük şiirim hakkındaki fikrin nedir? Onu yazmamışsın, büyük şiir hakkmdaki sözlerinle cesaret buldum, sonraki küçüğü beğenmedinse, öylece yaz, ümidim ve şevkim kırılmaz, sana beğendirmek için daha iyisini yazmaya çalışırım. Mektubunda her halde o şiir hakkındaki mütalaa ve nasihatlerini beklerim.

Gönderdiğin manilere bayıldım. Bir duvar takviminin yaprakları arkasında böyle güzel şeyleri ancak senin gözlerin görebilir. Senin gözlerin bende olsaydı, ben onların emrine esnafça – tıpkı kunduracılık zanaatı gibi – bilgimi verir ve dâhiyane eserler yaratırdım. Farkında değil misin ki, sevgilim, senin gözlerinin şavkı gözlerime vurdu vuralı, yani on seneden fazladır ben çok daha iyi yazıyorum.

*

Karıcığım, hatırlıyor musun, bundan üç ay kadar evvel sana : "Üzüleceğiz ama sonra güleceğiz," demiştim. Dehşetli gülmenin zamanı gelmeden önce daha çok üzüntülü günler doğacak, ama batacaklar, çok aydınlık ve bir daha batmayacak olan bir güne yerlerini vermek üzere... Daha çok fena haberlere hazır ol, ama çok iyi haberlerin geleceğinden emin olarak.

*

Karıcığım, öyle aksi zamanda parasız kaldın ki, seninle bir hafta konuşabilseydim. Yüzünü öyle göresim geldi ki...

*

İskemleyi herhalde getirirler. Sandıkları ilk fırsatta yollayacağım.

*

Canım karıcığım, seni nasıl seviyorum. Ve nasıl boyuna bunu yazmak, koca bir mektup kâadını sade "seni seviyorum, seni seviyorum"la doldurmak istiyorum. Seni müthiş seviyorum, karıcığım. Memet gelirse ve fotoğrafında film varsa bana derhal bir resmini çektir ve yolla, en son resmin bende olsun. Seni çok seviyorum, bir tanem.

*

İçimden boyuna yazmak geliyor. Uzun uzun yazacağım. Her şeyden bahsetmek istiyorum sana. Seninle konuşmak ihtiyacı... Celâl'le Muhsin mahkemelik olmuşlar. Duydun mu? Celâl Hamlet piyesi aleyhinde bir yazı yazmış, Muhsin de ona "Mirasyedi" demiş. Celâl dava açmış. Esat Mahmut Karakurt da Celâl'in avukatı imiş. Ömür değil mi? Zavallı Hamlet...

Leylâ'nın yağmurlu havada mektep olmasına şaşmasını ne güzel yazmışsın. Elbette ki çocuk haklı. Çocukların mantığı ve aklıselimi biz büyüklerinkinden çok kuvvetlidir.

*

Harman. Harmanda buluşacağız, bir tanem. Çok aydınlık, çok verimli, çok sarı ve sıcak bir harman olacak ve biz yan yana toprağın üzerine emin ve rahat oturacağız. Ellerini tutacağım ve o kadar hasretini çektiğim, bana öptürmekte o kadar nazlandığın dudaklarından arsızca, doya doya, pervasızca öpeceğim.

*

Ne olur karıcığım, bana, kısa da olsa, sadece seni seviyorumdan ibaret de olsa bir aşk mektubu yaz. Bir ara postayla, bir tek satır. Bir kelime. Böyle bir şey işte...

*

Kemal'den mektup aldım içinde sana dair parçalar var aşağıya geçiriyorum :

"Sana ve Piraye'ye şiirler yazmak istiyorum. Son şiirin o kadar güzeldi ki hep şiir yazmak istiyorum... Memet'in yüzü gözü neden yarılmış, velespitten mi düştü yaramaz, hele işe bak... Anasını üzmek için bir de bu eksikti... Piraye'ye şiir yazmak da epey cüret. Şu benim işimi düşün : Nâzım Hikmet'in karısı be yahu! İnsan tek başına kaldı mı demek fazla şaşırıyor. Mamafi onu o kadar severim ki daha sonraları da bu şaşkınlığa muhakkak tutulacağım... Piraye'ye hürmet ve selamlar, gözlerini hasretle öperim, ağabeyim ve üstadım."

*

Şimdi Kemal'in mektubundan bu parçaları çıkarıp sana yazdıktan sonra, tekrar senin son mektubunu açtım. Okuyorum... Bana bir "kuzum, şekerim" deyişin var, yalnız bu satırları okumak için dünyada yaşamaya değerdi.

Kanın kuruması, beyaz küreyvatların kırmızı küreyvatları yutması hakkında verdiğin malumata teşekkür ederim. Bak bunu bilmiyordum. Bilmediğim, senden öğrendiğim ve öğreneceğim daha yığınla şey var. Fakat beyaz küreyvatlar kırmızı küreyvatları ne zaman yutmaya başlasalar, sade bir tek insan değil, bütün insanlığın canı sıkılır. Ama kırmızı küreyvatlar nasıl olsa beyaz küreyvatları yutacaktır. Sen de, ben de, insanlar da sıkıntıdan kurtulacaklar...

Sana bir şey tavsiye edeyim, tarih oku. Ama öyle tarihi umumi filan değil, onu gayet kısa ve muhtasar bir kitaptan okursun, hususi tarihler, Fransa İhtilali'ne dair, yahut yalnız Yunanlılara yahut Mısırlılara ait tarihler bulabilirsen oku... Mesela Balzac'ı iyi anlamak için demiyorum, sen onu nasıl olsa hepimizden iyi anlarsın, fakat malumatlı ve etraflı anlamak için Fransa tarihini, bilhassa Balzac'ın yaşadığı devre ait Fransa tarihini okumak çok işine yarardı.

*

Bursa'da cezaevi.
Kapatmışlar bir devi.
Ellerini ısıtsın
yüreğimin alevi.

Bursa'da bir otel var
içinde bir güzel var.
Gözlerimin önünde
uzun, beyaz bir el var.

*

Bak ben de sana hemencecik iki mani yazdım. Senin takvimden bulup yazdıkların daha güzeldi ama bunlar senin hasretinle bir dakikanın yarısının yarısında yazıldıkları için bana göre daha değerlidir. Hem düşün ki bu sekiz satır ömrümde irticalen söylediğim yegâne mısralardır...

Çocukları kucaklar. Büyüklere hasret.

Ellerinden öperim

(imza)

199

(Tarihsiz)

Karıcığım, sevgilim, bir tanem efendim,

Kâadın küçüklüğüne bakma, içine büyük ve sevgili ve güzel şeyler yazılıdır. Bursa'dan, Çekirge'den yazdığın mektubu aldım. Dünyalar benim oldu. Tıpkı benim gibi yapıyorsun, ben de senden öyle apansız ayrılsaydım, hem telefon eder, hem mektup yazar, hem de belki telgraf çekerdim.

Yaratıcım, beni halkedenim, her şeyim, en kuvvetlim ve en zayıfım, en akıllım ve en çocuğum. Sen uzun seneler yaşa, nefes al ki, ben cehennemin dibinde de olsam, senin yeryüzünde ışığı gördüğünü bilmek bana yeter, bana kuvvet ve ümit olur. Hiçbir Türk şairinin şimdiye kadar yazamadığı lirik şiirlerini, senin şiirlerini, bir hususi kâtip itinası ve bir güzel sanatlar meraklısı heyecanı ve vazifesiyle toplayıp, tanzim edip tasnif etmekteyim.

Hatice Ran'ın, istersen, tenezzül etmezsen "Ran" soyadını koymayız, bu harikulade şeyleri kendine layık bulmazsan ve istediğin zaman çok daha güzellerini yaratacağından emin bulunduğundan, Hatice ismini de koymazsın. Bu şayanı hayret şeylere bir öksüz çocuk gibi bakar ona münasip bulacağın bir imza atar, yahut da hiçbir imza koymayız. Onlar imzasız da kendilerine yol açacak kadar kudretlidirler...

Donun paçaları biraz daha geniş olursa – ne tuhaf birdenbire tepe taklak yuvarlanmış gibi oldum – daha iyi.

Eşyaları, sandık ve şezlongu göndermek için emrini bekliyorum. Derhal emir ver, derhal eşyaları yollayayım, burada bozulmasınlar.

*

Fahamet'e ve Macide'ye selam. İkisini de şimdi daha çok seviyorum. Seni bana getirdiler...

*

Kaynanamın ellerinden, Vedat, Memet ve Suzan'ın gözlerinden öperim... Leylâ'yı kucaklarım...

Mütehassir kocan
Ellerinden öperek
(imza)

İhsan'dan para al.

200

(Tarihsiz)

Karıcığım;

Mektubunu aldım. Sevindim. Sana geçen gün posta ile Sönen Işık ve Refik Halit'in Memleket Hikâyeleri'ni gönderdim. Alıp almadığını bildir. Muhsin de piyesleri almış mı, almamış mı, öğren ve onu da yaz.

*

Ben burda çorap makinası değil iki adet dokuma el tezgâhı kurdum. Tezgâhları krediyle temin ettim. Ceste ceste parasını ödeyeceğim. Fakat asıl mesele iplik meselesi : Onun için de İktisat Vekâleti'ne, Dayı Paşa vasıtasıyla bir istida yazdım. Eğer lazım geldiği kadar iplik alabilirsem, sen ve ben sıkıntı çekmeden geçinebileceğiz. Haydi hayırlısı.

*

Bana fanila don ve yün fanila, bir de pipoyu yollarsan memnun olurum. Yalnız bu pipoyu hangi Orhan hediye etmişti bir türlü hatırlayamadım. Çorabım var şimdilik.

*

Sandıkları bir türlü yola çıkaramadım. Herhalde ilkönce birisini, Suzan'ınkini yola çıkaracağım, onun arkasından Leylâ'nın sandığını yollarım. Suzan'ın ambalaj tahtalarını sana vereceğim bir ambar vasıtasıyla bana geri yollarsın, Leylâ'nın sandığını da onlarla ambalaj ederim. Mamafi daha bu şekil etrafında tahkikat yapıyorum. Sana kati kararı yazarım.

*

Sevgilim,

Kafamda, yüreğimde, gözümde, kulağımda ve ellerimde ve tekmil vücudumda tütüyorsun. Seni öyle müthiş göresim geldi ki... Bir eski kadın şairin bir mısrası vardır :

"Ben taaa senin yanında dahi hasretim sana!"

Bu mısra seninle benim aramdaki sevginin en güzel ifadesidir. Öldüğüm gün hiçbir şeye değil sana hasret gideceğim.

*

Hastalığının devamına çok canım sıkıldı. Gözü kör olsun parasızlığın. Ama dur bakalım. Gün doğmadan meşime-i şebden neler doğar. Herhalde bu kışı sana böyle meteliksiz geçirtecek değilim. Bana güvenirsin değil mi karıcığım?..

*

Memet'in her dersten 9 alması kâfi. Benim oğlum her dersten 10 alacak kadar ahmak değildir. Binaenaleyh oğlumdan da-

ha fazlasını isteme, mektepte fazla çalışkanlık bir hadden sonra hamakatin nişanesi olur.

Ninenin ellerinden öperim. Elbette çıkacağım ve onu rahat bir köşeye oturtacağım.

*

Siyatik ağrılarım bir parça duruldu. Ama kuru nezle devam ediyor. Şimdi sana şu satırları, bu salı gününün gece saat dokuzunda yazarken başımda ağırlık ve vücudumda ürpertiler var.

*

Bilmem sana yazdım mı, şimdi ben revirde yatıyorum. Raşit Kemali, Ertuğrul, bir de ben üç kişilik bir odadayız. Karyolada yatıyoruz. Hapishanenin öteki kısımlarıyla alakam yok gibi bir şey. Yerim gayet rahat.

*

Kardeşim, karıcığım, sevgilim,

Bugünlerde iyi belki de kötü, velhasıl iyi kötü haberler alıp duruyorsun, almakta da devam edeceksin, çok can sıkıcı havadisler işitebilirsin. Sakın ha hiçbirine, yani kötü haberlerin hiçbirine lüzumundan fazla üzülme. Nasıl olsa, ne olsa güzel günlere kavuşacağız.

*

Artık gözlerim de yanmaya başlıyorlar. Herhalde şimdi çakmak çakmaktırlar. Ama yarma bir şeyciğim kalmaz. Nihayet bir kuru nezle bu.

*

Kaynanamın ellerinden ve tombul yanaklarından öperim. Canım kaynanacığım. Fahamet'e, Vedat'a, Selma'ya hasret.

Üç evladımı ve seni, anam, karım, kardeşim, arkadaşım, sevgilim, kucaklarım.

Ellerinden öperim.

(imza)

Kemal Tahir her mektubunda seni sorar, sana dair güzel ve doğru şeyler yazar. Ben onun mektuplarının yarısını da onunla senden, sana dair konuştuğum için sevinçle okumaktayım. Senden konuşan, seni anan, bana senden bahseden her insan ve her eşya benim için tasavvur edemeyeceğin kadar kıymetli olurlar.

(imza)

201

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Oğlumun hastalığına çok üzüldüm. Geçmiş olsun. Babası da burda hastaydı. Dört gün yataktan çıkmadım. Doktor geldi. Oğlum iyi olurken ben de burda iyileştim. İkimize de, bilhassa baba oğuldan çok, güzel annemize geçmiş olsun.

*

Ne harikulade bir cümle yazmışsın : "Bütün bu basit şeyler yaşanırken basitlikten çıkıyor, üzücü şeyler oluyor," diyorsun. Ne derin bir hissi, ne ifadesi müşkül bir hayat psikolojisini, ne kadar tam ve sehl-i mümteni denen surette yazabilmişsin. Bu belki de hayatında yaşandıktan sonra basit gibi gelen hakikatta büyük kederlerin çokluğundandır. Zaten en reel, en hakiki ve samimi facialar yaşandıktan sonra anlatılmaya başlanınca basitleşir. Yani senin tespit ettiğin halin aksi de variddir. Ve sen büyük bir nefis fedakârlığı alışkanlığıyla tamamen aksine olan hadiseler için de: "Bütün bu şeyler yaşanırken basitlikten çıkıyor," diyebilensin...

*

Sana bu hafta 10 - 15 lira yollayacağım. Aldığını bildirirsin.

*

Raşit Kemali'ye, "Yenge kitapsız kalmış, çocuk romanları okuyormuş," dedim. Sana Halide Edip'in Tatarcık romanını gönderirken, o da yeni alıp okuduğu Kumarbaz romanını yolladı. Bu iki romanı da alıp almadığını bildir.

*

Sandıkları daha yola çıkaramadım. Sebep gayet basit : Ambalaj yapmak için marangoz çivi bulamıyor. Sandıkları iç içe koymaya gelince, hemen hemen ikisi de aynı büyüklükte olduğundan bu kabil değil. Aralarındaki fark, birisi ceviz ötekisi fırınlanmış gürgen. Birisi biraz daha süslü ötekisi daha sade. Fiatları hemen hemen aynıdır. Ne Suzan Leyla'yı, ne de Leyla Suzan'ı kıskansın.

*

Suzan'ı Fazıl Şerafettin muayene eder de neticeyi ve tedaviyi söylerse içimiz rahat edecek.

"Niçin dövüşüyorlar?" suali yerine milyonlarca insan kendi menfaatleri aleyhine nasıl dövüşe ve ölüme sevkediliyorlar? Bunu mümkün kılan sebepler nedir? sualini sorsan ve bunun cevabını versen – ki bu cevabı verebilirsin – daha az üzülürdün demeyeceğim, fakat daha çok ümitli olurdun. Ümitsizsin demedim. Ters anlama, bu meselede daha ümitli olurdun demek istiyorum. Sıcak odada radyo havadislerini dinlemek meselesine gelince, harp olmadığı zamanlarda da milyonlarca insan bu kadar süratli öldürülmüyorlarsa da, daha ağır ve sefil bir ölüme mahkûm değil miydiler? Yalnız o zaman radyolar tebliğ halinde bunu haber vermiyorlardı. Bana kalırsa, ya bu son cehennemdir, yahut, sondan bir evvelkisi.

*

"Evimizde dehşetli şımarık bir hanım olacağım," diyorsun. Olacaksın, karıcığım. Şımarmak hakkındır. Ve öyle bir dünya ortasında, en iyi manasıyla, saadetten öyle şımarmış insanlar içinde evimizi yeniden kuracağız ki, senin şımarıklığını ben çok az bulacağım, daha, daha, daha şımar sevgilim, diyeceğim.

*

Hamlet davası hakikaten kepazelik. Bir de bunun efkârı umumiyeyi asıl büyük davalardan alakasızlandırmak tarafı var ki o ciheti de ayrıca manasızlık. Diğer taraftan ne de olsa Muhsin, Peyami ve Celâl'lerden filan çok ileri ve müspet adamdır. Nisbeten tabii...

*

Halam on lira ve Samiye beş lira yolluyor. Bu para beni gayet iyi geçindiriyor.

*

Ben kendime gayet iyi bakıyorum. Üzülme.

Sevgilim,

Yine baş başa kaldık işte. Her mektubumda buraya, bu fasıla gelirken yüreğim hızlı hızlı çarpmaya başlıyor. Bana öyle geliyor ki artık, mektubumun yalnız burası ikimize aittir. Çünkü yalnız burada senden başka hiçbir şeyden bahsetmiyorum. Dün gece seni rüyamda gördüm. Bir akarsuyun bir kıyısında sen, ötekisinde ben. Sana sesleniyorum. Su o kadar gürültüyle akıyor ki sesimi duymuyorsun. Ama beni ve ağzımın açılıp kapandığını görüyorsun. Sen de bir şeyler söylüyorsun. Söylediklerini ben işitmiyorum. Sonra aramızdaki su, gürültüsü ve pırıltısıyla birdenbire kayboluyor. Ben de gözlerimi açıp uyanıyorum. Rüya bu. Ne istikbali keşfettirir insana, ne de falcılığa

yarar, sadece, ekseriya içimizde gizlediğimiz hevesleri aksettirir, hevesleri, korkuları... Demek sana sesimi işittirememekten, senin sesini bir daha işitememekten, sana kavuşamamaktan korkan bir tarafım var. Ama diğer cihetten sana mutlaka kavuşacağıma da o kadar inanıyorum ki su gürültüsü, nehriyle beraber kayboluyor. Çünkü öyle istiyorum. Sevgilim, ah sevgilim!

*

Piraye,

Bilmem sen ismini duydun mu, benim bir Tahsin Dayım vardır. Annemin teyzesinin oğlu. Hüsnü Paşanın oğlu. Hatırladın mı? Onun bir kardeşi vardır : Muhsin... Çocukluğumda Muhsin Dayı derdim. Ve çocukluğumdan beri bir daha görmemiştim. Geçen gün ziyaretime geldi. Sevindim. Sonra Faruk Nafiz'in kardeşi Bursa'da İktisat Müfettişiymiş, o da ziyaretime geldi. İşte sana iki küçük haber.

Tezgâhlara gelince. Birisi işliyor. Fakat şimdilik ancak dört paket iplik veriyorlar. Dayıma yazdım. Daha cevap gelmedi. Amerikan bezi dokuyoruz. Seyrek, tek atkılı. Ama yıkanınca sıklaşıyor.

Metresini 50 - 56 kuruştan veriyorum. Vedat'a sor. Numune de yollayayım. Dışarda kaça satılıyor. Eğer iyi fiyat bulursak ona göndereyim. Komisyon da alsın, yani bana 60 kuruş kalırsa metresinde, yollarım. Tabii nakliye ücreti dahil değil. Yani nakliye çıktıktan sonra 60 kuruş kalmalı bize. İstersen, ihtiyacın varsa sana bez yollayayım. Şu İktisat Vekâleti'nden ayda hiç olmazsa 20 paket iplik tedarik edebilsem çok iyi olacak.

*

Kaynanamı benim de çok göresim geldi. Baharda mutlak beklerim. Yahut artık ben gelirim.

*

Çocuklarımı ve seni hasretle kucaklar ellerinden öperim bir tanem.

"Ben taaa senin yanında dahi hasretim sana!"

(imza)

Ertuğrul Muhsin yolladığım piyes defterlerimi almış mı?

N. H.

202

(Tarihsiz)

Karıcığım;

Şiirimi beğendiğine pek sevindim. O kadar ki o beğeniş satırlarını, daha doğrusu bütün mektubunu altı yedi, daha fazla, çok daha fazla okudum. Bugün, bu şartlar içinde Hatice Pirayendeyi "hayran" – kemali cesaretle senin tabirini kullanıyorum – "hayran" edebilecek bir şiir yazdığımdan, yazabildiğimden dolayı bahtiyarım.

Meryem'in doğurup doğurmadığı bahsine gelince, malum ya son ilmi araştırmalar İsa Peygamberin hiçbir zaman yaşamadığını, yani böyle bir adamın dünyaya gelmediğini, sonradan timsali bir şahıs olarak ortaya çıkarıldığını, binaenaleyh Meryem'in de mevcut olmadığını, binaenaleyh doğurmadığını ortaya çıkardı. Bu işin "ilmi" tarafı. Diğer cihete gelince, çocuk doğuran bir ana olarak gösterilen Meryem, yani "Allahın anası" hakikaten doğurmuş olsaydı, "Allah anası olarak", insan anaların çocukları mezbahaya, salhaneye gönderilirken o kadar hissiz kalabilir miydi? Bu da "şairane" cihetten Meryem'in doğurmamış olduğuna telmih. Bundan başka, eskiden, dinin bütün ideoloji şekillerine hâkim bulunduğu devirlerde, Meryem heykellerini ve resimlerini göğüssüz ve kalçasız olarak, yani analıkla, doğurmakla, kadınlıkla alakasız bir şekilde yaparlardı. Ve eski kiliselerde eski Meryem heykellerinin hepsi hemen hemen böyle, kucaklarında cılız bir "çocuk Allahı" tutan göğüssüz ve kalçasız kadın müstehaseleridir. Velhasıl karıcığım, bu mısra

hakkında daha bir yığın şey yazabilirim. Fakat sana bu kadarcık teknik bir izahat vermek muazzam sezgini ve muhayyileni işletmek için kâfidir sanıyorum.

*

Suzan'ın, Memet'in, Leylâ'nın mekteplerine gidişlerine sevindim. Zihinleri açık, sıhhatleri yerinde olsun ve annelerine karşı sevgileri her gün biraz daha artsın. Annemizi üzmesinler.

*

Şezlongu Mühendis İlhami Beyle gönderdim. Sandıkları, Suzan'ın ceviz ve Leylâ'nın gürgen sandığını da yakında bir münasip fırsat çıkınca yollarım. Leylâ'nın halis fırınlanmış gürgen sandığını İlhami Bey hediye etti.

*

Sana bir şiir :
ZAFERE DAİR

Korkunç ellerinle bastırıp yaranı
dudaklarını kanatarak
dayanılmakta ağrıya.
Şimdi çıplak ve merhametsiz
bir çığlık oldu ümid...
Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökülüp koparılacaktır.

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor.
Düşman haşin
zalim
ve kurnaz...
Ölüyor çarpışarak insanlarımız

– halbuki nasıl hakketmişlerdi yaşamayı –
ölüyor insanlarımız
– ne kadar çok –

sanki şarkılar ve bayraklarla
bir bayram günü nümayişe çıktılar
öyle genç
ve fütursuz...

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor...
En güzel dünyaları
yaktık ellerimizle
ve gözümüzde kaybettik ağlamayı :
bizi bir parça hazin ve dimdik bırakıp
gözyaşlarımız gittiler
ve bundan dolayı
biz unuttuk bağışlamayı...

Varılacak yere
kan içinde varılacaktır.
Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökülüp
koparılacaktır...

1941, Sonbahar

Bilmem bu küçük şiiri nasıl bulacaksın? Biliyorum bir harikuladeliği yok, fakat buna rağmen, kendi kendime hemen hergün okuduğum şiirimdir.

Muhsin'e piyes için mektup yazdım. İhsan'dan mektup almadım. Anneme yazdım. Tercüme bulsun diye. Semiha Ankara'daymış, İstanbul'a dönmüş mü dönmemiş mi, bilmiyorum. Ona da yazacağım. Nasıl birdenbire parasız bıraktım seni, karıcığım. Mamafi bilirsin ya, "bedbinlik" sade benim ağzımdadır, yoksa yüreğim ve kafam hiçbir zaman, hiçbir işte hakikaten

bedbin olmadılar. Bazen en kötü ihtimalleri önceden tahmin ettimse bundan kimseye zarar gelmedi, bilakis faydası oldu, hatta daha çok da olabilirdi. Binaenaleyh en kötü ihtimalleri de göz önünde tutarak sana para bulmaya çalışacağım.

*

Bilir misin bu yalnız ve mahzun günlerinde ne isterdim, seni çok sevdiğinden emin olduğum kızım Suzan'ın bu sevgisini benim gibi izhar edebilmek hüner ve saadetine mazhar olabilmesini.

Ne olurdu, ne olurdu!.. İyi olacak, karıcığım, ve güzel günler göreceğiz...

*

Başucumda postayı götürecek gardiyan dikilmese ve ben de sana cevap yazmak ihtiyacında olmasam bu mektubun yazılışı daha bir yığın saat ve sayfa alırdı.

Kaynanamın ellerinden öperim.

Fahamet'in, Vedat'ın gözlerinden.

Çocukları ve seni hasretle kucaklarım.

Ellerinizden öpen zevciniz.

(imza)

203

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Senin kadar yazı yazmasını bilseydim, hele bugünlerde, sana, bana ve dünyaya dair ne eşi emsali olmayan eserler verirdim. Ama nerde! Bende o kudret yok. Çünkü bir kerre bazı kaideler, batıl yazı yazma itikatları beni çepçevre çevirmişler. Mesela senin gibi rahatlıkla şu senin cümleni, "En kolay hareket konuşmaktır" cümlesini ne kadar güçlükle bu kadar kuvvetli olarak yazabildiğimi ben bilirim. Her ne hal ise, yazı yazmakta

sana ulaşamasam da, duyma bahsinde seninle at başı gidebilirim sanıyorum.

Sen beni en iyi anlayan insansın. Eğer bende anlaşılması güç bir şey varsa o da hudutsuz sevgimdir ki, bu sevgi senin şahsında müşahhaslaştığı için sen beni elbette ki herkesten iyi anlayacaksın.

Sana inanıyorum, karıcığım. Sen benim nikbinliğimsin. Bildiğin buhranlardan uzağım. Bana ilanı aşk et diye yazdımsa, bu beni nümayişsiz ve lakırdısız, bilfiil, sana layık bir surette tek kelimeyle Piraye'ce nasıl sevdiğini bilmediğimden değildir. Bu sadece sevilmenin verdiği, inanmanın verdiği bir saadetle şımarmaktan ibarettir. Beni boşu boşuna azarlamışsın, karıcığım.

*

Sana yirmi lira yolluyorum. Açıktan geldi. Üzülme, kendi boğazımdan, yahut başka bir yerden kesmedim. Parasız olduğunu biliyorum. Bu yirmi lira biraz olsun işine yarar. Parayı aldığını bana yazarsın.

*

Sevgilim. Kalbimiz ümidinden ve emniyetinden bir zerre kaybetmeyecek, fakat yüzümüz daha bir zaman asık ve kaşlarımız çatılı kalacaktır. Ama sonra ışığa ve saadete, harman yerindeki güneşli toprağa kavuşacağız. Bazı şeyler vardır ki o bahislerde bana inanırsın. O bahislerde daha sana karşı yalancı çıkmadım. Bilirsin. Onun için, sana karşı hiçbir zaman yalancı çıkmayacak olduğum işte bana inanmakta devam et. Ölmezsem, ki buna hiç niyetim yok, seninle çok güzel günler göreceğiz. Sen yalnız bu yaşadığımız müthiş günleri azami emniyetle, kedersiz değil elbette ki kederle, fakat ümitle geçirmeye çalış.

(imza)

204

(Tarihsiz)

Karıcığım. Sevgilim.

Güzel mektubunu aldım. Dinlediğim masalların en güzelini dinlemek de senden bana nasip olacakmış. Zaten bütün ömrümce senin bana nasip olman, şahsi hayatımın en değer biçilmez talihidir. Ben hapisanedeki şair-adam, ne bahtiyarım ki kırk yaşımda sevgilimden bu kadar güzel bir masal dinleyebiliyorum. Sevgilim, ah sevgilim!

*

Romanları, Memleket Hikâyeleri ile Kumarbaz'ı herhalde almışsındır. Bundan evvel de Sönen Işık'ı göndermiştim. Her üç kitabı alıp almadığını bildir ki sana İngiliz Edebiyatı Tarihi'nin birinci cildini de yollayabileyim.

*

Biliyorsun, hiçbir zaman ümidimi kaybetmedim. Ve göreceksin ümidimi kaybetmemekte ne kadar haklı çıkacağım. Bana inan. Seni seven kalbim ve kafam seni aldatmadı ve aldatmayacak. Gün gelecek kavuşacağız.

*

Benim tezgâhlar şöyle böyle işliyor. İki aydan beri sekiz paket kadar iplik tedarik edebildim. Bunlarla iki tezgâhın borcunu ödedim. Artık tezgâhlar bizim oldu. Bundan sonra işlenecek her paket iplik kârdır.

Sana her ay şimdilik az miktarda da olsa para yollayabileceğim. İpliklerim çoğalabilirse ayda 40 lira bile belki gönderebilirim.

*

Sandıklar hâlâ çivisizlikten yollanamadı. Çivi yok. Ama bulacaklarını vaad ettiler. Sonra burada bir göl varmış, balıklarından kırmızı, hatta siyah havyar çıkarmış. Ismarladım. Suzan'a ve Leylâ'ya yedirirsin. İki kızım da zayıf. Biraz kuvvetlenirler. Ama bakalım. Daha gelmedi. Gelince derhal postaya vereceğim.

*

Burda hayatım son günlerde dehşetli fakat rahat bir tembellikle geçiyor. Yegâne meşgalem radyoda ajans haberlerini dinlemek. Nezlem geçti, yalnız sol kulağımda ve başımın tekmil sol tarafında ağrı var. O kadar ki elimle başımın o tarafına dokunduğum zaman yaralıymış gibi sancıyor.

*

Pipoyu ve donla gömleği filan merakla bekliyorum. Bilhassa yeni pipomu çok merak ediyorum.

*

Şimdi var kuvvetimle biraz topluca bir para bulup hiç olmazsa seni iki günlüğüne rahat rahat buraya getirtmek, yüzünü yarım saat olsun görmek projeleri kuruyorum. Seni çok özledim.

*

Samiye her ay muntazaman beş lira yolluyor. Para sıkıntısı çekmiyorum. Ben de her ay Kemal Tahir'e beş lira yolluyorum. Velhasıl parasız değilim, aç değilim, susuz değilim, yalnız sensizim.

Kaynanamın tombul ellerinden öperim. Fahamet'i, Selma'yı, Vedat'ı kucaklarım.

Üç evladım ve sen bağrımdasınız.

Ellerinden öperim.

(imza)

205

(Tarihsiz)

Karıcığım

Bu kaçıncı mektup, hesabını şaşırdım. Kabil olsa sana hergün mektup yazacağım. Kısa kısa, acele acele, bir şeyler söylemek, bir şeyler konuşmak. Artık öyle eskisi gibi uzun uzun mektup yazmaya elim varmıyor. Neden? Belki çok yakındasın, seslensem duyacaksın, belki sana büsbütün kavuşmak ihtimali kendim de farkına varmadan yer etti kafamın içinde.

Hasan Ferid'e opera tercümesinin parasını sana bir an evvel göndermesi için yazdım. Bir daha, bir daha yazacağım.

Annem bana suluboya gönderecekmiş, guvaş boya, kumaş üstüne resim yapmak için. Eğer sana verdiyse benim pipoyla birlikte hemen bana yolla. Vermediyse al, gönder bana. Çünkü yağlıboyalarım bitti. Kumaş çok fazla yağlıboya yiyor.

Hasretle yolunu gözlüyorum.

(imza)

Senden çoktandır mektup alamadım.

206

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Gözlerin yorulmadan rahat rahat okuyasın diye makina ile yazıyorum. Bizim de vaktiyle bir yazı makinamız vardı, evimiz vardı, ben o evde seni ne müthiş sevdiğimi sana, hatta kendi kendime bile anlatamadan makinayla şiirler yazardım. Ama zarar yok. Daha yeni, daha güzel bir makinamız, çok daha geniş bir evimiz olacak. Ama bu sefer benim seni ne müthiş sevdiğimi sen de, ben de anlamış olacağız.

Parasız kaldığına, İpekçi biraderlerin sana oynadıkları oyuna şaşırdım. Onlardan biz döt yüz almış mıydık, yani birinci senaryodan hiçbir alacağımız kalmadı mıydı? Mamafi merak etme ben

derhal seni parasız bırakmamak için lazım gelen teşebbüslerde bulunacağım. Evvela Muhsin'e şu piyes işi için yazacağım, sonra tercüme işleri filan da bulurum. Velhasıl senin parasız kalmaklığın ihtimalinin verdiği sinirle derhal harekete geçtim.

Sana Kemal oradan bir şiir-mektup yazmış. Tekmil mektubu sana olduğu gibi yolluyorum. Ben de burda bir büyük, bir küçük şiir yazdım sen gittikten sonra. Büyüğünü gönderiyorum. Derhal tenkitlerini yaz bana. Kemal'in şiirinde öyle ince ve güzel şeyler var ki... Benim büyük şiir de pek fena olmadı galiba? Her ne hal ise üzerinde tesir yapmayayım, sen kanaatlerini açık açık yazarsın, nasihatlerini verirsin, ikimiz için de istifadeli olur.

Hadiye Hanımın gelip seni oyalamasına sevindim. Ve Bursa şehrinde bir küçük kaplıca otelinde, zavallı ve bembeyaz bir yatağın üzerinde ağlattığım dünyanın en güzel yüzü geldi aklıma, utandım.

Sevgilim, oğlumuzun iyileştiğine çok sevindim. Mektebe başladı diyorsun. Koleje değil mi? Leylâ'yı da beyaz yakası, siyah önlüğü ile görmek isterdim. Kim bilir ne şirin olmuştur?

Ben ne yapmışım! Galiba halama yazdığım mektubu Samiye'nin zarfı içine ve Samiye'ye yazdığım mektubu halamın zarfı içine koyup yollamışım. Samiye'den mektup aldım, "Ağabey bana yanlış mektup yollamışsın," diyor, ama kimin mektubu olduğunu söylemiyor. Velhasıl sersemliğim dehşetli üzerimde. Oğlumun da bana çekmesini tabii gör.

Annemden bugün Ankara'dan mektup aldım. Gözlerinden öpüyor.

Kaynanacığım ne âlemde? Fahamet ne yapıyor, Selma ve Vedat ne sularda?

Bak sana daktilo ile uzun bir mektup yazdım. Şiirler de var. Biraz olsun eğlenirsin. Beni beş dakika olsun yanında farzedersin, sesimi işitmiş olursun.

Çocuklarımı hasretle kucaklar senin mübarek ellerinden öperim, karıcığım.

Kocanız
(imza)

207

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Ara postası mektubunu aldım. Bu esnada öteki mektubunun cevabı eline varmıştır.

Muhsin'in piyes defterlerini derhal posta ile gönderdim. Alıp almadığını öğrenip bana yazarsan meraktan kurtulmuş olurum.

Sandıkları aldığın vakit ambalaj tahtalarını ziyan etme. Çünkü yalnız o tahtalar için 240 kuruş verdim. Tahta dehşetli pahalı.

Memet oğlumun gitgide delikanlı oluşu benim dehşetli gururumu okşuyor ve benim yokluğumu hiç olmazsa bir cepheden sana aratmayacak diye seviniyorum.

Bir gün senin de evin olacak, bu dünyada saadete senin kadar hakkı olan insan azdır. Seni dört başı mamur mesut edemedim. Ama ümidim kırılmış değildir; gün gelecek, seni öyle mesut edeceğim ki, kötü günlerin hatırasını bile bahtiyarlıkla anacaksın.

Suzan'ı evlendirmek lazım gelecek. Ama bir sene kadar sabredebilse, dişini sıksa çok iyi olur. Bu aralık süratle bulunacak kocalar tehlikelidir. Onun çok iyi bir adama varmasını isterdim. Kızımın bahtiyarlığı bizim bahtiyarlığımızı artıracak.

Ben biraz nezleyim. Siyatiklerim hafif tertip azdı. Ama üzülecek bir şey yok.

*

Sevgilim, Hatice'm.

Her mektubumda böyle bir fasıl olacak bundan sonra. Hatice'me ait bir fasıl.

Şişmanlaman, zayıflaman umurumda değil. Sen şişmanken de, zayıfken de güzelsin. Şişmanlık, zayıflık, saçlara ak düşmesi, gözlerin kırışması filan, bunlar senin güzelliğine ne bir şey ilave eder, ne de ondan bir şey eksiltir.

Sen dünya güzelisin Hatice'm.

Kaynanamın ellerinden, Fahamet'in, Vedat'ın, Selma'nın gözlerinden öperim.

Memet'i, Suzan'ı, Leyla'yı kucaklarım.

Ellerinden öpen

(imza)

208

(Tarihsiz)

Karıcığım;

Bugün sana bir mektup yollamıştım. Senaryo geldi. Derhal bugün düzeltip yine bugün sana yolluyorum. İhsan'a hemen ver. Bu kadar acelemin sebebi nedir, pekâlâ tahmin edebilirsin...

Seni seviyorum.

(imza)

209

1 - 1 - 942

Karıcığım,

Yeni senemizi kutlarım. Her şeye rağmen yeni senenin iyi girdiğine emin ol. En başta kaynanam olmak şartıyla bütün ev halkını kucaklarım.

*

Senin bir resmini yaptım. Ve o kadar sevdim ki şimdi sana bu resmi gönderirken senden bir kerre daha ayrılmış gibi olacağım. Resmi yakında alırsın. Sandığı da.

*

Sandığı ambalajından ambarda çıkart ve ambalajı bozmadan içinde gazete ve talaşları da bırakarak tekrar bana aynı Birlik ambarı vasıtasıyla yolla. Yani ambalajı Erenköy'e kadar taşıma.

*

Burda kar diz boyu.

*

Sen artık gecede dört beş defa, kâh annem gibi, kâh kızım gibi, kâh arkadaşım gibi, kâh karım ve kâh sevgilim gibi rüyama giriyorsun. Seni bir gecede altı defa rüyamda gördüğüm oldu. Çünkü her görüşümden sonra uyanıyorum.

*

Sevgilim, ah, sevgilim. Havalar biraz ısınsa da, sana biraz da para yollayabilsem de, beni iki günlüğüne görmeye gelsen. Bir tanem, nuru aynım, sultanım efendim...

*

Daha iplik alamadım bu ay. Tezgâhlar durdu. Dayımdan da bir haber çıkmadı. Ama ne de olsa birkaç paket iplik bulurum.

*

Sana bundan evvel şiirli tebriğin arkasından bir mektup daha yollamıştım. Almadın mı? Lütfen bildir.

*

Memet'imin bacağı nasıl oldu? Şiş indi mi? Suzan ne âlemde? Leylâ mektebe gidiyor mu?

*

Karıcığım, tarihi evvela şöyle roman gibi oku. Yalnız okurken bilhassa inkılaplar, halk hareketleri, sanayi inkişafları bakımından enteresan bulduğun satırların altlarını çiz. Sonra bu çizdiğin yerleri kitap bittikten sonra bir daha oku.

*

Resmin, kırmızılı kadın, yahut ihtilal, yahut ümit, yahut Piraye ismini verdiğim yağlıboya resmin, kırmızı renklerin bütün tonlarıyla karşımda duruyor. Ondan da ayrılacağım diye müthiş üzülüyorum. Mamafi bir tane de, çok daha büyüğünü, kendim için yapacağım. Seni yaratmak ne güzel şey...

*

Resmi loşca bir yere as, yani çok aydınlıkta değil loşlukta resme bak, o zaman kırmızılar bütün haşmetleriyle meydana çıkıyorlar. Hatta elektrik ışığı altında bile kuvvetleri kaybolmuyor.

*

Seni ve çocukları hasretle kucaklar, ellerinden öperim...
Kırmızılı kadının ressamı

(imza)

Mektuplarını postaya attığın gün tarih koy. İhmal etme.

210

(Tarihsiz)

Karıcığım,
Hele şükür mektubunu aldım. Senaryoda mümkün ilaveyi yaptım. Gönderiyorum işte. Onları yerine ver. Parasını al, daha doğrusu, istet... Daha doğrusu, parayı alınca bildir...
Annem dört gündür burdaydı. Dün gitti. Sana uğramasını,

telefon etmesini rica ettim. Bundan önce de sana mektup yollamıştım. Almadın mı?

*

Karıcığım, o ne çığlık gibi mektuptu... Beni altüst etti diye yazsam üzülürsün, fakat üzülmedim diye yazsam inanmazsın ve ben de yalan yazmış olurum. Sen her Bursa'ya gelişinde hastalanacaksan ben seni yalnız, artık gündüzleri de görmeye başladığım, rüyalarımda görmeye razıyım.

Sana benim yazmak isteyip de bir türlü düsturlaştıramadığım en güzel hisleri, en kuvvetli fakat en feci şekilde sen mektubunun sonunda yazmışsın : Sen olmasan ben ölürdüm, diyorsun... Ben de öyle bir tanem. Ve bu böyle olduğu, birbirimizi bu kadar, yaşamanın manası olacak kadar sevdiğimiz için, her şeye rağmen, yaşamaya en çok hakkı olan iki insanız... Ve son nefesimize kadar, bütün dertlerimize, ıstıraplarımıza rağmen, tam manasıyla yaşamanın ne olduğunu anlamış iki insan saadetiyle birbirimize kopmaz bağımızı her gün, her saat biraz daha kuvvetle öreceğiz, düğümleyeceğiz... Sen olmasan ben yaşamayacaktım, karıcığım...

Memet'in seni üzmesine çok üzüldüm. Eylülde gelirken Memet'i mutlaka getir. Bir hafta kadar burda beraber kalırsınız ve ben onunla bir hafta konuşurum. Öyle sanıyorum ki benim oğlum bir hafta babasıyla konuşursa, üç sene kötü muhitte yaşamanın üzerindeki zehri ve tesiri silinir. Çünkü benim oğlum nihayet, eninde sonunda senin ve benim, bizim oğlumuzdur. Mutlaka Memet'i getir, hem en aşağı burda bir hafta kalın...

*

Karım, bir tanem, sen olmasaydın ben ölürdüm.

(imza)

211

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Telefonda sesini duyduktan sonra üç gün üç gece deli divane oldum.

*

Hastalığın geçti mi?

*

Bundan evvelki mektuplarımı aldın mı?

*

Sandığı ve havyarı ve resmini göndermek için havaların biraz düzelmesini bekliyorum.

*

Ne olur hiç olmazsa on beş günde bir bana telefon et. Sesini duyayım. Senin sesini duymak ne harikulade şeymiş meğer.

*

Divaneliğim hâlâ üzerimde. Yarım saatte bir "Kırmızılı Kadın" ismini verdiğim portrene bakıyorum. Çünkü onu bir bezle örttüm. Her zaman açık kalırsa ne okuyabiliyorum, ne yazabiliyorum. Gözlerim hep orda ve kulağımda sesin.

Sevgilim
(imza)

212

15 - 1 - 942

Karıcığım,

Hele şükür mektubunu aldım. Sesini duymak başka, yazını görmek başka. Yazını görmek ellerini görmek gibi. Ve ellerini ne kadar çok sevdiğimi bilirsin.

Demek benden, erdim, evliya oldum, gaipten haber alıyorum, diye korkmaya başladın. Ben, benden hiçbir suretle korkmanı istemem, seni o kadar çok ve çeşitli severim ki, bana söyleyemeyeceğin, benden gizleyeceğin hiçbir şeyin olmamalıdır. Hatta, bak, kocan olarak bir gün benden saklanacak bir işin olursa, onu bile bana ağabeyin, baban, yoldaşın olduğum için söyleyebilirsin. Bunu unutma. Sende affetmeyeceğim yegâne şey, mesela beni bir başkasıyla aldatman değil, bunu benden gizlemendir. Bütün bunları ne diye yazıyorum? Seni artık son zamanlarda ne kadar başka, nasıl herkesin ve mutadın anlayamayacağı gibi sevmeye başladığımı öğrenesin diye. Sana karşı olan bağımda, aşkımda, hatta geçen senenin ilkbaharıyla ölçülemeyecek bir başkalık hasıl oldu. Bundan dolayı yukarda yazdıklarıma kızma, sinirlenme sakın. Bilakis.

Sana başı sende olan (1941'de Türkiye'den İnsan Manzaraları) isimli yazının devamını yolluyorum. Baş tarafın sonuna ekle ve eğer canın isterse baştan oku. Bundan sonra her mektupta bu yazının devamlarını göndereceğim. Tabii her parça için fikirlerini beklerim.

"Kırmızılı Kadın Başı"nı sana postayla yolladım. Sonra bir kutu da kırmızı havyar yolladım. Aldın mı? Rica ederim bildir. Sandıklar amblajlandı. Yalnız havaların biraz açmasını bekliyorum. Unutma, sandığı mahallerinde ambalajından çıkarıp ambalajı olduğu gibi bana geri yollayacaksın.

*

Samiye beş lira yolladı, Nail de 15 lira yolladı. Param var demektir. Halamdan bir ay daha para gelmedi. Belki de artık yollamayacak. Üzülme parasız kalmam. Yalnız Vedat bir fırsat

gelince Ertuğrul Muhsin'e şu piyes Ocak Çekirgesi için bir hatırlatıverse.

*

Evde seni üzdüklerine çok üzüldüm.

Cevabını ve tam sıhhat haberini sabırsızlıkla bekliyorum, kızım, anam, kardeşim, karım, sevgilim ve yoldaşım.

Ellerinden öperim.

(imza)

213

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Sevinç içindeyim. Ben de dört gündür hastaydım. Ateşim 40'a kadar çıktı. Fakat artık iyileştim. Kırmızılı kadını kıskanma, o senin yalnız bir tarafındır, onun için senden çirkindir ve bundan dolayı çizgiler sana benzer ama senin çok taraflı ruhunun yalnız bir yüzünü aksettirdirdiği için resim sana hem benzer, hem benzemez. Ben senin yüz tane resmini yapar, yüz tanesini de birbirine karıştırırsam ancak sana benzeyen portreni meydana getirebilirim.

*

Karıcığım, bizim Müdür Beyimiz Bay Tahsin zevcesini Doktor Mahmut Ata'ya muayene ettirmek istiyor, Macide hâlâ orada çalışıyor değil mi? Sonra benim ahbabım, seni ameliyat eden bir profesör vardı, Haseki Hastahanesinin profesörü onun adı neydi, ve Taksim'deki hastahanesinin adresi nedir? Lütfen bunları bana derhal yaz. Remzi gibi bir şeydi. Hay aksi şeytan, aklıma gelmiyor bir türlü. Mahmut Ata'nın hastahanesi Şifa'daydı, değil mi? Görüyorsun ya, adeta bunadım. Mamafi senin cevabın gelmeden Tahsin Bey yola çıkarsa sana telefon edip lazım gelen malumatı alacak.

*

Kemal son mektuplarından birinde senden şöyle bahsediyor: "Piraye ne âlemde? Bu yakınlar kadında da hani keyif vardır. Yüzüne pek yakışan bir çatıklık, bir kendine itimat, bir – hatta – azamet gelmiştir. Canını sevdiğimin zaferi, canını sevdiğim çocuklar – ki insanı sevinçten öldürecek güzel ve mert işler yapmaktalar – gel sen Piraye'nin yerinde ol da iki tarafa salınma. Selamlarımı hiç ihmal etmeden, çokluklarını görüp üşenmeden kendisine yazarsın."

Şu Kemal hınzırı yalnız benim görmek istediğim şeyleri mesela "yüzüne çatıklığın pek yakıştığını" görebiliyor diye adeta oğlana içerliyorum. Mamafi seni biraz olsun görebiliyor diye onu seviyorum.

*

Halamdan da 10 lira geldi. Sana bunun 5 lirasını yollayacağım.

Ha, karıcığım, son bir mektubunda, "İstanbul'a inebilseydim, sana para bulurdum belki," diyorsun. Merak ettim, parasız kaldığını zannettiğin kocacığına İstanbul'a inebilseydin nasıl para bulacaktın? Bunu bana bildir. Meraktan kurtulayım.

*

Çocukları ve seni hasretle kucaklarım. Leylâ'nın mektubuna bir daha sefere cevap vereceğim. Yalnız imzasını niçin Edvar diye atmış pek merak ettim.

*

Kaynanamın ellerinden, Vedat'ın, Fahamet'in gözlerinden öperim.

(imza)

(Tarihsiz)

Karıcığım, bir tanem,

Senden yine çoktandır mektup almadım. Yahut son gelen iki mektubun öyle acıydı ve hele sonuncusu öyle dargındı ki onlardan sonra biraz umutlu bir mektubunu alamamak bana aradan yılların geçtiği duygusunu veriyor. İnsanları artık sevmediğini yazıyordun. Sen insanları çocuklarının ve benim vasıtamla seversin biraz da. Bundan dolayı ne zaman ben yahut çocukların sana karşı haksızlık yapsak, yalnız bize değil, bizim vasıtamızla bütün insanlara kırılırsın. Seni yine böyle bir hale – istemeyerek – getirdiğim için beni affet, sevgilim.

*

Sana bu mektubumda büyük yazımın mabaadını yolluyorum. Fikrini etraflıca bildirirsen bahtiyar olurum.

*

Ben iki hafta hasta yattıktan sonra iki gün evvel kalktım. Şimdi de birdenbire siyatiklerim azdı. Dün birdenbire bir darbe halinde belime çarptı, bağırdım, ve az daha yere yuvarlanacaktım. Bunları sana, bana acıyasın diye yazmıyorum. Çünkü senin ıstıraplarının yanında benimkiler basit birer uzuv sancısıdır.

*

Sandığın birincisini yarın yola çıkarıyorum.

*

Sana beş lira yolladım. Aldın mı?

*

Bana iplik verilmesi için emir gelmiş. Fakat bu sefer de iki aydan beri bütün hapishaneye iplik verilmediği için, umumiyetle iplik verilmesini bekleyeceğim.

*

Ah karıcığım, güler yüzlü bir tek mektubunu almak, kendin de farkına varmadan herhangi bir satırın sonuna "şekerim" kelimesini yazıverdiğin bir mektubunu alabilmek için ömrümden 10 sene verirdim.

*

Sana sandığın nereden alınacağını ve makbuzunu yarınki mektubumla yollarım. Çünkü sana yarın da bir mektup yollayacağım. Bu mektubu saymıyorum. Bu öyle bir mektup işte, çok şeyler yazılmak istenip de hiçbir şey yazılamadığı için çok doğru ve çok sevdiğim bir mektup.

Seni ve çocuklarımı ve kaynanamı ve Fahamet'i ve Vedat'ı ve bütün seni görmek bahtiyarlığını haiz olanları hasretle kucaklarım.

KIZIM LEYLÂ

MEKTUPLARINI ALDIM. ÇOK SEVİNDİM. NE GÜZEL YAZIYORSUN. SEN DE BABAN GİBİ YAZICI OLACAKSIN. HAVYARIN HOŞUNA GİTTİĞİNE MEMNUN OLDUM. BULDURABİLİRSEM DAHA ALIP GÖNDERİRİM. GÖZLERİNDEN ÖPERİM KIZIM EDVAR.

BABAN
NÂZIM HİKMET

215

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Dün sana ve Leylâ'ya bir mektup ve bir hayli şiir gönderdim. Bugün birinci sandığı yola çıkardım. Bu mektubun içindeki kartta "Bursa Birlik Ambarı"nın İstanbul'daki adresi ve telefon numarası vardır. O adresten telefon ederek Bursa'dan senin adresine : Bayan Pirayende, No : 22, Taş Mektep Sokak, Ethem Efendi Caddesi, Erenköy adresine sandığın gelip gelmediğini öğrenirsin. Geldi, derlerse bu kartı götürüp verir, sandığı alırsın. Bir kerre daha yazıyorum – galiba ihtiyarladıkça bu tekrarlarla ben de anneme benziyorum – asıl sandığı orda, Birlik Ambarı'nda ambalaj sandığından çıkarıp, ambalaj sandığını, içinde yonga ve paçavraları da bırakarak, bana gönderirsin. Ben de onun içine ikinci sandığı koyup sana tekrar yollarım. Ambalaj sandığını sen tekrar bana yollarsın, ben de burda onu 3 liraya satarım.

Senden mektup gelmemesi boynumu büktü. Kendimi bu bakımdan dünyada kimsesi kalmamış yetim ve fakir bir çocukcağız gibi hissediyorum. Bu hissi bir kerre de Ankara Askeri Cezaevi'nde duymuş ve hatta bir de şiir yazmıştım. Belki hatırlarsın.

*

Seni kucaklarım karıcığım. Yalnız seni.

(imza)

216

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Talihine havalar açtı. Herhalde artık biraz neşe ve imkân bulup sandığı gider alırsın. Ben de sana ambalajı alınca ikinci, yani senin sandığı yollarım.

Karıcığım,

Sana geçen ayın 28'inde 5 lira yollamıştım. Yani 15 gün kadar oluyor. Alıp almadığını bildirmedin. Lütfen bildir. Yarın da sana 5 lira yollayacağım. Onu da alınca bildirirsin.

*

Müdür Beyin zevcesi hastaneye yattı. Tevfik Remzi sağ olsun alaka göstermiş. Macide'ye bir mektup yolluyorum, senin zarfta. Kendisine lütfen gönder.

*

Ben bir türlü toparlanamadım. Havaların burda da açmış olmasına rağmen bir gün yatakta bir gün ayaktayım. Hele uykusuzluk. Sorma. Geceleri 3-4 saat ya uyuyor, ya uyuyamıyorum.

*

Sana para yolluyorum diye üzülme. Kardeşim Samiye bana bu aydan itibaren 10 lira gönderiyor. Maaşları arttığı için benim maaşı da artırmış. Halam da on lira yolluyor. Annem paltoluk kumaş ve astarla dikiş parası olarak 15 lira yolladı. Küçük Samiye de 5 lira yolluyor ayda. Velhasıl zenginim.

*

Sinop'tan öteberi gelecek, sana yollarım. Ben de kendi elimle Suzan için küçücük, markalı bir kutu yaptım onu da gönderirim. Sana geçen hafta peşi peşine üç mektup yazdım. Bir cevap aldım. Beni haftada bir defa olsun sıhhatinden kısacık haberdar edebilirsen bahtiyar olurum.

Hasretle
(imza)

217

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu senaryo da bitti. Bundan evvel iki parçasını yollamıştım. Muhsin'e vermişsindir. Bunu da yolla. Parasını al. Memet'e mektup yazdım. Almıştır. Habibe Hanımın tepsisini gönderdim. Aldın mı? Bana bu hususları aydınlatan bir mektup yaz. Ne zaman geleceksin? Gözlerim yolda.

Seni dehşetli seviyorum, bir tanem.

(imza)

Gelirken bir şişe misket şarabı getir. Lazım.

218

23 - 1 - 42

Karıcığım,

İyi dinle, gayet mühimdir; VATAN gazetesinin sahibi Ahmet Emin Yalman bugün bana bir muharririni gönderdi ve şu teklifte bulundu : Memleketimden İnsan Manzaraları isimli kitabımdaki "Destan" parçasını satın alıp neşretmek. Bunu : "Nâzım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları isimli kitabından bazı parçalar" diye ve benim imzamla tabii, neşretmek için de Ankara'dan izin almış, yahut alacakmış. "Destan"ın Manzaralar'dan ayrı ve onun havası dışında neşredilmesi filhakika gerek muhteva, gerekse teknik bakımından ona bir hayli şey kaybettirir. Bunu sonra Manzaralar topyekûn çıkınca telafi etmek mümkünse de, yine de üzerinde düşünmeye değer. Lakin bilhassa son günlerde benim şahsımı da ileri sürerek Marksistleri vatansızlık falan filanla itham etmek küstahlığında bulunan cereyana karşı iyi bir cevap olur ve bu cereyanı baltalar. Binaenaleyh işin bu tarafını da düşünmek lazımdır. Mamafi ben yıllardır hapiste bulunduğum için, kesin bir karar verecek vaziyette değilim. Senden ricam : Babıâli Caddesinde olup bitenleri,

umumiyetle memleketin durumunu çok iyi ve namuslu bir surette takdir edecek insanlardan biri olan ve seni de tanıdığı için gidip görmen de kolay bulunan Bayan Sabiha Zekeriya'ya kadar – bu mektubu alır almaz – derhal bir zahmet et. Onunla konuş. İstersen bu mektubu ona göster. Düşünüp taşınsın ve birkaç gün içinde sana cevap vermek suretiyle bana da bir akıl vermiş olsun. Ters bir iş yapmayayım. Sabiha Hanımın evine telefon edip derhal bir randevu al. Geçenlerde Ankara'ya, kızının yanma gittiğini söylüyorlardı. Herhalde dönmüştür. Kuzum ihmal etme ve bana neticeyi derhal bildir. Çünkü benden şubatın ikisine kadar cevap istiyorlar. Sabiha Hanım eğer Ankara'daysa Kemal Sülker'i bul, çağır ve onunla görüş. Onun da bu hususta bir fikri olsa gerek. Bir tuzağa düşmeyelim. Mamafi Sabiha Hanımı bulur ve şahsen konuşursan çok daha memnun ve müsterih olurum. Sonra şimdi gazetelerde telif hakkı nasıldır? Eğer bunu vermeye karar verirsen Ahmet Emin'den kaç para isteyeyim? Bu hususta hiçbir fikrim yok. Sonra Rasih'i de görebilir ve gazetenin vaziyetini, bana bir oyun oynanmak istenip istenmediğini ve onun kanaatini sorabilirsin.

Velhasıl bu işi süratle halledip bana cevap yetiştir.

Bu bir angarya olmadığı ve gerek benim şahsımı gerekse çok sevdiğim namuslu insanları, gerekse seni sıkı sıkıya ilgilendiren bir rica olduğu için, seni zahmete sokuyorum diye senden bu sefer özür dileyecek değilim.

Muhabbetle.
(imza)

Hamiş :

Zeki Baştımar Ankara'da mı, İstanbul'da mı? Tercüme işinin bazı hususatı için kendisine Ankara'ya Başvekâlet'e mektup yazdım. Daha cevap gelmedi. Kemal Sülker, Zeki Baştımar'm İstanbul'da olup olmadığını tahkik edebilir. Eğer İstanbul'da ise kendisiyle görüşsün, derhal bu meseleyi ona da anlatsın. Bilhassa Ankara'daki mevkii icabı ve edebiyatla alakası dolayısıyla o da bana bir fikir verebilir. Yok eğer Zeki Baştımar İstanbul'da değilse, bana bildir. Ankara'ya bir mektup daha yazarım.

Canım karıcığım – görüyorsun ya ne kadar anneme benzedim, boyuna tekrar ediyorum – yukardan beri söylediklerimi en kısa bir zaman içinde anlayıp, gerçekleştirip bana bildir. Ne yapayım bu dünyada senden başka kapısını çalacak insanım yok.

(imza)

İkinci Hamiş :

Çekindiğim meselelerden biri ve en mühimi : Eğer bunu VATAN'da neşredecek olursam – muhtevası doğru ve benim yüzümü kızartmayacak, kanaatlarıma uygun olmasına rağmen – şu veya bu suretle bir çeşit iltica ediş, kanaattan dönüş, yalvarış, yakarış tesiri yapmasın, yahut böyle bir intiba bıraktırılmak için bir köpoğluluk, bir tuzak kurulmuş olmasın. Bu hususu iyice düşünüp taşının. Sonra mesela eğer bunun neşri lazımsa VATAN'dan başka bir gazete ve mecmuada da neşrettirmek için izin alınamaz mı?

*

Bana bir iki kilo domuz yağı gönder. Senin yağlar Yeni Adam'a teslim edilmiştir.

N. H.

219

23 - 1 - 942

Karıcığım,

Acılığı gözümden yaş getiren ve büyük öfkenle harikulade şeyler yazmış olduğun mektubunu aldım. Yüreğim ve gözlerim öyle yandı ki ancak kendimi iki gün sonra toparlayabildim. Ve işte cevap yazıyorum :

Sen haklı, büyük ve cesursun. Ben deli, alçak ve korkağım.

Bir tek mazeretim var, seni seviyorum, demeyeceğim. Çünkü bunu bile söylemeye hakkım yok. Beni her zamanki gibi, fakat bu sefer son olarak, affet, karıcığım.

*

Sandığı hâlâ yola çıkaramadım. Yine diz boyu kar yağdı. Yine hastalandım. Bunları sana yataktan yazıyorum.

*

Şiiri beğendiğine çocuk gibi sevindim. Boş vaktin olur da bir kerre daha okuyup bana fikirlerini de yazarsan çok daha sevineceğim. Gelecek mektupta bir o kadar daha yollayabileceğimi umuyorum.

Ellerinden öperim.
(imza)

220

Bu 'iki' numaralı mektubuna 'iki' numaralı cevaptır.

3 - 2 - 942

Karıcığım,

Yine üzüntülerle dolu bir mektubunu aldım. Üzüntüler lafla teselli edilemez. Onların sebeplerini yok etmek lazım. Senin yazdığın sırayla bu sebepleri yok etmeye çalışayım.

1. Kemal'e ben her ay beş lira yolluyorum. Ama yetişmiyor tabii. Yazdım, Naci'ye bildirdim. Ona derhal para yollayacaklar. Binaenaleyh bu sebep ortadan kalktı ve ben sağ oldukça kalkacak.

2. Anlıyorum ki evin içinde rahatın yok. Seni sinirlendirenler, kızdıranlar var. Yahut da çok daha mürekkep ruhi hadiseler... Şimdi beni iyi dinle : Benim tezgâhlara iplik verecekler. Bu bir. Bir kitap tercümesi için müracaat edeceğim. Bu iki. Bu şartlar içinde her ay sana 50 lira kadar yollayabileceğim. Gelecek aydan itibaren bu imkân gerçekleşebilecek. Bu takdirde Memet'in mektebine yakın bir ev, bir iki pansiyon odası filan bulabilirsin. Memet'in yol parasından yapacağı tasarruf da var. Velhasıl gele-

cek aydan itibaren, istersen ayrı bir yere çıkabilirsin. Bu suretle, mühim bir değişiklik, büyük bir saadet filan gelmese de hayatına, şöylece bir avunmak olur. Böylece de bu üzüntü sebebi hiç olmazsa kısmen ortadan kalkar.

Şimdi bu mesele etrafında düşün taşın. Nasıl istersen öyle olsun, sevgilim.

*

Sana ve Suzan'a bir ufacık posta paketi yollamıştım. Alıp almadığını ve son 30 liranın da eline geçip geçmediğini bildir.

*

Selma'nın hastalığına çok üzüldüm. Doktor ne dedi. Bana yaz. Buradan ucuz domuz yağı aldım, onu eritip – şekerle ve elma ile – Selma acaba yer mi? Bu bilhassa kilo almak için çok faydalı bir gıdadır. Bu hususu da bana bildir.

*

Kaynanacığımın bu sıkıntılı günlerinde imdadına yetişemediğim için dehşetli üzülüyorum. Biraz daha sabır, demekten başka söylenecek sözüm olmaması ne acı.

*

Bizim Yayalar Köylü İbrahim Efendinin ailesine dair gelecek haberi merakla bekliyorum. Fifi, Kevser Hanımı bulamazsa Pendik Belediye Reisine yahut Kartal Tahrirat Kâtibine telefon edecekti.

*

Bugünlerde biraz zayıflamakla beraber sıhhatim düzeldi. Dehşetli çalışıyorum. Gelecek mektupta sana yine dört beş sayfalık, belki daha çok yazı yolayabileceğim. Bu kitabım "resmen"

– çünkü fiilen her kitabım senindir – ama bu, resmen de senin olduğu için, onu senin beğenmeni çok istiyorum, şekerim.

Ellerinden öperim.
(imza)

221

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Çok şükür. Akan damına, pamuk ayaklarına yün çorap giyişine, kömürsüz kalan fakirlerine ve şirin burnunun üstündeki siyah gözlüğüne dehşetli üzüldüm.

Sandığın, birincisini, maalesef göndermiş bulunuyorum. Kartı ve bundan evvel yollamış olduğum 5 lirayı alıp almadığını rica ederim bildir.

Ben bir türlü düzelemedim. Bir gün iyiyim, bir gün hasta. Mamafi bütün bunlara rağmen gözlüklerim siyah değil, kırmzı.

Seni minik burnundaki siyah gözlüklerinle, fakirlerin kömürünü düşünen yüreciğinle ve zümrüt gözlerinle dehşetli seviyorum. Şiirden epeyce yolladım. Fikirlerini beklerim. Gerisini de yakında yollayacağım. Sen alakadar ol ki ben daha iştahla çalışayım.

Bir tanem, sevgilim, karyolasının üstünde akan damı yüreğime damlayan ve üşüyen ayaklarını ellerimle ısıtmaktan mahrum bulunduğum, karıcığım.

(imza)

222

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu kısa bir mektuptur. Dün, pazar günü, güzel mektubuna uzun bir cevap yazdım.

Sandığını gönderdim. Kart da yolluyorum. Sandık bugün hareket etti. Mektuptan evvel belki İstanbul'dadır. Sen hemen karttaki numaraya telefon et. Bu seferki ambar başkadır. Geçen seferki değil. Para isterlerse ver, kaç para verdinse bana yaz.

Bir de bana dış kabını koparark Alman Faşizmi ve Irkçılığı isimli kitaptan bir nüsha yolla. Kitabı :

Bay Süleyman Bayer
Cezaevi
Bursa
adresine yolla.
Sandığını güle güle kullan.

Hasretle
(imza)

Sandığı ambalajıyla beraber aldır. Ambalajı işine yarar. Taşınırken kullanırsın.

223

16 - 2 - 942

Piraye,

Bu yedi günün üçüncü mektubudur. Yarın belki senden mektup gelir diye umuyorum.

*

Ben uykusuz, siyatikli ve soğuk algınlıklı, yaşayıp gitmekteyim.

*

Sandığı aldım mı? Sana, Bursa'dan verilme tarihleriyle, geçen ayın 28'inde ve bu ayın 13'ünde beşer lira yolladım. Alıp almadığını lütfen bildir.

*

Samiye'den mektup aldım. Son zamanlarda Vedat'ı görmez olmuşlar. Yoksa Vedat artık İzmit'e gitmiyor mu?

*

Rasih'in hastalığına tasavvur edemeyeceğin kadar üzüldüm. Ne yapsam? Elimizden ne gelir? Rasih'e yardım edememek ne feci şey.

*

Sana yazının devamını gönderiyorum. Bu zarfın içinde. Vaktin oldukça okur, eğlenirsin.

*

Biliyor musun? Geçen sene bu vakitler Bursa'daydım.

*

Sana bu ayın sonunda topluca para gönderebileceğimi umuyorum.

Ellerinden öperim
(imza)

224

19 - 2 - 942

Karıcığım,

Ne bileyim, içlerinde biraz sevinç gibi bir şey olan, aynı zarftaki iki küçük mektubunu aldım. Dünyalar benim oldu. Sandığı beğenişine sevindim. Senin sandığın yol masraflarını, 5 lirayı sana ben açıktan yollarım, sen de sandığını alırsın. Ambalaj sandığını da, orada, yahut civarda Memet satabilir-

se satar, bana geri yollamazsınız. Satamazsa bana yollarsınız, burda üç liraya müşterisi var. Gidip gelmesi iki lira tutacak, bir lira kârımız olur. Mamafi Memet orda satabilirse bir lira daha – dönüş parasını – kazanmış oluruz.

*

Sana bundan birkaç gün önceki, geçen haftanın üçüncü mektubunda, yine bir yığın şiir yolladım. Basri Şener ile Kambur Kerim'in hayatları faslını. Aldın mı onları da, lütfen bildir. Benim bu yazı 12.000 mısra kadar tutacak. "Destan"ı da içine koyacağım. Onun için rica ederim bana postayla taahhütlü olarak – evrakı mesalih, iş kâatları halinde verirsen daha ucuz olur – Destan'ı hemen yolla. Bu benim ilk büyük kitabım olacak ve senin adına yazıldığı için en sevdiğim şiirimdir. Altı aya kadar bitireceğimi sanıyorum.

*

Yarın yahut öbür gün burda kendi elimle yaptığım sana ve Suzan'a ait bazı ufak tefekler yollayacağım. Belki kaba saba şeylerdir. Fakat ben onlara sana aşkımı, kızıma sevgimi koydum. Lütfen ikiniz de kabul edin. Memet ve Leylâ için de bir şeyler hazırlıyorum.

– Mürekkep bitti, kurşunkalemle devam ediyorum. – Sinop'tan da öteberi gelecek. Onları da yollarım.

Karıcığım;

Şimdiden senin için artırdığım 15 lira var. Şu tezgâhlar bir işlese biraz daha artıracağım. Fakat işlemiyor. Mamafi şu yirmi gün içinde 15 lira daha kazanabileceğim belki. Eder 30 lira. Sana yollarım. Havalar da açarsa...

*

Beni göresin gelmedi mi, sevgilim?

*

Kemal'e her ay 5 lira yolluyorum.

*

Hepinizi hasretle kucaklar, ellerinden öperim.

(imza)

Mektuplarını bir daha okudum.

225

23 - 2 - 942

Canım karıcığım,

Haftamızın bu ikinci mektubudur. Sana evvela bir havadis : Bursa'ya yeni ve yeniden tayin edilen vali Fazlı Güleç bugün hapishaneyi gezmeye geldi. Bizim odaya da uğradı. "İnşallah yakında kurtulmamı cenabı haktan niyaz ettiğini" söyledi. Ben de "İnşallah!" dedim.

Sana dün ufak bir paket yolladım – ki bundan önce bahsetmiştim – içinde Suzan için bir kutucuk, senin için iki büyükçe, iki küçük, yani dört tane boncuk tıpalı şişecik vardır.

*

Kemal'in vaziyetine karşı gösterdiğin alakaya karşılık sana onun bana yazdığı son mektubu gönderiyorum.

*

Fahamet'in mektubu da vardır bu zarfın içinde. Onu da baldızıma verirsin.

*

Sana bu ayın sonunda 30 lira yollayacağım. Havalar düzelirse, beni de göresin geldiyse, dört beş günlüğüne olsun gelirsin, değil mi karıcığım? Seni öyle özledim ki!..

*

Geçen, yani bundan evvelki mektubumda yolladığım şiiri aldın mı? İçinde Basri Şener ve Kambur Kerim diye iki insanın hayatı yazılıydı. Bu iki adamdan birisini, Kambur'u tanırsın, hani sana ipekle örülmüş iki çerçeve hediye etmişti. Bizim revirin hastabakıcısı, sahici ve yegâne doktorudur. Bu iki adamın hayatlarını merakla okuyacağını sanıyorum. Fikrini bildir bana.

*

Bu eserimle senin gibi bir okuyucuya layık bir şair olmaya azmettim ve olacağım.

*

Memet bana mektup yazsın. Suzan tembeldir, yazmaz. Ama Memet babişine yazar. Suzan sandığı beğendi mi?

*

Galiba bize iplik verecekler.

*

Leylâ'cığımı kucaklarım.
Canımın içi Sevgilim Bir tanem Mütehassir kocan

(imza)

Kabilse bana bir şişe mürekkepli kalem (Stylo) mürekkebi yolla.
Mendillerinden birinin ucuna bir marka işleyeceksin : PN

226

27 - 2 - 942

Karıcığım,

Ne şirin yazarsın. Son mektubunda : "Benden şikâyetini anlamıyorum," diye kırmızı canlı dudaklarını bir somurtup hayret edişin var ki bayıldım. Fakat benim senden şikâyet ettiğim yok ki, yavrum. Senden şikâyeti aklıma bile getiremem. Ben sadece her hafta sana üç mektup yazdığımı söylüyorum ve senden hiç olmazsa haftada bir cevap istiyorum, haftada bir mektubun da geliyor zaten. Binaenaleyh, arada, benim, marifetimi, "haftada üç mektubumu" ille de senin gözüne sokmak arzusunun şımarıklığından başka bir şey yok.

*

Sana bugün 30 lira yolluyorum. Artık sen bilirsin.

*

Gönderdiğim paketi, çam sakızı çoban armağanını aldın mı?

*

Rasih'in sıhhatinden haber var mı?

*

Burda havalar oldukça düzeldi.

*

Ah sevgilim ah!.. bir insanın bir insanı göresi gelmesi ne demekmiş, hiç bu kadar kuvvetle anlamamıştım. Seni görmeden hiç bu kadar uzun zaman geçmemişti sanıyorum.

*

Biliyor musun? Tam dört sene ve iki aydır hapisteyim.

*

"Bundan sonra mektuplarıma numara koyacağım," diyorsun. Ama yine de koymamışsın. Ben başlıyorum. Bu benim, senin I numaralı mektubunu aldıktan sonra sana yazdığım I numaralı mektuptur. Kısadır, dağınıktır, perişan bir mektuptur. Çünkü bu gece, bugün, her zaman olduğu gibi seninle aklım değil, yüreğim konuşuyor. Seni seviyorum, şekerim.

Ellerinden öperim
(imza)

Suzan!

Sandığı beğendiğine sevindim. Seni hem senin için, hem annen için, hem de kendim için sevindirebildikçe sevinirim. Gözlerinden öperim bir tanecik kızım.

(imza)

227

8 - 3 - 942

Karıcığım;

Üç numaralı mektubun geldi. Bu da benim üç numaralı mektubumdur.

*

Selma'nm hastalığına çok üzüldüm. Sana Kemal Tahir bir mektup yollamış. Bu zarfın içinde sana gönderiyorum. Yine bu zarfın içinde yazının mabaadı var. Bakalım bu parçayı nasıl bulacaksın? Ne olur, bir tanem, bana bu yazılar hakkında topluca tenkitlerini yaz. Bana yol göstermiş, kuvvet vermiş olursun.

*

Sen ne zaman istersen o zaman gel. Ben sabırla yolunu beklerim. Diyorum ya, gelmek zamanını sen tayin et.

*

Otuz lirayı alıp almadığını bildir.

*

Büyük halam hastalanmış, Şişli Sıhhat Yurdu'na yatırmışlar. Çok üzüldüm.

*

Bu mektubum senin mektuplara benzedi. Kızma sakın ha, şaka ediyorum, bir taneciğim. Yoksa senin bir satırcık mektubunun bana verdiği kalp kuvvetini ben bir cilt yazı yazsam sana verememem. Sadece mektubumun kısalığını söylemek istedim. Sebebi ise zarfın içine şiirler girecek, Fahamet'in ve Kemal'in mektupları girecek de ondandır.

*

Adalet'ten mektup aldım. Bana cıgara yollamış.

Hasretle
(imza)

Seni üç gecedir arka arkaya rüyamda gördüm. Bir ve aynı ağacın altında oturuyoruz. Dünyada yalnız ikimiz kalmışız ve buna rağmen canımız sıkılmıyor. Ve birbirimizi seviyoruz.

228

12 - 3 - 942

Karıcığım,

Dört numaralı iki adet uzun mektubun geldi. Bu da benim dört numara.

*

Hediyeleri beğenmenize pek memnun oldum.

*

Kaynanamın üzüntüsünü ben hapiste değil Kafdağı'nın arkasında olsam sezerim. Ama elin ermemesi, en ufak bir maddi yardımda bulunamamak ne feci şeydir, onu o da bilir. Pamuk ellerinden öperim kaynanacığımın.

*

Selma'nın hastalığına dehşetli üzülüyorum. Ameliyat olup olmamasını da teşvik edemiyorum. Çünkü doktorların fikrini bilmiyorum. Zaten sizler ne zaman sıkıntıda olsanız ben sizden uzak ve çaresiz olurum. Selma akıllı kızdır, düşünsün taşınsın, doktorlarla açık açık konuşsun. Kararı kendisi versin. Ona havyar yollayacağım. Sonra size burda nispeten ucuz olan yağ, zeytinyağı, torba yoğurdu filan da gönderebileceğim. Yalnız bana İstanbul'da ayaküstü bir adres verin ki bunları getirecek olan zat, on beş günde filan İstanbul'a giden bizim kâtip bey oraya bıraksın. Vedat her zaman İstanbul'da olmadığı için onun adresi kabil değil galiba. Yok eğer kabilse onun mufassal adresini, yahut başka, bulacağı bir adresi bana derhal bildir.

*

20 senelik dostum olan evin yanmasına sırf senin dostun diye pek üzüldüm. Çünkü senin dostun olabilmek saadetine erişmiş bir taş parçası bile benim için azizdir.

*

Benim iki tezgâha iplik verilecek. Artık mesele katileşti. Fakat şimdi üçüncü tezgâhım için de iplik hakkımı istiyorum. Onu da temin edeceğim. Adnan Ağabeyin kardeşini görürsen şu gaz bezleri meselesini bana mufassalan yazsın, müşteri de bulursa, çünkü benim burda bu gazlar için müşteri bulmam kabil değil, kendisine de komisyon verebilirim.

*

Param var. Sana derhal 10 lira yolluyorum. Hem sen ne diye sana para yolladığım için vicdan azabı çekiyorsun. Bu ne biçim söz. Bu dünyada şimdilik kala kala bir tek şahsi zevkim kaldı : Sana hediye, oyuncak, para filan yollamak. Bu tek zevkimi, şahsi insan alakamı, bana adeta hürriyetimi bir bakıma iade eden, bu dünyada hâlâ faydalı olduğumu bir bakıma konkre olarak anlatan, bu biricik işimi de sen mi bana yasak edeceksin, sevgilim? Sıhhatim düzeldi. Uykusuzluktan başka şikâyetim yok sıhhatimden. Ah sevgilim, sevgilim.

*

Ben ambalaj sandığını hâlâ alamadım. Lütfen şu Birlik Ambarı'na telefon et de, bana sandığı yollamalarını söyle ki, senin sandığı, her masrafı temin edilmiştir bu sefer, sana gönderebileyim.

*

Oğlum Memet, Namık Kemal'in şiirlerini sevsin. Zarar yok. Namık Kemal'de elbette sevilecek şeyler vardır. Yalnız mesele onu Allahlaştırmamaktadır.

Memet okursa, ki okumasını çok isterdim, ben ona dört beş roman filan yollayacağım. Yalnız bana, babişine bir mektup yazarak, okuyacağına söz versin. Ben onun verdiği sözü tutan bir delikanlı olduğuna eminim.

*

Karıcığım, bir tanem, Piraye'm, sevgilim ve her şeyim.
Ellerinden öperim.
Kocan, kardeşin, çocuğun, baban, arkadaşın ve sevgilin.

(imza)

229

16 / 3 / 942

Karıcığım,
5 numaralı mektubunu aldım. Bu da benim 5 numara. Mamafi hazır ol, bu hafta içinde seni bir hızda iki numara birden geçeceğim.

*

Ambalaj sandığı daha gelmedi. Telefon etmeni (Birlik Ambarı'na) geçen mektubumda da rica etmiştim. Gelir gelmez senin sandığı yolluyorum. Sana bugün posta havalesiyle 10 lira yolladım. Aldığını bildirirsin.

*

Bana lütfen şu suallerin cevabını ver: 1. İstanbul'da tuzsuz tereyağının kilosu kaç para? 2. İstanbul'da kırmızı havyarın (hani Suzan'a yollamıştım) kilosu kaç kuruş?
Bunları şunun için soruyorum : Eğer bu iki maddenin fiyatları buraya göre İstanbul'da çok farklı ise, bir miktar alıp ikinci elden (adamını buldum) ticaret yapacağım. Görüyorsun

ya, kocanız tezgâh sahibi oldu olalı, ticaret âlemine karışmakta kendisinde birdenbire müthiş bir istidadın varlığını keşfetmiş oldu.

*

Eğer bulabilirsen bana mürekkepli kalem (Stylo) mürekkebi yolla.

*

Bak sana bir acayip işten bahsedeyim. Bundan bir zaman önce Bursa'da cıgara bulunmaz olmuştu. 7.5 kuruşluk cıgarayı 15 kuruşa alıyorduk. Bunun üzerine ben Zekeriya'ya, İhsan'a, Osman'a kart yazıp bana cıgara yollayın demiştim. Onlar da yolladılardı. Sonra aradan bir iki hafta geçti, cıgara fiyatları resmen iki misli yükseldi. Yani 11.5'luklar 20 kuruşa çıktı. Ben de bu esnalarda tekrar pipoya dönmüş bulunuyordum. Derhal bendeki stoku okuttum ve elime açıktan 28 lira geçti ki, işte sana bugün yolladığım 10 lira bu dâhiyane kombinezonun bir kısmıdır. Diğer taraftan 10 lira verip paltomu da diktiriyorum. Hani biraz daha açıkgöz davransaymışım 200 lira filan kazanmak işten değilmiş.

*

Bütün bunları sana beni parasız zannetmeyesin diye yazıyorum. Tezgâhlarım da yakında işlemeye başlayınca sana da, Kemal'e de para yetiştireceğim ve dünyanın yine en bahtiyar insanlarından biri olacağım. Çünkü senin parasız kaldığını düşünmek benim için adeta uzvi bir acı ve ıstıraptır.

*

Sevgilim, ah sevgilim.

Senin için şiir yazmak, senin için para kazanmak, senin için en güzel şeyleri düşünmek ve senin için en akla gelmez ötebe-

riden en işe yaramaz, en lüzumsuz oyuncaklar, şişeler, kutular icat etmek bir insanı bahtiyar etmeye – hapiste bile – kâfidir. Seni kucaklarım.

(imza)

230

(Tarihsiz)

Sevgilim,
6'ıncı mektubunu aldım. Bu da benim 6'ıncısıdır.

*

Selma'nın iyileşmesine çok, ama tahmin edeceğin gibi pek çok sevindim. Onu meğerse nasıl derinden severmişim bu sefer anladım. Ömrü, ruhu ve etiyle, gençliğiyle heder olan insanlardan biri de Selma'cıktır. Biz, seninle ben, ondan çok ıstırap çektik belki, fakat sevmesini de bildik ve hâlâ, çok şükür dünyaya bağımız bu sevgimizledir. Halbuki Selma, bugün senin benim anladığımız manada sevmedi ve sevilmedi. Mesela son mektubunda : "Kendine iyi bak sakın benden evvel ölme!" diyorsun. Ben hayatımda bütün insan tarihine geçmiş muazzam sevdaların kitaplarını okudum. Fakat hiçbiri, bir insanın bir insana karşı duyabileceği sevgiyi bu kadar sade, fakat müthiş bir azametle ifade edememiştir. Ben yeryüzünün en bahtiyar insanıyım ki; elbetteki bütün felaketli ve ümitli şartların da yardımıyla; sana bu satırı yazdırabilecek kadar sevmişim seni ve kendimi sana sevdirebilmişim. Şimdi ne demek istediğimi anladın değil mi? Selma'nın hayatında bu yok. Ona ve onun gibilere bunun için merhamet duyuyorum.

*

Maroken koltuğun hikâyesi içime dokundu. Bu mülkiyetçilik değil, karıcığım. Balıkların, kuşların, fillerin mülkiyetçilikle alakaları yoktur, fakat hepsi de kendilerine göre bir koltuk sa-

hibidirler. Seni bu bakımdan bir balık ve bir kuş kadar olsun mesut edememekliğim azabımdır. Ben bu azabı örtbas etmek, avutmak için değil midir ki, sana öyle acayip hediyeler yollarım boyuna. Beni affet, sevgilim.

Sana 10 lira yolladım. Aldın mı? Ambalaj sandığı için telefon ettim. Daha gelmemiş. Sıkıştırdım. Gelince derhal senin sandığını yollayacağım. Başka öteberi de var.

Bu hafta resim yaptım. Şiire çalışamadım. Bana taahhütlü olarak – bir nüshasını Suzan'a yahut Selma'ya temize çektirip kendine alıkoyduktan sonra – şu benim Destan'ı yolla. Onu da çok ustaca zannettiğim bir şekilde yeni yazımın içine koyacağım.

*

Muhsin benim şu tercüme piyesi oynamadı. Eh, dünya bu. Malum.

*

Kemal'in adresi : Bay Kemal Tahir
Muharrir
Cezaevi
Malatya

*

Bu sefer gelişinde mutlaka senin yağlıboya portreni yapacağım. Bir haftadır etütler yapıyorum. Resmi epeyce ilerlettim. İlk imtihanımı sana vereceğim.

*

Sana tavsiye ederim, radyoda Mesut Cemil'in Klasik Türk Musikisi, yahut Memleket Havaları korolarını dinle. Sana göndermek için kitaplar hazırladım.

*

Uykusuzluktan başka sıhhi şikâyetim yok.

*

Sevgilim, ah sevgilim.
Ellerinden ve DUDAKLARINDAN öperim

(imza)

231

23 - 3 - 942

Benim canım sevgili karıcığım,

Mektubunu aldım. Numara sırasını şaşırdım. İki gün önce burda kar yağdı. Gazetede okudum, İstanbul'da da yağmış. Aman kendine iyi bak, hastalanma. Ben senden evvel ölmemeye bir şartla çalışırım, eğer sen de benden evvel ölmezsen. Biz ikmiz bir günde, bir saatta koyun koyuna öleceğiz. Sen bu işte zararlı çıkacaksın ama ne yapalım. Zaten sen ikimizin beraber geçen uzun hayatımızda daima fedakârlık yapan tarafsın.

Kemal Tahir'in adresini geçen mektubumda yazmıştım. Tekrar ediyorum : Bay Kemal Tahir, Muharrir, Cezaevi, Malatya. Senin gönderdiğin eşyalara bilhassa sen gönderdiğin için dehşetli sevinecek. Ben de ona burdan biraz eskice bir kat elbise bulup yollamıştım. Senden onun bir ricası var. Bir hikâye yazmış. Sana yollayacağım. Okuyup fikrini söyleyeceksin. Bunu benden bir hayli zaman önce istemişti. Fakat şöyle biraz keyiflenmeni beklemiştim. Son mektubunda keyfim biraz yerinde dediğin için, gönderiyorum. Oğlan beni sıkıştırıp duruyor. Ben ona hikâyesi için fikrimi yazmıştım. Fakat, "Bizim en baş okuyucumuz, münekkidimiz yengemdir, bir de ona gönder," diyor.

Seni nasıl göreceğim geldi bilemezsin. Mamafi sabretmesini öğreniyorum. Beni rüyanda görmüşsün. Rüyana giren ve rüyanda seni gören Nâzım benden bahtiyar. Sevmek ne tuhaf şey bir tanem, sevmek ne tuhaf şey. Seni sevdiğim için beni hiçbir keder altedemez.

Teyzemin hastalığına canım sıkıldı. Kendine göre iyi bir kadındır ve seni severdi. Semiha'dan bir hayli zamandır ses seda yok. Yalnız Akşam gazetesinde Mesut Cemil'e mi ne verdiği acı bir cevabı okudum. Acıdım kızcağıza. Adalet'ten mektup aldım; Bir ressam Melek Hanım vardır, Kıbrıs'lı Avukat Celal Beyin karısı. Onun evinde Yahya Kemal benim Destan'dan parçalar okumuş. Destan'ı pek beğeniyormuş. Sonra bir haber daha : Vâlâ keratası Cemal Nadir'in karısıyla evleniyormuş. Bak İstanbul dedikodularını ben haber alıp sana yazıyorum.

Bizim kâtip Memet Ali Bey yarın İstanbul'a gidiyor. Sana telefon edecek. Sesini duyacak. Ben de öbür gün senin sesini duyan bir insanla konuşarak bahtiyar olacağım.

Sana en son çıkardığım resmimi yolluyorum. Takunyalarımın üstünde nasıl da bir zafer heykeli gibi duruyorum baksana.

Memet'ten haber yazmıyorsun. Halbuki ben bir mektubumda ona okumaya söz verirse kitap yollayacağımı yazmıştım. Yoksa oğlum söz veremedi mi? Leylâ'ya söyle, seni üzmesin. Ben karıncaya bile haşin muamele edemem ama – tabii sınıf düşmanları müstesna – seni üzen Memet'le Suzan bile olsa kulaklarını çekerim. Sandığın ambalajından hâlâ haber yok. Fakat Birlik Ambarı'nın bir motoru batmış, eğer ambalaj o motordaysa yandık demektir. Bu ikidir oluyor. Yani ambarın bu batan ikinci motorudur. Gözüm korktu. Senin sandığı ambalaj gelse de başka vasıtayla göndermeye çalışacağım.

Ne olur, karıcığım, mektuplarının başına tarih koy.

Ellerinden ve dudaklarından öperim.

(imza)

232

27 - 3 - 942

Karıcığım,

Kısacık mektubunu aldım. Yine de sevindim. Yine mektupların gecikti diye üzülüyordum. Bugün galiba altı aydan beri ilk

defa dışarı çıktım. Servinaz'a gittim. Banyo yapacaktım. Doluymuş, banyo yapamadım. Mamafi senin belki yakında geleceğini söyledim. Sonra kooperatife uğrayıp iplik aldım. İplikleri sırtıma yüklenip getirdim. Bütün bu dolaşma bir buçuk saat sürdü. Kunduram ayağımı vurdu. Servinaz'a gitmek yaralarımı deşti. Velhasıl şimdi sana bunları yazarken pek mahzunum. Sana yakında para yollayacağım. Bir de senin için, pek iyi değil ama, biraz tereyağı buldum. Onu da yarın gönderiyorum. Ye de bana tombul tombul gel.

Leylâ'nın hastalığına üzüldüm. Ne zaman şu hasta beklemekten, hapis beklemekten, velhasıl bir şey beklemekten kurtulacaksın? Benim canım karıcığım. Sorarsam kızmazsın, değil mi? Neden mektupların o kadar kısa ve içlerinde bir küçücük "Şekerim" bile yok. Kızma. Ne yapayım. Bir minnacık "Şekerim" sözüne hasretim. Ne yapıyorum, biliyor musun, eski mektuplarını çıkarıp baştan okuyorum.

Burada hava düzeldi. Bugün o kadar sıcaktı ki pardösüsüz dolaştım. İstanbul nasıl? Sana tuhaf bir şey daha söyleyeyim, birkaç zamandır mektuplarında öyle – anlıyorum, çok haklı olarak – bir ağırbaşlılık ve derin bir ıstırap var ki, sana uzun uzadıya aşkımdan bahsetmeye çekiniyorum. Ne bileyim, bana, "Biz artık o şartlar içinde birbirini seven insanlarız ki bunu tekrara hacet yoktur," diyeceksin gibi geliyor. Halbuki içimde senin aşkına dair öyle şarkılar söyleniyor ki...

*

Ellerinden ve izin verirsen dudaklarından öperim.

(imza)

Karıcığım sana en son fotoğrafımı yollamıştım. Alıp almadığını bildir.

N. H.

233

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

"Şekerim" demeye halin olmadığı halde yine de "Şekerim" dediğin mektubunu aldım. Ne yalan söyleyeyim, bir haftadır, hemen her gece, bana, Çankırı'ya yolladığın mektupları çıkarıp çıkarıp okuyorum. İçimi tatlı bir hüzün kaplıyor. Geçenlerde Kemal Tahir'e, Piraye bana : "Kendine iyi bak benden evvel ölme," diye yazdı demiştim. Kemal diyor ki : "İtiraf et ki Piraye senden iyi şairdir." İtiraf ediyorum, karıcığım. Sen yalnız benden iyi değil, dünyadaki en iyi şairsin. Çankırı'ya yazdığın mektupları okudukça bunu anlıyorum. Ve bütün ömrümde, sanat hayatımın üstünde neden bu kadar müessir olduğunu anlıyorum. Seni nasıl seviyorum, Piraye. Hayatımın en büyük nimetisin. Sana ne çok, ne anlatılamayacak, sayılamayacak kadar çok şey borçluyum. Bazen, ya Piraye olmasaydı diye düşünüyorum ve tüylerim diken diken oluyor. Benim her zaman genç, güzel, iyi ve harikulade kalacak olan Pirayende'm.

*

Kömürsüz kalışın içime dokundu. Ağlamaklı oldum.

*

Yağı aldın mı? Bildir. Yine göndereceğim.Kardeşliğe sana yağ filan göndermesi için yazdım.

*

Buraya geldiğin zaman ekmek karneni getirme. Ben sana hapishaneden istediğin kadar ekmek bulurum. Burda da karne usulü ama, bize 750 gram veriyorlar. Artıyor da satıyoruz bile. Karneni İstanbul'da bırak evdekilerin işine yarar.

*

Tezgâhlardan ikisi çalışıyor. Üçüncüsü için daha iplik alamadım. Bir ay sonra filan sana ayda 25 lira – eğer böyle az iplik verirlerse gönderebileceğim. İplik miktarı artarsa tabii bu 25 lira da çoğalır.

*

Tolstoy'un tercüme edilecek romanından bir haber çıkmadı. Şu iş olsa pek sevinirdim. Sana toptan 200 lira filan temin edebilirdi.

*

Ben dört gündür dehşetli nezleyim. İhtiyaten yataktan çıkmıyorum. Turşu gibiyim. Başım ağrıyor. Çalışamıyorum. Bir tek sevincim resmine bakmak, eski mektuplarını okumak, seni düşünmek, belki yakında seni görebileceğimi ümit etmektir. Ben sensiz bir dünyada ne kadar yalnız kalırım, sevgilim.

*

Elini yakmana yüreğim yandı. Bilirsin ya senin bir parmağın da benim yüzümden yanmıştı. Zaten benim yüzümden yanan yalnız parmağın mı? Senin gençlik günlerinin saadetini yaktım, mahvettim. Sana ne kadar az şey verebildim. Seni nasıl mesut edemedim.

*

Sana bu mektubu yazmakta devam edersem çocuk gibi ağlayacağım. Seni ne kadar çok seviyorum, bir tanem. Haydi hayırlısı. Gün ola sabah ola...

Ellerinden ve dudaklarından öperim.

(imza)

234

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Teyzemin ölümüne çok, ama çok üzüldüm. Bilirsin ana tarafımdakilerden bir onu kendime yakın bulurdum. Ne acayip bir ömür sürdü zavallı kadıncağız. Gözlerim yaşlı. Kederliyim.

*

Çarşamba günü gelmek ihtimalinin olması bu kederli anımda biricik tesellimdir. Zaten bütün kederlerimin tesellisi sensin. Ömrün uzun olsun, başımdan ayrılma. Beni yalnız bırakma.

*

Sana para gönderecektim. Artık geldiğin zaman veririm.

*

Çarşamba gününü bir kurtuluş günü gibi bekliyorum. Sen ne iyi insansın, karıcığım.

*

Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.

(imza)

Gelirken benim Anadolu Destanı'nı getir, unutma, karıcığım.

235

2 / 5 / 942

Sevgili karıcığım,

Mektubunu aldım. Üzüldüm. Fakat teselisi yine mektubunun içindeydi. Biraz ferahladım. Bu kış ayrı eve çıkman için ne lazımsa hepsini derhal yapacağım. Tefrika meselesini halledeceğim. Merak etme. Bu kışı rahat geçirirsin. Fifi'nin seni çekiştirmesi, hele bu çekiştirmenin çeşidini bilmediğim için beni çok üzdü. Neyse yüzdük yüzdük sonuna geldik. Memet'in bu yaz çalışması pek doğru olur. Evvela hayata atılmış, dünyayı biraz anlamış bulunur. Sonra terbiyesi, ruhi teşekkülü üzerinde de faydası dokunur. Sonra bu yaşta şahsen para kazanmaya başlaması, kendine karşı olan itimadını arttırır. Eğer sen de eski kararında musir isen derhal bana bildir, Memet'e münasip bir iş bulmak için hemen teşebbüslere geçeyim. Bu işi ihmal etmeyelim.

*

Selma'nın iyileşmesine pek sevindim. Onu çok severim. Benim şiirleri beğenmesi de hoşuma gitti.

*

Karıcığım,

Burda havalar birdenbire ısındı. Fakat ben hâlâ nezleden kurtulamadım. Sana gayet nefis bir yüzük yaptım. Şimdi bir pudra kutusu – masa için – üzerinde çalışıyorum. O da bitince yollayacağım. Tavlan hazırlanıyor. Bitince onu da alırsın.

*

Sevgilim.

Ben on gün cennette, manzarası basık bir tavan, dar pencereler, fakir bir karyola, iki iskemle ve küçücük bir oda aralığından ibaret olan fakat içinde dünyanın ve "ahretin" en güzel

nimetini muhafaza eden bir acayip cennette yaşadım. İnciler, ama harikulade inciler nasıl biçimsiz istiridye kabuklarının içindeyseler, benim ve dünyanın en güzel incisi de böyle bir kabuktaydı. Ben on gün dünyanın en bahtiyar insanı ve erkeği idim. Şimdi bu on günün hatırası bile beni on yıl mesut etmeye kâfidir.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, kaynanamın ellerinden öperim.

(imza)

236

5 - 5 - 942

Karıcığım,

Sen gittikten sonra bu ikinci mektubumdur. Birincisi, birinci mektubuna cevaptı. Herhalde almışsındır. Alıp almadığını bildir. Sana bu mektupla senin kitabın mabaadından bir parça daha yolluyorum. Memet'in işini ihmal etme. Ben pek taraftarım. Derhal teşebbüse girişeyim.

Senin pudra kutun ve yüzüğün bitti. Yarın postaya veriyorum. Yalnız kutunun kapanmasında bir marifet vardır. Bunu senden başka kimse yani marifeti bilmeyenler kapağı kolayca kapayamasınlar diye yaptım. Dikkat edersen kuşun gagasından tarafa altta şöyle >> bir işaret vardır ki onun da altında yine öyle bir işaret vardır, o iki işaretin üst üste gelmesi lazım.

Şimdi kuş filan ne diye merak edeceksin. Kutu eline geçince merakın geçer. Yalnız şunu itiraf edeyim ki kutunun resmini ben yaptım fakat işlemesini başkasına yaptırdım. Başında bulunarak. Çünkü benim marangozluğumun hududunu aşıyordu. Ama yüzük benim marifetimdir. Kutuyu da yüzüğü de beğenmeni çok istiyorum.

Kemal'den mektup aldım. Gönderdiğin çamaşırları ve parayı almış. Pek sevinmiş. Ama ne kadar! Mektubun yarısı buna dair.

Ah sevgilim ah! On günlük rüya diye bir şiir yazıyorum. On günlük rüya. Saadet bu kadar kısa sürdüğü ve süreceğini bildiğimiz halde onun içindeyken kıymetini ne az biliyoruz.

Seni hasretle kucaklar ellerinden ve dudaklarından öperim.

(imza)

237

11 - 5 - 942

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Ferahladım. Zaten bana yüz vermeye gelmez, hele sen bana yüz verirsen ben sana haftada dört mektup yollarım. Bilirsin ya en ufak bir iltifatın beni deliye döndürür. Söylemek istediklerim birdenbire aklıma ve yüreğime hücum ederler, tıkanacak gibi olurum. Yeter ki sen biraz gül bana, sevgilim. Bahtiyarım. Mektubunu da arka arkaya tam 14 defa okudum. Kendimi dağları devirecek kadar kuvvetli hissediyorum.

*

Sana 20 lira yolladım, ayrıca geçen sefer yağ aldığım yağcı İstanbul'a gidecekmiş. Senin adresini verdim. Sana 3 kilo tereyağı getirecek. Parasını burdan verdim. Afiyetle yiyiniz. Kutunu ve yüzüğünü de gönderdim. Bu hafta içinde 30-35 lira daha yollayacağım. Bu suretle eline bu ay 50-55 lira geçecek. Belki de daha fazla olur.

*

Geçen mektubumda da yazdığım gibi evden çıkmak için acele etme. Suzan'a da, Memet'e de, Selma'ya da iş buluruz. Bir kerre onları işe yerleştirelim. Sonra sonbahara doğru ev meselesini halledersin, o vakte kadar da para biriktirirsiniz biraz. Yeni bir eve taşınırken yanında birikmiş hiç olmazsa 400 lira olmalı.

Yalnız ben sonbahara kadar eğer umulmadık ve beklenmedik bir aksilik çıkmazsa sana bu parayı biriktirmek imkânını veririm, çocukların kazancından yapacağınız ekonomi de buna eklenirse birikmiş paranız 600 lira kadar olur.

Suzan'a yahut Memet'e iş bulmak için bir taraftan sen dayıma yaz. Ona senin yazman daha dokunaklı olur. Hem onların orta tahsilleri olduğu için dayım vasıtasıyla onlara iş bulmak daha mümkündür. Diğer taraftan ben her üçü için teşebbüste bulunayım. Planlı konuşalım :

1. Selma'ya Sabiha Hanım vasıtasıyla iş bulabiliriz. Eğer bu ilk teşebbüsü müsait görüyorsan, bana söyle, bir mektup yazayım, Selma, Sabiha Hanıma gitsin. 2. Memet'e Zekeriya vasıtasıyla İş Bankası'nda filan da iş bulunabilir. Zekeriya'yı Memet benim mektubumla gidip görebilir. Ben de ayrıca burdan hem Zekeriya'ya, hem de Sabiha Hanıma, çocuklar daha onlara başvurmadan yazarım. Adalet'e esasen Memet için yazdım. Cevap bekliyorum. Bu planı muvaffak buluyorsan, bildir, teşebbüs edelim. Sonra Selma için İhsan vasıtasıyla da iş bulacağımızı umuyorum. Stüdyoda filan. Suzan'a Leman ablasının yanında iş temini en doğru olur. Mamafi Leman'a sormak, görülecek işin adını koymak, ondan sonra o işi zikrederek dayıma yazman daha doğru olur. İşte ilk hücum planı bu. Plan muvaffaksa, bu ilk teşebbüslere girişelim. Olmazsa yeniden başka taraflara başvururuz. Bilirsin ya, ben daima muhtelif taraflardan hücum taraftarıyımdır, bir taraf sökmesze öbür taraf söker.

*

Leylâ'ya gelince, eğer yeni eve geçişin çok iyi şartlarla ve emniyetle temin edilebilirse, Leylâ'yı da alırsın, aksi halde kalır. Ben herkesten önce kaynanamı düşünüyorum. Onun herkesten çok biraz saadet ve istirahate hakkı var.

*

Sevgilim, bana şu Destan'ın eksik müsveddelerini tamamlayacaktın. Yani Destan'ın el yazısıyla olan aslını gönderecektin. Sonra

bir de "Minyatür" mü ne, öyle bir şiir vardı, onu, bir de Destan Mukaddemesi'ni yollayacaktın. Onları arayıp bulmak ve göndermek zahmetine katlanırsan pek memnun olurum. Son parçayı beğenişine çok sevindim. Aramızda bu hususta hiçbir münakaşa geçmedi. Ben böyle bir şey hatırlamıyorum. Geçmişse, unutmuşum. Çünkü sana ait hatıralarım yalnız en güzel ve en aydınlık olanlardır. Yalnız hayal meyal bazen seni haksız yere kızdırdığım aklıma gelir. Fakat aklımda fazla kalmaz. Çünkü fazla kalsalar kendi kendime düşman olmam icabeder. Seni çok sevdiğim için, seni çok seven bir insana, yani kendi kendime düşman olmak istemem.

Hepinizi hasretle kucaklar senin kırmızı, sıcak ve yumuşak dudaklarından öperim.

Seninki
(imza)

238

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Kemal Tahir son mektubunda senin hâlâ burda olduğunu sanarak şöyle yazıyor : "Piraye'nin yanında oluşu, hele bugünler için ne kadar istifadelidir. Sana yeni baştan dehhaş güzellikte şeyler ilham eder. Kendisine hürmet ve sevgilerimi lütfen söylersin..."

Kemal'in dediği doğru. Sen bana "dehhaş güzellikte şeyler ilham edersin." Ama ben bu ilhamı gerçekleştirebilirim, gerçekleştiremem, o başka mesele. Herhalde bu seferki yakınlığın Memleketimden İnsan Manzaraları'nın birinci kitabını bitirebilmekliğime sebep oldu. İşte sana birinci kitabın sonunu yolluyorum. Bu haliyle birinci kitap 3355 satır etti. Şimdi on, on beş gün kadar üzerinde işleyip tashihler yapacağım. Sonra yeniden temize çekip sana tekmil birinci kitabı yollayacağım. Sen ondaki tashihleri şimdi sende bulunanlar üzerinde de yaparsın. Bu suretle temizini iyice saklar, eskisini okumak isteyenlere verirsin.

*

Yağcı size gelmiş, Ahmet dayına 3,5 kilo tereyağı teslim etmiş. Ben burda 260'tan 910 kuruş tutan bedelini verdim. Afiyetle yiyin. Sonra dört beş gün önce 20 lira yollamıştım, bugün de 30 lira yolladım, 9 lira yağın için verdim, bu suretle 59 lira eder, benden bu mayıs ayı bir lira daha alacağın kalır. Borcumdur, 60 lirayı tamamlamak için o bir lirayı da yollarım. Şaka ediyorum canımın içi, beni hiç düşünme – para meselesinde – param var. Sana boğazımdan kesip yollamıyorum, ben oburum, bende o cesaret nerde, sana sadece senin olanı yolluyorum. Bak ben iki gündür arka arkaya et yedim, hem de kilosu 140 kuruştan kuzu eti. Senin kuzu eti yediğin var mı?

Pudra kutunu ve yüzüğü aldın mı?

Çocukların iş meselesi hakkında bundan önceki mektubumda uzun uzun yazmıştım. O hususta da cevabını bekliyorum.

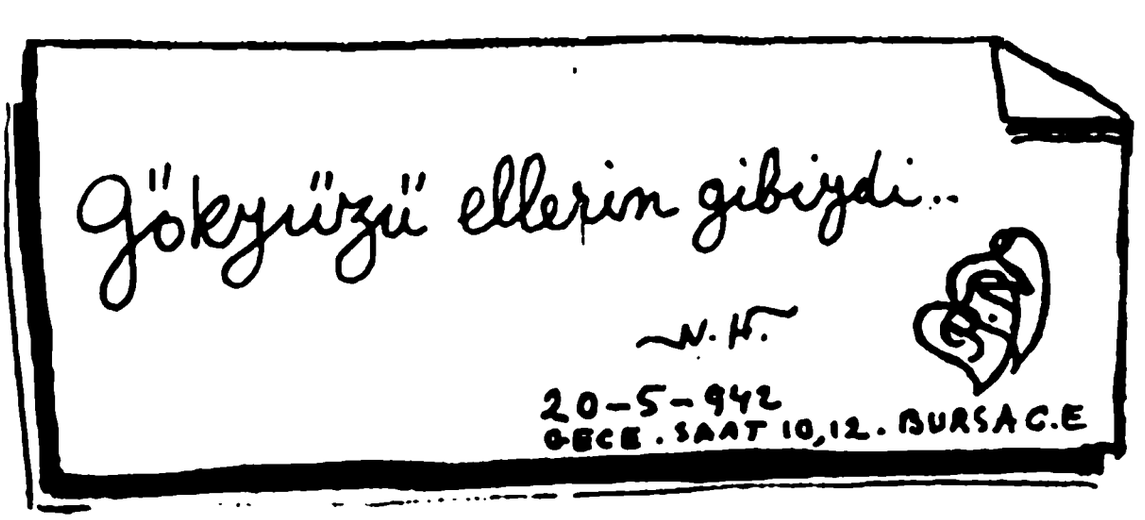
*

Kardeşlikten hayırlı bir netice alınamadığı canımı sıktı. Avukattan mektup aldım. Asker olmuş. İstanbul'a gelecek, seni görecekmiş. Kaynanamın hastalığı geçmiş olsun.

Çocukları kucaklar, kaynanamın ellerinden, senin dudaklarından öperim.

Zevciniz
(imza)

239

240

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Para kâadını herhalde alırsın. Zaten iki gün önce sana bir mektup ve şiirler yollamıştım. Orda da yazdığım gibi sana 30 lira daha gönderdim. Sonra pudra kutusuyla yüzüğü alıp almadığını da bildir. Yani bundan iki gün önceki mektubumun eline vasıl olduğunu yazarsın.

Yağdan memnun kalışına sevindim. Öteki hususları tahkik edip bildiririm. Diğer meselelerde üzülme. Acele etme. Hadiselerin inkişafını bekleyelim. Memet'e rahat ve iyi bir iş bulursak çalışması iyi olur. Selma'nın hevesi yoksa üsteleme. Mamafi senin sonbaharda, kışa yakın, ayrı eve çıkmanı ben şahsen temin edebilirim ümidindeyim. Biraz elinden geldiği kadar hoşça vakit geçirmeye, gezmeye, eğlenmeye bak, sevgilim. Her şeyden ve herkesten evvel bize lazım olan şey senin ruhi sıhhatindir. İçine güzel şeylerin doğuşuna sevindim. Benim de içimde bir bayram hazırlığı var.

*

Burda havalar birdenbire ısındı. Ortalık cehennem gibi sıcak. Aklımda fikrimde gönlümde sen varsın. Seni düşünmek, seni sevmek, senin için çalişmakla bahtiyarım.

*

Bu mektubu hemen göndermek için kısa yazdım. Pazartesi günü, yarın pazar, uzun bir name donatıp yollayacağım.

Hasretle
(imza)

Sorduğum suallere hemen cevap ver.
1. Uzun mektubumu – şiirli – aldın mı?
2. Kutuyu ve parayı aldın mı?

241

(Tarihsiz)

Sevgilim,

El kadar mektubunu aldım. Bu el kadar mektup, sevinci ve kederiyle bütün bir dünya oldu benim için. Yüzüğünü beğendiğine, kutunun hoşuna gittiğine öyle sevindim ki, ancak hürriyete kavuştuğum gün bu kadar sevinebilirim. Hele şiirler hakkında uzun bir mektup yazacağını vaadedişin dünyaları benim yaptı. Merak etme bu seferki yüzük kırılmaz. Halis ceviz budağındandır. Kim bilir o cânım, harikalı parmağında ne güzel durmuştur. Parmağın şimdi avucumun içinde olsaydı da öpseydim. Ruhi bir buhran geçirdiğinin farkındaydım zaten. Ama bu buhranla mücadeleye karar vermiş olman dahi onu yeneceğine delildir. Sandığını, tavlanı ve temize çekilmiş birinci cildini yakında göndereceğim. İkinci cildin ilk satırlarını yazmaya başladım bile. Nasıl tahta yüzüğünü en sert ceviz budağından yekpare olarak senin için oyup çıkardımsa, bu arka arkaya yaratılacak olan dört kitabı da senin için en işlenmemiş, en sert bir âlemden çekip çıkarıyorum. Ve onları senin için yazdığımdan dolayı mağrurum. Seni sevmek, senin için elle, kafayla ve yürekle, budaklı cevizle olsun, kelimelerle olsun çalışmak, bir insan hayatını baştan aşağıya mesut etmek için yeter. Bana sanattan büyük ne var deseler, Piraye var derim. Çünkü kim kimi, ne neyi doğuruyorsa o, ondan büyüktür.

Sen gittin gideli hapishane kapısından dışarı adım atmadım. İçinde senin nefes almadığın bir Bursa'yla hapishanenin farkı yok. Sen İstanbul'da yaşıyorsun diye İstanbul güzeldir. Seni seviyorum diye ben sanatkârım. Sensiz ne İstanbul'un güzelliği kalır, ne benim sanatkârlığım. Kırk yaşındayım. Kırk yaşında bunları sana yazdığım için yirmi yaşındaki herhangi bir delikanlıdan daha delikanlıyım. Elime fazladan para geçerse sana ipekli, mavi çiçekli üç parçadan mürekkep bir Bursa hamam takımı yollayacağım. Bana kooperatiften 35 liraya kadar verecekler. Şu Falih Rıfkı'yla tefrika işini halledeyim, ilk hediyem o olacak sana. Seni, senin pembe bir inci rengindeki vücudunu

mavi çiçekli hamam takımının içinde hayal etmek bile beni saadetten bayıltacak bir hale getiriyor.

Günler ve tarih artık bizim bahtiyarlığımız için çalışıyor. Benim de içimde hep sana yakında bir daha hiç ama hiç ayrılmamak üzere kavuşacakmışım gibi bir sevinç var.

Ne yapsam da seni benden uzaktayken bir an olsun sevindirebilsem. Ne iptidai, ne zavallı bir vahşiyim. Tıpkı zavallı vahşiler gibi seni sevindirmek için sana oyuncaklar, belki de hiç işine yaramayacak şeyler vermek istiyorum. Şimdi bir projem var. Birkaç gündür marangozhanede çalışıyorum. Eğer muvaffak olursam, sana yine acemi marangozluğuma yüreğimi katarak bir şey yollayacağım. Şimdi ne düşünüyorum biliyor musun? Dışarı çıktığım zaman kendime üç çalışma yeri yapacağım. 1. Çalışma odası. Burda sabahları senin için şiirler yazacağım. 2. Bir resim atölyesi. Burda ikindiye kadar senin resmini yapacağım. 3. Bir marangozhane. Burda akşamları sana cevizden, abanozdan çeşitli oyuncaklar oyacağım. Geceleri ayağının dibine oturup, evvela senin için yazılan şiirleri okuyacağım, sonra yapılan resimlerini gösteceğim, sonra oyuncaklarını vereceğim. Sen gülümseyeceksin. Ve bu kadarı bile bana yetecek. Ah, sevgilim, sevgilim.

(imza)

242

(Tarihsiz)

Büyük şair, üstadım, sevgili karıcığım,

Tanıdığım bütün insanlar arasında ne senin büyüklüğünde bir şaire, ne de senin kadar şiirden anlayana rastladım. Mektubunun başına koyduğun satırlar edebiyatı nasıl en mahrem tarafından anladığını gösteriyor. Malum ya yazıcı yazarken duygularının bazılarını çok kapalı fakat derinden, bazılarını ise çok aşikâr fakat satıhtan yazar. O senin mektubuna aldığın dört satır kendimden başka hiç kimseye tadını tattıramayacağını zannettiğim dört satırdı. Nasıl o üç bin satırın arasında onları seçip or-

taya çıkarıverdin. Bahtiyarım, senin gibi bir üstadım, senin gibi bir şair arkadaşım, senin gibi bir karım ve sevgilim var. Sana – bilirsin ki – çok büyük bir saygım vardır. Sana hudutsuz inanırım. Ve sen hergün bir yeni hareketinle bu saygımı ve imanımı bir kat daha artırırsın. Sağ ol Piraye. Sana layık olmaya çalışmak ömrümün en büyük işidir. Sana layık olmak demek en geniş manasıyla imanıma layık olmak demektir.

"Olgunlaşıyorum," diyorsun. Ben seni hatta Fenerbahçe Galatasaray münakaşaları yaptığın zamanlarda bile olgun tanıdım. "Olgunlaşıyorum," demekle bizim gibi fani insanların anlayamayacakları bir mertebeye ulaşıyorsun demektir. Ellerinden öperim, Piraye. Ama hiç kimsenin ellerinden öpmediğim gibi ellerinden öperim.

Mektubun bugün, cumartesi günü, mayısın 23'ünde gece saat 8:30'da elime geldi. Mektubunu getirene bir çanak bal ikram ettim. Bugün bana bir kilo bal getirdiler. Sana yollayacaktım ama bir kilo çok az, sonra süzme bal. Sabahleyin altıda kalktım. Sekizde marangozhaneye gittim ve senin için çalıştım. Öğle yemeğinde pirinç lapası yedim. Öğleden ikindiye kadar "birinci kısmı" temize çektim. Senin için çalıştım. İkindiden itibaren yine marangozluk işleriyle uğraştım. Senin için... Akşam yemeğinde sarmısaklı yoğurtlu bakla yedim. Raşit Kemali işten geldi. Biraz çakırkeyifti. Güle eğlene yemek yedik. Bak sana bir şey söyleyeyim. Ben farkına varmadan Raşit bir hatıra defteri tutmuş. İçinde benim bazı hususiyetlerime dair bir hayli eğlenceli şeyler var. Sana ara sıra onlardan bir iki sayfa kopya edip göndereceğim. Doğru veya yanlış fotoğrafımı görmüş gibi olursun. Hem de beni, senden başkasının, hususi hayatımda nasıl gördüğünü belki merak edersin.

Avukattan mektup aldım. Henüz Ankara'daymış. Adalet bir roman tercüme etmiş. Okuyayım diye gönderdi. Asaf Hâlet Çelebi isminde bir şair de HE isimli bir kitap çıkarmış. Onu yolladı. Çok acayip bir ithafı var. Hem de eski harflerle. "Sevdiğim şair Nâzım Hikmet Beyefendiye..." diyor. "Nâzım Hikmet Beyefendiye" ne buyrulur?

Mademki sen bu kadar iyi ve güzelsin; dünya ve insanlar mutlaka iyi ve güzel olacaklar.

Hasretle ve saygıyla dudaklarından öperim.

(imzasız)

Sana ince amerikan yollayacağım.
İskemlenin fiyatını gelecek mektupta yazarım.

Orhan Raşit'in not defterinden :

19 Mayıs 1942. Salı. Hava bulanık. Yağmur çiseliyor. Hava serin. İşe gidemedik. Yağmurun yağmasına Nâzım Hikmet : "Bu yağan altınmış," dedi, "altın." Sonra masadaki pörsümüş çiçekleri dağıttı. Sularını değiştirdi. Ve çiçeklerin içinden dirilerini teker teker kavanoza koyarken şarkı söylüyor. Sordum : "Çiçeklere şarkı mı söylüyorsunuz?" "Evet," dedi, "benim çiçeklerim şarkıya alışıktır. Onlar şarkıyla büyüdüler."

Süt içtik. İzciliğe dair bir sürü konuştuk. Nâzım Hikmet hâlâ çiçek tanzimiyle meşgul. Ertuğrul'un büyük annesi İstanbul Lisesindeki izcilerin talimini görünce : "Oh," dermiş, "içim açılıyor." Nâzım Hikmet : "Demek," dedi, "senin kocakarı çok zampara bir kocakarıymış." Ertuğrul itiraz etti. Nâzım Hikmet itiraza itiraz etti. Ve "Çiçekleri tanzim eyledik," diye kalktı. Olduğu yerde bir kere döndü. Ne yapacağını şaşırmış gibiydi. Nihayet karyolasına oturdu. "Şimdi şuraları bir toparlayalım," diye başladı karyolasını düzeltmeye. Hem işliyor, hem anlatıyor : "Alaeddin Beye dün işçilerin sırtından nasıl geçindiğimizi söyledim. Fena halde müteessir oldu. Aman sakın bunu onlara duyurma dedi."

243

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Mektubunu aldım. Memet'in meselesi beni çok alakadar etti. Kendisine kısa bir mektup yazıyorum – çünkü onun yaşında uzun mektuplar can sıkar – oğluma verirsin. İsmail Hakkı Beyin nezaket, şefkat ve babalığına ben de mütehassıs oldum. İstersen

yani muhtelif bakımları göz önünde tutarak; mesela belki benden mektup almak istemez, senin mektubunun içine koyarak ben de ona bir teşekkür mektubu yollayayım. Bu hususta senin emrini bekliyorum. Sana Asaf Hâlet Çelebi'nin bana gönderdiği He isimli şiir kitabını, benim kitabın birinci cildini yolladım. Alınca bildirirsin. Sandık için kaç para masraf edersen bana yaz. Bütçemizde o masrafın yeri ayrıdır. Eğer tahsisatımızdan eksik masraf olursa sana üstünü de yollarım. Senin kutuyu, bezleri ve Memet'in kalemini hâlâ yollayamadım. Çünkü kutunun cilası bir türlü kurumadı. Kuruyunca yola çıkaracağım. Sinop'taki siparişler de daha gelmedi. Gelince onlar da sana kavuşmak bahtiyarlığına erişirler. Şezlongu beziyle beraber 10 liraya yapıyorlar. Malum ya ceviz vesaire pahalılaştı. Senin kışlık erzakın tedarikine başlıyorum. Yağ meselesini de halledince bildiririm. Samiye'den mektup aldım. Bu ayın ortalarına doğru buraya gelip bir hafta filan kalacaklarmış. Sevindim. Çocukları çok göresim gelmişti. Leylâ'nın ikmale kalışına bayıldım. Adam oldu da haspa ikmale bile kaldı demek.

Ben bugün ikinci cilde şu aşağıdaki satırlarla başladım :

"Gülden güzel kokan Arnavutköy çileği
ve barbunya ıskarasıyla gelir
Haydarpaşa garının büfesinde bahar.
Buna rağmen
Hasan Şevket
rakıyı beyaz peynirle içiyordu
ve saat
on sekizi otuz sekiz geçiyordu..."

Gelecek mektubumda sana iki yüz satır göndereceğimi umuyorum.

Kemal'den dün mektup aldım. Sıhhati ve rahatı iyi. Sana her seferki gibi bir yığın selamı ve hasreti var. Ha bak, yarın sana iki cilt edebiyat tarihi yolluyorum. İsmail Habib'in. Beyanı mütalaa ve tahlil tarafını bir tarafa bırak. Malzeme ve objektif malumat itibarıyla hülasatan canını sıkmadan sana faydalı olabilir. Mamafi belki de bu iki kalm kitabı öteki eşyalarla gönderirim.

Orhan Raşit'in hatıra defterinden yine seni alakalandıracak parçalar çıkarıp yolluyorum. Sevgilim! İsmail Hakkı Beyin te-

lefonu öyle içime dokundu ki sana uzaktan kuru kuruya sevda sözleri yazmaya utandım. Ve emin ol hapis olduğumu ilk defa bütün imkânsızlıklarıyla bugün anladım. Mamafi kuvvetli olmak lazım. Elbette beni evimizin eşiğinde, yüzün sevgiden ve saadetten aydınlanmış, saçların güneşli kırlarda dolaşırkenki renklerini ve canlılıklarını almış, karşılayacaksın. Ve ben o gece sana büyük Fikret'in şu mısraını okuyacağım : "Ey bir demi rüya gibi geçmiş kara günler..."

Kaynanamın ellerinden öper üç çocuğumu kucaklarım.
Senin ellerinden ve dudaklarından öpen

(imza)

Oğlum,

Annemizden aldığım son mektupta senin meslek tayini hususunda bazı tereddütlere düştüğünü sezdim. Benden sana ilk mühim baba ve arkadaş nasihatı : Acele etme. Seçeceğin meslek memleketinin ve dünyanın insanlarına, bilhassa insanların çokluğunu teşkil eden çalışıcı kütlelerine faydalı olsun. Edebiyat diye – hele bizde – ayrı bir meslek yoktur. Bak ben bu işle uğraşırım ama hayatımı kazanmak, karnımızı doyurmak için sinemacılığa varıncaya kadar çeşitli işler görürüm. Edebiyata merakın ve edebiyatçı olmak istemene sevindim desem yalan. Fakat mesela mühendis, yahut doktor olman edebiyatçı, romancı, şair filan olmana mani değildir. Bilakis. Mesleği, hiç olmazsa hayatının başlangıcında doktor veya mühendis olan bir insan için romancı ve şair olmak, roman ve şiir yazmak çok daha kolay ve imkânlıdır. Ben gençliğimde mühendislik yahut doktorluk filan yapaydım bugünkünden çok daha iyi şair olurdum, romancı olurdum. Ha, zannetme ki edebiyatçı olmak için edebiyat fakültesinde okumak lazımdır. Katiyen, gerek bizdeki, gerekse dünyadaki romancıların, şairlerin filan hemen hemen hiçbirisi edebiyat fakültesinde okumamıştır. Edebiyat fakültesinden, tabir caizse, edebiyat âlimi çıkar. Halbuki sen edebiyat âlimi değil, bizzat edebiyat yapacak kadar canlı bir insansın.

Bir mesele daha. Annene güven. Aklmdan her geçeni onunla konuş. Bunu sana Piraye annen olduğu için söylemiyorum.

Piraye çok mükemmel, ama şimdi henüz senin takdir edemeyeceğin kadar mükemmel bir insan olduğu için söylüyorum. Yani onunla konuş, ondan akıl al, onun tecrübelerinden, sezişlerinden istifade et dediğim zaman bunu bir oğul, evlat gibi değil, bir insanın başka bir insanın bilgisinden ve yüreğinden istifade etmesi suretinde anlamanı istiyorum. Ben kırk yaşındayım. Çeşitli milletlere ve sınıflara mensup insanlarla tanıştım, Piraye gibisine çok ama çok az rastladım.

Gözlerinden öperim, sevgili oğlum.

(imza)

Orhan Raşit'in hatıra defterinden :

942 - 5 - 20

Bu sabah altıda uyandım. Kalktım. Bavulda çengelli iğne aramak icabetti. Alelusul kapak tıkırdadı. Yine Nâzım Hikmet'i uyandırdım galiba. Hazrette bir surat. Evvela yorganın altından melul melul baktı. Sonra hırsla yataktan fırladı. Çoraplarını giydi. Yere atladı. Meşhur lastik pabuçlarını aldı. Lastik pabuçlar dedim de aklıma geldi. Geçen sene beş liraya aldığı bu ayakkabılarda bu sene ufak bir tadilat yapıldı. Kalemdeki kâat zımbasıyla kundurasının bez aksamında delikler açıldı. Hava delikleriymiş. Dün bahçede gezerken sormuştum. Deliklerin faydalarına dair uzun bir konferans vermişti.

Pantolonu ketendir. Odamızın içinde küçük japon saatinin tıkırtısından maada en ufak bir ses yok. Nâzım Hikmet hep aynı hırs ve aynı rotayla bu keten pantolonunu hışırdata hışırdata giydi. Ceketini aldı. Benim sandığın üzerinde duran ve kendisine ait bulunan kalem, defter, meşin cıgara cüzdanı vesaireyi topladı. Sonra eğilip saate baktı. Ve dışarı çıktı. Nereye gitti bilmem? Galiba radyoya indi.

Ne yapalım etme bulma dünyası. Dün akşam ben yatmıştım. Onlar Eyüp Ağayla tavla oynuyorlardı. Dehşetli uykum vardı. Tam dalarken tavla şakırtısından uyandımdı, bir daha uykuya geçiş bir hayli zor olduydu.

Üstat radyoya inmemiş. Sütü kaynattırmış. Bana da bir bardak yollamış. Uyanmasında benim bir sun'u taksirim olmadığı anlaşılıyor. Hoş o kendisine en büyük fenalıkları yapanları bile affetmek büyüklüğünü her zaman gösterir.

942 - 5 - 21

Sabah iş yeri... Akşam fitil gibi döndüm. Şimdi Nâzım Hikmet'le odamızdayım. Aynen konuştu :

– Öp pederin destini... EEEE... Fazla para çıkıyor yahu. Birinden fazla para mı aldın ne?

Sinop'taki arkadaşlardan marangozluk eşyası geldi. Nâzım Hikmet bu işlerin satışını temin ediyor. Üstadın iktisat doktoru olmasına rağmen on küsur lirayı denkleştirememesine kahkahayla gülüyorum. Arnavut Akif geldi. Üstat ona otomatik cıgaralık satacak. Bizim bildiğimiz tezgâhtarlar müşterilerine mültefit hareket etmek mecburiyetindedirler. Halbuki hazret müşterilere olanca hakareti ediyor, sonra akıl veriyor. Daha sonra da konferans.

– Allah rızası için (bana döndü), bana bir cem ameliyesi yapın. Yahu 14 liranın içinde 45 kuruş nasıl fazla çıkar? Bırakın yazmayı yahu.

Bu sefer Marmara Şakir'le konuşuyor :

– İki dikiş kutusu 310. Oldu mu, Marmara? Ateşpâresin yahu. Dur canım artık zahmet etme. Gerisini biz yaparız.

942 - 5 - 22

Akşam. İş yerinden hapishaneye döndük. Nâzım Hikmet Bakkal Yüzbaşıyla ve Necati ile bir hesap alaveresindeydi. Duvarlarda cem ameliyesi yapıyor. Hesabını bitirdi. Mutfağa gitti. Şimdi yemek yiyeceğiz. Yemeğimiz pirinç lapası. Bu lapa da galiba bulgur gibi. "Allah yokluğunu vermesin!" dedirtecek. Yemekten kalktık. Nâzım Hikmet pek suratlı. Sebebini sordum. "Bugün marangozhanede çalıştım. Pek yoruldum," dedi. Bu hal ona hiç yakışmıyor. Yahut da bana öyle geliyor. Çünkü onun güler yüzüne fena halde alışmıştık. Herhalde bu gece uyursa bir şeyi kalmaz. Radyoya indi galiba.

942 5 23

Gece... Dışarda münasebetsiz bir kurbağa peydahlandı. Vırak vırak vırak diye bağırıp duruyor. Öyle bed bir sesi var ki cenabetin. Sanki gırtlaklanıyor gibi. Buna Nâzım Hikmet de alınıyor:

– Kendini kuş sanıyor pezevenk, dedi. Böyle kendi sesi hakkında hüsnü niyet sahibi hayvan olmaz...

Tam bu esnada – cenabı Allahın işi yok – hayvan büsbütün yüksek perdeden bağırmaya başladı. Nâzım Hikmet ilave etti :

– Bak duymuş gibi kerata...

942 - 5 - 24

Sabah. Nâzım Hikmet marangozhanede işlediği kutuyu eline aldı. Bize gösterip övünüyor. Onun bir hususiyeti : Sahiden usta olduğu işlerde ve meselelerde övünmez. Usta değil, çömez olduklarında aman allah. Mesela şairlikte henüz müptediymiş, en büyük gayesi iyi bir muharrir olmakmış, falan. Diğer taraftan mesela dehşetli marangoz olduğunu söyler. Buna sebep o meşhur kutudur...

244

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Anatole France'ın Terez tipi hakkındaki etüdüne hayran oldum. Birkaç defa, bir edebiyat dersi okur gibi okuduktan sonra, bir hayat dersi gibi anladım. Ve senin yüksek ve derin irşadınla kadın ruhunun bir tarafı daha gözlerimin önünde pırıl pırıl açıldı. Haklısın, Terez namusludur. Yardımına bir kerre daha büyük bir ciddiyetle teşekkür ederim, sevgili hocacığım.

*

Sana bundan evvel gönderdiğim mektupta İnsan Manzaraları'nın ikinci cildinin ilk parçası vardı, sonra elli lira yolladım; bunları alıp almadığını elbette bildirirsin. Sana yarın on lira daha gönderiyorum. Sana bırakılan tereyağı üç kilodur. Kilosu 265 kuruştandır ve parası tarafımdan verilmiştir ki 795 kuruş kadar bir şey etmiştir.

*

Sevgilim,

Burası cehennem gibi sıcak oldu. Bilirsin ben sıcakta çalışamam. Senin kitaba bundan dolayı bu hafta çalışamadım. Beni bağışla. Fakat buna karşılık baygın bir tembellik içinde, fasılasız, uykularım da dahil, yirmi dört saatte yirmi dört saat seni düşündüm ve bu beni bahtiyar kıldı. Seni düşünmek kafamın ve yüreğimin en tatlı, en heyecanlı meşgalesidir. Fakat bu sefer seni yalnız düşünmekle kalmadım seni bahtiyar etmek için neler yapacağımın hayallerini kurdum. Senin çok yüksek ağaçlıklı bir yeşil bahçen olsun istiyorum ki bu bahçede çok kırmızı çiçekler açsın. Sen orda güneşin yapraklardan inen aydınlığı içinde baş açık dolaşacaksın. Bahçenin bir kenarı denize varacak. Denizle toprağın birleştiği yerde, yaldızlı kumların üzerinde beyaz taşlar pırıldayacak. Ve ellerini denize sokuğun zaman gözlerinde suyun ışıltısı pırıldayacak. Ben hep senin yanında olacağım. Ve kulağına senin için yazdığım şeyleri okuyacağım. Evimizde mutlaka çok büyük bir akvaryumun bulunmasını istiyorum. Suyunu beraber değiştireceğiz ve ben bir daha japon balıklarını öldürmeyeceğim.

*

Memet'in fikri hayatıyla yakından alakadar olmak en büyük emelimdir. Bunun için şimdilik en pratik çare onunla mektuplaşmamızdır. İmtihanları biter bitmez ilkönce bir iki satırla da olsa bana mektup yazmasını temin et. Ben ona farkına varmadan gitgide daha uzun mektuplar yazar ve ondan daha uzun mektuplar almanın yolunu bulurum. Bir defa bu mektuplaşma-

yı temin ettikten sonra onun fikri hayatı üzerinde muhtelif meselelerde müessir olabileceğimden eminim.

*

Samiye, annem filan henüz gelmediler. Merak etme senin bu hususta ki arzularını harfi harfine yerine getireceğim. Bu hafta, belki öbür gün sana kutunu, bir parça astarlık kumaşını ve Memet'in kalemiyle senin büyük tavlanı yolluyorum.

*

Çocuklarımı kucaklar kaynanamın ellerinden öperim.
Seni hasretle öperim, karıcığım.

(imza)

245

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Bundan önceki mektubumda Memet meselesini ona da bir mektup yazarak mümkün mertebe çözmeye çalışmıştım. Son mektubunda bu işe tekrar ve daha etraflı dokunuyorsun. Ben de daha etraflı düşündüklerimi söyleyeyim. Memet'in koleje gitmesi iyi mi olmuştur? İyi olmuştur. Neden? Çünkü aşağı yukarı İngilizceyi öğrenmiştir. Mesela yarın kolejden çıkması icabetse dahi artık bugünkü bilgisiyle İngilizcesini dilediği kadar ilerletebilir. Bu çok büyük bir kazançtır. Memet koleje maddi imkânsızlık yüzünden devam edemese ne olur? Belki bir sene kaybeder. Fakat çok muhtemel olarak bu bir seneyi de kaybetmeden tekrar bir Türk mektebinde tahsiline devam edebilir. Binaenaleyh Kolej'e parasızlık yüzünden gidemeyinceye kadar devam etmeli. Zınk deyip durunca çıkar. Kolej'i bitirdikten sonra Amerika'ya gitmek meselesine gelince. Bu da olur. Fakat bütün bunların olup olmamasının sadece Kolej'e gidip gitmemesiyle alaka-

sı yok. Çünkü Kolej'e gitmeseydi de, mesela başka bir mektepte okusaydı, yine tahsilini tamamlamak için bir ecnebi memlekete yolculuğu lazım gelecekti. Kaldı ki bugünkü şartlar içinde bu meselenin halli çok daha geniş ve büyük dünya meselelerinin halline bağlıdır. Hiçbir zaman fertlerin, şahısların istikbali ve hayatları bugün olduğu kadar bütün dünyanın istikbaline bağlı olmamıştı. Binaenaleyh Memet boşuna üzülmesin. Edebiyatçı olmak istiyorsa Kolej'e gitmesi kadar isabet olmaz. Çünkü İngilizceyi öğrendi. Şimdilik imkân olduğu ve müsaade ettiği müddetçe Memet'in Kolej'e devamı iyi olur. İmkân olmazsa, para bulamazsak çıkar. Fakat bir büyük kazançla yani bir ecnebi lisanın bilgisiyle çıkmış olur. Bundan dolayı yanlış bir iş yaptık diye üzülme, karıcığım. Memet'e – geçen seferki mektubumdan sonra – bunları da anlat.

Yağ ve erzak meselesini halledeceğim. Sandığı aldın mı? Öteki gönderdiğim He kitabıyla benim birinci cildin tamamını bir arada aldın mı? Lütfen malumat ver.

Sevgilim,

Anatole France'ın Kırmızı Zambak'ını çok eskiden okumuştum. Buldurup bir daha okuyacağım. Seni gece saat üçe kadar uyutmayıp kendini sana okutacak, ama yalnız senin okuyacağın, bir aşk romanı yazmak boynumun borcu olsun. Şu Anatole France ne bahtiyar adam! Tuhaf değil mi, ben de ikinci cildimin başlangıcında bir vesileyle onun Silvester Bonar'ın Suçu isimli kitabını anmıştım. Tabii Anatole France'm bahtiyarlığı benim yüzümden değil, senin yüzünden. Senin beğendiğin her şey, hatta deniz kıyısında sana kendini beğendiren bir deniz kabuğu bile bahtiyardır. Çünkü bir şeyin sana kendini beğendirmesi kadar güç şey yoktur. Mamafi Anatole France'ı kıskanmadım, çünkü o kıskanılmayacak kadar büyüktür. Sana yine Orhan Raşit'in hatıra defterinden bazı parçalar yolluyorum.

Hepinizi hasretle kucaklarım.

(imza)

Orhan Raşit'in hatıra defterinden:

2 - 6 - 942

Akşam.

Şimdi Nâzım Hikmet radyo gazetesinde Nurettin Artam'ın tıraşlarını dinliyor. Radyo parazit yaptığı için elektriklerimizi aşağıdaki santralden söndürüp duruyor.

Nâzım Hikmet geldi. Revir kapısında :

– Geldim üstat, açın, yarattım, yine yarattım, diye bağırıyor.

Yarattığı o kadar fani şey ki : Yarım limon...

Malum ve meşhur telaşıyla odaya girdi. Onun odaya girişi ömürdür. Rüzgâr gibi kapıdan dalar. Etrafta gazete, kâat, kitap, ceket, yelek havalanır.

Ne ise geldi.

– Ömürdür bizim üstat, ömürdür, dedi. Bu laf bana. Meğer farkında olmayarak henüz yıkadığım ayaklarımdan sağını marul sahanının bulunduğu masanın üzerine koymuş, defterim bacağımın üstünde, yazıyormuşum.

Tabii çektim.

Nâzım Hikmet'te bir telaş bir telaş. Balık ızgarası yapıyor. Siyah üzüm gibi kütür kütür kirazlarımız da alüminyum tencerede. Bu akşam soframızın maşallahı var. Avrupanın kulakları çınlasın.

. . . . . .

– Kâzım Bey burada mı, Ertuğrul'la Kâzım Bey?

Nâzım Hikmet revir maltasında rüzgâr gibi yine. Kim bilir niçin onları arıyor. Revirin elektrikleri boyuna yanıp sönüyor. Nâzım Hikmet revirin demir kapısından hapishane idaresine var kuvvetiyle bağırdı :

– Bu yanmıştı, yine niye söndürdünüz yahu!.. Yahu arkadaşlar, bizim burası yanmıştı. Yine söndürdünüz yahu!..

Telaşla odaya geldi. Yanımda duran Ahmet Rasim'in Tecaribi Hayat isimli romanını hiç kabahati yokken yerinden aldı, tekrar yerine koydu. Doğrusu buna bir mana veremedim.

Odadan çıktı. "Aç evladım şu kapıyı lahavle ve la..." diye merdivenlerden aşağı adeta uçtu. İdare amirlerine çıkışıyor, sesi gelmekte.

Şimdi revir kapısında elektrikçiye elektrik hakkında izahat veriyor. Herif mankafa olmalı ki hazretin sesi perde perde yükseldi.

– Aç şunu!

Kapı açıldı. Ve Nâzım Hikmet indi. Tabii elinde çatal. Çünkü mutfakta balık kızartıyordu. Aceleye geldi.

– O sigortayı siz baştan çıkarın bakalım.

Kim bilir kime emir verdi.

– Yandı mı?

Cevapladım :

– Yandı.

– Hangi taraf?

Cevapladılar...

Nâzım Hikmet :

– Öff, diye odaya girdi ve raftan bir şey aldı çıktı. Ve bu böyle yemek vaktine kadar devam etti...

246

8 / 6 / 942

Karıcığım,

Bana hiçbir şey – hatta senin yanında yaşamak bahtiyarlığında olduğum zamanlar : sözlerin – mektupların kadar ümit, acı, kuvvet, sevinç, keder, yaşamak ve çalışmak arzusu vermemiştir. Senin bazen bir sayfalık ve ilk bakışta hiçbir şey anlatmayan mektuplarını bile dört beş defa arka arkaya okurum. Bundan dolayı son mektubundaki teşviki, sevgiyi nasıl bir hayranlıkla karşıladığımı tahmin edebilirsin. Sonra bir de gelmiş, o kitabı ben yazmadım ki, filan gibi lakırdılar ediyorsun. Sen beni, ben Nâzım Hikmet'i yazıyorsun. Bunun için benim her yazdığımı sen yazarsın. Bunu böylece bil ve beni bu saadetten mahrum bırakma.

*

Sana bir şey soracağım : Kırmızı Zambak'ı buldurtup okudum. Bir mektubunda ondaki iki erkekle kadını kendine benzetiyordun.

Peki ama onda beni kime benzetiyorsun? Sonra sen Terez'in yaptığını yapabilir misin? Yani 1. Kocan olsa, şu veya bu sebepten seni aldatmaksızın seni ihmal etse, onunla uzun zaman yaşadığın halde, ondan ayrılmayı düşünmediğin halde, onu aldatabilir misin? 2. Bir erkeğin olduktan sonra, ondan vazgeçip başka bir erkeğe gittiğin halde, şu veya bu sebepten yine ilk aşığına bir gecelik olsun kendini bırakabilir misin? Yani senin Terez'e benzeyen tarafın neresi? Ve neden Terez'i namuslu kadın sayıyorsun? Bunları çok merak ettim. Aklıma yine kötü şeyler getirme. Biraz da yaratıcımı, en yakın insanımı biraz daha yakından tanımak için soruyorum. Sırf bu bakımdan objektif olarak, sanki kendinden bahsetmiyormuşsun gibi beni tenvir edersen, memnun olurum.

*

Oğlumun tercüme işleriyle uğraşmaya karar verişine pek sevindim. Gelecek sefer ona bu hususta uzun bir mektup yollayacağım. Ha, Memet'e geçen sefer yazdığım mektubu almadınız mı? Lütfen bu hususta da beni tenvir et.

*

Bu seferki zarfın üzerinde mavi kalemle çizilmiş ve benim ismimle Bursa kelimesini birbirine bağlayan bir ok işareti vardı. Sen mi yaptın? Merak ettim. Bunu da yaz.

*

Sen bana Milli Kurtuluş Hareketi Destanı'nm el yazma müsveddeleriyle "Minyatür" ve "Mukaddeme" diye iki şiirimi yollayacaktın. Onları gönderirsen, pek işime yarayacak.

*

Hadiye Hanımın tavlasını ısmarladım. Yapılıyor.

*

Sevgilim,

Bana birkaç zamandır akşamları bir baş ağrısı arız oldu. Adeta kan hücum ediyor başıma, kafam ağırlaşıyor. Acaba tansiyonum mu var? Muayene olacağım. Neticeyi sana bildiririm.

Canım karıcığım, seni rüyamda gördüm. Ellerin ellerimdeydi. Tuhaf değil mi, yalnız ellerini görüyordum. Vücudun sanki yokmuş gibiydi. Ama ellerin bana dün gece kâfi geldi ve bahtiyar uyudum. Seni hudutsuz seviyorum, bir tanem.

Her şeyim Piraye
(imza)

247

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Mektubunu aldım. Daha doğrusu bir arada iki mektubunu. Senin hakkında çocuklarıma yazdıklarımda en ufak bir mübalağa yoktur. Senin için düşündüklerimi – ki bunlar tıpatıp gerçeğin kendisidir – çocuklarımın da farkına varmadan düşündüklerini bilirim. Ben sadece onların farkına varmadan düşündüklerini düsturlaştırarak şuuraltlarında sana karşı besledikleri saygı ve hayranlığı şuurlarına çıkarmaya çalışıyorum.

*

Sandığın hiç olmazsa cilasını ve anahtar yerini beğendiğine pek sevindim. Çünkü o sandıkta bana ait olan şeyler yalnız oralarıydı.

Sana Sinop'tan küçük tavla gelecek. Şimdi bana sarih olarak söyle, o küçük tavladan başka buradan, Bursa'dan biri Hadiye Hanım, biri de senin için iki tavla daha mı yaptırayım, yoksa yalnız Hadiye Hanım için bir tavla mı? Burda tavlalar 4 liraya çıktı. Bu hususta emirlerini beklerim.

*

Sana bugün 50 lira yolladım. Bir iki güne kadar 10-15 lira daha göndereceğim. Bunlar tezgâhlarımın kârıdır. Geçen ay ikişer paket iplik aldığımız için böyle oldu. Bu ay daha fazla verirlerse gelirim de artar. Mamafi şimdi bir ipek işi üzerindeyiz. Kurabilirsek çok iyi olacak.

*

Memet'in tercüme işleriyle pek alakadarım. Bana Fransızcası da olan Maupassant'dan filan bir hikâye tercüme edip yollasın. Onun üzerinde konuşmak ve yol göstermek daha doğru olacak.

*

Bana haber vermeden yağcı sana gelmiş. Geldi mi, gelmedi mi? Ne oldu? Bu hususta beni tenvir et.

*

Sana ikinci kitabımın ilk parçasını yolluyorum. Artık her mektubumda peşi peşine devam eder. Bu yaz ikinci kitabı bitirirsek iyi olacak.

*

Seni çok seviyorum. Sana hayranım. Gündüzlerimde, gecelerimde, ellerimde, gözlerimde, yüreğimde ve kafamdasın.

*

Memet'e bir otomatik kurşunkalem, sana bir dikiş kutusu ve 50 santim eninde beş metre kadar ince astarlık bez yolluyorum.

Ben her zaman senin yanında
Sen her zaman benim yanımdasın.

(imza)

248

18 / 6 / 942

Karıcığım,

Bundan sonra mektup yazarken "Falanca tarihli mektubunu aldım" diye başla ki mektuplarımın eline ulaşıp ulaşmadığını anlayayım.

Ben bu mektuptan önce sana iki mektup yolladım, biricisinin içinde şiir de vardı, ikincisi ise Terez tipi hakkında verdiğin izahata nasıl minnettar ve hayran olduğumdan ve yağcının getirdiği üç kilo yağın parasını burda vermiş, (265) kuruştan, olduğumdan bahisti... Bu iki mektubu alıp almadığını, sonra gönderdiğim son 10 lirayı ve tavla ile kutu ve kalem ve astarlık bez ve beyaz dere taşını da alıp almadığını lütfen bildir.

Senin buraya gelmen beni nasıl bahtiyar eder bilirsin. Ben burdaki ve yoldaki masraflarını ayrıca, senin aylık bütçeni sarsmayacak ve biriktireceğim parayı azaltmayacak surette temin ederim. Binaenaleyh Samiye, annem filan gelip gittikten sonra – senin arzun üzere – hemen bana gel. Ben de tasavvur edemeyeceğin kadar sana muhtacım. Ve şimdiden bu güzel müjdenin sevinciyle yaşıyorum.

Teyzenin şezlongunu ısmarladım. Ambalaj ve yol parasını da biz hediye etmiş oluruz. Sandığın yol parası verilmiştir.

Benimle konuşmaya ihtiyaç duyman beni nasıl sevindirdi bilemezsin. Yalnız mektubunda öyle tuhaf ve meraklı bir eda var ki bana söyleyeceklerinin yahut söyleyeceğinin, eğer kabilse ve yalnız ikimize aitse birazını şöyle çıtlatsan çok memnun olurum. Eğer münasip görürsen ne olur çıtlatıver, ben de meraktan kurtulayım değil sade, sana daha doğru cevaplar verebilmek için düşüneyim.

Bahtiyarım. Yine yolunu gözlemek saadetine kavuştum.

Seni kucaklarım.
(imza)

249

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Son mektubundaki hesaba göre senin bütün mektuplarına verdiğim cevapları almışsın. Tabii, bundan evvel yazdığım mektup da eline ulaşmıştır. Yalnız sana bir paket yollamıştım onu da alıp almadığını bildir.

Arıcılığına bayıldım ve pek sevindim. Zaten senin hem ruhunda, hem bedeninde arıya benzeyen bir taraf vardır. Evimizde en kokulu çiçeklerden, en temiz balı yapacak olan, en altın arıların kovanları bulunacak. Bugünden itibaren arı benim için yeryüzünün en sevimli, en mukaddes hayvanıdır. Hani putperest olsaydım arıya tapmaya başlardım.

Annem, Samiye filan daha gelmediler.

Burası bir haftadır cehennem gibi sıcak ve ben baygın bir haldeyim. Fakat ne sıcaklar, ne baygınlığım ve ne de bunların verdiği tembellik senin mektubunu beş defa okumama mani olamadı.

Memet'in mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum. Oğlumla aramızda mektuplaşmanın başlaması ve devamı mutlaka lazım. Senden istediğim ilk mektubu yazması için müessir olmaklığındır, sonrasını ben nasıl olsa, onu alakadar edecek meseleleri koymak ve halletmeye çalışmakla alakasını ve merakını çekerek devam ve temin ettirebilirim. Şimdiden bu iş için bir sual cevap cetveli yapmakla meşgulüm. Her mektubunda o bana edebiyata, tarihe, felsefeye, içtimaiyata filan dair üç sual soracak ve ben bir taraftan bunların cevabını ona tatlı tatlı anlatırken, diğer taraftan da ben ona üç sual soracağım ve o bu suallerin cevabını verecek ve cevapları üzerinde münakaşa yapacağız.

Suzan'dan, Leylâ'dan hiç bahsetmiyorsun.

Senin kitabın ikinci cildinin başlangıcı hakkında beni biraz tenvir edersen – ki bunu zaten vaadediyorsun – çok işime yarar.

Zannedersem Sinop'tan öteberi geldi, postada. Alınca, içinde sana ait olan şeyleri derhal yollayacağım. Belki tavla da vardır. O zaman sendeki küçük tavlayla, gönderecek olduğum küçük tavlayı mukayese eder, beğendiğini kendine alıkoyar, öte-

kini Hadiye Hanıma verirsin. Hadiye Hanım dedim de aklıma geldi, onun doktor beyle macerası ne âlemde? Bana ömrümün en deli saatlerini yaşattığı için – ne yalan söyleyeyim – Hadiye Hanıma hâlâ zaman zaman kızarım.

Mektupların daha ziyade iş mektubu, fakat içlerinde bir tek "Şekerim" olması bana yeter. Ne yapalım aşk mektupları yazmaya ve aşk mektupları almaya öyle susamışım ki ara sıra sana böyle haksız ve çok üstü kapalı sitemler yapıyorum. Terez'i o kadar iyi anlayan Piraye'nin Nâzım'ı da anlayacağından eminim.

Bize bu ay daha iplik vermediler. Yağcıya söyledim, cuma günü zannedersem, eğer kabil olursa bu cuma günü yağ getirecek. Seni evde bulması iyi olurdu.

Kışlık erzakın için teşebbüslere giriştim. O bahsi hiç merak etme.

Sıcak asabımı bozuyor. Üstüne üstlük sol budumda bir de kan çıbanı çıkıyor. Uyku da yok, velhasıl bütün münasebetsiz cinlerim zaman zaman tepeme fırlıyor.

Ellerinden öperim.
(imza)

250

(Tarihsiz)

Piraye,

Hâlâ senden ne haber, ne mektup, ne telgraf. Postayla sana Sinop işi bir çift nalın, bir dikiş kutusu, çanta sapları ve bir tepsi yolladım. Alırsın. Sonra Vedat'a söyle, Sinop'ta envai çeşit ve bize gelen ve Dayı Paşaya hediye ettiğimiz örneklerine nazaran harikulade cıgara takımları yapılıyor. Bunları Vedat, komisyon da almak şartıyla, plase edebilir bu işin satışını alabilir mi? Eğer razı olursa derhal yazalım ve numuneleri göndertelim.

Ha senin eşyalar arasında bir de Kemal'in cıgara tabakası vardır. Benim de vardı ama Dayıya gönderdim. Çocuklardan bir tane daha rica edeceğim.

Halamdan para geldi. Ona da bir hediye yolluyorum.

Sevgili, vefasız karıcığım. Hasta mı oldun diye ödüm de patlıyor, fazla sitem edemiyorum.

(imza)

251

24 - 6 - 942

Karıcığım,

Evvela sana birisinin selamı var, senin henüz tanımadığın, fakat tanıyınca çok seveceğin birisinin. Merak mı ettin? Selamı gönderip ellerinden öpen Pamuk ismindeki ada tavşanımdır. Raşit Kemali satın alıp bana hediye getirdi. Süt beyaz. Boyu on beş, on altı santim ama kulakları dehşetli uzun ve gözleri akik gibi kırmızı. Avucumun içine sığacak kadar minik. Görsen bayılırsın. Eğer buraya gelmekte gecikirsen sana Pamukla bir fotoğrafımızı çıkartıp yollarız.

Eşyaları herhalde almışsındır artık. Geçen mektubunda İnsan Manzaraları'nın son gönderdiğim parçası hakkında kanaatlarını yazacağını vaadetmiştin. Bu mektubunda bu vaadini yerine getirmemişsin.

Burda havalar dünden beri serinledi ve ben de çalışmaya başladım.

Annem filan daha gelmediler. Acaba gelmeyecekler mi?

Senin arılar ne âlemde?

Memet'in mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum.

Çocuklarla bugünlerde yine çok iyi sevişip anlaştığınızı son mektubundan tahmin ettim ve tahmin edemeyeceğin kadar sevindim.

Sıcaklarda bozulan asabım düzeldi. Fakat kan çıbanı hâlâ deşilmedi ve bir hayli ıstırap veriyor.

Yağcı bu cuma sana gelecek ve yağ getirecekti. Gelip gelmediğini bildir. Aynı zamanda sana, yani kendin için verdiği yağ kilosunu da yaz ki, burda parasını vereyim.

Kaynanacığımdan hiç bahsetmiyorsun? Onu iki gecedir arka arkaya rüyamda görüyorum. Demek ki dehşetli özlemişim.

Yine benim için müjdeli ve sabıra tahammülü olmayan günler başladı : Yolunu gözlüyorum, sevgilim.

Adalet'ten mektup aldım; Semiha nişanlanmış. Sevindim.

Bana öyle geliyor ki belki gelecek sene bu vakitler seninle beraber senin evini ve bahçeni kurmaya başlayacağız. Daha bir sene var; ne uzun.

Kemal'in hatıra defterinden parçaları aşağıya geçiriyorum :

13 - 6 - 942

Öğleden sonra saat beşi geçiyor. Hava çok sıcak. Nâzım Hikmet karyolasında oturmuş, elindeki yuvarlak bir taşın üzerine lale resmi çizmekle meşgul. Bir ara lastik arandı :

– Yahu, lastik var mı sizde lastik?

Bavulumun üstünde duruyormuş. Nâzım Hikmet "Hah" dedi ve lastiği aldı.

– Beyim, dedim, artık lastiğimiz taşlara sürüne sürüne mi harcanacak?

Güldü.

– Hayatımda böyle mübalağacı adam görmedim, dedi.

Nâzım Hikmet taşın üstündeki laleyi silmeye başladı. Ben de güldüm.

– Canım niye alay ediyorsunuz benim lalemle, dedi. Sonra kalktı rafın üzerinde bir şeyler arandı.

– Canım nerde şu Türk motifleri? Şurda tarih kitabı vardı. Orda olacak.

Yine güldüm. O sıra daha bu notların başmdaydım.

– Durun, dedim, bunları az sonra söyleyin de not edeyim.

Gülmesini güçlükle zapta çalışarak, dudaklarını titrete titrete konuştu :

– Canım bu işi bari bana çaktırmadan yapın da, ben de rahat yaşayayım bu dünyada. Siz beni kıpırdatmayacaksınız.

Nâzım Hikmet "guvaş" diye adını öğrendiğimiz ve annesinin hediye ettiği suluboyalarla beyaz taşın üzerine lalesini yapadursun ben mütemadiyen onu tarassut etmekteyim. Sırtında bir atlet fanilasıyla kırmızı yollu pijama pantolonu. Taşın üstüne

lale resmi yaparken alt dudağı ile yalanıyor. Fırçasını karyolanın ot minderinde temizliyor. Islık çalıyor. Onun bir hususiyeti, bir değil, iki : Resim yaparken mutlaka ıslık çalar. Öyle ki bu ıslığa dikkat ederseniz fırçasının çalışma temposunu pekâlâ kestirebilirsiniz. Mesela ehemmiyetsiz yerde fırça işlerken ıslık hızlı ve intizamlıdır. Resmin ince yerlerine gelince ıslık kısılır ve ağırlaşır. İkinci hususiyeti : Bir gözünü yumarak eliyle resmi uzaklaştırıp, yaklaştırıp mütemadiyen bakmasıdır.

Nâzım Hikmet'in lale resmi yaptığı taşı biz Marmara Şakir'le beraber Kestel tarafındaki Deli Çay'dan aldıktı.

Lale resmi ilerlemekte.

Bulgaryalı Memet odaya girdi :

– Üstat radyo vakti geçiyor.

Üstat hayretle taşı elinden bıraktı :

– Öyle mi? Niye söylemiyorsun birader?

Revir kapısına koştu.

– Aç şurayı aç.

Kapı açıldı. Şimdi aşağıdan radyo sesi geliyor.

Bu mektupta bu kadar yeter. Gerisi gelecek mektuba. Mamafi karıcığım, Kemal'in bu marifetlerinden haberdar oldum olalı hakikaten şaşkına döndüm. Hani bir insanı terbiye etmek, küfürbazlıktan filan vazgeçirmek için bu usul hiç de fena değil. Ama ben yine unutuyorum da bildiğim gibi konuşuyorum.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

(imza)

252

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Ne güzel mektuptu, dünyalar benim oldu.

Senin tavlan Sinop'tan geldi. Bayılacaksın, öyle güzel, şirin şey ki... İçine sedefle senin ve benim isimlerimizin ilk harflerini

de işlemişler. Bir cevizi var, ceviz değil, rüya gibi bir şey. Kotran ve öteki tavla, yani Hadiye Hanımın tavlası da yoldaymış. Sonra ben sana 3,5 metre beyaz kumaş aldım. İmralı adasında dokuyorlar. Gandi denilen kumaşlar gibi. Yalnız kireç kaymağından geçirilecek. Eğer bu işi orda yapabilirsen, tavlayı ve kumaşı hemen yollayayım, yapamazsan burda yaptırıp göndereyim. Bu hususta bana derhal direktif ver. Senden direktif almak öyle hoşuma gidiyor ki. Çünkü sen bana : "Nâzım Hikmet, beni, Hatice Pirayende'yi sev, onu bahtiyar etmek için çalış ve bahtiyar ol!" direktifini vererek ömrümü hapishanelerde bile bir cennet iştiyakı ve hasreti içinde geçirten melaikesin. Seni ağız, göz ve kafa ve gönül dolusu seviyorum. Sana "Seni seviyorum" derken ağzımın içinde dünyanın en ıtırlı, en serin, en bayıltıcı yemişini yemişim gibi bir tat duyuyorum. "Seni Seviyorum" sözü yalnız sana söylendiği zaman harikalı mahiyetini alıyor.

*

Annem filan daha gelmediler. Onların gecikmesi seni geciktiriyor.

*

Kan çıbanını tedavi ediyorum. Havaların burda günden güne serinlemesi, adeta akşamları soğumaya başlaması, asabımı bir hayli düzeltti. Yarından itibaren senin kitaba yine çalışmaya başlıyorum. Ordaki birinci tipin modeli tahminin gibi Mahmut Yesari, ikincisi Peyami, üçüncüsü Falih Rıfkı'dır. Daha birçoğu böyle gelip gidecekler, seni eğlendirip, kendilerine acındırıp, envai çeşit hazin maskaralıklar yapıp geçecekler.

*

İplikleri yarın alıyoruz.

*

Memet'in mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum.

*

Seni üzdükleri için Suzan'a ve Leylâ'ya gücendim.

*

Teyzenin şezlongunu kumaşsız – çünkü burda kumaş yok – 8 liraya yapıyorlar. Bu hususta da direktifini beklerim.

*

Seni ağız dolusu oburcasına öperim, sevgilim.

(imza)

Tavşan "Mercan" oğlunun selamı var, ellerinden öpüyor.

253

11 - 7 - 942

Bir tane karıcığım,

Ben senden mektup gecikti diye telaşa düşmüş hatta sana tam telgraf çekmek üzereyken senin benden mektup almadığın şikâyetini taşıyan mektubun geldi. Ferahladım. Ben sana muntazaman yazıyorum. Mamafi bundan sonra senden cevap gelsin gelmesin ben haftada bir, hatta iki mutlaka mektup yollayacağım. Asabının yine bozuk olduğu anlaşılıyor. Ama ben bu asap bozukluğuna bir taraftan üzülüyorum, diğer taraftan ise içten içe – bak ne kadar hodbinim – seviniyorum. Çünkü asabın ne zaman bozulsa bir an önce beni görmek iştiyakı içinde beliriyor. Böylelikle bu asap bozukluğu sana kavuşmamı müjdeleyen bir şey oluyor.

Benim makinam yok. Tezgâhım var. Bunlar kamçılı tezgâhtırlar. Sana gönderdiğim gibi gayet ince, hatta daha ince astarlık kumaşlardan, en kalın amerikan bezine kadar 1 metre ve 90

santim eninde dokuyabilirler. Eğer ufak bir tadilat yaparsam sırf pamuk, yahut pamuk ve yün karışığı kumaş dahi dokurlar. Tadilatı biraz daha ilerletirsem ipek bile dokurlar. 20 numara, 18 numara, 30 numara, 16 numara ve çözgüsü bu numaralardan, atkısı el bükümü iplik olmak üzere her numara iplikle çalışabilirler. Günde yirmi, otuz metre dokuyabildiğim gibi, birisi 1 metre eninde ötekisi 90 santim eninde olmak üzere iki tezgâhı işletirsem günde 40-50 metre dahi çıkartabilirim.

İplik bulmak hususunda ve satış meselesiyle Rasih alakadar olursa adamakıllı para kazanabiliriz.

*

Ben 17 yaşında elbette ki avareydim. Yalnız o yaşta asker mektebinde olduğumdan sıkı bir disiplin içindeydim. Bir de o yaşta yazı yazmak merakım epeyce ilerlemişti. Velhasıl Memet seni o kadar telaşa düşürmesin. Yalnız bana mektup yazmasını temin et. Yahu onun imtihanı ne oldu? Hâlâ başlamadı mı? Bitmedi mi? Bitti ise ikmale mi kaldı? Geçti mi? Döndü mü? İmtihan numaralarını bana göndersin.

*

Benim Fuat Nâzım diye bir sınıf arkadaşım vardı – Bahriye Mektebi'nde – sonra galiba bir Ermeni ile evlendiğinden zabitlikten istifa etmişti ve bundan bir hayli zaman önce de ölmüştü. İşte onun kızı bizim Sarıyerli Mehmet Emin Beyin yeğeni ile evlenmiş. Bugün onu karı koca ziyarete geldiler; kız babamın en iyi arkadaşını göreyim diye beni de istetmiş. Gittim. Ne tuhaf şey bana : "Sizi görünce babamı görmüş gibi oldum," deyince ihtiyarladığımı anladım. Ama sonra bu ihtiyarlığa inanmadım. Şimdi de inanmıyorum. Kız Macide'yi, Fahamet'i tanıyor. Bir aralık Kalamış'ta oturmuşlar. Seni de bir defa bana buraya gelirken – hani Macide ve Fahamet'le gelmiştiniz – görmüş. Velhasıl bugün böyle bir ziyaret kabul ettim.

*

Suzan'ın sıhhatine üzülüyorum. Şu kızcağızı bir iyi tamire çekmek lazım. Selma'nın benim delikanlıyı beğenmesi hoşuma gitti. Benim de kanaatim onun yüzünü görmediğim halde hakkında gayet müsbet. Çünkü verdiği sözü tutan, vaadini yerine getiren, dürüst bir insan.

*

Yolunu dört gözle bekliyorum. İçimde sana kavuşmanın saadeti var. Seni tasavvur edemeyeceğin kadar çok seviyorum, bir tanem.

(imza)

254

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu mektubum biraz geç gelecek eline, çünkü araya pazar girdi. Pazar günü posta yoktur.

Samiye, Seyda ve çocuklar geldi. Cumartesi günü. Bir hafta burda kalacaklar. Demek bu ayın aşağı yukarı 25'ine kadar burdalar.

Sana yirmi lira yolladım. Hâlâ on sekiz numara ipliği vermedikleri için elimizdeki yirmi numaralarla boş oturuyoruz. Fakat yakında ötekini de vereceklermiş.

Ben bir haftadır dehşetli mide sancısı çekiyorum. Bilhassa geceleri midem yanıyor, ağzıma acı sular geliyor. Zaten uykusuzum, büsbütün uykum kaçtı. Sonra acaba ülser filan mı diye evhamlanıyorum. Esasen bende bu mide yanması vardır, bilirsin. Şimdilik sıkı perhiz yapıyorum. Geçmezse röntgene gideceğim. Senin bu kadar sıkıntın arasında bir de benim hastalığımı yazmam doğru değil ama, bir hayli egoistlik ama, yazamazsam senin hakkına tecavüz etmiş olurum. Bana ait her şeyi bilmek senin hakkındır.

*

Sana geçen mektubumda bahsettiğim kızcağız beni değil : Sarıyerli Mehmet Emin Beyi ziyarete geldi. Kocası onun yeğeni. Sonra babasının ismi Fuat Nâzım. Ölü. Benim Mektebi Bahriye arkadaşım. Zannedersem annesi yani Fuat Nâzım'ın karısı da Ermeni olacak. Zannedersem. Hatta bu yüzden Fuat Nâzım Bahriye'den istifa etmek zorunda kaldıydı. Mamafi bütün bu kısımlar tahmin.

*

Goethe hakkında Suzan'a yazacak şimdilik hiçbir şeyim yok. Faust'un macerası onu alakadar eder. Esasen Faust'un macera, yani hikâye kısmının ana hattı bir halk efsanesinden alınmadır. Faust'un felsefesine gelince, her şeyin değişmekte olduğunu, insanın mütemadiyen bir şeyler aradığını, hayırla şerrin kavgasında nihayet hayrın galebe çaldığını filan söyler. Mamafi Faust'un bu tarafı da pek parlak değildir. Esasen karıcığım ben Faust'ta, bir iki yer müstesna, öyle ayılıp bayılacak bir şey bulamadım. Goethe'ye gelince büyük yazıcıdır, bir hayli müraidir. Bir hayli şişirilmiştir. Bütün bunlara rağmen Goethe ve Faust hakkında lehte, aleyhte, dürüst bir görüşle çok şey söylenebilir ama, bunları bir mektupta Suzan'a anlatmak imkânı yok. Faust'u okuması elbetteki La Dame aux camelias'yı okumasından iyidir. Aferin Suzan'a. Yalnız Werther'i okumasını tavsiye etmem. Onu insan gençliğinde okursa ve asabı da bozuksa meşum tesiri altında kalabilir.

*

Selma, Kemal Sülker'i gördü mü bir daha? Selma'ya iş bulabildi mi? Teyzenin şezlongunu ısmarladım. Senin tavlayı ve kumaşını buraya geldiğin vakit veririm.

Yine midem birdenbire bulanıp yanmaya başladı işte. Başım da dehşetli ağrıyor.

Merak etme sen gelene kadar bir şeyim kalmaz. Zaten ölüm döşeğinde olsam senin yüzünü görüp sesini duymak beni yeni

doğmuş bir çocuk gibi hayata yaşamak umuduyla fırlatır. Seni nasıl seviyorum, nasıl.

*

Zaten son günlerde dehşetli tembeldim, bu hastalık beni büsbütün miskin yaptı. Seni görmek beni her bakımdan canlandıracak, sevgilim.

Seni görmek ne saadettir de, bunu yanında olanlar bir türlü anlayamazlar. İnsan kısmı saadete çabuk alışıyor ve ancak onu kaybettiği zaman ne müthiş şey kaybettiğini anlıyor.

Ah canım karıcığım. Gözlerim yolda. Midemi bastıra bastıra, uykusuzluktan yanan gözlerim ve korkunç bir tembellik içindeki ruhumla yolunu bekliyorum. Ama sakın beni karşında bedbin göreceğini zannetme, senin sesini duyar duymaz hastalığım, tembelliğim geçiverecek. Buna inan bir tanem.

Ellerinden öperim.
(imza)

Tavşan Mercan oğlun da ellerinden öper.
Bu da Mercan'ın parmak izi daha yazı yazmayı öğrenemedi.

255

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Yağ tevziatıyla uğraşıp yorulduğuna pek üzüldüm. Sanki çektiğin zahmetler azmış gibi bir de başına bu işi aldın. Sana ucuz ve temiz yemek yağı bulmak için yağcı uğraşacak.

Selma'nın işi için Kemal Sülker'e derhal mektup yazdım. Selma "Tan" gazetesine telefon etsin ve muharrir Bay Kemal Sülker'i arasın. Ona Selma, benim baldızım olduğunu söylesin. Geri tarafını eğer iş bulabilecekse aralarında kararlaştırırlar.

Tavşan Mercan oğlumuzun çok çok selamı var, dün sabah, kulaklarımı ve burnumun ucunu yalayarak beni uykudan uyandırdı

ve dedi ki : "Daha görmediğim, fakat bu dünyada görüp göreceğim nimetlerin en iyisi olan pamuk anneciğimin ellerinden öperim."

Mercan oğlumuz günde üç defa bahçeye çıkıp babasının, yahut babalarının yanında – o kadar da çok babası var ki – hava alıyor, spor yapıyor, taze sütlü otlar yiyor. Geceleri sandığında uyuyor ve her sabah sandığının kapağını kendisi açarak babasının koynuna giriyor. Öyle temiz şey ki... Şimdi bu hafta ona bir nişanlı getirteceğim. Yakında düğünlerini yapacağız. Tavşan evlatları insanın çok çabuk ve çok zahmetsiz büyüyor. Yarınki evimizde arı kovanlarının, balık havuzlarının ve kuş kafeslerinin yanında, bir de tavşan kümesimiz olacak.

Senin için köylere şimdiden bulgur ve pirinç ısmarladım.

Kan çıbanım geçti.

Bugün kendim gidip iplik aldım.

Hasretinle dilharabım.

Samiye daha gelmedi.

Sevgilim,

Bundan evvelki mektubumda senden bir sürü şey sormuş ve direktif beklediğimi yazmıştım. Direktiflerini bir an önce bekliyorum.

Ha, sahi küçük Samiye'den hiç haber var mı? Eskiden bana para da yollardı. Altı aydır, parasından vazgeçtim, ses seda çıkarmıyor.

Kaynanacığımı üzmeyin. Onun pamuk ellerini hasretle öperim.

Dudaklarını uzat sevgilim.

(imza)

256

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Senden şimdiye kadar bir tek mektup aldım. Sana gönderdiğim bu üçüncü mektuptur. Ne olur beni mektupsuz bırakma.

Sana bugün otuz lira yolladım. Bir iki güne kadar 35-40 lira daha yollayacağım. Böylelikle bu aylık, gelirin 65-70 lira olacak.

Burda bir yazı işi buldum. Çalışmaya başladım. Elimize bir miktar dünyalık geçebilecek ve senin ayrı ev işini kökünden rahatça halledebileceğiz. Mamafi bu umduğum neticeyi vermese bile Falih Rıfkı'ya yazdığım ve dayıma yolladığım mektuplardan bir hayırlı sonuç elde ederiz. Bu bakımdan üzüntüne bir nihayet ver, sevgilim.

Bana mektup yaz. Zaten bir parça para pul sahibi olursam kendim için bir telefon tahsisatı ayıracağım ve haftada iki defa sana telefon edeceğim. Sesini duymak kuvvetimdir.

Kemal Tahir'in ve Raşit Kemali'nin hikâyelerini okudun mu? İkisi de büyük münekkidlerinin fikirlerini – bir satırlık da olsa razılar – beklemektedirler.

Sana bu mektubumla senin kitabın devamını yolluyorum. Binaenaleyh bendeniz kulunuz da tenkitlerinizi beklemekteyim.

Seni seviyorum, Piraye. Yeni Adam'da İsmail Hakkı bir resim yapmış altına "Piraye" diye yazmış. O resmin seninle hiçbir benzerliği olmamasına rağmen saatlerce ona baktım. Adeta hayret ettim. İlk defa yeryüzünde senden başka bir insanın, bir resmin bile Piraye diye adı olabileceğini düşündüm, şaştım kaldım. Bana öyle geliyordu ki yeryüzünde bir tane Piraye vardır. Mamafi Piraye yeryüzünde yine de bir tanedir. Benim Piraye'm.

Suzan'ı, Memet'i, Selma'yı kucaklar kaynanamın ellerinden öperim.

Ellerinizden ve dudaklarınızdan öpen zevciniz.

(imza)

257

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Şükür mektubun geldi. Üzülmedim dersem yalan olur. Ama dişlerimi ve yumruklarımı sıktım, seni cehenneminden bir an önce kurtarmak için çalışmama bir kat daha hız verdim. İpek

böceklerine ait benden bir iki kitap istediler onları yazıyorum. Elimize biraz para geçecek.

Sana iki gün önce 30, bugün de 30 lira yolluyorum. Demek ki bu hafta içinde 60 lira almış olacaksın.

Merak etme, ben her zaman yanındayım. Aramızda dağlar, denizler de olsa, ben senin omuz başındayım. Seni anlıyorum. Ben seni anlamazsam kimler anlar, sevgilim.

Hadiye Hanımın tavlası henüz gelmedi. Gelince yollarım.

Bu mektubum kısa oldu. Hemen postaya yetişsin.

Aman sevgilim beni mektupsuz bırakma.

(imza)

258

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ne acı, ama acılıklarıyla bana ne kadar yakın, beni ne kadar seven mektuplar yazıyorsun. Hani ağlarken güleceğim, sevincimden, bahtiyarlığımdan kahkahalarla gülesim, gülerken ağlayasım geliyor, senin yanı başında dertlerine, kederlerine bıçakla keser gibi son veremediğimden ötürü ağlayasım, hiddetten, gazaptan, gözyaşlarımı belli etmeden ağlayasım geliyor. Biz birbirimizi ne güzel, ne derin, ne kadar bahtiyar, ne kadar bedbaht, ne kadar umutlu seviyoruz. Yepyeni ve çok güzel bir dünyanın insanları gibi sevişmesini bildiğimiz kadar, bugünkü bedbaht dünyanın insanları gibi de sevişmesini biliyoruz. Senden ve kendimden dehşetli memnunum, seninle ve kendimle övünüyorum.

*

Sana, ancak sana ait olan, sırf senin için, adeta senin tarafından kazanılmış olan parayı yolluyorum. Sen olmasan ben tezgâh filan işletmezdim ki... Altmış lirayı çabucak aldığına sevindim. Bir yirmi lira daha yola çıkardım. Onu da almışsındır,

yahut yakında alırsın. Sonra sana yağcı ile iki kilo yağ yolladım. Parasını burda verdim. Sonra ipek böceği hakkındaki broşürlere başladım. İki tanesini yazdım, bitirdim. İyi oldu. İpek böcekçiliğini iyice öğrendim. Çıkınca bu çok eğlenceli, temiz ve kârlı işi yaparız. Yarın iki broşürü yolluyorum. Paralarını alınca derhal yollarım. Eğer bu işi tutturabilirsem, beğendirebilirsem daha 18 tane kadar kitapcık filan yazılacak. Belki, benim tahminime göre, elimize 500-600 lira filan toptan para geçer. Velhasıl bu iş bir iki güne dek belli olacak.

*

Annemin kumaşını yolladığı paltoyu diktirdim. Görüyorsun ya ben burda hiç de sıkıntı çekmiyorum. Hatta eski paltomu bozdurup kış için sağlam yerlerinden bir de gocuk yaptıracağım.

*

Mercan'ı sana yolladım annesi, burda hapishanede çok üzülüyordu. Çamlıca'da, yahut Paşanın bahçesinde filan, Suzan, çocuklar ona bakarlar. Her şey yer. İnsana gayet alışkındır. Gözlerinden öperim Mercan'ımın.

*

Dünyanın gidişinden çok memnunum. Zaten her şeye rağmen dünyanın artık her gün biraz daha, kan, demir, ölüm ve barut içinde, lime lime bir halde, aç ve yaralı, fakat sabırlı, emin adımlarla daha güzel, daha haklı bir dünyaya doğru gitmemesi kabil değil. Gidecek ve güzel günler göreceğiz, karıcığım, güneşli günler görecegiz...

*

Senden istediğim bir tek şey var, biliyorsun : Beni mektupsuz bırakma. Her mektubunun her satırı beni biraz daha ümide,

iyiye, hayata bağlıyor. Senin için, seni biraz olsun bahtiyar etmek için çalışmak en büyük zevkim,

hakkım ve dileğimdir.

Sevmek seni, karıcığım, daha çok, daha çok sevmek, sevmek seni, yine sevmek, yine sevmek! Ah bir tanem, ah sevgilim, ah Hatçe'm.

Çocukları kucaklarım.

Kaynanamın ellerinden öperim.

Senin dudaklarını öperim, karıcığım.

(imza)

Selma, İsmail Hakkı Beye bizim müdürün kızı için yazdığım mektubu vermiş mi?

259

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Nasıl sevindim, nasıl sevindim, bunu ancak sen tahmin edebilirsin. Sana verilecek ilk havadisim, ipekçiliğe ait yazdığım ilk iki broşürü pek beğenmişler. Bakalım broşür başına ne verecekler. Şimdi öteki broşürlerin planını yapıp yollayacağım. Haydi hayırlısı. Sana bir teneke zeytinyağı ile sade yağ, Urfa yağı almak istiyorum. Bu hususta emrini bekliyorum, sevgilim.

*

Paltom pek güzel oldu. Onunla bir resmimi çıkartıp göndereceğim. Gocuğum da oluyor.

Benim, daha doğrusu (en doğrusu) senin kitabın en iyi, en güzel olmasını istediğim yerlerini nasıl da bulup çıkarıyorsun. Hangi satır bana dokunmuşsa, hangi satırı en duyarlı yazmışsam onu keşfetmen beni nasıl şaşırtıcı, hayrette bırakıcı bir hayranlığa düşürüyor. Sen benim hiçbir şeyim olmasaydın da (bu

ne muazzam bir felaket olurdu benim için) sadece okuyucum olsaydın ve ben de bunu bilseydim, bu bile yeter bir saadet olurdu benim için. Zaten sen dünyaya Nâzım Hikmet adındaki şairi bahtiyar etmek, onu her gün kendine biraz daha hayran kılmak ve bu çocuk şairi sen her yeni hareketinle şaşırtıp hayran bırakmak için gelmişsin. Bu tabii yalnız bir bakımdan. Yoksa elbetteki bu şaircağızı mesut etmekten çok daha büyük işlerin vardır, yalnız, analığın bile elbetteki beni bahtiyar etmenden daha büyüktür.

*

Karıcığım, karıcığım, Pirayende'ciğim,

Eğer bestekâr olsaydım, Dede Efendi gibi bir büyük bestekâr, "Pirayende" diye bir yeni "makam" yapardım. Nasıl Suzinâk makamı var, onun gibi bir Pirayende makamı.

İsmail Hakkı Beyin gösterdiği alakaya teşekkür ederim. Mebus olması, hatta sonra vekil olması memleket için faydalı olur temennisindeyim.

*

Suzan'ı, Memet'i, Leylâ'yı kucaklarım. Mercan'ın gözlerinden öperim.

Kaynanamın ellerinden öper, senin dudaklarından öperim, sevgilim.

(imza)

260

PİRAYENDE

Yepyeni ve çok güzel bir dünyanın insanları gibi sevişmesini bildiğimiz
kadar biliyoruz

sevişmesini
bugünkü bedbaht dünyadakiler gibi de.

Sen ki güzelsin
cesursun
iyi ve akıllısın;
artık kayboldu "dün",
geri dönmez bir daha.
Ve ey kalbimin sahibi;
"yarın" içindedir "bugün"ün
koza tırtılındaki altın kelebek gibi.

Sevgilim;
çekirdekler kabukla örtülüdürler.
Sevgilim;
yıldızlarımızın bahçesinden dal koparma,
yemişlerini kesme dilim dilim.
./.. Koparılmış dal
ve kesilmiş yemişler ölüdürler.

Sen ki cesursun
güzelsin
iyi ve akıllısın;
bahçeyi görebilmektedir bahtiyarlık
durmadan kuruyup
durmadan
yeşeren
bahçeyi.
Durmadan kuruyup
durmadan
yeşeren
bahçeden
geçmez iki kerre aynı rüzgâr.
Ve ey kalbimin sahibi
bugünkü bedbaht dünyadaki insanlar gibi sevişmesini bildiğimiz kadar
biliyoruz

sevişmesini de
yarınki dünyadakiler gibi.

(imza)

25 Ağustos 1942
Bursa Hapishanesi

261

(Tarihsiz)

Karıcığım;

Herhalde "Mercan" oğlumuz gelmiştir artık. Seni o kadar üzeceğini tahmin etseydim yollamazdım. Sonra sana iki kilo da yağ yollamıştım. Onu da almışsındır. Memet'e söyle, Mercan'a bir dişi bulunabilirse ve onlara – gelin damat – bahçenin bir yerinde, kendi eliyle genişçe, etrafı çevrili bir yer yaparsa ayda bir ikitorunu olur. Bunları üretip satarsa tahmin edemeyeceği kadar kolay ve çokça para kazanır. Ben Memet'in yerinde olsam bu işle uğraşır, para kazanırdım. Hatta Bebek'te, taşınacağınız yeni evinizde bu işi pek âlâ yapabilirdi.

*

Sevgilim,

Zeytinyağının, iyi Ayvalık zeytinyağının kilosunu 125 kuruştan alıp bir teneke 15-20 kilo kadar temin etmek kabil. Sonra istersen burda bir miktar temiz kuyruk, Urfa yağı ile karıştırıp sana bir halita yapayım. Bunun nasıl yapıldığını gayet iyi bilirim. Yok istemezsen, yalnız Urfa yağı göndereyim. Artık sen bilirsin. Sana sucuk pastırma filan da – iyi cinsinden – gönderebilirim. İster misin?

*

Bir tanem,

Kemal'ler hikâyeleri hakkındaki tenkitlerini sorarlar. Sülker'i çağırttın mı? Rasih'in çocuğunun resmini mutlaka isterim. Hem şöyle karı koca ve torun hep bir arada bir resim çıkartsalar.

*

Daha Ankara'dan dayımdan ve Falih Rıfkı'dan cevap yok. Fakat ipek işi broşürleri yoluna girmişe benziyor. Bugün para meselesi hakkında cevap gelecek. Hatta kitapların kapaklarını bile bana yaptırmak istiyorlar. Haydi hayırlısı.

*

Sana bir podüsüet kemerle, yorgan astarı yollayacağım. Fakat birkaç gün bekle.

*

Bu daha ziyade bir havadis mektubu oldu. Seni nasıl sevdiğimi bininci, on bininci defa doya doya yazamadığım için üzüldüm.

Dudaklarından öperim karıcığım.
(imza)

262

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Aynı günde iki mektubunu aldım. Evvela birinci mektubunda sana yapılan hakareti "ispat" için annemi filan şahit göstermene üzüldüm. Sen sözlerinin doğruluğunu ispat için şahide, ispata muhtaç değilsin. Sen bir şeye "bu böyle oldu" dediğin zaman "o öyle olmuştur." Ben sana kayıtsız şartsız ina-

nırım. Bir daha sefere bana herhangi bir hadiseyi anlatırken – yalvarırım sana karıcığım – şahit gösterme, bu beni tahkir olur, senin sözüne körü körüne inanırım. Sonra ben sana ait meselelerde başka insanlara karşı bitaraf olamam. Sen hangi taraftansan ben de o taraftanım. Senin şahsi düşmanların, benim şahsi düşmanlarım, senin sevmediklerin benim sevmediklerim, seni incitenler beni kıranlar, sana en küçük ağır bir laf edenler bana söven, bana küfredenlerdir. Ben insanlarla şahsi münasebetlerimi ancak senin için ve sana göre tanzim ederim. Bunu böylece bil, sevgilim. Seni ne kadar sevdiğimi, seni ne kadar saydığımı, sana ne kadar inandığımı bilirsin, zarar yok yine bir kerre daha bil...

*

Sıhhatim oldukça düzeldi. İğnelerin çok faydasını gördüm. Gözümün kanı da geçti.

*

12,5 lirayı aldın mı?

*

Memet'in imtihanları ne âlemde. O koca oğlana söyle, o kadar istediğim halde benimle mektuplaşmamasına kırıldım doğrusu...

*

Suzaniko ne âlemde? Kemal Sülker'e Selma'yı gönder. Yapacağı yol masrafını öderim, hem de faiziyle. Kemal Tahir'den de bugünlerde mektup alamıyorum. Bakalım yarın da gelmezse ona da bir telgraf çekeceğim. Samiye'den mektup aldım.

*

Senin kitap oldukça ilerledi. Yakında sana epeyce yazı yollayacağım.

*

Seni seviyorum, sevgilim. Bir mektup yazsam 1000 sayfa olsa, her sayfada 1000 satır ve satırda 1000 defa seni seviyorum desem...

Dudaklarından öperim bir tanem.
(imza)

Cennet gibi mezarlarla, cehennem gibi hayatlar bir dönüm noktasındadırlar. Hayatımız cennet olacak, bir tanem. Köylü hakkındaki nasihatlerini dinleyeceğim. Sen her şeyde olduğu gibi bunda da akıllı ve haklısın.

Dudaklarından bir daha öperim.
(imza)

Dudaklarından bir daha öperim.
(imza)

Ihlamur ve iki fanila geldi. Teşekkür ederim.

Dudaklarından öperim.
(imza)

263

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sevgili oğlumuz Mercan'a dair mektubunu zevkle okudum. Güldüm. Neşelendim. O burdayken de her sabah benim yatağıma girer ve kemali ciddiyetle işerdi. Burnunu kaç defa sürttüm marifetinin üzerine ve kıçına kıçına vurdum. Epeyce adam

olmuştu. Demek orda da Coşkun'un yatağını seçti. Şimdi beni dinle, Memet'e söyle, Mercan için önü telli büyükçe bir köpek kulübesi yapsın. Geceleri onu orda tutarsınız. Sonra kulübesiyle beraber yeni evimize götürürsünüz. En iyisi budur. Hele bir de gelin alabilirseniz oğlana, ayda bir size torun verir. Yamyamlığınız varsa bu et kıtlığında torunları afiyetle yersiniz, yok yüreğiniz buna dayanmazsa satarsınız, başkaları yer. Şaka etmiyorum ciddi söylüyorum, karıcığım.

Fakat Mercan benim "Pirayende" şiirimi gölgede bırakmış. Kıskanmadım Mercan'ı. Çünkü onun kadar canlı bir şiir yazılamayacağını ve canlı şeyin, ne de olsa cansız şiirden daha kıymetli olduğunu bilirim. Bilakis Mercan'la ahbaplığınıza, onun sana kendini sevdirmeye muvaffak oluşuna dehşetli sevindim. Mercan hakkındaki kanaatimde aldanmamışım, sana kendini sevdirmesi bunu gösteriyor. Senin sevdiğin her şey, canlı ve cansız olsun, bu dünyada gerçekten sevilmeye layık olan şeylerdir. Seni sevmek nasıl bir saadet, bir en büyük kazanç ve değerlilik ise, senin tarafından sevilebilmek de o kadar saadet ve değerliliktir.

Ben dünyanın en bahtiyar insanıyım ki, seni seviyorum ve senin tarafından sevilebiliyorum.

*

İyi haber : İpekçilik broşürleri işi gitgide yoluna giriyor. Şimdi bana broşür başına kaç para vermek lazım geldiği hakkında müzakere olunuyor. Broşürlerin kaynak resimlerini de bana yaptırıyorlar.

*

Kötü haber : Bu ay ancak yarım paket iplik verecekler. Yani ben topu temeli bir buçuk paket alacağım.

*

Sana son gönderdiğim 20 lirayı aldın mı? Sana 20 lira daha yolluyorum yarın. Bu suretle ağustos içinde 30+30+20+20, 100 li-

ra almış olacaksın ve benim keyfim bu suretle bu ay biraz olsun yerine gelmiş bulunacak.

*

Hadiye Hanıma selam. Müdürün işinden yeni bir haber var mı?

Kaynanamı, seni, Suzan'ı, Memet'i, Leylâ'yı, Mercan'ı kucaklarım.

(imza)

Raşit Kemali de Mercan'a selam ediyor. Tabii sizlere daha önce...

264

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu, senin okuduktan sonra beğenmediğin, ama bana dünyanın bütün nimetlerini bir anda, bir arada veren, aydınlık, umutlu, seven mektubunu aldım. Dün sana kısa bir mektupla şiirleri yollamıştım. Herhalde almışsındır. Evvela iplik işi : 30 liradan 3 paket iplik alırsak bu sana yolladığım ve şu zarfın içindeki cinsten 156 metre bez çıkarır. Bunu birer liradan elden, yahut toptan mağazalara satabilirseniz 156 lira eder. Masrafı ise : 30 liradan 3 paket 90 lira, + 20 lira işleme masrafı, +5 lira nakil ücreti = 115 lira eder. Binaenaleyh 156 - 115 = 41 lira kâr kalır. Yani üç paketi 30'ar liradan almak ve gönderdiğim numuneyi metresi 100 kuruştan satmak şartıyla, size bu üç paket 41 lira kâr bırakır. Fakat evvela numuneyi mağazalara filan gösterip sipariş alınırsa iş sağlama bağlanır. Broşür meselesine gelince dünkü mektubumda yazdığım gibi o iş olacak. Parasını doğrudan doğruya sana yollayacaklar.

Memet'in sınıfta kalışına ne üzüldüm, ne üzülmedim. Sen de üzülme, o da üzülmesin. Yalnız Memet'in değil, bütün in-

sanların ferden, şahsen mukadderatı, dünyanın mukadderatına bağlı ve o mukadderat da şahsen Memet'in lehinde olmak üzere gelişiyor. Köylüden bugün mektup aldım. İşini biraz yoluna koymak üzere imiş. Bir ay sonra beni görmeye gelecekmiş. Bir aksilik olmazsa senin odunu, kömürü falan ona temin ettiririm. Ben sıhhatteyim. Gözüm iyileşti. Uykularım düzelmeye başladı. Senin aşkınla doluyum. Kemal Tahir'den hâlâ mektup yok. Buna üzülüyorum. Telgraf çektim. Herhalde cevabı gelir. Selma, Kemal Sülker'e gitti mi?

Sevgilim,

Mercan'la sevişmeniz, o delikanlı ise, kıskanmayacağım biricik sevgindir. Ama Mercan delikanlı bile olsa oğlun sayılır. Ben senin çocuklarımızı sevmene ne kadar sevinirim, bilirsin.

Canımın içi,

Kavuşacağımız günler yakındır. Artık birbirimizden bir dakika ayrılmayacağız. O kadar ki seni işe giderken bile cebimde taşıyacağım. Bana o yazıp beğenmediğin mektup gibi umutlu ve sevinçli iki mektup daha yazarsan, o kadar bahtiyar olacağım ki, hapiste olduğumu unutacağım diye korkuyorum.

Seni ve çocuklarımı – Mercan dahil – kucaklarım, canım karıcığım.

(imza)

(Bez numunesi sende de vardır)

265

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Ev aramaya başladığına sevindim. Haydi hayırlısı, sevgilim. Ama ahdım var, bu seferki evine mutlaka geleceğim.

Mercan'la uğraşamayacaksan birisine ver. Ne yapalım. Dünya bu. Ama kesip yemeyecek birisine hediye et.

Sana son defa yirmi lira yollamıştım. Alıp almadığını hâlâ bildirmedin. Hatta kâadının arkasında bana iki atlet fanilası yollamanı rica etmiştim.

Ben doludizgin senin kitaba çalışıyorum. Gelecek mektubumda sana bir sürü yazı yollarım.

Doktora gittim. Kilom 72. Beni biraz zayıf buldu. Kuvvet ilacı ve iğne verdi. Çabucak faydasını gördüm. Şimdi günden güne iyileşiyorum. Merak etme. Zaten ne diye bunları sana yazıyorum? Senden bir şey ama hiçbir şey saklamamaya karar verdiğimden...

Benim ipek işinden hâlâ haber yok. Adam İstanbul'a gitti, daha gelmedi. Mamafi umudumu kesmiş değilim. Herhalde bu iş yüzümüzü güldürecek.

Sana gelecek mektubumda paltolu resmimi de yollayacağım. Paltom öyle bir güzel oldu ki sorma.

Kemal Sülker'i gördün mü?

Kemal Tahir'in ve Raşit'in hikâyelerini okudun mu?

Teyzenin şezlongu yapıldı gibi bir şey. Bu hafta içinde yola çıkartırım sanıyorum.

Sana yağcı ile iki kilo da yağ yollamıştım. Alıp almadığını bildirmiyorsun. Halbuki ben burda o iki kilonun parasını verdim. Sana iyi yemek yağı, zeytinyağı, bulgur filan temin edeceğim hiç üzülme, sevgilim.

Sevgilim, bir tanem. Yeni evinde sen ilkönce elinden geldiği kadar bahtiyar olmaya çalış, sonra ikimiz aynı evde mutlaka ama mutlaka bahtiyar olacağız.

İrfan Emin geldi. Kendisinden Nurullah Ataç ile kitap tercümesi için konuşmasını rica ettim. Falih Rıfkı'dan hâlâ haber yok. Dayı Paşa da iplik işleri için ses seda çıkarmadı.

Annemden mektup aldım. Anlaşılan sıhhati – senin de yazmış olduğun gibi – bir hayli bozuk. Çok üzüldüm.

Samiye'den hâlâ mektup alamadım. Telgraf çektim. Mektup postada dediler ama yine bir şey yok.

Sevgilim, Pirayende'm, canım Hatice'm. Seni hasretle kucaklar dudaklarından öperim.

Karıcığım,

Küçük Samiye bana 30 lira yolladı. Fakat onun Göztepe'deki adresini bilmiyorum. Halbuki kendisi Göztepe'deymiş. Rica ederim şu mektubumu ona postaya koyarak gönder.

(imza)

266

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. O kadar gizlemek istediğin halde satırların arasından müthiş sıkıntını sezdim. Sana derhal 25 lira yolladım. Bugün. Herhalde birkaç güne kadar eline geçer. Bir haftaya kadar bir miktar daha yollayabileceğim. İpek broşürlerini ısmarlayan herif bu akşam İstanbul'dan gelecekti. Geldiyse mesele yok. Hemen kerataya müracaat ederek hakkımı isteyeceğim. Beni gecelerce uykusuz, seni günlerce sıkıntı içinde bıraktı. İplik veriliyor. Bir haftaya kadar alırız. Sabredebilirsen senin perdeleri ben yapıp göndereyim. Hatta istersen renkli ve desenli yapabilirim. Yalnız kaç metre lazım olduğunu bildir. Ben sana bu satırları sobası harıl harıl yanan kalem odasında yazıyorum ve senin kömürsüz, sobasız kaldığını düşünerek kahroluyorum. Fakat cesaretimi kaybetmiş değilim. Bilirsin ki bende ilk bakışta bedbinlik gibi görünen şey hakikatte en kötü ihtimalleri de peşinen, şuurla göz önünde tutup ona göre tedbir almak ve cesaretli olmaktır. Hele hayatımda iki şey vardır ki onlar bahis mevzuu olunca müthiş cesur olurum. Biri gayem, biri sen. İkinizin de saadetiyle saadete kavuşurum, ikinizin de felaketi ve sıkıntısı beni kahreder, fakat yıldırmaz, bilakis daha yırtıcı yapar. Onunla seni çok defa birbirinize karıştırırım. Bunun böyle olmasında senin yüksek cesaret ve şefkat ve dayanma payın vardır. Çok defa seni düşündüğüm zaman o gelir hatırıma ve onu düşünürken seni hatırlarım. Sana ve ona, ona ve sana layık olmak ömrümün biricik hedefidir. Ve bundan dolayı ikinizin saadeti birlikte gerçekleşecektir.

*

Sevgilim,

Bana istediğin gibi mektuplar yazamıyorsun diye üzülme. Son mektubun da beni bütün mektupların gibi bahtiyar etti. Resimlerimin ve resimlerinin, senin ve benim duvarlarımızda yan yana olmamızı nasıl gözlerim sevinçten ıslanarak belki yüz kerre okuduğumu tahmin edemezsin. Senin en küçük, en hiç-

bir şeyden bahsetmez gibi sanılan mektubun bile benim için bir dünyadır, sıcak bir dünya, aydınlık bir dünya, sevgilim.

*

Seni seviyorum. Sana söyleyecek bundan daha sana ve bana ait sözüm yoktur.

Sevgili kocacığın.
(imza)

267

10 - 9 - 42

Canım karıcığım,

Ağzımda nefis ve benden başka bu dünyada hiçbir insanın yemediği ve yiyemeyeceği bir yemiş tadı var. Karımın bu kadar güzel dudakları olduğunu anlamam için 40 yaşına gelmekliğim ve fasılasız beş seneye yakın hapiste yatmaklığım lazım geliyormuş. Bu bakımdan ne kırk yaşma geldiğime mütessirim, ne de hapiste yattığıma. Böyle bir tadı duyabilmek için bu ödenen şeylerden fazlası da verilebilinir.

*

Yüreğim ezik, karıcığım. Bu sefer seni görmem, sana dokunmam, seni işitmemle seni kaybetmem bir oldu. Çok kısa ve biraz da kederli bir rüya görmüş gibiyim. Kederi bilhassa hemen uyanacağımı daha rüyanın ilk anından itibaren bilmekliğimden geliyordu.

*

Bu mektubumda – daha senden mektup gelmedi – ben bir iki şeyden bu tat ile rüyadan başka bir şeyden bahsedecek değilim.

Seni seviyorum.
(imza)

268

11 - 9 - 42

Karıcığım,

Dün sana bir mektup yolladım. Bu ikincisi. Senden bugün de mektup yok. Ama ben seninle öyle konuşma ihtiyacındayım ki... Kuzum karıcığım, beni mektupsuz bırakma. Belki Çamlıca'dasın diye bu mektubumu oraya yolluyorum. Teyzenin şezlongu yapılıyor. Bezi iki kat koyacağız. Bir kat ince düşecek. Ben senin kitabı yazıyorum. Sana gelecek mektubumda yollarım. Ha, bak, sendeki şiirleri filan ver de, kızım Suzan saklasın. Böylelikle ne bileyim benden bir şeyleri muhafaza ederek bana biraz daha yaklaşır gibi geliyor. Ama bunu ihmal etme. Mutlaka bütün şiirleri ona ver, Nâzım rica ediyor de, bunları senin muhafaza etmeni istiyor de. Bütün müsveddeleri ve bundan sonra göndereceklerimi de ona ver. Hem ara sıra okur. Hem bir eseri muhafaza etmenin zevkine varır.

Dayıma ve Falih Rıfkı'ya mektup yazdım. Cevap bekliyorum. Benim gri kumaşlar umut ettiğim fiyatı bulamadı. Ama zarar da etmedim. Yalnız kâr o kadar fazla değil.

Selma'ya, İsmail Hakkı Beye vermek üzere, bir mektup yollamıştım. Adresi Erenköy'e yazmışım dalgınlıkla. Herhalde kızın eline ulaşır.

Ha, şiirleri kızım alakadar olmazsa Selma'ya da verebilirsin. O şiir sever. Kaybetmez. Ama ben Suzan'ı tercih ederim.

Ne tuhaf bir halim var bilsen. Umutsuz değilim, sadece neşesizim. Tuhaf üzüntüler içindeyim. Ama bu da geçer. Ne büyük üzüntüleri atlattık.

Ah karıcığım, karıcığım, Piraye'm, sevgilim, bir tanem. Bilirsin ya, yüzüne karşı ne zaman içimden geçen senin bana verdiğin büyük saadeti söylesem, Darülbedayi artisti gibi konuşuyorsun diye benimle alay edersin. Ben de içimde kalanları ancak sana mektuplarımda yazabiliyorum. Fakat bu sefer ahdettim, bir daha sefere seni gördüğüm zaman, ne kadar alay edersen et, Darülbedayi artistlerine ne kadar benzersem benzeyeyim, tıpkı kartpostallarda olduğu gibi önünde diz çöküp saatlerce ilanı aşk edeceğim. Seni sevmek dünyanın en büyük saadetidir. Her er-

keğin hayatında senin gibi bir kadın olsaydı pisi pisine bu kadar kolay ölüme gitmezlerdi sanıyorum. Seni seven bir erkek korkak olur demiyorum, fakat değer bir iş için, bir büyük ve en hayırlı ve saadetli şey için ölüme giderdi. Sen insana hayatı ve ölümü en doğru manalarıyla anlatan bir saadet verirsin. Ah karıcığım, karıcığım, ah sevgilim, sevgilim.

Ellerinden öperim.
(imza)

Karıcığım;

Tam bu mektubu zarfa koyarken ilk mektubun geldi. Acı fakat acısında beni bahtiyarlıktan bayıltan bir tatlılık olan, bir şeyler olan bir mektup.

Bu mektubu Çamlıca'ya yollayacaktım. Fakat senden, Erenköy'den mektup gelince vazgeçtim.

Üzülme bir tanem, mutlaka, mutlaka bahtiyar olacağız. Bizim bahtiyar olamamamız dünyanın – hatta bugünkü dünyanın bile – affedemeyeceği bir cinayet olurdu.

Seni seviyorum.

Mektupların benim her şeylerimdir.

(imza)

269

14 - 9 - 42

Sevgilim,

Arka arkaya yazdığın iki mektubu birden bugün aldm. Dün pazar olduğundan posta gelmemişti. Dünyalar benim oldu. Sıhhatim düzeldi. O kadar ki bugün futbol bile oynadım. Yine bugün doktora gittim, beni iyi buldu. Kilom 74'e çıkmış. 10 günde iki kilo almışım. Yine iğnelerin çok faydasını gördüm. Devam ediyorum. Uykum bile düzeldi. Kendime gayet iyi bakıyorum. İyi ve bol yiyorum. Tansiyonum 16. Bir derece kadar filan fazlaymış, yahut iki derece onu da düşürmek için damla verdi. Ciğer-

lerimde hiçbir şey yok. Velhasıl gayet açık ve herhangi bir maksat gütmeden söylüyorum, merak edilecek bir sıhhi durumda değilim. Bu bakımdan üzülme, bir taneciğim.

Sana işte yeni paltomla çıkardığım bir fotoğrafımı da gönderiyorum. Yukardaki düğmeleri de dalgınlıkla iliklediğim ve yakasını çekip çekiştirmediğim için birazcık biçimsiz çıkmış ama aslı çok daha kusursuzdur. Onu senin yanma hür ve serbest geldiğim, geleceğim günlerde giyeceğim. Şimdi tam bunları yazarken terzi eski paltomdan yaptırdığım gocuğumu da getirdi. O da mükemmel olmuş. Gelecek mektupta onun da resmini gönderirim. İçine bu kış kurt postu koyacağım. Fırın gibi olacak. Görüyorsun ya, nefsimi nasıl düşünüyorum.

*

Kitabını, senin kendi eserini beğenmen beni nasıl bahtiyar ediyor, nasıl daha iyi, daha derin, daha gerçek yazmamda amil oluyor bilsen. Mamafi takıldığın, beğenmediğin yerler olursa, rica ederim, kendi eserine iyilik etmiş olursun, derhal yaz. Küçük Kemal'e hikâyesi hakkında söylediklerini bildirdim. İstifade etti. Şimdi büyük Kemal tenkitlerini bekliyor, hem de nasıl sabırsızlıkla, her mektubunda, "Kızıl saçlı bacım ne diyor?" diye sorup duruyor.

*

Mercan'la sevişmeniz ve onu evlatlığa kati surette kabul edişin beni minnettar ve mesut eyledi. Mercan biraz da hapisane arkadaşımdır. Onu başkasına hediye et, diye yazarken nasıl içim sızladıydı bilsen. Mamafi sen bunu sezdin, anladın, biliyorum. Teşekkür ederim, sevgilim. Teşekkür ederim, annemiz.

*

İpek işinden yani broşürlerden henüz haber yok, adam daha İstanbul'dan dönmedi. Umudu kesmiş değilim. Bir kerre iki

broşürün parasını nasıl olsa alacağım. Sonra dört broşür daha sipariş ettilerdi. Onların da parasını almaya çalışırım. Mamafi, benim yaptığım ve pek beğendikleri 20 broşürü yaptıracaklarını hâlâ kuvvetle umuyorum.

*

Selma'nın mektubunu aldım. Teşekkür ederim.

*

Sen Çamlıca'da, teyzenin evinde, ne gibi şartlarla oturacaksın? Bu hususta bana tafsilat verirsen memnun olurum.

*

Dudaklarından öperim, sevgilim.
Ellerinden öperim, annemiz.

(imza)

LEYLÂ
MEKTUBUNU ALDIM. TEŞEKKÜR EDERİM. GALİBA ÇOCUKLARIMIN İÇİNDE BENİ EN ÇOK SEVEN SENSİN. ANNENİ ÜZME ABLANI VE AĞABEYİNİ SEV VE SAY. GÖZLERİNDEN ÖPER MERCAN'A SELAM EDERİM KIZIM.
BABAN
NÂZIM HİKMET

270

(Tarihsiz)

Canım karıcığım;
Can gibi, şeker gibi, senin gibi mektubunu aldım. Nâzım Hikmet Beyin karısı elbette ki acayip bir mahluktur. Fakat "acayip"ten ne anlıyorsun, onu anlayalım. Eğer sen de benim anladı-

ğım gibi : Dünyada bugün eşine rastlanmayan, iyi, akıllı, güzel ve cesur bir insan olduğu için acayip göründüğünü anlıyorsan, doğrudur. Ve Nâzım Hikmet Bey bu acayipliğe kurbandır. Ben özüm senin kurbanınam canımın içi.

*

Bu ay sana fazla para yollayamayacağım – bu aydan maksat geçen eylül ayı hesabıdır – buna karşılık sana yağ yolluyorum. Geçen mektubumda da yazdığım gibi zeytinyağı ve sade yağ. Daha öteberi de peyderpey geliyor. Sanırsam bu çarşamba günü benim yağcı İstanbul'a sana yağları getirecek, çarşamba olmazsa, perşembe. Mamafi yağlar hazır olduğundan, alınmış olduğundan, fiyatlar artsa da, gecikmesine ehemmiyet verme.

*

Avukat İstanbul'a gelecekti de, ben ondan dolayı ona şiirleri sende okuyacağını yazmıştım. Yoksa şimdilik onları avukata yollayamayız. Ancak bu ikinci kitap da bitsin. Birinci kitabınki gibi, sende onun da ikinci bir kopyası olsun, o zaman avukata göndeririz. Yani daha bir müddet sonra.

Benim, senin daha doğrusu, kitabın son parçaları hakkında "Sıcak havada limonata gibi geldi" demekle beni bahtiyar ettin. Fakat bir boş zamanında biraz daha etraflıca fikrini yazarsan istifade etmiş olurum.

*

Kemal Tahir'den mektup aldım. Gayet güzel bir köy romanı yazmış. Romanın daha birinci cildinin iki kısmı hazır. Bana onu gönderdiği için biraz geçikmiş. Senin Çamlıca'ya taşınacağını yazmıştım. Sadece bunu yazmıştım. Başka hiçbir şey ilave etmeden. Bak ne diyor : "Piraye'nin evden taşınacağını yazıyorsun. Kıza belki para lazımdır diye kederlendim. Bu yazıları derhal İstanbul'a gönder. Bir yere ucuz pahalı sattır. Parasını bütün Pi-

raye'ye ver. Piraye'nin sıkıntı çekmemesi için yapılmayacak fedakârlık yoktur."

Kendisine teşekkür ettim ve şimdilik buna ihtiyaç olmadığını yazdım. Ha sahi, onun Kelleci Memet hikâyesini hâlâ okumadın mı? Her sefer olduğu gibi, bu mektupta da ille senin, "yengenin" tenkitlerini öğrenmek istiyor.

*

Ben şişmanlamaya başladım. Sıhhatim günden güne düzeliyor. Beni hiç merak etme. Broşürlere çalışıyorum. Felsefenin Sefaleti'ni büyük bir sevinçle tercüme ederim. Yalnız bugünkü şartlar içinde maalesef maddi tarafı da düşünmeye mecburum. Çünkü kitap nasıl olsa neşredilmeyecek. Tekmil tercüme için kaç para alacağız? Bunu öğren de ona göre bu işe başlayalım. Eğer değer bir fiyatsa kitabı gönderin, hemen başlayayım. Rasih'in umumiyetle sana karşı gösterdiği kardeşlik beni çok mütehassıs ediyor.

Dudaklarından öperim sevgilim.
(imza)

271

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Sende henüz karşılığını almadığım bir mektubum var. Sana evveli gün postayla 100 lira yolladım. Herhalde mektubu da parayı da almışsındır. Bana bildir.

Samiye geldi. Dayım Adana'dan Ankara'ya çağırtmış ve bana yollamış. Sana telefon edecekti. Herhalde etmiştir. Dayıma kalırsa nisanda çıkıyorum. Bu öyle acayip ve şimdiye kadar birkaç kerre umulup gerçekleşmeyen bir şey ki inanamıyorum. Hayale kapılmıyorum. Adli hataya, kanunsuzluğa uğradığımı gayet vakur, ciddi bir dille yazarak, iade-i mahkeme yolu da kapanmış olduğundan, Büyük Millet Meclisi'ne cezamın kaldırılması için müracaat etmiş bulunuyorum. İstida, yukarda söy-

lediğim gibi kanun ve mantık dairesinde ve gayet ağırbaşlı yazılmıştır. İstidada o kadar haklı olduğum ortadadır ki, kendim de okuduktan sonra, eh, bu kadar aşikâr bir kanunsuzluk ortaya vurulmuşken reddedemezler diye adeta ümide kapıldım. Bu iş böyle, nisanı beklemek ve kim bilir belki, artık bir daha ayrılmamacasına sana kavuşmak!..

Biz tezgâhlarda başka çeşit perdelere başladığımız için – çok daha güzel ve sağlam – on beş gün tecrübeyle vakit geçirip mal çıkaramadık. Mamafi birkaç güne kadar yine mal vermeye başlayacağız. Sen ince iplik bulacaktın. Ne oldu? Sonra mürekkepli kalemimi tamir ettir.

Nisanda kavuşsak da, kavuşmasak da bu yaz sana gayet nefis yazlık kumaşlar dokuyacağım. Şimdiden hazır ol. On güne kadar sana yine bir miktar para yollayabileceğim.

Seni, çocuklarımı ve sana yakın, seni seven herkesi kucaklar mektubunu beklerim, caaaaanım karıcığım.

Kocanız
(imza)

272

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Günlerini, bensiz ve bir hayli üzüntüyle, bir hayli yeknesak geçen zavallı günlerini anlatan uzun mektubunu aldım. Ayrı yemek yiyorsun mademki, sana burdan yağ, bal, peynir, zeytin, zeytinyağı, pirinç filan göndereyim. Bana neler istediğini yaz. Kuzum unutma.

*

Mektubunda ne güzel şeyler de söylüyorsun. Bir defa, arka arkaya dört defa Nâzım diye bağırıyorsun. Lebbeyk, sevgilim. Ben senin bir dudağı yerde, bir dudağı gökte devinim, ne zaman başın sıkışsa sana yüreğimden koparıp verdiğim iki kılı birbiri-

ne vur, ben yeri yarıp, gökyüzunu parçalayıp karşına "Lebbeyk, Sultanım!" diye çıkarım. Bana bir defa "Nâzım!" diye seslenmen beni dünyalara, ama çok daha iyi ve güzel insanlı dunyalara sahip edecek kadar bahtiyar kılarken, adımı dört defa anman beni saadetten öldürür.

*

Sen sana benzemeyen, fakat hepsi bir araya geldiği zaman senin bin bir halinin bir kısmını bir araya getirecekleri için sana benzeyecek olan resimlerini – benim yaptığım resimlerini – gün geçtikçe daha çok beğeneceksin. Çünkü günler geçtikçe onlar çoğalacaklar ve çoğaldıkça seni çok taraflarınla aksettirerek sana benzeyecekler.

*

Bu mektubunu 16 defa okudum.

*

Kemal Tahir'den 11 gündür mektup almadım. Merak ediyorum. Yoksa duyduğun bir şey mi var? Böyle bir şey varsa bana derhal yaz.

*

Sevgilim,

Ben eğer bir parça iyi ve kuvvetli ve bir şeyler yazabilen bir insansam, bu senin eserindir. Benimle övünüyorsan, kendi eserinle övünüyorsun demektir.

*

Piraye,

Üç atölyede üç ocak kuracağız. Ama mutlaka kuracağız. Ocaklardan bir tanesi, marangozhanedeki, tuğladan olacak.

İkincisi, resim atölyesindeki beyaz mermerden ve şu odasındaki senin saçların gibi gümeşli Ural taşından. Sen marangozhanedeki ocağın başına beyaz, keten ve çok kısa etekli bir entariyle oturacaksın. Koltuğunu ben kocaman iki şimşir kütüğünden oymuş olacağım. Resim atölyesinde kırmızı kadifeler giyeceksin ve koyu mavi bir maroken koltukta oturacaksın. Maroken işini beceremediğim için, ayaklarının altına abanozdan oyma bir tabure yapacağım. Şiir odasında gayet ince ipekliden ve çıplak tenine çok uzun, ama yerlerde sürünürcesine uzun etekli ve tek dikişli bir entari giyeceksin. Ayaklarında çorap olmayacak. Yüksek topuklu ve üzerleri eski Antep işi sırma işlemeli kadife, mavi kadife terlikler bulunacak. Yumuşak, çok geniş bir koltukta oturacaksın. Cigara masanı ve kutunu ben yapacağım – çünkü yumuşak koltuğu da yapamam, ama belki o zamana kadar senin için döşemeciliği de öğrenirim – ve ara sıra o yeryüzünün en biçimli parmaklarını uzatıp benim senin için yaptığım cıgara masasından – bu masa gül ağacından ve kutu abanozdan olacak – bir cıgara alacaksın.

Bütün bu işleri olmaz diye düşünme, sevgilim. Sakın ha! Dünyada o kadar olmaz sanılan şeyler olacak ki...

*

Piraye, senden arka arkaya olmasa da, kısa bir zamanda 3 çocuk istiyorum. İkisi kız, biri erkek. Buna göre hazırlan şimdiden. Kızlardan biri sarı, öteki kızıl saçlı olacak. Erkeğin gözleri mavi, saçları kızıl olacak. Yani erkek Memet'e benzeyecek biraz.

Maalesef mektubun elime geçmeden sandığı yola çıkarmış bulundum. Kusura bakma. Sana ait şeylerin, benim gibi senden uzakta bedbaht olmalarına tahammül edemediğim için, sandığını bir an önce sevindireyim, sandıkcağız hasretini gayrı dindirsin diye sana yolladım. Onun içine girememekliğim, emin ol, ömrümün en büyük acılarından biri oldu.

*

Benim tezgâhlar işliyor. Bu ay yine az iplik verdiler. İkişer paket tezgâh başına. Samiye'ye yazdığımız mektuba annem cevap verdi. Teyzem ölmüş sahiden. Senden de bu hususta bir mektup aldım.

Seni, kaynanamı ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

Dudaklarından ve ellerinden öperim sevgilim.
(imza)

273

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Suzan'ın hastalığına çok canım sıkıldı. Fakat ne diye kızı alıp doğruca doktor Fazıl Şerafettin'e götürmüyorsun? Yoksa Fazıl Şerafettin'le küs müsün? Herhalde Suzan'ı bir kerre de Fazıl Şerafettin'e muayene ettirirsen ikimizin de içi daha rahat eder. Varsın mektebe gitmesin, aldırma. Nasıl olsa ev kadını olmayı kurmuş. Ha bir sene fazla okumuş, ha bir sene eksik, bu bakımdan, hiç ehemmiyeti yok.

Bana röntgen muayenesi ve Fazıl Şerafettin'in yapacak olduğu teşhis neticesini derhal bildir.

*

Sana gönderdiğim 20 lira küçük Samiye'den gelmişti. Mamafi sana yakında bir hayli para yollayacağımı sanıyorum. Semiha'dan mektup aldım. Tercüme işi halledilmişe benziyor. Kendisi buraya gelip anlatacakmış. Annem de mektup yazdı, Falih Rıfkı ile o da görüşmüş, Falih de tercüme verecek. Velhasıl bakalım, bir şeyler olacak. Fakat sevgili karıcığım, bana ne tuhaf şeyler yazıyorsun, senin için para kazanmak zevkinden de mahrum kalırsam hapishanede beni hangi zevk teselli edecek? Bana bu kadarcık bir zevki çok mu görüyorsun? Kafam omuzlarımda ve iki elim bileklerimin ucunda durdukça, senin için çalışmak en güzel şiirimdir. Bir daha bana sakın öyle şeyler yazma.

Bir kitap okudum. Daha doğrusu bir romanın Üç Arkadaş isimli bir romanın ikinci cildini okudum. Orada bir sevgi var ki, zaman zaman seninle bana benziyor. Hele kadın bazen senin sözlerini aynen tekrar ediyor. Kitap benim değil. Benim olsaydı derhal sana yollardım. Hazin, kederli, çıkmaza girmiş bir kitap. Fakat kabil olursa al oku. Birinci cildi nasıl bilmem, fakat ikincisi okumaya değer. Hani Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok diye bir roman vardır. İşte bu Üç Arkadaş romanı da aynı muharririn. Erich Maria Remarque'ın...

*

Seni çok göresim geldi. Gün gelir görüşürüz elbet. Suzan'ı kucaklarım. Kan verecek şeyler yesin, istirahat etsin, yorulmasın. Sıhhat ve yaşamak mektebe gitmekten daha lazım.

Sandıkları yakında yollayacağım.

*

Memet'i kucaklarım
Acele ve uzun mektubunu beklerim.

(imza)

Annenin ellerinden öperim. Vedat'a, Fahamet'e selam. Leylâ'yı tarafımdan öp.

274

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Kısacık mektubunu aldım. Herhalde sen de benim mektubumu şimdiye kadar almış olacaksın.

40 liraya iplik burda da var. Fakat 40 liraya iplik alırsak 40 para kazanamayız. Bakalım bu iplik meselesini başka bir yoldan halledeceğiz.

*

Sevgilim,
Senin bulguru, zeytinyağını hazırlattım. Yakında göndereceğim.

*

Ben doludizgin senin kitaba çalışıyorum. Sana layık bir kitap hazırlamak ne kadar zor bir şey. Ama bu zorluğu yeneceğim.

Samiye'den hâlâ mektup alamadım. Dehşetli meraka başladım. Annemin sıhhati de beni bir hayli üzüyor.

*

Sana son mektubumda paltolu resmimi yollamıştım. Aldın mı? İki gün sonra bir de gocuklu resmimi göndereceğim.

*

Tuhaf bir şey geldi başıma, bu sabah kalktım ki sağ gözüme kan oturmuş. Hani senin tavsiyenle bir göz ilacı almıştım derhal kullanmaya başladım. İyi geliyor.

*

Karar verdim bundan sonra sana her hafta bir küçük şiir göndereceğim. (Manzaralar'dan başka)

*

Sana her gün bir şeyler, hiç olmazsa boş bir kâat parçası gönderemediğimden bedbahtım. Bana öyle geliyor ki sana her gönderdiğim şey benden bir parçadır. Ve onlar birike birike günün birinde ben burdayken orda, senin yanında da olacağım.

*

Sevmek, ama seni sevmek ne güzel şey, bir tanem. Ne olursa olsun, bir şeyi aklından çıkarma, ben Pirayende'yi deli gibi sevdim, seviyorum, seveceğim.

*

Çocuklarımı (Mercan da dahil) seni, kaynanamı ve Selma'yı hasretle kucaklarım.

Dudaklarını uzat bana
(imza)

Karıcığım,

Selma'ya telefon et, Kemal Sülker'i "Tan"da yahut "İkdam"da arasın. Kabilse hatta gidip görsün. Ondan çoktandır mektup almadım – mektup gönderdiğim halde – merak ediyorum. Bir de onun cıgaralığı vardı, sana vermiştim. Selma lütfen onu da götürsün. Selma'nın yol masrafını, kıza gönderirim.

(imza)

275

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Yakında Çamlıca'ya taşınacağından memnun oldum. Senin kalbini kıranlar, bir defa dünyadaki en güzel şeyi, benim en değerli şeyimi kırdıkları için günün birinde sen onları affetsen bile benim affetmeme imkân yoktur. Fakat "ölürsem" diyorsun. Kuzum karıcığım, bir daha bu kelimeyi kullanma.

Sana 12 lira 50 kuruş yolladım. Bu, bu ayın ilk taksididir. Yakında öteki taksitleri de göndereceğim. Hiç merak etme be-

nim sıhhatim düzeliyor, hatta gözüme oturduğunu geçen mektubumda yazdığım kan bile dağılmaya başladı.

Koylü gelmedi, gelince kendisini teselli ederim elbette. Sonra belki ona iş de bulabilirim.

Ben burda dörtnala senin kitaba çalışıyorum. Birkaç güne kadar 500-600 satır göndereceğim yine.

Annemin iyi ve sıhhatli olması beni sevindirdi. Yalnız şu hmzır Samiye'den mektup alamadım, hatta bu ay para da göndermedi, onu çok merak ediyorum. Onlara acı bir mektup yazdım. Bakalım ne ola?

Sana bu mektubu süratle yazıyorum. Hemen postaya yetiştirip seni cevapsız bırakmamak için. Ondan dolayı istersen bunu cevaptan sayma. Sana iki gün sonra yalnız senden ve yalnız benden konuşan bir mektup yollayacağım.

Çamlıca'ya taşındığın vakit oranın adresini yazmayı unutma.

Hasretle ellerinden ve dudaklarından öperim.

(imza)

276

(Tarihsiz)

Canım karıcığım

Sana vaadettiğim gibi meşhur ziyareti aynen anlatıyorum :

1. Vedat geldiği zaman ben daha yataktaydım. Bu acayip ve beklenmez ziyaret asabımı bozduğu için gece uyuyamamıştım.

2. Vedat'ı gördüğüm zaman etrafında sergardiyan, başçavuş ve bizim marangozlardan biri vardı. Harıl harıl konuşuyorlardı.

3. Senin sıhhatte olduğunu söyledi. Fahamet'in çocuk doğurmak üzere bulunduğunu ilave etti ve çocuğa öteberi eşya dolap, gardrop filan ısmarlamak için marangozla konuştuklarını anlattı. Ben alakadar olmadım. Marangozla pazarlık ettiler. Marangoza 20 lira avans verdi. Sonra başçavuşla ve sergardiyanla laf ettiler. Ben öyle durdum. Ve anladım ki bana söyleyecek ya

birçok şeyleri var da, beni öyle buz gibi görünce söyleyemedi, yahut söyleyecek hiçbir sözü yok.

4. Otomobiline binip gitti. Bu hayretbahş ziyaret de böylece beni bir hayli sinirlendirerek bitti.

Sevgilim,

Sen hiçbir şeye üzülme. Benim sıhhatim günden güne düzeliyor. Gözümün kanı bile kayboldu gibi.

Sevgilim seni seviyorum.

(imza)

277

27 - 9 - 42

Karıcığım,

Sana senin kitaptan yine bir parça yolluyorum.

İpek işi yolundadır. Dün Muhiddin geldi. O koza kooperatifinin idare meclisi reisi imiş. Konuştuk. Broşürlerin parasını doğrudan doğruya sana yollayacaklar.

Bir haftaya kadar sana tezgâh hesabından para yollayacağım.

Kemal Tahir'den hâlâ mektup yok. Bugün telgraf çektim. Bundan evvel sana yolladığım mektuba daha cevap almadım senden.

Hasretle
(imza)

278

13 / 10 / 942

Canım, bir tanem, sevgili karıcığım,

Çamlıca'dan ilk mektubunu aldım. Rahatlığına sevindim. Daha çok, daha daha çok rahat olmanı istiyorum ve olacaksın.

Demek 20 kilo zeytinyağı ve 2 kilo tereyağını aldın. Afiyetle ye. Yalnız 5 kilo tarhanayı alıp almadığını yazmıyorsun. Halbuki eğer aldıysan bildir ve daha istersen yaz. Sana nohut ve bulgur ve gayet temiz evde yapılmış domates salçası da göndereceğim. Ayrıca bu hafta sonunda 15 lirayı da postaya veriyorum.

Eğer parasız kaldıysan bana derhal yaz, hemen para bulayım. Merak etme sıkıntıya girmeden sonra kolayca ödemek yoluyla sana hemen para bulabilirim. Aman sevgilim, parasız kalma.

Ben bermutat çalışıyorum. Yazı yazıyorum, okuyorum, resim yapıyorum ve bütün bunların içinde, üstünde seni düşünüyorum. Rüyalarımda, mısralarımda, boyalarımda, yemeklerimde ve içtiğim her yudum suyun pırıltısındasın. Seni sevmekle mağrur ve mesudum.

Teyzenin şezlongu hazır gibi. Yalnız münasip bir yolla yollamayı kolluyorum. Sonra bende senin bir küçük hediyen var. Tokası tarafımdan yapılmış podüsüet kahverengi bir kemer.

Sana bir de kısa ve orta dalgalı bir radyo yavrusu hediye etmek istiyorum. Bugünlerde ve bundan sonra öyle umuyorum ki radyoları gururla, sevinçle, emniyetle ve ümitle dinleyebilirsin.

Seni seviyorum, bir tanem.
(imza)

Bunlar benim gözlerim...

Bu Çamlıca'daki ev.
Sen hangi odadasın?

Sana iki fotoğraf yolluyorum.

Yücel mecmuasında Halide Edip bir mülakat vermiş, bir yerinde diyor ki : "Taranta-Babu ve sırf ideoloji propagandası olan parçalar çıkarılırsa Benerci Kendini Niçin Öldürdü? derecesindeki eserleriyle, gençler arasında, hatta bu devirde, DÂHİ sıfatını alabilecekler vardır."

Halide Hanımın beni hâlâ genç sayması hoşuma gitti. "DÂHİ" kelimesini kalın harflerle mecmua dizmiş. İdeoloji bahsine gelince komik.

279

23 - 10 - 42

Sevgili karıcığım;

Dün sana telgraf çektim, bugün mektubunu aldım. Kendi başın için, karıcığım, beni mektupsuz bırakma, aradan dört beş gün geçip de mektubun gelmeyince divane oluyorum, elim ayağım tutmuyor. Beni burda yaşatan ne ekmek, ne su, senin mektuplarındır. Senin mektubun geldiği zaman 20 yıl birden gençleşiyorum.

Tarhananın kilosunu bir liraya aldımdı. Mademki beğendin, sana daha yollarım. Teyzen de ne kadar istiyorsa bildirsin, aynı fiyattan ona da bulmaya çalışırım. Yahut sana göndereceğimden ona ikram edersin. Sana dört beş kilo kadar bal yolluyorum. Köyden hediye getirdiler. Afiyetle ye. Teşekkür ederim, şeker istemem. Hiçbir şeye ihtiyacım yok. İhsan İpekçi burdaki sinemacıya tembih etmiş, benim bütün yiyecek ihtiyacımı yerine getirecek. İhsan da bana bir mektup yazdı, "Bundan sonra senin yemeni ve içmeni ve hatta giyinmeni kuşanmanı benim yapmama izin ver, beni bu sevinçten mahrum etme, zaten sana borcumuz da vardır," diyor. Bu ay başında bana yağ, nohut, mercimek, zeytin filan yolladı. Yani karıcığım, gıdamı mükemmel ve fazlasıyla alıyorum. Hatta geçen gün köfte yerken lokmalar boğazımda kaldı, sen ve çocuklarım gözümün önüne geldiniz. Beni düşünme, ben seni ve çocuklarımı düşünüyorum. Aç kalacaksınız, ekmeksiz kalacaksınız diye ödüm kopuyor, ağlamaklı oluyorum. Benim burda ekmeğim çıkıyor. Soğuğu düşünmüyorum, zaten kömürden hoşlanmam.

Bugün ipek broşürlerinin parası için Müdürümüz kooperatifle konuşmaya gitti. Muhiddin'le filan. Nizam da buradaymış, fi-yatın tespitinde onun da fikri sorulacakmış. Zaten biliyorsun ya, beni bu işe tavsiye edenlerden biri de odur. Yarın neticeyi

öğrenince sana yazarım. Adalet'ten aldığım bir mektupta benim İstanbul'a geldiğime, yani serbest bırakılıp geldiğime dair bir rivayetin çıktığını yazıyor. Şaştım kaldım.

Sonra sana Halide Edip'in yazdıklarını bildirmiştim. "Servetifünun" ve "Yürüyüş" isimli mecmualarda da benim hakkımda sitayişkâr : "Tanzimattan beri en büyük şairimiz", "Avrupa'da bile bugün emsaline rastlanmıyor" filan gibi yazılar çıktı. Haydi hayırlısı diyelim.

Senin kitaba doludizgin çalışıyorum dört beş gün sonra büyük bir parça göndereceğim. Kemal Tahir'in Kelleci'sini okudun mu? Selma, Kemal Sülker'e gitti mi?

Demek üç odamız var. Biri oturma, biri yatak ODAMIZ (sen "yatak ODAM" diyorsun, öyle içime dokundu ki), biri misafir odası. Benim yazı masasıyla kitapları oturma ODAMIZA mı koyacağız?

Odalarımızın fotoğrafını her birinin içinde SEN olmak şartıyla nasıl sabırsızlıkla bekliyorum, bilemezsin.

Teyzenin ellerinden öperim.

Seni kucaklarım, karıcığım.

Mercan, Leylâ, Memet ne âlemde?

(imza)

280

27 - 10 - 42

Karıcığım,

İstersen kıyametleri kopar, kocaman altın gözlerini daha kocamanlaştırarak beni azarla, ayıpla, ben senden mektup alamayınca telgraf da çekerim, telefon da ederim, gecelerce uykusuz da kalırım, günlerce tek satır yazmadan ve okumadan miskin ve bedbaht dolaşırım. Dünyada bugün her gün yüz binlerce insanın ölümünü düşünmek bana birçok şeyler düşündürür ve anlatır, fakat senden mektubun iki gün geç kalmasını izah edemez. Bak, bu iş derece derece, senin mekubun iki gün gecikirse bu hale girerim, Kemal Tahir'inki on gün gecikirse bu arazın

hepsini değil, bazılarını gösteririm. Karıcığım, sen âşık olmadın mı hiç – halbuki bana âşık olduğunu bilirim – âşık insan maşukundan, maşukasından mektup almazsa mantıkla ilgili mütalaalarda bulunabilir mi? Karıcığım, karıcığım, seni nasıl seviyorum, nasıl deli ve divane gibi âşığım, Hatice Piraye Pirayende!.. Ve nasıl bahtiyarım.

*

Sana senin kitaptan bu mektupta bir hayli yazı yolluyorum, yalnız bir ricam var : Oturma ODAMIZda minderine iyice yerleş, tam karşıya gelen duvarda benim kendi elimle yaptığım bir resmim ile senin pastelle yaptığım bir resmin yan yana asılı dursunlar. Ara sıra onlara cennet yeşili gözlerinle şöyle bir bakarak, bu son gönderdiklerimi, bundan önce gönderdiklerimin son 20-25 sayfasından başlayarak oku. Yani sendeki sayfa numaralarıyla okumaya 10'uncu sayfadan baylayıp 69'uncu sayfada bitir. Ve çok rica ederim bana etraflıca fikirlerini bildir. Ben bu hususta söyleyeceklerin gelinceye kadar paydos yapıyorum. Çünkü tereddütteyim. İyi gidiyorsa bu minval üzere devam edeyim, fena ise nereleri kötü, onları yaz, ona göre planı düzelteyim. Velhasıl kitap senindir, sevgilim, sonra ben değil, sen mahcup olur ve üzülürsün.

*

Gelelim iyi haberlere : 1. İpek broşürlerinin beheri için 100 lira veriyorlar. Üç dört gün sonra bir miktar avans alacağım. Derhal yollarım. 8 broşür istiyorlar şimdilik. Yani 800 lira kadar eline geçecek senin bu hesapla. Şimdiye kadar üç broşür yazdım. Önümüzdeki beş gün içinde geri kalanları da bitireceğim. 2. Ben tezgâh işini yoluna koymak üzereyim. İki ay sıkıntı çektik. Ama artık iş düzeldi galiba. Raşit Kemali'nin babası Adana'dan ucuz iplik buluyor. Sonra ben de burda el bükümü iplik buluyorum. Tezgâhlarda ufak bir tadilatla elbiselik, pamuklu kumaş dokuyacağız. Bu işi becerebilirsek ayda kooperatiften aldığımız da dahil sana yine 80 lira kadar gönderebileceğimi umuyorum. 3. Bizim

kâtip Memet Ali Bey İstanbul'a bir iş için geliyor. Fasulye ve soğan aldım sana, sonra salça da var, onları sana getirecek. Sana zeytin de ısmarladım. Balın da postadadır. Alınca bildirirsin.

*

Sevgilim, odalarımız gözümde tütüyor. Ateş gibi sıcak, su gibi serin, gül gibi kokulu dudaklarından öperim.

(imza)

281

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Büyük müjdeli kısa mektubunu aldım. Dünyalar benim oldu. Seni görebilmek, sesini duyabilmek, ellerine dokunabilmek, inan sevgilim, bugün benim için öyle bir saadet ki, sevincimden yüreğim durabilir.

Yine son beş yılımın güzel, sabırsız, çılgın günlerine, seni beklemek, geldi, geliyor, gelecek diye yeryüzünün en nefis rüyalarını görmek faslına girdim demektir.

Yolunu bekliyorum.

*

Bir iki güne kadar ipek broşürlerinin bir miktar parasını alacağımı umuyorum. Dört tane yazdım. Şimdilik 8 tane istiyorlar. Fakat paranın yarısını olsun almadan geri kalan dört tanesini yapmayacağım. Hele bir 400 lirayı versinler. Öteki dört taneyi dört günde yaparım.

Tezgâhları öbür gün faaliyete geçiriyorum. Kooperatif ipliğinden hayır yok. El bükümü aldım. Pamuklu, desenli, elbiselik kumaş yapacağım.

*

Sana geldiğin zaman bir sürprizim var. Merak etme... Yekpare bir ceviz kütüğünü oydum, işledim. Kutu yaptım. Sonra kemerlik podüsüetin ve bir gümüş madalyonun da seni bekliyor.

*

Bugün dünyanın en büyük gönül müjdesini almış olan bir insan var bu dünyada. Bu insanın ismi Nâzım Hikmet'tir.

*

Göndereceğin kitabın – daha gelmedi – tercümesine derhal başlayacağım. Ben onu rahat rahat iki ayda yaparım, bitiririm. Gönderdikçe parça parça parasını alırsın.

Seni çok seviyorum.

(imza)

282

9 - 11 - 42

Canım karıcığım,

Senin ve Coşkun'un resimli mektubunu aldım. Evvela şunu söyleyeyim ki sen bir iki günlüğüne olsun buraya gelmekle bana verebileceğin hediyelerin en değerlisini, en paha biçilmezini vermiş oluyorsun. Bu öyle bir hediye ki bunun karşılığını ancak yüreğimle verebilirim.

*

Annemden de mektup aldım. Dayım bana Maarif Vekâleti'nden bir kitap tercümesi bulmuş. Yakında göndecekmiş. Haydi hayırlısı. Ben senin gönderdiğin kitabı aldım ve tercümesine başladım. Yarın ipek broşürlerinin parasını belki alacağım. Alır almaz hemen yollarım.

*

Tarhananı ısmarladım, yağın hazır. Kutun bitti. Madalyon ve kemerin duruyor. Velhasıl kocanız, âşığınız, çocuğunuz, babanız, arkadaşınız, kardeşiniz, şairiniz, ressamınız ve marangozunuz Nâzım Hikmet ve yağ ve tarhana ve kutu ve madalyon ve kemer yolunuzu dört gözle bekliyorlar.

Sen odamıza senin ve benim bir tek resmimizi mi astın? Ben öyle istiyorum ki odamızda senin ve benim ne kadar resmimiz varsa hepsi bulunsun. Onlar ne kadar çok olurlarsa sen o kadar kendinin ve benim aramda olursun.

Sevgilim, bir tanem, her şeyim, karıcığım, Pirayende'm. Bak, on gündür tek satır şiir yazamıyorum. Senden son yazılar hakkında kritik gelmeden önce de yazmama imkân olmayacak galiba.

*

Gelirken odalarımızın, senin ve çocuklarla Mercan'ın fotoğraflarını getir.

*

Seni sevmek, seni düşünmek, senin için beğeneceğin şeyler yapmak, seni sevindirecek işler görmek bahtiyarlığını bana verdiğin için sana ölünceye kadar minnettarım.

(imza)

283

12 - 11 - 42

Canım karıcığım,

Kısacık, sıcacık mektubunu aldım. Bana bir "Canım kocacığım" diyorsun ki, yalnız bu iki kelimeyi gözlerim dolarak belki kırk kerre okudum. Ben bu dünyanın en bahtiyar insanıyım; bana sen "Canım kocacığım" diyorsun. Sen zaman zaman kafamda öyle erişilmez olursun ki, ben sana erişmeyi ve ulaşmayı o kadar büyük ve muhal bir saadet sanırım ki, senin kocan, "Canın ko-

cacığın" olduğumu unutur ve içimde sana hayran tapınmayla bir parça da kederli, öyle olduğum yerde düşünür dururum. Halbuki ben, etimle, kanımla, kafamla, yüreğimle, adımla, sanımla senin kocanım, senin canın kocanım. İnsanlar böyle bahtiyarlıklara, benimkisi gibi böyle muazzam olursa, buna bir türlü inanamazlar. Canım karıcığım, canım karıcığım. Canım karıcığım...

*

Teyzenin şezlongu benim odada duvara dayalı duruyor. İpek broşürlerinin parasını daha alamadım. Fakat başka bir işten 25 lira alacağım. Sana onu derhal yollarım. İpek broşürlerinin parasını herhalde alacağız. Yalnız aksilik çıkıyor, iş uzuyor.

*

Senin tercümeye başladım.

Balını beğendin mi? Sen balı seversin. Zannedersen iyiydi sana yolladığım. Yağını hazırladım. Tarhanan da geliyor. Bulgur da gelecek. Sana biraz da kavurma yaptırabilsem. Dur bakalım, o da olur.

*

Sormaya utanıyorum, artık kabak tadı verdim, şu benim son parçayı dediğim gibi okudun mu? Sakın kendini üzme, işlerin düzelsin, rahat et, dinlen biraz, ondan sonra okursun.

*

Benim sıhhatim çok iyi. Senden, dünyadan ve birazcık da kendimden memnunum.

Ben seni çok seviyorum canım karıcığım. Sen de kocanı, canın kocanı çok seviyorsun. Bak "değil mi" diye sormayacak kadar böbürlendim artık. Canım karıcığım.

Canın kocacığın
(imza)

284

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Bizim hesap memuru İhsan Bey Çamlıcalıdır. Babası hatta bir zamanlar İsmail Hakkı Beyle bir alışveriş işi mi ne yapmış. Bu vesileyle sana bir iki satır yazıyorum. Sıhhatim yerindedir. Yolunu gözlüyorum. Mamafi paran yoktur, yakında sana para yollayacağımı umuyorum. İstersen onu alınca daha rahat ve emin gelirsin. Teyzenin şezlongu oldu. Hazır. Onu da ilk vasıta ile göndereceğim. İstersen "Yeni Adam" idarehanesine bırakısınlar. Sana İhsan Beyle 5 kangal taze ve çok temiz sucuk yolluyorum. Afiyetle ye.

Canım karıcığım, kendini çok yorma, telaşlanma, üzülme, nasıl olsa odalarımızı yerleştirirsin.

Sabiha Hanım banyolara gelmiş, bana da bir gün uğradı. Yarın İstanbul'a dönüyor zannedersem.

Çocukları kucaklarım.

Teyzenin ellerinden öperim.

İsmail Hakkı Beye selam.

Hasretle

(imza)

285

26 - 11 - 42

Canım karıcığım;

Acıklı fakat şirin mektubunu aldım. Soba meselesine dehşetli üzüldüm. Sana 25 lira, sonra 14,5 lira yollamıştım. Her ikisini de alınca bildirirsin. İpek broşürleri için bir miktar para yolladılar.

Yarın sana 100 lira yolluyorum. Bunu da alınca bildir. Bir müddet sonra, bir hafta sonra filan 50 lira daha yollayacağımı umuyorum. Broşürlerden daha ne kadar vereceklerini, yeni broşür isteyip istemediklerini yarın öğreneceğim.

*

Pencerelerinin enini boyunu bildir, renk meselesini de yaz, hem hangi renkte olmasını istediğini de yaz, hem de deseni hakkında da istediğini söyle. Gönderdiğin en ve boydan daha uzununu ve genişini yaparım. Sana istediğin kadar, 25 metre bile gönderebilirim. Teyzenin şezlongunu ambalaj yaptırıp Birlik Ambarı vasıtasıyla "Yeni Adam"a senin adına yollamak kabil olmadığına göre, yine gidip ambardan almak lazım. Bunu ben 8 liraya yaptırdım. Teyzene hediye et istersen, parasını alma. Ne de olsa sana bu kadar dostluğu dokunuyor. İlk fırsatta gerek ona, gerek İsmail Hakkı Beye karşı minnettarlığımı ödeyeceğim. Yağ 350 ve 360 kuruş. Yağcı maalesef bu pazartesi İstanbul'a gidiyor. Eğer bu fiyattan isterseniz, bu sefer değil, başka sefere gönderebiliriz.

*

Mercan'ın kırmızı gözlerinden ve uzun pembe kulaklarından öperim. Ona hâlâ bir karı bulamadı anası diye üzülmesin, zavallı anacığının eve gelin getirmeyi düşünecek hali yok.

*

Dayım İstanbul'a geldiği vakit, hele bu yakında gelirse onu mutlaka gör. Bursa'da oldukça rahat ettiğimi ve hele bozulan sıhhatimi ancak kaplıcalar vasıtasıyla, düzeltmeye olmasa da, daha çok bozmamaya muvaffak olduğumu, kör topal da olsa burdaki tezgâhlar vasıtasıyla katık bulabildiğimizi söyle ve hiç olmazsa beni Bursa'dan başka yere sürmemeleri için yardım etmesini söyle. Çünkü her nedense içime böyle bir şüphe düştü. Kanunsuzluk, kanunla inkâr edilerek 5 senedir hapiste yatırılıyorum. Hiç olmazsa kanunsuzluk yine hücuma geçerek beni "sarayımda"(?!) tedirgin etmesin. Kanunun bu kadarcık lütfuna uğrayalım. Burda gerek hapishane idaresi, gerekse adliye benden hapishane nizamını ihlal ettiğim filan için hiçbir surette şikâyetçi değildirler. Fakat polis efendilerin sözü kanundan fazla geçiyor, bunun kaç kerre şahidi olduk.

*

Sevgilim,

Yün vermeleri için Sümerbank'a müracaat etmiştik. Adliye Vekâleti kanalıyla müracaat edin, dediler. Edildi. Eğer yün alabilirsek, sana yünlü kumaşlar dokuyacağım. Benim dokuduğum yünlü kumaşlar seni daha çok ısıtır.

Ellerinden ve dudaklarından öperim.

(imza)

286

4 - 12 - 42

Canımın içi karıcığım,

14,5 liradan önce gönderdiğim 25 lirayı almış mıydın? Sana 45 liradan sonra 125 lira daha yolladım.

Dayıma müracaata lüzum kalmadı. Mesele anlaşıldı. Entipüften bir şeymiş. Pazartesi günü iplik alıyoruz. Derhal havlulara ve senin perdelere başlıyorum. Annem pazar günü, yani öbür gün gidiyor. Sana gelecek, Çamlıca'ya gittiğini biliyormuş, fakat adresini bilmiyormuş. Burda onu doktora gösterdim, doktor bana vaziyetinin tehlikelice olduğunu, yorulmaması lazım geldiğini söyledi. Üzüldüm. İki portremi yaptı. Birisi kendi bildiği gibi, birisi benim istediğim gibi. Sen gelince sana veririm, eve götürürsün. Artık gel, karıcığım. Bilemezsin seni nasıl görmek istiyorum. Sesini duyarsam, dünyalar benim olacak. Parasız kalırım diye merak etme. Artık işlerimiz yoluna girdi, dayım da bana tercüme buldu, ipek de geldi, ipek broşürlerinden de yakında yine birkaç yüz lira alacağız. Kuzum, canım, ciğerim, bir tanem, gel, gel, gel.

Senden Mercan'a kadar hepinizi hasretle kucaklarım.

(imza)

Mektup kısa oldu. Posta meselesi. Ha vapurların tarifesi değişmiş. Aman öğren de öyle yola çık.

Gel canikom, gel artık ama...

(imza)

287

8 - 12 - 42

Bir tanem;

Mektubunu bugün aldım. Akşamına cevap veriyorum. Sana en son 125 lira yolladım. Alıp almadığını bildir.

Annem İstanbul'a döndü, belki de bu mektubum eline varmadan seni gelip görmüş olacak.

*

Sevgilim;

Seni yine istemeyerek üzdüğüm için canım çıksın. Seni ağlatmaktan başka bir halt edemeyecek miyim? Ben ne münasebetsiz herifim. Sen de tutmuşsun, böyle seni boyuna üzen, ağlatan bir hergeleyi seviyorsun. Beni bu seferki gözyaşların için de bağışla. Fakat sana o biçimsiz haberi, benim ölümümü kim söyledi? Sana söyleyen kimden duymuş? Hiç ölmeye niyetim yok. Seni bir daha ağlatmamak için, seni bahtiyar edebilmek için, elimden geldiği, gücümün yettiği kadar uzun yaşamaya çalışacağım.

*

Perdelerinin ipliklerini boyamaya başladım.

*

Seni nasıl göresim geldi bilemezsin. Tarhanayı yollayacağım.

*

Kaç mektuptur bana çocuklardan bahsetmiyorsun. Onların vefasızlığına – Memet'inkine biraz zor olmakla beraber – alıştım. Fakat hiç olmazsa sen onlardan bahset bana. Sonra teyzenin evindeki hayatın hakkında da hiç fikrim yok.

*

İsmail Hakkı Beyle aranız nasıl? Yeni ahbaplar edindin mi? Velhasıl bana yeni muhitindeki insanlar hakkında malumat ver. İnsanları nasıl merak ederim, bilirsin, hele sana yakın olmak, seni görmek, seninle konuşabilmek saadetine erişen insanları.

*

Affedersin karıcığım, baktım ki senin son şiir parçalarını okumaya henüz imkânın yok, ben de kendi kendimden cesaret alarak yine senin kitaba çalışmaya başladım. Sana yakında yine büyükçe bir parça yollayacağım.

*

Sıhhatteyim. Umutluyum. İyimserim. Seni seviyorum. Yolunu bekliyorum.

*

Teyzene, Selma'ya, İsmail Hakkı Beye, çocuklara ve Mercan'a selamlar.

Senin ellerinden ve dudaklarından öperim.

(imza)

Bana bir kâadın üzerine ayağının şeklini çıkarıp gönder, iskarpin numaranı da yaz. Sana yumuşak bir terlik yaptırıyorum.

288

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bizim İhsan Beyin İstanbul'a gidişinden ve Çamlıca'ya uğramasından faydalanarak sana selam sarkıtmasını, sıhhatimden haber verip sıhhatinden haber getirmesini kendisinden rica ettim.

Artık önümüz kış. Ne demek istediğimi anlıyorsun. Hele kış gelsin de sana gelirim belki diye bir sözün vardı. Onu hatırlatıyorum.

*

Selma'yı, Suzan'ı, Memet'i, Leylâ'yı, Mercan'ı kucaklar, senin ellerinden öperim.

Teyzene, teyze kızlarına selamlar.

(imza)

289

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana senin kitabının devam eden parçalarını yolluyorum işte. Kemal'den bir mektup aldım. Ona "Pirayende" şiirini yollamıştım, diyor ki :

".... Ne güzel ... Bazı diyalektik misallerini filhakika (Durmadan kuruyup – durmadan – yeşeren – bahçeden – geçmez iki kerre aynı rüzgâr...) parçası kadar henüz sevemedim. Lakin umumiyetle demek ki Türkçe bu kadar harikulade bir hal alabilirmiş. Bu kadar ahenktar, bu kadar yumuşacık, bu kadar "sevgili" bir Türkçeyi nasıl yapıyorsun? Bilmem ki "sana" mı, "kızıl saçlı bacıma" mı, "diyalektik metoda" mı teşekkür edeyim? Üçünüz bir arada sağolun. Bu şiirin arkasında ve birinci planda Marx'la Engels var da, Piraye sanki onların omuzların-

dan bakıyor. Eğer bu "Kız" olmasaydı galiba senin şiirin hakikaten öksüz kalırdı. Piraye ki, haklısın, "güzeldir, cesurdur, iyi ve akıllıdır" ve halbuki "ey kalbimin sahibi" ve "yıldızlarımızın bahçesi" gibi sözler başka bir yerde olsalardı, kim bilir nasıl keyfimi kaçırırlardı. Velhasıl Türkçe ile aranızda eski dostluğa her zaman imreniyorum. Sen ne demek istersen o sadık arkadaşın öyle oluyor. Senin için bizim Türkçenin kullanılmaktan bıkmış, yorgun kelimesi yoktur. Senin eline geçer geçmez hepsinin can başına sıçrıyor."

*

Bu yazıda, Kemal'in senin benim şiirimde ve hayatımda oynadığın rolü anlaması, beni bir kerre daha bahtiyar etti. Çünkü istiyorum ki bütün dünyaya bu en güzel mazhariyetimi anlatabileyim. Sen benim için öyle bir saadetsin ki, bu saadeti yalnız kendime hasretmek dehşetli bir ayıp, bir egoistlik gibi geliyor bana.

Seni kucaklarım, sevgilim.

(imza)

290

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu acele bir iş mektubudur. Aynı zamanda oldukça iyi haberli bir mektup. Şimdi beni iyi dinle :

Naci'den bugün bir mektup aldım. Bana yoldan yazıyor ve aynen diyor ki : "Maarif Vekâleti'nin Harp ve Sulh romanını sana tercüme ettirmeye karar verdiğini biliyorsun. Bu işin tatbikatına girişmeniz için geçmesi zaruri olan formalite er geç tekevvün etmiş bulunuyor. Binaenaleyh işe başlamanız lazım. Zira Maarif Vekili, işe derhal başlamanız lüzumunu Zeki Baştımar'a imzalı bir tezkeresiyle resmen bildirmiş. Eserin birinci cildini önümüzdeki Nisan başında bitirmiş bulunmayı taahhüt etmiş-

siniz. Bittabi Rusça aslının. Sen eserin birinci cildinin onuncu faslından itibaren derhal tercümeye giriş. O fasla kadar ki kısmını da Zeki tercümeye başlamıştır. Çabuk ol ki tez elden apartman sahibi olasınız."

Şimdi demek Tolstoy'un Harp ve Sulh'unu tercüme edeceğiz. Mükemmel. Fakat bende bu kitap yok. Sonra bana bu işin verildiğinden de haberim yok. Yalnız dayım Maarif Vekili'ne değil, Başvekâlet Kütüphane Memurluğu'na kitap tercümesi için müracaat etmemi yazmıştı. Belki o da başka bir iştir. Senden ricam. Selma ne yapıp mutlaka ve vakit geçirmeden Kemal Sülker'i bulsun. Onu "Tan"da yahut "İkdam"da, daha olmazsa Sabiha Hanım vasıtasıyla hemen bulabilir. Görüşsün. Bana Harp ve Sulh'ün – eğer bütün bu havadis doğru ise – Rusçasını bulsun. Bir de Rusça-Türkçe lugat, olmazsa Rusça-Fransızca, yani Rusça kelimelerin Fransızca karşılığını yazan lugat tedarik etsin. Satın alın. Sonra Zeki Baştımar İstanbul'daysa Sülker onu görsün. Meseleyi anlasın, dinlesin, değilse, adresini biliyorsa, ona mektup yazsın, ben tercümeyi kime göndereceğim yaptıktan sonra? Bundan başka, biraz olsun avans almak kabil değil mi? Opera işinde olduğu gibi, akıntıya kürek çekmeyelim. Kaldı ki ben birinci cildin benden istenen parçasını Nisandan önce bitiririm. Velhasıl bütün bunları tahkik etmek lazım. Sen bunları öğren – Kemal Sülker'den – ve iş doğru ise – ki bu takdirde elimize epey para geçer – roman ciltlerini ve lugatları satın alarak derhal buraya gel.

Haydi hayırlısı, sevgilim.

(imzasız)

291

14 - 12 - 42

Canım karıcığım;

İki mektubunu birden aldım bugün. Sen de benim Tolstoy'un Harp ve Sulh romanı hakkındaki mektubumu ve bu sabah gönderdiğim şiirleri herhalde almışsındır. Harp ve Sulh ro-

manı hakkında senden gelecek haberleri merakla bekliyorum. Ona göre Başvekâlet Kütüphane Memurluğu'na da müracaat edeceğim. Mamafi Vekâlet'in bu işi nasıl halledeceğini bekliyorum.

*

Üç gündür yataktaydım. Hafif bir soğuk algınlığı geçirdim. Şimdi iyiyim. Kalktım. Dört tane Ultraseptil aldım. Bir şeyim kalmadı. Yalnız nezleyim.

*

Mektupların gecikmesi postaların iki günde bir gidip gelmesinden dolayı olsa gerek.

*

Senin perdelere başladım. 10 güne, hatta bir haftaya kadar hazırdır. Terliğini de yarın ısmarlıyorum. Sana 10 güne kadar 40 yahut 50 lira yollayabileceğimi umuyorum.

*

Annem resimler için ne dedi? Burda benim iki resmimi yaptı. Bir tanesini benim zorumla, benim istediğim gibi mutedil – modern – bir çalışmayla işledi ve çok da güzel oldu. Herhalde şimdiye kadar yaptığı en iyi portre budur.

*

Mektubunu postaya götüren teyze kızı da kim? Merak ettim. Malum ya senin tanıdığın her insan, her hayvan, her eşyayı merak ederim.

*

Sevgilim;

Sobalara, merdivenlere, tavandaki çatlaklara dehşetli düşman oldum. Onlar ki seni o kadar üzüyorlar, bir çıkayım seni bir daha sobalı evde oturtmam. Kalorifer şart, ve güzel kumru ayacıklarını merdivenlere tırmandıracak çatlak tavanların azabını bir daha ömründe çekmezsin.

*

Pirayendem,

Suzan'la Memet'ten yine haber vermiyorsun. Ben çocuklarımı çok özledim.

*

Ben yine doludizgin çalışmaktayım. Hatta artık hastalık filan da dinlemiyorum. Motor gibi çalışıyorum.

*

Havlulara bugün başladık. Çok güzel oluyor doğrusu.

*

Seni ne kadar sevdiğimi, beni ne kadar sevdiğini düşün ve kahrolası merdivenlere karşı daha cesur olursun.

*

Canımın içi tombul karıcığım. Bir tanem, büyüğüm, akıl hocam, sevgilim.

Annenden Mercan'a kadar seni sevenlere ve senin sevdiklerine sevgiler.

Ellerinden
ve
DUDAKLARINDAN öperim.

Halbuki sen yalnız benim hep o biraz mürekkepli ve hindi ayağı gibi kırış kırış ellerimden öpersin yalnız, bir kerre olsun dudaklarımı canın çekmez mi? İma tarikiyle olsun bunu bana bildir.

(imza)

292

(Tarihsiz)

Piraye,

Telefonda da söylemiş olduğum gibi, sana 20 lira daha yolladım. Yağcı dört kilo yağ bırakmış, 365 kuruştan. Ben ona 14 lira 60 kuruş verdim. Binaenaleyh senin yağcıyla alıp vereceğin kalmadı. Mamafi bana yağı alıp almadığını bildir. Senin kumaş bezi ve biraz tarhana ile biraz erişteni yağcı ile "Yeni Adam" idarehanesine yollayacağım.

Burda lapa lapa kar yağıyor.

Yeni gelen jandarma yüzbaşısı beni kelepçesiz ve silahsız banyoya götürüp seninle konuşturdular diye jandarmalara yapmadığını bırakmamış. Mamafi bu meseleyi halletmeye çalışacağım.

Ben biraz keyifsizceyim. İhtiyarlıyorum galiba, göğsüm dedemin göğsü gibi hırlayıp duruyor. Sonra üst üste canımı dehşetli sıkan rüyalar görüyorum. Velhasıl bugünlerde kendimden hiç de memnun değilim.

Sıhhat ve afiyet temennisiyle.

(imza)

293

25 / 12 / 42

Telgraf : Mektup alamıyorum. Sıhhatini telle. Nâzım

294

28 - XII - 42

Canım karıcığım,

Sana dün telgraf çektim – kızma, ne yapayım, elimde değil – bugün mektubunu aldım. Hastalığına çok üzüldüm. Geçmiş olsun. Ben benimkini geçiştirdim. Ama hâlâ nezleyim.

Annem bana Rasih vasıtasıyla galiba eşya yollamış, bu eşyanın ne zaman ve ne yolla gönderildiğini bana bildirirsen çok memnun olurum. Eğer Birlik Ambarı vasıtasıylaysa oradan aratayım.

Sana Manzaralar'ın son bir parçasını yollamıştım. Alıp almadığını yazmıyorsun. Zaten sen artık bu kitabınla alkadar değilsin. Ne yazık halbuki ben onu bilhassa sana beğendirmek için yazıyorum.

Harp ve Sulh romanları ve lugatlar geldi. İşe başladım. Yalnız daktilo meselesi mühim. Kullanılmış bir makina bulup alacağım.

Dayım Samiye vasıtasıyla bana 100 lira yollamış. Gerek tercüme işi, gerekse bu yardımı için kendisine teşekkür edeceğim.

Sen artık gel, sevgilim. Her gece seni rüyamda görüyorum. Bu böyle devam ederse beni rüyamda azdıra azdıra verem edeceksin.

Mercan'dan ne haber? Balıkla beraber ona da bir koca, yahut karı bulsan.

Havluları hâlâ alamadınsa bana bildir. Postadan araştırayım.

Senin perdeler bitti. O kadar güzel oldu ki hani bayılacaksın. Sonra eğer böyle perde isteyen olursa metresini iki iki buçuk liraya dokuyabilirim.

Artık gel, karıcığım. Ne olursun gel. Sana burda ne cici şeyler hazırladım bir bilsen, yalnız onları görüp almak için gelirsin. Perdeni istersen göndereyim, istersen gel al. Gönderirsem senden mektup gelmesini bekleyeceğim, postaya verilecek, velhasıl iş uzayacak.

Annenin tombul yanaklarından öperim. Teyzene hürmetler. Teyze kızlarına selamlar. Çocuklarımı – Mercan dahil – kucaklarım.

Ellerinden ve gerdanınıdan öperim karıcığım.

Mütehassis zevciniz
(imza)

15 lira yolladım, aldın mı?

295

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana dün bir mektup yazdım, daha doğrusu, telgraf mahiyetinde bir şey. Bugün – hele şükür – beklenen mektubun geldi.

Yağcıya sana yağ getirmesi için – iki kilo sana, iki kilo Selma'ya, ayrı paketlerde – rica etmiştim. Herhalde – salı günü İstanbul'da olacağına göre – şimdi "Yeni Adam" idarehanesine çoktan yağlar gelmiştir. Parasını ben burdan veririm. Sen yalnız icabediyorsa hani, Selma'nınkini ondan al, ama istemezsen alma, hediyen olsun. Ben dört kilonun parasını veririm.

Leylâ'nın ilacı için doktoru yarın gidip göreceğim. Sana yazarım. Felsefenin Sefaleti ve Harp ve Sulh'ün Fransızcası için Zeki Baştımar'a yazdım. Ondan cevap bekliyorum. Belki o bana bulur. Bulamazsa, ne yapalım dişimizi sıkıp, sonra basılmadan önce bir kerre daha kontrolu kendime söz vererek işe devam ederim.

Martta gelmeyi düşünecek kadar beni hemen göresinin gelmesine pek sevindim. Teşekkür ederim.

Ha, sen yahut Selma, yahut Suzan filan, velhasıl bizimkilerden biri, belki de Fahamet, Edvar diye birisini tanıyor musunuz? Bursa'ya mı ne gelmiş, bizim müdürü görmüş tesadüfen bir yerde, beni ailem dolayısıyla ismen tanıdığını söylemiş. İngiliz miymiş ne, velhasıl ecnebi.

Perdelerin tamam mı geldi, yoksa eksik mi? Bana elbiseyi gönder, belki burda daha iyi müşteri bulabiliriz. Sana yarın 10

lira yolluyorum. Bir müddet sonra, bir hafta kadar sonra, 25 lira daha göndereceğim. Ve on beş güne kadar da daha toptan bir para yollayacağımı umuyorum. Mamafi belki göndereceğim paraların sırası ve miktarı başka türlü de olabilir, sen yalnız her seferinde ne kadar aldığını bana yazarsın.

Dünya doludizgin namuslu insanlar için çalışmaya başladı. Dünyadan, gidişatından fevkalade memnunum, memleketimin, dünyanın, senin ve kendimin hesabına.

Sana havluların, renklileri yok, beyazlarını belki gönderirim. Elden satarsın ve sonra mahsup ederiz. Ama belki de burda iyi fiyat bulurum, o zaman burda satarım.

Ellerinden öperim. Beni mektupsuz bırakma.

(imza)

Vedat'ın eşyaları için kendisine haber gönderttin mi?

Piraye,

Mektubu dün gönderemedim. Biraz da isabet olmuş. Doktordan reçeteyi aldım. Bu mektubun içindedir. Tarifesini iyice okuyup ona göre hareket edeceksiniz. Tarifesini – alacağın ilacın içinden çıkacak olan tarifeyi – iyice okumanı tavsiye ediyor. Sana bir de Raşit'in bir şiirini yolluyorum. Malum ya altı yedi ay sonra o tahliye ediliyor.

Haydi güle güle

296

(Tarihsiz)

Karıcığım

Cici mektubunu aldım. Derhal cevap yazıyorum. Bilmem eline ulaşacak mı? Sen belki mektubu almadan burda olursun.

Soğuktan korkma, oteldeki odanda ateş yaktırırız.

Sucuklar ve helva geldi. Afiyetle yiyorum.

Bana yapacağın sürprizi merakla bekliyorum.

Demek içine çok yakında çıkacakmışım gibi hisler doğuyor. Haydi hayırlısı, karıcığım. Senin hislerin seni aldatmazlar deyip teselli bulayım.

Bugünlerde "Tan" gazetesinde yeni ve eski edebiyat etrafında yazılar çıktı. Bir defa Sabiha Hanım, bir defa Naci ve bir defa da Refik Halit ismimi anmak dostluğunda bulundular. İsmimin anılması, anılabilmesi hayra alamettir diye yordum da, hoşuma gitti.

İnşallah bu satırları okumak nasip olmaz, posta bunları senin kapına bırakırken ben burda senin gözlerinle, koskocaman altın gözlerinle karşı karşıya oturmuş olurum.

Seni kucaklarım. Evdekilere hasret.

Kocan
(imza)

297

(Tarihsiz)

Piraye,

Kar ve kış dolayısıyla yollarda kalan mektubunu şimdi aldım. Derhal cevap veriyorum;

Destan'ı vermekten vazgeçtim. Yarın Ahmet Emin'e bir mektup yazarak mazeret beyan edeceğim. Hayatımın ilk büyük eserini darmadağın etmekte mana yok. Bir yıla kadar kitabı bitirir güzel günlerimizde neşrederim.

Kemal Sülker sana gelmek istiyormuş. Gelirse alıp götürmemek şartıyla Manzaralar'ı filan kendisine ver, okusun.

Kemal Tahir Sağırdere'nin ikinci kitabını gönderdi, istersen sana yollayayım.

Raşit Kemali'nin benim için yazdığı bir şiiri sana yollamıştım. Alıp almadığını bana söylemiyorsun. Sana 20 lira da göndermiştim. Onun hakkında da malumat ver. Bez, tarhana, Ultraseptil hazır, yağcı ile göndereceğim. Onun geçenlerde getirdiği dört kilo yağı da alıp almadığını mutlaka bana bildir, geçen sefer de yazdığım gibi parasını burda verdim.

Sıhhatin nasıl oldu? Telefonda benimle konuşan Tuna mıydı? Sesini ona benzettim ama ne de kalınlaşmış sesi maşallah, Memet'in sesi de böyle mi oldu?

Vedat'ın eşyaları haber bekliyor. Marangoz sorup duruyor, ben de şezlongu göndermek için bu işin halledilmesini bekliyorum.

Zeki Baştımar Ankara'dan Harp ve Sulh'ün Fransızcasını yolladı, harıl harıl tercümeye başladım

Gözlerinden öperim.
(imza)

298

(Tarihsiz)

Piraye

Mektubunu bugün aldım ve işte kendi yazı makinemle cevap veriyorum. Ben artık bir yazı makinesi sahibi oldum. 1913 modeli yani tam otuz yaşında fakat yeni sahibi gibi sağlam ve daha uzun yıllar işe yarayacak bir makine. Elli liraya bana maloldu ama ben bu kombinezondan memnunum. Çünkü ayda on liraya makine kiralamaktansa elli liraya makine sahibi olmak daha iyi. Gönderdiğin mecmua ve gazeteler geldi. Sana en son 10 lira değil, 20 lira yollamıştım, 10 lira daha evveldi ki, onu aldın sanıyorum. Yani sen burdan gittikten sonra 10 ve 20 olmak üzere sana 30 lira gönderdim, rica ederim bu hususta beni derhal tenvir et.

Geçen mektubumda da yazmış olduğum gibi ben Destan'ı neşretmekten vazgeçtim ve bu hususta beni mazur görmesi için Ahmet Emin'e mektup gönderdim ve burdaki adamlarına da bunu böylece söyledim. Bir aralık onu neşretmeyi düşündüysem bu şahsımm herhangi bir isteğiyle ilgili değildi, sırf beni de vesile ederek yapılan hücumlara verecekleri cevapta hücuma uğrayanlara kolaylık olsun diyeydi. Zekeriya'ya gönderdiğin Destan'ı da ondan hemen istet, çünkü sendeki eski Destan'ın bir-

çok yerlerini ben sonra düzelttim yahut çıkardım. Bundan dolayı onun o eski haliyle neşrini değil, okunmasını bile istemem – "Yurt ve Dünya" mecmuasında Adnan Cemgil diye bir yazıcı var, bu delikanlı hakkında Rasih'ten malumat alıp bana bildir, ben bu ismi duydum gibi geliyor, merak ediyorum, o mu değil mi diye.

Kumaşını ve sirkeyi yağcı ile yollayacağım. Vedat'tan eşyaları için para geldi, teyzenin şezlongunu da gönderebileceğim.

Büyük halam çok hastaymış, acıdım zavallıya. Bu ay ondan bana para gelmemesi de zaten beni endişeye düşürmüştü.

Tolstoy'un tercümesine harıl harıl çalışıyorum. Zeki bana Fransızcasını da yolladı. Bakalım belki Felsefenin Sefaleti'nin de Rusçasını bulup yollayacak. Sana Raşit'in benim için yazdığı bir şiirini yollamıştım oğlan sorup duruyor. Kemal Tahir, romanını beğenmiş olmana dehşetli sevinmiş. Boyuna bu sevincinden ve kendisine nasıl kalp ve çalışmak kuvveti geldiğinden bahsediyor. Benim sağ omuzum tutuldu, tedavi ediyorum.

Sana sağlık temennisiyle
(imza)

299

3 - 1 - 43

Canım karıcığım,

Yarın pazartesi, belki sen burdasın, sesini telefonda işiteceğim ve sevincimden haykırmamak için kanatmcaya kadar dudaklarımı ısıracağım. Ama belki de gelmen gecikir ve bu mektubum seni daha evvel görmek saadetine kavuşur.

Sana en son 15 lira yolladım, aldın mı?

Havlular hâlâ gelmedi mi?

Perden hazır.

Şezlong hazır.

..... (?) hazır.

..... (?) hazır.

Terliğin bitmek üzere.

(?) neler olduğunu gelince görürsün.

Gelirken bana Alman Faşizmi ve Irkçılığı'mdan bir tane daha getir.

Son mektubundan yine sinirli olduğunu anladım. Halbuki bir mektup önce "Dünya ne güzel" diyordun ve dünya bana bir kat daha güzel görünüyordu.

Seni seviyorum. Seni öyle özledim, seni öyle seviyorum ki bu iki "fiilden" başka ne yazsam boş ve saçma ve lüzumsuz geliyor bana. Beni kırk bir yaşımda böyle âşık ve genç bir yürekle her an yeniden yarattığın için sana minnettarım.

(imza)

300

17 - 2 - 43

Piraye,

Gönderdiğin elbise geldi. Sattım. Ve sana bugün 60 lira yolladım. Yarın da biraz sucuk yolluyorum. Bir de mektubumun içinde senin isteğin üzerine bıraktığım bıyıklarımla çektirdiğim bir fotoğraf var.

Ihlamurlara bayıldım. Ne taze, ne kadar temiz kokulu, iyi ve yürek açıcı. Onlar bana seni hatırlattılar. Sonra paketi sardığın yeşil kumaş eski bahtiyar evimi getirdi gözümün önüne ve kederlendim. Ihlamurları sardığın beyaz ince bezi yastığımın altına koydum. Velhasıl bugün kederli bir bahtiyarlık içindeyim. Zaten paketi alıp yukarda söylediklerimi duyunca çektirdiğim fotoğrafa dikkatle bakarsan bu mahzun saadetimi sen de anlarsın.

Bundan önce yolladığım kumaş ve biraz tarhanayı ve şiir parçasını alıp almadığını lütfen bildir.

Ben bermutat doludizgin günde en aşağı on saat tercümeye çalışıyorum. Bu on saatlik mesai neticesinde mart ortalarında

tercümeyi bitirebileceğimi umuyorum. Ondan sonra aynı hızla öteki tercümeye çalışacağım. Velhasıl parasız kalacağını düşünmek benim için nasıl dehşetli bir korkudur bilirsin, seni bir iki aya kadar elden geldiği kadar adamakıllı paralandırdıktan sonra içim biraz rahat edecek ve tekrar Manzaralar'a çalışabileceğim.

Sana Raşit'in notlarından parçalar yolluyorum :

9 - 2 - 43, Salı

Bu sabah revir maltasında başgardiyan muavini Basri Efendinin gürültülü konuşmasıyla uyandım :

– Hasan da ölmüş.

Dünden beri, yani on sekiz saat içinde, âdembabalardan bu üçüncü kurban. Ölülerden birisini dün çöp arabasıyla götürmüşlerdi. İkincisi bizim odanın bitişiğindeki eczanede.

Hasan deliydi. Yetmiş ikinci koğuş insanlarındandı.

Sefaleti öyle kanıksadık ki sabahleyin bir tüy kadar hafif ve bir avuç kemikten ibaret kalmış ölüyü gördüğüm zaman acımadım, iğrendim. Onu hatırlıyorum, hapishanenin büyük demir kapısı yanındaki çöplüğü eşelerken sık sık görürdüm. İnce sarı bir yüzü vardı, parça parça ceketinin yaka ve göğsüne teneke parçaları, düğmeler, renkli bezler dikmişti. Kasketine de öyle. Onunla mareşal diye alay ederlerdi.

Gece saat on ikiydi. Yarı uykulu yarı uyanık gözlerimi açıp kaparken Nâzım Hikmet'in eli, ayağımı dürttü :

– Yahu Kursk düştü, Kursk.

Sevinçle kendime geldim. Nâzım Hikmet radyoyu odaya almış. Son derece kısılmış sesiyle radyo, fevkalade Sovyet tebliğini veriyordu. Nâzım Hikmet sarı saçları kıvır kıvır, darmadağınık, gözlerinin içi gülüyor ve hazret civa gibi yerinde duramıyor :

– Vay anasını be, Kursk düşmüş.

– Kursk düşmüş, ulan ne iş be! Bu iş bitti, beyim.

– Yarın Harkof, öbür gün Rostof, derken

Ve Ertuğrul'u uyandırdı.

– Ertuğrul, Ertuğrul, hişt, Kursk düşmüş.

Ertuğrul uyku sersemliğiyle "duydum" diye cevapladı.

Sonra Nâzım Hikmet radyoyu aşağı indirdi. Beşinci kol Alaeddin Beyin koğuşuna gitmiş. Zaten Nâzım Hikmet her gece böyle yapıyor. Sovyet fevkalade tebliğini dinleyip geri alınan şehirleri öğrendikten ve bir kenara notladıktan sonra Alaeddin Beylerin koğuşuna koşuyor. Orda mufassal bir harita vardır, alınan şehirleri haritada buluyor. Bu hareket belki Nâzım için gayet tabii, içinde hiçbir "nispet" yok. Fakat Alaeddin muhterem beşinci kollarımız için ana avrat sövmekle müsavi. Hatta bu yüzden Alaeddin Bey diyormuş ki : "Nâzım Hikmet şimdi beni on ikide uyandırıyor ama, yarın Almanlar yaz taaruzuna başlarlarsa o zaman da ben onu uyandıracağım."

Budala insan azmanı, deve. Gerçi onunki hayal. Fakat her ihtimale karşı, öyle bir halt ederse ve beni uyandırırsa mangalı, masayı filan kafasına geçiriveririm.

10 - 2 - 43, Çarşamba

Kar yağıyor. Nâzım Hikmet de ben de saat onu geçe uyandık. Dün gece Sovyetler yine bir resmi tebliğ verdiler. Onu dinledikten ve bir müddet okuduktan sonra yatmıştım. Gece yarısı revir maltasından gelen iri iri konuşmalarla uyandım. Bu konuşma, gürültü şamata bir hayli sürdü. Bir ara oda kapımız açıldı. İçeriye iki kişi girdi. Oda karanlık olduğundan bunların kim olduğu belli değildi. Nâzım Hikmet yaygarayla yataktan fırladı. Gelenler ses verdiler. Meğer, bizim Ertuğrul'la Recep'miş. Mesele anlaşıldı : Revir meydancısı Nuri delirmiş.

17 - 2 - 43, Çarşamba

Ölümler tevali ediyor. İki ihtiyar kişi daha gitti. Birisi Ali Baba, öteki Emin Dede. Ali Baba ufak tefek, beyzi gözlüklü, eski arzuhalci tiplerden. Sessiz, kendi halinde, dehşetli hasis, kupkuru, fakat sevimli bir ihtiyardı. Daha yatılacak on beş senesi vardı. Bir bakıma kurtuldu. Emin Dedeye gelince, bu adam bir hayli enteresandı. Nâzım Hikmet Memleketimden İnsan Manzaraları eserinde bahsettiği tiplerden birine "Çargalar gördüm

--- Altunun tuncu, insanın piçi" falan dedirttiği sözleri bu Emin Dededen almıştı.

Kendileri fevkalade harap ve zavallıydılar. Müthiş Müslüman ve Müslümanın da aşırı zahit cinsinden. Onunla birlikte, yani aynı postada, epeyce işe gidip gelmiştik. Göğsünde kırmızı şeritli bir bakır madalyası vardı. Bunu çizgili, yamalı pis gömleğinin göğsüne asmayı ihmal etmezdi. Hayatta medarı iftiharı bu madalyaydı. Balkan Harbi'nde mi almış, daha mı eski, bilmem. Bu Müslüman adam, yıkanmadan gömüldüğünü duysaydı acaba ne derdi?

Ortada dehşetli çiçek salgını varmış. İlk aşılarımız tutmamıştı, Nâzım Hikmet evvelsi gün tekrar aşılandı. Ben hâlâ ihmal ediyorum. Ali Baba, Emin Dede ve diğerleri gibi ölmeye hiç niyetim yok. Dünyayı seviyorum ve bu dünyada yapacak çok işim olduğuna kaniyim.

Şimdi sabah. Dün akşam Nâzım Hikmet, Harkof'un alındığını müjdelemişti. Şimdi o uyuyor, belki de uyumuyor, yorganın altında gözleri yumuk dalga geçiyor. Evvelsi günden itibaren beraber yemekten ayrıldık. Onun arzusu üzerine. Bir iki ay içinde bütçesini düzeltirseymiş, tekrar beraber yiyeceğiz. Ayda on lirayla geçinmeye mecburum, dedi. Sanki ben daha fazlayla geçinmek kabiliyetindeymişim gibi.

İşte sana uzun bir mektup.

Neyire Neyir'e acıdım. Muhsin'e telgraf çektim. Şimdi gece on. Ihlamuru içeceğim. Sen belki yatağa girmişsindir. Ben ancak iki, üç saat sonra gireceğim.

Bu saatte yataktaysan, rahat uykular dilerim.

Hoşça kal
(imza)

301

24 - 2 - 43

Telgraf : Sıhhatini telle. Nâzım

302

25 - 2 - 43

Karıcığım,

Bugün – dün sana telgraf çektikten sonra – mektubunu aldım. Şimdi on dakika önce. Sana 50 lira yolladım. Sendeki 60 liranın meteliğine bile ihtiyacım olmadığı bununla da sabit. Zaten o 60 liraya sen kendine palto yaptıracaksın. Bu son yolladığım 50 lirayla bir ay idare et, mamafi belki ben sana bu ay içinde, hatta birkaç gün sonra, daha da para yollayabileceğim... Ben bir aralık parasız kaldım, halam iki aydır para yollamıyor, sonra yazı makinesi için de borçlar almıştım. Fakat ipek broşürleri imdada yetişti. 150 lira aldım. 50'sini sana yolluyorum, 60'ını makine ve bakkala verdim, bende daha 40 lira kaldı. 10'unu Kemal'e göndereceğim, 20'sini yine sana yollayacağım, 10'u da bana kalacak. Kaldı ki daha alacağım da var.

Tercüme beni bir hayli yorarak devam ediyor. Şikâyetçi değilim, ters anlama.

Sabiha Hanımın ukalalığına bayıldım. Acaba neyi münakaşa edecekmiş. Neyse artık bu gibi şeylere aldırmayacak kadar yaşlı ve tecrübeliyim.

Tezgâhlara iplik verecekler.

Bu mektubu şöylece yazıyorum. Postacı başucumda bekliyor. Gece sana uygun bir mektup yazacağım. Belki ikisini aynı günde alırsın.

Dudaklarından, ellerinden, gözlerinden, burnunun tepesinden, tam çenenin altından ve kocaman altın gözlerinden ve parmaklarının ucundan öperim.

(imza)

303

25 - 2 - 43

Karıcığım

Bugün mektubunu aldım. Bugün mektubunu aldıktan yarım saat sonra cevap verdim. Saat o zaman bir buçuktu. Aynı saatte 50 lira yolladım. Yarın da 20 lira yollayacağım. Şimdi saat yediye çeyrek var. İki saattir soğukta bahçede dolaştım. Sana yazmak istediklerimi şiirle yazmak ve derdimi böylelikle daha rahat ve daha kuvvetli anlatmak istedim. Fakat ömrümde ilk defa şiir bana ihanet etti – bunun acısını ondan çıkaracağım – ve sana şimdi hâlâ uçları sızlayan parmaklarımla bunları yazıyorum. Şiir şöyle başlayacaktı :

Hasretini, yokluğunu, sensizliği
bir ateş yanığı gibi öyle acıyla duydum ki yüreğimin etinde,
gitgide çoğalarak
gitgide derinden işleyerek
öyle dayanılmaz oldu ki bu
seni boğabilirdim senden kurtulmak için
çünkü seni o kadar seviyorum.

Böyle başlayan şiire şunları yazmak, sana anlatmak istiyordum :

Bu 1943 yılında ömrümün öyle bir anı oldu ki, seni görmemekten, senden uzak olmaktan, senin sesini işitememekten, velhasıl sensizlikten, öyle bir acı duydum ve buna şimdi hatırlamasına bile tenezzül etmediğim bazı şeyler katıldı ki, bir insanın tahammül edemeyeceği bir azaba düştüm. Beni sonuna kadar iyi dinle ve anlamaya çalış, sevgilim. Senin bana herhangi bir mektubunda bilmem hangi meseleden "Beni affet" filan demekliğinde değil. Günüm ve saatim oldu "PİRAYE" diye avaz avaz bağırmamak için dudaklarımı kanattım ve hapishanenin en insansız yerlerine kaçtım. Geceleri ancak iki saat uyuyabiliyordum. Seni on dakika sonra görmezsem ölmek daha iyi diye düşündüm. Hasılı az daha oynatıyordum – maalesef yahut çok şükür ki – hâlâ aynı haldeyim, fakat bir fark var ki onu en son-

ra yazacağım. Ha, ne diyordum, az kalsın oynatacaktım. İşte o zaman yaşamak ve deli olmamak, delilikten sakınmak insiyakı harekete geçti – ben farkında bile olmadan – ve beni bu müthiş acıdan kurtardı.

Bak kâatlarım da sevda mektuplarınınki gibi renkli renkli.

Şimdi birdenbire aklıma ne geldi. Şu benim halimde Kürt şeyhinin yeğeni bizim jandarma yüzbaşısı olacak deyyusun da payı var. Çünkü seni rahat rahat görmekten beni alıkoyabilmesi ihtimali de divaneliğim üzerinde müessir olmuştur herhalde. Hâlâ Rahmi Bey Enişte mız gelecek de bu meseleyi valiyle konuşup halledecek.

Ah sevgilim, ah sevgilim. Dur aklıma mısralar geliyor. Geldikleri gibi yazıyorum :

Yıldızlar yandı
sizi seviyorum.
Gece uyandı
sizi seviyorum.
İki yüreğimiz iki insandı
sizi seviyorum
bizden ayrı iki insan.
Ne kadar benziyorlar size
ne kadar benziyorlar bana
ne kadar bize benzemiyorlar.
Bizden iyi
bizden çocuk
bizden cesur.
Biz yüreklerimizden çok akıllıyızdır,
hesaplı
ve fitne fücur.
Şüphe eden biziz, inanan biz,
ihtimaller ve korkular bizim içindir
hasret bizim için.
Ve hattâ biziz ağlayan ve gülen.
Yüreklerimize bühtan etmeyelim,
sevmekten gayrı şey bilmez yüreklerimiz.

Gözümün nuru canım sultanım
sizi seviyorum,
Piraye hanım
sizi seviyorum.

(imza)

304

26 - 2 - 43

No : 1

Mektuplarıma numara koyacağım hangi numaraları aldığını bana mutlaka yaz.

Karıcığım,

Dün sana iki mektup yolladım, biri kısa, biri uzun. Bugün de yine yirmi lira gönderdim. Dün de elli lira yollamıştım. Ha, bak, dün makinem sana mektup yazarken bozulmuştu, bugün onu da tamir ettirdim, şeridi biraz alışmadığı için ilk satırlarda aksilik ediyor ama gitgide düzeliyor görüyorsun ya. Anlıyorsun, bütün bunlar vesile, sana şimdi bunları söylemek için mektup yazmıyorum elbette. Sana bir yığın ve asıl söylemek istediklerimle ilgisiz şey söyleyip asıl söylemek istdiğimi, yani artık seninle mektupla olsun her gün konuşmadan yaşayamayacağımı anlatmak istiyorum. Hesabettim günde sekiz otuz paradan pul ayda üç lira bile etmez, bu kadar sudan bir para sarfı beni hasretinle divane olmaktan kurtaracak. Binaenaleyh sana her gün mektup yazacağım. Ama belki ikisini üçünü biriktirip bir arada, yani bir günde, fakat ayrı ayrı zarflarda yollarım, yahut sana mektuplar öyle gelir, çünkü her gün posta yok galiba. Her ne olursa olsun, mesele senin her gün benden mektup almanda değil, benim sana her gün mektup yazmamda. Ha, sakın son mektubunu okuduktan sonra, seni kırdığımı, senin tabirinle senin içinde bir şeyler kopardığımı anladım da bunu kendimi affettirmek için yapıyorum zannetme. Eğer, dünkü son mektubumu almışsan, daha doğrusu ben sana dünkü mektubumda

derdimi anlatabilmişsem hangi ruh haleti içinde bulunduğumu pekâlâ anlamışsındır. "Hiç insan fazla sevildiği için şikâyet eder mi?" Bu söz benim değil, Tolstoy'undur. "Bir insan fazla sevdiği için af diler mi?" Bu söz benimdir.

Senin sayende ve sırf senin için Tolstoy'u tercüme ettiğimden pek memnunum, umumiyetle tercüme işi ağırıma gitmekle beraber, Tolstoy tercümesinden çok istifade ettiğimi söyleyebilirim. Tolstoy'u ancak böyle, tercüme vesilesiyle üzerinde durduktan sonra bütün büyüklüğü ve dehası ve çocukluğuyla anlayabildim. Zaten ben birçok şeyleri hep senin sayende ve senin için öğrenmişimdir.

Bak şu makineme şimdi de harflerin altını bilhassa "ç, ğ" harflerini iyi çıkarmıyor. Zaten bu harfler makinaya sonradan takılmış. Yarın onları da tamir ettiririm.

(imza)

305
27 - 2 - 43

No : 2

Sevgilim,

Sana dün yazdığım mektubu hâlâ gönderemedim. Bu da bugünküsü. İkisini birden yarın postaya attırırım.

Tercüme işi bir hayli kolayladı. Elli altmış sayfa bir şey kaldı. Onu da on günde filan yaparım. Asıl mesele şimdi temize çekmekte. Bir taraftan da bu işe başladım. Nisana kadar mutlaka temiz olarak teslim edeceğim, tabii parça parça temize çektikçe yollayacağım. Bu tercüme bittikten sonra ötekine başlarım.

Sana iyi bir haber daha. Galiba ipek broşürlerine devam edeceğiz. Bir kombinezon buldum, böylelikle paramızı da çabuk alacağımızı umuyorum. Zaten iki yüz lira alacaktan – kırdırmak suretiyle – 150'sini aldım ve sana geçen sefer de yazdığım gibi, bir gün 50, ertesi gün 20 olmak üzere, sana 70 lira gönderdim. Kaldı 80, bunun 50'sini şu canım incileri döktüren ve artık yağ gibi işleyen ve beni çocuk gibi sevindiren makineye verdim.

Kaldı 30. 10 lira bakkala borcum vardı, ödedim, 10 lira Kemal'e yolladım, kaldı bana 10 lira. İplikler de geldi. Velhasıl para sıkıntımız geçti. Şimdi anlıyorum ki aynı kırdırma usulüne razı olursam, broşürler devam edecek ve parasını hemen almak mümkün olacak. Hoş bir broşürü iki gecede hiç sıkıntı çekmeden yazabildiğime göre 100 lira elime geçeceğine, beher broşürden 70 lira geçmesinde – hiç geçmemektense – katiyen mahsur yok.

Bak şu makinem ne güzel yazıyor, sevgilim, ve bilsen elim de nasıl alıştı, ne çabuk döktürüyorum...

Mektubu burda kesiyorum. Raşit söyleyecek, ben temize çekeceğim tercümeyi. İki saat sonra yine konuşuruz. Senden iki saat uzaklaşmak ne feci şey.

İki saat sonra. Belli olsun diye kırmızı yazıyorum. Şimdi gardiyan muavini yanıma yaklaştı ve bana bir para makbuzu göstererek, "Üstat sana seksen lira var," dedi. Baktım sahiden 80 yazıyor. İlk aklıma gelen şey bir divanelik edip senin bana para iade ettiğin oldu. Sonra düşündüm ki beni hiçbir vakit bu kadar üzmek ve böyle tahkir etmek istemezsin. Acaba para nerden geldi? Belki de avanstır. Tercümeye mahsuben. Her ne hal ise yarın öğreniriz. Görüyorsun ya yağıyor artık. Derhal 10 lira kendime ayırıyorum, 10 lira Kemal'e yolluyorum, 60 lira da sana. Bakalım sabah ola hayır ola. Sana yarın akşamki mektubumda, paranın nerden geldiğini öğrenmiş olacağım için, yazarım.

Şimdi aklıma bir ihtimal geldi, bizim İhsan Beye plak istemek vesilesiyle Mesut Cemil'e – para buhranım olduğu sırada – yazdığım mektupta aramızda – senin de bildiğin – eski bir hesap bulunacağını hatırlatmıştım. Acaba bu seksen lira o mudur?

Sevgilim, seni bana yazdığın mektuplardan kıskanacak kadar çok ve senin şirin kafanın alamayacağı, anlayamayacağın kadar dehşetli seviyorum.

Zevciniz
(imza)

Aradan bir saat geçti yine seninle konuşmak ihtiyacını duydum, dayanamadım, bir iki satırcık laf edeceğim. Biliyor musun,

burda bir Kürtten kendime işlemeli beyaz yün bir Kürt çorabı aldım. Bir buçuk liraya. Hem ayaklarımı ısıtıyor, hem de gözlerimi oyalıyor. Görüyorsun ya, ben nasıl kendim için masraf yapıyorum, sen de mutlaka mantonu yaptır. Hele şu seksen lira meselesi yarın doğru çıkarsa, sana göndereceğim altmış lirayı mutlaka buna harca. Seni ve kendimi korkutacak kadar çok seviyorum seni.

(imza)

Yarım saat sonra. Yine aklımdasın.

Dünkü mektupla bugünkünü aynı zarfa koyacağım. Gördün mü yine hasisliğim tuttu. Ah karıcığım, vah karıcığım, senin ne cimri bir kocan var. Hani bana öyle geliyor ki, seni sevmekte de biraz cimri olsa da, seni de, kendisini de bu kadar üzmese, memnun olacaksın. Sakın ha olma. İkimiz de icabederse kahrolalım, ama ben seni sakın, daha bir parçacık da olsa daha az sevmeyeyim. Zaten buna imkân yok.

(imza)

306

28 - 2 - 43

Mektup No : 3

Karıcığım

Parayı, yani dünkü mektubumda yazdığım seksen lirayı aldım. Zeki Baştımar'dan Tolstoy tercümesine mahsuben gelmiş. Derhal sana 60 lira daha yolladım. Bu suretle hesabı şaşırmayalım ve eline ulaşıp ulaşmadığını kontrol için tekrarlıyorum : 60+50+20+60=190 lira göndermiş oluyorum. Lütfen aldıkça bana yazarsın ve aldıklarınla gönderdiklerimi karşılaştırmış oluruz.

İpek broşürleri meselesi de oldu, hem kırdırmaya lüzum kalmadan. Benden dört broşür istiyorlar. On gün içinde teslim edilecek. Eğer yüzer lira alırsak dört yüz liramız daha var demektir. Şu dört yüzü de, sonra Felsefenin Sefaleti'nden alaca-

ğımız dört yüz kâadı da, alırsak – ha onlar hâlâ onu istiyorlar değil mi? Yani caymadılar? Kuzum bunu bana yaz – sonra artık ben üç ay kendimi izninle senin kitabı bitirmeye vereceğim.

Canımın içi,

Beni göresin gelmedi mi? Bizim valide hanımı bir görsen de şu Rahmi Bey işinin ne olduğunu sorsan – çünkü malum ya, o iş olmazsa seni demirlerin içinden göreceğim.

Yarınki mektubumda sana yeni bir resmimi yollayacağım.

Ben kendime ne kadar iyi bakıyorum bilsen. İki gündür köfte yiyorum. Sonra bol havuç ve ıspanak yiyorum. Bol bol üzümle çay içiyorum. Danalar gibi şişmanlayacağım.

Artık çıksam iyi olacak.

Temize çekmek için gidiyorum. İki saat sonra bir iki çift laf daha ederiz. Şimdilik kafam – Allah belasını versin – senden başka şeylerle dolacak.

İki saat sonra – Seni seviyorum. Rahat rahat seni düşünmek için konuşmayı bırakıyorum, bir tanem.

(imza)

307

1 - 3 - 43

No : 4

Karıcığım,

Bu galiba dört numaralı mektup. Hesabını şaşırdım.

Bunu sana hapishane bakkalından yazıyorum. Onun için daktilosuz.

Sana yağ, tarhana ve bal ile havyar ısmarladım. Parası verilmiştir. "Yeni Adam" idarehanesine bırakılacak.

Seni çok seviyorum. Şimdi bakkaldan tahin pekmez alacağım. Sen ne kadar seversin, değil mi?

Kazım Bey başımda dikili duruyor. Hemen postaya gidecek.

Sana bir kötü haber bizim kâtip Mehmet Ali Beyde meğer-

se frengi varmış, irsi frengi. Karısına geçmemiş. Tedavi oluyor. Üzüldüm.

Ben nasıl seni seviyorum, bilemezsin, bilemezsin, taş çatlasa bilemezsin.

Domuz yağı hâlâ gelmedi.

Seni hiç kucaklamadığım, öpmediğim gibi kucaklar ve öperim.

(imza)

308

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Artık adamakıllı iyileştim, çalışmaya başladım. Senden mektup yok, hastasın diye ödüm kopuyor. Sana kumaşları getireceklerdi. Getirdiler mi, beğendin mi, aldın mı, kaç metre, bana yaz. Sana yakınlarda külliyetli para yollayabileceğimi sanıyorum. Tercümenin bana ait kısmı bitti. Bir haftaya kadar temiz olarak hepsini teslim ediyorum. Sonra derhal ikinci cilde başlayacağız, sonra üçüncü, sonra dördüncü. Velhasıl, hesabımızda yanılmazsak, bu dört ciltten senin eline bin altı yüz lira kadar bir para geçecek. Sana benden haber vermek için Raşit'in hatıra defterinden en son parçayı kopya ediyorum :

5 - 4 - 43, Pazartesi.

Dün gece karımı rüyada gördüm. Hayır, bizzat onu görmedim, yalnız ona dair bir hadise oldu. Şöyle ki : Tahliye olmuşum, Adana'ya gitmişim. Eve yorgun argın gelmişim. Soyunup yıkandıktan sonra sedire uzanıyorum. Kızkardeşlerim büyümüşler, merakla etrafımı alıyor, beş senelik hapislik hayatıma dair sualler soruyorlar. Birden aklıma geliyor, karım nerde, kızım nerde?

Annem : "Altan otelinde, baban öyle tembih etti," diyor. Vay anam vay... İçime bir ateştir düşüyor. Kime kızacağımı bil-

miyorum. Aklımda bin bir ihtimal. Otel gibi malum bir yerde, yirmi yaşında genç bir kadının yapayalnız oturması... Sedirden deli gibi kalkıyorum. Bütün kabiliyet ve çevikliğimle üstümü başımı giyinmeye başlıyorum. Ne mümkün. Korkulu rüyalarda kaçmak isterken inadına ağırlaştığımız, kaçamadığımız gibi, bu sefer de bütün aceleme rağmen elbisemi o kadar yavaş giyebiliyor, öyle sıkıntı duyuyorum ki... Nihayet zorla pantolonumu geçiriyorum, ceketimi tam alıyor evden çıkmaya hazırlanırken uyanıyorum. Böylece rüyada olsun karımı görmek fırsatından mahrum kaldım. Öyle bir dünyada yaşıyoruz ki insan karısını görmek değil, rüyada bile görmeye imkân bulamıyor.

Sabah müthiş bir kurşunilikle başladı. Hava mosmor. O kadar sinirliyim ki bugün birisine bomba patlatmazsam çok iyi...

Nâzım Hikmet Sarıyer'li Emin Beyle birlikte Tolstoy'un Harp ve Sulh'üne başladı yine. Ben bir çay bardağı dolusu kahvemi bir adet enâlâ cıgarasıyla içiyorum. Hâlâ sinirliyim.

Bugünlerde Nâzım Hikmet'in iştahı mükemmelmiş. Kahvaltı edip geldi. Saçları bir kucak, sapsarı, kıvır kıvır. Boynunda kendi dokumasının mamulatından açık renkli yeşil bir mendil bağlı. Prens bilmem ne cenaplarına onu çok benzeten kürklü gocuğu – alelusul – sırtında, makinesinin, şu otuz senelik, Chicago marka, demode daktilosunun başında. Emin Bey Tolstoy tercümesinin müsveddelerini okuyor, Nâzım Hikmet hiç de acemi sayılamayacak, takdir olunacak bir süratle bunları tape etmekte. Bu tape faslından önce şöyle bir muhavere cereyan etti. Ona tuhaf bir sual sordum – şimdi sualim aklımda değil – o cevap verdi : (Ha, sualim aklıma geldi. Fransızca bir kelime sormuştum : Limacon.)

– Vallahi bilmem, üstat, dedi. Ben malum ya, balıklardan balinayla hamsiyi birbirinden çok iyi ayırdederim.

Gülüştük. Şaka başladı. O devam etti :

– Ağaçlardan çınarla dişbudağı ve selviyi karıştırırım. Kavak, söğüt, bir de çamı çok iyi bilirim.

Öyle tuhaf söylüyor ki, namussuzum, bütün sözlerinden "tabir caizse" bal gibi şiir sızıyor. Bu adam yalnız şair değil, hayattaki fonksiyonu itibarıyla, yahut fizyolojikman "şiir ifraz eden bir makine". Herkeste keçi boynuzundaki bal kadar ender

bulunan bu şiir nesnesi bu adamda kilo kilo, ton ton. Hatta nasıl söyleyeyim, Nâzım Hikmet bir bal peteği gibi, mumu balına nazaran çok az, balı yani şiiri vıcık vıcık. Bunları ona kompliman olsun filan diye değil, bilakis kendimi bütün zorlamama rağmen yazıyorum. Çünkü armızdaki münasebet "üstat-çömez" münasebeti değil sadece. Zaman zaman onunla kavga ederiz, birbirimize ağırca laflar söyleriz, günlerce konuşmayız, birbirimize kızarız, yani Nâzım Hikmet değil, lalettayin bir insanla nasıl çekişilir, kavga edilir, dargın durulursa, biz de onunla zaman zaman öyleyiz. Hadi daha açık edeyim, şu bizde, bütün insanların zahir veya batınında gizli, fakat mutlaka mevcut olan kıskançlık, kendini beğenmişlik hislerini başkalarına karşı duyduğum çok oldu. Nâzım'a karşı bunları velev kendi içimde, kendime karşı olsa dahi, duymadım, duyamadım. Ona en kızdığım zamanlarda bile nazarımda o erişilemeyecek kadar büyük, erişilemeyecek kadar kocaman bir şiir makinesiydi.

Bunları yazmaktan maksadımın ne olduğunu bilmem. Sade çok iyi bildiğim şu, onu çok seviyorum. Bir ağabey, bir hoca, bir ne bileyim, üstat falandan çok daha başka türlü. Mesela bu sevgide babama, anama, kız kardeşlerime, kızıma karşı duyduğum sevgi cinsleri de dahil, kocaman bir sevgi çığı taşıyorum içimde. Düşünüyorum, bir gün – belli olmaz hangimiz daha evvel ama – onun ölümünü nerde ve nasıl haber alacağım? Onun ölümü karşısında ne yapacağım? Onun ölüsünü ekseriya Abdülhak Hamit'in ölüsü gibi hayalliyorum. Ben bu hisleri çok sevdiğim insanlara karşı sık sık duyarım.

Velhasıl Nâzım Hikmet'i o kadar seviyorum ki, ona bazen "çok iyi insan, büyük, ulaşılamayacak kadar büyük, büyük insan olabildiği" için kızıyorum. Laf sırası gelmişken şunu da ilave edeyim :

Bazen o, o kadar vurdumduymaz görünür ki hırsımdan kendi kendimi yer, yanından ayrılır, kaçarım. Mesela hapishanede çehrelerini sık sık görmeye mecbur olduğumuz bir güruh var, kravatlı, bey ıskartası, muhasip, kasadar – hakaret olsun diye veznedar demiyorum – kâtip, tahsildar, maliye memuru, ne bileyim ben bu makule "küçük burjuva"lar. Bunların karakterleri malum, hem kel, hem fodul. Bütün hareketlerinden, söz-

lerinden kendini beğenmişlikleri akar. Mesela Nâzım Hikmet'e bunlardan birisi der ki :

– Bana bak, Nâzım, (bunu Nâzım Hikmet'e "üstat veya Nâzım Bey gibi" kendilerinin fazlaca itibar ettikleri ve kendilerine hitap edilirken isimlerinin baş taraflarına, falan bey, filan bey gibi bu "bey"lik konulmazsa derhal alınır, kızar, içten içe size kin besler, şurda burda arkanızdan atar tutarlar) sen insandan anlamıyorsun azizim, sen insan ayırdetmekten acizsin, derler. Bunu söylerken düşünmezler ki dünyanın en büyük şairi, tiyatro muharriri, siyasi muharriri, sinema senaryocusu, hatta hikâyecisi ve romancısı, bir kelimeyle "ruhların mühendisi" payesine, bilmem ne üniversitesinin diplomasıyla değil, eskilerin "dad-ı hak" dedikleri meziyeti sayesinde varmış bir insana hitap ediyorlar. Ben kudururken Nâzım Hikmet, "Sen insan ayırdetmekten acizsin," diyen "serseriye" hiç kızmaz, bilakis gülümser ve ona bomboş gözlerle bakar. Biliyorum, bu bakış o kadar manasız ve boştur ki, anlayana sivrisinek saz... O böyle bakarken kim bilir hangi mevzu üzerinde düşünüyor, çok iyi bildiği karşısındaki bu budalayı, kim bilir kaç milyonuncu misalini, önündeki bir aynaya bakar gibi okuyor.

İşte beni kızdıran onun bu lakayt halidir. Bir an isterim ki ona, "Sen insan ayırdetmekten acizsin, Nâzım," diyene bağırıp çağırsın, onu terslesin. Hatta bu işi bilvekâle ben yapayım diye aklımdan geçiririm, fakat düşünürüm ki eğer bir şey söylemek lazımsa, Nâzım Hikmet bunu benden daha iyi takdir eder. Nihayet o kendi hakkını müdafaadan aciz bir insan değil ki ben tutup ona avukatlık edeyim, icabederse başka türlü yardımda bulunayım. Aklıselimin bütün bu normal mantığına rağmen yine dehşetli bir sinir buhranı içinde kalkar, küfrederek – bu küfürü kime, ve neye ettiğimi hiçbir zaman kimse anlamaz – ordan savuşurum.

Sadede gelelim. Nâzım Hikmet devam ediyordu :

– Bir de at kestanesini tanırım, o da kestaneyi verdikten sonra... Çiçeklerden gül, papatyayı bilirim.

Emin Bey sordu :

– Fesleğen?

O yine şiir saçan bir dinamo gibi konuştu :

– Fesleğen mi? Böyle münasebetsiz bir şeyi ilk defa duyuyorum.

Onun konuşurken söylediklerini cıgara kutumun, defterlerimin, velhasıl nerde boş, yazılacak bir yer buldumsa kaydettikten sonra hatıra defterime aldım.

Şimdi harıl harıl daktilo yazıyor. Ben de karıma mektup yazacağım.

6 - 4 - 943

Gece. Nâzım Hikmet daktilosunun başına geçti, karısına mektup yazacak. Makineye kâadı takarken dedi ki :

– Benim hakkımda yazdıklarınızdan en hoşuma giden hangisidir, biliyor musunuz? – Çünkü yukardaki yazıları ona az evvel okumuştum.

– Hangisi?

– Daktilodaki maharetim. Onu o kadar takdir edilsin istiyorum ki...

Gel de gülme. Dedim ya, bu adam başka adam vesselam. Eğer beşeriyetin "ümmet" devrinde gelseydi, mutlaka peygamber olur, yeni bir din uydurur, bir alay serseriyi fi sebilillah boş göklerde mevcut olmayan kadiri mutlaka tapmdırırdı. Kabahat onda değil, bütün kıymetleriyle, bütün cami, kilise ve havralarıyla bütün papazları, hahamları ve hocalarıyla, bütün girdi çıktılarıyla iflas eden müflis zülcelalin onu geç yaratmasında...

Karıcığım

Sana bunları, her nedense biraz da yüzüm kızararak, fakat beni sevdikleri zaman sevineceğini bildiğim için yazıyorum.

Haydi hoşçakal bir tanem, sevgilim.

(imza)

Sana Raşit'in – kendi isteği üzerine – son yazdığı şiiri de yolluyorum.

(imza)

4 Nisan 1943

Karşıda orman.
– Dalgalı bir deniz –
Gökyüzünde bulutlar
kalabalık ve gazaplı bulutları gökyüzünün.

Benzin kokulu homurtusuyla rampada inatçı bir kamyon gibi,
inatçı bir kamyon gibi insanı kızdıran bu Nisan gündüzünün
ümitsiz ve Allahsız yalnızlığında
senden ve parke döşeli sokaklardan uzak
bir gurbet hapishanesinin penceresinden bakmak dünyaya.
Tren geliyor.
Hasret getirip, hasret götüren geliyor.
Tren geliyor.

Beni de al götür
al götür beni de
güneşine ve tozuna kurban olduğum memlekete!
Birdenbire karardı içim,
karagözlümü sanki elimle topraklara vermişim.

Daha bir hayli zaman
mektuplar taşıyacak beni sana,
seni bana.
Daha bir hayli zaman istasyonda kampana
trenleri bensiz kaldıracak.

Bilsen ne kadar özledim seni.
Yaz günleri kaldırıp tül perdeni
kıpkırmızı doğan aya
daha bir hayli zaman bensiz bakacaksın,
bensiz üfleyip lambanı
bensiz yakacaksın!

Baharın bütün ihtişamıyla başladığı bir akşam
portakalların ötesinde doğan aya bakarken pencerenden
uzak, çok uzak isteplerde ölen
çamur ve kara gömülenleri düşün.
Onlar
– ana, baba, sevgili ve kız kardeş yüreklerinde –
bir kurşun yarası gibi bırakıp boşluklarını
gittiler.
(Hasret kıyamete sözü artık onlar içindir)

Biliyorum
ağlarken gülen yaşlı gözleriyle bahar geliyor,
yaz gelecek,
üzüm mevsminde ben.
Fakat onlar...
Yani öksüz çocukların kurşunlanmış babaları
unutulacaklar resmi tebliğlerde.

Karşıda orman.
Gökyüzünde homurtulu mosmor bulutlar.
Yağmur.

4 Nisanda dünyamız böyle...

Elbette yırtılacak bu kurşunilik
Elbette parlatacak bahar güneşi ıslak ağaçları
Ve tuza banarak
erik,
çağla,
taze badem yiyeceğiz elbette...

4 / 4 / 943

ORHAN RAŞİT

(imza)

309

(Tarihsiz)

Piraye,

Mektubunu aldım. Bana güzel şeyler yazıyorsun. Teşekkür ederim.

Senin Ultraseptil'i, kumaş parasını ve biraz tarhanayı bugün postaya verdim. Çünkü yağcının bu sıra İstanbul'a geleceği yok.

Ben günde belki on dört, belki on beş saat Tolstoy'un tercümesine çalışıyorum. Bazen öyle oluyor ki kafam duruyor. Fakat bu hızla çalışmazsam nisana yetiştiremem. Sana yarın, bende kalan Manzaralar'dan son parçayı yollayacağım, anlaşılan o nisana kadar el sürülmeden duracak.

Hastalığına üzüldüm. Geçmiş olsun. Ben de hâlâ bir türlü düzelemedim. Ahmet Emin bir daha haber gönderdi, ben de bir kerre daha red cevabı verdim. Bu meseleyi Kemal Tahir'e de yazmıştım. Verdiği cevabı aynen kopya ediyorum : "Anadolu Destanı meselesini iyice düşündüm. Bu kitap heyeti umumiyesiyle Piraye'nin malıdır. Ancak ona danışmalısın. Herhalde bu hususa dair ondan başka kimse karar veremez."

Raşit şiirini beğendiğin için pek sevindi.

Burda kar var fakat hava açık.

Sana mektubumu bitirirken, boşuna fazla üzülmeyesin diye bir şey yazayım, ben insanların zaaflarını anlayan (bu zaafların ne kadar çoğu bizzat kendimde vardır) ve affetmesini bilen bir insanım. Zaten affetmek sözü ve mefhumu da oldukça mübalağalı ve kibirli bir şey. Birbirini her şeyin üstünde seven iki insanın birbirlerine karşı işledikleri suçu eninde sonunda bağışlamamaları zaten kabil değildir. Sen vaktiyle benim günahımı affetmedin mi? Yeter ki itiraf edecek (bu söz ve mefhum da tıpkı ötekisi gibi lüzumsuz) ve affedecek kadar karşılıklı cesur olsunlar.

Her ne hal ise, elbette çıkacağım, ve her şeye rağmen seni sevdiğimi sana ispat edebilmem senin elinde olacak.

Mektup dediğin şey imkânları çok az olan bir vasıtadır.

Hoşça kal
(imza)

310

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Zaten iki gün önce sana bir mektup ve 25 lira yollamıştım. Yarın da 10 lira yolluyorum. Birkaç güne kadar da daha topluca bir miktar yollayacağım. Paraları aldıkça bana yazarsın. Benim ipek broşürlerinin sahibi bugün Bursa'ya geldi. Kendisine telefon ettim. Çok yakında paramı vereceklerini söyledi. Yarın da herifin başına bizim müdürü tebelleş edeceğim. Velhasıl artık o parayı koparacağız. Ve sen de eline birkaç yüz lira geçince işini bitirir, buraya birkaç günlüğüne olsun gelirsin. Burda Çelik Palas'ta kalırsın. O işi temin ettim. Bizim doktor Bay Neşati oranın doktoru. Sana çok ucuza yemek, içmek, ısınmak dahil oda temin edecek. Oda paranı ben ayrı bütçeden vereceğim. Yani burda soğuk otel odalarında aç bî ilaç sürünmene tahammülüm yok artık. Sonra ben burda küçük, zarif el ve yüz havluları yapmaya başlayacağım. İstanbul'da havlular kaça? Bunu bana öğren de, eğer buranın satış fiyatından farklı ise oraya göndereyim, orda sattıralım. Teyzenin tereyağını yarın yahut öbür gün yağcıdan öğrenip fiyatını sana bildiririm. Şezlongu da hazır, benim odamda duruyor. Henüz münasip bir gönderme fırsatı bulamadım.

*

Biraz da utanarak senden bir şey soracağım. Şu benim sana gönderdiğim son şiir parçalarını okudun mu? Egoistliğimi senin olan bir kitap hakkında senin fikrini öğrenmek telaşına bağışla.

*

Bugün Küçük Samiye'den bir mektup aldım. İstanbul'a taşınmış. Bana on lira yollamış.

*

Her şeye rağmen, dünyanın en mükemmel insanlarının hayatları ve kavgaları pahasına karanlık günler artık aydınlanmaya başlıyor. Memleketim, halkım senin ve benim için hiçbir zaman kaybolmayan umudum daha güneşli bir hale gelmektedir.

*

Kitabın tercümesi oldukça ilerledi. Bir iki haftaya kadar bir topluca miktar tercüme yollayabileceğimi umuyorum.

*

Sabah, öğlen, ikindi, gece, gündüz her dakika seni düşünüyorum ve seni düşünmekle bahtiyarım. Seni seviyorum.

Ellerinden ve dudaklarından öperim.
(imza)

311

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Mektubunu aldım. Dünyalar benim oldu. Çelik Palas Oteline gelmemek için yaptığın protestoyu yüzüm kızararak aldım, kabul ettim. Haklısın karıcığım, zaten her zaman, her yerde hepimizden iyi düşünensin.

Sana 25 bir, 14,5 bir, üç gün önce de 45 bir olmak üzere üç defa para gönderdim. Bunları alıp almadığını yaz ki içim rahat etsin. 10 lira demiştim, ama 14,5 gönderdim. Ondan önceki 25 lirayı da aldın mı? Son gönderdiğim 45 liranın makbuzu geldi mi? Zannedersem bir haftaya kadar da 100 lira daha yollayacağım. Bu suretle eline 184,5 lira geçmiş olacak. Ve derhal arkasından yine 40, yahut 50 lira daha yola çıkaracağım. İplik veriyorlar. Bu çarşamba alacağız.

Dayıma gitmen için sana rica etmiştim. Hacet ve lüzum kalmadı. Zaten onu görmene ve bulmana imkân yok. İşte öyle

düşünmeden yazdım. Esasen ne zaman başım derde düşer gibi olsa, sıyanet meleğim olduğun için sana başvururum.

Hadiye Hanımın tavla pulları yok.

Annem geldi dün. Şimdi burda. Hep senden konuşuyorum. Seni tanıyan bir insanla senden konuşmak, seni ne kadar ve nasıl sevdiğimi ona söylemek benim saadetimdir.

Dayım bana tercüme bulmuş. Derhal müracaat ediyorum.

Perdelerine başlıyorum. Ben 70 santimlik yaparım. Yan yana asarsın, olmaz mı, sevgilim? Çünkü şimdilik 125 santimlik işlememe imkân yok. Eğer bir iki ay bekleyebilseydin, olurdu. Ama bekleme. İki ay sonra istersen 125'lik de dokurum. Şimdilik 70 santimlik çifte perde takarsın..

Nuru aynım,

Sana 100 lirayı yolladığım zaman, yani bir haftaya kadar, bunun 30 lirasını benim hesabıma avans sayarak bana gelemez misin? Ben sana beni görmek için yapacağın bu 30 lira masrafı belki de sen burdayken öderim. Seni öyle göresim geldi, öyle göresim geldi ki.

Gözümde tütüyorsun,
hasretini çekiyorum, hasretini
hasretini
hasretini...

*

Sevgilim;

Şekersiz ne yapıyorsun? Sana pekmez de ısmarlayayım mı? Tarhana geldi, göndereceğim.

*

Güzel ve genç günlerimizi umutla ve emniyetle bekliyorum. Sana bir daha ayrılmamacasına kavuşacağım.

*

Seni seviyorum.
Teyzenin ellerinden öperim.
Mercan'ı ve Leyla'yı ve Leyla'nın kardeşini kucaklarım.

Ellerinden öperim sevgilim.
(imza)

312

(Tarihsiz)

Karıcığım

Yine hastaydım, bir hayli zaman seninle konuşamadım. Mektubunu aldım. Kafam o kadar yerinde değil ki, senin o mektuba cevap verip vermediğimi bile hatırlayamıyorum. Bak şu benim makineye, beni mahcup etmek istermiş gibi satırı yanlış açtı. Ha, sakın ters anlama, hastalığım sadece kuvvetli nezle. Başka bir şeyim yok.

Tolstoy'un birinci cildinin bana ait olan kısmının tercümesini bitirdim, şimdi temize çekiyorum – ikinci cildi de ağustosa kadar teslim etmek lazımmış, Zeki'den aldığım son mektupta öyle yazıyor – binaenaleyh ikinci cilde de nisanda başlıyorum, yani on beş gün sonra, bu hesapta yoktu, senin müstakbel bütçe bir dört yüz daha kabardı demektir. Ha, şu felsefe kitabını hâlâ istiyorlarsa, geçen mektuplarımdan birinde yazdığım gibi, tahkik et, bana bildir, onu da bu tercüme hızı ve mevsiminde aradan çıkarayım. Sonra, ipek broşürlerine de başladım. Dört tane daha istediler, ikisini yaptım, öbür gün yollayacağım. Velhasıl başımı kaşıyacak vaktim yok ve günlerin sade yirmi dört saat oluşlarına fena halde içerliyorum. Hani bir gün kırk sekiz saat olsa, öyle sevineceğim ki...

Yoruluyorum sanma, senin için çalışmak beni yormaz.

Bol bol ıhlamur içiyorum. Gıdam da fena değil, yalnız iştahım kesildi Allah belasını versin. Bir tayının yarısını zorla yiyebiliyorum. Bana anamın yaptığı usulde balık yapıp gönderirsen beynimin fosfora olan ihtiyacını karşılarım.

Mercan ne âlemde? Ondan hiç bahsetmiyorsun. Şunu kuca-

ğına al, misafir odamıza geç otur, perdelerinin önünde bir resmini çıkartıp bana yolla. Ama bunu mutlaka isterim, sevgilim.

Sabahattin Ali bana iki tane güzel kitabını yolladı, okuyup sana göndereceğim.

Seni seviyorum, karıcığım, anacığım, kardeşim ve yoldaşım.

(imza)

313

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Benim şimdi sende henüz cevabı gelmemiş bir mektubum daha var. Orda burdaki iktisadi iş durumumu tafsilatıyla anlatmıştım, tekrara lüzum görmüyorum.

Söylediğin romanın iki cildini de aldık.

Sana bugün Birlik Ambarı vasıtasıyla soğan, fasulye, salça ve bal yolladım. Ambarın adresini mektubun sonuna yazıyorum. İlkönce telefonunu bulup telefon et, sonra aldır.

Hadiye Hanımın tavlası geldi. 7 lira. Göndereyim mi, yoksa kalsın mı? Teyzenin şezlongunu da bir haftaya kadar göndereceğim. Tarhanası gelsin diye bekliyorum. İkisini birlikte yollarım.

Kitap işine sevindim. Hemen başlarım. Kitabı yollayın.

Mercan'a, erkekliğine yahut dişiliğine göre, karı yahut koca bulabilirsen iyi olur. Sana yemek için bol bol torun çıkarırlar. Postları da para ediyormuş.

Bugün burası günlük güneşlik. Benim içim sıkılıyor. Hasretin yine yüreğimden boğazıma kadar çıktı ve takıldı. Bir şiir yazdım dinle :

Geldi yıldızlarla birlikte hatıralar,
yine gönlün bir pırıltıya etti rağbet.
Bir dildâden var Nâzım Hikmet
sesten ve ıtırdan ibaret...

*

Şu benim Memet oğlan bana mektup yazmadı gitti. Ee, beş yıl geçti aradan, beş yıl hem çok az, hem de muazzam şeydir. Oğlan da haklı.

*

Bu mektubum senin son mektubuna benzedi. Sana hak veriyorum. Yorgunsun, bugün de ben güneşe rağmen dehşetli yorgunum. Halbuki bu yorgun günde de yürek nasıl genç, nasıl senin aşkınla dolu ve nasıl cıvıl cıvıl ötmek, sana sevda şarkıları söylemek istiyor. Ama gün de yorgun, ellerim yorgun, gözlerim kapanıyor adeta.

Hoşça kal. Yorgunluktan kurtul, sevgilim.

(imza)

314

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Şükürler olsun, müjdeler olsun, yaşasın hürriyet, bugün mektubun geldi. Bir, bir daha, belki yirmi kerre okudum.

İlkönce Fahamet'in çocuğundan başlayalım. Bana bir evlatlarının dünyaya geldiğini telgrafla bildirdiler. Ben de tebrik ettim. Kimin olursa olsun, dünyaya bir çocuk geliyor, dünyaya yeni bir dünya doğuyor, bu muazzam hadise karşısında bir an bütün öteki hadiseler susar, iğbirarlar, dargınlıklar, öfkeler, hatta uğranılan hakaretlerin kederi ve öcü. Düşün ki bir insan yavrusu gelmiştir dünyaya, ve bilirsin ki senin insan yavrularına karşı her şeyi, hiç olmazsa bir an, bağışlayan bir tapınıcılığın vardır.

Gelelim felsefenin tercümesine : Bilakis onu hemen tercüme etmek istiyorum. Eğer Haşet vasıtasıyla Rusçasını getirtebilirseniz, yani bu işi üzerine alıp hemen kitabı ısmarlarsan, bir ay kadar beklerim ve daha kolay değilse de, daha emniyetle tercüme yaparım. Binaenaleyh bu meseleyi üzerine almanı ve neticeyi

bana bildirmeni rica ederim. Bir daha tekrar ediyorum, ben, bilakis o kitabı mutlaka tercümeye karar verdim.

Gelelim Memet'e, onun edebiyat hevesi eğer ciddi ise sevinirim. Onu terbiye, yani edebiyat bahsinde, ona yol göstermek benim ihtisasım içinde olan bir iştir. Benimle, her nedense, mektuplaşmaya üşendiğine göre, ona kestirmeden yapabileceğim tavsiye, kitap ve mecmua tavsiyesidir. Ömer Seyfettin'i beğenmesi hem iyi, hem fena. İyisi şu ki Ömer Seyfettin aydınlık bir muharrirdir ve Memet'in aydınlığı sevmesi güzel. Fenası şu ki, Ömer Seyfettin çok sathi, üstünkörü, ve alakayı mevzularının çocukça sürprizlerinden toplayan bir yazıcıdır. Elbetteki bir karpuz kabuğu için, Tuna'nın dediği gibi, kırk sayfa yazı yazmak ve bunu okutmak belki bir marifettir, ama sadece marifet, iğne deliğinden iğne geçirmek gibi lüzumsuz bir marifet. Binaenaleyh Tuna'nın fikri boştur. Ama Sait Faik de o kadar kötü bir yazıcı değildir.

Memet'e Kemal Tahir'in Kelleci Memet'ini ver, kaybetmeden okusun.

Sonra şu kitapları, daha doğrusu şu muharrirleri, bizde tercümeleri var, okusun : Tolstoy, Gorki, Şolohov, Maupassant, Zola, Anatole France, Shakespeare, Malraux...

Bunları bir kerre, hiç olmazsa bir iki kitaplarını, okuduktan sonra yeni muharrir listesi veririm.

Mecmualara gelince şu iki mecmuayı muntazaman takip etsin : "Yurt ve Dünya", "Yürüyüş"

Sonra şunu bilsin ki, roman, hikâye, şiir yazmak, tıpkı doktorluk, mühendislik etmek filan gibi, hatta onlardan da çok daha zor, kültür isteyen, alın teri göz nuru dökmek isteyen ve fevkalade mesuliyetli bir iştir.

Sonra benim dediklerimi lütfen dinlesin, unutmasın ki bugün Türkiye'mizde bu işte ona benden daha samimi ve selahiyetli yol gösterecek hiç kimse yoktur.

Yazmak bahsine gelince : İlle de bir taraftan okuyup, bir taraftan da yazmak istiyorsa : Etrafına bakınsın, tabiatı ve insanları görecektir. Ne bu tabiat, ne de bu insanlar hareketsiz değillerdir. Her ikisi de hareket halindedirler. Onları öyle hareket halinde, birbirleriyle ve kendi içlerinde, kendi parçalarıyla mü-

nasebetlerinde yazsın. Uydurmasın. Mesela, seni yazsın, seninle Suzan'ı, kendisiyle seni ve Suzan'ı, seninle beni, bizimle Vedat'ı ve Fahamet'i, münasebetlerimiz halinde, gayet sade ve bu münasebetlerin nerelerini görebiliyorsa oralarıyla yazsın. Sonra bunu Erenköy, Bursa ve Çamlıca tabiatı içinde yazsın. Ne yazayım? nasıl yazayım? diye düşünmesin, gördüklerini ve duyduklarını ve düşündüklerini yazsın.

Sen istersen bunları ona bir defa oku. Ve bana inanmaya mecbur olduğunu anlasın. Nâzım Hikmet denilen bir adam vardır ve bu adam oğlu Memet'e hiç olmazsa edebiyatta en doğru yolu gösterebilecek Türkiye'de en selahiyetli adamdır.

Gelelim mantona. Dehşetli sevindim. Artık bana onu giyip gelirsin. Ha, şu iş için anneme gittin mi? Ne olursun ihmal etme, sevgilim.

Geçenlerde birisi bana İzmir'den telefon etti, fakat tam konuşmaya başlarken santral konuşmak isteyen adamın gittiğini söyledi. Ben de ne olduğunu, kim olduğunu hâlâ anlayamadım.

Gelelim Mercan'a, ondan ne haber? Yoksa, dilim varmıyor söylemeye, öldü mü?

Gelelim sana ve bana.

Sen harikuladesin,

ben, seni seviyorum.

Fazla bir şey, bir söz, söylemeye, bir hareket yapmaya bir satır yazmaya lüzum var mı?

Beni mektupsuz bırakma ki umutlu ve kuvvetli olayım.

Dudaklarından öperim bir tanem.
(imza)

315

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Bugün mektup aldım senden. Odana uzun uzun baktım, bir saat, bir dakika, hatta onun içinde, senin yanında, o an olabilmek için çok şey verirdim. Mektubun hâlâ masamın üstünde,

bir ona bakıyorum, bir sana yazıyorum. Seni nasıl ve ne çeşit, ne anlatılmaz, ne inanılmaz bir aşkla sevdiğimi, bir bilgi halinde değil, bir sezgi halinde belirtebiliyorum. Seni dehşetli, korkunç, aydınlık ve sonsuz umutlu seviyorum.

Kendimi tutmasam hep böyle şeyler söyleyeceğim, halbuki verilecek havadisler, konuşulacak – maalesef – başka şeyler var.

Balık hikâyesine bayıldım. Onu stilize edip senin kitaba koyacağım.

Teyzenin şezlongunu bugün yolladım, "Yeni Adam" idarehanesine Piraye namına yollanmıştır, makbuzu da işte, mavi renkli kâat, onu verip bildiğin yerden aldırsınlar.

Vedat'ın da son parça eşyası, gardrobu gönderildi, onun da makbuzu işte zarfın içindedir, kendilerine yolla, onlar da eşyalarını aldırsınlar.

Yağcı yağı bana haber vermeden kendiliğinden sana yollamış, onun için kilosunu bile bilmiyorum, kâtipten duydum, hatta daha parasını bile vermedim. Mamafi daha beş kilo yağ yollamasını söylerim, yalnız sen bana parasını gönder ki, peşin verelim, istersen ben burdan vereyim senin hesabına, sen teyzenden alırsın.

Geçen mektubumda da yazdım, felsefenin Rusçasını ısmarlamak kabilse ısmarlayın, değilse bana bildirin, ona göre çalışmamı tanzim edeyim.

Tolstoy'un temizi ile meşgulüm, bu bitince hemen ikinci cilde başlayacağım. Herhalde muamelesi filan, nisan sonunda hissemize düşen tercüme parasını alırız. Ötekisini de ağustos sonunda.Üç tane daha ipek broşürü yazdım, teslim ettim, dördüncüsüne çalışıyorum, onların da parasını alınca sana derhal yollarım.

Balıklı fakir kadına her ay elli kuruş da benim hesabıma ver, ben sana onu ayrıca yollarım, yani kadının maaşını üç liraya çıkar.

İstediğin bezi hemen yapmak kabil değil. İlk fırsatta yapar, yollarım.

Gelelim çiftlik işine, bana kalırsa bunu mektupla halletmek verimsiz olur. İki yol var, bir tanesi, dayım İstanbul'a geldiği zaman sen kendin gidip görürsün, anlatırsın, sana yüzü yoktur,

kestirmeden halleder işi. Yahut anneme söylersin, ben de yazarım, bu işten bizim de istifademiz olduğunu anlatırız, dayıma meseleyi o söyler. Sakın kızma ben işin olmasını istediğim için böyle yazıyorum, yoksa dayıma mektup yazmaya üşendiğimden değil, onun, iş mektuba kalırsa, nasıl ihmalci olduğunu ve atlattığını benden iyi bilirsin. Ama ille de mektup yazmamı istiyorsan bana derhal çiftliğin şimdiye kadar yapılan muameleyi ve yapılması lazım gelen muameleyi, öyle sanki ben bütün bunları biliyormuşum gibi değil, tafsilatıyla, madde madde, tarihleriyle filan yazarsın.

Sevgilim,

Eğer daktilom yanlış yazıyorsa kabahat onda değil, sana mektup yazarken aklımın ve ellerimin senin yanına giderek beni makinemin üstünde sersem bırakmalarıdır.

Bana kabilse balık – şu anam usulü – yolla. Ama kabilse ve ucuza malolacaksa.

Sonra odanda, kucağında Mercan, bir de resim çıkartacaktın?

Sevgilim seni seviyorum, seni istiyorum, canım dehşetli çekiyor seni. Elime geçtiğin gün seni çiğ çiğ yiyeceğim.

Gerdanından ve kulaklarının arkasından ve avucunun içinden ve bileklerinden ve en sonra mükellef bir ziyafet gibi dudaklarından öperim.

(imza)

316

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Yine ikimiz birden hastalanmışız. Hatta bu sefer aramıza Suzan da karışmış. Ben senden içinde birkaç mektubu taşıyan zarfı aldığım gün kırk derece ile yatıyordum. Sağolsun Doktor Neşati imdadıma yetişti ve beni kötü ve ihtilat yapması mümkün bir gripten kurtardı. Bugün ilk defa yataktan çıktım, hem dirilmenin, hem de senden bir mektup daha almış olmanın sevinci içindeyim.

Evvela sorduğun şeylere cevap vereyim : Büfeyi ambalaj parası da dahil, ki bu sekiz lira kadar tutuyor, altmış liraya yapıyor marangoz. O da benim hatırım için. Tabii nakliye parası müşteriye ait. Kotraları sordum, cevap gelince bildiririm. Kumaş meselesinde gözümü yıldırdın, sana yarınki mektubumda kumaşların birer örneğini gönderirim. Ona göre karar verirsin. Eğer beğenirsen hemen yollarım ve kendine, unutma mutlaka kendine, elbise ve tayyör yaptırır, beni görmeye onlarla gelirsin. Mesele kalmaz.

Ahmet'in işine gelince, iyi anlamadım, Bursa'ya sürgün için mi, yoksa hapishane için mi soruyor? Sürgün içinse burda, yani şehirde geçinip geçinemeyeceğini tahmin edemem. Fakat bura hapishanesine nakledilmek mevzuu bahisse, hemen teşebbüs etsin, yalnız sen bana yine bildir ki burda hapishanece evrakını çabuk yaptırırım. Hapishanede geçinme meselesine gelince, bunu sorması abes, ben burdayım, bir kişinin yediğini iki kişi de yer. Hem Ahmet güzel yemek pişirir, sayesinde ben de temiz yemek yerim.

Makine yağını aldım. Teşekkür ederim. Yağcının kaç para istediğini bilmiyorum, ben burdan veririm, sana bildiririm, sen orda alırsın, yanında kalır, açıktan paran olur. Bu hafta içinde ipek broşürlerinin parasını alacağımı umuyorum, alır almaz hissene elden düşeni, yani kumaş parası filan çıktıktan sonra kalanı derhal yollarım. İstediğin ecza dolabına gelince eğer abdesthaneye asacaksan şöyle üstünkörü bir şey yaptırayım. Ama odana koymak istersen zarif bir şey yaptırayım. Nasıl olsa on, on iki liraya çıkacak. Artık sen bilirsin. Suzan'ın sık sık sende kalmasına pek sevindim. Ha, Memet'e kendimi methetmek ihtiyacını duymaklığım, tuhaf değil, oldukça hazindir. Oğlum öyle benden uzaklaşıyor, benimle öyle alakadar değil ve ben bunu öyle kederle hissediyorum ki, herhalde onun biraz olsun alakasını çekebilmek umuduyla onları yazmışımdır.

Canım karıcığım, Mercan'ın erkek mi, dişi mi olduğunu hâlâ anlayamadın mı? Artık bunu anlamak kabildir, oğlansa çükü artık büyümüştür. Velhasıl şuna bir eş bulup da üretsen bol bol et yerdin. Hem de Mercan erkekse benim, kadınsa senin haline düşmezdi.

Üzerimde müthiş halsizliğim var, buna rağmen canım şu anda seni öyle istiyor ki, galiba yaş dönümü bende de büyük babamınki gibi başlıyor.

Bir gün senin koynuna gireceğim ve bir hafta yatağından çıkmayacağım ve bir hafta sonra ya ikimizin de ölüsünü bulacaklar yahut senin karnında yüz on iki çocuğun kımıldanmaya başladığını duyacağız.

Sana mühim bir haber. Taşkından mektup aldım, okurken ağladım, çocuklarım içinde bir vefalı o var. Ömrümün sonuna kadar bunu unutmayacağım. Sana, bana yazdığı mektubu saklaman için yolluyorum. Hele mektubun sonundaki şiirden sonra ilave ettiği iki satır var ki beni öldürdü.

Sana ayrıca Taşkın için para yollayacağım, ihtiyacı olan şeyleri al. Zaten bundan sonra kızıma her ay beş lira göndereceğim.

Seni, Taşkın'ı, Mercan'ı ve Pırpır'ı (Pırpır'ın kim olduğunu bilemedin mi? bildin mi?) hasretle kucaklarım.

Koltuklarının altından öperim, karım.

(imza)

317

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu bugün aldım. Hastalığına pek üzüldüm. Bundan yıllarca önce aynı şey benim de başımdan geçmişti. Sana bir tavsiyede bulunayım. Bir leğenin içine ılık su koy, hatta sıcakça bir su, dayanılacak kadar, sonra leğene otur, günde üç kerre banyo yap. Mamafi ben sana süratle burdan ilaç göndereceğim, bir de perhiz yapmak lazım, biberli, ekşi şeyler yememek lazım, sonra katiyen kabız olmamaya dikkat etmeli. Sana yeni bir resmimi yolluyorum, başucunda durur, seni teselli eder. Sana dün yüz lira yolladım. Onu da herhalde yakında alırsın. En son gelen yağ beş kilo üç yüz grammış. Ben burda parasını verdim, on altı lira altmış kuruş tuttu. Haberin olsun.

Sana da yağ yollamak için "Yeni Adam"ın yeni adresini bilmek lazım. "Yeni Adam" yeni bir idarehaneye taşınmışmış.

Kumaşı getirecek olan gelmediğine göre, ben burda meseleyi anlar, sana kumaşlarını hemen yollarım. Zaten parasını ayırdım, duruyor. Sonra kotraları sormuştun. Cevabı geldi şöyle ki : Cevizden kotra tek yelkenli 125 kuruş, cevizden kotra çift yelkenli 175 kuruş. Beyaz ıhlamurdan kotra tek yelkenli 100 kuruş, ıhlamurdan kotra çift yelkenli 150 kuruş. Elbetteki bu fiyatlar Kadıköy'deki dükkânın fiyatlarından ucuzdur. Bana bildir, hangi cins kaç tane istiyorsanız, ısmarlayayım, hem de çocuklara yardımı olur.

Aklımda fikrimde hep senin hastalığın. Şaşırdım kaldım, kuş olsam yanına geliversem, güneş olsam odana giriversem, şifa olsam seni sarıp sarmalasam, iyi etsem. Ah sevgilim, bir tanem. Ne diyeyim bilmiyorum ki. İlacını hemen yollayacağım, kendim hastalanmış gibi yapacağım, Neşati'den iyi bir ilaç isteyeceğim, senden bahsetmeyeceğim, merak etme. Zaten öyle acayip bir hastalık ki bahsetmek de istemem, utanırım, hatta utanmaktan da başka bir şey.

Seni hasretle kucaklar, şifalar dilerim bir tanem.

Kâatlar, lugat, gazete geldi. Teşekkür ederim.

Seni hasretle öperim sevgilim.

(imza)

318

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Senden mektup gelmiyor. Meraktan çatlıyorum. Hele hastalığını düşünmek ve mektupsuz kalmak telaşımı bir kat daha arttırıyor. Sana ilacın ismini yazayım : Rekta patı. Bu patı mutlaka al ve kullan. Çok faydasını göreceksin. Burda artık havalar iyice düzeldi. Sen de adamakıllı iyi olunca, sonra malum. Şimdi bu bana öyle büyük ve inanılmaz bir saadet gibi geliyor ki söylemeye dilim varmıyor.

Ben ikinci kitabın Fransızcasını Bay Zeki Ankara'dan gönderene kadar tercüme işine fasıla verdim. Şiire çalışıyorum,

daha doğrusu bir haftalık bir istirahatten sonra çalışmaya başlayacağım.

Sana yolladığım son 100 lirayı aldın mı?

Aklım, fikrim hep senden mektup gelmemesinde. Yoksa sana yolladığım son mektubu almadın mı? Orda sana derhal bir ilaç tavsiye edeceğimi yazmıştım. Banyo, yani her sabah ve her akşam dayanılacak kadar sıcak bir suyu bir leğene koyarak leğenin içine oturmak suretiyle, vaktiyle benim şahsen yaptığım ve çok faydasını gördüğüm bir banyo usulünden bahsetmiştim. Velhasıl hani sana derhal telgraf çekmemek için kendimi zor tutuyorum.

Sana Kemal'in romanının sonunu ve bir yığın da kitap yolladım, iki hikâye kitabıyla, şiir kitapları, alıp almadığını bildir rica ederim.

Canım karıcığım, sen hâlâ mektup yazamayacak kadar ıstırap içindeysen, teyze kızların hiç olmazsa bir iki satırcıkla beni sıhhatinden haberdar etsinler.

Birçok hapishanelerde İstanbul, Ankara, İzmir, İzmit filan tifüs alıp yürüyor. Bizde henüz yok. Fakat bir gelirse işimiz dumandır hani. Ben şimdiden günde dört defa çamaşır muayenesi yapıyorum. Sonra artık yine sabah idmanlarına başladım.

Seni seviyorum, aklımda fikrimde sen varsın. Hastasın diye dehşetli üzülüyorum. Sen hastalandığın zaman hürriyetsizliğimin ne demek olduğunu bütün dehşetiyle anlıyorum. Canım, bir tanem, sevgilim.

(imza)

319

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Senden bir mektup aldım, herhalde sen de bugün benden bir mektup almış olacaksın. Bunu rica ederim yaz. Mektubum geldi mi, gelmedi mi anlayayım.

Sen bugün aldığım mektupta, "Beni de unutmamalı," diyorsun. Seni unutmak ancak bir şartla kabildir, hiçbir şeyi ha-

tırlayamayacak bir hale geldiğim, yani öldüğüm gün. Yoksa ne olursa olsun, dünyada ve evimizde ne olursa olsun, seni unutmama, seni bir saatten fazla aklıma getirmememe imkân yok. Seni unuttuğum gün ben yokum. Yalnız sensiz değil, seni düşünmeden de yaşamanın kabil olduğunu sanmıyorum.

Hani sana söylerdim, bir mısra vardı : Ben ta senin yanında dahi hasretim sana. Bu mısra on üçüncü asırda yaşamış bir kadın şairindir. Kadının adı : Rabia Hatun. Geçen gün Ulunay "Tan"da o kadının iki kıtasını neşretti, ezberledim ve senin resminin üstüne yazdım. Sana karşı duyduğum aşkın çeşidini bundan yedi yüz yıl önce bir kadın yazmış diye hem o kadını kıskandım, hem de hayran oldum. Bak sana yazayım :

Olsandı sen sema, olsandı sen hava
Alsamdı ben seni dem dem, nefes nefes.
Olsamdı ben mekân, olsandı sen zaman
Eflaki dolduran bir aşk olurdu bes...

Bir kâsedir alev dolu, gönlüm yana yana,
Ben ta senin yanında dahi hasretim sana.
Yaşlar dökende söndüremez âteşimi su,
Sunsan elinle kanımı, içsem kana kana.

Dünyada bundan güzel aşk şiiri okumadım. Ve nasıl benim seni sevdiğim soydan ve çeşitten o hatun da birisini sevmiş.

Senin teyze kızını yurda yerleştirmek için belki Adalet vasıtasıyla bir şey yapmak kabil, onun ve Memet Ali'nin Maarif'te bildikleri var sanıyorum. İstersen bir kerre bu hususta onlara başvurayım. Ama sen bana kızın adını sanını falan filan, yani bu hususta lazım gelen malumatı yaz. Mamafi İsmail Hakkı Beyin bu işi beceremememesine, yahut becermek istememesine şaştım kaldım.

Sevgilim, ah sevgilim,

Seni görmemekten gelen bir divanelik içindeyim. Seni görmeden öleceğim sanıyorum. Ne müthiş şey.

Bugün Zeki'den mektup aldım. Birinci cildin parasını Cumhuriyet bayramına yakın alacağız. O zamana kadar seni görmemek beni fücceten vefat ettirebilir. Ne yapıp edip para bulacağım

ve sana Bursa seyahatin için açıktan bir kırk lira göndereceğim. Burda vaziyeti zaten oldukça düzelttim. Öyle umuyorum ki – bu umudun ne müthiş olduğunu tasavvur edemezsin – seni yirmi güne kadar görebileceğim. Seni çıldırasıya seviyorum, karıcığım. Ölmeden bir kerre daha görsem seni. Bazen hasretim o hale geliyor ki başımı duvardan duvara çarpmak ve içinden senin hasretini çıkarmak istiyorum, çünkü öyle dayanılmaz bir ağrı oluyor.

Seni seviyorum. Seni seviyorum, Piraye. Seni seviyorum, Zekiye. Seni seviyorum, Hatice. Senin için geberiyorum Hatice Zekiye, Piraye Pirayende.

Canım yanıyor.

Kocan

Nâzım Hikmet

Dudaklarını kanatıncaya kadar öperim.

(imza)

320

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Seni seviyorum. Seni seviyorum. Seni seviyorum.

Mektubunu bekliyorum. Sana Manzaralar'dan bir parça yolluyorum, oku ve bana fikrini yaz.

Seni seviyorum, bugün, bu saat, bu dakka seni seviyorum demekten başka sana söyleyecek sözüm yok.

(imza)

321

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, derhal cevap veriyorum :

Çocukların haziranda imtihanlarını iyi geçirmelerini temenni ederim. Bizim af meselesi hakkında İsmail Hakkı Bey bir şey duymamış mı?

Şiir hakkında yazdıklarını büyük bir dikkatle, iki üç defa okudum. Ben, bilhassa o son pasajda, üniversitelinin, her insan gibi, düşünürken, kafasından tedai yoluyla, ve dış manzaranın da tesiriyle, ve hatıraları da dahil olmak üzere kafasından geçen şeyleri tesbite çalıştım. Her Türk gibi Sivastopol kelimesini düşününce aklma meşhur şarkı geliyor, nitekim tayyare pike yaparken aklına Emirgan'da kolan vurduğu ve ordan da asma salıncak ve ordan da yine meşhur şarkı geliyor. Sonra Tolstoy'dan, onun gibi meşhur bir yazıcı olmak, ordan da son yazdığı ve henüz bitirmediği şiir ve ordan da bu şiiri bastırmak ve ordan da herhalde sevgilisi olan Selma'nın buna sevinci tedai yoluyla kafasından geçiyor. Ben bunu tesbite çalıştım, mamafi, anlaşılan, muvaffak olamamışım. Bir daha sefere daha çok muvaffak olmaya çalışırım.

Anneme gittin mi? Bana bildir ki, ben de ona göre, onlardan aldığım son mektuba cevap vereyim.

Suzan'ın meselesi yavaş yavaş benim de canımı sıkmaya ve beni de ciddi ciddi düşünmeye sevketti. Sen oğlanla bir kerre adamakıllı konuşursan iyi edersin ve ona göre bir karar verirsiniz. Hatta icabederse nişanlanırlar, nişanlanmak evlenmek demek değildir, hoş bizim kızın evlenmek hakkında da gayet ileri fikirleri olduğu için mesele yok. Velhasıl bu meseleyi daha fazla sürüncemede bırakmak doğru değil. Ben, sen gittin gideli, hâlâ kendimi toparlayıp şöyle bir doludizgin çalışmaya başlayamadım. Mamafi yarından itibaren dizginleri kasıyorum.

Burda havalar boyuna yağmurlu gidiyor. Güneş yüzü gördüğümüz yok.

Kemal Sülker'e telefon ettin mi?

Sevgilim, ah sevgilim, artık çıksam değil mi? Artık sana kavuşsam, yani dünyalarıma kavuşsam, yani bu dünyada senin

için ve insanlarım için ne olabilecek, ne verebileceksem, olsam ve versem. Boyuna rüyalarıma giriyor, beni kırıp geçiriyor ve sabahları bitkin bir halde yataktan çıkartıyorsun.

Şekerim, bu şekerim sözünü senden öğrendim ve yeryüzünde hiçbir şeker bu kadar tatlı değildir.

Senden bir ricam var, herhangi bir meseleyi düşünürken, nasıl düşündüğünü ve kafanın nasıl, sen farkında olmadan bir daldan bir dala atladığını, elden geldiği kadar kontrol et ve bana neticeyi yaz.

Seni seviyorum.
(imza)

322

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Uzun mektubunu aldım, canıma can katıldı. Evvela işleri konuşalım :

1. Müdür Beyin kızı bize geçen yıl göndermiş olduğunuz şartları haizdir. Bursa Necatibey Kız Enstitüsü'nün üçüncü sınıfını bu yıl bitiriyor. Şartlardan biri buydu. Tamam. 8 / 8 / 928 yılında, İzmir'de doğmuştur, yaşı müsait. Adı : Şehnaz Akıncı. Adresi : Bursa Cumhuriyet Caddesi No : 300. Girmek istediği yer : Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü'ne leyli olarak.

2. Bugün Vali geldi. Hem hapishaneyi şöyle bir dolaştı, hem de benimle şöyle bir konuştu. Dayımdan ve Rahmi Beyden mektup alıp almadığımı, kendisinin Rahmi Beyden mektup aldığını, cezamın ne kadar kaldığını bana sordu, Müdür Beyden de dışarıya nasıl ve hangi şartlarla çıktığımı, çok ziyaretçi gelip gelmediğini sormuş. Ve gitti. Bakalım sonu ne çıkar? Bir netice elde edilirse sana da, Rahmi Beye de yazarım. Şimdilik bu hususta bu ufak konuşmadan başka bir şey yok.

3. Kemal'e yollayacağın kitabı: Raşit Kemal, Bursa Cezaevi, Bursa adresine gönderirsin.

4. Sana bendeki dikiş kutularından ve cıgaralıklardan yolla-

rım. Sen de bana sattıklarının miktarını ve aldığın parayı yazarsın, ben de burdan çocuklara o parayı yollarım.

5. Bana çiroz yollama, burda tanesi yüz para, burdan alırım.

6. Ben burda halis kakao ve sütle çikolata yapmak tecrübesine girişiyorum. Bu akşam ilk tecrübeyi – Doktor Kazım Beyin nezareti ve reçetesiyle yapacağız – muvaffak olursam, sana kilolarla çikolata yollarım.

7. Güzel yüzün için yumuşak havluları ilk fırsatta göndereceğim. Çarşaflarını ve çarşaf parçalarını da.

8. Sana iki gün önce Manzaralar'dan bir parça ile kısacık bir mektup yollamıştım. Alıp almadığını bildir.

Şimdi gelelim bize, yani yalnız ikimize, yalnız ikimizin yüreğine ve etine : Canım, bir tanem, bana ne güzel şeyler yazmışsın. Ama ben o sana çapkın çapkın bakan kendi fotoğrafımı kendimden kıskandım. O ne bahtiyar gölgedir ki sahibinden çok seni görmek bahtiyarlığındadır. Bilseydim o münasebetsizi sana yollamazdım. Ben seni kendi resmimden, kendi gözümden ve gölgemden kıskanacak kadar seviyorum, anlıyor musunuz? Bunu anlıyor musunuz, Bayan Piraye, Pirayende, Hatice, Zekiye, Ran?

Hepinizi, ama seni hepsinden çok ve en başta ve en sonda ve en ortada, iftarlık, ana yemek ve yemiş gibi kucaklarım.

(imza)

323

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Cuma gecesi, ama daha ortalık aydınlık, saat sekizi çeyrek geçmesine rağmen ve hava adamakıllı serin. Mektubun beş dakika önce geldi, okudum ve derhal cevap yazıyorum. Cevaptan sonra taa gece yarılarına kadar boyuna okuyacağım mektubunu. Masamın önünde yazı makinemin başına kuruldum. Odada benden başka kimse yok, seninle baş başayım.

Kemal Tahir'in romanı ve kendisi için yazdıklarına çok sevindim. Benim, onun, hepimizin sana layık arkadaş olmak mihengi en doğru mihenklerimizden biridir. Sana layık arkadaş olmak, insan olmak demektir, hem öyle mücerret, kupkuru insan değil, içinde yarınki insanın unsurlarını taşıyan insan. Kemal Tahir'in eserleri ve hayatıyla sana layık insan olmakta devam etmesini bütün yüreğimle isterim, çünkü o zaman davamıza, memleketimize, büyük halkımıza ve insanlığa layık insan ve arkadaş olacaktır.

Sana yolladığım Manzaralar'ın bir kısmını, baş tarafını sana okumuştum, sonlarını okumamıştım. Sana bu mektubumla bir küçük parça daha yolluyorum.

Annemden mektup aldım, dayıma tercüme işleri dolayısıyla müddeiumuminin ikide birde beni sorguya çektiğini yazmıştım, dayım anneme yazdığı mektupta, artık Nâzım tercüme işleri için takip edilmeyecek, diyor, yani meseleyi yukardan halletmiş, memnun oldum. Yalnız annem meselenin ne olduğunu bilmediği için merak ediyor ve senin hâlâ burda olduğunu sandığı için senin de gözlerinden öpüyor. Sen bugünlerde ona gidersin. Mamafih ben bir mektup yazıp meseleyi anlatacağım ona.

İsmail Hakkı Beyden bazı şeyler öğrenecektin? Yağcı sana yakında yağ yollayacak. Dinlenip istirahat ettikten sonra Kemal Sülker'e telefon edip çağır, Kemal Tahir'in Sağırdere'sini tefrika ettirecek, oğlanın eline beş on para geçer. Ben bir hafta önce de ona 15 lira yolladım ama, pantolonsuz, üstsüz başsız kalmış. Son aldığım mektupta senin Sağırdere hakkındaki fikrini soruyordu, kendisine eseri ve şahsı hakkında yazdıklarını bildireceğim. Sevinir, övünür ve daha iyi muharrir, daha iyi insan olmak azmi ve cehdi artar.

Bu mektubumu sakla, diyorsun, ben senin hangi mektubunu saklamıyorum ki. Senin her mektubun senden bir parçadır ve ben o parçaları bir araya getirerek seni yaratırım.

Vali meselesi, öyle, geçen mektubumda sana yazdığım şekilde kaldı, yeni bir şey yok, yani hiçbir şey çıkmadı galiba. Mamafi ben meseleyi başka kanaldan halleder gibi oldum, bir daha gelişinde, ki şu parayı alır almaz geleceksin, rahat, kuşkusuz seni görebileceğim.

Sevgilim, ah sevgilim, seni nasıl seviyorum biliyor musun? Dinle anlatayım : Ot yağmuru nasıl severse, ayna ışığı nasıl severse, balık suyu ve insan ekmeği nasıl severse, sarhoşun şarabı, şarabın billur kadehi sevdiği gibi, annelerin çocukları, çocukların anneleri sevdikleri gibi, Lenin'in inkılâbı ve inkılâbın Marx'ı sevdiği kadar, velhasıl seni Nâzım Hikmet'in Hatice Zekiye Pirayende Piraye'yi sevmesi gibi seviyorum.

Arka arkaya bir yığın seviyorumu dizdiğim için yine bana darılma, dervişin fikri neyse zikri de odur. Ben dervişim sen benim fikrimsin, ben kitabım sen benim yazımsın, ben orkestrayım sen benim sesimsin, ben şimşeğim sen benim ışığımsm, ben insanım sen benim ihtiraslarım, sevinçlerim, ümitlerim, kederlerim, işim, alnımın teri, ellerimin kudreti ve yüreğimin sevdasısın. Bak yine bir yığın seni ve beni arka arkaya tesbih taneleri gibi dizdim. Bana darılma. Aklımda ne varsa parmaklarım onu yazıyor. Aklımda sen varsın, kabahat benim mi, parmaklarımın mı?

Senin için, yani dünyam ve insanlarım için, sana, yani dünyama ve insanlarıma, senin, yani dünyamın ve insanlarımın istediği romanı yazacağım. Orda sen olacaksın, yani dünyam ve insanlarım olacak. Seni, tabiatı sevdiğim gibi de seviyorum, tabiatın her mevsimi nasıl güzelse, sen de öyle güzelsin ve güzel kalacaksın.

Daktiloyu nerden buldun, sonra neden vazgeçtin, devam etmedin? Daktilo öğren, ben çıkınca ben söyleyeceğim, sana, kendine ait olan şeyleri ben sana söyleyeceğim ve sen onları yazacaksın.

Piraye, allahaısmarladık.

(imza)

324

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Suzan işini halletmene, daha doğrusu halledis yoluna girmenize sevindim. Bir de bizim Samiye'nin söylediği bir iş vardı. Onu da ihmal etme, kim bilir, bakarsın,

en ummadığımız yerden en hayırlı netice çıkabilir. Sana, beni ihmal ettin filan diye katiyen gücenmiş değilim. Sen beni ihmal etmedin ki, bilakis, bana şimdiye kadar yazdıklarının en güzellerini bu seferki ayrılıştan sonra yazdın.

Saatımın yapılmamasına canım sıkıldı. Ne yapalım. Olmazsa olmaz. O saat bana beş liraya mal olmuştu. Beş lira havaya gider, o kadar.

Sana kırk lira yolladım. Alınca bildirirsin.

Senin Kemal'in romanı ve kendisi için yazdıklarını ona çok faydasını dokunacağını tahmin ettiğim için kopya edip kendisine yollamıştım. Aldığım, daha doğrusu aldığın cevabı sana bildiriyorum. Yalnız bundan evvel, önceki iki mektubunda sana ve romanına ait yazdıklarını da sırasıyla yazıyorum.

"... Karını dehşetli sevmene hayret etmedim. İşte bu, öyle bir kabadayılık ki senin yüreğinle bir alakası yok, kâr hissesi tamamıyla ve baştan başa Piraye'ye ait. Adam öyle karıyı sevmezse gözleri kör olur."

"... Piraye'nin Sağırdere hakkında neler söylediğini hâlâ bildirmedin. Tahmin ediyorum, ama darbeye cesaretle karşı duracağıma da inanınız. Ne kadar kötü olursa olsun, o kadının fikrini öğrenmek isterim. Kendisine sevgilerimi ve hürmetlerimi bol bol yaz ..."

"... Aksi gibi iki haftadır susup duruyorsun. Piraye Sağırdere için ne söyledi? ..."

"Sevgili Nâzım Hikmet.

"Sağırdere için daha ne istiyorsun birader? Bir yağmurlu günde Piraye'yi saat dörde kadar eğlendirmek mendeburun nesine yetmez. Onu iki sene uğraşarak yalnız bunun için yaptım desem, geri tarafı – Topal İsmail'iyle, Pehlivan Vahit'iyle, hatta ortasından bir sağır dere akan bütün Yamören'iyle – bana vızgelir, desem... haptolursun... Dostlar, şu Bursa'da oturanlara hele bakın. Ben de kaç zamandır o kitaptan ümidimi kesmiştim. Yaşasın muzaffer Sağırdere... Aferin Kemal Tahir...

"Dışardayken Piraye'nin zannettiği kadar zıpır ve deli miydim? Umrumda değil, aldırmıyorum. Sana bir mektubumda Piraye'yle önce, şimdi istediğim gibi, arkadaş olamadığımdan

şikâyet etmiştim. Artık buna da üzülmüyorum. Onunla sonuna kadar arkadaş olacağıma eminim. Marx'ı okurken uyuyup kalmamı da hiç hatırlamıyorum. O zaman senin şirret karın buna dair bir şey söylememişti. Söyleseydi de ehemmiyet vermezdim. Ama şimdi, hakiki dostlarımızın, yahut Piraye'nin ölçüsüyle hakikaten dost olabileceğimiz sevgili insanların nelere dikkat ettiklerini – biraz geç ama – iyi anladım. Eksik olmasınlar. Piraye'ye söyle. Ben o gece, onun evinde yaptığım edepsizliğin cezasını kaç senedir burda acı acı çekiyorum. Sözüne güvenilir, büyük ve ciddi adamların derin ve muazzam eserlerine susamışım. Senden birkaç kere istediğim kitaplar buna delildir. Artık ne kadar eğlenceli olursa olsun boş ve basit kitaplar okuyamıyorum. Anlamak için boğuşup yenecek, daha doğrusu içime iyice sindirecek büyük eserlere ihtiyacım var. Piraye'nin bahsettiği – ne güzel, hiç unutmamış – o kötü gecedeki Kemal Tahir'den şu anda kabil olduğu kadar utanıyorum. Benim iyi, benim şeker yengeciğim, eksik olma.

"Ama kadın ne güzel mektup yazıyor. Bir iki cümlesi var, senin şiirlerine benziyor. Kızıl saçlarını hasretle, muhabbetle öptüğümü söyle.

"Elbette inanırsın, Nâzım Hikmet, şımarmak benim için asla tehlike olamaz. Kaldı ki Sağırdere seni tatmin etmiş de değildir. Büyük kitapları anladığıma ve sevdiğime kaniim. Eğer bu kanaatım doğruysa Sağırdere ile Kelleci ile nasıl şımarırım? Budalalık olmaz mı? Çıplak İnsanlar – bilmem ki adı böyle mi olacak – Sağırdere'den bir adım daha iyi olacaktır. Onu Piraye'ye ithaf edeceğim. Sen benim zirzopluklarımın çilesini çekmeyi bilirsin. Sağırdere ne kadar hatalı da olsa, ilk romanımdır. Senin olsun...."

Henüz Ankara'dan birinci cildin parasını alamadık. Bu gidişle ikinci cilt de gecikecek. Attığın taş dediğin kuşu vurmuyor. İpek broşürlerinden de alacağımız var. Dün yine telefon ettim.

Sana bir sürprizim var. Fakat sabredemeyip söyleyeceğim. Farkındayım ki Memleketimden İnsan Manzaraları artık seni sarmıyor. Beğenmiyorsun. Ben de bir roman yazmaya karar verdim. Belki bunu beğenirsin, ilgini sonuna kadar canlı tuta-

bilirim. Romanın mevzuu, falan her şeyi hazır, yalnız zevciniz, kahrolası huyu malum, ille bu işte de bir yenilik – tabir caizse – yapmak istiyor, onun için şekil meselesi üzerinde düşünüyorum. Bu yüzden de müthiş bir doğurma sersemliği içinde aptal aptal dolaşıyorum. Elbette ki birini bitirdikten sonra ötekisine başlasaydım daha iyi olurdu, ama ne yapayım kabahat sende.

Canım bir tanem, Piraye'ciğim. Senin yanında olmaktan başka bir şey istemiyorum artık.

Seni öyle göresim geldi, öyle göresim geldi ki dayanamayacağım, yüreğim çat diye çatlayacak sanıyorum. Bu yeryüzünde insanlar kımıldanmaya başladı başlayalı hiçbir insan hiçbir insana böyle bağlanmamıştır.

Seni kucaklarım. Dudaklarından, boynundan, memelerinden ve ellerinden öperim.

(imza)

325

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Şimdi mekubunu aldım, şimdi cevap veriyorum. Herhalde sende cevabını alamadığım ve içinde Kemal Tahir'in mektuplarından da uzun parçalar olan bir mektubum var. Onu alıp almadığını bildir.

Parayı bu ay sonunda alabileceğiz. O vakite kadar bir yerlerden para bulabilirsem yine sana gönderirim.

İçinde bu sefer öldürdüğün o kişi ise – ki öyle tahmin ettim – zayiattan değildir ve sen pek öyle dehşetli bir katil sayılmazsın.

Altın Zincir'i sen rahat rahat okur anlarsın, ordaki Bay Ogi muharririn kendisidir, Bayan Ogi de karısı. Yani Bay Ogi diye bir taraftan da sanatkârı kastediyor, vahşet devrinden itibaren, ta mağaralardayken insanlar, sanatın nasıl doğduğundan işe başlamış. Ve bütün kitap boyunca belki bir parça münevver

anarşisti temayülüyle, fakat çok defa dahiyane bir sadelikle sanat tarihini yazıyor, sanatın nasıl propaganda silahı olduğunu anlatıyor, sınıf mahiyetini meydana çıkartıyor. Rica ederim bu kitabı oku. Birkaç sayfa okuduktan sonra elinden bırakmayacağına, bırakamayacağına eminim.

Müdürün kızı için bakalım başka taraflara da başvuracağım. İsmail Hakkı Beyden hayır çıkmadı.

Canım sevgilim. Üzülme. Sana üzülme demek iki bakımdan yetersizdir, bir defa üzülme demekle üzülmemeklik olmaz, sonra sen ancak üzülecek şeylere üzülürsün. Ama yine de üzülme. Yakındır. Sonuna geldik. Elbette sana kavuşacağım. Bir tanem, sevgilim.

Kemal Sülker'e telefon et. Rica ederim.

Kemal Sülker'e Kemal'in romanını verirsin, neşretsin. Oğlana beş on para temin ederiz. Sonra, Kemal Sülker'den hoşlanacağını sanıyorum. Bu aralık böyle yüreğinden henüz bir cenaze çıkmışken, belki yeni bir insan tanımak istemezsin. Ama gel beni dinle, şu oğlana telefon et. Konuş. Senin yüreğinde dünyaya açılmış harikulade bir pencere vardır. Son zamanlarda o pencereyi kapadın, yahut kapattılar ve sen dünyaya açılmış pencerenden mahrum kalınca, içini karanlık ve kasvet bastı. Kemal Sülker'le tanışman, Rasih'in de dostluğu eklenince, o pencerenin perdesini şöyle bir ucundan biraz olsun kaldıracak sanıyorum. Yoksa, biliyorum, onun eskisi gibi ardına kadar açılması için benim ellerim lazımdır. Bak bunu nasıl emniyet ve kibirle söylüyorum.

Canım bir tanem. Sevgilim.

Sana iki kilo kadar kuskus aldım. İlk imkânda göndereceğim. Sonra tezgâhtan artan kumaşları da biriktiriyorum.

Sevgilim. Sen elbette insanım diye yaşıyorsun. Sen insanın en güzeli, en iyisi, en akıllısı, en ıstırap çekeni ve en bahtiyar olanısın, sen insanın kendisisin.

Dudaklarından öperim.

(imza)

Rasih'e, karısına, veliahtına çok çok selam.

326

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Sana dün kırk lira gönderdim. Alınca bildirirsin. İpek broşürlerinin parasını herhalde yakında alacağız. Ötekisi de bu ay sonunda verilecekmiş. Hadiye Hanımın işi için bir daha yazarım. İsteyenin bir yüzü kara vermeyenin iki.

*

Nefis mektubunu aldım. Şiire ve Manzaralar'a ait yazdığın şeyleri şimdiye kadar şiir hakkında okuduğum ve aldığım ve düşündüğüm en büyük, en doğru bir ders olarak adeta ezberledim. Sonra mektubunu bir kerre daha okudum ve şu kanaata geldim ki, sen benim tanıdığım en büyük şairsin. Ve o kadar büyük şairsin ki bunu mısra haline koymak, kafiyeyle filan perçinlemek ve şiir diye yazmak aklına gelmeyecek kadar bu tarz işin, esnaflığın üstündesin.

Senin ne büyük bir insan, ne ulaşılmaz bir sevgili, ne harikalı bir anne ve ne kadar hudutsuz, güvenilir bir arkadaş olduğunu bilirdim. Hatta – her zaman sana söylediğim gibi – şairliğine de hayrandım. Fakat bu ölçüde bir şiir ve sanat insanı olduğunu bilmiyordum doğrusu.

Bu son mektubunu ömrümün en güzel bir kitabı olarak saklayacağım.

*

Sevgilim,

Senin beni sevmen yavaş yavaş benim için öyle sahici, fakat öyle inanılmaz bir saadet haline geliyor ki şaşırıyorum.

Son mektubunu okuduktan sonra kafam durdu. Bir an nefes alamadım ve yüreğim atmaz oldu. Bunları yazan ve düşünen ve biz insanlardan bu kadar yukarda olan bir insanın benim gibi bütün zaafları ve kepazelikleriyle fani bir insanı sevmesi öyle şaşıttı ki beni, adeta, mektubu bana değil de, bir başka, sana benden çok layık bir başka insana yazmışsın sandım. Ama ah-

dettim, kırk yaşını geçmiş de olsam, önümde kendimi yeniden yaratmak için çok az senelerim kalmış da olsa, sana, bilhassa sana layık bir insan olmaya çalışacağım. Sana layık bir şair olabileceğimi sanmıyorum. Çünkü bu sadece çalışmakla olmaz. Ama sana layık bir insan olabilirim ve bu sana layık insan, senin dizlerine kadar yetişebilen bir şair de olabilir.

*

Memet'in haline çok canım sıkıldı. Fazıl Şerafettin'in muayenesinden sonra alacağın neticeyi bana derhal bildir.

*

Gönderdiğin kitap geldi.
Portatif karyolayı da yollarsan çok memnun olacağım.

*

Sözlerini tutacağım. Manzaralar'ı bitirmeden başka işe başlamayacağım. Romanın mevzuunu iyice tesbit ettim. Planını yapıp sana yollayacağım. Planın üzerinde fikirlerini ve tenkitlerini yazarsın. Ona göre düzeltirim, sonra, Manzaralar bittikten sonra, ona başlarım.

*

Son zamanlarda başından gelip geçenler hakikaten bilhassa senin ve sana yakın olanların başlarından geçmemesi lazım gelen şeylerdi. Ama lüzumundan fazla da bu işe değer vermeyin. Ben, şahsen, daima, ehemmiyet verdiğim, sevdiğim ve güvendiğim insanlardan kötülük görünce üzülürüm. Başkalarının yaptıkları kötülük bana vızgelir. Nihayet o kişi de de pek öyle – her şeye rağmen – ehemmiyetli, sevilmeye değer bir insan değildi. Yaptığı iş de benim şahsen onun mensup olduğu sınıf ve tabaka insanlarından pek kolayca beklediğim hergeleliklerin en ufaklarından biridir.

Canım sevgilim. Artık sana sevgilim derken bile içim titriyor ve sana bu kadar laubali hitabederken büyük bir küstahlık yapıyormuşum gibi utanıyorum. Ama ne de olsa sen benim sevgilimsin, ben Nâzım Hikmet'in karısısın, benim karımsın, değil mi?

Ellerinden öperim.
(imza)

327

(Tarihsiz)

Canımın içi karıcığım,

Mektubunu aldım, hemen cevap veriyorum, mamafi sende elle yazılmış bir mektubum daha olacak.

Sana 30 lira daha yolladım. Birkaç güne kadar 30 lira daha göndereceğim, sonra on beş güne kadar yine 40 lira yollayacağımı – belki de daha fazla – kuvvetle umuyorum. Senin para sıkıntısı çektiğini düşünmek benim kâbusumdur. Kemal'e de dün 15 lira yolladım.

Tercümelerin parası için Ankara'ya yazdım. Herhalde yakında cevabı gelir. Bir yandan da tercümeyi peyderpey gönderiyorum. Fakat bu sıcakta canım çıkıyor, adeta beynim zonkluyor, aksi gibi de gayet güç bir yerindeyim. O kadar ki kafama birdenbire ağrı girdi ve iki gün paydos yaptım. Geçti, yarın yine başlıyorum. Senden hiçbir şeyimi gizlememeye söz verdiğim için bunları yazıyorum. Mamafi sakın merak etme ve üzülme, sıcaklar. Bilirsin ki ben sıcaklara dayanamam. Asabımı bozar, yine o kadar ki, iki gecedir arka arkaya şu eski kederli ve korkunç rüyalarımla uyanıyorum. Havalar biraz serinlese bir şeyciğim kalmaz.

Sinop'taki çocukların eşyalarından satman için sana bir sandık gönderiyorum. Dikiş kutuları iki buçuk liradır, tavlalar yedi lira ve otomatik cıgara kutuları dört buçuk lira. Satabildiğin kadar satarsın, satamadıklarını yine bana postayla yollarsın. Onların da paraları yok.

Mercan'dan ne haber? Evlendi mi?

Af meselesine lüzumundan fazla bel bağlama, sonra inkisara uğrarsın. Mamafi sana bir şey söyleyeyim, hani şeytanın ayağını kırar da çıkabilirsem, İstanbul'a gelmeyeceğim. Harp bitene kadar Bursa'da, yahut Anadolu'nun tezgâh işletilebilecek başka bir şehrinde oturacağız. Böyle yapmamız bugünkü şartlar için çok doğru olacak sanıyorum. Mamafi dedim ya, hele bir af olsun, çıkalım da gerisini düşünürüz.

Sana gönderdiğim kumaşları aldınsa, laciverdi ihmal etme ve hor görme, ipeklidir ve gayet sağlamdır, ben burda ondan kendime bir kat elbise yaptırdım, gayet nefis oldu. Sana çok güzel bir tayyör olur. Hatta pardösü. Dikilmeden kendini göstermez, dikilince anlarsın.

Coşkun'u kucaklarım.

Hasretle ellerinden ve dudaklarından öperim karıcığım.

(imza)

328

(Tarihsiz)

Canım bir tanem, karıcığım,

Sevinçten göklerde uçuyorum. İki gündür arka arkaya senden mektuplar geliyor. Nizamettin'in göndereceği yazıya eğer doğruysa sevindim. Yalnız ne olduğunu değil, çünkü nasıl olsa anlarız, fakat kaç para isteyebileceğimizi öğrenseydik iyi olurdu. Aldanmazdık. Malum ya yıllardır piyasadan uzağız.

Bugün tekrar tercümeye başladım. Başımın ağrısı da geçti. Sık sık kafamı yıkıyorum, iyi geliyor.

Sana bir havadis daha, ben saçlarımı kestirdim. Dipten değil. Ön tarafta şöyle bir perçem bıraktım. Mendebur Hitler'inki gibi değil tabii. Bilmem ama bana bu saç biçimi yakıştı biraz, yahut suratım değişti de, ben de eski suratımdan bıkkınlık getirmişim de ondan bana öyle geliyor.

Ne tuhaf, ne hazin, ne derin ve en usta psikoloji şairlerinin bile yazamayacakları bir cümle yazmışsın. Bir cümle değil bir

kitap. Ezberledim. Ezbere tekrarlıyorum işte : "Sen genç kalacaksın, bunu hissettiğimiz gün acaba bedbaht olacak mıyız?"

Olmayacağız, sevgilim, çünkü biz beraber genç kalacağız. Sensiz genç kalmama imkân yok. Çünkü bütün alametleriyle beni genç bırakan senin varlığındır. Seni kaybettiğim gün, hatta sen ihtiyarladığın gün, ben de bir anda içi boşalmış bir balon gibi kırışıp ihtiyarlayıvereceğim.

Senin için kendi kendimin bir resmini yaptım. Çerçeveletttim. Sana kavuşmayı bekliyor. Yarın, çocukların eşya sandığının içinde sana gelecek. Ah bu resimlerim ve mektuplarım, onlar kadar bahtiyar olabilseydim hayatımda.

Seni seviyorum, bir tanem. Senin için ölüyorum ve senin için yaşıyorum.

Dudaklarından öperim.

Sevgilin Nâzım Hikmet

(imza)

Resim sandığa sığmadı. Ayrı bir ambalajla yollayacağım.

329

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Şimdi sana postaya yetiştirmek için hemen cevap veriyorum.

1. Senin kumaşı yollamıştım. Fakat paket postahanesi yanmış. Acaba kumaş da yanmış mı? Rica ederim bana kumaşı alır almaz derhal bildir. Çok merak ediyorum.

2. Hadiye Hanımın işi için derhal yazacağım. Yazması bizden. İsteyenin bir yüzü kara.

3. Suzan'ın hastalığı ne oldu?

4. Sen buraya gelirsen ben yine otelde konuşmayı temin ettim. Sağ olsun bizim Müdür bu, hakkım olan, işle uğraştı. Yalnız sana arabayla geleceğim, biraz masraf olacak. Adam sen de. Ça-

lışır, onu da açıktan çıkartırım. Mamafi Rahmi Beyden de Valiye bir mektup gelseydi, herhalde her zaman için daha sağlam olurdu.

5. Yakında sana bir miktar para yollayacağım. Sonra daha topluca para gelecek. Sonra da ilk cildin parasını önümüzdeki ay içinde alacağız.

6. Senin kumaşa kırk lira vermiştim. Hani yandıysa üzülürüm. Ama ne yapalım. Belki tazminat alırız. Acıdığım parasından ziyade senin böyle güzel, tayyörlük bir kumaştan mahrum kalışından.

7. Seni seviyorum, güzelim.

(imza)

330

12 - 8 - 43

Canım karıcığım,

Şükürler olsun, müjdeler olsun ki mektubunu aldım ve alır almaz cevap veriyorum. Yoksa bugün telgraf çekecektim.

İğne meselesine benim de canım sıkıldı, ama, üzülme, inşallah daha iyisini yakında Suzan'a kendin alırsın, mamafi bulunması ihtimali de var.

Zeki buraya gelecek. Bana öyle yazdı. Bakalım bekliyorum.

Sana bugün 40 lira yolluyorum. Alınca bildirirsin. Sonra sandığı da yarın yola çıkarıyorum. Tavlalar 7 lira, cıgaralıklar 4,5 lira ve dikiş kutuları 2,5 liradır. Sonra sandıkta sana bir yatak çarşafıyla bir parça da kumaş var.

Nizamettin'in bahsettiği yazı gelmedi. Şunun ismini, ne yazısı olduğunu bir öğren, çok iyi olur. Bana İpek Kooperatifi'nden tercüme edilmiş bir kitap verdiler, dokumacılığa dair, "Okusun da fikrini söylesin," demişler. Acaba o mu? Rica ederim bu işi ihmal etme.

Avukata şiirleri verdiğine iyi ettin. Hele onun gibi işten anlar bir insanın yazıları beğenmesine sevindim. Beni gelip görürse çok, ama pek çok memnun olurum, bunu kendisine söyle,

mutlaka gelsin, benim vaktiyle avukatım olduğu için de, beni gelip görmesinde hiçbir mahzur yoktur, hoş şimdilik zaten kimsenin bana öyle pek itimatsızlık gösterdiği yok. Avukatı beklerim. Hele senin yanından geleceği için, seni de görmüş gibi olurum.

Sabahattin Ali bana İlya Ehrenburg'un son romanını yolladı. Fransızca tercümesini. Çok sevindim.

Af meselesi inşallah doğru çıkar.

Kemal Sülker'den mektup aldım, şiirlere ağzını açıp konuşamayacak kadar hayran olduğunu yazıyor. Ah, karıcığım, inan bana, senin için yazılmış, senin yüreğinle senin tarafından yazılmış olan bu kitabın herkes tarafından beğenilmesini öyle istiyorum ki. Bilmem sana bu hissimi anlatabiliyor muyum?

Beni ters anlayacaksın diye de ödüm kopuyor. Senin gözünde hiçbir hususta küçük düşmek, komik olmak istemem. Kitap senin olmasaydı üzerinde bu kadar durmazdım.

Sevgilim, bir tanem,

Senin mektupları tasnif ettim ve şiire geçirmeye başladım, biraz sonra sana bir iki çeşidini yollarım. Tabii, ve maalesef, sendeki tazeliklerini kaybediyorlar, ama ne de olsa benim hiçbir zaman yazamayacağım kadar güzel şiirler oluyor.

Nasıl bahtiyarım bilsen, bilsen nasıl içim içime sığmıyor, o kadar mesudum ki yüreğim duracak diye korkuyorum. Bana o güzel, o inanılmaz şeyleri yazan sensin, değil mi? Bana âşık olduğunu ilk defa bu kadar açık yazıyorsun ve ben bir baygınlık içinde kanat takıp uçuyorum. Ne desem, ne yazsam, ne etsem. İnsanlar bahtiyar olunca konuşmasını, yazmasını unutuyorlar, benim de lakırdısız bir şarkı söylemek geliyor içimden ve işte sana bunları yazarken şarkımı mırıldanıyorum. Hiçbir yerde dinlemediğim bir şarkı, yüreğimin şarkısı. Ne diye bestekâr değilim? Hayır hiçbir şey olmaya ihtiyacım yok, ben Nâzım'ım ve Piraye bana ilanı aşk ediyor. Bana bundan fazlası ne lazım? A sersem Nâzım, a bahtiyar Nâzım, a budala çocuk, sen gelmiş ve gelecek insanların en bahtiyarısın.

Parmaklarının ucundan öperim.

(imza)

331

19 - 8 - 43

Canım karıcığım,

Mektuplarını yine ne kadar uzun fasılalarla yazmaya başladın. Meraktan, hasretten, sabırsızlıktan geberiyorum.

Avukat geldi. Bütün bir gün sabahtan akşama kadar şiir okuduk, konuştuk, seni sordum, yine seni sordum, yine seni sordum. Karıma deli gibi âşığım, dedim, sen zaten her zaman öyleydin, dedi ve beni bahtiyar etti.

Zeki'den mektup ve yüz lira aldım. Bu yüz lira avansmış. Parayı bir müddet sonra alacakmışız çünkü eskiden sayfa başına üç lira verdikleri halde şimdi dört lira vereceklermiş, binaenaleyh biraz daha beklersek sayfada bir lira kârımız olacakmış. Yani bir cilt için bu hesapla benim hisseye 960 lira düşecek. Şimdiye kadar avans diye 180 lira aldığımıza göre birinci ciltten 760 lira alacağımız var. İkinci cildi de bitirince ordan da 960 lira alacağım. Mamafi bütün bunlar istikbal. Şimdilik, sana, bana yollanan 100 lira avansın 80 lirasını gönderdim, 20'sini kendime alıkoydum, bakkala borcum vardı, ona verdim. Parayı, yani 80 lirayı alınca bana derhal bildir. Ha, Zeki'nin kendisi de bir haftaya kadar beni görmeye gelecekmiş.

İpek broşürlerinden şimdilik ses seda yok. Elimde başka bir küçük iş var. Beş on para alırız. Derhal onu da sana yollarım. Sandık da yola çıktı. İçinde çarşaf ve kumaş parçaları vardır.

Senin teyze kızı için 10 liraya küçük bir masa yaptırmak kabil. Yalnız masayı oraya göndermek çok zor. Ancak Birlik Ambarı'yla gönderebilirim. Posta için ayrı bir ambalaj lazım gelir ki o da dört beş lira eder, yazıktır. Velhasıl, karar sizin. Bana neticeyi bildirin, ona göre hareket edeyim.

Bizim Kemal Tahir bir kızla nişanlanmış. Kendim ve senin adına onları tebrik ettim. Fabrikada memurmuş kız ve hapisteki bir memurun akrabasıymış galiba. Kemal bu haberi sana yazmamı istiyordu, kendisi utanıyormuş anlaşılan, ben de yazıyorum işte. Bermutat her mektubunda senden bahseder ve seni olduğun gibi, yani bütün azametinle, büyüklüğünle, harikalığınla görebildiği için ben sevinirim. Ah, benim bu tarafımı bir anlasan, ka-

rıcığım. İnsan en değerli, en güzel bir fikrin, bir şeyin, bir manzaranın, bir insanın başkaları tarafından da anlaşılmasını nasıl isterse, senin de anlaşılmanı, sana saygı ve hayranlık gösterilmesini de ben öyle, aynı hisle isterim. Seni anlayamayan, sana hayran olmayan bir insanı benim sevmeme imkân yoktur. Hele bu insan Kemal gibi edebiyat yapan bir insansa ve seni de tanıyorsa, onun edebiyatta bile muvaffak olup olmayacağını ben ancak seni görüşüyle ölçerim. Sen benim her hususta mihenk taşımsın.

Burdan beş mevkuf gece duvardan aşarak kaçtılar. Birisi duvardan atlarken bacağı kırıldığı için yakalandı, ötekiler gitti gider. Yolları açık olsun. Bana ıhlamur yolla, eskilerini de, yenilerini de, yalnız ayrı ayrı torbalara koy ve torbaların üzerlerini, eski, yeni diye yaz.

Demek, sevgilim, ben seninle, küçük masanda, karşı karşıya rakı içtim. Ah, sevgilim, ah canımın içi, seninle karşı karşıya, senin odanda ve senin masanda bir kadeh, bir kadehcik rakıyı sahiden içebilmek için neler vermezdim?..

Yakında iplik alıyoruz, yine sana para yollarım. Ah, karıcığım, seni böyle sevmek ve senden böyle uzakta yaşabilmek için ne kadar kuvvetli olmak gerektiğini tasavvur edemezsin.

Ama günler geçiyor ve artık her geçen gün bizi yalnız ihtiyarlatmakla kalmıyor, hayır, bir tarafı daha var, beni sana yaklaştırıyor. Günlerin artık bizim için işlediklerine daha kuvvetle inanıyorum.

Burası da dehşetli pahalı, düşün karpuzun kilosu yirmi kuruş, bir karpuz yiyeyim desen seksen kuruştan aşağı alamıyorsun. Et, en kötüsü iki yüz kuruş. Velhasıl burda da pahalılık birden bire arttı.

Canım, ciğerim, biriciğim, senin bir evvelki mektubunu o kadar çok gün ve o kadar üst üste okudum ki ezberledim. Ve bu dünyada ezberlediğim ve hiç unutamayacağım en büyük, en güzel satırlar bunlardır.

Raşit'in çıkmasına 37 gün kaldı. Çok çok selamları var.

Ne dersen de, sen benim kadar yalnız değilsin. Bunu zaten mektuplarından da anlıyorum. Çocukların, bütün eziyetleriyle, yanında, onları istediğin zaman görüyorsun. Üzüntü ve eziyetlerine rağmen, sana yalnızlığı duyurmuyorlar ve elbetteki gitgi-

de hayatında daha derin bir yer tutuyorlar. Benim bu dünyada, bu kabilden, senden başka kimsem yok ve seni göremiyorum bile.

Akşam. Aşağıda radyo bir alaturka, uzun ve kederli şarkı söylüyor. Kafamda senden başka hiçbir şey yok. Senden böyle uzakta olup gebermemek büyük marifet. Seni ölesiye seviyorum. Mektubuma çabuk ve uzun cevap ver.

(imza)

332

(Tarihsiz)

Canımın içi karıcığım,

Ne güzel ve ne doğru yazıyorsun, elbette ki, mihverin bir gün nasıl olsa yıkılacağı ve bunun en zayıf yerlerinden birinde patlak vereceği ve hatta daha bir yığın güzel şeylerin de – ki henüz bunlar adamakıllı başlamamıştır – gerçekleşeceği malumdu, fakat bunun Mussolini'nin istifasıyla değileceğini önceden kimse katiyetle kestiremezdi ve binaenaleyh ben fani adam da böyle bir önceden bilirlik taslamış değilim, bu çeşit bir iddiam da yoktur.

Kumaşı beğendiğine ve işine yarayacağına pek memnun oldum, çarşafı ve çarşaf parçalarını da aldın mı, aynı paket içindeydiler. Onlardan bahsetmiyorsun, merak ediyorum. Sana evvelki gün 30 lira daha gönderdim onu da alıp almadığını bildir, yani iki gün önce gönderdiğim ikinci 30 lirayı. Birkaç gün sonra en aşağı 50 lira daha göndereceğim. Bunlar hep tezgâhtan çıkardığım paralardır. Bilmem sana yazdım mı, Zeki'den mektup aldım, yakında parayı alacakmış ve hatta tercüme işlerini daha yakından konuşmak üzere bana buraya gelecekmiş.

Sana yakınlarda bir çarşaf parçası daha yollayacağım. Sandıktaki eşyalarla resim biraz gecikti, eşyalarda bazı tamirat yapmak icabetti, yeniden cilalatıyorum.

Suzan'ın beni günden güne gençleşir bulması hoşuma gitti, ona de ki, bende gençleşir gördüğü şey Piraye adındaki bir

sevgiliye karşı duyduğum müthiş ve yaratıcı aşktır, yaratan aşk ihtiyarlamaz. Ah, o bunu bir öğrense, benim gibi yalnız ebediyyen genç kalmanın değil, her gün biraz daha gençleşmenin de sırrına ererdi, fakat, ne tuhaf ki bu sırra ancak çok az insan o da kırkından sonra erebilir. Ben seni her gün biraz daha çok, biraz daha dehşetli ve biraz daha rahat, biraz daha emin, biraz daha yaratıcılıkla severek gençleşiyorum.

Bugün dişimi çektirdim. Bir kök parçası.

Saçlarımı bitten değil, sıcaktan kestirdim.

Kemal Sülker'in şiirler hakkında ne dediğini öğrenmek isterdim, bilhassa o bir okuyucu sıfatıyla beni alakadar eder. Bilirsin ki ben okuyucularımın, ama okuyucum olmalarını istediğim okuyucularımın fikirlerine ehemmiyet veririm. Bu hususta bana biraz fazlaca tafsilat vermen faydalı olur.

Burda sıcaklar müthiş ve ben bitkin bir halde enes küpü gibi sızıyorum.

Ihlamurların şimdilik tazelerini gönder, kışın – eğer burda kalacak olursak – (ne tuhaf farkında olmadan bu son satırı yazmışım) eskilerini de yollarsın.

Seni hasretle kucaklarım canım, bir tanem, karıcığım.

(imza)

333

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Nezle, grip, kıyamet (kıyametten kasıt burnumdaki) sana bu mektubumu yazıyorum. İki gündür yataktaydım. Şimdi kalktım. Sana havadisler vereyim. Zeki Baştımar geldi. Konuştuk. Evvela para meselesi : Hakikaten Maarif Vekâleti eskiden tercümede üç lira verirken, şimdi dört lira veriyor. Ve biz birinci cildin parasını on beş yirmi güne kadar alacağız. Sana on güne kadar tezgâhlardan yetmiş lira kadar yollayacağım. Mamafi onun arkasından da tercüme parası yetişir. Bir yerden daha alacağım var. Burda Adliye Doktorunun bir kitabını tashih ve

temyiz ettim. Herhalde beş on lira verecek, onu da alır almaz yollarım. Para meselesinin yakın istikbali böyle. Gelelim başka bir meseleye, Zeki Baştımar aftan çok ümitli. Sonra geçen gün buraya Sıhhiye Vekili geldi, onunla birlikte şimdi parti mıntıka müfettişi ve bilmem nere mensubu olan benim eski çocukluk arkadaşım bir doktor Ahmet vardı, o da geldi. Benimle konuştu. Yakında kurtulacaksın filan gibi bir laf etti. Mamafi bütün bunları, "Yalan da olsa söyle, Tatar Ağası, hoşuma gidiyor!" kabilinden yazıyorum. Lüzumundan fazla inanmaya gelmez.

Senin sandıkları bir türlü yola çıkaramadım. Bir sandıktı, ağır diye postadan almadılar. Ben de sandıkları ikileştireceğim. Tekrar ediyorum içinde yorgan ve yatak çarşaflarıyla kumaş parçaları da vardır. Eşyanın fiyatlarına gelince : Tavlalar 7,5 lira. Bunları 6 liraya kadar verebilirsin. Dikiş kutuları 2,5 lira ve otomatik, sedefli cıgaralıklar 4,5 lira. Sen bunları sat. Kaç para ederse bana sonunda bildir. Ben o parayı burdan yollarım.

Kemal'in meselesine şaştım. Bir yanlışlık olmasın. Bu mesele hakkında malumat edinebilirsen bana bildir. Yani doğru mu, yanlış mı? Vah, vah, eğer doğruysa çok üzülürüm. Çok merak ediyorum. İhmal etme.

Gelelim gıdandan kesmen, az yemek yemen meselesine. Sakın ha! Şişmanlıyormuşsun, şişmanla. Yalnız sıhhatli ol. Sıhhatli olduktan sonra şişmanlamanda mahzur yok. Sen her halinle güzelsin. Avukat da böyle bir şey söylemişti, Piraye şişmanladım diye üzülüyor demişti. Sakın üzülme. Şişmanlık sıhhatine iyi geliyorsa, bir daha tekrar ediyorum, şişmanla. Para meselesi için de endişe etme, herhalde yakında sıkıntıdan kurtuluruz.

Sevgilim, bu seferki hastalığımda yalnız ve fasılasız seni düşündüm. Bana bir önce yazmış olduğun mektubu çıkardım, okudum da okudum. Hep rüyalarıma girdin.

Seni nasıl göresim geldi tasavvur edemezsin. Peki ama bir şey soracağım, hem de sahi soruyorum, ciddiyetle, peki, af olmazsa ben seni göremeyecek miyim, hem, mesela, bugünlerde tercüme parasını alırsak, sen ne diye af olacak mı, olmayacak mı diye bekleyeceksin, böyle şeye bel bağlanır mı, beni hiç mi göresin gelmedi? Paramız olursa gelmeyecek misin? Adeta içime dokunuyor. Demek beni özlemedi diyorum. Hele bir mektubunda : "Oraya

artık gelemem," diyordun. Suzan'ın komşusu kız buraya mı gelmiş ne? Öyle iş olur mu? Suzan'ın dalga geçtiği delikanlının dalga geçtiği kız Bursa şehrine gelmiş diye ben ne diye seni görmemek gibi haksız ve müthiş bir cezaya çarptırılayım? Yani senin anlayacağın, şunu bunu dinlemem, şekerim, sevgilim, bir tanem, elimize topluca para geçer geçmez zatı âliniz haftasında, hatta yüzde yüz, on gün sonra af olacağını bilsek bile, mütehassir zevcinizi görmeye gelirsiniz. Bu böylece malumunuz ola, sultanım.

Ha, Vedat Örfi bir roman yazmış. Şunu çok merak ediyorum. Eline geçerse bana yolla. Sonra hangi kitapları almak istiyorsan bana bildir. Sana temin edeyim.

Altın Zincir'deki muharrirle karısını bilsen ne kadar seninle bana benzetirim. Onu okurken hep kendimi muharririn yerine, seni de karısının yerine koymuştum.

Bak sana bir yemek tarif edeyim : Patlıcanı harlı ateşte pişirdikten sonra, hani şu salatasını yapmak için nasıl külde pişirirsek öyle, ama bunu külde değil kızgın ateşte öyle pişirdikten sonra, kabuğunu soy, ortadan yar, tabağa koy, üzerine tuz, kara biber ve tereyağı, çiğ tereyağı koy, ve afiyetle ye. Tam senin seveceğin bir yemek oluyor.

Çok göresim geldi seni. Bana resmini yollayacaktın. Hâlâ geliyor. Senin kaç para borcun kaldı. Şunu bana lütfen bildir.

Öf, canım seni dehşetli istiyor. Elim eline değmek şöyle dursun, sesini duysam bayılacağım.

(imza)

334

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Herhalde çarşaf ve masa örtüsü numunelerini almışsındır. Rica ederim bu mektubun eline vardığı gün bana derhal cevap vererek beni meraktan kurtar. Çünkü sana onları göndereli bir hafta oluyor. Bu mektubumu sana birinci teşrinin 18'inin gecesinde yazıyorum. Yarın ayın 19'unda postaya atarlar. Demek ki

20'sinde eline varır. Sen de bana yazdığın mektuplara lütfen ve mutlaka tarih koy.

Senin dehşetli parasız olduğunu tahmin ediyorum. Fakat elde mal var, onları belki iyi fiyatla satabiliriz diye senden gelecek cevabı bekleyerek tutuyorum. Sana bir sürpriz hazırlıyorum. Nafile nedir diye sorma. Zaten söylersem sürprizliği kalmaz.

Bir tanem,

Demek siyatik nihayet seni de yakaladı. Seninle bu işte de birleştik. Aman yalnız bu son aylarda bende müzmin bir mide hastalığı var, senin başına o gelmesin. Hınzır beni adeta iğne ipliğe çevirdi.

Aklımda fikrimde hep senin parasızlığın. Kuzum şekerim, bana şu çarşaflar hakkında çabuk cevap ver. Seni parasız bir halde üzülüyor düşünmek benim hapishane ezamı bin kat daha artırır. Sonra üstün başın da kalmamış galiba. Öyle anlıyorum. Şu tercümelerin parası da gelmedi. Velhasıl dehşetli sinirleniyorum.

Ha, bak sana bir şey söyleyeyim, tesadüf bu ya elinde, evinde yün varsa ve incecik eğirtmek istiyorsan bana yolla. Burda bir çeşit yeni çıkrıklar var gayet ince ve temiz eğiriyorlar. Kilosunu iki liraya.

Sandık meselesine gelince, bir tane yollamıştım. Ve içinde senin söylediğin gibi dikiş kutusu ve cıgaralıklar vardı. Ötekileri burda sattırdım. Yenisi de gelmedi henüz. Sonra, bilmem yazdım mı, portatif karyolayı da aldım.

Seni sevmek ve senin aşkın ibadetimdir.

Çoğu gitti azı kaldı, karıcığım, elbette artık birbirimizden bir daha ayrılmamak üzere kavuşacağız. Seninle biz her şeyimizi kaybedebiliriz, yeter ki sevgimizi ve ümidimizi kaybetmeyelim.

Bir haftadır, bana yazdığın mektupları yeni baştan ve ta Çankırı zamanından itibaren okuyorum. İnan bana belki yirmi defa devrettim. Ve senin ne büyük bir şair, ne büyük bir insan olduğunu anladım ve kendi kendime şair ve insan demekten utandım.

Seni seviyorum.

(imza)

335

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Evvela çok haklı olarak merak ettiğin şeyi söyleyeyim : Portatif karyolayı aldım. Teşekkür ederim. Sonra sandığı bugün yolladım. Alınca bildirirsin.

Ocak Çekirgesi'ni bu sene oynarlarsa senin eline bundan beş on para geçer, bu yüzden bu işe çok sevindim.

Ben müthiş bir tembellik içindeyim. Sersem sersem nefes almaktan, uzanmaktan, ıvır zıvır kitaplar okumaktan, kötü resimler yapmaktan başka bir halt ettiğim yok. Sade radyonun ajans saatlerinde birdenbire toparlanıp yaşadığımı hissediyorum.

Asabının bozukluğuna çok canım sıkılıyor. Uyku saatlarını bilhassa tanzim et. Geçenlerde bura tabibi adlisinin sinir hastalıklarına dair bir kitabını temize çektim. Orda senin yazdığın gibi sinir buhranlarından bahis var. Tıpatıp seninkine benziyor ve tedavisi için iki şey tavsiye ediyor : Uykunun intizamı ve insanın kendi kendine telkinlerde bulunması. Dışarda senin yanında olabilseydim senin bu hastalığını bir ayda geçirirdim. Ha, hiç merak etme, ben edepsiz karımdan gayet memnunum. Onun edepsizlik, şirretlik diye kendine yaptığı iftiralar, benim için, dünyanın en şirin ve sevimli hareketleridir. Kavga etmemize yahut benim kavga etmeme bundan sonra imkân ve ihtimal yoktur. Bundan dolayı müsterih ol. Sen benim başımın tacısın. Ümidim ve hayatımsın.

Raşit Kemali'nin çıkmasına on dört gün kaldı.

Tercüme parasını yakında alacağız. Mamafi ben ondan evvel sana para yollayacağım.

Ha, ıhlamurlar gelmedi. Hani gönderdim diye yazmıştın da onun için söylüyorum. Yoksa acele ettiğimden değil. İstersen daha bir müddet kalsın. Bize İmralı adasından modern çıkrık yolladılar. Burda pamuk eğirip iplik yaptıracağız, vali de daha göndermeyi vaad etti. Bakalım onlar da gelirse bizim tezgâh işi epeyce genişleyecek ve büyüyecek. Benim hesabıma göre, şimdi aldığımızın en aşağı iki, hatta üç mislini alacağız.

Gözlerinden öper, mektubunu ve kabilse ve varsa yeni bir fotoğrafını beklerim.

(imza)

336

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Mektubunu ve dört fotoğrafını aldım. Mektup geciktiği için bugün telgraf çekiyordum. Fotoğrafta ana kız birbirinize öyle benziyorsunuz ki. Seni Suzan'ı ve Mercan'ı uzun uzadıya, doya doya seyrettim. Tabii doymadım, büsbütün göresim arttı.

Gelelim Suzan meselesine :

Meseleyi lüzumundan fazla izam etme, sevgilim. Eninde sonunda orta yerde bir facia yok. Klasik seyriyle bir aşk hikâyesi var. Senin bunu anlaman lazım. Gerek Suzan'ın tereddütleri, gerek delikanlının reaksiyonları, vaktiyle başka çeşitte fakat mahiyeti bir olmak şartıyla hepimizin başından geçen şeyler. Hatta sen bile bu işte biraz annene benziyorsun. Diğer taraftan hayatta ilk seferinde bedbaht bir izdivaç yapmış bir kadın olman dolayısıyla, hele bugünkü şartlar içinde bedbaht izdivaçlarm tamiri mümkün olmayan felaketler gibi görülmemesi lazım geldiğini de pekâlâ bilirsin. Kaldı ki bunun bedbaht bir izdivaç olacağını da önceden ve her şeye rağmen ve şimdiye kadar takip ettiği seyre bakarak iddia etmek mümkün değildir. Bence, gerek senin, gerekse de Paşanın yapacağınız iş maziyi – ki bu sizden ziyade Suzan'a ait bir iştir ve o seven bir kadın kalbiyle meseleyi anlamış, affetmiştir – unutmak ve damadınıza kızınızı bahtiyar ettiği müddetçe elden geldiği kadar güler yüz göstermektir. Aksi hareketiniz, haksızlık olur ve Suzan'ı çok üzer. Ve manasızdır. Bir an kendini Suzan yerine koy, o zaman meseleyi daha başka ve daha reel ve daha aydınlık bir zaviyeden mütalaa edersin. Emcet'in Suzan'a yaptığının çok daha kötüsünü ve alçağını ben sana yaptım ve sen seven yüreğinle beni affettin. Suzan seviyor. Ve sizin soyunuz sevdiği zaman geberene kadar sever, müthiş izzeti nefis mücadeleleri yaparak,

kendi yüreklerini yiyerek ve affederek sever. Emcet'i ve Suzan'ı benim tarafımdan kucakla. İkisini de tebrik ederim. Bana birlikte bir fotoğraf çektirip yollasınlar. Piraye bir daha söylüyorum. Hiç olmazsa bu sefer, bu işte beni dinle ve diyalektik ol. Kızımız istemediği müddetçe Emcet fenaydı, kızımız istediği andan itibaren Emcet bizim için iyidir. Ve kızımızı bahtiyar ettiği müddetçe bizce mesele yoktur. Geri tarafı iki genç arasındaki sevda hikâyesinin muhtelif fasılları, satırları ve maceralarıdır. Emcet'e karşı derhal vaziyetini değiştir ki, kızının kuracağı yuvada müessir olmasın. Gâvura darılıp oruç yemekte mana yok. Mesele bu işte bir tektir : Suzan'ın bahtiyar olması. Yoksa ne senin, ne de dedesinin damat beye karşı muhabbet duyup duymamanız değil. Suzan'ın bahtiyar olması için de onun kuracağı yuvada senin faal bir rol oynaman lazımdır. Kızı bir başına bırakmak, sevdiği erkekle anasının ve dedesinin arasında bir ayrılık yaratmak hiç de doğru olmaz. Haydi hayırlısı.

Vedat Bursa'ya gelmiş, bana uğradı. Ve senin mektupta yazdığın macerayı anlattı.

Sana ben de bir fotoğrafımı yolluyorum. Ve senden daha daha fotoğraflar istiyorum. Hele sana bu yakınlarda ayrıca fotoğraf parası yollayacağım. Onunla iyi bir fotoğrafçıda büyük bir baş resmi çektirip bana yolla.

Affın olmayacağı anlaşıldı. Ve bu hapishanede benden başka herkesin üstünde berbat bir tesir yaptı. Ben zaten böyle bir şey beklemiyordum.

Raşit Kemali önümüzdeki pazar günü çıkıyor. Sana çok çok selam etmektedir.

Artık ben hapishanede bilfiil yapyalnız kalıyorum. Senin fotoğrafların ve mektupların, Kemal'lerin mektuplarıyla aylar ve yıllar geçecek. Yıllar lafında belki mübalağa var. Çünkü ölmez sağ kalırsam, yattığım kadar yatmayacağıma eminim.

Senden bir tek ricam var : Beni mektupsuz bırakma ve mektuplarının arasını uzatma. Bana yazmak için vaktin ve imkânın yoksa bir kâada "Selam" diye yaz altına imzanı atıp gönder. O da yeter.

Sana on güne kadar bir miktar para yollayacağım. Sonra bayram ertesi yine topluca para gönderebileceğim. Bizim tezgâh

işinde bazı genişlemeler yaptım. Onun ilk semeresini yakında alacağım.

Seni hasretle kucaklar, etli, kalm, kırmızı, sıcak dudaklarından öperim, sevgilim.

(imzasız)

337

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Hastalığına çok canım sıkıldı. Erenköy'de sen Suzanlarda mı kalıyorsun? Bayramı nasıl geçirdin? Ben hep seni hatırladım. Artık çalışmaya başladım yine. Tembellik geçti. Sana numunelik bir yorgan çarşafıyla bir çay masa takımı yani bir masa örtüsü ve altı peçeteden ibaret küçük bir takım yollayacağım. Bunları ya kendin, yahut başka birisiyle piyasaya bir göster, yani bu işleri satan mağazalara. Yatak çarşafını 9 liraya kadar verebiliriz, ve desenleri başka türlü de olabileceği gibi, sade yahut düz beyaz da olabilir. Çay masası takımına gelince onun da daha büyük yapılması ve desenlerinin başka türlü olması kabildir. Bu boyda beher takımı 4,5 - 5 liraya verebiliriz. Tabii toptan ve çok miktarda sipariş olursa 4 liraya kadar da verilebilir. Daha büyük boylar için fiyat değişir. Bu işle uğraş, kendin uğraşamazsan Rasih'e rica et, alakadar olsunlar. Ve bana derhal, ihmal etmeden cevap ver. Ha, eğer bu işle alakadar olamayacaksan, onu da hemen bildir, Adalet'e filan yazayım. Velhasıl, şimdi sana örnekleri çıkartmak için mektubunu bekliyorum, gönder dersen numuneyi derhal göndereceğim. Fikrin olsun diye şunu da yazayım, yukardaki fiyatla beher çarşafta 130 kuruş kazanırız, ve bir ayda iki yüzden fazla çarşaf çıkarabiliriz. Ve bu işte ortak filan olmadığı için, ayda 260 lira bir gelirin olur. Masa örtülerine gelince o boyda beher takımı 5 liraya verirsek beher takımda 160 kuruş kazanırız ve ayda üç yüz altmış takım çıkarırız ki 576 lira kâr demektir.

Dediğim gibi bu mesele hakkında bana çabuk cevap ver. Ona göre hareket edeyim.

Duyduğuma göre Ocak Çekirgesi'ni ikinci piyes olarak oynayacaklarmış. Tabii parasını sen alırsın. Ben o piyesin tutacağını sanıyorum. Ben Moskova'dayken en büyük tiyatrolardan olan Hudojestvenni Tiyatrosu'nda oynamışlardı. Zaten tercümesini de Rusçadan ve meşhur rejisör Stanislavski'nin tertibinden yapmıştım.

Temenni ederim ki bu mektubum seni çok beklemez ve sıhhatli bulur da, bana çabuk cevap verirsin.

Raşit Kemali gideli tam bir hafta oluyor. Bugün yarın ondan da mektup alırım.

Burda yapyalnız kaldım gibi bir şey. Mamafi bir iki ahbabım var. Hayat acılar içinden güzele ve iyiye, daha doğrusu ne güzel ne iyi, fakat olması gerekene doğru dev adımlarla yürüyor. Dünya gençleşirken biz fertler ölüyor ve ihtiyarlıyoruz. Ama büyük bir devirde yaşıyoruz.

Avukattan mektup aldım, sana selam ediyor. Kemal Tahir yine sana ait güzel sayfalar doldurmuş. Artık seninle konuşmak istediğim zaman onun mektuplarını çıkarıp çıkarıp okuyorum. Sen öyle meşgulsün ki benimle konuşmaya bile vaktin yok. Sitem etmiyorum. Çünkü senin her şeyden önce ana olduğunu anlıyorum.

Haydi güle güle Piraye'ciğim.

(imza)

Sana 25 lira yolladım.

Hamiş :

Yatak çarşafları perakende yani teker teker sattığın zaman 10 liradır.

Çay takımı perakende 5 lira – toptan 4,5 – daimi toptan 4

338

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Mektubun geldi. Hastalığını geçiştirdiğini bildiren son satırlara ve ta başta bir defa "Sevgilim" demene ve okuduğun romandan aldığın pasaja çocuk gibi sevindim. Dünyalar benim oldu. Şu kitabın ismini bana da yaz da ben de okuyayım. Aman kuzum ihmal etme.

Sana çarşaf, yani yorgan çarşafı ve masa örtüsü örneklerini postayla yolladım. O işi ihmal etme. Bak eğer, yorgan çarşaflarını perakende on liraya satabilirsen, sana hemen dört tane göndereyim sat ve tekmil parasını yani 40 lirayı afiyetle ye. Hatta bunları perakende daha fazlaya satmak mümkündür. Mamafi umumiyetle her iki malın toptan satışlarıyla alakadar ol.

Suzan'la kocasına şezlong yaptırmak imkânsız gibi, çünkü bir kere şezlong bezi bulmanın imkânı yok, sonra kereste yok gibi. Zaten bu yüzden Selma'nın da bir siparişini maalesef yerine getiremeyeceğim. Bunu kendisine söyle ve gözlerinden öp. Bana bir oturaklı çocuk iskemlesi ısmarlamış, marangozlara bunu yaptırmak mümkün değil. Suzan'la kocasına düğün hediyesi olarak, büyük, bir buçuk metre murabbaında bir masa örtüsü, on iki peçete ve hususi dokunmuş yatak, yorgan çarşafları filan yapalım. Velhasıl dokumacılığa ait ne istersen olur. Düşün taşın, bana bildir.

Sana kışlık kuskus, tarhana ısmarladım köye. Bir haftaya kadar gelecek. Sana derhal yollarım. Herhalde bugünlerde tercümenin parasını da artık alacağız. Ocak Çekirgesi'nin de parasını almayı ihmal etmezsin tabii.

Şöyle, sen, Suzan, Memet, Emcet, Leylâ, hep birlikte bir fotoğrafçıda yalnız kafalarınızın rötuşsuz resmini çıkartıp bana yollarsanız pek makbule geçer.

Raşit'ten mektup aldım, kendisi ve karısı sana çok çok selam ediyorlar. Benimle birlikte üç yıl yaşamış bir insanın ilk ayrılık mektubu olması dolayısıyla enteresan bulacağını sandığım için mektubu sana yolluyorum. Bir de burdan gitmeden üç gün önce bir şiir yazmıştı, saklaman için onu da yolluyorum. Ben

de artık yavaş yavaş çalışmaya başladım. Sensizlikten başkaca kederim yoktur.

Hasretle seni kucaklar mektuplarını beklerim, karıcığım.

(imza)

KOMİK HÜRRİYET

Evet
demek
demek üç gün sonra
evet
senin dediğin
"Komik ve tatlı
H Ü R R İ Y E T!"
"Cânım efendim
Üstadım benim!"

Beton, demir ve tozlu ampulleri bırakmak birtakım insanlara!

./..

Evet
bu hürriyet,
kampana, kilit gıcırtısı ve gardiyanlar
bütün bu şeyleri arkada bırakabilmek hasreti!

Fakat
sana mavi göklerin altından bakmak
seni hapishanede bırakmak!
Demirsiz ve kilitsiz,
ampulleri tozsuz ve gardiyansız bir başka nevi hapisanede
ben.
Evet
senin dediğin hürriyet.
KO-MİK!

Trenler gelir, gider
istediğin caddeye düşürebilirsin gölgeni...
. . . . .
. . . .

Hangi hürriyet?
Geç efendim
ilahi üstadım benim...

Bursa Cezaevi'nden ayrılırken
24 / EYLÜL / 943
Raşit Kemal

339

(Tarihsiz)

Masa örtülerinden büyüğü, koyu mavi renkleri olanı, kalını, senindir. Örnek olan ötekisidir. Onu bir kere peçetelerle birlikte ütüle ve öyle göster.

(imzasız)

340

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Sersemliğime şaştım kaldım. Hani bu kadar olur. Ama üzülme sana yazdığım o mektupta seni üzebilecek hiçbir şey yoktu. Zaten daha ziyade bir iş mektubuydu ve sana yolladığım şiiri Ankara'da "Sabahattin Ali, Ankara Konservatuarı Muallimlerinden" adresine göndermeni rica ediyor ve annemden haber alamadığım için ona uğramanı istiyordum. Kaldı ki sana yazdığım hiçbir mektup yüzümü kızartmaz, sana yazdığım mektuplar, yüreğimin içini olduğu gibi gösterir. Yüreğimdem ise şimdiye kadar ne ben utandım, ne de seni utandırdım. Mamafi beni bir daha bu kadar ser-

semletmek istemezsen, beni bu kadar uzun zaman mektupsuz bırakma.

Suzan'ın işi artık lüzumundan fazla şişirildi, uzatıldı ve seni üzdü. Bu bahsi kapatın ve uğraşmayın, hem değmez, hem de boşu boşuna sizi üzmüş olur.

Annem, Samiye, çocuklar, Sare Teyzem, kocası ve Seyda bana geldiler. Üç gün kaldılar. Gittiler.

Sana yarı ipek yarı pamuk lacivert bir kumaş dokudum, daha doğrusu böyle bir kumaşı müdür için dokumuştum, o sonra istemedi, bana kaldı gibi, sana yarın öbür gün öteki bez parçalarıyla birlikte göndereceğim. Bende biraz da kuskusun var. Onu da yollayacağım. Her taraftan af haberleri geliyor. Ama ben boş veriyorum. Fakat ne yalan söyleyeyim, bir yandan da yüreğim hop etmiyor değil. Haydi hayırlısı. Bu mesele hakkında İsmail Hakkı Beyin hiçbir haber duyduğu yok mu?

Sana birkaç güne kadar 25-30 lira kadar yollayabileceğim. Tercümeye harıl harıl çalışıyorum, parası için yine bir mektup yazdım hâlâ bir haber yok. Belki iki cildin parasını birden verecekler. İkinci cildi ben bir ay sonra bitiriyorum.

Seni hasretle kucaklarım, karıcığım. Ve yine ne halt edeyim, senden cevap gelsin gelmesin, haftada iki mektup göndereceğim sana, şimdilik bunu hemen postaya yetiştiriyorum, boşuna ve fazla üzülme diye.

(imzasız)

341

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, sen de herhalde benim iki gün önce yazdığım mektupla gönderdiğim 25 lirayı almışsındır. Bir iki güne kadar sana 30 lira daha ve bir haftaya kadar da 30 lira daha, yani bu hafta içinde sana topyekûn 60 lira yollayacağım.

Geçen mektubumda yazmış olduğum gibi, Sinop'a yanlışlıkla giden mektubumda münasebetsiz bir şey yoktu, yalnız, sana

yolladığım şiiri Sabahattin Ali'ye gönder, diye yazmıştım, bunu Sinop Hapishanesi müdürü okur da, manalar çıkarırsa vebali onun boynuna, çünkü biliyorsun ya, o şiir Maarif Vekâleti'nin emriyle tercüme ettiğim romana aittir ve Zeki Baştımar'dan çoktandır, mektup yazıp cevap alamadığım için, Sabahattin'e bir mektup yazmış ve Zeki'den haber almasını ve kendisine Tolstoy'dan tercüme ettiğim küçük bir şiir göndereceğimi, bunu Zeki'ye vermesini söylemiştim, ve tercüme ettiğim şiiri bir kere de sen göresin diye senin vasıtanla yollamak istemiştim. Mamafi, Sinop Müdürü babamın dostuymuş, öküzün altında buzağı aramaya kalkışacağını hiç ummuyorum. Binaenaleyh, mesele yok, üzülme, mektubum ordan iade edilir edilmez sana aynen yollarım.

*

Sana yarın altı metre kadar ipek ve iplik karışığı lacivert, senin için kostüm tayyörlük bir kumaşla, bir yatak çarşafı, yalnız bunun uçlarını püsküllet, yani ipliklerini çekip püskül püskül yap ve ör, sonra bir iki bez parçası daha yolluyorum. Alınca bildirirsin. Yağcı bugünlerde koza işi yaptığı için İstanbul'a gelemiyor, ilk gelişinde sana yağ getirecek.

*

Şu af meselesini İsmail Hakkı Beyden bir sorsana. Hani, sana kavuşmak öyle büyük bir saadet ki, sonradan uğrayacağım hayal inkisarı öyle müthiş olabilir ki, mutat usulümle, buna ben inanmıyorum.

*

Seni kucaklarım, sevgilim.

(imza)

342

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hastalığım geçti, şimdilik bir şeyim yok. Sıhhatim yerinde. Mamafi bütün dikkatime rağmen ara sıra soğuk almama senin kadar ben de şaşırıyor ve kızıyorum. İhtiyarlık.

Nizamettin'in bahsettiği iş hâlâ gelmedi. Hani bu aralık böyle bir iş gelse de, sana hemen para yollayabilsem çok sevineceğim. Maarif Vekâleti'nden, Zeki Baştımar'dan hâlâ ses seda yok. Belki, diye düşünüyorum, iki cildin parasını birden verecekler. Kendisine mektup yazdım ve ikinci cildin tercümesini on beş yirmi güne kadar bitireceğimi de sanıyorum.

İpek işinden para alamayacağız şimdilik, sana yolladığım 30 lira ve birkaç güne kadar yine göndermek üzere olduğum bir 30 lira daha tezgâhlardan ve bazı satış ameliyelerindendir.

Kumaşları aldın mı? Ben geçen sefer de yazmış olduğum gibi, sana yolladığım yani alacak yahut almış olduğun lacivert, yarı ipek, yarı iplik kumaştan kendime bir elbise yaptırdım, bir de fotoğraf çıkardım, işte yeni elbisemle çekilmiş fotoğrafımı yolluyorum. Yalnız resimde saç tuvaletim, rüzgârdan bozulmuş, hakikatte çok daha iyidir.

Af meselesine lüzumundan fazla ehemmiyet vermemekliğine sevindim. Hayal inkisarına uğramaktansa, iyi bir sürprizle karşılaşmış gibi olmak elbetteki tercih edilmelidir.

Buraya yeni bir müddeiumumi, bir baş müddeiumumi geldi. Hani vaktiyle İstanbul Tevkifhanesi'nde benim ahbabım olan bir müdür vekili Avni Bey vardı, aklına geldi mi, hani Beşiktaş Sulh Hâkimi olmuştu sonra, işte onun gayet ahbabı bir zat, ben de kendisini o vasıtayla İstanbul'dan tanıyordum, Ferhat'ın filan da dostudur, bana karşı alaka gösterdi, konuştuk. Velhasıl şimdilik kendisinden memnunum.

Kemal Sülker'i gördüğün var mı? Eğer görürsen İstanbul Maarif Müdürlüğü'nde bir ahbabı olup olmadığını sor ve bana bildir.

Sevgilim, ah sevgilim, ah sevgilim.

Ben sensiz kaldım, sen parasız kaldın. Bir milyon liram olsa, ama öyle, iktisat kanunlarına uygun olmayarak, hiç kimsenin

sırtından kazanılmamış bir milyon lira, onu sana yollasam, sen de hepsini bir günde, ama tam bir günde harcasan.

Seni seviyorum.

(imza)

343

(Tarihsiz)

Canım karıcığım

Mektubunu ve fotoğrafları aldım. Dün de senden bir mektup almış ve hemen cevabını vermiştim. Yaşadığın, oturup kalktığın, dolaşıp yattığın, yemek yediğin, düşündüğün ve okuduğun ve iş gördüğün odanın parçalarını uzun uzun seyrettim. Görebildiğim her şeyi ezberledim. Artık o eşyalar ve o duvarlar bir daha aklımdan çıkmayacaklar. Dini bütün bir Müslüman da Kâbe resminin karşısında ancak benim bu odanın fotoğrafı karşısında duyduğum heyecanı duyabilirdi.

Seni ilgilendiren her şeyin beni de derhal yürekten ilgilendirdiğini pekâlâ bildiğin ve ben bunu sana bütün hayatımız boyunca her dakika ispat ettiğim halde, bana ne diye sitem edersin? Kızımıza ait bahisle ilgilenmedim mi, sana mütemadiyen bu hususta kanaatlerimi ve düşüncelerimi yazmadım mı? Öyleyse ne diye bunu ileri sürersin, canımın içi? Eğer mektuplarımdan birinde seninle konuşamadığımdan şikâyet ediyor ve Kemal'in senden bahseden mektuplarını tekrar tekrar okuduğumu söylüyorsam, bundan niçin ters mana çıkarıyorsun? Ben seninle konuşmaya doyabilir miyim? Ben ta senin yanında dahi hasretim sana. Yahu sen âşık dilinden, âşık cefasından ve doymazlığından anlamaz mısın? Be karıcığım, be iki gözüm, nuru hayatım, ben âşığım. Şu bildiğin Ferhat, Kerem cinsinden hem âşık, hem şair. Hayatında bir ben sana âşık oldum, bak bunu göğsümü gere gere söyleyebilirim. Belki, belki değil muhakkak, seni benden önce sevenler oldu, ama sana benden önce âşık olan olmadı. İnsanın bu manada bir âşığı olması, bir gülü olması de-

mektir ki, gül de dikensiz olmaz. Âşığın sevgilisi için dikeni ise, işte bende böyle ara sıra tepen ve senin parmaklarına batan doymazlığım, divanece şüphelerim, kıskançlıklarımdır. Sen istersen bu yazdıklarımı Suzan'a oku, o beni dumanı üstünde ve filvaki benimkisiyle ölçülemezse de, ne de olsa, bir aşk içinde olduğu için ve nişanlısının kendisine âşık olduğuna katiyen emin bulunduğundan herhalde anlayacaktır. Nasıl ki, ben onu hepinizden iyi anlamışsam.

Rasih'e ve teyze kızına maalmemnuniye komisyon veririz. Yalnız mesele toptan satışı, gönderdiğim numuneye uygun yorgan çarşaflarının çok miktarda satışını teminde ve mal teslim edilir edilmez parayı almakta ve yüksek fiyatla müşteri bulmakta.

Yorgan çarşafları için toptan satışta 8,5 liradan yukarı bulacakları her fark-ı fiyatta, onlara beher çarşaf için fark-ı fiyatın yüzde yirmi beşini yahut ellisini veririz. Yani, mesela 875 kuruşa iki yüz çarşaf satarlarsa, yani plase ederlerse, fark-ı fiyat olan 25 kuruşun yüzde yirmi beşi olan 6,5 kuruştan 13 lirayı onlara veririz. Mamafi bu az gelirse ve büyük parti siparişler temin ederlerse fark-ı fiyatın yarısını dahi verebiliriz. 9 liradan üç yüz çarşaf plase etseler mesela, fark-ı fiyat beher çarşafta yarım lira eder, bunun yarısı 25 kuruş, bu da üç yüz çarşafta 75 lira eder. Yani fark-ı fiyat yükseldikçe, komisyonu da yükseltiriz. Masa örtüleri için de aynı şey.

Yahu, şu bizim Mercan'a hâlâ bir eş bulamadın mı? İki de bir aklıma geliyor ve üzülüyorum.

Sevgilim,

Her şeye rağmen bana öyle geliyor ki çoğu gitti azı kaldı. Hasretimiz çektiğimiz kadar sürmeyecek. Seni sevmek saadetimdir. Sana kavuşmak her şeyim.

Rüyalarıma giriyorsun. Parmaklarının ucundan öperim, sevgilim. Ve öperken onları bile inciteceğimden korkuyorum, benim için öyle rüya gibi, gül yaprağı ve kelebek kanadı gibi, nazik ve ince bir şey oldun. Sana kavuştuğum gün yüzüne bile

fazla bakmaktan çekineceğimi sanıyorum, olmaya ki gözlerim hoyratlıkları ve aç gözlülükleriyle yüzünü incitmesinler.

(imza)

344

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Nâzım Bey dostum, diye başlayan mektubunu aldım. Şaşırdım. Mektuba değil, hitaba. Ama mektubun sonuna gelince gözlerim yaşardı ve farkında olmayarak "Canım karıcığım" derken ve bunu boyuna tekrarlarken, belki beşincisinde kendimi yakaladım ve toparlandım. Meğerse bu esnada etraftan bana bakarlar ve deli mi oldu diye telaş ederlermiş.

Ben sana kavuşmaktan umudumu kesmiş değilim. Bilakis her geçen gün biraz daha süratle bizi birbirimize yaklaştırıyor, bir tanem.

Hastalığına çok üzülüyorum. Kendine iyi bak demekten bir şey çıkmaz. Ben çıkmalıyım ki seni iyi edeyim.

Gelelim işlerimize :

Evvela : Sana bugün yani ayın 22'sinde 45 lira yolladım. Alınca bildir. Tezgâhtan hissendir. Saniyen birkaç gün önce Suzan'a örtü yapar diye kalınca bir dokuma yollamıştım. Bu babasının tezgâhlarından ilk mütevazı düğün hediyesi. Tabii arkası gelecek. Fakat bugünlerde çocukların seni aramamalarına pek üzüldüm. Bu kadar çok mu işleri var? İnsan annesini, hem de senin gibi bir anayı ihmal eder mi?

Ha, Suzan o gönderdiğim örtüyü yıkamak icabettiği zaman ilkönce tuzlu su içine batıracak. Tuzlu suda bir müddet kalacak, sonra sıkmadan, gölge bir yere asıp kurutacak ve ondan sonra yıkayacak. Ancak bu suretle boyaların parlaklığını muhafaza edebilir. Tabii bir defaya ve ilk yıkamaya mahsus.

Sen orda peçeteler dokumasından, o incelikte ve istenirse damalı yemek ve çay sofrası takımlarının kaça alınabileceğini tahkik et ve muhtelif boyların fiyatlarını öğren. Ben iplik bu-

lurum. Sonra kalın örtü, dediğin gibi, güzel yatak örtüsü olur. Onu da boylarına göre kaça alabileceklerini ve desenlerin böyle iyi olup olmadığını da bildir.

Sen şahsen sendeki boydan yorgan çarşaflarını orda perakende kaça satabilirisin? 8 liraya ise, ben burda da onları 8'e satar parasını yollarım. Yok eğer daha fazlasına satabilirsen, sana iki üç tane göndereyim, sat.

Elbette ki çıkacağım ve elbette ki Piraaaaye diye geleceğim ve sen artık bir daha hastalanmamak üzere iyi olacaksın.

Ultraseptil aldığım yok. Bugünlerde midemden başka hastalık çekmiyorum. Onu da perhiz filan idare ediyoruz.

Seni hasretle kucaklarım sevgilim, nuru aynım karıcığım.

(imza)

345

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Oğlumdan mektup aldım. Dünyalar benim oldu. Derhal cevabını yazdım. Ayrı zarfa koydum. Kendisine verirsin.

Sana 45 lira ve Suzan'a beş metre bez yollamıştım. Alıp almadığını bildir. Sonra Ocak Çekirgesi oynamaya başladı. Muhsin'e telefon et, hakkındır, loca iste ve çocukları alıp git ve bana piyesin nasıl şey olduğunu – çünkü mevzuunu bile unuttum – ve nasıl oynadıklarını yaz. Sonra parasını almayı unutma. İstersen ben Muhsin'e yazayım, parasını sana yollasın. Ben burda, yine revirde, yeni bir odaya taşındım. Odamda tek başımayım. Öteki odamdan daha güzel çünkü önü açık, ötekisi gibi kapalı değil. Işığı ve güneşi nisbeten daha bol.

Bir aydır harıl harıl Manzaralar'a çalışıyorum. Ama çalışma tarzımda bir başkalık yaptım, ikinci kitabı bitirmeden üçüncü kitabın sonundan başladım. Sana bunu yollayacağım. Sen onu saklarsın ve sonra söyleyecek olduğum sıraya korsun. Çalışmaya başladığım için kendimden memnunum. Niçin böyle üçüncü kitabın sonunu yazdığımı merak edersen bu merakını o parçayı

okuyunca tatmin edersin. Çünkü uzun bir fasıladan sonra tekrar işe başlamak için senin yardımına ihtiyacım vardı. Her zaman ve her yerde olduğu gibi yine imdadıma yetiştin. Ne demek istedğimi ancak yazıları okuyunca anlarsın.

Sevgilim, ah sevgilim,

Bu mektubum eline geçtiği zaman odanın neresinde oturup onu okuyacaksın? Senin odanı görmedim, ve bana yolladığı fotoğrafları da pek bir şeyi belli etmiyor. Fakat sanki onun içinde yüz sene hiç dışarı çıkmadan yaşamış gibi onu tanıyorum. Çoğu gitti, azı kaldı, bir tanem. Etlerini kanatıncaya kadar sıktığın dişlerini biraz daha sık. Bazı şeyler vardır ki olmamaları imkânsızdır, belki gecikirler, aksarlar, ama eninde sonunda mutlaka gerçekleşirler. İşte senin bahtiyar olmak hakkın da böyledir. Sen bahtiyar olacaksın. Olmamana imkân yok.

Seni seviyorum bir tanem.
(imza)

346

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bunlar senin Memleketimden İnsan Manzaraları isimli kitabının üçüncü cildinin son pasajlarıdır. Birer harika olan modellerine göre tazeliklerini ve canlılıklarını bir hayli kaybettiler, sonra sırf bazı edebiyat endişeleriyle değişiklikler yapılması da zaruriydi. Kusura bakmazsın. Ve bana fikrini derhal bildirirsin.

*

Ocak Çekirgesi oynuyor. İstersen Muhsin'e ben yazayım sana loca versin ve esasen sen benim resmen vasim olduğun için parayı sana yollasın. Bu mesele hakkında beni süratle tenvir et.

*

Ben iki gündür hastaydım. Yukarda sol tarafta göz dişim apse yaptı, suratım şişti. Yarın dişçiye gideceğim.

*

Sana önümüzdeki hafta iki buçuk kilo erişte, iki buçuk kilo kuskus, iki buçuk kilo tarhana, iki kilo krame tereyağı ve bir kilo bal yolluyorum.

*

Harp ve Sulh'un birinci cildini basmışlar. Bana da göndermişler. Daha gelmedi, gelince sana yollarım. Yalnız, aslı dört cilttir, bizimkiler altı cilt üzerinden yapacaklarmış. Parayı da, yani birinci cildin hissemize düşen kısmını bir ay sonra alacağız. İkinci cildi de hemen basıyorlar. O da hazır zaten.

*

Dişim dehşetli ağrıyor, sevgilim.

Seni, oğlumu – ona yazdığım mektubu kendisine vermişsindir – kızımı, damadımı ve Mercan'ı hasretle kucaklarım.

(imzasız)

347

13 - 11 - 43

Canım karıcığım,

Evvela, hiç üzülme, o şiirlerini senden başka ne kimseye yolladım, ne de kimseye okudum. Mamafi gereken bazı değiştirilmeler yapıldığı ve sana aidiyeti yüzde yüz örtbas edildiği ve sen de izin verdiğin takdirde onları Manzaralar'ın arasında günü gelince neşredeceğiz. Ama, dediğim gibi, bu her şeyden evvel senin müsaadene bağlı, çünkü yazı senindir. Ben bazı satırlar ilave ederek onların tazeliklerini bir hayli söndürdüm

ve bundan dolayı da çok üzüldüm. Fakat ne yapalım Nâzım Hikmet sizin kadar kuvvetli şair değil, bunun için de sizin müsveddelere mal bulmuş mağribi gibi sarıldığı halde onları gerektiği gibi işleyemedi. Bunları gayet samimi yazıyorum. Çünkü o şiirlerin asılları herhangi bir edebiyat mecburiyetinin çerçevesine sığmayacak kadar harikalıdırlar. Mamafi, ne yalan söyleyeyim, benim elimden bozulmuş çıktıkları halde senin hoşuna gitmeleri bende ilk defa duyduğum bir şair gururu doğurdu. Senin yazılarını sana bozarak beğendirmek de bir marifettir.

Memet'e yazdığım ve senin ev adresine yolladığım ikinci mektubu kendisine verdin mi? Cevabını nasıl sabırsızlıkla beklediğimi tasavvur ediyor musun? Ondan ikinci mektubu alınca deliye döndüm. Canım oğlum.

Sıhhat haberini aldım, seni gören insanların gözüne alık ve dalgın bakakalıyorum.

Tercümenin bana ait olan ikinci parçası da dört gün sonra bitiyor ve tekrar doludizgin şiire başlıyorum. İçimde şiir yazmak için öyle müthiş bir istek var ki...

Adalet'ten mektup aldım, bana Ocak Çekirgesi'nin fotoğraflarını yollamış. Hoşuma gitti. Kendisine cevap verip teşekkür edeceğim.

Bize ağustos ve eylül ipliklerini vermediler. Tezgâhlar öyle duruyor. Karaborsadan iplik bulup bir şeyler yapmaya uğraşıyorum.

Sen benim dünyamsın. İşte bu kadar.

(imza)

348

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Uzun mektubunu aldım. Daha dün sana bir mektup yollamıştım. Onu aldıktan sonra hemen bu cevap da eline geçecek. Çocuklarım için yazdıkların ve gelecek çocuğum için verdiğin

vaad beni dehşetli bahtiyar etti. Sen isteyince nasıl insanı saadetten deliye döndürecek iki kelimecik yazmasını bilirsin. Evvela şu örtüler meselesini yazayım. Onların boyaları çıkmaz. Yalnız ne olur ne olmaz, hem de renkleri parlak kalsın ve hatta daha parlasın diye, ilk yıkanacakları zaman, yalnız bu ilk defaya mahsus olmak üzere, sıcak suya sokmadan önce, tuzlu soğuk suya batırıp bir müddet bırakmalı, ondan sonra çıkarıp, suyunu sıkmadan, gölge bir yere asıp kurutmalı ve sonra sıcak suda sabunla yıkamalı. Böyle yapılırsa boyalar parlar ve katiyen solmaz, birbirine karışmaz. Dediğim gibi bu yalnız bir defaya mahsus bir tedbirdir.

Sana ilk postayla on takım gönderiyorum. Gelelim perde meselesine. 130 santim eninde yapılacak perdenin metresi 3 liradan olur. Yalnız, bunun hiç olmazsa elli metresini satmayı taahhüt etmelisin ki çözgü açabileyim. Desen ve renklere gelince, dokuma aynı iş ve aynı sıklıkta olmak şartıyla, her istenen renk ve desen yapılabilir. Perde meselesi böyle. Gömleklik kumaş meselesine gelince, yine aynı sıklıkta, aynı dokumada olmak şartıyla ve bir buçuk metre eninde ve istenen desende bezin metresi 3,5 liraya çıkar. Yalnız bunun da hiç olmazsa kırk iki metresini satmayı taahhüt etmek lazım.

Gönderdiğin örnekte bez yapmak mümkündür, ama pahalıya mal olur.

Ticaret bahsi böyle. Gelelim Suzan'ın çeyizine. Kıza lazım olacak astarlık bez, yahut, sık dokuma, amerikan bezi, yahut ne bileyim ben, bu çeşit şeyler lazımsa, fakat toptan ve en çok, yani metrelerce lazım olan neyse, bana yazın da, ben burda dokutayım. Mesela patiskaya yakın bir şeyler de yapabiliriz. Velhasıl kızın uzun zaman işine yarayacak sağlam bir şey olsun. Muhsin'in mektubunu Memet götüremeyecekse, sen bari postayla yolla. Kuzum ihmal etme.

Ben şiirlere iki gün sonra başlıyorum. On güne kadar sana yine yüklüce bir parça gönderebileceğimi umuyorum. Senin son şiirlerini bu sabah yine okudum ve tuhaf şey sanki onları ilk defa okuyormuşum gibi heyecanlandım. Sağ ol, başımdan ve başımızdan eksik olma, hocacığım, ne güzel şeyler yazmışsın.

Damadıma karşı müşvik olmanı istiyorum. Zaten ben damadımla, müstakbel gelinimi çok seviyorum. Ne olursa olsun kızım ve oğlum kendilerine ve bize layık olmayan insanları seçemezler.

Rica ederim mektuplarına tarih koy. Bak benim bu mektubumun tarihi : 16 - 11 - 43

Seni sevmek, seni düşünmek, sana mektup yazmak yaşamak için elzem. Ve ben seni tanımayan insanların nasıl bahtiyar olabildiklerine şaşarım.

Öndeki, tavşan dişi gibi ayrık iki bembeyaz dişini meydana çıkartarak üst dudağından öperim sevgilim.

(imza)

349

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ne güzel, ne güzel, yaşasın benim tezgâhlar, bu vesileyle senden her gün mektup alıyorum. Mademki onlar beni bu saadete eriştiriyor, ben de ilkönce onların işiyle söze başlayayım, – ha, sana dün de bir mektup göndermiştim, evvelki gün de, onları almışsındır elbet.

Şimdi, aman karıcığım, iyice ve süratle öğrenip bana cevap ver : Elden eni 120, boyu 190 santimlik bir kişilik yatak çarşafını, yani bu boy ve ende ve şu gönderdiğim yorgan çarşaflarının tarak sıklığında bir tek yatak çarşafını, yani böyle bir çarşafın bir tanesini mi 6.5 liraya alacaklar. Eğer iş böyleyse yaşadık. Ama korkuyorum, bir yanlışlık olmasın, ve tekini değil, çiftini 6,5 liraya istemesinler. Çünkü Bursa'da yatak çarşafları çift hesabıyla satılır da ondan, soruyorum. Yok eğer bu boyda ve ende ve sıklıkta, tabii çok daha temiz iş, yatak çarşafının bir tanesine 6,5 lira vereceklerse mükemmel. Derhal, işe başlarım. Yalnız, senin dediğin gibi bir tane numune filan göndermek mümkün değildir. Çünkü bu boyda ve ende yatak çarşafları için işe başladık mı, en aşağı 27 tane çıkarmaya mecburuz. Onun için me-

seleyi iyice öğren, ve hatta rica et, Vahdettin Ağabey meseleyi dokumacı ağzıyla anlatan birkaç satır da yazsın bana. Dediğim gibi eğer dört buçuk tarakla, bir metre yirmi santim eninde ve bir metre doksan santim boyunda BİR TEK yatak çarşafına 6,5 lira veriyorlarsa ve hele yüz tane satılabilecekse zengin olduk demektir.

*

Sen elindeki o sofra takımını ve sana göndereceklerimi sat. 8, 9 liraya. Ben senin için, Suzan için, sırf size ait olmak üzere, nefis bir model hazırladım. Yakında ona başlayıp göndereceğim. Bunlar sana ve hele gelinlik kızımıza layık değildir. Ve sattıklarının parasını derhal olduğu gibi bana gönder ki, bu sermayemdir, tekrar iplik alayım. Sana kırmızı sarılardan dört tane yolluyorum. Ama dediğim gibi, eğer daha, yani bu dörtten başka on müşteri bulabilirsen, sizinkilerle birlikte onları da gönderirim.

Geçen mektubumda da yazdığım gibi, Muhsin'e mektubumu Memet götüremeyecekse, sen postayla yolla ve istersen sen de şahsen bir iki satır ilave et. Kibarlık etti oğlan bize, biz de aynı suretle mukabele etmeliyiz. Hem de, belki parayı bu suretle sana şahsen göndermeyi akıl eder.

*

Bana ıhlamur yolla. Kar dehşetli asabımı bozuyor. Sıcak birşey içmeden de edemiyorum.

*

Yeni odamı görsen pek beğeneceksin. Yalnız başımayım. Oldukça aydınlık, tertemiz bir oda. Rahatım pek yerinde. Başımı dinlemek istedim mi, kilitliyorum içerden sabahtan akşama kadar ne gelen, ne giden, oh, keyfediyorum, seni düşünüyorum.

*

Ben seni niçin bu kadar çok seviyorum, Piraye? Nasıl oluyor da bir insan başka bir insanı bu kadar çok sevebiliyor? Keramet sende mi, ben de mi?

*

Sol memenin tepesini acıtmadan ısırırım, karıcığım.

(imza)

350

29 - 11 - 43

Karıcığım,

Kuzum, bundan sonra sen de ben de mektuplarımıza mutlaka tarih koyalım.

Memet'e mektup yolladım, senin adresine ve sana yolladığım mektuplardan önce. Bana Abdülhak Hamit'in bir mısraı, Ocak Çekirgesi'nin mahiyeti ve ona söylediğim bir söz hakkında sualler sormuştu ve ben de mektubumda o suallere cevaplar vermiştim. Bu son mektubuna cevabımdı. Bu cevaplı mektup gelmedi mi? Yoksa o geldi de, ondan sonra Memet bana tekrar mektup yazdı da ben mi almadım? Rica ederim bu hususta beni süratle aydınlat.

Sonra sana örtüleri ayın on dokuzunda yollamıştım. Onlar da gelince, Kemal'in ve karısının hediyeleri de gelince, derhal bana bildir. Ben de merak etmeye başladım, oğlan da sorup durur.

Suzan'ın meselesine ne üzül, ne sevin. Kızın üzerine bu hususta herhangi bir tesir ve nüfuz yapmaktan çekin. Yirmi yaşına gelmiş bir insanın bu kadar hususi işine anası babası bile müdahale etmemelidirler kanaatındayım.

Gönderdiğin 30 lira daha gelmedi. Gelince dediğin gibi yaparım. Zaten birkaç güne kadar tercüme parasından 320 lira alacağız, mektubu geldi. Bir ay sonra da 400 lira daha gelecek. İki ay sonra da 200 lira daha. İlk gelen 320 liradan sana 280 lira

göndereceğim, 40 lirasını, burda ufak tefek borçlarım var, ona vereceğim ve Kemal'e de biraz para göndereceğim. Dediğin gibi, yağ bal da alacağım, şişmanlayacağım, güzelleşeceğim ve talihim olur da 400 lira da bir ay sonra filan gelirse onu da sana yol parası yollayıp, artık müsaademizle, yolunuzu gözleyeceğim.

Kendine pabuç almana pek sevindim, iyi ettin, karıcığım.

Postayı götürecek olan zat başıma dikilmiş bekliyor, ben de merakta kalmayasın ve benim de merak ettiğim ve sana sorduğum suallere bir an önce cevap alayım diye sözü kesiyorum. Seni ve çocuklarımı kucaklarım, karıcığım. Ihlamur pek makbule geçecek. Yağ meselesini halledeceğim.

(imza)

351

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu şimdi aldım şimdi cevap veriyorum. Emcet bana mektup yazsın, korkmasın, söyleyecek bir çift sözüm aydınlık ve umutlu sözlerdir. Ben kiminle karanlık ve umutsuz konuşmuşum ki onunla öyle konuşayım.

Annemden mektup aldım, dayım ona Meriç Beyi de yollamış. O da her taraftan söz aldığını, kanunun artık bu sefer mutlaka tatbik edileceğini söylemiş. Mamafi sen bir anama kadar gider de bu işi iyice tahkik eder bana bildirirsen, hem sen, hem ben meraktan bir parça daha kurtulmuş oluruz. Benim ümidim, meseleyi etrafıyla mütalaa ettiğim zaman, yüzde ellidir. Yani yarı yarıya. Ne fazla, ne eksik. Sen de bunu böyle görmeye alış, ne olur ne olmaz, sonra hayal inkisarına düşmeyesin. Eğer bu iş olacaksa, bir, bilemedin en fazla iki ay içinde olup biter. Hatta bizim müddeiumumiye bakarsan yılbaşını dışarda yapacağım. Ama dedim ya, fazla ümide kapılmamalı. Ben istidaları yolladım.

Daha ıhlamuru almadım, ama paket kâadı geldi. Araya bayram girdiği için alamadık.

Örtülerin parası gelince bildiririm. Yalnız, dediğim gibi, onları kaynar suda, ilk kirlendiklerinden sonra, yıkamadan önce, soğuk tuzlu suda ıslatacaklar, sıkmadan kurutacaklar sonra yıkayacaklar. Bu renklerin bozulmamasını ve daha da parlamasını temin eder. Aksi takdirde bilhassa sarı boyanın atması ihtimali vardır. Malum ya ne de olsa yerli boya.

Seni görebilmek, artık bir daha senden ayrılmamak ihtimali öyle bir şey ki, bunun hayal inkisarı artık öyle müthiş olabilir ki, bunu düşünmeye cesaret edemiyorum ve kendimi yorgunluktan bitap düşünceye kadar çalışmaya veriyorum.

Haydi hayırlısı, sevgilim. Dudaklarından öperim, bir tanem.

(imza)

352

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Artık kırk iki yaşındayım ve altı yıldır hapisteyim, yani altı yıldır senden uzak. Bunun beni ne kadar değiştirdiğini anlarsın. Binaenaleyh tevil, yalan, falan filan artık ne yaşımla, ne de sevgimle uygun düşmeyen şeylerdir.

Şimdi dinle : 150 lira geldi sana, dediler. Nereden geldiğini sordum, Sedat Bayer Beyden, dediler. Böyle bir adam tanımıyordum. Ama İpek Kooperatifi'nden olsun, masa örtüleri ve dokumalar için olsun, şurdan burdan alacağım olduğu için, herhalde öyle bir yerdendir, dedim. Bir miktar da avans yollamışlar herhalde, dedim ve parayı aldım. 130 lirasını derhal sana yolladım. Şimdi senden öğreniyorum ki parayı Vedat yollamış. Şaştım, çünkü bana bu hususta mektup dahi yazmadı. Kendisine derhal soracağım. Pamuk meselesine gelince bundan sekiz ay evvel mi ne, bilmiyorum, hani bir defa marangozlara eşya ısmarlamak için gelmişti, işte o zaman, "Sana pamuk yollayayım da işlet," dedi, "Pamuk gönder, olur," dedim. Mesele bu. Mamafi eğer Vedat bunu sekiz ay sonra cebinden bana sermaye diye yollamışsa,

iade ederim. Çünkü şimdi bu sermayeyi işletecek teknik durumda değilim. Yarın kendisine yazar sorarım. Ha, sonra para Ankara'dan geldiği için – öyle dediler, aklımın ucuna Vedat gelmedi, doğrusu. Esasen pamuk meselesini unuttum gittiydi bile. Bu hadise böyledir ve söylediklerimin hakikatına inanmazsan beni çok kırmış olursun.

Ben de, senin gibi, çıkacağımı filan düşünmüyorum. Oturmuş çalışıyorum : Çıkarsak çıkarız, çıkmazsak çıkmayız. Yolda çalıştırırlarsa, ne yapalım, onu da yaparız. Kafam ve yüreğim o kadar başka şeylerle dolu ve çalışır bir halde ki bunları düşünmeye vaktim yok.

Mektubu kısa kesiyorum.

Yarın bir tane daha yazarım. Postaya yetişsin de üzüntüm geçsin istiyorum.

Seni hasretle kucaklarım, sevgilim. Sen yine diş etlerini iyi bir doktora göster.

(imza)

353

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

İyi vallahi, sen bana para gönderiyorsun, ben sana gönderiyorum. Senden 18 lira geldi, yarın sana 270 lira yolluyorum. Tercüme parası 320 lira geldi. 50'sini alıkoydum, biraz borcum var, onu temizlerim, 270 lirasını sana gönderiyorum. Vedat'ın 150 lirası, eğer dediğin gibi kendisinin şahsen yolladığı paraysa, onun da 130'unu sana göndermiştim, bir aya kadar tercümeden 400 lira daha alacağız, ordan öderim.

Bu meseleyi sana dün yazdığım mektupta izah etmiştim.

Yağcının sana ilk yolladığı tuzlu tereyağı dört kiloymuş parasını burdan vereceğim. Teyzene yolladığı yağ iki kilodur ve kilosu 4,5 liradandır, yani 9 lira eder. İstersen teyzene daha ucuz ver, mesela 4 liradan ve bana 8 lira yollayın, ben burda 9 veri-

rim. Sana gelen yağları senin olduğu için 4 liradan fazla almıyor benden. Erişteleri beğendiğini kendisine söyledim, onu evinde yaptırmış, bulguru da öyle, ben parasını burda verdim.

Şimdi elinde şöyle 400 lira kadar bir paran var demektir, borçların da vardır, fakat ne olsa biraz işine yarar, zaten arkadan da 400 lira gelirse, Vedat'a 150 lirayı versek bile, sana en aşağı bir 200 lira daha var demektir.

Benim işten henüz bir haber yok, yalnız Harp Okulu Mahkemesine gönderilen istidayı burda kaydiye parası verilmemiş ve öteki mahkemenin karar sureti çıkartılmamış diye iade ettiler, kaydiye parasını verdim ve suret çıkarttım, bugün yolladım. Yani bu işlerden herhangi bir netice çıksa bile, daha ancak bir ay sonra filan öğreniriz. Mamafi geçen mektubumda da söylediğim gibi bunu düşünmüyorum. Kendimi kitabına verdim çalışıp duruyorum. Kitabınız büyüdükçe büyüyor, ben de korkmadan, yılmadan çalışıyorum.

Dişetlerinin hastalığı pek canımı sıktı doğrusu. Tedavi edilmemiş olmaz, ah ben dışarda olsaydım bunu mutlaka hallederdim.

Memet'ten mektup kesildi. Son mektubuma cevap alamadım.

Burası bir soğuyor, bir ısınıyor. Mamafi havaların gidişinden şikâyetçi değilim.

Çoktandır Raşit'ten mektup alamadım, meraka düştüm. Yarın da gelmezse telgraf çekeceğim.

Soba kurdurdun mu? Kömür ve odun meselen ne âlemde? Bana mutlaka bildir. Ben altı senedir, kışları mangal ateşi bile görmeden beton kutuda geçirmeye alıştım. Bana bakma, ama sen öyle değilsin, soğuğa hiç yüzün yoktur.

Bak sana burda şahsen tatbik ettiğim bir akıl vereyim. Yağ çok pahalı olduğu için, ben bir aydır yağ kullanmıyorum, sığır kemiği, bilhassa ilikli bacak tarafından, kalın kemik alıyorum ve revirin mutfağında ateş boşaldıkça bunu kaynatıyorum, gayet kuvvetli, sıhhi ve ucuz bir su elde ediyorum, bunun içine lahana, havuç, patates, kereviz yaprağı doğrayıp sabah, öğlen,

akşam içiyorum. Hem çok ucuz, hem çok gıdalı oluyor. Eğer soban yanıyorsa sen de üzerine böyle bir tencere koy ve bırak kaynasın, ara sıra çorbasını içsen bile faydası olur sıhhatine.

Orda balın kilosu kaç para? Sen bal seversin, eğer buraya nazaran pahalıysa · burda kilosu 2 lira – sana iki kilo alıp göndereyim.

Haydi güle güle karıcığım.

(imza)

354

(Tarihsiz)

Karıcığım

Yeni yılın güzel, rahat ve ümitli olsun. Çocuklarımın – damadım dahil – gözlerinden öperim. Kaynanamın ellerinden öperim. Teyzene saygılar. Selma'yı ve teyze kızlarını da kucaklarım.

Ben yeni yıla çalışarak girdim. O gece saat sabahın dördüne kadar yazı makinemin başındaydım.

Sana 270 lira yolladım, almışsındır. Vedat meselesine gelince, ona da mektup yazdım ve meseleyi sordum. Fakat seni temin ederim ki Vedat'ı aylardır görmüş değilim. Bugünlerde, yahut senin tabirinle, geçenlerde filan bana, buraya gelmiş değildir. Bana inan.

Çarşafların boyası çıkar, sana bu hususta yazmış ve böyle renkli şeyleri kaynar suya sokmadan önce, soğuk tuzlu suda bırakmak ve sıkmadan durulmasını, kurumasını beklemek ve ancak ondan sonra sıcak suda yıkamak lazımdır demiştim sanıyorum.

Kendimi sana, senin kitaba öyle bir verdim ki ve bu işe üç taraftan öyle bir başladım ki, bu hızla giderse ikinci, üçüncü kitap iki ayda biter belki. Dördüncüsü kalır, onu da gelecek seneye kadar bitiririm.

Hiçbir kitabımı bu kadar üstünde uzun uzun üstünde durarak ve böyle severek yazmadım ve bundan sonra da yazacağım yok, çünkü hiçbiri bu kadar sana ait, senin değildir.

Seni görmeyeli, sesinin işitmeyeli ne kadar çok oldu. Ve ben buna nasıl dayandım, her şeye rağmen beni görmeye, bir saat olsun yüzünü göstermeye gelmediğin için sana nasıl kızmadım şaşıyorum. Ve anlıyorum, artık sana kırılmamın imkânı yoktur, seninle bağım bütün bunların üstünde. Aramızda kırgınlık, sitem, falan filan gibi şeylerin giremeyecekleri bir bağ var. Bütün cefasına rağmen mümin bir insan Allahına nasıl kızmazsa, gücenmezse, ben de sana öyle kızamıyor ve gücenemiyorum. Aşk denilen nesnenin son mertebesine ulaştım, bahtiyarım ve senden uzakta da olsa, sen bana yüzünü göstermesen de, senin için çalışmak bana yeten bir bahtiyarlıktır. Seni seviyorum.

(imza)

355

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ben eline piyesten o kadar da para geçmeyeceğini sanmıştım. Binaenaleyh hayal sukutuna uğramadım. Borçlarını temizlemen ve odun, mangal kömürü parası artırabilmen yine de iyi. Keşke, bana 30 lira göndereceğine kendine pabuç alsaydın. Mamafi teşekkür ederim. 20'sini senin adına Kemal'e yollarım 10 lirasını da afiyetle yerim. Yakında tercümenin parasını alacağız. Mektup geldi.

Ben doludizgin çalışıyorum. Senin Manzaralar gitgide büyüyor, o büyüdükçe ben sıkıyorum dişimi, ben dişimi sıktıkça o büyüyor. Ne yapalım, kitap senin. Hani benim olsaydı, bu kadar zahmete katlanmazdım. Bazen kafam duruyor.

Dün gece korkunç bir rüya gördüm. Bana sen : "Ayrılacağım senden," diyorsun. Sebebini soruyorum. "Bu bana ait değil de, sana ait bir sır," diyorsun. "Bu bana ait sırrı söyle hiç olmazsa," diyorum, yalvarıyorum, hatta ağlıyorum. Sen ağzını açmıyorsun ve gidiyorsun. Birdenbire uyandım ve sabaha kadar uyuyamadım. Şimdi bunları yazarken bile kâbusu basıyor.

Canım karıcığım,

Sana masa örtüleri yolladım. Alıp almadığını bildir. İki Kemal'lerden de mektup aldım. İ'ler ikisi de karılarıyla birlikte ellerinden öpüyorlar.

Kemal Tahir ve karısı sana yemiş kutuları göndermişler, hele birisini Melahat, Kemal'in nişanlısı, eliyle hazırlayıp postaya vermiş. Alıp almadığını merak ediyorlar. Aldıysan yaz da onlara bildireyim.

Burda akşamları hava iyiden iyiye soğuk oluyor ve hep seni düşünüyorum. Yine bu kış üşüyeceksin diye üzüm üzüm üzülüyorum.

Sende bir sürü mektubum olacak. Onların cevapları gelir elbet.

Bana ıhlamur yolla.

Memet'in mektubuna cevapta gecikmeyeyim diye postaya yetişmek için mektubumu kısa kesiyorum. Oğlum için bu kadarcık fedakârlığa katlanabilirim.

Seni sıkı sıkı kucaklarım, karıcığım...

(imza)

Oğlumun mektubunu kendisine verirsin.

356

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Söyle Tatar ağası demiş, yalansa bile hoşuma gidiyor, hesabı, hani eğer çıkarsam, benim niyetim, birçok sebeplerden dolayı, hiç olmazsa harp bitene kadar ve eğer başka türlü hareket etmek zarureti olmazsa Bursa'ya yerleşmek, tezgâhları beşe çıkarmak, kooperatif azası da olacağımızdan, normal iplik alarak, tezgâhların sayesinde ayda iki yüz kâadı temin etmek, başımızı dinlemek, başlayıp bitiremediğim kitapları bitirmek. Mamafi dedim ya bunun gerçekleşmesi birçok şartlara bağlı. Mamafi o gün gelsin, seninle kafa kafaya verir, bir karar alırız.

Senin kaprislerin bahsine gelince, nafile gözümü korkutamazsın, ben seni yalnız annem, büyüğüm, sevgilim, karım, kardeşim, Allahım gibi değil, çocuğum gibi de severim. Kaprislerin başımın tacıdır. Yeter ki çıkayım da sen bana istediğin kadar şımar, kapris göster, körün istediği bir göz, Allah vermiş iki göz.

Bak beni korkutan ve dehşetli üzen senin diş ağrıların. Sana 130 lira yolluyorum. Bununla derhal dişlerini yaptır. Tercüme parasına gelince onu da herhalde yakında alacağız. Sana bu akşam Bay Zeki Baştımar'dan aldığım mektubu da zarfın içine koyup yolluyorum, meraktan kurtulur ve işin hangi formaliteler yüzünden geciktiğini anlarsın. İçine emniyet gelir.

Memet'ten cevap almadım.

Senin ve Suzan'ın masa örtüleriniz, biraz sabrederseniz nefasetten olacak. Yeni ve sık demir tarak aldım. Yalnız eni boyu on santim kısa olacak eskilerine nazaran. Fark etmez. Fakat dokuması harikadır. Yalnız hangi renk istediğinizi derhal yazın. Beyazla pembe mi, beyazla eflatun mu, beyazla koyu lacivert mi, velhasıl bir karesi beyaz olmak şartıyla hangi renk, yahut iki karede renkli olmak üzere hangi iki renk? Kemal Tahir'den ve karısından gelen yemiş kutularını almamana şaştım. Mektupla meseleyi tahkik ederim.

Ben şimdilik tercümeyi paydos ettim. Çünkü kendi hisseme iki kitapta düşen parçaları tercüme edip bitirdim. Öteki kitaplar içinse Zeki'yi beklemeye mecburum. Şimdi rahat rahat Manzaralar'a çalışıyorum. Sana beğendirecek şeyler yazmaya uğraşıyorum. Sevgilim, bir tanem, hani bir çıkarsam, hani sana bir kavuşursam, bir iki gün, hiç olmazsa bir iki gün, bir dakika bile, bir saniye bile, hatta uyumak için bile burnunun dibinden ayrılmayacağım. Anlamıyorsun, yani, hep yan yana oturacağız. Ve vücudunun bir tarafı mutlaka vücuduma değecek, yapışık kardeşler gibi senin anlayacağın.

Ihlamuru aldım. Sağ ol. Bol bol içiyorum. Yağcının sana yolladığı tuzlu yağ nasıldı, yani bildiğimiz yemek yağı mı, yoksa, tuzlanmış, yani bozulmasın diye sonradan tuzlanmış tereyağı mı? Bunu bana bildir, çünkü kendisi de, bu sefer yağı sana pek de güvenmediği bir adamla yolladığı için merak ediyordu. Sonra kaç kilo?

Sevgilim, dişsiz kalmak tehlikesi içindeki güzelim, sen dişsiz de şirin olursun. Üzülme, ama dişlerine baktır, bilirsin ki zaten bağırsakların iyi işlemez, bir de dişsizlikten hazımsızlığa uğrarsan halin ne olur? Şaka etmiyorum, hemen dişlerine baktır.

Mütehassirinim, bir tanem. Biliyor musun, bu sene seni ne kadar az gördüm. Bu bahtsız geçen bir senenin saadetle bitmesi ne tuhaf, ne harikulade olacak.

Her şeyim. Kucaklarım seni.
(imza)

357

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana senin kitaptan bir parça yolluyorum. Bu üçüncü cildin ikinci kısmının birinci bölümünün başlangıcıdır. Şimdi böyle parça parça çalışıyorum, sonra montaj yapınca iş kolayca bitecek. Böyle montaja hazır daha dört beş parçam var. Onları da gönderirim temize çekip. Sonra sana montaj sırasını yazarım ona göre parçaları eklersin.

Bana örtülerin kalan parasını yolladığını yazıyorsun almadım.

Dişlerinin eti ne oldu? İhmal etme kuzum.

Sana bir hafta sonra satılmak üzere dört masa örtüsü daha yollayacağım. Bunların eni boyu biraz kısadır ama dokumaları fevkaladedir. İşte sizinkileri de bu dokumayla ve bu boyda yapacağım.

Yalnız bana derhal bildir, satılığa gönderecek olduğum bu dört örtünün peçetelerinin ve kendisinin kenarlarını ötekiler gibi püsküllü mü yapayım, yoksa bastırayım mı, yoksa olduğu gibi bırakayım mı? Teyzenden yağcının parasını hemen alıp yollarsan yine aynı fiyata yağ göndeririz. Sonra, burda balın kilosu iki lira sanıyorum. İstanbul'da üç liradan fazlaymış senin yazdığına göre. Sana bir miktar bal alıp yollayacağım.

Memet'in mektubunu kendisine ver. Sonra benim Alman Faşizmi ve Irkçılığı'nı da ver oğlana, bana sorduğu bazı suallerin karşılığını orda bulur.

Haydi hayırlısıyla, karıcığım.

(imza)

358

(Tarihsiz)

Karıcığım

Senin ve Memet'in mektubunuzu bugün aldım, hemen cevap veriyorum. Evvela, hiç merak etme, senin ihtiyarlamana imkân ve ihtimal yoktur. Sen her yaşta güzeldin ve her yaşta güzel olacaksın. Güzellikle ihtiyarlık ise bir ayara gelmeyen iki şeydir. Asıl ben bu son günlerde birdenbire ihtiyarladım, yüzüm buruştu, burnum uzadı, alnım kırıştı ve şakaklarım aşağı yukarı bembeyaz oldu. Asıl sen beni beğenmeyeceksin ve senelerce bir moruğu bekledim diye, üzüleceksin, diye korkuyorum.

18 lira meselesine gelelim. Almadım. Telefonda da söylemiştim. Bu meseleyi tahkik et. Sonra yağcının 9 lira yağ parasını teyzenden alıp gönderecektin, onu da almadım.

Sana burda elime geçen bazı Türkçe tercüme romanlarla İngilizce iki mecmua yolluyorum. Alınca bildirirsin. Sana gönderdiğim parçayı okuyup beğendiğine pek memnun oldum, hele Suzan'ın da bunu okuyup canının sıkılmaması beni bir kat daha memnun etti. Çünkü o parça bir parça kederli ve belki de bundan dolayı sıkıcı diye çekiniyordum.

Ha, avukat senden müsveddeleri aldığı zaman oturmuş bir kopya almış. Bunu bana son mektubunda yazdı. Ve sana söylememi, çünkü senin yanında itimadını suiistimal etmiş bir insan durumuna düşmekten dehşetli azap çektiğini yazdı. Sen de bilmemiş ol, çünkü, "Eğer bunu yenge öğrenirse bir daha yüzüne bakamam," diyor.

Şimdi, bazı yerlerde okunan parçalar acaba onlar mı? Sonra nerelerde nasıl okunuyormuş lütfen bana malumat ver.

Sevgilim,

Ben, sevgi denilen nesnenin insanı sıhhat ve iyilik gibi bir geniş rahatlığa ulaştıran mertebesine vardımsa senin sayendedir. Sana müteşekkirim. Ne yalan söyleyeyim, şahsen senin böyle bir mertebeye ulaştığını ve ulaşacağını sanmıyorum, sen ilimleriyle amel etmeyen hocalar gibisin, yani kendin hiçbir zaman doludizgin ve uçsuz bucaksız âşık olamazsın, ama bana böyle âşık olmayı öğretir, talim ve telkin edersin. Bunu bilgisizliğe varan bir bilgiyle yaparsın, yani bunu telkin ederken böyle bir telkinde bulunduğunun farkında değilsindir. Velhasıl, ben senin sayende bahtiyar ve âşığım.

Yakında çıkıp çıkmayacağımı düşünmüyorum. Düşündüğüm bir an önce nisanın gelmesi ve sana kavuşmaktır. Nisanda gelirim diyorsun. Beklerim. Ben de senin kadar ve senin şartlarından daha ağırı içinde beklemeyi bilirim.

Sevgilim. Dudaklarından öperim.

(imza)

359

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Dün sana şiirlerle küçük bir mektup yolladım. Bugün senin mektubun geldi. Hemen cevap veriyorum. Yalnız, galiba zarf iyi yapışmadığı için tekrar kenarlarını zamklamışsın, yahut, mektubu içine makbuzu koyarken zamklamışsın birbirine yapışmış, o canım mektubu açana kadar hal oldum.

Bugünlerde senin kitaba kendimi fena halde verdiğim için dalgınlığım müthiş. 18 lirayı buldum. Almışım. Ama şimdi de 27 lirayı bulamıyorum. Sen onu bana 27 lira olarak mı yolladın yoksa başka parayla beraber aynı makbuz üzerinde 30 lira filan mı? Sonra bana bir de açıktan para göndermiştin galiba. Hani şu ilk tercüme paraları zamanında. Aklındaysa bunları bana yaz ve 27 liranın makbuzunu gönder. Beni affet, muhterem zevciniz

bunuyor. Bir de erkek ihtiyarlamaz filan diyorsun, ben hacı baba oldum gitti.

Avukatın bana büyük bir korkuyla tevdi ettiği ve senden gizli kitabın bir kopyasını aldığına dair olan sırrını sana söylemekle hata ettim. Beni mahcup etme. Senin prensibindir, kendine ait olmayan sırrı bana bile söylemezsin. Ben haltettim bana ait olan bir sırrı sana yazdım. Kuzum karıcığım, avukata kızma, yazdığı mektubu okusaydın kızgınlığın geçer ve adamcağıza acırdın. Sana karşı bu kadar saygısı olan bir insan hakkında, bu kadar insafsız davranma. Benim hatırım için. Olur mu sevgilim, olur mu benim merhametsiz diktatörüm, canımın içi, bir tanem...

Kemal Tahir yine senin için son mektubunda şöyle yazıyor : "İstanbul'un iki büyük şeyini hep hatırlıyorum. Birisi kocaman, aslan Piraye'miz, birisi dünyanın hiçbir denizine benzemeyen sahici – halbuki çok zaman yalancı gibi renklidir – denizi. Üst tarafı Mimar Sinan'ıyla bile şimdilik bana vızgelir."

Sana yolladıkları yemişleri almadığına şaşıyor. Tahkikat yaptırıyormuş. Trenlerde eşyaların çalındığı sık sık varit, diyor.

Benim sıhhatim oldukça iyi. Geceleri geç yatmak, mesela ikide, üçte, şartıyla, uyuyabiliyorum ve uykum yedi hatta sekiz saat bu suretle devam ediyor.

Yağcının 9 lirası geldi. Daha almadım. Makbuz geldi, parayı alacağım. Sana bal yolladım. Afiyetle yersin. Yalnız balı alınca bildir ki meraktan kurtulayım.

Bugünlerde hiç resim çıkartmıyor musunuz? Çıkartıyorsanız, ne olur bana da bir tane yollayın.

Son mektuplarında Suzan'la Emcet'e ait kötü haber olmadığına bakarak, fırtınanın şimdilik geçiştirildiğini umuyor ve seviniyorum.

Benim işten haber yok. Benim reel olarak beklediğim biricik haber, nisan ayının gelmesi, senin gelmen.

Güle güle sevgilim. Dudaklarından öperim.

(imza)

360

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Biraz geciken mektubunu aldım. Sana geçen mektubumda sorduklarımın hiçbirine cevap vermemişsin. Tekrarlıyorum.

1. Bundan önceki mektubun zarfı açılmış ve sonradan yapıştırılmış gibi geldi bana. Hatta tekrar zamklanırken mektup bile yapışmış içinde. Bunu sen mi yaptın?

2. Sana mektuptan önce uzun bir şiir parçası yollamıştım. Hapishaneye, 31 Marta ve o tarihte çıkmış bir sabah gazetesine dair, içinde Asri Yusuf'tan, İlyas Kaptan'dan, Peder lakaplı mahkûmdan filan bahis vardı. Onu aldın mı?

3. Sana bal yolladım. Aldın mı? Lütfen bu sorduklarıma teker teker cevap ver.

Fotoğraflarını pek beğendim, hiç olmazsa onlarda yüzün gülüyor. Seni hiç ihtiyarlamış bulmadım. Bilakis maşallah gayet genç ve sıhhatli görünüyorsun.

30 lirayı almışım. Ama 27 lirayı almamışım. Bugün postadan arattırıyorum. Neticeyi sana bildiririm.

Sana iki takım çay örtüsü, altı adet peçeteyle beheri, gönderiyorum. İki tane de, ayrı modellerde, perde filan gibi bir şeyler. Örtüleri istediğin fiyattan sat. Parası senin olsun. Perdeler de senindir. Bildiğin yerde kullanırsın.

Ben gece gündüz çalışıyorum. Günler geçiyor. Sen altı senelik yalnızlıktan bahsediyorsun, haklısın, ben de altı senedir senin kadar yalnız olduğum için, bunun ne demek olduğunu bilirim. Sen hakikaten bedbaht bir insansın. Bundan önceki mektubunda yazdığın gibi, ömrün benden evvelkini ve beni beklemekle geçti. Benim bu hususta biricik tesellim, seni kandırmamış olmaklığımdır. Hatırındadır ki daha on beş seneyi yer yemez, hayatını yeniden yapabileceğini ve bunu yaparsan sana karşı en küçük bir iğbirar bile duymayacağımı sana söylemiştim. Ben içerde altı sene hapis yattım. Kim bilir daha da ne kadar yatacağım? Sen de dışarda hapis hayatına oldukça benzeyen bir hayat sürdün. Kendi halimi bildiğim için, seni anlıyorum. Yeter ki, sen de biraz beni anla. Sözlerimden yine ters manalar çıkar-

ma, bu sadece iki dostun karşılıklı musahabeleridir. Sen de biraz beni anla, derken, sitem filan etmiyorum, yılgın filan değilim. Seni düşünmek olmasa, namusumla söylüyorum ki, daha yıllarca yatmak bana vızgelir.

Benim istidalardan henüz bir haber çıkmadı. Müdür Bey, Ziya Beye mektup yazıp sordu. Gelecek cevabı bildiririm. Şu sorduklarıma cevap vermeni bir daha rica eder gözlerinden öperim, karıcığım.

(imza)

361

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Dün sana bir mektup yolladım. Bugün bir mektubunu aldım.

Bugünkü mektubunda dünkü mektubumda sorduklarımın hepsine, birisi müstesna, cevap vermişsin.

Sana yine senin kitaptan bir parça yolluyorum. Bu bundan öncekinin devamıdır. Zaten sayfa numaralarından da belli.

Memet'in kütüphanesini artık ben burda yaptırırım da, babasıyla anasının müşterek hediyesi olur. Yalnız, eğer kabilse mimar beyimiz bana sökülüp takılması ve sevki kolay ve biçimli bir model yapıp yollasın, ölçülerini de yazsın. Bu onun ilk yapısı olur. Memet'e söyle, bana derhal şiirini yazıp göndersin. Bak haine şiir yazıyor da, şair sayılan babasına yollamıyor. Meraktan ve sevinçten geberiyorum. Benim oğlan nasıl şiir yazdı diye. Herhalde güzeldir. Kuzum bana hemen yollasın.

Emcet'le Suzan'ın işine benim de canım sıkılıyor. Ama iş bozulsa bile, Suzan bunu bir tecrübe diye kabul eder. Kızım akıllıdır. Fakat bana öyle geliyor ki zırıltı ve dırıltının sebepleri biraz da entipüften. Bilmiyorum ki, kızımın gençliği anasının gençliğine ve damadınki bizim gençliğe benziyor mu, yoksa büsbütün ayrı insanlar mı?

Müsaadenizle, resimlerinizin ikisini de grubun içinden kesip çıkardım, büyüğünü başucumdaki resimlerinizin yanına

koydum, küçüğünü de not defterime yapıştırdım. Ben artık not defterleriyle çalışıyorum. Duyduklarımı, işittiklerimi, gördüklerimi, aklıma hemen gelenleri derhal oraya not ediyorum, senin kitaba ait şeyler ekserisi. Kuzum karıcığım, bundan evvelki yazıyla bu yazıyı oku ve bana mutlaka uzun uzadıya fikirlerini yaz. Buna pek muhtacım.

Benim istida işinden haber yok. Bu uzayış, hem iyi, hem fena. Nereye çeksen olur.

Bir daha sefere sana mumlu bal gönderirim. Yağ da yollarız. Yağ parası geldi. 27 lira meselesini de hallettim. Onu da almışım. Ben bunadım vallahi.

Bir tanem, sevgilim. Her şeye rağmen yakında kavuşacağız. Dudaklarından, kanatıncaya kadar – hem istersin, hem istemezsin, bilirim – öperim.

(imza)

Paketi aldın mı?

362

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Memet'ten de mektup geldi. Emcet'in mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum. Ona söyleyecek bir çift lafım var. Hatta, ne olur Suzan da bana yazsa, bu kadar insanın derdiyle uğraşan babası, elbet ona bir akılcık verirdi. Sen onları teşvik et, bana yazsınlar, çözülmez sandıkları davalarını çözeceğimden eminim. Bu, böyle, gelelim sana vereceğim ve beni oldukça ümide düşüren önemli bir habere, istersen buna müjde de diyebilirsin. Mesele şu : Dayım anneme bir mektup yazmış ve bana göndermesi için iki tane de istida sureti yollamış. İstidalar geldi, gayet güzel, haklı ve vukuflu yazılmış, uğradığımız kanunsuzluğu birer birer kanuna dayanarak anlatmış ve iadeyi mahkeme istiyor. Yani bu iş olursa hemen çıkarım. Dayım kendiliğinden bunu bana gönderdiğine ve mektubunda istidaları bana yollasın ben takip edeceğim, dediğine göre oldukça ümit

var. Haydi hayırlısı. Hani eğer mesele önceden konuşulmuş ve prensipte anlaşılmış ise, bakarsın ki, bir aya varmaz kavuşuruz. Hayali bile içimi titretiyor. Düşün, sana kavuşacağım.

(imza)

Raşit, karısı ve kızı sana resimlerini yolladılar. Gönderiyorum. Yıldız da parmak basmış. Sen de onlara bir resmini yolla.

Memet'in mektubunu kendisine ver.

363

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Evvela şunu katiyetle söyleyeyim ki, ne anneme, ne Samiye'ye, velhasıl hiç kimseye parasızlıktan şikâyet etmedim. Buna inanmanı çok rica ederim.

Saniyen, çok sevinecek bir haber aldım : Tercümeyi beraber yaptığımız çocuktan mektup geldi, bir kaza geçirmiş, onun için bana mektup yazamamış, şimdi sıhhatteymiş, bir aya kadar Maarif Vekâleti'nden avans almamız mümkün olacakmış. Yani anlıyorsun ya, bir ay sonra sana kavuşuyorum. Artık iki bir tanımam, gelirsin, gebereceğim hasretinden be karıcığım, ne laf anlamaz insansın, ölüyorum işte senin için.

Para – 22 lira – geldi, yağcının borcunu ödedim. Sana 20 lira yolladım. Alınca bildir.

Bu gece keyifliyim. Dünya ve sen bir kat daha güzelsiniz ve benim hasretlerim dayanılamayacak kadar kuvvetlidirler. Sana bir haber daha : Şimdi benim odamda bir kanarya çifthanesi var. Kafesin çok büyüğü bir şey. İçinde üç tane kanarya, bir erkek iki dişi. Erkek benim gibi ötüyor da ötüyor. Burda çiftleşecekler. Ben bir yavru alacağım. Sabahları kanarya sesiyle uyanıyorum artık. Ama hiçbir ses senin sesin kadar güzel değildir.

Burnumun tepesinden öpmüşsün, ne olur dudaklarını biraz daha aşağıya kaydırsaydın, yanaklarımdan öpmüşsün, ne olur

biraz daha ortalasaydın. Benim dudaklarım olduğunu, incecik, obur dudaklar ve üstleri sarı bıyıklı, unutuyor musun?

(imza)

364

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Rüyana girip seni kızdırdığıma üzüldüm. Fakat rüyana girip seni kıskandırdığıma sevindim, iki bakımdan : 1. Sen de bazen bana böyle oyunlar oynuyorsun ve ben sana bunu yazdığım vakit ne hallere geldiğimi anlamıyordun, şimdi anlarsın. 2. Sen de beni rüyanda kıskanacak kadar sevmeye başladın...

Bir tanem,

İhsan'dan hiçbir haber yok. Tercümeyi beraber yaptığımız bayın da başına bir bela geldi muhakkak. Mamafi bu hususta dayımın hukuk müşavirine yazdım. Sana birkaç güne kadar aylığını yollayacağım. İpek işlerinden henüz istediğim kalitede ve ucuzlukta bir netice alamadım, ama almak üzereyim. Sana bugünlerde göndereceğim.

Osman'ın karılarından birini defettik, çünkü sarı kıza rahat vermiyordu, şimdi sarı kız rahat rahat kuluçkaya yattı, bugünlerde yavru çıkarır. Benim yavrunun erkekliği dişiliği henüz belli olmadı. Ama büyüdü, pek güzelleşti. Hani erkek çıkarsa, bir de yolunu bulursam, bir kafese koyup sana göndereceğim, şakır şakır öter başucunda benim yerime. Ben burdan onun yüreğini kendi yüreğimdekilerle doldururum ve sana her şarkı söyleyişinde benim yüreğimdekileri söylemiş olur.

Memet, Fazıl'ı da görsün, ama bir kerre de sanatoryum baş doktoruna gitsin. Bana neticeyi mutlaka bildirin. Suzan ne âlemde? Çoğu gitti azı kaldı, dişini biraz daha sıksın, harp nerdeyse biter, ben de çıkarım, ona elimle aslan gibi bir koca bulurum. Hem de iyiliğini garanti etmek şartıyla.

Ben bir saksı fesleğen aldım, yirmi beş kuruşa. Onu yetiştiriyorum. Mis gibi kokuyor. Fesleğenin kokusunda senin kokundan bir şeyler var.

Annenin, yanına geleceğine pek sevindim. Kaynanacığımın tombul ellerinden, mübarek ellerinden öperim. Benim anam da bugünlerde gelecek, mektup aldım. Tezgâh işlerinde şimdi sabit ve çıkmaz boya işiyle uğraşıyorum, henüz muvaffak olamadık, ama olacağız. Bir kerre o işi gerçekleştirdikten sonra sana pamukluları yollamaya başlarım.

Sana bugünlerde bir paket göndereceğim, içinde pek de iyi olmayan ipeklilerden parçalarla, senin peştemal ve teyzenin peştemalı vardır. Paketi gönderdiğim zaman ayrıca tafsilatlı mektup yazarım. Mamafi dedim ya asıl iyi ipekliler için daha bir hafta sabır lazım.

Seni hasretle, muhabbetle, deli ve divanecesine kucaklarım, karıcığım.

(imza)

365

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Dün sana bir mektup yolladım, akşama da senin mektubun geldi. Kaynanamın hastalığına çok, ama pek çok üzüldüm. Herhalde inme başlangıcı filan değildir, bu gibi hallerde ağrı olmazmış, burda öğrendim. Bana kaynanacığımın sağlık haberlerini muntazaman ver. Çoğu gitti azı kaldı, iyi olacak, ben de çıkacağım, onu kuş sütüyle besleyeceğim. Dünyaya senin gibi bir insan getiren kadının bahtiyar olmaması en büyük haksızlıktır. Hepimize geçmiş olsun.

Para için iki defa posta bedeli vermeyelim diye, sana satasın ve parasını alasın diye kumaşlar yollamıştım. Eğer onları satamayacaksan, bana hemen yaz, sana para göndereyim. Bu aralık yine parasız kalma.

Ben bir türlü tezgâh işlerinden kurtulup yazıya başlayamıyorum. Havalar da dehşetli sıcak, ben sıcağa gelemem. Velhasıl kendi kendimden bu aralık memnun değilim.

Yavrucuğum,

Üzülme, icabediyorsa annene yardım edelim, gereken ilaçları alalım. Velhasıl ben burdan ne yapabilirsem, yaz da yapayım.

İnce ipekliler fena olmadı, sana onlardan da numune göndereceğim.

Kafam öyle karmakarışık ki, o kadar çok sevdiğim insanların başına ardı ardına öyle çok felaketler geldi ki, kendimi şöyle bir planla toparlayıp hepsinin imdadına sırasıyla yetişemiyorum diye kendi kendime kızıyorum. Mamafi ne olursa olsun, kuvvetli ve metin bulunmamız lazım. Mademki yaşıyoruz, yaşamaya layık olmalı.

Memet'in mektubuna bu sefer de cevap veremedim. İki gün sonra derli toplu bir cevap veririm oğlana. Kuzum rica ederim kusuruma bakmasın. Babasının kafası allak bullak. Ama bir iki güne kadar düzelir.

Seni hasretle kucaklarım, canım karıcığım.

(imza)

366

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Kaynanamın sıhhatine pek üzülüyorum. Ellerinden öperim. Sen, şimdi izzeti nefis meselesini filan bir yana bırak, hatta ev halkı geldikten sonra da, annen iyi oluncaya kadar orda kal. Ona senden başka kimse bakamaz. Yahut, ne yap yap, kandır, al Çamlıca'ya götür.

Ben de bir iki gün hastalandım. Soğuk almışım. Ama artık iyileştim. Bir şeyim yok.

Zarfın içinden çıkan kumaşı, pek anlamadım. Ben sana yağcı eliyle, küçük bir gandi parçası yollamıştım. O mu? Dokuz çeşit yapalım mı diye sormuştum. Şu meseleyi bana etrafıyla yaz.

Ağustosta İstanbul'da bir sergi açılacakmış, galiba yerli mallar sergisi. Öteki hapishaneler arasında biz de iştirak edeceğiz. Ben, Kaymakçıköy İpeklileri ve Yünlüleri diye isim taktığım mallarla sergiye katılacağım.

Osman'ı ve karılarını sahibine verdim. Şimdi yeşil kafesinde bir tek yavru kaldı. Erkek. Şakır şakır ötüyor. Daha bir isim koymadım, ninesinin işleri düzeltmesini ve ona bir isim bulmasını bekliyorum. Sapsarı bir oğlan. Sabahları güneş doğarken gevezeliğe, şarkıya başlıyor ve beni uyandırıyor.

Bu sefer de araya sergi hazırlığı girdiği için yazı işi yine kaldı. Bu hale müthiş canım sıkılıyor. Fakat ne de olsa bunu da bir yoluna koyarım. Memet'in mektubunu kendisine verdin mi?

Gazetelerden okuyorum ki İstanbul gayet sıcakmış. Burası da öyle, nerdeyse insan bayılacak. Sen de, ben de sıcağı pek sevmeyiz.

Sevgilim, bir tanem. Hep rüyalarımda, yüreğimde, aklımda fikrimdesin. Dünyanın en güzel kitabını okur gibi seni düşünüyorum. Seni düşünerek geçen vakit, yeryüzünün en güzel musikisini dinlerken geçen vakte benziyor. Seni düşünmek, senin sesini, şeklini gözümün önüne getirmek en büyük saadetimdir.

Kaynanamın bir daha ellerinden öperim. Memet'in sanatoryum doktoruna muayene işi ne oldu? İhmal etmesin. Bana bu hususta da bilgi verin.

Suzan'cığımın gözlerinden öperim. Selma'ya selam.

Hasretle dudaklarından ve ellerinden öperim karıcığım.

(imza)

367

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Merak içindeyim yine. Senden mektup gecikti. Sana bir miktar ipekli yolladım. Bunlardan kalm gandinin maliyeti 7 liradır. Ötekininki 6 lira. Sat, parasını al. Mamafi istersen daha ucuza, yahut daha pahalıya da satabilirsin. Yalnız kaç paraya sattığını bana yaz ki ben burda ipek hesabına geçireyim. Mecmu satış 70-80 lira eder. Sende kalsın. Bu suretle bu aylık tahsisatınız gelmiş olur. Mamafi eğer satamazsan, bana derhal bildir ve

satamadıklarını geri gönder, sana hemen para yollayayım. Yeni, bluzluk ve gömleklik ipeklilerimiz de geldi. Bunlar güzel ve ucuz. Sana onlardan da yollayacağım.

Annem geldi. Bir hafta kaldı. Gitti. Gözleri iyice bulanık görüyor. Yakında ameliyat olacak. Üzüldüm.

Memet'ten mektup aldım. Ona yarın cevap vereceğim.

Kaynanamın tombul yanaklarından ve mübarek ellerinden öperim.

Benim uykusuzluktan başka hastalığım yok. Gıdamı çok iyi alıyorum. Annem de beni biraz zayıf buldu. Mamafi toplamaya başladım. Sütümü, yumurtamı içiyor, tereyağ bal yiyorum. Velhasıl bir prens gıdası almaktayım.

Seni çok göresim geldi. Sanki on yıl seni görmemiş, sesini duymamış gibiyim. İstanbul'a inip kendine öteberi aldın mı? İhmal etme kuzum. Bak ben senin sözünü tuttum kendime bakıyorum, sen de kendine bak.

Burda havalar birdenbire dehşetli ısındı. Oturduğum yerde zırıl zırıl terliyorum. Benim yavru erkek galiba. Şunun ismini sen koy. Mercan'a ayrıca selam ediyor.

Sevgilim, bir tanem, beni mektupsuz bırakma. Mektubun gecikti mi havasız kalmış gibi oluyorum. Bugün odamda temizlik yapacağım ve yarın senin kitaba devam ediyorum. Yaptığım her şeyin, düşündüğüm her şeyin sana ait olmasını istiyorum ve bunlar sana ne kadar ait olurlarsa o kadar bahtiyar oluyorum.

Hoşça kal sevgilim. Seni sevenlere selam.

Dudaklarından öperim.

(imza)

368

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hepimize geçmiş olsun. Kaynanacığımm hastalığını atlatmış olmasına pek sevindim. Memet'in de bir şeyi yokmuş.

Suzan'ın siniri kalıyor. Kızı gayet iyi anlıyorum, ama elden ne gelir. Aklı başında, sıhhati yerinde bir kocadan başka ilacı yok.

Ben sana 75 lira yolladım. Alınca bildirirsin. Beyoğlu'nda cezaevleri sergisi açılıyor. Oraya hazırlandığımız için sana kumaş yollayamadım. Sen sendekileri istersen satma, kullan. Sergiyi mutlaka git, gez. Suzan'ı, Memet'i de götür. Sergi müdürü Esat Adil'miş. Benim ince ipekliler pek muvaffak oldu. İsmini Kaymakçıköy İpeklileri koydum. Dokuyan ustanın köyünden kinaye. Sonra Nilüfer Tülleri, Masa Örtüleri, Perdeleri diye bir şey icat ettik. Velhasıl bu ayımı da tezgâhlar yedi bitirdi ve ben kitaba çalışamadım.

Sevgilim,

Raşit'in bir oğlu doğdu. Adını Nâzım koymuş. Sana karı koca çok çok selam ederler. Kemal Tahir de, karısı da her mektubunda ellerinden öperler. Benim kanarya isimsiz kaldı. İsim koyacaksın diye bekliyorum. Bizim burda birisi menenjitten öldü. Hastalık dehşetli de bulaşıcıymış. Bana da geçti mi, geçmedi mi diye bir hayli evhama kapıldım. Hatta dün gece kabuslar geçirdim. Şöyle doya doya, yüz yıl, bin yıl, senin burnunun dibinde, seninle baş başa, yaşamadan ölürsem rezalet olur.

İstanbul'a indiğin bir gün benim siparişleri yerine getirirsin değil mi?

Bir tanem,

Nasıl da özledim seni. Nerdeyse sırtüstü yatıp, gözlerimi yumarak yirmi dört saatte yirmi dört saat senin dalgana düşeceğim.

Beni merak etme, sütümü muntazaman içiyorum. Kendime elimden geldiği kadar değil, daha fazlasıyla bakıyorum. Sabırla, ümitle, sana kavuşacağım günü bekliyorum.

Kaynanamın ellerinden öperim. Çocuklarımı kucaklarım. Senin dudaklarından ve ellerinden öperim, bir tane sevgilim.

(imza)

369

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Kaynanacığımın sıhhati beni çok üzüyor. Ne yapsak bilmem ki!.. Üzülüp, kederlenip hiçbir şey yapamamak ne kötü... Bunu bu seferki hapisliğimde bol bol duydum.

Bizim sergi Beyoğlu'nda Lale Sineması karşısında, İstanbul Gazinosu mu ne varmış, işte orda açılıyor. Ağustosun ilk haftası içinde, mamafi ben sana açıldığı günü ve tam yerini iyice yazarım. Henüz burda bilmiyorlar. On beş gün sürecek. Gidip gez mutlaka.

İplik birdenbire dehşetli pahalandı. Böyle giderse iplikle çalışmaya imkân kalmayacak. Yün ve ipek karışığı bir tecrübe yapıyoruz. Muvaffak olursak iplik yün karışığı yerine onu kullanacağız. Olmazsa, iplik ucuzlayıncaya kadar işi durduracağız. Kooperatiften de hayır yok. Ayda topu topu bir paket iplik veriyor.

Şu tercümeden alacağımızı alabilseydik çok iyi olacaktı. Velhasıl birdenbire bu işler de sapıtmaya başladı. Mamafi nasıl olsa düzeltiriz.

Burda da havalar müthiş sıcak. Dayanılır gibi değil. Ben de, senin gibi, sıcağa dayanamam, bilirsin.

Suzan'ı mutlaka doktora götür. Artık koskoca insan oldu. Doktordan filan sıkılmak ne demek? Seni boşu boşuna üzmek istemiyorsa gitsin. Benim tarafımdan da rica et.

Seyda'dan bir mektup aldım. Dayı Paşa benim bir fotoğrafımı istiyormuş. Bu da nerden çıktı? Beni pek mi göresi gelmiş dersin?

Harbin gidişatını bir tek cümle içinde ne güzel anlatmışsın, bayıldım.

Yağcı İstanbul'a gelecek. Burdan bir isteğin var mı? Hemen göndereyim.

Artık her gece rüyamdasm. Her günümü, gece olsun ve seni rüyada göreyim diye iple çekiyorum.

Seni sevmek en büyük saadetimdir, karıcığım. Hasretin canıma tak dedi. Ama çoğu gitti azı kaldı. Uzun bir sabırdan sonra murada eren iki derviş olacağız.

Dudaklarından, ellerinden, gerdanından öperim, bir taneciğim.

Kanarya torunumuzun adını Memo koydum. Memo ötüyor. Ninesinin ellerinden öptüğünü söylüyor.

Suzan'ı, Memet'i hasretle kucaklarım.

(imza)

370

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

25 lirayı yolladım. Alınca bildir. Daha çok yollayacaktım, ama bütün sermayeyi sergideki mallara kapattık.

Mamafi yakında yine para gönderirim.

Şiirini beğendiğine pek sevindim. Senin tarafından beğenilmek en büyük saadetimdir.

Suzan'ın boynu neden tutuldu? Soğuk algınlığı filan mı? O kızcağızın da başına gelenler... İkinize de geçmiş olsun.

Sergi ayın altısında, Lale sineması karşısında bir gazino binası mı ne varmış, orda açılıyor. Kuzum, git gör.

Memo artık şakır şakır ötmeye başladı. Biraz daha büyüsün onu sana hediye edeceğim. Sana, benim namıma, benim yüreğimden öğrendiği türküleri söyler.

Mercan ne âlemde? Hâlâ bekâr, değil mi? O da benim gibi talihsiz. Ama ne de olsa senin gibi bir hanımı var.

İplik bulmak çok zorlaştı. İşi ipekle yün karışığı işlere döktük. Bakalım söktürebilecek miyiz?

Sıcaklar canıma okudu. Ter içinde bunalıyorum. Benim de, senin gibi, sıcağa hiç tahammülüm yok.

Burası galiba İstanbul'dan iyi, ben külüstür de olsa diş fırçası buldurabildim.

Harp doludizgin sonuna yaklaşıyor. Belki şahsen senin, benim faciamız da sona ermek üzeredir. Ömrümün geri kalan yıllarını senin burnunun dibinde, sana artık gık dedirtecek kadar sana yakın ve senden ayrılmaz geçireceğim.

Annemden bir mektup aldım. Bizim Dayı Paşa bir resmimi, fotoğrafımı istemiş, çıkarttım, ama daha gelmedi fotoğrafçıdan, gelince bir tanesini de sana yollarım.

Seni hasretle kucaklarım, sevgilim.

(imza)

371

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım – bu seferki kısaydı, halbuki son zamanlarda sen beni uzun mektuplara alıştırdın, ne olur beni bu saadetten mahrum etme – benim sende bir mektubum olacak, onun da cevabı herhalde yoldadır. Sana üçüncü kitabı baştan aşağı temize çekerek ve ilk tashihlerini de senin tenkitlerinden faydalanıp yaparak yolladım. Alınca bildir ve bir boş zamanında üçüncü kitabı baştan aşağı oku ve son mektubundaki güzel tenkit usulünle bana düşündüklerini yaz, bu bana hem kuvvet, hem de ders oluyor. Ha, bundan önceki mektubumda bir doğum pasajı vardı, üçüncünün sonu olacak, onun hakkında da fikrini söyle. Bir mesele daha, senin mektubuna baktım, sen orda aynen : Hafif bir sıcaklık içindeyim, diyorsun, bundan dolayı aynen bıraktım. Tahtakurusundan sonra gelen iki satır ise benim değil Doktor Faik Beyin – biraz süslü – görüşüdür. O da öyle kaldı. Öteki noksanları düzelttim, uzunlukları kısalttım. Bakalım nasıl bulacaksın? Memet'e ver, o da okusun.

Şimdi senden büyük bir ricam var. Bu ricayı aynen bu mektubumda Memet'e de yazıyorum, ana oğul bir olun babanızın bu gayet önemli ricasını yerine getirin. Mesele şu : Dördüncü kitapta harp sahneleri ve hadiseleri olacak. Memet'le bir gün, ama

hemen yakında, Beyoğlu'na inin ve bana Rusça, Fransızca, şark cephesine, garp cephesine, Afrika cephesine, Pasifik cephesine, velhasıl harp sahalarına ait ve şehirlerin bombardımanlarını filan anlatan, hatıralar, kitaplar filan bulun. Haşet'te, yahut başka bir kütüphanede, 1941 temmuzundan itibaren, Moskova'da çıkan Literatür Enternasyonal filan gibi mecmuaları da bulabilirsiniz. Kuzum bu zahmete senin kitabın için katlanın.

Sana çok yakında para yollayacağım. İşler yine ters gitti, malum ya karaborsayla iş yapıyoruz, insan bir saniyede batıyor, bir saniyede belini doğrultuyor. Biz de öyle olduk ve tekrar belimizi doğrultmak üzereyiz.

Sonra bir havadis daha var, burası iş esası üzerine kurulacakmış, yani tezgâhları bizden satın alacaklar ve idare kendisi işletecek. Bakalım, ne kadar doğru. Fakat ihtiyatlı davranmak lazım, şimdiden, tercüme için kitap aramaya başlayacağım.

Demek ki senden istediklerimi göndermiyorsun? Niçin? İnsafsızlık ediyorsun, ne olur gönder. Bana tasavvur edemeyeceğin kadar rahatlık verecekler. Ellerinden öperim, sevgilim.

(imza)

372

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ben de mektubuna cevapta geciktim. Parmağımda dolama çıktı, yazı yazamadım, ondan. Şimdi geçti. Sana evvela iyi bir haber vereyim : İpekçiler bu sene iki film çevireceklermiş. Senaryosunu, İhsan geldi, bana ısmarladı. Beherini 600 liraya pazarlık ettim. Yani iki senaryodan 1200 lira alacağız. Sen, yarın sabah İhsan'a, İpek Sineması'na telefon et, kendisinden randevu al. Ve söylediği günde git. Sana 300 lira verecek. Parayı alır almaz, doğru buraya hareket edersin. Artık lamı cimi yok. Yalnız bana önceden haber ver de, istediğin otelde yer hazırlatayım.

Memet'in hastalığına gelince, doktora gösterin. Ama, aynı evhama, aynı yaşta ben de tutulmuştum ve hatta bir de şiir yaz-

mıştım, hatırlarsın belki : "Ayağına kırk beş numro Amerikan kundurası geçirmiş bir Rodos heykeli gibiyim," diye başlar. Ben de kendimi aynı yaşta verem filan sanmıştım. Memet'inki de belki böyle bir evhamdır. Ama yine de doktora muayene ettirin.

Seni öyle göresim geldi ki, hani biraz daha gecikirsen çıldıracağım. Ve biraz daha gecikirsen beni hasretten divaneye dönmüş bulacaksın. Zaten artık resmen protesto ediyorum. İki ayda bir mutlaka geleceksin. Gelmezsen, hakkımı dünya ahret helal etmem.

Yolunu gözlüyorum, karıcığım.

Parmağım yine sızlamaya başladı. Memet'in mektubuna cevabım biraz gecikecek. Kusura bakmasın. Bir iki güne kadar ona cevap veririm.

(imza)

373

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Bilmem neden son mektubunu okuduktan sonra içime acı bir keder düştü. Leon Blum'u düşündüm akşama kadar. Ben o adamcağızı hiç sevmezdim. Ama ölümü, hele senin ağzından anlatılan ölümü, bütün günahlarını affettirdi ve ben öyle akşama kadar zorla çalıştırıldığı fabrikada ve atmış yaşını çoktan geçmiş insanın açlıktan ölümünü düşünerek mahzun mahzun dolaştım.

Devrimizi seviyorsun. Ben de öyle. Ben de yirminci asrımızı seviyorum. Seninle hep aynı şeyi severiz. Senin sevdiklerini sevdiğim için bahtiyarım.

Bizim Raşit karısını, Yıldız'ı ve Nâzım'ı (doğan oğlunun adını Nâzım koydu, biliyorsun) alıp Malatya'ya gitti. Orda fabrikada saati 25 kuruşa çalışacak. Karısı da çalışır. Zaten dokumacıdır. Mektup aldım, ellerinden öpüyorlar. Zaten bugünlerde kimden mektup aldımsa hepsi sana saygılarını ve sevgilerini

yazıyorlar : Kemal Sülker, A. Kadir, sen hepsinin gözünde olduğun gibi dehşetli büyük ve dehşetli insansın.

Sana yağcı ile bazı ince ipekli pamuklular ve bir de kalınca bir yünlü ipekli pamuklu ile bir de çevre gönderdim, elbette almışsındır.

Maarif Vekâleti'nin tercümelerini birlikte yaptığımız Bay Zeki Baştımar'dan mektup aldım. Her nedense kendisi Ankara Askeri Cezaevi'nde mevkufmuş. Alacağımızdan bir kısım aldığını ve hisseme düşen bu avansı bana göndereceğini yazıyor. Tahminen 300 küsur lira kadar bir şey edecek. Parayı yakında alırım herhalde, hemen sana yollarım. Mamafi senin bende 50 liran birikti. Bekliyorum, sergi hesapları da gelsin de hepsini birlikte yollayayım. Ama istersen yaz, 50 liranı derhal göndereyim.

Memet'ime uzun bir mektup hazırlıyorum. Biraz sabretsin. Aklım fikrim biraz karışık, şu günlerde onun mektubunu bitirir gönderirim. Memo'nun Mercan'a selamları. Ben de ellerinden öperim senin, sevgili büyük kadınım.

(imza)

Sana geçen mektubumda bir fotoğrafımı yollamıştım. Aldın mı? Bildir.

374

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Mektubunu aldım. Haydarpaşa Garı'nı ne güzel anlatıyorsun. Ben o gar hakkında binlerce satır yazdım, sen bir mektup yazdın, seninki benimkisinden iyi. Fakat bir cihet gözüme çarptı, biz Haydarpaşa Garı'ndan yola çıkarılırken hiç de aynı iyi muameleye tabi tutulmayız. İyi muameleye tabi tutulmak için galiba mutlaka ecnebi tebası olmak lazım?! Her ne hal ise...

Sana toplu parayı birkaç güne kadar göndereceğim. Sen de artık bir fırsatını bulup beni görmeye gelirsin. Gönderdiğim 75 lirayı aldın mı?

Sevgilim,

Çalışamıyorum. Ne kötü şey. Yazı yazamıyorum. Bu halim dehşetli sinirime dokunuyor. Sinirlendikçe büsbütün çalışamıyorum. Velhasıl bugünlerde, hatta bu aylarda kendimden hiç de memnun değilim. Başımda daimi bir ağırlık, münasebetsiz bir kırgınlık vücudumda. Halbuki hiç de zayıf filan değilim, bilakis son günlerde adamakıllı topladım.

Canım karıcığım. Bir tanem. Ne olur, şu 300 lirayı alınca iki günlüğüne olsun, gel. Sesini duyayım, gözümle yüzüne bakayım, o kadarı bile yetecek ve yeniden kuvvetlenip çalışabileceğim, insan olacağım.

Seni hasretle kucaklarım.

Memo ellerinden öper, Mercan'a selam eder.

İşte cıvıl cıvıl mırıldanıyor, ne zaman ben yazı makinesinde çalışsam o hemen böyle cıvıldamaya başlar... Adeta yazı makinemin sesini taklit ediyor. Öyle maskara şey...

(imza)

375

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Ben sana on gün kadar evvel, belki on gün de olmadı, 50 lira göndermiştim. Onu almadın mı? Makbuzu bende, almadınsa bildir, burdan aratayım.

Sen istersen mektubumu aldıktan sonra gel. Ne yapalım birkaç gün daha hasretine dayanırım. Yüzüme çapkın çapkın bakma. Daha ziyade banyolardan istifaden için söylüyorum. Mamafi gelmeden önce bana telgraf çek. Hem otelde yer tutarım, kalabalık olduğu için değil, ama ne olur ne olmaz, hem de seni karşılamaya hazırlanırım.

Sana dokumacılık sahasında bir sürü sürprizlerim var. İpeklilere, ekose kumaşlara – ipekli, iplik karışık – başladım. İpekliler safi ipekten gandi de olacak, ekoseler karışık.

Memet'in mektubuna yine cevap yazamadım. Zaten seninki de bu kadar olacak. Artık mektuplaşmaya tahammülüm yok. Seni görmek, sesini işitmek, saçlarına dokunmak, dudaklarının sıcaklığını duymak istiyorum.

Seni hasretle kucaklar mektubunu beklerim.

(imza)

376

8 - 5 - 44

Karıcığım

Memet'in hastalığına çok üzüldüm. Baba hapis, ana dışarda kimsesiz, kız hastalanır, bir oğlan. Ne yapalım, bütün hayatımız bir kavgadan ibaret, bu iş için de, çocuklarımızın sıhhati ve saadeti için de mücadele edeceğiz. Şimdi beni dinle :

1. Memet'in tam bir sıhhi muayenesini yaptırt. Kan, idrar tahlili ve gerek kanda, gerek idrarda tam bir tahlil. Röntgenini aldır. Memet'e bu yazdıklarımı oku. Kendi sıhhatiyle ilgilenmeyen insan hiçbir şeyle ilgilenemez. Sana ve bana küçük yaşından beri birçok işlerde nasıl şefkatle ve feragatle yardım etmişse, şimdi de kendi sıhhati için yardım etsin. Bu hususta sana, bana zorluk çıkarmak değil, bilakis kolaylık göstersin. Okumuş, akıllı bir delikanlı sıhhatinin tam bir bilançosunu yapmaya mecburdur. Bana neticeyi derhal bildirin.

2. İhsan'a senaryoyu yolladım. Sen ona tekrar telefon et, ben ona yazdım, eğer sana ilk seferinde 300 lira vermişse 200 lira daha verecek, onu al ve Memet'in sıhhati için harca. Yani bizim İhsan'dan 600 lira alacağımız vardır. Bunun 100'ünü ben burda aldım ve ipek işine yatırdım, 500'ünü sen al. Ve bu hususta da bana neticeyi bildir.

3. Sana 50 lira yollamıştım. Alıp almadığını bildir.

4. Kadınların yaş dönümü filan meselesi yok. Sen daha yaş dönümüne bir hayli uzaksın. Bütün mesele : Hayatının en fırtı-

nalı devrinde, yani çocuklarımızın çocukluktan çıkıp erginleşmeye başladıkları devirde yalnız kaldın.

5. Memet'in işini hallet. Kendi işlerini iyice düzelt. Biraz fazlaca sinemaya, konsere, gezmeye, tiyatroya filan git. Kendini biraz feraha çıkar, ondan sonra bana gelirsin. Yani burda otel odasının yalnızlığından duyacağın azaba katlanman için henüz pek zayıfsın. Beni düşünme. Böyle anlarda ben hepinizden kuvvetli ve dayanıklıyım. Sevgili memleketim, dünyam ve insanlarım için altı yıldır hapisteyim, karım ve çocuklarım için de, seni görmemek ıstırabına katlanmayı bir vazife ve hak bilirim.

6. Sırasıyla yazdıklarımı, ihmal etme, sevgilim. Hepsini yerine getir. Bana neticeleri bildir ki, sana mektupla olsun yardımım dokunabilsin.

Bir daha tekrar ediyorum. Seni gayet iyi anlıyorum. Buraya hemen gelmen senin için – bu şartlar altında – yeni bir ıstırap kaynağı olabilir. Beni, göremeyeceğin kadar uzak bir yerde, harpte, cephede filan farzet. Evvela çocuklarımızı düşünmek, sonra beni düşünmek mecburiyetindeyiz. Bu vazifemizdir. Ben babanızım. Muayyen bir yaştan sonra babalar dayanıklı olmaya ve kendilerini en sonra düşünmeye mecburdurlar. Bu mecburiyet, benim için bir azap değil, vazifesini yapan bir insanın saadetli kederidir.

Hepinizi hasretle kucaklarım.

(imza)

377

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu da telgraf sayılır. Bundan önceki kısacık mektubumda ben de bayramdan sonra gelmenin daha rahat olacağını yazmıştım, binaenaleyh bayramdan sonra yolunu gözlerim, yalnız geleceğin günü hiç olmazsa iki gün önce telgrafla bildir. Zeytinyağını aldın mı? Dört kilodur.

Seni hasretle kucaklarım, sevgilim.

(imza)

378

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, muska gibi sakladım. Ama saklamadan önce saadetimden ve bahtiyarlığımdan ağladım. İnsanların ve benim halimize üzülmen ve her şeye rağmen insanlarına ve bana güvenmen, beni, senin ve insanlarımız uğrunda çok daha iyi, daha değerli işler yapmaya, sana ve insanlarımıza layık eserler vermeye büyük bir şevkle çağırmaktadır. Ben de sana ve onlara layık olmak için çalışacağım. Aşkın gözü kör değil, Gorki'nin yazdığı gibi en iyi görendir. Sen benim için ebedi gençlik, iyilik, güzellik suyunu içip ebediyen genç, iyi ve güzel kalacaksın.

Fikret Adil'in tercüme işini Adalet bulmuş. Manon Lescaut romanını tercüme edeceğim. Kitabı da yolladılar. Yarın işe başlıyorum. Maarif Vekâleti için yapıldığından, yani Fikret bunu Maarif Vekâleti'ne yaptığından, elimize biraz topluca para geçebilecek. Halit'ten tercümeler henüz gelmedi. Fakat gelir herhalde. Ama artık nasıl olsa Manon Lescaut var. Senden bir ricam, bu kitabı çok eskiden eski harflerle Türkçeye çevirmişlerdi. Bizim kütüphanede filan olacak sanırım. Yeni harflerle de çevirmişler, ama onu istemiyorum, eski harflerle çevrilmiş nüshasını bulup bana yollarsan, çok memnun olurum, işimi kontrol bakımından kolaylaştırmış olursun.

Öteki kitaplar, harbe ait hatıralar, vesikalar filan olacaktı.

Yavrucuğum, çok rica ederim, şu müşküllerimi de hallet.

Sevgilim. Bir tanem. Saygıyla dudaklarından öperim. Bu mektubum kısa oldu. Hemen postaya yetişsin. Yoksa postasız günlere rastlayacak.

Beni mektupsuz bırakma. Bana bir kat daha kuvvet, umut ve yaratma kudreti veriyorsun.

Sana dördüncü kitabın başından ilk parçayı yolladım. Aldın mı? Sana yarın 25 lira göndereceğim.

Güle güle, sevgilim, allahaısmarladık, karıcığım.

Oğlumun, kızımın yanaklarından öperim. Memo ellerinden öper. Aşçıbaşmm selam ve saygıları.

(imza)

379

(Tarihsiz)

Sevgilim, ah sevgilim,

Mektubunu aldım. Sana 25 lira gönderdim. Sonra postayla iki işlemeli çevre, bir çift de yün çorap yolladım. Çevrelerden ince işlemelisiyle yün çorap, hani burda bir öğretmen vardı, onun karıcığının sana hediyesi. İkisine de ben bayıldım. Hele yün çorapları ayacıklarına giyersin, üşümezler. Ben yokum ki onları ısıtayım. Sonra sana dördüncü kitabının ilk pasajını da göndermiştim. Velhasıl yukardan beri sayıp döktüklerimi alıp almadığını bana bildir. Manon Lescaut'ya başladım. Eski Türkçesini de buldum. Senin göndermene lüzum kalmadı. Sen bir boş vaktinde, keyifli zamanında İstanbul'a indiğin zaman bana öteki istediğim kitapları yollarsın. Paltonu hâlâ göndermediğime pek üzülüyorum. Ama birkaç güne kadar onu da postaya verebileceğimi umuyorum.

Yeni yaşını tebrik ederim. Sen yaşlandıkça güzelliği, kadınlığı kemale eren soydansın. Bunu çocuk kandırır gibi teselli olsun diye söylemiyorum. Tesellinin üstünde akıllı olduğunu bilirim. Sadece senin hakkında kendi erkek görüşümü belirtiyorum. Senin yaşlanman ikimizi kadın ve erkek olarak ilgilendirir. Ben erkek olarak, sen dişi Piraye'yi yıllar geçtikçe olgunlaşır, güzelleşir bulmam ve senin de beni böyle görmen bu işte biricik realitedir.

Sen benim güzel ve olgun kadınımsın ve ben senin her zaman kuvvetli kalacak erkeğinim. Yaş meselesinde ancak bu mesele vardır. Çünkü aklımız, gönlümüz ve yüreğimiz, sen de bilirsin ki ihtiyarlamıyor, hatta bana öyle geliyor ki yıllar geçtikçe gençleşiyor. Sevgimiz ise bizi mezarımıza kadar götürecektir ve ihtiyarlıkla ilgisi olmayan bir şeydir.

Bak, ben altı seneyi bitirip yedinciye bastığımı sanıyordum. Sen yediyi bitirip sekize bastığımı yazıyorsun. Hangimiz haklıyız bilmem. Hangi yılda hangi ayda hapise girdiğimi sahiden unuttum.

Canım, güzelim, kızım, bir tanem. Dudaklarından hasret ve iştiha ile öperim. Her şeye rağmen günler bizimdir. Çünkü biz mesut olmaya en layık en namuslu insanlardanız. Malum ya, canımın içi Piraye'ciğim, senin şair kocan ne demiş :

seninle biz
birbirimizi
ve insanların en büyük davasını sevebildik,
– dövüştük onun uğruna –,
"yaşadık"
diyebiliriz.

Memo'nun, aşçıbaşının, yakında, birkaç güne kadar çıkacak olan Emin Beyin ve çok uzaklardaki dostlarının, Çorum'dan Kemal Tahir'in, Malatya'dan Kemal Tahir'in karısı Melahat'in, Adana'dan Raşit'in ve karısı Nuriye'nin selamları var.

Memet'ten mektup gelmedi. Yoksa o da benim destana nazire mi yapıyor? Onu, Suzan'ı, İzgen'i hasretle kucaklarım. Az daha Mercan'ı da yazıyordum. Ne tuhaf bir hafızam var felaketleri ve musibetleri tutmuyor, unutuyor, atıyor.

Ellerinden öperim PİRAYE

(imza)

380

(Tarihsiz)

Karıcığım, canımın içi,

Evvela, hepimize geçmiş olsun. Kaynanacığımm bu işi bir romatizma kriziyle atlattığına şükredelim. Ellerinden öper, büyük geçmiş olsunlar derim kaynanacığıma.

Şimdi sırasıyla işlerden konuşalım :

1. Peştemallerden ipeklisi senindir, ötekisi teyzenin.

2. Kalm gandiyi 9 liradan verebilirsin, ötekilerini 7,5 liradan vermek çok iyi olur.

3. Sipariş alırsan derhal bildir, hemen gönderelim.

4. Sana bu posta ile küçük bir gandi numunesi yolluyorum. Bu numune karelidir, düzü de olur. Ve bunu da 7,5 liradan verebilirsek çok iyi olur. Yalnız, istersen, senin teyze kızına komisyon verelim, gerek sendeki numuneleri, gerekse bu alacak olduğun son parçayı dükkâncılara filan bir göstersin, fatura da

keseriz. Mesela eğer 7,5'tan sipariş bulursa metre başında 50 kuruş bırakırız, 7'den bulursa metre başında 25 kuruş komisyon veririz. Kuzum karıcığım, bu işle ilgilen.

5. Gömleklik ince ipeklileri de bir haftaya kadar yollarım. Belki biraz daha uzar.

İş bahsi de bitti yine ikimize dönelim :

Sevgilim,

Ben kendime gayet iyi bakıyorum. Hiç üzülme. Ama sen de kendine iyi bak.

Ziya Beye Maarif'ten alacağımız para için bir mektup yolladım. Cevabı geldi. Kendisi meseleyi halledip Bursa'ya bizzat gelecekmiş. Bu aralık şu mesele halledilirse pek sevineceğim. Sonra iki gün önce Semiha geldi. Bir opera oynayacaklarmış. Cavalleria Rusticana'yı. Halkevi'nde. O işi de aldım. Biraz para da ordan geçer elimize. Velhasıl, bu iki iş bugünlerde olursa seni daha emniyetle düşünebileceğim. Parasız kalıyorsun diye üzüntüden kurtulacağım.

Havalar burda dehşetli sıcak gidiyor. O kadar ki bazen bayginlıklar geçiriyorum. Bu sıcaklardan en çok üzüldüğüm taraf senin kitabına çalışmama engel oluyor. Mamafi azmettim işe ciddiyetle koyulacağım.

Dün gece rüyama girdin. Kötü bir rüya. Kıvrandım durdum. Ve uyandığım zaman gözlerimde yaş vardı.

Seni sevmek bir saadet, ama rüyada bile kıskanmak en büyük felaketimdir. Ne yapalım, bir zaman evvel senin başına da gelen bu iş, yine kaçıncı defa bende tekerrür etti.

Piraye, demek oluyor ki, gelecek yıl bu vakitler bu güzel dünyada bir çocuğumuz daha nefes alabilecek. Kız olursa adını Piraye koyacağım. Ve mutlaka kız olmasını, tıpatıp sana benzemesini istiyorum.

Seni seviyorum, karıcığım.

Dudaklarından öperim.

(imza)

Son numune altı buçuktan bile olur. Hatta çok sipariş bulursan altıdan.

381

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubuna hem sevindim, hem ondan – tenkidin bakımından faydalandım, hem de canım sıkıldı, şu tercüme işine. Eğer bu hususta biraz daha malumatın varsa, bana şöyle bir anlatıver, ben arifim anlarım, meraktan kurtulayım. Memet kütüphanesi için model yollayacaktı, mutlaka yollasın, kütüphanesini yaptırayım oğlumun. Sinop'tan dikiş kutuları geldi. Sana göndereceğim, yalnız kaç para olduğunu yine yazmamışlar, öğreneceğim, orda satarsın, parasını bana yollarsın, ben de gönderirim. Annem Ankara'dan İzmit'e dönmüş, bir sürü akıl almaz şey yazıyor, dayım uğraşıyormuş, ama onu da Kazım Orbay'ın evine yollamış, falan filan, çok üzüldüm, kadıncağız, benim anam bu yaşında, bu gibi hiç hoşlanmadığım teşebbüslerde bulunduruluyor. Eğer, kanunsuzluğa bir son vermek istiyorlarsa, kanun yoluyla verirler, anamı süründürmekte mana yok, eğer böyle bir niyetleri yoksa kanunsuzluğun devamına göz yumacaklarsa yumsunlar, umrumda değil. Velhasıl benim anladığım bu iadeyi mahkeme talebinden şimdilik bir şey çıkacağı yok. Ben dört gözle nisanı bekliyorum. Yalnız, şimdi beni iyi dinle, belki son yazdığın şartlar içinde tercüme parasını biraz geç alırız. Mamafi sen bu hususta beni biraz daha tenvir edebilirsen, daha kesin bir şey söyleyebilirim. Ama, ne olursa olsun, sana para bulmak için dört elle tezgâhlara sarılmak lazım gelecek. Ben burda ortadan dikişli ve iki metre genişliğinde, iki buçuk metre uzunluğunda yorgan çarşafları yaparsam sen orda onları hiç olmazsa 8'er liradan satabilir misin? Sonra yatak çarşafları yollasam, bir metre yirmi santim eninde ve püsküllleriyle beraber iki metre yirmi santim boyunda, bunların bir tanesini 4 yahut 4,5 liraya satabilir misin? Sonra daha ne gibi işler yapayım ki satabilesin ve para kazanasın? Çünkü ucuza iplik bulmak ve eskisine göre daha ucuza maletmek çaresini keşfettim.

Canım karıcığım, bunlara cevap ver, parasız kalacaksın diye ödüm kopuyor, gözüme uyku girmiyor. Ne yapalım ben burda tezgâhlarla uğraşırım daha çok, sen de satış işiyle uğraşırsın. Geçinir gideriz.

Hani ben sana geçen sene beyaz bir kumaş yollamıştım ipekli değil – kalınca pamuk ipliğinden, onunla yazlık elbise yapılıyor. Onun metresini kaç paradan satabiliriz? Velhasıl sevgilim, şu tezgâh işlerinin satışıyla biraz ilgilen. Ben burda, ipekli de dahil, her çeşit bez ve kumaş yapabilirim.

Gelelim şiire. Tenkidin gayet haklı ve gayet ince. Gerçekten de bende zaman zaman fazla boyalı, parlak renklerle bazan rokokoya kaçan bir temayül vardır. Ve baştaki bebek hikâyesi biraz da öyledir. Bakalım kaldığın yerden sonrası için ne diyeceksin? Sana Sabahattin Ali'nin bir mektubunu yolluyorum. Avukatta okumuş birinci kitabı. Ne yalan söyleyeyim – istersen kız, ama nihayet ben de bütün zaaflarıyla insanım ve düşün ki altı yıldır okuyucu kütlemden uzağım. – Sabahattin'in yazdıkları hoşuma gitti.

Sevgilim, bir tanem, nisanı bekliyorum. Nisan ayında bahar ve sen varsın. Seni ne kadar zamandır görmedim.

Seni seviyorum, bir tanem.

(imza)

Sana mini mini bir gümüş hançer aldım. Bayılacaksın. İki santim boyunda. Kutularla birlikte yollarım.

382

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu hayatımın en güzel kitabı, dinlediğim en ümitli şarkı ve duyduğum en cesur menkıbe gibi dinledim ve okudum. Sana hayranım, seni sayıyorum, seni seviyorum.

Sana yeni şiirler yazdım, ama gelecek mektubumda yollayacağım, artık sana, o mektubu yazabilen insana, öyle şiir filan yollamadan önce, onların o huzura çıkmaya layık olup olmadıklarını uzun uzadıya düşünmeye mecburum.

Sana biraz kumaş dokudum ve ince ipekle karışık bezler. Sonra yün ipek karışık bir de pardösülük yapıyorum sana.

Şimdi oğlumun mektubunu getirdiler. Bir de hikâyesi var. Onu akşama okuyup yarın cevabını yazarım.

Sana işte bir sakallı fotoğrafımı yolluyorum.

Canımın içi, bir tanem,

Sana canımın içi, bir tanem demek, bu hakka, böyle bir hakka sahip olmak ne saadettir. Sana bunu bu dünyada bir ben söyleyebilirim ve bu biricik inhisarım dünyanın en büyük, en müthiş, en kudretli inhisarıdır. Senden, dünyadan, gelecek günlerden velhasıl olduğu gibi hayattan ümitliyim, bahtiyarım. Eteklerim zil çalıyor ve eteklerimde çalan zili dünyanın öbür ucundan işitmek kabil.

Suzan'ın boyun ağrısı ne oldu? Kızı doktora gösterdin mi? Ne dedi? Kaynanam nasıl? Senden bir ricada bulunsam, bir boş zamanında anama uğrasan, gözleri hakkında bana sen malumat versen, bu hususta senden başka kimselere inanamıyorum.

Güzel günlere, sevgilim. Beni evimizde bekle. Yakında kapını çalacağım. Kapımız açılacak ve artık bir daha beni dışarı bırakmamak üzere üstümüze kapanacak.

Ellerinden öperim, dudaklarından öperim.

(imza)

383

(Tarihsiz)

Sevgilim,

İyileşip ayağa kalktığını müjdeleyen mektubunu aldım, dünyalar benim oldu. Geçmiş olsun, artık bir daha hastalanma.

Kemal Tahir, Ahmet Halit'ten bir tercüme işi bulmuş, 50 lirasını bana yollamış, kendisine iade ettim. Halit'e benim için de yazmış, o da mektup gönderdi, tercüme yapmak ister miyim

diye soruyor, elbette, dedim. Kul sıkışmayınca hızır yetişmezmiş, hem Kemal'in hareketi hoşuma gitti, hem de beş on para tercümeden kazanacağız, seni ateşsiz bırakmayacağım, diye seviniyorum. Birkaç güne kadar, kitaplar gelir, tercümeye başlarız herhalde. Bakalım forma başına ne verecek?

Geçen gün Memet oğlumdan nefis, akıllı bir mektup aldım, fikirlerini çok sevdim, iftihar ettim. Ona yazdığım mektubu da kendisine verirsin. Senin paltoluk hâlâ apreden gelmedi. Dehşetli mahcubum. Ama kabahat bende değil.

Bu mektubum eline geçmeden ikinci kitabın da temizini almışsındır herhalde. Dördüncü kitaba doludizgin çalışıyorum, şimdilik, gidişata bakarsan hepsinden iyi olacak gibi.

Vaadine binlerce teşekkür ederim. Demek üç kitabı da baştan okumak cesaret ve iyiliğini gösterecek ve bana fikirlerini yazacaksın. Neden lüzumsuz tevazulara saparsın, neden dolayı senin fikirlerinin benim sanatım üzerindeki tesirini anlamamazlıktan gelirsin ve sana beğendirmek, sana layık bir kitap yazmak için sarfettiğim cehdi, kendi kendinle alay edip hiçe indirmeye çalışırsın, sevgilim? Galiba ben ömrümün sonuna kadar sana iki şeyimi bir türlü anlatamayacağım :

1. Yazılarım hakkında senin fikirlerine dehşetli ehemmiyet verdiğimi ve

2. Ben yetmiş, sen atmış yaşımıza bassak da seni horozdan bile kıskanacağımı...

Sıhhatim iyi. Bu sefer sana oyun ettim, sen hastalandın, ben hastalanmadım. Halbuki ekseriya beraber hasta oluruz, birbirimizden kilometrelerce uzakta bulunsak da.

Memo boyuna ötüyor. İrileşti, günden güne erkekleşiyor, nasip olursa bu bahar onu güvey edeceğiz. Yavrularından birisini ya sana yollarım, yahut Memo, yavrusu ve ben, üçümüz birden geliriz. Yunanistan ve Belçika ahvalini takip ediyor musun? İngiliz dostlarımızın bu iki millete nasıl kahpece oyun oynamak istediklerinin elbette farkındasm.

Birkaç güne kadar Kooperatif'ten iplik alacağız. Epeyi birikmiştir. Beş on para da ordan var demek.

Sana göndereceğim paltoluğu beğenirsen ve beğenirlerse, onun metresini 6 liradan veriyorum, haberin olsun.

Bir tanem, bu sabaha karşı rüyama girdin ve gözlerimi seninle dolu dolu açtım ve derhal yumdum kaybolmayasın diye, tekrar uyumuşum, ama keşke uyumaz olaydım, yine rüyama girdin ama birincisinde beni ne kadar bahtiyar ettinse, ikincisinde o kadar bedbaht ettin. Kabahat sende değil elbette, birinci bahtiyarlığa razı olmayan benim açgözlülüğümde.

Seni seviyorum.

Dudaklarından ve ellerinden öperim.

Bana göndereceğin kitabın sayfaları arasına vaktiyle senden istediklerimi koymayı unutma.

(imza)

384

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Stalin çok büyük ve çok bahtiyardır,
fakat Ribbentrop'la Churchill'in elini sıkması icabetti.
Ben büyük ve onun kadar bahtiyar değilim
fakat icabetmedi ve etmeyecek
cellatların elini sıkmayacak elim...

Bir hamlede, şiir miir endişesinden uzak, içimden ilk defa böyle tuluat gibi geliveren bu altı satırla mektubuna cevap veriyorum. Canın sıkılmasın. Zafer aşkın ve hayatındır. Aşk ve zafer ise dünyanın çalışan, namuslu, yurt ve dünya sever, ileri, hür insanlarının iki ismidir.

Hüseyin Cahit'e mektup yazdığımı hatırlamıyorum. Böyle bir şey oldu mu? Yoksa oldu da, kötü ve pis kokuları muhafaza edemeyen, unutan burnum gibi, bu pis hadiseyi de hafızam mı defetti?

İkinci kitabı, hele bitişini beğenmen beni ne kadar kuvvetlendirdi bu işte tasavvur edemezsin. Çünkü bilhassa bitişin istediğim kadar iyi olmadığından ürküyordum. Fakat mademki

beğendin, öyleyse içim rahat. Dördüncü kitap yıldırım hızıyla ve rahat rahat ilerliyor. Sana ilk kısmından sırayla üç parçayı yollayacağım. Bunları muntazam yazacağım, sıra takip edecek bu suretle kitap bitince elinde temiz bir kopya kalmış olacak. Hani bana bu işe yarayacak kitap yollayacaktınız? Duyduğuma göre Beyoğlu'nda Sovyetler bir kütüphane açmışlar. İstediğim kitapları ordan da tedarik mümkün.

Sana bir haber daha : Fikret Adil Manon Lescaut'yu almış maariften, bana devrediyor, kendi imzasıyla çıkacak, ama parası bizim olacak. Bu iş gerçekleşirse iyi olur. Halit'ten de tercüme gelecek. Velhasıl seni bu kış parasız bırakmayacağım.

Memo'nun kafesini boyadım. Nefis oldu. Fakat henüz kurumadı. Oğlanı misafirliğe gönderdim. İki gecelik. Aşağıda gardiyanın çifthanesine gitti, orda bir de dişi beyaz kanarya var. Bizim oğlan henüz çocuk, dişiden kaçıyor. Fakat iki gecedir adeta odam boş. Delikanlımı bir arıyorum ki, ara sıra aşağı inip kafesine bakıyorum. Bu gece son. Yarın gelecek.

Güzel günler her şeye rağmen kapımızı çalmaktadır, sevgilim. Bu hasret kıyamete kadar sürmeyecek. Zafer aşkın ve hayatındır. Senin bir adın aşk ve bir adın hayattır. Dudaklarından ve parmaklarının ucundan öperim, Piraye'ciğim, canım...

(imza)

385

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Bir haftadır oldukça izaç edici bir soğuk algınlığıyla yatıyordum. Bugün iyileştim. Merak etme bir şeyim kalmadı. Yalnız kafam biraz kazan gibi hâlâ.

Sana 200 lira yolladım. 100 lirasını tezgâhlara yatırdım, 75 de önceden yollamıştım ki almışsın. Bizim patron adaya gideceği için sermayesini aldığından, kendim 100 lira sermaye koymaya mecbur oldum.

Sana harikulade bir kumaş dokudum. Maalesef beyazdır. Artık gelecek yaz giyersin ve ben yanında olurum o zamanlar.

Yolunu dört gözle bekliyorum. Gelmeden önce mektupla ve gelirken de telgrafla bildir.

Sana çifte gelinlerinin fotoğraflarını gönderiyorum. Uzun boylusu Raşit'in, kısa boylusu Kemal'in. Raşit Malatya'ya gitmişti. Orda çektirmişler. Kemal Tahir bu resimleri gönderdiği mektupta şöyle yazıyor :

"... Piraye yengeme basma entarili köylü gelinlerinin fotoğrafiyasını takdim ederim. Raşit de sana yazdığı bir mektupta onların yanında Piraye Yengenin boş yerini yadırgadığını, koruyucu, müsamahasız, aslan yengemizin de beraber olmasını ne kadar istediğini bildirmişti. Ben bu karşılaşmayı ömrümün en güzel, en akılda tutulmaya değer sürprizi olarak saklıyorum..."

Şu : Koruyucu, müsamahasız – bilhassa bu müsamahasız – aslan yenge seni ne güzel tarif ediyor. Sen nasıl hem o kadar şefkatle koruyucu ve aynı zamanda o kadar müsamahasız ve aslan gibisindir. Şu Kemal Tahir, bazen, seni ancak benim anladığım ve benim tarif edebileceğim gibi anlayıp tarif edebilen biricik insandır. Bundan dolayı onu hem seviyor, hem kıskanıyorum adeta. İstiyorum ki seni tam anlamak ve tarif etmek inhisarı yalnız benim olsun.

Dudaklarından hasret ve umutla öper, yolunu gözlediğimi bir kere daha bildiririm.

(imza)

386

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubuna hemen cevap veriyorum. Postacı başucumda bekliyor, derhal postaya yetiştirecek.

1. Geleceğini duyar duymaz dünyalar benim oldu.

2. Cuma yahut pazartesi gelirim diyorsun. Eğer cumaya geleceksen bu mektubum eline geçmez.

3. Bana kalırsa bayramdan sonra gel. O zamana kadar Trak vapuruyla Sus vapuru tamir edilecekmiş. Ve bayram ertesi daha rahat edersin.

4. Hareket gününü, tarihiyle birlikte, iki gün önceden telgrafla bildir ki, sana otelde yer hazırlatayım. Hatta üç gün önce olursa daha iyi.

5. Bir taraftan sana bir gün önce kavuşmak için çıldırıyorum, fakat bir taraftan da bayram ertesine kal diyorum, rahat edesin, yollarda ve burda sıkıntı çekmeyesin ve rahat görüşebilelim diye. Telgrafını, üç gün önceden beklerim.

Hasret Hasret Hasret...
(imza)

387

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İstanbul'a hoşgeldin. Sen gittin burda yağmurlar başladı. Hava kasvetli ve ıslak. İçimde bir tuhaf üzüntü. Bu sabah çok erken kalktım, sana bu mektubu yazıyorum. Memo cıvıldıyor. Sabahleyin yatakta gözü açık kötü rüyalar gördüm. Bugünden itibaren çalışmaya başlıyorum. Dün gece öğretmenin karakalem bir portresini yaptım. Fena olmadı. Bu ilk karakalemim.

Havalar ıslanınca benim de belimde siyatik ağrısı başladı. İnceden inceye. İç çamaşırlarını değiştirmeli, yünlülere sarınmalı. Sen odunsuz ve kömürsüzsün. Buna da dehşetli canım sıkılıyor. Ha, sana bir şey soracağım, gayet mühimdir, rica ederim cevabını ihmal etme : "Yeni Adam" mecmuasında yazı yazan ve resim yapan Resai Eriş diye birisi var. İsmail Hakkı Beyin ahbaplarından. Herhalde Çamlıca'ya gelmiştir. Bu adam hakkında bana malumat ver. Adını bir daha yazıyorum : Resai Eriş. Seni tanıdığını kuvvetle sanıyorum. Selma da tanıyacak.

Senin ipekli-pamuklu kışlıklara bu hafta başlayacağım, on beş güne kadar yollarım.

Memet'e bu hafta içinde destan gibi bir mektup yazıp göndereceğim. Suzan'ın ve İzgen'in ve Leylâ'nın gözlerinden öperim. Seni de hasretle kucaklarım, karıcığım.

Sana Aşçıbaşı da bir mektup yazdı onu da zarfa koyuyorum. Güzel günlere, güzel ve iyi günlere...

(imza)

388

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sabırsızlıkla, iştiyakla, hasretle beklediğim mektubun geldi. Hasretim ve sabırsızlığım bir kat daha artarak okudum.

Yollarda çektiğin sıkıntılara üzüldüm. Sen gittin gideli ben başımı kapıdan dışarı bile çıkarmadım. Seni gördüğüm yerleri sensiz görmek bana azap oluyor.

Tavsiyelerini yerine getiriyorum. Her gün yarım kilo süt içiyor bir hayli tereyağı ve marul yiyorum. Beyinleri henüz bulduramadım, ama bulduracağım ve bir daha sefer gelişinde beni göbekli bulacaksın.

Peştemalların iyi olmadığını zaten biliyordum. Teyzenden af dilerim ve ilk fırsatta, ona uzun ve iyi bir peştemal gönderirim. Sana ipekli bir peştemal dokudum. Ama bunun da boyu anlaşılan kısa gelecek. İstersen şal gibi de kullanabilirsin. Beyaz ve çok açık cam göbeği desenli. İpekli kumaşları yapıyoruz. Şimdikiler çok sağlam ve temiz, fakat çok pahalıya maloluyor : Metresi 8 liraya. Daha ucuzlarını da yapmaya çalışacağım.

Sevgilim, bir tanem, saçlarım sen gittikten sonra büsbütün ağardı, fakat yüreğimin başında bir tek beyaz leke yok, delikanlı ve taptaze ve seninle dolu. Artık bu iki üç ay içinde senin kitabın ikinci ve üçüncü ciltlerini bitirmeye karar verdim, bana bir daha tembel demeni istemiyorum.

Kuzum karıcığım, bana bir diş fırçası yolla. Burda 125 kuruşa bir tane aldırdım, iki gün geçmeden tüyleri dökülmeye başladı. Sonra şu benim mürekkepli kaleme de lastik taktırt. Kendine

öteberi almak için İstanbul'a indiğin zaman bu angaryalarımı da yaparsın artık.

Havalar sen gittikten sonra burda da yağışlı oldular. Şimdi sabahın saat sekizi sana bu mektubu yazarken dışarda puslu, bedbin bir hava inceden inceye çiseliyor. Kanaryam kafesinde ötüyor. Aşçıbaşı mutfakta odun kırıyor, uzaktan uzağa tezgâhların mekik sesleri geliyor. Sen belki bu saatte mışıl mışıl uyuyorsundur, yahut nezlen devam ediyordur, başın ağrıyordur, yatakta henüz uyanmışsındır ve beni düşünüyorsundur.

Seni seviyorum, bir tanem.

Kocan
(imza)

Senaryoyu İhsan'a yolladın mı?

389

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Şimdi mektubunu aldım, derhal cevap veriyorum. Sana bundan önce de bir mektup yollamıştım, almışsındır. Hastalanmana tasavvur edemeyeceğin kadar üzüldüm. Kuzum canım, bir tanem, karıcığım kendine iyi bak. Ben kendime bakıyorum, senden sonra ilaçlar aldım, düzeldim. Hafif bir bronşitim var, o kadar. Sonra harıl harıl da senin kitaba çalışıyorum. Geldin bana kuvvet, iştah verdin, derhal çalışmaya koyuldum. Olur, kendime de öteberi dokur, sana yollarım, bana bilhassa atlet fanilası tarzında bir şeyler dikersin. Ben de onları senin ellerini derimin üstünde hissederek giyerim. Bak, ben bunları yazarken Memo da şakımaya başladı. O da senin ellerinden öpüyor.

İstanbul'a giden olursa, sana bal yollayacağım.

Bir tanem, kendine iyi bak, hastalanma. Kuzum, ne olur...

Ha, sana takılan herif ceketsiz miydi, kalın kaşlı mıydı? Ceketsiz olup olmadığını yaz, aşçı kimseye bir şey tembih etmemiş, ama Karakaş İbrahim diye bir mahkûm vardı, sen çıkarken

dışarı, belki o sana refakat etmiştir, pek merak ettik, ceketli ya hut ceketsiz olup olmadığını ve yüzünün herhangi bir hususiyeti aklında kaldıysa yaz. Sonra çabuk çabuk mu konuşuyordu?

Paran var mı? Yoksa, kalmadıysa hemen bildir. Şuna emin ol ki benim burda rahatlığım ve senin kitabına çalışabilmekliğim, ancak senin mümkün olduğu kadar sıkıntıda olmadığını düşünmekle kabildir.

Memo boyuna şakıyor. Bu sabah beni saat altıda uyandırdı. Halbuki gece üçte yatmıştım. Oğlunuza bir mektup yazın da, babasını, şarkıyla da olsa, böyle sabah sabah, kargalar kahvaltılarını yapmadan, uyandırmamasını söyleyin. Burda her şey bildiğin gibi. Şimdi sen benim nerde oturup sana bu mektubu nasıl yazdığımı biliyorsun, halbuki ben senin odanı, yatıp kalktığın yeri bilmiyorum. Ne fena şey.

Canım karıcığım, bir tanem, sultanım, ciğer parem. Sen uzaklaşır uzaklaşmaz, hasretin ateş gibi içime düştü. Bir daha birbirimize kavuştuğumuz zaman seni derimin altında ikinci bir deri gibi taşıyacağım. Ve ayrılmamız için ancak derimin yüzülmesi ve onun altından senin çekilip alınman icabedecek.

Çocuklara selamlar. Hepinizi hasretle kucaklarım, sevgilim.

(imza)

390

(Tarihsiz)

Canımın içi, sevgili karıcığım,

İki mektubun aynı günde, yani bugün geldi. Benim de sende bir mektubum olacak. Herhalde almışsındır. Hastalığına dehşetli üzüldüm, ama benden saklamadığın için teşekkür ederim. Ne olur, benim başım için, Suzan'ın, Memet'in başı için, çok iyi bir doktora kendini göster ve bana neticeyi yaz. O bez mi, ur mu, apse mi, o da ne oluyor? Çok yalvarırım sana bir tanem, ihmal etme, geçti filan deme, bir doktora, ama bir mütehassısa bir iyice muayene ol. Kuzum, canım, bir tanem, ihmal etme.

Mektubunu hayran hayran okudum. Pencerenden seyrettiğin sürülen tarla manzarasını ne inanılmayacak kadar duyarak ve kuvvetle yazmışsın, ben kendiliğinden iki satır öyle yazı yazabilsem dünyanın en bahtiyar yazıcılarından biri olurdum.

Doktor Pascal'ı okuduktan sonra bana yolla. Ben okumuştum, ama çoktan. Bir kere daha okurum ve o kitap üzerinde seninle konuşmaktan tasavvur edemeyeceğin bir zevk duyarım.

Balzac'la, Zola'nın farkına gelince. Zola yazış tarzı, romanı kuruş mimarlığı, can sıkıcı teferruata kaçmamak bakımından, tertip ve tanzimdeki ustalığıyla Balzac'a nazaran daha rahat ve merakla okunan bir yazıcıdır. Zola da dünyanın en büyük romancılarından ve insanlarından biridir. Bu muhakkak. Ama realizmde Balzac'la Zola arasındaki fark şundadır ki : Balzac şahsi kanaatleri bakımından kralcı, papazcı olduğu halde, realiteyi olduğu gibi vermekteki endişesi ve namuskârlığı ve seziş kuvvetiyle Fransız cemiyetinde daha o zamanlarda bile krallığın ve papazlığın tefessüh ettiğini görmüş ve anlatmış olması şöyle dursun, burjuvazinin de tefessüh etmekte olduğunu ve yıkılacağını ve istikbalin halk kütlelerinde olduğunu aksettirmiştir. Bu hususta hiçbir hassaslığa, acımaya kaçmaz. Halbuki Zola'da zayıf olan taraf, devrinde bilhassa halk hareketleri artık iyice kendini göstermiş olduğu halde bu halk hareketlerine karşı biraz da bir küçük burjuva münevveri gözüyle ve ümitsizliğiyle bakmasındadır. Tabir caizse, Zola şahsen Balzac'tan çok daha ileri kanaatler beslediği halde, Balzac eserlerinde Zola'dan daha ümitlidir. Fakat bir daha tekrar ediyorum, Zola'nın büyük insanlığını ve büyük sanatkârlığını inkâr etmek delilik olur.

Şimdi biraz da kendimden haber vereyim. Yünler geldi, o işe de birkaç güne kadar başlıyoruz. Kışlık pardösünü ben yapacağım. Yalnız ne renk istersin, bejle koyu bal rengi karışığı mı, yoksa neftiyle bej karışığı mı? Tezgâhlara epeyce iş bulduk. Harıl harıl çalışmaya koyulacaklar. Sana biraz buçuk iki çeşit perdelik dokudum. Yine parça buçuk. Ama tül olarak işine yarar. Öbürgün postaya vereceğim.

Seni memnun edecek bir haber daha : Senin gibi bir sanatkâra layık bir eser olmasına şimdi her zamankinden fazla bir inatla çalıştığım kitabın doludizgin yürüyor. Bir haftaya

kadar sana yeni bin satır gönderebileceğimi umuyorum. Kanaatimce kıvrılması biraz zor şeyler yazıyorum, yani kullandığım tekniğin bütün imkânlarından faydalanılmasını gerektiren bir pasaj üzerindeyim, muvaffak olursam başarının zaferi sana aittir, çünkü ancak sana beğendirmek için bu kadar zahmete girebilirim, öyle şeyler üzerinde inceden inceye ve belli etmeden durmak istiyorum ki, bunu ancak sana anlatabilirim ve senin gözünde bu zahmeti boşuna çekmemiş olurum.

Sevgilim, arkaya devrildiğin her an gözümün önünde ve lüzumundan fazla gözümün önünde, bazen o kadar gözümün önünde ki, mektuplarımı çocuklara okutmadığını bilsem bu hususta sana, halime acıyacağın tafsilat verebilirdim. Şimdilik dudaklarından öperim.

Memet'in mektubu, destanı yine kaldı, ne olur, bana gücenmesin, kendimi öyle bir yazıya kaptırdım ki, bak bugün akşam yemeğini Emin Bey hatırlatmasaydı unutup gitmiştim. Sıhhatim iyi. Süt içiyor, yumurta yiyorum. 44 yılında, hapisanede süt ve yumurta ne demektir?

Seni kucaklarım, desem yetmez, dudaklarını, kalın beyaz boynunu öperim desem kâfi değil, seni... desem o da, o bile yetmiyor seni olduğun gibi yutmalıyım.

(imza)

391

17 - 11 - 1944

Telgraf : Sıhhatini telgrafla. Nâzım

392

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mademki mektup yazma bahsinde sen benim yaptığımı yapacaksın, peki öyleyse ben bu karardan dehşetli memnunum.

İşte bugün sana bir mektup yolluyorum – bugün pazar – bir de yarın göndereceğim, senden de arka arkaya, bir gün arayla iki mektup isterim.

Yine bana kuvvet veren, beni teşvik eden, beni bahtiyarlığın ta tepesine çıkaran güzel şeyler yazmışsın. Bir, bir daha, bir daha, belki on kere okudum. Ama sonra birdenbire realiteyle uyandım – malum ya ben de sana düşündüklerimi açıkça söylemezsem patlarım – sen burdayken, ben sana senin şu son şiiri, "Hatırlamak" şiirini iki defa okumaya kalkıştım da sen farkında bile olmadın. Hiç olmazsa Darülbedayi artistleri gibi ilanı aşk edersem, sinirlenmek pahasına da olsa, farkına varıyorsun.

Bak Memo başladı cıvıldamaya. Sesi günden güne açılıyor ve şarkıları günden güne yanıklaşıyor. Geceleri, el ayak çekildikten sonra ona seni anlatıyorum. Ben anlatıyorum o coşup şarkı söylüyor. Velhasıl, baba oğul pek bahtiyarız. Senden konuşmak ve senden konuşulanı dinlemek en büyük saadetimizdir.

Sevgilim,

Doludizgin senin için çalışıyorum. Yarınki mektubumda yazdıklarımdan hazır olanları göndereceğim. Senden ricam, onları yerli yerine koyup – çünkü ayrı pasajlara monte edilecekler – baştan okumak ve bana tenkitlerini yazmaktır. Zihnimde öyle bir açılış, yüreğimde öyle bir çalışma hevesi var ki, bunları ancak senin ilhamın verebilir.

Ne tesadüf, senin beğendiğin "Elbette saçlarınız kırmızıdır" mektubunu, ben senden mektup gelmeden önce, senin en iyi kitaplarından birisi olmasını istediğim Manzaralar'ın içine koydum, onu ancak böyle kocaman bir çerçeve içinde sana takdim edebilirdim.

İşleri yoluna koyduk gibi. İki üç güne kadar bütün tezgâhlar, yani dördü birden, son süratle çalışmaya başlıyorlar.

Ay sonundan önce sana 100 lira gönderebileceğimi umuyorum.

Ha, bak, sana geçenlerde bir herifi sormuştum. Sebebini şimdi yazayım, bu adamcağız, her fırsatta, "Yeni Adam" mecmuasında beni, aklmca, iğneler. Fakat ben böyle şeylere pek aldırış etmem. Yalnız, geçen nüshalardan birinde, bir hikâye, senin, hani şu havaya bakan bir resim vardır, ben de bir kopyasını

çıkartmıştım, işte onun karikatürü gibi bir şey yapmış, yahut bana öyle geldi ve fena halde sinirlendim. Bir baş resmi. Sayfanın yarısını kaplıyor ve hikâyeyle hiçbir ilgisi yok.

Ne yalan söyleyeyim, zaten İsmail Hakkı Beyin romanında, senden, adınla sanınla ve o kadar saçma sapan bir işte bahsetmesi beni bir hayli sinirlendirmişti. Bu dünyada senden ancak ben bahsedebilirim. Şimdi bir de dedim, "Yeni Adam" delikanlıları, senin yüzünün ancak benim anlayabileceğim ve çizebileceğim çizgilerini, karikatürleştirerek, çizmeye mi başladılar?

Ah karıcığım, bir tanem, birdenbire öyle istedim ki, ikimiz de şu anda yetmiş beşer yaşında olalım, hatta daha da ihtiyar, o kadar ihtiyar ki aramızdaki münasebette etimizin sesi duyulmaz olsun ve konuşalım. Ancak o zaman – sen ne dersen de, hangi mantıki sebepleri ve vakıaları ileri sürersen sür – et kıskançlığı karşısında birbirimize karşı samimi olabilir ve inanabiliriz. Kızma kuzum ve beni anlamaya çalış.

Sevgilim,

Memo mütemadiyen şakıyor. Vakit gecenin dokuzu. Ben yazıyorum. Sen kafamda, yüreğimde, etimdesin. Hasta olan kafam ve yüreğim değil, etimin şüphesidir. Bu tarafımın anormal olduğu muhakkak. Bu bahiste ancak yüz yaşıma geldiğimde yüzde yüz sükuna ulaşabileceğim. Çünkü o yaşta bu bahse ait yalan söylenmez ve o yaşta bu bahis, tıpkı şimdiki yaşımızda, çocukken sakladığımız suçlarımız nasıl kolayca anlatılırsa öyle anlatılır. Bana öyle geliyor ki, bu mesel, bu ruh haleti hakkında koca bir roman yazabilirim.

İstediğiniz iç çamaşırlıklarını ilk fırsatta dokumaya başlıyorum.

Seni seviyorum, sana ait olan her şeyi, insanları, hayvanları ve eşyaları seviyorum. Sen sevdin diye Memo'yu ve şarkısını eskisinden kat kat daha çok seviyorum. O da bunu anlamış gibi bu gece vakti boyunca şakıyor...

(imza)

Sana iki perde ile bir buçuk metre kalın, dört metre aynısından parlak kumaş yolladım. Perdeleri ve kumaşı alıp almadığını bildir.

393

(Tarihsiz)

Piraye Hanımefendi,

Nasılmış, sen bana Nâzım Bey dostum diye yazar mısın? Evvela mektupların gecikmesi, ben vaktinde postaya veriyorum, fakat şimdi haftada iki defa İstanbul postası yok, onun için geç kalıyor. Mesela senin mektubu da bugün, pazar günü aldım.

Saniyen : Kumaşları herhalde almışsındır. Bundan sonra yine postayla gönderirim. Mamafi kumaşları hâlâ almadınsa yaz, arattırayım. Senin paltoyu yapıyorum. Sonra bugün elime gayet ince ve yumuşak bir yün ipliği geçti, sana ondan harika şeyler dokuyacağım.

Memo'nun kara gözlerinden öpemedim. Çünkü ele avuca sığar gibi değil. Zaten bana öyle nazik bir şeymiş gibi geliyor ki suyunu, yemini verirken bile bir yeri incinecek diye ödüm kopuyor.

Memet'in mektubunu hazırladım. Senden ikinci mektubun cevabı yarın öbürgün gelince onun içine koyup göndereceğim.

Demek resim meselesine sen de şaştın. Hakikaten çok garip bir tesadüf. Mamafi bu işi sadece tesadüfe bırakmak doğru değil, herhalde bu keratanın benimle bir alıp veremeyeceği var. Ama senin tahkik etmene imkân yok, ben hele bir çıkayım anlarız. Sen üzülme. Ve elbetteki ihtiyarlamakta acele etmeyelim. İhtiyarlığımızda da ebediyen, ölene kadar genç kalacağız zaten. Aşçıbaşı teşekkür ediyor, "Yengemin her sözü başımın üstüne," diyor, "ama neyleyim ki bu çay belasından vazgeçemem, ona dünyada yalan söylememeye yemin ettim, dünyada en kızdığı şeyin yalancılık olduğunu biliyorum, onun için çay içmekten vazgeçerim diye yalan söyleyemem."

Ben alabildiğine çalışıyorum. Karıcığım senin kitap nihayet istediğim gibi yoluna giriyor, hele üçüncü kitabın bir finali oluyor, senin de beğeneceğini sanıyorum. Sana bu parçayı da bir haftaya kadar göndereceğimi umuyorum. Sonra oturur üçüncü kitabı baştan aşağı ilk tashihle bir temize çekerim.

Dün gece yine rüyamda beni azdırdın. Elbiseli ve çoraplıydın. Üzerine bir kurt gibi atıldım, seni bir yeşilliğe devirdim,

sonra üstümüzde bir masa peydah oldu, masanın altındaymışız ve sen deli gibi çırpınarak benim oldun. Bak şimdi bile bunları yazarken rüyamı hatırlıyorum ve iskemlede rahat oturamayacak hale geliyorum. Yazıyı bıraktım. Kendime geleyim biraz... Devam ediyorum. Bana hemen cevap yaz. Bana haftada iki defa mektup yaz mutlaka. Buna dehşetli muhtacım.

İstersen onları göndereceğin kitabın arasına koy daha iyi. Canım kadınım. Sen hangi mantık ve haklı sözleri söylersen söyle, bana divaneliğimi ispata ne kadar uğraşırsan uğraş, seni geberesiye seviyor ve seni dünyanın en iştah verici kadını bildiğim için geberesiye kıskanıyorum. Bunu bir haysiyet, şeref meselesi yapma, bu bir sinir, et meselesi. Dudaklarını öperim. Hiçbir erkek hiçbir dişiyi böyle ihtiraslı bir acıyla sevmemiş, istememiş ve kıskanmamıştır. Bunu bilesin.

Seni sayıyorum. Sana hürmetim hudutsuzdur. Sen dünyanın en şerefli insanısın, bütün bunlar ve sen olduğun gibi benim mukaddesatımsınız. Bunu da bil.

Neyleyim, bazı soy insanların ruhu böyle tezatlarla dolu...

Ellerinden öperim, Piraye'ciğim.

(imza)

Her mektubunda beni hastalığın hakkında tenvir et. Meraktan ölüyorum.

394

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Dün sana bir mektup yolladım. Bu ikincisi. Ben de arka arkaya iki uzun mektup isterim.

Sana, geçen mektubumda da yazdığım gibi, "Yeni Adam" idarehanesi vasıtasıyla iki paket perdelik kumaş ve biri ince, biri kalın olmak üzere aynı desen iki ipekli kumaş yolladım. Alıp almadığını bildir.

Bu mektubumda yolladığım yazılar şöyle monte edilecek :

Beşinci kısım yani 42'nci sayfadan başlayıp 55'inci sayfada biten büyük parça, Kerim'in anasının kucağında uyumasıyla biten parçadan sonraya gelecek, esasen onun sayfa numarasına bakarsan 41'dir.

Öteki parça ise başında 2 diye yazar ve 71'inci sayfadan başlar, 76'ncı sayfada biter. Üçüncü Kitap İkinci Kısım diye başlayan ve Hastane pasajı olan ve "üç gün sonra öldü kadın" diye biten parçanın sonudur.

Kuzum, canım karıcığım ve baş münekkidim. Bunları böyle yerli yerine yerleştirdikten sonra sırasıyla oku ve bana fikirlerini yaz.

Seni dehşetli özlüyorum. Bana azap verdiğin için memnun olma, azabın dayanılır gibi değil. Hani bu böyle daha uzun zaman devam ederse, "Ben verem oldum yar, yar aman" şarkısını söylemeye başlayacağım. Seni nasıl özlüyorum, nasıl istiyorum tasavvur edemezsin. Bir dakikam yok ki hatırımda olmayasın. Hem de bazen en büyük arkadaşlığınla, bazen en şefkatli anneliğinle, bazen akıl almaz akıllılığınla ve bazen de her gün biraz daha iştah verici olmaya başlayan kadınlığınla. Çıkarsam ve sana kavuşursam bu öyle dayanılmaz bir saadet olacak ki, gebereceğim diye korkuyorum. Seninle bir geceyi beraber geçirmek için, hayatımda gelmiş geçmiş bütün kadınların bütün gecelerini tanımamış olmaya razıyım.

Seni seviyorum, seni istiyorum, canım ölesiye çekiyor seni, bir tanem...

Dudaklarından öperim sevgilim.

(imza)

395

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sende bir mektubum daha olacak. Senin uzun mektubu aldım. Belki beş, belki on defa okudum. Tasavvur edemeyeceğin kadar faydalandım, tenkitlerin gayet doğrudur. Derhal onları

tashih edeceğim. Yalnız bana öyle geliyor ki 41 yılı temmuz ayına kadar karartma vardı. Ama burda ağustos ayı bahis mevzuu olduğu için onu da tahkik edip ona göre düzelteceğim. Senin mektupları güzelleştirmiyorum, süslemiyorum, bilakis bozuyorum, berbat ediyorum. Bu hatamı gayet iyi, bir kere daha anladım ve bundan böyle bir daha bu eşekliği yapmayacağım. Sen benim en büyük edebiyat hocamsın. Sana – birçok sahalarda olduğu gibi – bu sahada da hudutsuz inanıyor ve güveniyorum. Eğer bana her sefer böyle uzun tenkitler yazarsan, verimim bir kat daha güzel, ağırbaşlı, sululuktan uzak olur. Çok rica ederim, bunu kendine vazife bil ve beni bu büyük yardımdan mahrum kılma. Üçüncü kitabı – ikinciyi değil, o daha yarım – bu geceden itibaren temize çekip bu hafta sana yolluyorum. Son birkaç satırını da bu mektuba koyuyorum. "Bozkır aydınlık ve ılıktı"dan sonra gelecek. Ve bu pasajla – şimdi yolladığım bu doğum pasajıyla – üçüncü kitap bitecek. Dördüncü kitapta ve ikinci kitabın sonunda son Cihan Harbi olacak. Hem de bol bol. Mamafi emrini yerine getireceğim, kışın bu bitecek ve baharda istediğin kitaba başlayacağım.

Kumaşlar geldiğine göre almışsmdır. Ben de bu hafta yüne başlıyorum. O perdeliklerin çözgü bakımından, biraz daha tüle yakınını, otuz metre olmak şartıyla, teyzen isterse yapabilirim, metresi 2 liradan. O da teyzenin güzel hatırı için. Hem de boyaları sabit yapıyorum artık, çıkmaz.

Sevgilim, bir tanem, aman Allah ben sana nasıl da âşığım, seni nasıl da beğeniyor ve hayran oluyorum, dünyada bu kadar büyük bir beğenme ve hayranlık da oluyormuş demek ve insanı, hayran olanı bir kat daha kuvvetlendiriyor, temizliyor, yükseltiyormuş.

Senin doludizgin beğeneceğin işler yapmak, senin övüneceğin bir insan olmak ne güzel, ne mükemmel şey. Sen ne akıllı, ne müthiş kadınsın. Senin güzelliğini seviyorum, senin aklını seviyorum, senin iradeni seviyorum, senin aksiliğini seviyorum, senin çocuklarını seviyorum, seni sevdiğim için dünyayı ve yaşamayı seviyorum. Velhasıl seni seviyorum, bir tanem. Hastalığın hakkında benden bir şeyler saklıyorsun gibi geliyor, bak tansiyonunun düşüklüğünden hiç bahsetmemiştin. Halbuki

benim başım ağrısa sana yazıyorum, hem de nasıl nazlanarak, şımararak ve mübalağa ederek. Bana sıhhi durumunu bütün gerçekliğiyle ve tafsilatıyla yaz.

Demek gün gelecek ve seni kollarımın arasında sıkıp, ta sabaha kadar ve başım omuzunla, o kadar sevdiğim yumuşak, kalın boynunun arasında yatabileceğim. Ne yalan söyleyeyim, bazen, çok kısa süren bir an için de olsa, seninle bir daha koyun koyuna yatamayacakmışım gibi geliyor ve o anda dünya gözümde zindan oluyor. Seninle koyun koyuna yatmak demek, bütün ömrümü tekrar seninle geçirebilmek demektir, sesini daima duymak, etrafımda yürüdüğünü, iş gördüğünü, düşündüğünü, okuduğunu görmek demek, seninle fasılasız konuşabilmek ve karşılıklı birbirimize bakarak fasılasız susabilmek demektir. Sevgilim, sevgilim. Bugün senden başka kimseyle, hatta sevgili oğlum Memet'ciğimle bile konuşamam. Bugün dünyada yalnız ikimiz varız. Onun mektubunu yarın yazar, ayrı olarak postaya atarım. Seni bol bol düşünmek ve seni düşünerek üçüncü kitabın tashihine ve temyizine başlamak üzere allahaısmarladık. Saygıyla ellerinden ve mümkün olduğu kadar, saygısızca, delice, ve – tabirimi mazur gör – hayvanca dudaklarından öperim.

(imza)

396

(Tarihsiz)

Sevgilim,

İki mektubunu arka arkaya aldım. Senin paltoluğun geç kalması taraksızlıktandı, tarağı bulduk, yapıyoruz. İşlerimiz bu ay çok fena gitti. Öldük öldük dirildik, neyse bir yerden sipariş bulduk, yine tezgâhları yoluna koyacağız. Sana 50 lira gönderiyorum. Aldığında bildirirsin.

Geçen sefer tül yerine yanlış bir şey yazmışım, tül, yani sendeki perdeliğin çözgü bakımından biraz daha seyreğini, otuz metreden aşağı olmamak şartıyla 2 liradan yaparız. İplik deh-

şetli pahalandı, burda yirmi numara 56 lira on iki numara hiç yok gibi.

Senin hastalıklarına çok ama pek çok canım sıkılıyor, benim de dişim ağrıyor, yemek yiyemiyorum, hem de kaplattığım dişlerden biri. Aman, karıcığım, kendine iyi bak. Hele asabını mutlaka düzelt. Nasıl olsa yakında kavuşacağız. Kuzum kendine iyi bak ve gönlünü ferah tut.

Sana, ikinci kitabı da temize çektim, yolluyorum. Onun sonunu bilmezsin. İstersen bir musannif al ve üç kitabı da sırasıyla musannife geçir. Daha iyi muhafaza olunur. İki aya kadar dördüncü kitabı da bitirip gönderirim.

Sana şaşıracağın bir haber vereyim : Geçenlerde beni ziyarete kim gelse beğenirsin? İnci, Osman İpekçi'nin kızı. Bursa'ya dinlenmeye gelmiş, bana da uğramış. Koskoca kadın olmuş, bir de çocuğu varmış. Sevindim, onu ufacıktan tanırım. İnci'yi hatırladın mı?

İnsanları Seveceksin romanını buldurdum, okumaya başladım, hakikaten nefis. Zaten senin beğendiğin her şey beğenilmeye layık şeydir.

Doğum sahnesini, benim yazdığım senin kitaptaki, beğendiğine pek sevindim. Hiç kimseye göndermedim. Demek İzgen de beğendi, bu da iyi bir havadis, ben onu, yalnız doğuran kadınlar sevecek sanıyordum.

Suzan'dan ne haber? Kızım ne âlemde?

Senin Memo günden güne tenor kesiliyor, bir ötüyor, bir ötüyor ki can dayanmaz. Bir de güzelleşti, bütün dişi kuşlar âşık olacaklar oğluma.

Aşçıbaşı çok çok selam eder. Emin Bey selam eder. Aşçıbaşı yenge diyor da başka bir şey demiyor. Bana çocuğu gibi bakıyor, Allah razı olsun. O da olmasa halim harap.

Kemal Tahir'den her aldığım mektupta senin hasretin var.

Ben senin daüssılanla, gurbetinle mecnuna dönmüşüm. Aklımda fikrimde sensin. Seni sevmenin sarhoşluğu içinde dolaşıp duruyorum.

Kendine iyi bak, sinirlenme, karıcığım. Önümüzde güzel günlerimiz var, her şeye rağmen dünya bizim ve her şeye rağmen genciz.

Güzelim, sen ne kadar güzelsin. Dün senin fotoğrafına baktım ve uzun uzadıya güzelliğinin sırrına ermek istedim. Seni güzel yapan neren? Kaşın mı, gözün mü, burnun mu, ağzın mı? Ayrı ayrı hiçbiri değil, seni güzel yapan, hepsinin bir araya gelmesi ve karakterinle karışıp sana ulaşılmaz, elde edilmez bir kadın rüzgârı vermesi.

Güzelim, gülüm, biliyor musun ki ben seni dehşetli seviyorum.

Beni mektupsuz bırakma emi?

Dudaklarından saygıyla ve ellerinden hayasızca öperim...

(imza)

397

(Tarihsiz)

Canımın içi karıcığım,

Sende henüz cevapsız bir mektubum olacak. Ben de cevapda geç kaldım, araya bayram girdi, postaya adam gitmedi. Sana 50 lira yolladım, bayramdan önce, alıp almadığını bildir, sonra yaygı filan yaparsın diye uzunca bir dokuma da gönderdim. O da eline varınca bildirirsin. Kızların çamaşırlarını maalesef daha sağlam yapmaya imkân yok. Binaenaleyh gayet haklı olarak, başka yerden tedarik etsinler. Teyzenin perdelik tülü için geçen mektubumda yazmıştım. Yirmi metreden aşağı olmamak şartıyla metresini 2 liradan yaparım. Yalnız eğer alacaksa parayı peşin yollasın ki iplik alayım. Bende bu işe ayıracak sermaye yok.

Senin paltoluğu apreye gönderdim, yani fabrikaya, ütülenmesi, dinkten geçmesi ve iyice yumuşaması için. Sevgilim, bir tanem, ben doludizgin senin kitabın dördüncü cildine çalışıyorum. İkinci cildi de temize çektim, yarın postaya vereceğim.

Memet Ali ile Adalet geldiler. İki gün ziyaret ettiler beni. Hediye de getirdiler, güzel bir deri yelek, içi müflonlu, sonra bir fanila don ve bir de boyun atkısıyla eldiven, bol bol da tatlı, baklava, tulumba tatlısı. Emin Beyle doya doya yedik. Ha, Emin Bey

yirmi güne kadar çıkıyor, eğer işi uyarsa, uymazsa para cezası için daha bir sene yatacak. Aşçıbaşının çok çok selamları var, ellerinden öpüyor. Memo dehşetli geveze oldu, fasılasız ötüyor. Senin hastalığına çok, ama pek çok üzüldüm, biliyorum, soba kuramadın, kömürsüzsün, parasızsın, dehşetli de üşürsün, bu yüzden bu kış nezleden, soğuk algınlığından kurtulamayacaksın. Gözlerin ne oldu? Doktora gösterdin mi? Tansiyonun nasıl? Elime Tenasül Hayatımız diye bir kitap geçti, hani sen okumuştun da bana anlatmıştın, hâlâ aklımda, şarklı kadınların bir de hususiyetinden bahsettiğini söylemiştin ki bu hususiyet sende vardır, işte tam orayı okurken, senden uzaklığımı, tamamen başka ve etle ilgisi olmayan, zıddına bir hisle bütün kuvvetimle anladım, kitabı, sanki bütün kabahat ondaymış gibi fırlattım attım. İnsanları Seveceksin'i iki günde okuyup bitirdim, daha doğrusu iki cildini iki gecede. Fena kitap değil. Ama ben asıl birinci plana aldığı kahramanlardan ziyade, ikinci tipleri ve kalabalığa ait pasajları beğendim.

Her gece rüyama giriyorsun. Her gece rüyamdasın ve çırılçıplaksın.

Bir tanem, sevgilim, elinden geldiği kadar, mümkün olduğu kadar kendine iyi bak. Ben azmettim bu kış hastalanmayacağım. Sen de artık hastalanma. Seni seviyorum, dudaklarından ve ellerinden öperim, biriciğim. Suzan'ın, Memet'in, Selma'nın, İzgen'in yanaklarından, kaynanacığımm ellerinden öperim.

Hasretle
(imza)

398

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Bugün içimde bir kaygı ve bir sevinç var. Kaygım, İstanbul'da grip salgını müthişmiş. Sen de bu salgına tutulacaksın, hastalanacaksın diye ödüm kopuyor. Sevincim, senin kitapta bugün bir pasaj bitirdim, Tanya'nın asılmasına dair, sanıyorum ki bu

pasaj ona ve sana layık bir şey oldu. İlk postayla göndereceğim, okursun ve düşündüklerini söylersin. Hâlâ, sana geçen gün de bir tashih edilecek parça ile, diğer uzunca bir pasaj yolladım, onlar hakkında da tenkitlerini beklerim.

İplik, bildiğin gibi, Kooperatif'ten bir paket iplik veriyorlar, yani vermeseler de olur. Ama ben şurdan burdan yün filan uydurup çalışmaya uğraşıyorum. Tezgâhların durumu henüz parlak değil anlayacağın, ama yoluna girecek. Üzülme. Biliyorum bu kış seni meteliksiz bıraktım. Buna ben üzülüyorum.

Sevgilim,

Mademki o felsefe kitabı sende var. Onu okuyun bakın ne kadar beğeneceksiniz. Sonra sen dünyada olup bitenler hakkında meraklandığın şeyler varsa bana sor. Ben sana yazayım. Muntazaman radyo dinliyorum. Ahvali âlem hakkında bilgim var. Hem bu vesileyle sana merak ettiğin bir şeyi ilkönce ben bildirmiş olmakla bahtiyarlık duyarım. Yazı için gereken kitapları ve malzemenin bir kısmını buldum. Zaten gönderdiğim ve göndereceğim pasajlardan da bunu anlamış olacaksın. Şimdi çöl harplerine, Pasifik muharebelerine, Çin'e dair kitaplar lazım.

Karıcığım,

Her gece, ama muntazaman her gece ve galiba aynı saatte, rüyama giriyorsun. Bazen evimizdeyiz, henüz oturmadığımız bir evimizde. Eşyalarından yalnız kütüphaneyi, bir de kırmızı koltuğu tanıyorum. Karşılıklı oturup konuşuyoruz. Neler konuştuğumuzu bilmiyorum, ama güzel şeyler konuşuyoruz ve gülüyoruz. Bazen sofra başındayız, sen yemek dağıtıyorsun tabaklarımıza. Bazen, yağmurun altında, pırıl pırıl ve kalabalık bir caddede koşarak evimize dönüyoruz. Bazen Göztepe'yle Çiftehavuzlar arasında, kırda, güneşin altında ve gelinciklerin kızıllığı arasında, konuşmadan, yan yana dolaşıyoruz. Bazen yataktayız ve benim oluyorsun. İşte rüyalarım böyle.

Seni hasretle kucaklarım, karıcığım.

(imza)

399

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Mektubunu aldım. Sende benim bir mektubum daha olacak, felsefeden bahseden bir mektup, onu alıp almadığını bildir.

Ne yapayım karıcığım, her zaman olduğu gibi senin bir tek sözün ya bana koskocaman bir şiir yazmak için konu olur, yahut böyle uzun uzadıya mektup yazdırır. Ben bununla övünüyorum. Yoksa, senin her mektubunu en aşağı beş defa okurum. Hele bu son zamanlarda öyle nefis mektuplar yazıyorsun ki beş defa okumakla da kanmıyorum.

Sevgilim,

Sen benim kuvvet, iyilik, akıl, hareket, sanat, insanlık, yurtseverlik hasılı bende bulunan ne kadar iyi şey varsa hepsinin kaynağısın. Eğer sana hayatımda hiç olmazsa dört beş sene önce rastlasaydım şimdikinden beş kat kuvvetli, iyi bir insan ve verimli bir şair olurdum. Senden önceki hayatımı, bu bakımdan, kaybedilmiş bir ömür parçası sayıyorum.

Sana yarın bu mektupla beraber, Dördüncü Kitap İkinci Bölümün başını da yolluyorum. Sende aynı kitabın birinci kısmı vardır. Kitabı okuyup beğenmiş olman bana nasıl kuvvet verdi bilemezsin, sanat hayatımda hiç kimsenin beni teşvik etmesine ihtiyaç duymadım : Sen müstesna. Senden gelen her teşvik edici söz, her "Beğendim" diyen satır beni doludizgin çalışmaya sevk ediyor. Sağ ol, karıcığım. Kendine iyi bak. Kuzum hastalanma. Kendini üşütüp böyle boğaz olma. Elim ayağım kesiliyor. Sana pazartesi günü 40-50 lira kadar göndereceğim. Alınca bildirirsin. Manon Lescaut tercümesi de ilerliyor, avans alması için Fikret'e haber gönderdim.

İhsan bana mendiller, iki çift çorap, bir fanila ve bir fanila don, bir de gayet nefis bir süveter yolladı.

Stalingrad filmi hakkında yazdıklarını, iznin olursa, kitaba alacağım. Gözlerim yaşararak okudum.

Avukat bana pastırma, sucuk yolladı. Görüyorsun ya yiyecek ve giyecekten yana hiç de fakir değilim.

Derdim günüm bu soğuklarda senin odunsuz, kömürsüz,

parasız kalışındır. Hamdi'nin karısı Emine'den ve kızından mektup aldım. Emine bir dükkân açmış.

Ha, elime güzel bir kadife parçası geçti. Terlik yapmak mümkün. Bana ayağının resmini bir kâada çizerek yolla ve ne çeşit terlik istediğini yaz, ökçesi nasıl olsun, burnu nasıl olsun, arkalıklı mı olsun, nasıl? Buraya iyi bir terlikçi geldi, sana yaptıracağım, geçen seferki gibi uydurma olmayacak.

Memo bahar yaklaştıkça – ortalığın kar kıyamet olmasına rağmen – şakımasını artırdıkça artırıyor, artık yanında yazı makinesiyle yazmak, şiir okumak değil, yüksek sesle bile konuşmaya gelmiyor, hemen başlıyor ötmeye. Öyle şirinleşti, öyle şirinleşti ki...

Hep seni hasta, yatakta düşünüyorum. Sana anlattığım o romanın adı Martin Eden'di.

Şimdi sana başkalarının değil, kendi romanlarımın konularını anlatmak isterdim. Kafamda bin bir tane roman konusu var. Fakat ben, vallahi hem de insafsızca, geberene kadar çalıştığım halde, henüz bir tanesini bitiremedim. Ama sana söz verdim, bu kışla beraber o da bitecek.

Rasiha Hanımı gördüğün var mı? Çocuğu büyüdü mü? Görmüyorsan da sağlık haberini olsun alıyor musun? Yoksa o da birçok dostların gibi vefasız mı çıktı?

Bizim Kemal Tahir her mektubunda yana yakıla ve hasretle senden bahseder. Bugünlerde Raşit'ten mektup aldığım yok. Telgraf çektim. Kemal Tahir'in Çorum'dan Balıkesir'e nakli ihtimal içinde.

Gün gelecek karıcığım bir daha hiç ayrılmamak üzere, uzak, tenha ve nefis bir kırdaki minimini evimizde birleşeceğiz. Sen hep yanı başımda olacaksın, ben seni durup dinlenmeden şımartacağım. Bana naz edeceksin. Senin gözlerinin, altın gözlerinin içine bakarak ve ikide bir elini tutarak, yine şu vefalı ve cefakeş makinemle – onu değiştirmeyeceğim – sevgili insanlarımıza güzel şeyler yazacağım. Onlar sana o kadar yakın doğdukları için bir kat daha güzel ve hayırlı olacaklar. Büyük İnsan ve Memleket kavgamız içinde ve birbirimize yakın yavaş yavaş

ihtiyarlayacağız. Sonra ilkönce ben öleceğim. Sen benim yarıda bıraktıklarımı derleyip toplayıp bitireceksin ve beni bulmaya geleceksin. Ve böylece, her şeye rağmen güzel olan hayatımızı yaşamış ve bitirmiş olacağız. Bak böyle ölümden bahsederken katiyen keder duymuyorum. İçimde, o zaman, sevmiş, sevilmiş, sevdiğine ve insanlarına karşı vazifesini yapmış bir insanın rahatlığı olacak ki, bu, ölümün mendeburluğunu güzelleştirebilen biricik şeydir.

Seni seviyorum ve yukarda anlattığım ölüm anına kadar daha çok vaktimiz var. Seni seviyorum ve senden bir çocuk daha istiyorum.

(imza)

400

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Mektubunu aldım, hemen cevap veriyorum.

Nezlem devam ediyor. Fakat korkacak bir şey yok. Artık uzun da sürse bir nezleye yenilecek kadar ihtiyarlamadık ya. Doludizgin Manon Lescaut'ya çalışıyorum. Bir aya kadar bitecek.

İzgen'le başbaşa verip felsefe çalışmanıza çok sevindim. Bu hususta size elimden geldiği kadar yardım etmek isterim. Fakat malum ya bizim Üniversite'de okutulan felsefeyle, daha doğrusu felsefe anlayışıyla benimkisi arasında dağlar kadar fark vardır. Mamafi siz bana konkre olarak meseleyi sorun, ben de elimden geldiği kadar ve bizim Üniversite'nin anlayabileceği cevabı vermeye çalışayım. Bazen aynı şeye ayrı ayrı isim verildiği için siz bana istilahı, terimi değil meseleyi yazınız. Ah karıcığım, şimdi senin yanında olmak beraber felsefe okumak, hem de benim anladığım gibi sahici felsefe okumak için neler vermezdim?

Birdenbire kendime karşı dehşetli bir öfke ve senden ellerini öperek af dilemek geldi içimden : Seni ne kadar daha çok bahtiyar edebilmek kabiliyetindeyken, sana verdiklerimden daha ne

kadar çoğunu vermem mümkünken, seni nasıl bedbaht ettim ve ne az şey verebildim sana. Halbuki şu fani dünyada en sevdiğim insansın. En beğendiğim yürek ve en hoşuma giden kadınsın. Hayatımda senden başka hiçbir şeyim olmasaydı, yine sırf senin için yaşamak bir saadet olurdu. Sana bütün bunları yazarken rahatlıyorum. Senin yüzüne karşı seni seviyorum sözünü hiçbir zaman sen alaya almadan söyleyemedim. Belki bunu yüzüne karşı söylerken o kadar heyecanlanıyorum ki bunu Darülbedayi artistlerinin maskesiyle örtbas etmeye kalkışıyorum bilmeden. Ama ne vakit mektupta, şiirde, seni seviyorum diye yazsam akıl almaz bir bahtiyarlığın içime dolduğunu duyuyorum. Bir tanem, yalnız sana dair, yalnız senin için bir senfoni yazabilmek için aklımın hiç ermediği notaları öğrenmeye ve piyanoya başlamaya razıyım.

Ah sevgilim, şimdi yanı başında olsam, uzun parmaklı ellerini tutsam, parmaklarının ucundan öpsem. Sonra avuçlarının içini çevirsem, avuçlarının içinden öpsem.

Canım ciğerim, bir tanem. Öpülecek ne çok yerin var, bileklerin, kulaklarının arkası, ensen, dudakların, memelerinin başları, hasılı saymakla tükenmez ve ben seni ne kadar az yerinden ve ne kadar az öpebildim.

(imza)

401

(Tarihsiz)

Sevgili Piraye'm,

Mektubun bugün ayın 27'sinde cumartesi öğleye yakın elime ulaştığı için, felsefeye dair sorduklarınıza nasıl olsa pazartesiye kadar bilgi veremeyeceğime göre, halbuki senin mektubuna hemen cevap vermem lazım geldiğinden, felsefe meselesini yarınki mektuba bırakarak – yarın pazar burdan posta yoktur, demek ki ancak pazartesi yola çıkar o mektup ve salı günü filan elinize ulaşır – seninle şöyle bir lokmacık hemen konuşmak ve büyük sohbetimizi yarma bırakmak istiyorum.

Sevgilim,

Sen benim için hiçbir zaman senin tabirinle arkadaşlarımdan sonra gelmedin, yalnız felaket şurda oldu ki, sen o kadar benim kendimdin ki, ben kendimi daima arkadaşlarıma harcadığım için, kendimi harcayarak seni de harcadım. Mesele bu. Ama şimdi anlıyorum ki bütün namuslu ve iyi insanlar gibi, benim de yaşamaya, saygı ve sevgi görmeye, dostluk beklemeye, hasılı yalnız vermeye, durup dinlenmeden vermeye değil, karşılığını da istemeye ve almaya hakkım vardır. Ben bu hakkı kendimde görüyorum demek, sende görüyorum demektir. Kendim için düşündüğüm her şeyi senin için düşünürüm. Bazen öyle oluyor ki ben yokmuşum da yalnız sen varmışsın gibi geliyor bana. Sen benim maruf tabiriyle iç dünyamsın. Bazen seni birdenbire yok olmuş gibi düşünürüm, dehşetli bir acı ve korku duyar ve derhal kendimin de yok olduğumu hissederim. Sana bu hissimi anlatabilsem aramızdaki münasebeti daha iyi anlayabilirdin. Fakat anlatmak çok zor. Ya mücerret sözler oluyor yahut üstünkörü şiir satırları. Halbuki bu gayet reel, elle tutulur, gözle görülür bir şey. Bak mesela ben kendime, kendi kendime kızdığım zaman sana kızarım, seninle kavga ederim. Seninle çekiştiğim zamanlar, kendi kendimle çekiştiğim zamanlardır. Sen o kadar benden ayrı değilsin ki... Bütün bunlar nazariye, boş laf diyeceksin diye sözümü yarıda kestim. Tek kelimeyle canımın içi, sen benim canımsın.

Tansiyonun meselesine tasavvur edemeyeceğin kadar üzülüyorum. Bu üzüntü sana ait bir hastalığın üzüntüsü değil, bizzat kendi bedenimde duyduğum maddi bir ağrının üzüntüsü. Kendi siyatiklerim ağrırken nasıl üzüldüysem ve üzülüyorsam, senin hastalığına da öyle üzülüyorum. Kendi kendimi tedavide ihmalciliğime nasıl kızıyorsam, senin de kendini tedavide ihmalciliğine öyle kızıyorum. Seni seviyorum, Piraye. Her şeye, olmuş, olan ve olacak her şeye rağmen, yeryüzünde senin kadar hiç kimseyi sevmedim ve sevmiyorum ve sevmeme imkân yoktur. Çünkü bu sevgide kendi kendime duyduğum saygının aynı bir saygı da var.

Bundan sonraki hayatımıza gelince : Elbette ki kırda oturacağız. Senin istediğin yerde ve senin istediğin gibi yaşayacağız. Ah karıcığım, bak ben de sana söyleyeyim, ben seni o kadar beğenirim ki, nasıl her beğendiğim, her benimsediğim, her haklı ve

doğru bulduğum fikri, şeyi başkalarına da beğendirmek ister ve bunun için bütün ömrümce mücadele edersem, en çok beğendiklerimden olan Piraye'yi de herkese beğendirmek için, bu ihtiyaçla arkadaşlarımı evimizde senin başına bela etmişimdir. Gayet samimi söylüyorum : Şiirlerimi beğenmeyen bir insanla ahbaplık edebilirim, fakat sosyal kanaatımı ve seni beğenmeyen, dünyada en çok önem verdiğim bu iki aşkımı beğenmeyen bir insanla ahbaplık edemem. Ve insanlar bana seni ve onu sevdikleri nisbette yakın olurlar ve ben boyuna ikinizi bütün insanlara beğendirmek için çırpınırım, çünkü siz benim kafamda artık birbirini tamamlayan ve hayatı yaşamaya değer kılan iki sevgi, iki iman, iki realitesiniz. Ah, karıcığım, ne kadar mücerret konuşuyorum. Nasıl derdimi anlatamıyorum. Sana seni nasıl, ne çeşit, ne ölçüde sevdiğimi anlatamadıktan sonra kendimi şair filan saymak komik doğrusu.

Karıcığım, dün sana 20 lira gönderdim. Alınca bildir. Bundan önce de yün çorap ve iki işleme göndermiştim. Onları alıp almadığını söylemiyorsun. Necmettin Sadak Beyin gazetesine Vâlâ'lı, Vâlâ'sız, açlıktan öleceğimi bilsem yazı yazmam.

Manon Lescaut ilerledi. Büyücek bir parça gönderdim. Ve avans istemesini Fikret'e söylemesi için Adalet'ten rica ettim.

Apre işi de halledildi. Salı günü senin kumaşı postaya vereceğim.

Hemen postaya yetişsin ve yarın yola çıkabilsin diye mektubumu kesiyorum. Yarın daha uzun konuşuruz, sevgilim. Ellerinden ve yanaklarından öperim, bir tanem.

(imza)

402

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Dün gönderdiğim mektubu herhalde almışsmdır. Senin uzun mektuba hiç de layık olmayan bir cevaptı. Fakat hemen karşılık vereyim diye ve eline çabuk geçmesi için yazıp yolladım. O mektupta da anlattığım sebepler dolayısıyla sorduğunuz

felsefe meselelerine ancak bir gün sonra, yani ocak ayının 28'inci pazar günü cevap veriyorum.

İlkönce şunu iyice kavramamız lazım ki : filozofların birçoğu ve felsefeyi okutan allamelerin bir yığını hakikatte pek de karışık olmayan bu işi bazen bilerek isteyerek karmakarışık yapmışlardır. Aynı mefhuma her filozof başka başka isim takarak bazen sanki yeni bir keşifte bulunmuş gibi ortaya atılmıştır. Felsefe bahsinde her şeyden önce kafanızın aydınlık ve berrak olması lazım. Bunun için de ben, bizim bilgide klasikleşmiş bir mukaddemeyle bahse girişmek istiyorum.

Filozoflar ana hattında iki ordugâha, iki karagâha, iki bölüğe ayrılırlar. Bunlardan bir kısmına İdealist filozof denir, öbür kısmına ise Materyalist filozof. Bu iki kısım arasında kalanlara ise, ki bunlar felsefe tarihinde önemli bir rol oynamazlar, Agnostik yahut Eklektik denir.

1. Maddeyi, varlığı, tabiatı evvel, önce ve ruhu, şuuru sonra gören ve ruhu, şuuru, maddenin, tabiatın tayin ettiğini söyleyen filozoflara Materyalist denir.

2. Ruhu, şuuru filan önce gören ve varlığı, maddeyi sonra telakki eden ve maddenin, varlığın ruh, yahut şuur tarafından tayin edildiğini iddia eden filozoflara ise İdealist denir.

Bir misal vereyim : Her dindar insan felsefede idealisttir. Tabiatı, varlığı, maddeyi, kâinatı, önceden var olan bir Allah tarafından halk edilmiş, yani onun tarafından tayin edilmiş farzeder. Materyalist ise dindar değildir ve Allaha inanmaz. Eflatun idealisttir. Kant idealisttir. Locke idealizmle materyalizm arasında sallanır. Berkeley idealisttir. Hegel idealisttir. Marx, Engels, Lenin, Demokritos, Diderot materyalisttirler.

İdealistlerle materyalistler arasında bu ayrılığı tespit ettikten sonra, şu hususlara da dikkat etmeli : Monist ve dualist olan filozoflar vardır. Mesela Descartes dualisttir. Hatta Kant dualisttir. Çünkü bunlar bilginin bir sahasında materyalizme, bir sahasında idealizme kaçmışlar, yahut idealizmle materyalizmi uzlaştırmaya yeltenmişlerdir. Dualist "ikici" demek. Monist ise "birci". Mesela Hegel monist idealisttir, Marx monist materyalisttir.

Bir üçüncü tasnif daha lazım. Filozoflar diyalektik olabilirler yahut bunun aksi bir görüşü tutarlar. Mesela Herakleitos, Aristoteles, Hegel diyalektik idealist filozoflardır, Marx, Engels, Lenin diyalektik materyalisttirler. Buna karşılık mesela on sekizinci asır Fransız materyalistleri diyalektik değildirler, onlar daha ziyade metafizik, mekanist materyalisttirler. Diyalektiğin temeli şuur ve tabiat hadiselerini hareket halinde, doğuşunda, oluşunda, ölüşünde bir akış halinde mütalaa etmektir. Bu akışın iç kanunlarını teşkil eden zıtların çarpışması ve zıtların birliğini kabul etmektir. Bir misal vereyim : Diyalektik idealist Hegel'e göre, her şeyden önce "buud-u mücerret"te, yani mücerret, elle tutulmaz gözle görülmez, umumiyetle bir yerlerde (deli saçması gibi ama öyle) mutlak şuur vardı. Görüyorsunuz ya Hegel idealist olduğu için önce şuuru kabul ediyor. Dindarlar buna Allah ismini verir, o mutlak şuur diyor. Bazı filozoflar aynı şeye "ilk sebep", "sebebi ulâ" filan da derler. "Cevher" de derler, yani rivayet muhtelif, ama maksat bir. Her neyse, "buud-u mücerret"teki bu "şuur-u mutlak" kendi içinde hareket halindedir ve bu hareket sonunda kendi zıddına döner, inkılap eder. "Mutlak şuur"un zıddı nedir? "Mutlak şuursuzluk", değil mi? İşte mutlak şuur da hareketinde kendi zıddına, mutlak şuursuzluğa dönüp tabiat, madde olur. Yani Hegel'in Allahı dünyayı bu suretle yaratır. Fakat iş bu kadarla kalmaz, mutlak şuursuzluk, yani tabiat, madde, insan kafasına ve insan tarihine girer ve orda hareket ede ede nihayet bizzat Hegel'in kafasında yine kendi zıddına, yani mutlak şuurun idrakine ulaşmış olur. Bilmem işi kavrayabildiniz mi? Şimdi Marx'ta, Engels'te mesele bunun büsbütün tersidir. Şöyle ki : Tabiat, kâinat, madde bizatihi vardır ve hareket halindedir. Bu hareket seyrinde insan denen uzviyet teşekkül eder. Bu uzviyetin bir hassası da şuurlu olmaktır. Şuur yalnız insan denen maddi varlığın hassasıdır. Bu şuurda madde, kâinat, onun duygu uzuvları vasıtasıyla in'ikâs eder ve şuurlu insan kendinden önce ve kendinden sonra varolan maddenin kanunlarını idrak eder. Şimdi burda bir tarif yapmak lazım. Madde nedir? Maddenin iki tarifi vardır : Birisi onun bünyesi hakkındaki tarif ki, bununla fizikten biyolojiye kadar bütün tabiat ilimleri uğraşırlar. Ve tabiat bilgileri geliştikçe, zenginleştikçe, maddenin

bu bakımdan tarifi de değişir. Maddenin aslı olarak elektronu, atomu filan bilirken, şimdi esiri biliyoruz. Yarın bu hususta bilgimiz daha çok ilerleyecek ve bu böyle sonsuz devam edecek. Maddenin bir de felsefe bakımından tarifi yapılabilir ki o değişmez : Madde bizim dışımızda, bize bağlı olmadan varolan ve varlığını duygularımızla anladığımız objektif realiteyi adlandıran felsefi bir mefhumdur. İşte bu Diyalektik Materyalistçe maddenin felsefi tarifidir.

Çok kalın ve çok kaba olan bu izahattan sizin anlamanız gereken, filozofları okurken onları bir defa Materyalist mi, İdealist mi diye düşünmeniz, Monist mi Dualist mi diye araştırmanız, Diyalektik mi değil mi diye göz önünde tutmanızdır. Bu kilit elinizde olursa, işler çok kolaylaşır ve gelecek mektubumda bu kilit üzerinde biraz daha dururum. Mamafi bu hususta siz sual sorarsanız daha iyi olur.

Şimdi gelelim sorduklarınıza :

Eflatun :

İdealist felsefenin temel taşını atanlardandır. Sokrates'in talebesidir. Eflatun'a göre : Duygularımızla varlıklarını anladığımız eşyalar gerçekten var değildirler. Onlar sadece, gerçek ve ezelden varolan ideler âleminin akisleridir, inikâslarıdır. Yani anlıyorsunuz ya, çocuklar, mesela şimdi şu okuduğunuz kâat sizin dışınızda gerçekten varolan bir eşya değildir, ama ezelden beri varolan gerçek ideler âleminden bir parçanın sizin duygularınızdaki inikâsıdır. Eflatun'un bir hususiyeti de bir çeşit aristokrat- sosyalist hayali, ütopiyi Devlet ve Kanunlar adındaki kitaplarında ileri sürmesidir.

Locke :

Locke'a göre bilgimizin biricik kaynağı tecrübedir. Locke, duygu uzuvlarımıza tesir ederek bizde ihsası meydana getiren dış âlemin varlığını kabul eder. Bu materyalistçe bir görüştür. Fakat bu görüşe ruhun cevherce varlığını ve Allahın mevcudiyetini de katar. Bu suretle dualizme düşer.

Şimdi gelelim apriori ve fıtri, "doğuştan, yaratılıştan" mefhumlarına.

Ha, affedersiniz, daha önce Locke'un Fransa İnkılabı üzerindeki tesirine gelelim : Locke, Liberal İngiliz burjuvazisinin en önemli mümessillerindendir. Meşruti-Monarşi, yani parlamentolu, meşrutiyetli krallık ve vicdan hürriyeti taraftarıdır. Bu bakımdan, ana hattında bir burjuva inkılabı olan Fransız İnkılabı'nın fikriyatçıları üzerinde tesiri olmuştur. Mesela Voltaire'in üzerinde tesiri büyüktür.

Şimdi gelelim deminki mefhumlara :

Bazı filozoflara göre, mesela Kant'a göre, bizde her tecrübeden önce verilmiş bulunan bazı ihsas şekilleri vardır : Zaman ve mesafe mefhumları gibi. İşte böyle tecrübeden önceliğe apriori derler. Ah çocuklar, bu zırva şeyleri eğlenmek için okumak, insanlığın düşünce tarihinin hangi yollardan geçip ve bu geçişte hangi sosyal zaruretlerin varolduğunu bilerek nereye ulaştığını anlamak için faydalıdır. Fakat kemal-i ciddiyetle ve sırf ders olsun diye okumak günahtır. Ama ne yaparsın. Bir de insanın fıtri, doğuştan bazı mefhumlarla dünyaya geldiğini söyleyen filozoflar vardır. Mesela, onlara göre insan Allah, iyilik, kötülük, falan filan fikirlerine fıtraten, doğuştan sahiptir. Bu bakımdan apriori ile fıtrilik mefhumunu birbirinden ayırmak da mümkündür, ikisini – affedersiniz – aynı bokun soyu saymak da kabildir.

Felsefe bahsi bu kadar.

İzgen'e kolaylık temenni ederim.

Karıcığım,

Elbette annen sana baktı, senin için üzüldü, sen Suzan'a bakacaksın, Suzan için üzüleceksin, Suzan kızına bakacak – torunuma yani – ve üzülecek ve mübarek kadın soyumuz mübarek analıklarını yapmakta devam ederek insanlığın yüzünü ağartıp duracaklar. Ben bunu anlamaz mıyım? Ben ki dünyada en büyük işin analık, çocuk doğurmak olduğunu kabul ederim, nasıl olur da bunu anlamam. Sen başka türlü olsaydın seni sevebilir miydim? Sen, zaten muazzam bir annesin. Yalnız Suzan'ın değil, sana yakınlaşmak bahtiyarlığına eren her insanın anasısın. Seni büyük, seni ulaşılmaz, seni mübarek yapan taraflarından biri

de, sende bu kadar kuvvetle gelişmiş olan analık duygusudur. Yalnız, sen sade Suzan'la değil, senin tabirinle bana babalık duygusunu daha kuvvetle duyuracak olan çocuğumuzla da uğraşıp yorulursan, ben – bütün yukarda söylediklerimi kabul etmekle beraber – üzülürüm. Sen anamızsın, mukaddes meşaleyi taşıyansın, fakat ben de senin sevgilinim, sana âşık olanım, meşalemizi taşırken dahi kolunun yorulduğunu görürsem üzülürüm. Ne yapayım.

Seni seviyorum, bir tanem. Yabani kestane ağaçları ve ıhlamurları çok bir bahçenin içinde ve dünyanın en güzel kırının yalnızlığında minimini bir beyaz evimiz olacak. Evimiz seninle ve kitaplarımızla ve kocaman aşkımızla dolu olacak ve evimizde yalnız ikimiz birbirimize yeteceğiz. Seni seviyorum, karıcığım. Seni seviyorum, Piraye'm.

(imza)

403

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu 18 Şubat pazar günü aldım. Aynı gün karşılığını veriyorum. Fakat postaların – vapura bağlı oldukları için – gidiş gelişine göre bu mektup eline ancak perşembe, cuma günü filan ulaşacak diye tahmin ediyorum. Evvela sorduklarına cevap vereyim :

1. Büyük teyzemin, yani dayımın anasının ölümü dolayısıyla kendisine "Başımız sağ olsun" diye bir telgraf çektim. "Teşekkür ederim, sağlık ve iyi günler temenni ederim" diye bir kart aldım. Hepsi bu kadar. Uzun mektup bu ise bilmem.

2. Şiirleri yalnız sana gönderiyorum.

3. Senin paltonun apresi – hele şükür – bu salı günü bitecekmiş, hemen ya postayla, yahut da yağcıyla yollayacağım. Belki terlik de o zamana kadar yetişir.

4. Haydarpaşa Garı'ndan iki tren hareket eder : Birisi 15: 45'te kalkan yolcu trenidir, ötekisi, aynı gün saat 19'da kalkan

sürat katarıdır. Birincisi daha ziyade ekâbirin binmedikleri trendir. Bundan dolayı ben de aynı gün iki tren kaldırdım. Birincisinin üçüncü mevkiini, ikincisinin daha ziyade yemekli vagonunu aldım. Birincisini Haydarpaşa'dan Ankara'ya kadar takip ettim, ikincisini Ankara'ya varmadan bıraktım. Bunu bilerek yaptım. Dalgınlıktan filan değil. Birinci, ikinci ve üçüncü kitapları baştan aşağı tekrar okumaya başlaman, geçen mektubumda da söylediğim gibi, benim için büyük bir ümit ve kuvvet kaynağı olmaktadır. Şimdilik ilk üç kitabı okuduktan sonra üzerinde kalan tesiri tafsilatıyla yazarsan, bana büyük yardım etmiş olursun. İki aya kadar dördüncü kitap da biter. Artık o zaman bir himmet edip dört kitabı baştan okursun ve son tenkidini de yaparsın, ben de ona göre tashih eder, bu işi bitirir, romana başlarım. Yani, anlıyorsun ya, senin istediğin romana başlamak için dört kitabı senin tenkidinden ve tashihinden geçirmem lazım. Dördüncü kitabın son gönderdiğim parçasında takıldığın yerlerin nereleri olduğunu merakla bekliyorum. Yalnız, tenkidlerinde, rica ederim, lehte ve aleyhte insafsız ol, ki beş senelik emeğimiz sana layık bir halde bitirilmiş olsun.

Hafıza meselesine gelince, o bende de olmadığı için sende zayıflamasına üzüldüm. Birimizin hafızasızlığını ötekinin hafıza kuvveti gideriyordu. Şimdi ikimiz de hafızasız kalırsak biraz güçlük çekeriz. Ama bunun bir de iyi tarafı var : Ne kadar hafızasız kalsak, bunun sınırı birbirimiz olduğu için, bir de bakarsın ki dünyada birbirimizden başka bir şey hatırlamaz oluruz.

Yüksek müsaadenizle, sizin olan, demek ki benim olan, bir şeyi, yine mısra ve kafiyeleştirip bozarak size gönderiyorum. Ne yapayım, ömrümde birçok güzel şiir okudum, fakat zaman zaman senin mektuplarındaki şiirler gibisini okumadım. Sen ben demek olduğuna göre senin şiirleri aşırışım ayıp sayılmaz. Zaten onlardan başkasını aşırmak aklıma gelmez. Ne yapayım, herhangi bir büyük şair ayarında, şiir yazabileceğime eminim, ama seninkiler ayarında yazamayacağımı bildiğim için, bu harikalı şeylere karşı içimde bir kleptomani hastalığı uyanıyor ve senin şiirleri aşırıyorum. Senin yüreğini aşırmışım, karıcığım, şiirlerini de aşırmaya hakkım var. O şiirler o yürekten çıkmıyor

mu, kaynağını aşırdıktan sonra, suyundan da bir iki bakraç aşırışım ayıp sayılır mı? Mamafi bu seferkinin altına – ne de olsa hırsızlığımı namuslu bir çerçeveyle desteklemek için – ikimizin adını koyacağım. Ve bu şiir günün birinde yayımlanırsa, ya öyle yayımlanır, yahut yayımlanmaz.

Bugünlerde çıkmak ihtimalim var mı? Bilmem. Belki evet, belki hayır. Diyalektik.

Dayımın hastalığı neymiş? Nerde yatıyormuş? Öğrenebilirsen bana yaz.

Sana 50 lira yolladım. Alınca bildir.

* * *

Ben
senden önce ölmek isterim.
Gidenin arkasından gelen
gideni bulacak mı zannediyorsun?
Ben zannetmiyorum bunu.
İyisi mi, beni yaktırırsın,
odanda ocağın üstüne korsun
içinde bir kavanozun.
Kavanoz camdan olsun,
şeffaf, beyaz camdan olsun
ki içinde beni görebilesin...
Fedakârlığımı anlıyorsun :
vazgeçtim toprak olmaktan,
vazgeçtim çiçek olmaktan
senin yanında kalabilmek için.
Ve toz oluyorum
yaşıyorum yanında senin.
Sonra, sen de ölünce
kavanozuma gelirsin.
Ve orda beraber yaşarız
külümün içinde külün,
ta ki bir savruk gelin
yahut vefasız bir torun
bizi ordan atana kadar...

Ama biz
o zamana kadar
o kadar
karışacağız
ki birbirimize,
atıldığımız çöplükte bile zerrelerimiz
yan yana düşecek.
Toprağa beraber dalacağız.
Ve bir gün yabani bir çiçek
bu toprak parçasından nemlenip filizlenirse
sapında muhakkak
iki çiçek açacak :
biri sen
biri de ben.

Ben
daha ölümü düşünmüyorum.
Ben daha bir çocuk doğuracağım.
Hayat taşıyor içimden.
Kaynıyor kanım.
Yaşayacağım, ama çok, pek çok,
ama sen de beraber.
Ama ölüm de korkutmuyor beni. ./..
Yalnız pek sevimsiz buluyorum
bizim cenaze şeklini.
Ben ölünceye kadar da
bu düzelir herhalde.
Hapisten çıkmak ihtimalin var mı bugünlerde?
İçimden bir şey :
belki diyor.

18 Şubat 1945
Piraye Nâzım Hikmet

Ne yapayım, elimde değil, beğendiğim, hayran olduğum şeyleri bütün insanların beğenmesini isterim. Sen izin versen de mektuplarının hiç olmazsa bir kısmını oldukları gibi yayımla-

yabilseydim, onları öyle münasebetsiz şekillere sokmaya lüzum kalmazdı. Fakat dediğim işe dünyada razı olmayacağını bildiğim için, hiç olmazsa bu suretle seni kandırabilirim diye umutlanıyorum.

Sevgilim, seni seviyorum.

(imza)

404

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Film burda da bitmiş. Doktorla düşündük taşındık. Bir çare bulduk : Erenköy Verem Mücadele Sanatoryumu'nun baş doktoru Bay Seyfi, doktorun gayet yakın dostuymuş. Ona bir mektup yazdık. Memet bu mektupla oraya gitsin, mektubu versin. Neticeyi baş doktor bizim Neşati'ye bildirecek, siz de bana bildirin, çünkü dehşetli merak ediyorum.

Bende hastalandım. Birkaç gün yattım. Paçavra hastalığı herhalde. Neyse bugün geçiştirdim. Turp gibiyim şimdi.

Temmuzda geleceksin demek? Beni böyle müjdelere yavaş yavaş alıştır. Yoksa bir aksilik çıkar da, gelemezsen dehşetli hayal inkisarına uğrarım, sevgilim. Ah karıcığım, seni nasıl özledim nasıl özledim, nasıl gözümde, ellerimde ve yüreğimde ve kulağımda, velhasıl bütün bedenim ve ruhumda tütüyorsun.

Senin kumaşlar için biraz, birkaç gün daha sabret. Spor, yünlü kadın kumaşları da yapacağız. İstiyorum ki yaptıklarımı yalnız sen giyesin. Ama satmak lazım, paraya çevirmek lazım. Bak benim Bastoncu Fevzi diye eskiden hapiste beraber yattığım gayet namuslu bir bildiğim vardı. Şimdi Sıvas Hapishanesindeymiş. Kemik veremi vardı, ciğerlerini sarmış. Mektup aldım. Aç bi-ilaç ve ölüm döşeğindeymiş. Çok üzüldüm. Para yolladım. Anası babası da Erzincan zelzelesinde ölmüşler. İnsanların başından ne büyük felaketler geçiyor. Ve yüreğim bazen sevdiklerimin felaketlerine dayanamayacak gibi parçalanıyor.

Sevgilim, sevgilim. Her şeye rağmen yaşamak, bahtiyar olmak ve bahtiyar etmek lazım. Senin sevgin en büyük kuvvetimdir. Ne zaman yüreğim sıkılsa, başım dara düşse, senin bana son gelişinde hatırlattığın ve felaketli bir anımızda söylediğin sözü hatırlıyorum ve sana layık olmaya çalışıyorum.

Çocuklarımı, iyi teyze kızını ve seni hasretle kucaklarım.

(imza)

405

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Evvela tatlı şeylerden konuşalım : Havalar düzelip ısınınca, o vakte kadar da elimize para geçer biraz – çünkü geçen mektubumda da yazmış olduğum gibi Bay Zeki'den mektup aldım, başından kaza mı geçmiş ne, onun için yazamamış, tercüme parasını alıp gönderecekmiş, avansı yani – sen buraya geleceksin, düşün, ben seni görebileceğim, seni, dünyadaki en sevgili insanımı. Müdür Beyle konuştum. İstersen burda bir hafta kalırsın, istediğin yerde, istediğin otelde, üç gün ben sana geleceğim, üç gün de sen bana geleceksin, sana izzet ikram edeceğim. Velhasıl seni rahat rahat görebileceğim. Dünyada bu aralık bundan iyi bir müjde az bulunur benim şahsım için.

Resim yapmıyorum. Bugünlerde yazı yazdığım da yok, tezgâhlarla uğraşıyorum sabahtan akşama kadar. Onları bir yoluna koyayım, ondan sonra yazıya tekrar başlayacağım.

Sevgilim, günler kan içinde, fakat en büyük müjdelerle ilerliyor. Sen sabretmesini bilen insansın.

Seni seviyorum, sevgilim.

Leylâ'yı kucaklarım. Memet'e yazdığım mektubu kendisine vermişsindir. Suzan'ın işine fazla üzülmüyorum. O çeşit gönül ağrıcıklarını hepimiz gençliğimizde çektik. Ben daha ziyade Memet'in vaziyetine üzülüyorum. Dışarda olsaydım ona ne kadar faydalı olabilirdim. Ve o şimdi ne kadar yol göstericisiz bir halde.

Senden başlayıp Mercan'da bitmek üzere hepinizi kucaklarım.

Sare Teyze bana çamaşır filan göndermiş, cici şeyler. Ayşe'yi evlendirmiş.

Dudaklarından öperim, sevgilim.

(imza)

406

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İki mektubuna birden cevap vereceğim :

Bobi meselesine pek şaşmadım. Divane. Hırsızlığı, uğursuzluğu yoktur. Senelerce müdürün meydancılığını yaptı. Suçu hakikaten alakası olmayan bir iftiradan ibaretti. Burda Müddeiumumi ve Müdür kendisine iş buldu, benim de işime yarayacak, tezgâhların mallarını, ipliklerini getirip götürecek. Sana gönderdiğim öteberi arasında, mektup zarfının içinde bir de minicik hançer vardı. Ondan bahsetmiyorsun. Yoksa Bobi düşürdü mü? Kuzum, unutma, yaz.

Memet'imin mektubunu kendisine verdin mi? Hikâyesini tashih edip yollamıştım.

Ben burda hâlâ doludizgin tezgâhları düzeltmekle meşgulüm, bu yüzden tek satır yazamıyorum. Ve ölü gibi yoruluyorum.

Tercümeyi birlikte yaptığımız baydan bir mektup almış ve sana da bildirmiştim, yakında avans alacağımızı söylüyordu. Derhal cevap verdim, sonra ses seda çıkmadı. Hastalandım filan da, ondan mektubum geç kaldı ve tercüme işini takip edemedim, diyordu, acaba yine mi hastalandı, ne oldu? Merak ediyorum doğrusu.

Havalar gitgide düzeliyor. Tercüme işinden para gecikse de tezgâhları yoluna koyarsam elimize bir miktar para geçecek, derhal sana yollarım, o zamana kadar da ortalık iyice ısınır ve

sana kavuşurum. Seni görmem hiç bu kadar uzamamıştı. Sözde Bursa'ya seni sık sık görebilirim diye geldim ve burda – hele şimdi – canıma tak diyen arkadaşsızlığın acısını çekiyorum. Ah, karıcığım, seni dehşetli özledim. Eğer böyle hep seni yılda bir kere göreceksem, hani, yaşamanın pek de tadı kalmaz.

Rasiha Hanımı görüyorsan, şu tercüme meselesine ait işleri ondan da öğrenebilirsin, onun Maarif Vekâleti'nde bildikleri vardır.

Sana kuşları hazırlıyorum, artık odana bir çift de kanarya götürürsün. Öttükçe beni anarsın.

Öyle yorgunum ki şu anda, hemen yatağa girsem kurşun gibi uykuya düşeceğimi sanıyorum. Halbuki biliyorum ki, yatağa girince uykum kaçıyor ve iki üç saat sağa sola dönmeden uyuyamıyorum.

Sen geldiğin zaman bizim tezgâhlar, artık öyle kaba saba şeyler değil, nefis ipek karışığı yazlık beyaz kumaşlar, ekose eteklik ve gömlek kumaşları dokumaya başlamış olacaklar. Artık herhangi bir el tezgâhı dokuma atölye şefinden daha iyi anlıyorum bu işi. İşler biraz yoluna girsin, kendim de tezgâha girip, bir iki saat çalışmak istiyorum. Vücudumun hamlığı gider.

Seni çok özledim, ama bildiğin gibi değil. Sesini bir kere duysam, yüzünü bir dakika görsem, yeniden dünyaya gelmiş gibi çocuklaşacağım ve bütün yorgunluklarım geçecek.

Suzan'ı, Memet'i, Leylâ'yı, Mercan'ı kucaklarım, teyze kızlarına selamlar.

Dudaklarından hasretle öperim, karıcığım.

(imza)

407

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Hastalığına çok üzüldüm. İyileşmene sevindim. Aklımda fikrimde hep parasızlığın. Ama çok yakında buna bir çare bulacağım. Gönderdiğim perdeliklerden Suzan'a entari yapman pek hoşuma gitti. Yalnız, yıkarken dikkat edin, soğuk tuzlu sudan iyice ve sıkmadan geçirmeden önce kaynatmayın. Zaten bundan sonraki boyalı bezlerin ve kumaşların boyasını çıkartmamak için, pahalı olacak ama, soğuk has boya kullanacağım. Yeni öğrendim bunu. Esasen ben artık mükemmel bir dokuma işleri anları oldum. Eğer öyle perdelikler gibi kumaşlar satılabilirse, şöyle elli yüz metre kadar satmak kabilse hangi çeşidini beğendinizse ondan yapayım. Tıpkı o dokumayı, aynı sıklıkta ve aynı kalınlıkta metresini 130 kuruştan verebilirim, tabii daha fazlasına satabilirsek daha iyi olur.

Portakalları sana yollayan Raşit'in karısı. Tarafından onlara teşekkür ettim.

Oğlumdan mektup aldım, şiirini de göndermiş. Ona söyle kendisine bu sefer geç cevap veriyorum, beklesin biraz, kafamı toplayıp şiiri hakkında fikirlerimi yazacağım.

"Canım, bunun için de kafanı toplamaya ne lüzum var!" demesin, oğlumun bana gönderdiği ilk şiiri tenkid etmek ve ona bu hususta yol göstermek sanıldığından daha ağır ve mesuliyetli bir iştir benim için.

Geçen mektubumu herhalde almışsındır. Orda yazdığım gibi, istidaya red cevabı geldi. Zaten bunu bekliyordum.

Şimdi bir tek isteğim var, nisan ayı gelsin, sana yol parası bulabileyim ve hiç olmazsa yirmi dört saatte iki saat yüzünü görüp, sesini işitebileyim.

Burda havalar nefis. Bahar. Her şeye rağmen dehşetli ümitli ve bahtiyarım. Seni seviyorum, karıcığım. Kendine iyi bak, hastalanma.

(imza)

408

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana 20 lira yolluyorum. Alınca bildir. Bir haftaya kadar 20 lira daha yahut daha fazla gönderirim. Yağcının paraları geldi. Postadan alıp veririm.

Oğlumun mektubunu kendisine ver.

Hastalığına çok üzülüyorum. Daha kendini toparlayamadın.

Geçen mektubumda Leylâ'yı sormuştum. Anlaşılan daktiloyla ters yazmışım. Şimdilik bu dünyada seni mümkün olduğu kadar çabuk görmekten, sesini bir an önce işitmekten başka isteğim yok. Öyle dehşetle hasretim ki sana, tarif edemem.

Mektupların gayet kısa. Anlıyorum hastasın. Bunu anladığım için iki kat üzülüyorum. Bugünlerde dehşetli bir tembellik içindeyim, daha doğrusu mecburi bir tembellik. Çünkü kendimi doludizgin tezgâh işine vermek mecburiyeti hasıl oldu, tek satır yazamıyorum. Sabahtan akşama kadar tezgâhlarla uğraşıyorum.

Sana yastıklık iki kumaş parçası dokuttum. İçlerine bir astar koyup, pamuk doldurup, minderine korsun. Birisi yeşil, birisi kavuniçi. İkisinin de deseni bir. Onları sana ilk fırsatta göndereceğim. Kaman da duruyor. Kurt postun da debağlandı, kurumak üzere. Artık hepsini birlikte gönderirim.

Senin hasretin etimde, kanımda, canımda. Bazen acıyla avaz avaz bağırmak istiyorum. Şu son altı ayda çektiğim hasret acısını bütün ömrümde çekmemiştim.

İşte bu kadar, sevgilim. Deli olabilirim. Seni geberesiye göresim geldi. Nisan gelse, havalar düzelse, paramız olsa ve seni bir gün, bir saat olsun görebilsem.

(imza)

409

(Tarihsiz)

Piraye,

Sana son yazdığım mektupta bendeki Manzaralar'ın son birkaç yüz satırını da yollayacağımı kaydetmiştim. İşte onları yolluyorum. Nisan sonuna kadar Manzaralar'ı bırakmak zorundayım. Nisan sonu diye yanlış söyledim, nisan başlangıcına kadar. Tolstoy'un kitabı üzerine çok uğraşıyorum. Geceleri rüyama bile giriyor.

Vedat'ın eşyalarından birinci partiyi, büfe ile ecza dolabını yola çıkardık. Motor ne Kadıköy'e, ne Bostancı'ya uğruyor, doğrudan doğruya senin de bildiğin Birlik Ambarı'nın bulunduğu yere gidiyor. Binaenaleyh zarfın içine koyduğum makbuzu onlara gönder, ben ayrıca mektup yazıp pul parası sarfetmeyeyim, çünkü henüz meteliğe kurşun atıyorum, halamdan iki aydır para gelmedi, Samiye'den de bu ay para çıkmadı ve iplikleri henüz vermediler. Bu makbuzla gidip ambardan eşyayı alsınlar ve ambalaj tahtalarını bir araya sarıp aynı vasıtayla geri göndersinler ki dolabı da yola çıkaralım.

Bende üç kangal sucuğun var. İlk imkânda sana yollayacağım.

Rahmi Bey, şu eski İzmir valisi ve Nimet Teyzemin kocası, bilhassa benim iplik ve banyo çıkış işlerimi valiyle halletmek üzere Bursa'ya gelecekmiş. Haydi hayırlısı.

Sıhhatine iyi bak. Sana bir haftaya kadar biraz para yollayacağımı umuyorum. Sorup sual edenlere selamlar.

Hoşçakal
(imza)

410

Tarihsiz

Karıcığım,

Senden mektup gelir diye bugün de bekledim. Gelmedi. Telgraf çekecektim, adam bulamadım, yarın da mektubun gelmezse ya telefon ederim, yahut artık ne yapar eder birisini bulur telgraf çekerim. Beni niçin böyle habersiz bırakıyorsun, sana yakışır mı? Bugün her nedense dehşetli canım sıkılıyor, her nedense değil halbuki, senden mektup alamadım da ondan bes-belli. Ama nasıl canım sıkılıyor, ruhumu kasvet bastı, tasavvur edemezsin. Seninle biraz böyle mektupla olsun konuşursan açılırım.

Bir şair ve bir hikâyeci bana kitaplarını yolladılar, Sabahattın Ali de sana yazmış olduğum gibi iki kitabını göndermişti, daha okuyup bitiremedim, bitirir bitirmez derhal sana hepsini postaya veririm.

Bugün dışarda miskin bir lodos vardı, lodosun miskini tahammul edilir şey değil, boyuna yağmur çiseledi durdu. Yağmur sanki yüreğimin ustune ıslak ıslak indi, içim uşuyor, hani bir parmak daha kayarsam, bir an için de olsa, olumun rahatlığını arayacağım. Asap bozukluğu, bir parça fazla çalışmanın ve bir hayli de senden mektup gelmeyişin ve uçsuz bucaksızca da sensizliğin tesiri.

Seni düşünüyorum, son mektubunda buram buram tüten yalnızlığını ve dehşetli iç sıkıntını duşunuyorum, her şeye rağmen benim sana umut vermem lazım geldiğini duşunuyorum Fakat insanın, bende pek nadir, öyle bir anı oluyor ki, duşuncesi duygusuyla uygun duşmuyor.

Burda Mudur hasta, Kâtip ve karısı hasta, Başgardıyanın karısı veremden can çekişiyor, bugun yarın beş çocuk bırakıp gidecek, haftada bir, bazen günde iki deta hapishaneden ölu çıkıyor, içerde sefalet dayanılır gibi değil. Sana ne tuhaf şeyler yazıyorum, yazıyorum değil, söyluyorum, konuşuyorum, fakat bak konuştukça, içimdekileri doktukçe sana, açılıyorum.

Senden daha doğrusu teyzenin buyuk kızından – adını unuttum, kusura bakma – bir ricam var Burda yazı makinesi

yağı bulmak kabil değil, onun çalıştığı dairede makinesini yağlamak için elbette yağı vardır, bana bir küçük şişecik yollasın, ben de burdan ona tezgâhımda dokuduğumuz köylü mendili yollarım.

Birdenbire ferahladım, kulağımda sesin çınladı, seni makinemin karşısında gördüm. Bahtiyarım. Sen ve dünya güzelsiniz.

İkiniz de, sen ve dünya, beni mektupsuz bırakmayın.

Kırmızı dudaklarından öperim, sevgilim.

(imzasız)

411

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Sana layık gayet nefis ve katkısız ipek, ama halis ipek, işlenmiş pırıl pırıl Bursa ipeğinden, el tezgâhında dokunmuş ve bundan dolayı da bir kat daha enfes olmuş iki çeşit kumaş buldum. Bir ahbap dışardaki tezgâhlarında dokutuyor ve bana birisinin metresini 11,5 liradan, ötekisininkini 8 liradan veriyor. Biri gandi tarzı, ötekisi daha hafifi. Renkleri açık krem. Sana bunları alacağım. Fakat kaçar metre istersin? Bu bir. Sonra bunları sırf sana alıyorum, karşımda giyinip salınman için. Yani sırf sana alıyorum deyince senin üzerinde kendi gözlerimi neşelendirmek için de alıyorum demektir. Bu iki. Bu iki şartı kabul ettiğin taktirde bildir, yakında herhalde ipek broşüründen para alacağım – çünkü dördüncü broşürü de yarın teslim ediyorum – derhal kumaşları kestirip sana yollayayım. Ben üçer buçuk metre yetişir diye tahmin ettim. Ama yetişmezse ne kadar yeterse bildirirsin de ona göre kestiririm. Şartlarımı bir daha koşuyorum, ben çıkmadan giymek yok, ben çıkacağım, sana onları en iyi bir terzide istediğim gibi diktireceğim ve sefanı, zevkini süreceğim.

Dışarda bugün alayım desen, birisinin metresini 20'den, ötekininkini 15'ten aşağı alamazsın. 60-70 lira bir parayı da, artık izin ver de, kendi gözlerimin müstakbel zevki için harcayayım. Çünkü zavallı maviş gözlerim şu iki aydır çalışmaktan öyle yo-

ruldular ve ömürlerinin sonuna kadar da öyle yorulacaklar ki, onlara istikbalde böyle bir ziyafet çekmeyi çok görmemeliyiz.

Bana ne yap yap, istersen parayla al, istersen bir yerlerden bul, ne renk olursa olsun, ne çeşit olursa olsun, daktilo kâadı yetiştir. Bugünlerde hava aldığımdan, ekmek yediğimden çok, daktilo kâadı harcıyorum ve harcayacağım.

Annemi çok merak ediyorum. Ona uğra ve bana ondan haber ver.

Senin ananı, kaynanacığımı da merak ediyorum, onun da haberlerini bekler ve babanı nasıl bulduğunu bana anlatmanı isterim.

Canım biraz sıkıldı mı sana mektup yazıyorum ve açılıyorum. İşte yine öyle oldu. Ferahladım.

(imza)

Kumaşların eni doksan santimdir.

412

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hudutsuz bahtiyar, hudutsuz kederliyim. Ferden hiçbir insanın ulaşamayacağı, tadamayacağı bir bahtiyarlık içindeyim, ne paranın, ne şöhretin, hatta ne de sıhhatin gerçekleştiremeyeceği bir bahtiyarlık, senin kocan, senin arkadaşın, senin sevgilin, senin baban, senin çocuğun olmak bahtiyarlığı. Sana hudutsuz müteşekkirim. Beni dünyanın en bahtiyar insanı yapansın. Kederim, fert olarak kederim, senden uzak olmaktır. Mektubunu daha doğrusu mektuplarını, gözlerim dola dola, içim saadetten açılarak, ferahlayarak ve nasıl bu kadar güzel, böyle doğru, böyle anlatılmasını ancak senin başarabildiğin şeyler yazabiliyorsun diye hayran hayran okudum. O kadar bahtiyar, o kadar mesut ve o kadar kederliyim ki, bu ancak rüyada olabilir, insan bu dünyada böyle bir şey duyamaz.

Senin istediğin kitapçığı mutlaka yazacağım, ama zaten İnsan Manzaraları'nın son fasıllarında – bunları henüz sana yol-

lamadım – dediğin meseleye temas etmiştim. Fakat bunu daha kuvvetle, daha senin beğeneceğin gibi, tertemiz, süssüz, sade yazacağım. Benim de senden bir ricam var, ricadan da fazla bir şey, adeta sana yalvarıyorum : Şu son iki mektubunu berbat etmeme, yani münasebetsiz şiir tekniğine dökmeme izin ver. Onların üzerinde çalışıp yazının nasıl yazıldığını, yazıyla neler söylenmesinin mümkün olduğunu öğreneyim, temrin yapayım... Ömrümde senden başka kimseyi kıskanmadım, sen gerçekten kıskandığım ilk ve son kadınsın, sen kıskandığım biricik şairsin, biricik romancı, biricik edebiyatçısın. Ama seni kıskanmam kendi kendimi kıskanmak gibi bir şey oluyor da utanmıyorum bereket versin...

Şimdi günleri iple çekiyorum. Demek geleceksin, sesini duyacağım, elini tutacağım, gözlerinin içini görebileceğim. Bana telgraf çek, sana otelde yer hazırlatayım ve karşılasınlar.

Sana gayet güzel, üç metre kadar, beyaz, tayyörlük ipekli kumaş hediye ettiler. Bunu biz tezgâhlarda dokumuştuk. Yirmi metre kadardı, dokutan zat üç buçuk metresini hediye etti. Gelince veririm artık sana. Sonra Suzan'a, kalın beyaz ipekli bir kalpakla, beyaz bir boyun atkısı, o da kalın ipek, hazırladım, onu da alır kızıma götürürsün.

Demek en fazla on beş gün sonra geleceksin. Canım karıcığım. Piraye'm.

Elbette ki birbirimize altmış yaşımızdan önce kavuşacağız. Elbette ki kavuştuktan sonra her günümüzü bin yıl gibi dolu yaşayacağız. Sevgilim, ah sevgilim.

Vâlâ bana çoktan unuttuğum ve müsveddeleri bende olmayan şiirlerimden mısralar yazıp gönderiyor. Bu bakımdan onunla yeniden konuşmamın faydası olmadı değil. Fakat inanmanı çok isterdim, o yazıları seni tanımadan önce yazmış olduğum için bana ait değillermiş sanıyorum. Sahici hayatım seninle ilk göz göze geldiğim andan başlıyor. Tek kelime canımın içi, seni seviyorum ve seni seviyorum demek ferahlığım, saadetimdir.

(imza)

413

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubuna alelacele cevap veriyorum. Memet'e ve sana yarın uzun mektup yazarım.

Hastalığına çok üzüldüm. Kendine iyi bak. Senin yanında olmamak, sana bakamamak en büyük derdim. Hele hastalık haberlerin geldikçe hapis olmanın acısı bir kat daha içime işliyor.

Ne yapayım, nasıl imdadına koşayım! Çaresizlik ne kötü şey. Kendine iyi bak demekten başka bir şey gelmiyor aklıma. Kabil olsa elimi, gözlerimi, yüreğimi ve kafamı mektubun içine koyup, gece gündüz yatağının başucunda senin hizmetini görsünler, sobanı, mangalını yaksınlar, ilaçlarını versinler ve sana hikâyeler anlatsınlar diye göndereceğim.

Seni seviyorum, karıcığım.

(imza)

414

(Tarihsiz)

Anne,

Oğlumuzun hastalık haberi beni yıldırım çarpar gibi çarptı. Ama kendimi derhal toparladım. Oğlumuz iyi olacak, yaşayacak. Bunun başka türlü olması imkânsız.

Sen onun yanından ayrılma. Adamakıllı iyileşip ayağa kalkıncaya kadar onun yanından ayrılma. Her şeyin üstünde oğlumuzun iyi olması lazım, onun iyi olması için ise senin orda vücudun birinci şart. Sonra bizim oğlumuzun elbette ki benden başka bir babası daha var. Oğlumuzun babasıyla icabederse konuş. Büyük felaketler karşısında o felaketleri yenmek için bütün öteki duygular, vehimler arka plana geçmeli. Benim annemle babam bile ayrıldıktan sonra düşman olmadılar, biz onlardan

bir nesil ilerdeyiz. Bir nesil ileriliği filan da bırak, ortada Memet bahis mevzuudur. Ve Memet hapiste olmayan babasını da yanında görmekten kuvvet alabilirse, onu bundan mahrum etmek suç işlemek demektir. Bir daha tekrar ediyorum, oğlum ayağa kalkmadan önce yanından ayrılma. Bütün kırıldığın insanlarla, Memet'in babası Vedat'la, Fahamet'le, Vedat'la herkesle barış. Oğluma herkesin yardımı, faydası olabilir ve bir barış havası kadar bir hastaya ferahlık verecek hiçbir şey yoktur. Onun yatağı etrafında şimdi bir barış ve saadet havası esmelidir. Ben yokum. Benim yokluğumu sen doldurabilirsin. Ben olsaydım, Vedat'ın elinden tutar getirir ve oğlumuzun yatağı başında iki baba onu bir an önce ayağa kaldırmak için gereken şeyleri konuşurduk. Benim yerime sen onunla konuş. Oğlum Memet'im için ben burdan ne yapabilirim, mutlaka bir şeyler yapmalıyım, hiçbir şey yapamamak en büyük azabımdır. Benden de bir şeyler isteyin, bana da bir şeyler emredin, bu benim hakkımdır. Memet'im mutlaka iyi olacak. Bana kalırsa ona bol domuz yağı yedirin. Haftada iki mektup isterim senden. Oğlumun sıhhatini günü gününe öğrenmezsem çıldırırım. Onu senin onu sevdiğin kadar sevdiğimi şimdi maddi bir acı halinde daha iyi anlıyorum. Memet'i ancak sana emanet edebilirim. Oğluma mukayyet ol.

Ben iyiyim. Perhiz ediyorum. Hiçbir şeyim kalmadı. Geçti. Sıhhatim yerinde. Zaten ufak bir krizmiş. Bir şeyim kalmadı. Sana geçen hafta para yollamıştım. 35 lira, aldın mı? Yakında yine göndereceğim. Yalnız, Çamlıca'ya tembih et, mektubum ve para kâadım filan oraya gelince sana yollasınlar. İstersen mektuplarımı ve öteberiyi Erenköy adresine göndereyim. Erenköy adresini bana bildir.

Hapisliğin acısını, esirlik acısı gibi bu kadar kuvvetle hiçbir zaman duymamıştım.

Kemal Tahir senin için, son yazdığı mektupta : Yengem Stalingrad gibidir, diyordu. Doğru, Stalingrad anne gibiydi, ve sen annesin.

Ellerinden öperim.

Memet'e mektup yazayım dedim. Baktım ki ağlıyorum. Yazamadım.

(imza)

415

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Cevabımdır.

1. Memet'in sıhhatıyla öyle derinden bir alaka duydum ki oğlumu ne kadar çok sevdiğimi bu vesileyle bir kere daha anladım. Son mektubunda iyi olduğunu okuyunca dünyalara kavuştum. Canım, bir tane oğlum.

2. İhsan'dan para alamamış, daha doğrusu almamış olduğuna üzüldüm. Vedat gelince hemen para istet.

3. Mektubuma yazı kalemiyle başladım, uç yazmadı, işi yine kurşunkalemine döktüm.

4. Senin şezlongla Suzan'ın sandığını en iyi şartlar içinde yollayabilmek için fırsat kolluyorum.

5. Bütün faciasına rağmen dünyanın gidişinden memnun ve eminim.

Gel gelelim ikimize.

Canım karıcığım. Maşukayı ruhum, sultanım efendim. Ben senin bir âşık-ı biçarenim. Gecem gündüzüm, kalbim ve kafam seninle doludur. Senin yanında olmak, sana hayatı, yakınlarını ve kendimi sevdirmek, çok, daha çok sevdirmek işine ömrümü vakfetsem yeridir. Hatice'nin şiirleri ile uğraşıyorum. Kendim de bir büyük, bir küçük şiir yazdım bu aralık. Gelince sana okur ve veririm. Şimdi aklıma şu yeni mısralar geldi.

Bu ölüm ve ümit günlerinde
sana bir şeyden bahsedeceğim
yalnız ikimize ait...

Yalnız ikimize ait olan bu bahsedilecek şeyin ne olacağını bilirsin. Seni seviyorum! Karıcığım, benim ihtiyarlamama imkân olmadığı için, sen de hiçbir zaman ihtiyarlamayacaksın. Ve her zaman kendisine bir delikanlı, ama bir tek ve aynı delikanlı tarafından, yani benim tarafımdan ilan-ı aşk edilen 18 yaşında bir genç kız olarak kalacaksın.

Ellerinden öperim
(imza)

416

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İki gün evvelki tebrik mektubumu almışsındır. Mamafi alıp almadığını bildirirsen memnun olurum...

*

Suzan'ın sandığını yarın gönderiyorum. Ambalajı olan sandığın kapağını parçalamadan açtır. Sonra tekrar kapa ve bana olduğu gibi yine aynı ambar vasıtasıyla iade et ki, içine ikinci sefer de Leylâ'nın sandığını koyup yollayayım. Hatta Leylâ'nın sandığını da aldıktan sonra ambalaj sandığını tekrar bana yollayacaksın. Ben o ambalaj sandığına dört lira verdim. Bütün işlerimizi gördükten sonra burda tekrar üç liraya filan satacağım. Bu suretle ambalaj masraflarını mümkün mertebe azaltacağım.

*

Sana son defa göndermiş olduğum 15 lirayı alıp almadığını kati olarak yazmadın. Lütfen yaz.

*

Benim tezgâhlar bugünkü teşkilatlarıyla en fazla – bir metre birisi ve seksen santim ikincisi – eninde kumaş dokuyabiliyorlar. Binaenaleyh Vahdettin Ağabeye rastlarsan sor. Sargı bezlerinin enini bir metre yapsam olur mu? Ve kaça satılır. Sonra acaba 20 numara iplik hem atkı hem çözgü için mi, yoksa yalnız atkı yahut yalnız çözgü 20 olabilir mi?

*

Falih Rıfkı'ya roman tercümesi için yazacağım.

*

Sevgilim, ah sevgilim,

Bana ne de çabuk darılırsın, sen böyle dudaklarını uzatıp şişirerek bebek gibi darıldıkça, dünyanın en şirin manzarasını seyreden bir ihtiyar insan gibi, ben bahtiyar olurum. Ne tuhaf kaç zamandır kafamda ve yüreğimde acayip bir ağrı var : Seni bir gün olsun ağır ağır, doya doya, yüzüne, ellerine, gözlerine saatlerce baka baka okşayamadım gibi geliyor bana. Velhasıl sen benim için yalnız parmaklarının ucuna dokunulabilmiş bir nişanlısın hâlâ... 13 senelik karım olduğuna kendimi inandırabilsem içim rahatlayacak. Düşünüyorum da zaman zaman tepen (münasebetsiz?!) kıskançlıklarımın asıl sebebi bu. Doyulmasına imkân olmayan ve tam doydum sanıldığı zaman daha çoğalan susuzluğu ile ancak uzaktan ışıltısı görülmüş gibi olan bir kaynağa benzersin. Velhasılı kelam, sevgilim, ah sevgilim!

*

Günler gitgide iyileşerek geçiyorlar. Sen bilirsin ki ben hiçbir zaman bedbin olmadım. Böyle olduğumu iddia edenler bulundu. Bence onlar sadece kötü ve ağır günlerden çıkacak olan güzel ve iyi günlere tam manasıyla inanamadıkları için, günler kötüleştiği vakit bu kötülüğü göremeyecek kadar korkaktılar.

*

Allahaısmarladık, karıcığım.
Herkesi kucaklarım
Ellerinden öperim

(imza)

Fanila don, gömlek, iki bez don ve pipoyu aldım. Teşekkür ederim. Pipo kullanılmış, kolonyayla temizledim, merak etme.

417

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Benim münasebetsiz evladım Ertuğrul'u tanırsın. Seni görsün, benden haber versin, Memet'in sıhhati hakkında tafsilat alsın ve bana söylesin diye geldi. Eli elime değdikten sonra hürriyete çıkan son insandır. Elini sıkarken biraz da benim elimi sıkmış gibi olacaksın. Hasretle.

(imza)

418

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bana yine şevk veren, ümit veren, iştiyak ve kudret veren mektubunu belki on defa okudum. Sen benim yapmak istediğim şeyi daha ben onu dumanlı bir halde düşünürken, en kısa, en açık yoldan düsturlaştırır ve gözümün önüne korsun. Bu sefer de öyle oldu ve ben senin gibi hangi hale getirmeyi tasarlarken sen bu tasarın nasıl gerçekleşmesi gerekeceğini bana bildirdin. Adını da dediğin gibi koyalım. Sana mektubunu almadan önce bir parça daha yolladım, Tanya'dan ve Gabriel Peri'den bahseden parçayı. Sana bu mektubumun içinde bu iki sevgili insanımızın fotoğraflarını da yolluyorum, saklarsın. Şimdi senin dediğin gibi doludizgin ve şekil meselelerine, törpüleme, tavsiye işleriyle fazla uğraşıp vakit kaybetmeden habire yazacağım. Sonra, kitap bitsin, seninle birlikte hepsini baştan gözden geçirir, fazlalıkları atar, eksikleri tamamlar ve her satırı icabederse teknik bakımından işleriz.

Sana bu mektubumda bir de küçük şiir yolluyorum. Çam sakızı çoban armağanı.

Geçen mektubumda da yazdığım gibi bana Londra'nın bombardımanlarına, çöl harplerine, komando hareketlerine, Avrupa'nın muhtelif memleketlerindeki mukavemet hareketlerine ait kitaplar filan bulup gönderebilirsen çok işime yarar.

Kendimden bahse gelince. İşte onu yapamayacağım. Bir gün gelir, yalnız ikimizin romanını yazacağım işte o zaman kendimden bahsederim. Zaten bu kitapta doğrudan doğruya modelden alınmamış, fakat muhtelif modellerin karıştırılmasıyla ortaya çıkarılmış insanlar sadece komünist mahkûmlardır. Halil ben değilim, biliyorsun, Hikmet de değil, Kemal de değil. Halil, Halil. Şimdi senden bir ricam var, sende dördüncü kitap müsveddeleri sayfa numarası sırasıyla muntazaman devam ediyor değil mi? Hani anlamak istediğim, eline ulaşmamış bir parça filan var mı? Son alacağın pasajla beraber dördüncü kitap sende kaçıncı sayfada bitmiş oluyor ve atlayan var mı? Sonra bir ricam daha var : Dördüncü kitap 19'uncu sayfa 16'ncı satırdan sonraki : (hele ölü İngilizler) satırını şöyle tashih eder ve altına şunları ilave edersin :

Hele hümoru seven İngilizler
Ve Tomsun dehşetli seviyordu alay etmeyi.

Sana 30 lira yolladım. Alınca bildirirsin.

Kendine iyi bak, hastalanma. Gördüğün güzel filmleri bana yaz. Memo ellerinden, ben de müsaadenizle dudaklarınızdan öperim.

(imza)

419

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Benim sende bir mektubum daha olacak bugünlerde onun da karşılığı gelir herhalde. İçinde Gabriel Peri'nin ve Tanya'nın fotoğrafları da vardı. Mecmuadan kesip koydum. Sonra uzunca bir pasaj daha yollamıştım, onu da almışsındır.

Gripten yakanı sıyırabildiğine sevindim, ben de ha bugün yakalandım, ha yarın derken, kırıklıkla filan işi şimdilik atlatıyorum. Fakat Memo hastalandı, çok üzülüyorum. Derdinden

anlamam, anlayan da yok. Bütün gün tüylerini kabartarak içine gömülüp sessiz sedasız yatıyor. İyileşmeyecek diye ödüm kopuyor. Hani başına bir felaket gelirse çok iyi bir dostum ölmüş gibi kahrolacağım. Dünyada bu kadar insan ölüyor filan nazariyesi malum ama, bu kadar insanın ölmesi Memo'nun ölümünden duyacağım acıya teselli olamaz ki... Neyse makinenin sesini duydu, kımıldandı, tüneğe sıçradı, cik cik diye öttü. Ölmeyeceksin, Memo'cuğum, ölmeyeceksin, güzel günler göreceğiz. Seni Piraye ninene götüreceğim, en güzel şarkılarını ona okuyacaksın.

"Tanin" gazetesinde çıkan makaleleri çok merak ediyorum, burda tedariki mümkün değil. Sen bulup bana gönderirsen pek makbule geçer, okuduktan sonra iade ederim.

Ben doludizgin çalışıyorum. İstediğin gibi, istediğin ayarda ve sana "Senelerimiz boşu boşuna geçmemiş" tesellisini verdirecek bir kitap olması için elimden geleni yapıyorum.

Kafanın aydınlık oluşuna çok sevindim. Sende kafa, yürek ve et aynı kudrette üç harikadır.

Benim burda fazla fizik efor sarfettiğim yok, binaenaleyh Anjin de Puatrin olmam şimdilik uzak bir ihtimal. Dün Semiha ve Cahide telefon ettiler. Kocalarıyla Bursa'ya gelmişler, beni ziyaret etmek istiyorlarmış, bugün belki gelecekler. Cahide bir tütün tüccarıyla evlenmiş, Semiha da aynı zamanda piyanist olan bir tüccarla. Herhalde şeker, pasta filan getirirler ben de afiyetle yerim.

İki güne kadar senin kitabın 1941 yılı bitiyor, hemen gönderirim, sonra 1942'ye başlayacağız ve sırasıyla, ta dışarı çıkıncaya kadar devam edecek. Geçen mektubumda da yazdım bana çöl harplerine, tayyare bombardımanlarına, tayyare harplerine, komando hareketlerine, mukavemet hareketlerine ait malzeme bulup gönderebilirsen çok makbule geçecek.

Seni nasıl göresim geldi aklın almaz. Sesini bir dakika duymak, eline bir lahza dokunmak için neler vermezdim.

Memet'e gönderdiğim mendilleri kendisine vermişsindir. Şimdi Suzan'a da bir şeyler yollayacağım. İzgen'e de, Leylâ'ya da ister. Onlara da gönderirim. Seni seviyorum, seni dünyamdan, kavgamdan, yurdumdan ve insanlarımdan ayırdığım için,

sen benim için bunların hepsinin timsali olduğun için sana bir insanın bir insana hayran olduğu gibi değil, bir dünyanın bir dünyaya hayran olduğu gibi hayranım.

Dudaklarından ve ellerinden öperim, sevgilim.

(imza)

420

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Senin mektubunu sabırsızlıkla bekliyordum. İki, daha doğrusu üç sebepten.

1. Senden mektup beklemenin mutat sabırsızlığı.

2. Ben yine hafif tertip hastalandığım için, senin de hastalandığından emin olarak sıhhat haberini almanın sabırsızlığı.

3. Son gönderdiğim parçalar hakkında fikrini öğrenmenin sabırsızlığı.

Senin de hastalandığını fakat iki üç güne kadar kalkacağını öğrendim, üzüldüm, sevindim. Son parçalar için yazdıkların beni bir kat daha kuvvetlendirdi. Ve senin zevkine, sezgine, görüşüne olan güvenim bir kat daha arttı. Elbette haklısın ve ne güzel söylüyorsun, insan hayran olup kalıyor ve büyük bir şaşkınlık da duymuyor değil. Sanki bütün ömrünü edebiyat tenkidine vermiş ve her asırda rastlanmayan bir münekkit gibi konuşuyorsun. Haklısın, elbette Tanya pasajının en büyük kusuru lüzumundan fazla heyecanlı, coşkun olmasıdır. Bu kusuru ben ancak yazdıktan sonra farkettim. Fakat değiştirmeye cesaret edemedim. İşte asıl bu cesareti gösterdiğim gün sana layık şair olabileceğim. Fazla dışarıya vuran, fazla ayarsız heyecan ve coşkunluk gençlik şiirlerinde belki affedilen, hoş görülen bir şeydir, fakat artık olgunlaşması gereken bir adamın yazısında bu büyük bir kusurdur. Sonra, elbette ki, Gabriel Peri pasajı, bence de Tanya'nınkinden daha olgun. Mamafi kitap bittikten sonra beraber oturup tashih yaparken bütün bu kusurları, senin yardımın

ve cesaret verişinle düzeltiriz. Senin başın için doğru söylüyorum ki, ömrümde tenkitlerinden faydalandığım ve binaenaleyh doludizgin doğru bulduğum biricik münekkidim sensin.

Ha, bir meseleye temas edeceğim. Tanya pasajında, "Senin yaşında bir sevgilim var" sözünü söyleyen ben değilim. Ondan önce arkadaşları çağırıyorum, Tanya'nın resmine baksınlar diye, onlar da resme bakıp her biri bir fikir söylüyor, bunları da (–) konuşma işaretiyle yazıyorum. Orayı bir daha oku, yine anlaşılmıyorsa daha vazıh yapalım. Dört beş gün, en fazla bir hafta sonra sana devamını yollayacağımı umuyorum. 41 yılı bitmiş, 42'ye başlamış oluyoruz.

Semiha ile Cahide geldiler. Cahide'nin kocası Bursa'da tütün işleri yapan bir tüccarmış, bana nefis cıgaralar getirdiler. Amerika'ya gideceklermiş. Birisi operaya, ötekisi Holywood'a. Kâatlarını yaptırıp göndermişler. Cevap bekliyorlarmış.

Memo iyileşti. Ama karısından ayırdık. Anlaşılan oğlanı erken evlendirmişiz. Ama ölecek diye nasıl üzüldüm bilemezsin. Sana yarın 35 lira daha gönderiyorum, bundan önce gönderdiğim 30 lirayı aldın, değil mi?

Şu "Tanin"de çıkan makaleleri bana yolla kuzum. Aşçıbaşının çok çok selamları var. Her sefer selam eder ben yazmayı unuturum. Bu sefer sordu, yalan söylemedim, yazmayı unutuyorum dedim, adeta gücendi bana.

Hasret ve saygıyla ellerinden ve dudaklarından öperim, sevgilim.

Delikanlı, bahriyeli yârinizin sevdanamesini pek beğenmemiş olmanız bu delikanlı Nâzım Hikmet'i gücendirdi, ama ben kızmadım, haklısın, ama ne yapalım, unutmayın ki bir de böyle bir toy bahriyeli Nâzım Hikmet âşığınız var.

Memet'in, Suzan'ın, İzgen'in, Leylâ'nın gözlerinden öperim. Bir şey daha söyleyeceğim, senin mayısta filan birkaç günlük olsun buraya gelmeni sağlayacak kadar bir yol parası ümidi çıktı bir yerden. Kabıma sığamıyorum sevincimden.

(imza)

Geçen yıl avukat geldiği zaman Raşit de vardı, resimlerimizi almıştı sana onları yolluyorum işte. Dört tane.

421

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Başımdan ne tuhaf bir iş geçti. Pazartesi günü, yahut salı, unuttum, her neyse bir sabah erkenden kalktım, yazı yazdım, sigara içtim, bahçeye indim, bir iki adım attım atmadım, sol böğrüme bir sancı saplandı. Gaz filan dedim, ama yıldırım hızıyla arttı. Yukarı çıktım, yatağa uzandım. Sancı çoğaldıkça çoğalıyor. Hafif tertip inlemeye başladım, derken bir iki çığlık. Yatağa girdim. Telefon ettiler. Doktor geldi. İş anlaşıldı : Böbrek. İdrar tahlil edildi : Kum var. Hasılı bir haftadır, yatıyorum. Hani bir bu eksikti. İlaçlar, perhizler ve şimdilik değilse de, belki ilerde ameliyatlar. Sana bütün bunları yazmazdım. Ama aramızda verilmiş bir sözümüz var. Birbirimizden, en üzüleceğimiz işlerimizi bile saklamayacağız...

"Tanin"ler henüz gelmedi. Belki bugünkü postadan çıkar.

Zeki Baştımar'dan mektup aldım. Harp ve Sulh tercümesine devam edecekmişiz. Bu havadise sevindim. Galiba alacağımız da varmış, onu da gönderecek. Sana 35 lira yolladım. Alınca bildirirsin.

Bahar hakkında yazdıklarını boyuna okuyorum. Hastalığımda bir ilacım da senin o yazın oluyor.

Halsizim, sancı, perhiz canıma okudu. Daha fazla yazamayacağım.

Ellerinden öperim, sevgilim.

(imza)

422

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Telgrafını ve mektubunu aldım. Dünyalar benim oldu. Oğlumuzun iyileşeceğine, eskisinden daha güçlü kuvvetli olacağına inanıyorum. Sana bugün 20 lira ile, kalsiyum gönderiyorum. Alınca bildirirsin.

Benim hiçbir şeyim kalmadı. Demir gibiyim. Yalnız, kuzum sen de kendine iyi bak, arka arkaya üç defa grip olmak ne demek? Bak oğlumuz için, benim için, senin sıhhatli olman lazım. Kuzum karıcığım, hastalanma.

Bana gönderdiğin "Tanin" gazetelerini de aldım. Teşekkür ederim. Mamafi ben o makalelerin aslını okumuştum. Fena da tercüme etmemişler. Tercüme dedim de aklıma geldi. Biz Harp ve Sulh tercümesine devam ediyoruz. Bay Zeki Baştımar'dan mektup aldım. Zaten sana da birinci cilt ikinci kitabı iki tane yollamıştım. Eskiden kalma alacağımız da varmış, adam başına 250 lira filan. Onu da alıp yollayacağını yazıyor. Tabii parayı alır almaz hemen sana gönderirim.

Burdaki küçük oğlumuz Memo ağabeyinin hastalığına üzüldü, sağlık haberine sevindi. Zaten telgraf geldiği zaman, gece geç vakitti, bütün revir halkı bayram ettik. Aşçıbaşı ziyafetler verdi. Burda havalar bir açıyor, bir kapıyor. Ben de hastalanmamak için kendimi koruyorum. Yoksa grip hazır.

Kaynanacığımın gönderdiği ilaca teşekkür ederim. Hemen yuttum. Bunun faydasını bizim Müdür Beyin karısı da vaktiyle görmüş. Fakat sırası geldi de yazayım, kadıncağız çok hasta.

Fifi'yle konuşmaya başladığına çok sevindim. Öteki mesele hakkında sen bildiğin gibi hareket et. Sen daima en doğru ve en haklı hareket edersin.

Sinop'tan mektup aldım, ellerinden öpüyorlar. Onlar buraya kotra, dikiş kutusu, tabaka filan yolluyorlar, ben de satıp, sattırıp parasını gönderiyorum.

Suzan'ın yanaklarından öperim. Bugünlerde öpeni yoktur, bari ben öpeyim de kalbine kuvvet gelsin. Benim kızımın kardeşi için paralanmasına hiç şaşmadım. Benim kızım kabuğunun içinde dünyanın en değerli mücevherini taşıyan bir istiridyedir. Ben Suzan'dan daima en güzel, en doğru hareketleri beklerim. Bu dünyada bahtiyarlığa layık insanlardan biri de odur. Ama bahtiyarlık öyle bir kutudur ki en az iki kişi tarafından ve elbirliği ile açılır. Kızımın bu ikinci yardımcı insanı bulmasını ne kadar isterdim.

Memet'imi, Suzan'ı, Fifi'yi hasretle kucaklarım, kaynanamın ellerinden öperim. Vedat'a selam. Leylâ'yı da kucaklamayı

ve Selma'ya, İzgen'e selam söylemeyi unutma. Ellerinden öperim, karıcığım.

(imzasız)

423

(Tarihsiz)

Canım bir tanem, karıcığım,

Sana mektup yazmış, zarfa koymuş gönderirken bir mektubun daha geldi, ben de yeniden yazıyorum. Bu suretle benden bir alacağın var, bu gece de onu yazarım ve oğluma göndereceğim mektupla birlikte yollarım. Üzüntülerini biraz olsun gideremememenin ıstırabı hayatımın en büyük ıstırabıdır. Fakat gördüğümüz korkulu rüya elbette ki sona erecek. Sekiz senemiz bir bakımdan da boşu boşuna harcanmadı. Bu acı, bu birbirimizden uzak ve felaketlerle dolu sekiz yıl bizi birbirimize hiçbir yakınlığın bağlayamayacağı gibi bağladı. Sekiz yılımızı, gelecek hiç olmazsa yirmi yılımızın artık hiçbir şeyle sarsılmayacak olan saadeti için harcamış sayılabiliriz. Düşünüyorum bu sekiz yıl olmasaydı, seninle benim aramdaki bağ böyle harikulade olmazdı belki de. Belki birbirimizi kuvvetle sevmekte devam ederdik, fakat bugünkü gibi birbirimiz için, ölene kadar taze ve genç, ölene kadar yepyeni, ölene kadar dostluğun üstünde dost kalamazdık. Bütün bunları teselli diye söylemiyorum. Bütün bunları realist olduğum için söylüyorum. Bu sekiz sene olmasaydı da, başımıza gelen bu kadar felâketler olmasaydı da elbet, yine de insanların birçoğundan farklı bir bağla birbirimize bağlı kalacaktık, fakat bugün ulaştığımız dostluk, insanlık, sevda, sevgi bağına ulaşmamız mümkün olmayacaktı.

Oğlumuzdan mektup aldım. Sorduklarına uzun uzadıya bu gece karşılık vereceğim. Bana birkaç tane de şiir yollamış, onları da çok beğendim. Fazla şişmanlamış olması, daha iki sene hava almak zorunda kalması elbette ki onun ve bizim için çok acı. Ama bundan daha büyük bir acıyla karşılaşabilirdik, onu atlattık. Bir meydan muharebesi verdik, yaralı çıktık, ama muzaf-

fer olduk. Şişmanlık geçer, iki yıl da geçer, asıl olan oğlumuzun ölümle yaptığı kavgadan muzaffer çıkmasıdır. Oğlumuz uzun yıllar, bizden sonra da uzun yıllar yaşayacak ve güzel eserler verecek. Oğlumuzun sıhhatine ve kafasına güvenim var. Ben şimdiye kadar büyük işlerde neye güvendimse aldanmadım, teferruatta yanıldığım oldu, ama esasta asla... Bana inan, oğlumuzun sıhhatine ve kafasına inan. Mamafi şuna da emin ol ki, oğlumu şu daha iki sene sürecek hava alma sıkıntısından kurtarmak için ömrümün on yılını seve seve verirdim.

Bu hafta burda da havalar bozdu. Ben de gizli bir sıtma geçirdim, iyi çalışamadım, birkaç rubai yazdım, sana yolluyorum işte. Mamafi bu hafta paçaları sıvayıp açığı kapatacağım.

Vâlâ'nın karısı, daha doğrusu Vâlâ, bana bir sandık erzak yolladı. Tuhaf değil mi?

Aşçıbaşının, Kemal Tahir'in, Raşit ailesinin çok çok selamları var. Ben de hasretle seni, kızımı, oğlumu kucaklarım, canım karıcığım...

(imza)

424

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Seni ne kadar iyi, ne kadar yakından anlıyorum ve seninle beraber nasıl üzülüyor, kahroluyorum bilemezsin. Mamafi, bilhassa benim eşekliğim yüzünden oğlumuzun bulunduğu bir eve bir hasta yatırmış olmamıza rağmen bu meselede o işin dahli olduğunu sanmıyorum. Benim doktorla uzun uzadıya konuştum. "Öyle şey olmaz," dedi, "o kadar temasla hastalık geçse dünyada sağ adam kalmaz," dedi. "Zaten o devirde alınmış bir hastalık bunca zaman sonra meydana çıkmaz," dedi. Ateşini söyledim. "Merak edecek bir şey yok," dedi. "Göreceksin ki iki aya kalmaz oğlunun ateşi akşamları da 37'nin altına düşecek," dedi.

Piraye, bunları sana teselli olsun diye söylemiyorum, sen anaysan ben de babayım. Ben de senin kadar teselliye muhtacım.

Sonra hapiste yatan babayım. Bunları teselli diye söylemiyorum. Bilerek söylüyorum, inanarak söylüyorum. Bir aydır boyuna bu hastalığa dair kitap okuyorum. Artık benim de senin doktorlar kadar bu işte ihtisasım oldu.

Niye eve dönmek için acele ediyorsun, yoksa orda canını sıkan hadiseler mi oluyor? Ah karıcığım, neler çektik! Bak neler çektin demiyorum, ikimiz de neler çektik! Ve emin ol ki baba, üstüne üstlük de hapiste olursa, onun çektiği acı bir kat daha fazla oluyor. Divane gibiyim. Mektubun gecikti, çıldırıyordum. Memet'ten son gelen, yani bundan evvelki mektubu sekiz on kere okudum. İçime biraz ferahlık geldi, sonra tekrar ürktüm, telaşlandım, o kadar ki telgraf bile çekmeye cesaretim yoktu. Şimdi ferahladım.

Beni düşünme. Beni sırf oğlundan ve kendinden bana haftada bir haber vermek için düşün. Bana öyle geliyor ki yakında ben de oğlumuzun sağlık kavgasına bilfiil katılabileceğim. Hiçbir zaman dışarıya çıkmayı, hürriyeti şimdiki kadar kuvvetle ve acıyla istememiştim.

Çocuğumun yanından ayrılma.

Seni hasretle kucaklarım, Piraye'ciğim.

Memet'in mektubunu kendisine ver. Ona böyle her sefer uzun mektuplar yazacağım. O bana kısacık cevap versin, yorulmasın.

(imza)

425

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana getirmesi için verdiğim mektubu unutmuş, İstanbul'dan postaya atmış, binaenaleyh onu alınca şaşırma, bu da ikincisi.

Odanın soğuk olduğunu öğrendim, canım sıkıldı, üzüldüm. Paran yok. Biliyorum. Hay aksi şeytan. Bu karda kıyamette, parasız ve kömürsüz kaldın. Hastasın. Kan tepeme çıkıyor, sen bu hale sırf benim yüzümden düştün, içimde dehşetli bir

vicdan azabı var. Seni çırılçıplak soyup karların üstüne çıkarmış ve orda unutmuşum gibi bir acı duyuyorum. Bu işin bir tarafı. Bir de senin en güzel yıllarını sanki sırf kendime ait bir şeymiş gibi doludizgin harcadığım aklıma geliyor, bir kat daha üzülüyorum. Hayatında ben olmasaydım, daha mı bahtiyar olurdun, bilmiyorum. Fakat herhalde benim yüzümden mesela şu son yedi seneni bir başına ateşsiz bir odada geçirdiğin de bir hakikat. Birisi meçhul, birisi olan bir şey. Hasılı ne zaman hayatımızın bu tarafını düşünsem kahroluyorum.

Başka şeylerden konuşalım : Kumaşı beğendin mi? İşine yarayacak mı? Terliği beğendin mi, ayağına oldu mu? Başka şeylerden konuşalım, diyorum, ama aklımda hep sana ettiğim zulüm var. Bari o kadar geçen beraberlik zamanlarımızda seni üzmeseydim. Düşünüyorum da sana karşı çok zaman nasıl hoyrat davrandım. Ben ne kötü herifim! Bütün bunları sana bir kere daha yazmıştım. Değil mi? Ama bu son günlerde hep bunu konuşmak geliyor içimden. Beni affet sevgilim. Ve ne olursa olsun seni aklm alamayacağı kadar sevdiğimi – eğer bu kahredilmiş yıllar için bir teselliyse – düşün.

Bu gece dehşetli öfkeli ve dertliyim.

Dudaklarından ve ellerinden saygıyla öperim, bir tanem. Memet'in mektubunu yarın yazıp yollayacağım. Sana da, belki yarına kadar öfkem ve derdim biraz durulur, bir mektup daha göndermiş olurum.

(imza)

426

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Dün sana bir mektup yolladım, bir tane de İstanbul'dan atılmışı var, bu üçüncüsü.

Bugün hava güneşli. Zaten burda bir gün kar, bir gün güneş. Halbuki öyle sanıyorum ki senin Çamlıca hâlâ kar içindedir. Ve sen üşüyorsundur.

Seni nasıl göresim geldiğini anlaman için senin beni ne kadar göresin geldiğini düşünmelisin. Başka bir ölçüyle sana bunu anlatamam. Zaten biz birbirimize herhangi bir şeyi anlatmak için yine kendi ölçülerimizi kullanmak zorundayız.

Artık felsefeyle uğraşmıyor musunuz? Yoksa benim size bu hususta faydam dokunmadığı için mi bu bahsi benimle konuşmaktan vazgeçtiniz?

Memo'yu yarın evlendiriyoruz. Şimdi üç gündür nişanlısı kafeste yanında, yarın çifthane geliyor, oraya geçecekler – yine benim odada – ve düğün başlayacak. Sonra söylemesi ayıp ama oğlana bir karı daha alacağız, hasılı iki karılı olacak.

Suzan'dan hiç bahsetmiyorsun, kızım ne âlemde? Doktora götürecektin, götürdün mü, ne dedi? İzgen ne yapıyor? Leylâ'cığım günden güne büyüyordur.

Seni yarım saat görebilmek için ömrümden şu anda bir yıl vermeye hazırdım. Bak insan ihtiyarladıkça hasisleşiyor, on yıl diyemiyor. Ama bir yıl seninle yaşamak için on yıl veririm.

Sevgilim, gebe günler içindeyiz, en iyi ve en kötü ihtimalleri en yakın zamanlar için hesaba kattıktan sonra, eninde sonunda en iyi ihtimallerin gerçekleşeceğini aklımızdan çıkarmamalıyız. Ama bu gerçekleşme anma kadar daha birçok kötü şeyler de olabilir, yahut olmayabilir. Hasılı aydınlığı gördük, mutlaka ulaşacağız, ama zahmet çekmek de mümkün, çekmemek de. Bizim kumaşlardan kendime bir golf pantolon yaptım. Eskisi parça parça olmuştu. İki gündür çalışmıyorum, fasılasız okuyorum. Okuyacaklarım bitti, bugün yine çalışmaya başlıyorum. Ne tuhaf şey, bir Fransız şairi var, Aragon, hani şu benim Taranta Babu'yu tercüme edenin o olduğunu söyledilerdi. Şimdi Fransa'nın en büyük şairi sayılıyor. Şiirlerinde bir hayli formalizme, şekil meselelerine kaçmış. Fakat bir tarafını beğeniyorum, karısını o da benim gibi çok seviyor ve birçok meseleleri karısına olan aşkının aynasından aksettiriyor.

Sevgilim, canım, allahaısmarladık. Oğlumun mektubunu kendisine verirsin.

(imza)

427

(Tarihsiz)

Sevgilim,

İkinci uzun mektubunu, üşümediğine dair içime biraz olsun ferahlık verebilen ve beni nasıl ve ne kadar çok sevdiğini söyleyerek bana bütün bir dünyayı bir kerre daha yeniden fethettiren mektubunu aldım. Ve istersen alay et, gece yastığımın astarı içine koydum ve üstünde uyudum.

On beş senelik karı kocayız diyorsun. Hesap ettim. Sahiden on beş sene. Halbuki bak ne tuhaf, bir bakımdan bana elli yıllık karı kocaymışız gibi geliyor, bir taraftan da daha dün nişanlanmış ve evlenemeden ertesi gün yani bugün hapse girmişim sanıyorum.

Sana istediğin yağdan postayla göndermek kabilse göndereceğim. Değilse yağcı geldiği zaman getirir.

Yalnızlığını düşünüyorum. Seni yalnız bırakanlara kızıyorum. Seni yalnız bırakanlardan hiçbiri artık benim şahsi dostum değillerdir. Beni yalnız bırakmalarına, hapishane usulüyle ayda bir defa olsun bir paket cıgara gönderip hatırımı sormamalarına belki ses çıkarmaz, aldırmazdım. Fakat seni yalnız bırakmalarını, arayıp sormamalarını affedemem. Rasiha Hanıma da şaştım. Senin o kadar eski ahbabındı. Neden böyle birdenbire vefasızlaştı. Yalnızlığın ne demek olduğunu bilirim. Ben burda beş yüz kişi arasında yalnız değilim sayılır. Ama bazen dehşetli bir yalnızlık duymuyorum dersem yalan söylemiş olurum.

Sana şimdiden yazlık öteberi dokumaya hazırlanıyorum, apresi mapresi ne kadar geç kalıyor görüyorsun, şimdiden başlarsam yaza ancak yetişir.

Manon tercümesinin yarısına yakınını yaptım, yolladım, avans istedim, bakalım beğenirlerse devam edeceğim. Çünkü Maarif Vekâleti şimdi sipariş ettiği birçok tercümeleri almıyormuş, yeni terimler, yeni kelimeler yok diyormuş. Ben bunu önceden tahmin ettiğim için mümkün olduğu kadar yeni terimler ve kelimeler kullandım. Bakalım ne cevap gelecek?

Yeni, en son Fransız edebiyatına dair elime mecmualar, kitaplar geçti. Şimdi oranın en meşhur şairlerinden biri de Aragon. Hani şu benim Taranta Babuya Mektuplar'ı tercüme eden odur

demişlerdi. Şiirleri fena değil. Fakat şekil meselesine dehşetli kapılmış. Kafiye oyuncaklarıyla fazla uğraşıyor ve bunu büyük bir marifet sanıyor. Aynı işleri, aynı şekil meselelerini acizane bendeniz yıllarca evvel işlemiştim, sonra en mükemmel şeklin en sade ve muhtevaya eldiven gibi tıpatıp uyan ve elin biçimini, etini, kemiğini bir kat daha ve ahenkleştirerek ortaya çıkaran şekil olduğunu anlayıncaya kadar da epey zahmet çektim. Fakat Aragon Fransa'da ve Fransız diliyle yazdığı ve bugünkü dünyada hâlâ dillerin değerleri onları konuşan milletlerin ekonomik, sosyal, hatta politik kuvvetleriyle de ölçüldüğü için Aragon şıp diye bütün dünyaya yayılıyor. Ama ne de olsa bir gün benim güzel Türkçem de dünyada verimleri aranan bir dil olacak o zaman da Nâzım Hikmet'in halkına ve dünya halkına hiç olmazsa şiirde getirmek istediği imkânlar anlaşılacak. Ne tuhaf şeyler söylüyorum. Bunları ancak sana yazabilirim ve sana yazarken bile tafra furuşluk etmeyeyim sakın, diye yüzüm kızarıyor ve utanıyorum.

Bir tanem, bütün dünyada tanınmış bir şair olmak isterdim, niye bilir misin, kuzum inan ama, yalan söylüyorum, kaçamak yapmak istiyorum, tevil ediyorum zannetme, bütün dünyada tanınmış bir şair olmak isterdim, Piraye'm bütün dünyada tanınmış ve bütün dünyanın en büyük şairini yaratabilmiş olsun diye. Kendimin değil, senin eserin olan Nâzım Hikmet'in en büyük, en tanınmış olmasını isterdim. Yoksa sen olmasaydın, sırf şahsım için bir şöhret arzulamanın ne kadar boş şey olacağını anlayacak kadar filozof ve ihtiyarım.

Memo'yu artık çifthaneye geçirdik. Karısıyla başbaşa, öpüşe öpüşe yaşıyorlar. Karısı bembeyaz. Memo sapsarı, bakalım yavrular nasıl çıkacak? Karıya kavuşunca öyle bahtiyar oldu ki, artık ötmeyi bile lüzumsuz buluyor ve ötmüyor, sadece cıvıldıyor.

Arkama döndüm, başımın üstüne baktım : Senin resimlerine daldım. Orda tam beş tane Piraye var. Beşi de ayrı, beşi de bir örnek. Bir insan beş insan, beş insan bir insan.

Senin "Yeni Adam"daki delikanlı ikidir yine bana çatıyor. O da bu işle bozmuş. Fakat bu sefer Mavi Gözlü Dev şiirini ele almış, içerledim. O şiir benim biraz da mahremiyetimdir. Her ne hal ise. Ellerinden öperim, sevgilim.

(imza)

428

(Tarihsiz)

Karıcığım

Senin ve zarfın içinde İzgen'in mektuplarınızı aldım. Benim sende bir mektubum daha olacak.

Önce sorduklarına cevap vereyim ve istediğini derhal yerine getireyim.

Şöyle ki :

Formalizm, şekil meselelerini ön plana almaktır. Formdan, şekil kelimesinden gelen bir laftır. Şekilcilik demektir. Mesela resimde : Resmin mevzuunu, özünü büsbütün arka plana atarak, sırf boya, hacim, ışık, gölge filan gibi şekle ait meseleleri göz önünde tutarak resim yapmak demektir. Şiirde de, özü, muhtevayı değil, şiirin şeklini birinci planda tutmaktır. Mesela kafiye, kelimelerin sesleri, satırların biçimleri filan gibi meseleleri şiirin temel taşı saymaktır. Elbette ki sanat eserlerinde şeklin büyük önemi vardır. Fakat bu şekli tayin edecek olan muhteva, öz olmalıdır. Yani önce hangi sebeplerle hangi resmi yapacağım, hangi şiiri yazacağım, bununla ne demek isteyeceğim, bunun özü ne olacak diye düşünmeli, sonra bu muhtevaya en uygun gelecek, onu en iyi tebarüz ettirecek şekli düşünmeli ve araştırmalı. Yani, formalist olmamalı, yahut Aragon'un son yıllarda yaptığı gibi formalizme kaçmamalı. Mesela Aragon, kafiyelerin muhtelif satırlarda tertipleri, dişi erkek kafiyeler, gizli açık kafiyeler filan diye bir şeyler tutturmuş, bu meseleler zaten her şairin şekil işlerinde düşündüğü meselelerdir. Fakat onda bunları ön plana almak temayülünü sezdim. Mamafi, ne de olsa, ve yine formalist temayülü yüzünden sağ kulağını, sol elinin ensesinden dolaştırıp göstermesine rağmen adamcağızda öz de var. Hem de iyi şair.

Şimdi hazretten, çeşitli şiirlerinden, bilhassa lirik şiirlerinden, karısına yazdığı bazı satırları tercüme edeyim sana.

Bende iki kitabı var. Birisinin adı : Elsanın Gözleri. Ötekisi Le Creve-Coeur.

İşte Elsa'nın – bu Elsa karısı – Gözleri'nden parça parça satırlar :

"Gözlerin öyle derindir, ki içeyim diye eğildiğimde bütün güneşlerin kendilerini orda seyretmeye geldiklerini, bütün umutsuzların ölmek için kendilerini oraya attıklarını gördüm. Gözlerin öyle derindir, ki orda hafızamı kaybediyorum.

"Kuşların gölgesinde bulanık okyanustur, sonra birdenbire hava açılır, güzelleşir, gözlerin değişir : Yaz, meleklerin önlüğüne bulutu işler, gökyüzü hiçbir zaman buğdayların üzerinde olduğu kadar mavi değildir.

"Rüzgârlar maviliklerin kederlerini boş yere dağıtmaktadırlar, gözlerin, içlerinde bir gözyaşı parladığı zaman mavilikten daha berraktır. Gözlerin yağmurdan sonraki gökyüzünü kıskandırır ve cam göbeği asla bu kadar mavi değildir."

Bu böyle devam ediyor. Ben aşağı yukarı kelime kelime çevirdim. Tercüme parlak olmadıysa kabahat yalnız benim değil, formalizme fazlaca kaçan Aragon'un. Çünkü bu satırların Fransızcalarında her mısrada, çifte ve alt alta mütenazır çapraz kafiyelerle sesler pek güzel. Ama ne yapalım ki, şiir her şeyden önce ses değil. Ve tercümesi pek iyi olmayan şiirin kabahat biraz da aslındadır. Şimdi başka mısralar bulayım : Bu bir aşk şiiri değil, bir harp intibaı şiirinin başlangıcı :

"Hayaletler geçtiğim yoldan geçmeye sakınıyorlardı, fakat tarlalardaki sis onların soluklarını ele veriyordu. Biz La Basse duvarlarından ayrıldığımız zaman ovanın üstünde gece hafiflemişti."

Bu da böyle devam ediyor. Gelecek mektupta başka örnekler de veririm. Şimdi öteki kitaba geçiyorum.

"Ah sevgilim, ah sevgilim, var olan bir sen varsın benim için bu kederli alacakaranlıkta. Ben bu anda şiirimin ve hayatımın ve sesin ve sevincin akışını kaybediyorum. Çünkü sana seni seviyorum demek istedim ve bu kelime sensiz söylenince azap veriyor."

Şimdilik bu kadar yetişir. Mamafi daha güzelleri var. Ama tercümede o kadar kaybediyorlar ki keçi boynuzu yemiş gibi olacaksın. Ama istersen her mektup sana tam bir şiir tercüme edip göndereyim. Bak bir iki tane yeni Rus şairi de var, hele bir kadın var, hiç de fena değil.

Mamafi "Sensiz söylenince azap veren seni seviyorum" güzel değil mi? Ben de bu azabı çok çektim.

Böylelikle bu bahis şimdilik bitti.

Gördüğün filmleri anlatan mektupların tasavvur edemeyeceğin kadar işime yarıyor, sağ ol karıcığım, teşekkür ederim.

Memo'yu gerdeğe koyduk, biliyorsun, ama henüz zifaf vaki olmadı galiba. Gelin hanım gayetle soyludur, bembeyaz jermen kanaryası.

Sana bir iki güne kadar 25, 30 lira kadar para gönderebileceğim için seviniyorum.

Suzan'ın hasretle gözlerinden öperim, Memet'imi kucaklarım. Senin dudaklarından öperim ve ellerinden öperim sevgilim.

(imza)

429

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Ben senden sen benden mektup beklemişiz, sonra ben dayanamamış, sen dayanamamış yazmışız. Sen benim mektubu alırken, ben de senin mektubunu almış oldum. Gönderdiğim karanfil çok mu solmuştu, kurumuştu? Bu mektubumda da beyaz karanfille, kırmızı sardunya yolluyorum sana.

Bir tanem,

Ne tuhaf bir his var içimde, sanki sen en ince ipekten dokunmuş bir kumaşmışsın da, tül gibi şeffaf ve nazik bir Çin tabağıymışsın da biraz dikkatsiz, biraz kabaca, biraz nezaketsiz davranırsam bir yerin kırılacakmış gibi geliyor. Karşında yerlere kadar eğilip ve dudaklarımın ucuyla parmaklarının ucuna

dokunarak hiçbir yerini incitmemeye çalışarak seni selamlamak, sana saygılarımı, ölçülemeyecek kadar dehşetli sevgimi, hasretimi sunmak istiyorum.

Karıcığım,

Mektubunu on iki defa okudum, sonra katladım yastığımın yüzü içine koydum. Ve iki gecedir uyanılması bir bedbahtlık olan rüyalar görüyorum. Seni böyle ince, böyle delice, böyle vahşice, böyle insanca sevdiğim için mağrurum. Böyle bir sevgiyi duyabilmek beni kibirli yapıyor.

Canımın içi,

Gelecek sefer Memet'e uzun bir mektup göndereceğim. Senin adresine yollarım, senin mektubunun içine koyup. Ondan bazı ricalarda ve bazı isteklerde bulunacağım. Hapis babacığını kırmayacağına eminim.

Ben yine çalışmaya başladım. Sana 50 lira yolluyorum. Alınca bildirirsin. Annem İstanbul'da mı, Ankara'ya gitti mi? Bana kabilse bu hususta malumat ver. Kendisine mektup yazacağım.

Kaynanacığımın ellerinden saygıyla öperim.

Şimdilik durumumda bir değişiklik yok. Bildiğin gibiyim. Hadiseleri artık büyük bir soğukkanlılıkla ve işime geldiği gibi değil de, olduğu gibi mütalaa etmeye iyiden iyiye alıştığım için hayal kırıklıklarına düşmüyorum. Şaşırıp bocalamıyorum. Bu da bana büyük bir ruh sükuneti veriyor. Ve bundan dolayı gerçek manasıyla nikbinim ve hiçbir zaman bedbinliğe düşmüyorum.

Sana mektubu pazar gecesi yazıyorum. Saat dokuz buçuk. Çiçeklerini suladım. Artık onların da değeri gözümde büsbütün arttı, çünkü senin için, sana kavuşmak için açıyorlar. Memo tüneğinde uyukluyor. Bu günlerde yine biraz keyfi yok. Ama mevsim değişiyor da ondan, kışa hazırlanıyor. Sana bu hafta bir sürü roman yolluyorum. İçinde beğeneceklerin olacak. Gölgesi biraz sana benzeyen bir kadın da var romanlardan birinin içinde, ama dedim ya, yalnız gölgesi...

Hoşça kal, sevgilim. Memet'i, Suzan'ı, İzgen'i hasretle kucaklar, senin dudaklarından ve ellerinden öperim, sayın zevcem efendim...

(imza)

430

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Memet'in ateşinin 37'ye düştüğünü müjdeleyen mektubunu aldım. Sana bugün 25 lira daha yolluyorum. Dört gün önce de 60 lira yollamıştım. Alınca bildir.

Sevgilim,

Evvela şunu bil ki, ama iyice bil ki, senin ihtiyarlamana imkân yoktur. Kendi içinde ihtiyarlığı bir lahza duymuş bile olsan, hayatında ben varken ve benim için hiçbir zaman ihtiyarlamana imkân yokken, o bir lahza bir lahza kalır ve derhal gençleşirsin. Sonra, dünyada senden genç, senden güzel, senden iyi ve akıllı kadın yoktur ki, ben bütün hayvanlığıma rağmen onu almaya kalkışayım. Bak ben kırk üç yaşındayım, sen otuz beş yaşındasın. Halbuki bu sadece nüfus tezkeremizdir. İkimiz bahis mevzuu olunca, en aşağı onar senemizi düşmek lazım, en aşağı on yıl birbirimizden uzak kaldık, yani yaşamadık, demek ki birbirimiz için ben otuz iki, sen yirmi beş yaşında. Zaten bu kadar dünya görmüş, insanları ve hayatı tanımış olduğumuz halde, bu kadar genç olmasaydık birbirimizi bu kadar doludizgin ve kayıtsız şartsız sevemezdik.

Seni her dakika biraz daha çok seviyorum.

Ellerinden ve çoktandır öpemediğim dudaklarından, oğlumuzun artık iyileşmeye yüz tutması şerefine, öperim, sevgilim.

(imza)

431

(Tarihsiz)

Canımın içi, bir tanem, sevgili karıcığım,

Hastalığına çok üzüldüm. Ama ne kadar çok üzüldüm bir bilsen. Sen kendine iyi bakmazsan ve hayatında yalan söylememiş olduğunu bildiğim için, kendine iyi baktığını, iyileştiğini bana müjdelemezsen, ben burda derhal hasta olurum.

Emrin baş üstüne, bundan sonra kazancımızı yarı yarıya bölüşeceğiz. Fakat bir kere daha yazayım ki, ben umumiyetle hiç de fena yemek yemiyorum. Bak bugün sabahleyin yine tereyağlı ekmek yedim, öğle yemeğinde bulgur lapası, akşama da kabak aldık, taze taze, nefis pişirdik, ağzına layık, onu yiyeceğiz. Ben bugün burda hıyar bile yedim. On kuruşa kıydım, taze, körpe nefis bir hıyar yedim. Hiç zayıf değilim. Ben de şişmanlıyorum. Sıhhatim yerinde. Beni katiyen merak etme.

Bakalım galiba tezgâh işlerini de yine yoluna koyacağız. Bir tüccar geldi, bize iş vereceğini söyledi. Dayım da anneme mektup yazmış, ona iplik bulacağım, demiş. Yedi buçuk yıllık hapis hayatında elbette ara sıra insan sıkıntıya düşer. Bunu büyütmekte mana yok, karıcığım. Keşke sana yazmasaydım diyemiyorum, çünkü senden hiçbir şey gizlememeye söz verdim. Ama artık, bu 45 yılının buhranı geçti geçmek üzere. İşlerimizi yine düzenine koyacağız.

Memet'le muntazaman mektuplaşıyoruz. Oğlumun edebiyat hakkındaki, insanlar hakkmdaki düşünceleri çok hoşuma gidiyor, ona elimden geldiği kadar uzun ve faydalı mektuplar yazıyorum.

Suzan'cığım ne âlemde? İzgen'in ayağı nasıl oldu, iyileşti mi? Leylâ ne yapıyor? İkide bir aklıma Selma geliyor. Fahamet, Vedat nasıldırlar? Küçük Faik'in sıhhati nasıl? Şimdi insanların sıhhatleri artık beni çok ilgilendiriyor.

Kaynanamın tombul ellerinden hasretle öperim.

Sevgilim,

Artık hasretine dayanamaz haldeyim, günde beş altı defa resmine bakıyorum, eski mektuplarını çıkarıp çıkarıp yeniden okuyorum. Bütün geceler rüyalarıma giriyorsun. Sesin kulaklarımda çınlıyor. Burnumda kokun, yüreğimde daussılan ve kafamda boylu boyunca her şeyin.

Hani bana öyle geliyor ki seni gördüğüm, karşılaştığım, sesini duyduğum ve elim eline dokunduğu anda şappadanak düşüp bayılacağım...

Ellerinden öperim, sayın zevcem
(imza)

432

(Tarihsiz)

Karıcığım

Mektubunu aldım. Senin iyileşmene sevindim, Suzan'ın hastalığına üzüldüm. Kızda solucan filan olmasın? Beyaz balgam ona delalettir. İyi bir doktora muayene ettirmek lazım. Seni bu üzüntülerinden ne zaman kurtaracağım!

Sana kumaşın birisini, kalınını yolladım. Ya aldın, ya alacaksın. Şimdi bir de mektup yolluyorum. İstanbul'a indiğin zaman, bunu adresine götür, ordaki ince kumaşa da bak, beğenirsen onu da al, parasını burdan vereceğim, yalnız kaç metre aldığını bana bildir.

Yağ, sana tarhana geldiği zaman, beş kilo üç dirhem imiş, yani bir ve son seferki yağ. Parasını da öyle verdim. Ondan evvelkilerin parasını da evvelden vermiştim zaten.

Beni güzelleşmiş bulmana çok sevindim. Erkek olarak hoşuna gitmeyi ne kadar isterim bilirsin. Ve sen bana ilk defa bir kadının bir erkeğe söylediği gibi bir söz söyledin, bahtiyarım. Sana gelince, senin çirkinleşmene imkân yoktur. Sen her zaman, her yerde güzelsin.

Samiye madem ki seninle beraber gelecek, bari Rahmi Beye uğrayıp vali için bir mektup alsa da, bir taşla iki kuş vursak. Mamafi ben Samiye'ye bu hususta ayrıca yazacağım, ama sen de bir defa onu gördüğünde söylersen iyi olur.

Hâlâ odanda, Mercan'la ve balıklarınla bir resmini çıkartıp bana yollayacaksın.

Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum.

Yaptığım tercümeyi Zeki pek beğenmiş. Mektup aldım. Hatta, kendi yaptıklarını da benim tarzda yeniden işliyormuş. İkinci cilde, yakında, bir haftaya kadar başlayacağım. Şu, felsefe kitabının nüshası ne oldu?

Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum.

Erken uyuyor, erken kalkıyorum, muntazaman sabahları idman yapıyorum. Sabahları sigara da içmiyorum. Velhasıl senin gözüne girmek, erkek olarak hoşuna gitmek için ne lazımsa

hepsini yapacağım ve sen bana ilk defa bir erkeğe âşık olunur gibi âşık olacaksın. Seni seviyorum.

(imza)

433

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Evvela 1 Mayıs bayramını kutlarım. Gelecek yılki bayramımızı bütün dünyayla birlikte hürriyet ve saadet içinde kutlayacağımıza ve Memet'imizin bir bahar ve ümit tanrısı gibi sıhhatli ve sevinçli aramızda dolaşacağına eminim. Beni hiç merak etme, sıhhatim iyice düzeldi. Biricik endişem ve kaygım oğlumuzdur. Onun hakkında vereceğin her iyi haber benim için zafer müjdesi olacaktır. Mektebi bir sene fazla okuyacağım diye sakın üzülmesin. Sen de pek âlâ bilirsin ki bir senenin değeri ancak otuzundan sonra başlar. Otuz yaşından önce bir yıl fazla bir yıl eksik hiçbir önemi yok. Dedesinin Memet'e karşı gösterdiği ilgi beni hayrete düşürmedi, onun en mükemmel tarafı torunlarına karşı olan sevgisidir. Kabil olsa gider, bu iyi yürekliliğinden ötürü elini öperdim.

Ben bir yandan çalışmaya, mümkün olduğu kadar – sen de takdir edersin ki bu son hadiseden sonra kafam hâlâ yerinde değil – evet, mümkün olduğu kadar çalışmaya devam ediyorum. Ve evlat sevgisinin ne demek olduğunu şimdi bir kat daha iyi anladığım için yeryüzünde, bu anda, evlat acısını, hem de umutsuzca çeken milyonlarla baba ve anayı düşünüyorum.

Sana para yollamıştım. Herhalde almışsındır. Henüz Memet'e okuma izni yoktur. Ama bu izni alınca, ona Ankara'da çıkan ve herhalde İstanbul'da da satılan "Ant" isimli edebiyat mecmuasını al. Çok güzel bir edebiyat dergisi. Hem eğlenir, hem faydalanır.

Memo, ağabeyinin ellerinden öpüyor. "Beni ağabeyime gönder," diyor, onu şarkılarımla eğlendiririm. Şimdi kerata beş çeşit

ötmesini biliyor. Bülbül gibi öterken, makara çekmeye, fulurya gibi ötmeye, derken saka gibi şakımaya başlıyor. İsterse Memet'e Memo'yu derhal yollayayım. Penceresine asar. Burda ondan değerli bir şeyim olmadığı için oğlana ne göndereyim diye şaşırıyorum.

Hasretle gözlerinden ve ellerinden öperim Piraye'ciğim.

(imza)

Aşçıbaşının da bir mektubunu yolluyorum.

434

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana on iki metre kadar çeşitli, fakat açık mavi renkli – boyaları çıkmaz, fabrikada boyattım – kumaş yolladım. Floşla karışıktır. Sonra bugün de 60 lira gönderdim. Bunları alınca bildir.

Ben bildiğin gibiyim. Hasta filan değilim. Sıhhatim yerinde. Beni hiç merak etme. Memet'in hikâyesini tenkit eden uzun bir mektup yolladım. Herhalde o da almıştır. Beni habersiz bırakmayın. Oğlumun sıhhati en baş endişem ve ilgimdir. Ne olur Suzan bana haftalık ateş diyagramının bir kopyasını çıkarıp her hafta yollasa.

Tezgâh işleri bir iki aydır ölü. Tercüme parasından da ancak biraz avans aldım, 100 lira. Altmışını sana yolladım, geri kalanlarını borçlarıma verdim. Sen de dehşetli parasız kaldın iki aydır. Buna da ayrıca üzülüyorum. Ben burda âdembabalara verilen – fakat aşağı yukarı iki yüz kişiye, hepsi âdembaba değil – ama çok yağlı ve gıdalı olan yemekten alıyorum, pekâlâ karnım doyuyor. Zaten muayyen bir yaştan sonra insanın fazla, tıka basa yememesi lazım. Memo bir afet oldu, keman çalar gibi ötüyor, hiç böyle kanarya görülmüş şey değilmiş. Ama sabahleyin erkenden, güneşle beraber başlayınca, beni uykudan

uyandırıyor bazen ve kavga ediyoruz küçük beyle. Kitabı yine işlemeye başladım. Şimdi dördüncü kitap da bitti. Tashihlerini yapıp temize çekiyorum. Tamam olunca yollarım. Beşinci kitaba başladım bile. Bu gidişle beş kitapta da bitmeyecek.

Haftada bir olsun iki satır mektup yazarsan beni çok sevindirirsin. İzgen'e geçmiş olsun. Ona da çok üzüldüm.

Memet bugünlerde resim çektirirse bana yollasın. Hava meselesinin neticesini de bana yazınız.

Hasretle kucaklarım, sevgili karıcığım.
(imza)

435

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hem istiyorsun ki sana burdaki hayatımı, ne yapıp ettiğimi olduğu gibi yazayım, hem de yazınca, kelimelere takılıp üzülüyorsun. Âdembaba yemeği kelimesinden niye o kadar ürktün? Gayet ciddi söylüyorum, fakirlere verilen yemekten ben de alıyorum, bir öğün veriyorlar, fakat aynı yemeği ben kendim de pişirebilsem daha gıdalısını, daha yağlısı, daha kalorilisini pişiremem zaten. Paraca biraz sıkıntıdayım. Fakat hiç de öyle tahmin ettiğin gibi dramatik bir durumda değilim. Sabahları çayımı içiyorum, hatta bu hafta Nuri Beyden yağ aldım, onu da ekmeğe sürüyorum. Öğle yemeğinde kabak, yumurta filan gibi bir şeyler yapıyoruz, akşamleyin de hapisanenin verdiği yemeği yiyoruz. Hatta bu hafta ikindi kahvaltısı bile yaptım. Görüyorsun ya hiç de aç değilim. Günde iki tabak yemek, bir tayın ekmeği, bir iki bardak çay, her normal insana yeter. Kaldı ki ben burda konserve edilmiş gibiyim. Şahsen gayet az paraya ihtiyacım var. Elime para geçtikçe, para kazanmak imkânı oldukça, sana yolluyorum ve Sıvas'ta verem yatan bastoncu Fevzi'ye ve Kemal'e yolluyorum. Onun için hiç üzülme, üzülüp de beni de üzme. Se-

nin için, hasta bir arkadaş için beş on para kazanmak zevkinden beni mahrum etme ve bu zevki bana çok görme. Senin için çalıştığımı düşünmek, bu çalışmanın semeresi beş on parayı sana yollayabilmek, benim için dünyanın en büyük bahtiyarlığıdır. Hayatımda sen olmasaydın, hapisane bana cehennem olurdu. Sensiz ne hürriyeti, ne de hapisaneyi tasavvur edebiliyorum. Zaten kaç defa sana yazdım, bana hiçbir zaman sensiz olmamışım gibi geliyor. Caaaanım sevgilim, güzel karıcığım. Dudaklarından hürmetle öperim.

(imza)

436

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Biz gerçekten de, senin işaret ettiğin gibi, yapışık kız kardeşlere benziyoruz. Sen orda nezle olmuşsun, ben burda grip oldum. Bu yüzden de sana cevap vermekte geciktim. Ama artık iyileştim. Merak etme, bir şeyciğim kalmadı.

Geçen gün benim sandığı karıştırırken içinden dört beş tane gayet güzel mendil çıktı. Düşündüm, bunların kimisini Sare Teyze, kimisini İhsan yollamıştı. Benim bunları kullanmama imkân yok. Zaten mendil meraklısı değilimdir. Memet'e yollamaya karar verdim. Oğlana hiçbir hediye veremedim yıllardır. Kendisine verirsin. Yarın postaya atıyorum.

Sana birkaç güne kadar Manzaralar'dan yine büyücek bir parça gönderebileceğimi umuyorum. Zaten galiba bu senin kitabın adını da değiştirmek gerekecek. Bakalım bitsin de, yeni bir isim buluruz.

Sana yine Aragon'dan dört satır çevireyim :

"Yalnız seninim, yalnız seninim, ayaklarının izlerine ve gömüldüğün yere ve kaybolan terliklerine, yahut mendiline tapınıyorum. Hadi uyu, uyu benim çekingen çocuğum, ben başucunda bekleyeceğim, vaadediyorum."

Karar verdim, şu Manzaralar bitince, romana başlamadan önce, en aşağı kırk şiirden ibaret ve sırf seni anlatan, seni nasıl sevdiğimi anlatan bir kitap yazacağım ve dünyaya nasıl sevilirmiş ve bu sevgi nasıl yazılırmış göstereceğim. İsmini de "Kırklar" koyacağım.

Mektubum kısa oldu. İyi oldum ama, ne de olsa, yazı makinesi başında fazla durma diyor bizim sıhhiye, odam biraz soğukça, ben mangal yakmam, bilirsin. Tekrar yatağa girmeli.

Sen hasta olma ki, ben de hasta olmayayım, sen çabuk iyileş ki, ben de çabuk iyileşeyim.

Dudaklarından, gerdanından ve ellerinden öperim, sevgilim.

(imza)

437

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sen şayanı hürmet bir anne, şayanı hürmet bir karı, şayanı hürmet bir hanımsın. Fakat bu kadar değil. Şayanı arzu bir kadın, her zaman kıskanılmaya değer güzel bir sevgilisin. Niçin bu tarafını anlamıyorsun. Daha doğrusu, benim için yüz yaşına geldiğin gün bile şayanı hürmet ak saçlı bir nine ve aynı zamanda doyulamamış, doyamadığım bir dünya güzeli olacağını nasıl oluyor da sana bir türlü anlatamıyorum.

Sen son mektubunda aynen : "Bugünlerde seni çok, ama pek çok seviyorum," diye yazıyorsun. Ben bugünlerde değil, seni aldattığım o günlerde bile, seni ilk gördüğüm andan beri çok, ama pek çok seviyorum. Sana hürmetsizlik etmeyi havsalam almaz. Saygıyı temsil eden bir heykel dikilmesi icabetse senin heykelini dikmek en uygun olurdu. Fakat bu seni delice kıskanmama mani değil. Bu iki şeyin arasında hiçbir ilgi yok. Ve seni kıskanmamam için artık seni sadece şayanı hürmet bir bayan olarak görmem gerekir. Bu da ancak seni sevgilim olarak sevmediğim gün gerçekleşebilir ki, ister kız ister kızma, imkânsızdır. Çünkü seni sevmeden, seni sevgilim gibi de sevmeden nefes almama,

düşünebilmeme, hareket etmeme imkân yoktur. Yedi buçuk seneni bensiz geçirdin. Senin hayatında bir yedi buçuk sene var ki benim için daima meçhul kalacak. Sen ne dersen de, bir yürekte iki sevda olamaz diye bağır çağır, nafile, bu yedi buçuk senenin karanlığı ömrümün sonuna kadar beni azap ve işkence içinde bırakacak. Zaman zaman nöbetlerim tutacak. Ve belki de bu azap yüzünden, ömrümün sonunda da olsa, en korkunç aşk ve kıskançlık şiirlerini yazacağım. Kafamda bu yedi buçuk senenin karanlığı, bu karanlık içinde çözemediğim birçok meseleler, meçhuller zaman zaman azıyor. Anlıyorum. Kırk üç yaşma basan bir adam artık şayanı hürmet bir baba, şayanı hürmet bir koca, şayanı hürmet ihtiyar bir bay olmalı. Kıskançlık krizlerine düşmemeli, artık şayanı hürmet zevcesini öyle çocukcasına, delicesine sevmemeli, âşık olmamalı. Ama neyleyim ki ben bir türlü şayanı hürmet bir bay olamıyorum ve karımı çocukçasına, deli divanecesine seviyorum. Kusurumu bağışlayın.

Sana 100 lira gönderiyorum Nuri Beyle. Hamam çantanı ve içinde biraz bisküvi ile biraz şeftali yolluyorum. Vaktin müsaitse, Memet'in hava almasına tesadüf etmemek şartıyla elbette, bir iki günlüğüne gel. İstersen Nuri Beyle beraber gel.

Memet'ten çoktandır cevap alamadım. Merak ediyorum oğlumu. Suzan'ın bacağını ihmal etme. Kızımı da bir göresim geldi ki sorma. Memet bugünlerde kabilse Suzan'la bir fotoğraf çıkartıp bana göndersin.

Hasretle ellerinden öperim benim şayanı hürmet, fakat aynı zamanda şayanı arzu kadınım.

(imza)

438

(Tarihsiz)

Köprüden, emanetçi Nuri Efendiye verip
bir servi sandık yollasa bana memleketim İstanbul,
bir gelin sandığı.
Ç ı n n n ! diye çıngırağını çınlatıp kapağını açsam :

"İki top Şile bezi,
iki çift bürümcük gömlek,
klaptan işlemeli mermerşahî mendiller,
Edirne sabunları,
tülbent torbalarda lavanta çiçeği
ve SEN" çıksan içinden.
Yatağımın kenarına oturtsam seni,
kurt postumu ayaklarının altına yaysam
ve karşında elpençe divan durup
boyun büküp
vâlih ü hayran, baksam yüzüne.

Vay, anam, vay, ne kadar güzelsin.
Gülüşünde İstanbul'un âbuhavası,
İstanbul'un lezzeti bakışında.

A benim sultanım efendim, izin versen
ve cüret edebilse Nâzım Hikmet kulun
koklayıp öpmüş gibi olacak yanağını İstanbul'un.

Fakat sakın
"Gel yanıma" deme bana.
Elim eline değse dayanamam
şakkadak düşer betona
ölürüm gibime geliyor.

. . . . . .
. . . . . .

Ne tuhaf şeyler yazıyorum sana sevgilim,
"Seni seviyorum" diye telgıraf çekmek varken düpedüz...
Karıcığım,
İşte sana bir şiir. Sana 100 lira yolladım dün. Alınca bildir. Tercümeden 195 lira geldi, yarısını sana yolladım, yarısını da emrin üzre kendime alıkoydum.

Hasretle
(imza)

439

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Dün sana şiirli bir mektup yolladım, almışsındır, o mektupta da yazdığım gibi, tercüme parasından gelen 195 liranın yarısını 100 lirayı sana gönderdim.

Bugün senden bir mektup aldım. Sıhhatimi merak ediyorsun. Senden hastalığımı sakladığımı sanıyorsun. Senden hiçbir şey sakladığım yok. Sıhhatim yerinde. Hatta bugünlerde şişmanlıyorum. Adalet bir sürü yiyecek gönderdi, bisküvi, çikolata, pirinç, konserveler falan filan, onları yiyip yiyip şişiyorum. Sıhhatimi hiç merak etme. Kuvvetlice nezle bile olsam, sana yazmayı vazife bilirim. Yalnız yaz geldiği için ve sıcaklarda çalışamadığım için olsa gerek bermutat sinirlerim bozuk. Tabii bunda seni bir yıldan fazla görmemiş olmaklığım en başta gelen sebeplerden biri. Her yıl tutulduğum mantıksız rüyalar, vehimler yine kendini gösterdi. Artık bu kadarı da gayet tabii. Yedi buçuk yıl hapis yatan adamın sinirleri, yılda bir kısa mevsim olsun bu kadarcık bozulmazsa, o adam adam değil makine olur. Hasılı benim için üzülecek bir şey yok. Şimdilik projem, biraz para biriktireceğim, 40 lira kadar, yirmi gün, bir ay sonra sana bunu yol parası diye göndereceğim, iki günlüğüne gelirsen – zaten artık banyolara çıkmama imkân yok – iki gün burda, hapishanede beni görmek zahmetine katlanırsan, böylelikle sinir buhranı da o zamana kadar geçmiş olacağından, kış mevsimine daha emin ve rahat girmiş olurum.

Bir daha tekrar ediyorum, benim için üzülme, meraklanma. Kendime ve sana ait hiçbir şeyi senden saklamam.

Hasretle
(imza)

440

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Müjdeli mektubuna cevapta geciktim. Hastalandım biraz. Ama artık geçti. Gayet iyiyim ve dört gözle yolunu bekliyorum. Biletini bir gün önceden al. Hem vapur, hem otobüs biletini. Otobüs biletini Galata rıhtımındaki Antalya Umum Nakliyat şirketinin acentasından alacaksın. Böylece geleceğinden bir gün önce vapur ve otobüs biletini alırsan rahat edersin. Telgrafını sabırsızlıkla bekliyorum. Hasretle, muhabbetle, canımın içi, bir tanecik karıcığım.

(imza)

441

(Tarihsiz)

Karıcığım, karıcığım, canım karıcığım,

Nasıl oluyor da iki sayfanın içine, kocana yazdığın bir mektubun içine, bütün bir dünya ve insanlık davasını, bu kadar kolay, bu kadar rahat, bu kadar doğru, bu kadar güzel ve samimi sığdırabiliyorsun? Ve neden muharrir olan, şair olan, sen değilsin de benim? Senin o yazdıklarını bütün ömrümce aynı sadelik, aynı samimilik, aynı acılık ve doğrulukla, aynı ümitle yazabilseydim, dünyanın en büyük romancısı Tolstoy'u ve en büyük şairi olan Gorki'yi o bir tek kitabımla geçebilirdim. O mektubunu okuduktan sonra sana yazı yazıp göndermekten korkuyorum. Onları yazabilen bir insanın benim şiirleri filan nasıl olup da beğenebildiğine şaşıyorum.

Sevgilim,

Benim şimdilik dul Piraye'm, benim her şeyim.

Piraye,

Ellerinden saygıyla öperim.

Karıcığım,

Nasıl elimi kolumu bağladın bilemezsin, ne tuhaf şey, artık sana eskisi gibi cesaretle mektup yazamayacağım.

Bir tanem,

Ben de Scot'un o sözlerini okuduğum zaman seni ve kendimi düşünmüştüm. Benim de gözlerim yaşlandıydı. Yüreğim davası için Scot'unki kadar merttir ve yüreğim onun karısını sevdiği kadar sana bağlıdır. Senden bıkmam için yaşamaktan bıkmam lazım. Halbuki ben yaşamayı, yaşadığımız gibi yaşamayı, değerli, yaşanmaya değer bir iş sayıyorum. Ölüm beni düşündürüyor fakat korkutmuyor. Hayat ve sen benim için birbirinden ayrılması mümkün olmayan bir birliksiniz. Seni hayatı sevdiğim kadar ve tıpkı onun gibi seviyorum.

Ellerinden bir kerre daha saygıyla öperim, sevgilim.

(imza)

Sana 40 lira göndereceğimi yazmıştım, bugün 35 gönderdim. Alınca bildir.

Halide Hanımın yazısını ve "İstanbul" mecmuasını görmedim. Her ikisini de buldurup gönderirsen merakımı giderirsin. Memet'e, Suzan'a, İzgen'e selamlar.

N. H.

Memet'in İsviçre'ye gitmesi hem sıhhati, hem de kültürü ve görgüsü bakımından iyi olur sanıyorum. Tabii doktoru lüzum görürse.

442

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Dayanamadım, sana bir mektup daha yazıyorum. Dün bir tane gönderdim, bu üçüncüsü.

Canımın içi, bir tanem, sevgilim,

Bana aşk mektupları yazacağın zamanlar bunu bizim yağcının adresine yolla o bana getirir. Filhakika senin mektupların

doğrudan doğruya buraya geldiği zamanlar da ekseriya senin yazını zarfın üstünde tanıdıkları için açmıyorlar ama, ne olur ne olmaz, senin bana yazdığın sevda mektuplarını korumak isterim.

Zeki Baştımar'dan mektup aldım. Tercümeye devam ediyoruz. Bu havadise pek sevindim. Bu kış parasız kalmayacağız.

Dün ziyaretime, Bedri Rahmi Eyuboğlu ve karısı, kardeşi Sabahattin Eyuboğlu ve hani benim sevgili bir avukatım vardı, Fuat Bey, Ankara'daki Harp Okulu Mahkemesinde müdafaamı almıştı, o geldi. Pek sevindim. Müddeiumumi de beraber gelmişti, bizim Dayı Paşa, Adliye Vekâleti filan şu mahut meseleden dolayı telgraf çekmişler. Her ne hal ise.

Ben yine doludizgin çalışıyorum. Sana bugün 50 lira yolladım, İpek mecmuasının parasıydı, daha da alacağım var.

Sana can sıkıcı bir haber, Memo bitlendi, bir türlü bitini temizleyemiyorum. Nuri Beye verdim, götürüp baytara gösterecek.

Sevgilim, bir tanem, gündüzlerimin ve gecelerimin, şuurumun ve rüyalarımın kadını, her şeyim, büyüğüm, küçüğüm, seni saygıyla ve deli gibi seviyorum.

Nuri Beyin adresi : Bay Nuri Doğaç,
Narlı Mahallesi, Doğan Bey Caddesi, No : 13, BURSA

(imza)

443

(Tarihsiz)

Piraye,

Sana Bay Nuri ile 3 kilo tereyağı yolluyorum. Kendisine iyi fiyatla yani yüksek fiyatla müşteri bul, herhalde Bursa'nın halis tereyağına rahatça müşteri bulunur. Selam.

(imza)

444

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu, uzun mektubunu, Tolstoy'dan bahseden mektubunu aldım. Benim sende iki mektubum olacak, bir tanesinde de Memet'e mektup vardır.

Kumaş işine yaradı mı, yaramadı mı yazmıyorsun? Merak ediyorum.

Fotoğrafına bayıldım. Biraz daha net çıkaymış daha da çok sevinecektim, ama bu haliyle de beni pek sevindirdi.

Gelelim senin Tolstoy bahsine. O yazıları Cumhuriyet gazetesinde ben de okudum. Tolstoy'un felaketlerinden biri de gerek hayatının son devirlerinde, gerekse ölümünden sonra bütün dünyada böyle birçok Cumhuriyet gazeteleri ve Burhan Toprak'ların sermayesi olmasıdır. Bence Tolstoy'u iki bakımdan incelemek gerekir. Bu iki bakım birbirini tamamlayan iki unsurdur. Evvela onu bir içtimaiyatçı, ama bir Marxist içtimaiyatçı gözüyle incelemeli ve sonra yine bir Marxist, bir diyalektik materyalist doktor gözüyle haddeden geçirmeli. Ancak o zaman bu büyük adamın bütün büyüklüğü ve bütün zavallı deliliği bütün çıplaklığıyla ortaya çıkar. Ve netice olarak Anna Karenina ve Harp ve Sulh muharririne karşı saygımızdan hiçbir şey eksilmiş olmaz. Tolstoy öyle bir memlekette, öyle bir tarihi devirde yaşamıştır ki, bu devirde onun mensup olduğu Rus asilzadeliği doludizgin çözülmeye ve inhitata doğru gidiyordu. Tolstoy bu inhilali pek güzel gördü. Ve Anna Karenina romanı bir taraftan bahtsız bir aşk romanıysa, asıl büyüklüğü çürüyen Rus aristokrasisinin bütün çürüyüşünü aksettirmiş olmasındadır. Rusyada o devirlerde iktidarda bulunan aristokrasi iktisaden çürümüştü, burjuvazi memlekette yer kazanıyordu. Fakat Rus gelişme tarihinin bir hususiyeti olarak bu genç burjuvazi hiçbir zaman mesela bir Fransız burjuvazisinin gösterdiği inkılapçılığı gösteremiyordu. Çünkü amele sınıfı karşısına dikilmekteydi. Yani Tolstoy eski Rus derebeyliğinin, iktisadi temellerini kaybeden aristokrasinin çürüdüğünü görüyordu. Bütün sahalarda kendini gösteren bu çürüme karşısında Tolstoy'un ümidi

Rus burjuvazisinden de – yukarda söylediğim sebep dolayısıyla – kesilmişti. Tolstoy Rusya'nın, "Rus insanının" kurtuluşunu Rus burjuvazisinden de bekleyemiyordu. Amele sınıfıysa Tolstoy'dan henüz çok uzaktaydı. Ve "Rus meselesini" bu sınıfın halledeceğini görmesine ve anlamasına Tolstoy'un sosyal şartları müsait değildi. Şimdi Tolstoy'u düşün : İçinden çıktığı sınıfın çürüdüğünü görüyor. Rusya, "Rus insanı" ve "insanlık" için ondan hayır yok. O sınıfın resmi ideolojisi olan o zamanki resmi Ortodoks kilisesi de aynı durumdadır. Bundan dolayı ondan da hayır yok. Peki kimden imdat aramalı? Rus burjuvazisinden mi? O da "Rus meselesini" çözmek değil, çürüyen aristokrat sınıfıyla uzlaşmaya doğru gitmek yolunu tutmuştur. Halbuki Tolstoy Rusya'nın ve insanlığın sefalet içinde olduğunu, Rus halkının, Rus köylüsünün ve dünyadaki halk kütlelerinin acı perişanlığını görmektedir. Bu derde nasıl deva bulmalı? İşte sosyal bakımdan Tolstoy'un faciası burda başlıyor. Sosyal şartları dolayısıyla Tolstoy henüz amele sınıfını göremiyor. Halbuki işi ancak bir çeşit sosyalizmin halledeceğini kavramıştır. İlmi sosyalizm, Marx'ın, Engels'in sosyalizmi Rusya'da henüz Tolstoy'u uyandıracak kadar kuvvetli değildir. O zaman üstat bu sosyalizmi resmi Ortodoks Kilisesi'nin Hıristiyanlığında değil, mücerret İsa Peygamberin dininde aramaya çalışıyor. O bir taraftan Ortodoks Kilisesi'ne karşı mücadele ederken, öte taraftan Rusya'da amele sosyalizmi ilerliyor ve bu ilerleyiş bütün dünyada da kuvvetlenmiştir. Ama artık Tolstoy bunu göremeyecek kadar ihtiyarlamıştır. Bu yüzden de mesela Rusya'da sahici inkılapçılara karşı Çarlığın tedhişi başladığı zaman birçok münevverler Tolstoy'un "saf Hıristiyan sosyalizmine" kapağı atıyorlar. Yani Anna Karenina, Harp ve Sulh gibi eserleriyle ana hattında ileri ve büyük bir insan olan Tolstoy'u artist ve romancı Tolstoy'u değil, filozof, terbiyeci denilen Tolstoy'u, irticaları, yılgınlıkları için bir sığınak haline getiriyorlar. Bu heriflerin kepazeliklerini, büyük Tolstoy'u ve eserlerini nasıl rezil ettiklerini Gorki çok iyi anlatır. Ve Tolstoy'un karısı bu herifleri evden kovduğu, hatta Gorki'yi bile dehlediği halde, Gorki kadının bu hareketini çok doğru ve çok haklı buluyor. Yine mesela toprak dağıtımı meselesinde Tolstoy son parça toprağını da vermek istediği halde

karısı buna engel oluyor. Ve Gorki gayet haklı olarak kadının bu hareketini çok doğru buluyor. Çünkü onu da verseler aç kalacaklar. "Tolstoy'un aç kalmasındansa toprağının bir kısmını dağıtmaması insanlık için daha hayırlıydı," diyor. Hülasa edersek : Tolstoy, Rus halkına ve geniş insanlık yığınlarına yeryüzünde saadet arıyor. Fakat tarihi şartları bu saadetin nasıl ve ne yolla gerçekleşeceğini görmesine engeldir. Bu yüzden büyük adam çırpınıp durur. Nihayet en büyük romanlarını inkâra kadar varır. Ölümden korkar. Ailesiyle dahi anlaşamaz hale gelir. Bu sosyal ve tarihi şartlara bir de fizyolojik bünyeyi, fart-ı hassasiyeti, bele düşkünlüğü ilave et. Tablo tamam olur. Halbuki ondan bir nesil sonra gelen ve aynı davanın, insanların saadeti davasının araştırıcısı olan Gorki'yi ele al. Dünyanın en büyük şairi, sosyal muhit ve tarihi devir bakımından başka ve farklı bir imkân içinde yaşadığı için, Lenin'in dostu, 905 inkılabında Rus amele sınıfının kudretinin müşahidi olan bu ikinci büyük adamda Tolstoy'un iç tezatları ve çırpınışları yoktur, yahut da ne kadar azdır. Mesela Romain Rolland'ı, Henri Barbusse'ü al. İkisi de insanlığın kurtuluşunun nerde olduğunu biri evvel, biri sonra, biri daha kuvvetle, biri daha mücerret, fakat netice itibarıyla açıkça görebildikleri için, daha doğrusu görebilmek imkânına sahip olabildikleri için, Tolstoy'un iç faciasını onun gibi yaşamamışlardır. Ve ne tuhaftır, ne Gorki, ne Barbusse, ne de Romain Rolland ölmekten korkmamışlardır. Gorki ölümün yaklaştığını anladığı zaman biricik kaygısı, son romanını bitiremeden ölmek kaygısı olmuş, Romain Rolland da öyle.

Kısaca anlatmaya çalıştığım ve maalesef pek üstünkörü olan, senin Tolstoy muammasını böylece yazdıktan sonra, gelelim seninle bana : Ben komünistim. Kafamda halledilmemiş hiçbir meselem yok gibidir. Bu bakımdan ruh buhranlarına düşerek sana eziyet çektirmekliğim bahis mevzuu değildir. Yalnız, bele düşkünlükte Tolstoy'dan aşağı kalmam, bu bakımdan ben yetmiş, sen altmış yaşına geldiğimiz halde sana gece uykularını haram edebilirim.

Sevgilim. Benim Manzaralar hakkındaki fikirlerini sabırsızlıkla bekliyorum ve bil ki onlar gelmeden tek satır yazmayacağım.

Resmine tekrar baktım, içim açıldı. Seni ve davamı, davamı ve seni uçsuz bucaksız seviyorum.

Dudaklarından öperim bir tanem.

(imza)

445

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Sana bugün 40 lira daha yolluyorum, alınca bildirirsin. Sonra bak ben ne yapıyorum : Gündüzleri tercümeye – ikinci kitabın da bana ait kısmını bitirip yolladım, herhalde yakında avans alırız – çalışıyorum, Manzaralar'ı işliyorum, düzeltiyorum. Bu böyle geceye kadar sürüyor. Saat 21 oldu mu artık yalnız seni düşünüyorum. Bu, öteki zamanlarda seni düşünmediğim manasına gelmesin. Fakat saat 21'den sonra senden başka hiçbir şey düşünmüyorum ve 21 ile 22 arasında bir saat sana şiir yazıyorum. Bunların adını : "Piraye için yazılan saat 21-21 şiirleri" koydum. İşe eylül ayının sonlarına doğru başlamıştım. İki gece o kadar sana daldım ki şiir bile yazamadım, bu iki gece müstesna, ötekileri sana ayrıca yollayacağım. Böylelikle her ay o ayın günü kadar şiirin olacak. Ve aybaşları postaya vereceğim. Küçücük şeyler, sana layık değil, ama emin ol ki en duyarak yazdığım, en pürüzsüz olmalarına çalıştığım yavrucuklar.

Gelelim senin Memet Ali Paşanın yaptıklarına. Bak, dinle, insan çocukluğunda ve ihtiyarlığında dehşetli samimidir, ama korkunç bir samimilik. İhtiyarlar da, tıpkı çocuklar gibi, her anın intibalarına karşı aksülamellerini samimiyetle ve şu veya bu icabı düşünmeden gösterirler. Paşa senin, yahut bizim aleyhimizde şunu veya bunu söylediği anda samimiydi, sonra seni coşkun karşıladığı zamanda da aynı suretle ve aynı kuvvetle samimiydi. Buna emin ol. İhtiyarlarda ve çocuklarda riyakârlık pek olmaz. Bak bu iki yaştan gayrı yaşta bulunan insanlar, bir kere, duygu-

larını dışa vururken daha çok ihtiyatlı, tedbirli, yani az samimi davranırlar. Sonra, mesela bir insan için bir dakika önce küfür edip bir dakika sonra onu kucaklamayacak kadar idarelidirler. Yani yine az samimidirler. Yoksa, hangimiz, bir insan hakkında bir hafta önce gayet iyi sözler söylediğimiz halde, bir hafta sonra onu çekiştirmemişizdir. Hasılı Paşanın işi beni sinirlendirmedi, düşündürdü ve eğlendirdi. Seni de sinirlendirmesin.

Suzan'ın yanaklarından öperim. İzgen'e ferade ferade selamlar. Memet'in mektubunu kendisine verdin değil mi?

Sana yolladığım şiirleri hangi sebepten olursa olsun hemen okumazsan küserim. Sana bu dünyada verdiğim ve verebileceğim biricik şeyim yüreğimdir ve onlar yüreğimindirler, yüreğimdirler.

Dayımın hukuk müşaviri Ziya Bey geldi, beni gördü. Hastaymış. İyileşmiş, buraya izinli gelmiş. Çıkacağımızdan ümitli. Ben ne ümitli, ne ümitsizim, sadece realistim. Sittin sene daha yatmayacağım. Fakat bugün mü, yarın mı çıkacağım diye düşünmüyorum.

Hasretle ellerinden, yanaklarından, dudaklarından öperim, sevgili karıcığım. Ve beni mektupsuz bırakma...

Ha, sen o kitaptaki kadından çok daha mükemmel olduğun için, ancak onun gölgesi sana benzer. Yoksa senin anladığın gibi değil. O hatuncağız, mesela, biraz da komikçe ve dünyanın nerden gelip nereye gittiğini anlamayı aklma bile getirmemiş.

Bir kerre daha, bin kerre daha seni hasretle öperim. Eylül şiirlerini alınca da bildir.

(imza)

446

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Bir gün önce de kitapları almıştım. Ejderha Tohumu'nu fasılasız okuyarak yedi saatte bitirdim. Zaten üç gündür hafif bir soğuk algınlığından yatıyordum. Bugün

kalktım. Kitap yer yer çok hoşuma gitti. Yer yer bana aynı kadının başka eserlerini hatırlattı ve yer yer de niçin burayı böyle üstünkörü geçmiş diye adeta üzüldüm. Ama, ne olursa olsun, elimden bırakmadan okudum. Belki de buna sebep yalnız Jade ile kocasının değil, asıl babayla ananın da aşkları ve yalnızlıklarının bizimkine pek benzemesidir. Yani o iki erkekle iki kadını yani dört kişiyi birleştirip, yuğurup bir kadın ve bir erkek yaparsan tam seninle ben olurum.

Gelelim sorduğun suallere : Kooperatif'te birikmiş ipliğimiz vardı, aldık, işliyoruz. Bundan başka yün işinin vereceği neticeyi bekliyoruz. Tercüme faslına gelince yazdım henüz cevap alamadım. Mamafi Manon Lescaut'yu da bir ay içinde bitirirsem elimize yine epeyce para geçecek.

Kendimizi bitten, mümkün olduğu kadar sakınıyoruz. Ben bu kış henüz bir kere bile bitlenmedim. Tifüsten ölmeye hiç niyetim yok.

Canının asıl neden sıkıldığını ben senden iyi anlıyorum. Fakat görünüşe aldanma, her şeye rağmen hayat bizimdir ve birbirimize kavuşmamamıza imkân ve ihtimal yoktur.

Leylâ'yı unutmadım. Onun güzel bir kız olmasını zaten bekliyordum, bir de esasen budala olmadığı için, akıllı değil de, iradeli bir kız olabilmesini çok isterdim.

Bu yılbaşı biz de bilet aldık. Amorti çıktı. Yine iki bilet aldık. Sen de mutlaka bilet almışsındır ama anlaşılan amorti bile çıkmamış.

Vah karıcığım, vah benim güzelim, bugünler senin yanında olmam, ellerini tutmam, altın gözlerinin içine bakarak, "Seni seviyorum, bana ve dünyaya güvenini kaybetme," demem gereken günlerdir. Ama ben yanında değilim. Zarar yok, beni yanında farzet ve bu, bu işteki son faraziyen olacaktır, çünkü her şeye rağmen sana geleceğim, hem de yakında.

Ellerinden öperim, sevgilim.
(imza)

447

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Bir karanfilim daha açtı ve sana yolluyorum işte.

Önce sana havadisler vereyim, sonra unuturum. Bana bu hafta ziyarete hiç beklemediğim insanlar geldi. Yani Bursa'ya gelmişler, bana da uğradılar. Evvela, Nadiye'nin görümcesi, yani Nadiye'nin kocasının kız kardeşi, adını unuttum, o. Sonra İvet'le Orhan.

Şimdi gelelim konuşmaya seninle.

Senden büyük bir ricam var : Ben dördüncü kitabı da bitirdim. Karar verdim, birinci ve ikinci kitapları, birinci ve ikinci bölümler halinde birinci ciltte ve üçüncü, dördüncü kitapları, üçüncü ve dördüncü bölümler olarak ikinci ciltte toplayacağım. Bu kış sonuna kadar da iki bölümlük bir üçüncü cilt yazacağım. Şimdi, yazdıklarımı tashih ediyorum, tertipliyorum, fazlalıkları çıkarıyor, eksiklikleri tamamlıyorum. Bundan dolayı, bende ara sıra tepen şu rokokoluklardan bir iki örnek göstersen onları da tashih ederim. Bu benim için çok mühim. Kuzum karıcığım, nihayet, eninde sonunda kitap senin. Bir zahmete gir. İhmal etme. Ben böylelikle dört kitabı iki cilt halinde yeniden tashih edip temize çekip sana göndereceğim. Sonra geri tarafını bitireceğim. Senin mektuplara gelince, asılları burda duruyor, çok az şey kattım. Mamafi onları da istediğin gibi düzeltiriz.

Senin – zaten hangisi senin değil ki – 21-22 şiirlerine devam ediyorum. Ay sonunda Ekim ayınınkileri toplu olarak göndereceğim..

Sevgilim,

Seni pek göresim geldi. O kadar ki tarif kabul etmez. Sana bu ayın sonunda beş on para, açıktan yol parasını bulup göndersem, iki üç günlüğüne beni görmeye gelmez misin?

Memet'in mecmuacılığı pek hoşuma gitti. İyidir, pratik yapsın. Ona yazdığım mektubu elbette kendisine vermişsindir. Daha karşılığını almadım. Fakat senin mektuplardan anlıyorum ki oğlumun sıhhati günden güne düzelmektedir. Bu da beni bahtiyar etmeye yetiyor.

Maarif Vekâleti'ne yaptığım son tercümelerin son parçası da yerine ulaşmış. Şimdi avans işiyle uğraşılıyormuş. Avans gelir gelmez sana gönderirim.

Yaşasın Fransa, yüzümüzü kara çıkarmadı. İnsan, yurtsever, canlı millettir. Marat'nın, Barbusse'ün, Gabriel Peri'nin milleti.

Seni çok göresim geldi. Üfff, ne kadar göresim geldi.

Bu akşam, bu gece, sana şu mektubu yazarken öyle bir hasretin içindeyim ki, nerdeyse pencerenin demirleri üstüne atlayacağım ve kuş olup uçacağım.

Beni mektupsuz bırakma, karıcığım. Senden gelen her mektup beni sesini uzaktan işitmişim kadar bahtiyar ediyor...

Dudaklarından, yanaklarından, beyaz ve kalın bileklerinden ve ellerinden öperim.

Suzan'a, İzgen'e, Memet'e selamlar ve hasretler.

(imza)

448

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Sende bir mektubum var, hatta iki mektup, birisinde de geçen ayın 21-22 şiirleri vardı.

Sana bugün de ayın 21-22 şiirlerinin ilk dördünü, ayın sonunu beklemeden gönderiyorum. Hasretle ellerinden ve dudaklarından öperim.

Avukat, bana sucuk yolladı, o hep böyle sıkıntılı günlerimde beni arar, bundan dolayı da onu çok severim. Sucukları kendi eliyle yapmış, bir yıla yakındır Konya'daymış, annesi de seksen yaşına basmış olmasına rağmen bana bir çift yün çorap örüp gönderdi. Sucukları nefis, yarısını sana yolluyorum, Suzan'la yersiniz. Bana gelen her şeyin, malum ya yarısı sizin, yarısı benim.

(imza)

Romanları aldın mı?

449

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

İki gündür bende uyku filan kalmadı. Hep sen geleceksin diye heyecan içindeyim. Telgraf çekmeyi unutma. Nasıl sabırsızlık içindeyim, nasıl cennete kavuşacak gibi bir halim var. Geldiğin zaman beni biraz zayıflamış bulursan, çünkü bugünlerde epey şişmanlamıştım, üzülme, sebebi sana kavuşabilmenin yarım yamalak da olsa, iki üç günlük de olsa, dayanılmaz sevincidir.

Oğlumun mektubunu ona yolla. Artık bende yazacak hal kalmadı.

S e n i s e v i y o r u m.

(imza)

450

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Kızımızın sinirlenmesine, üzülmesine ne kadar canım sıkıldıysa, senin yanına gelmiş olmasına da o kadar sevindim. Filhakika, senin odada, dedesinin köşkündeki refahı bulması mümkün değilse de, manevi rahatlık çok defa maddi refaha tercih edilir. Bana karşı beslediği güven de, ayrıca beni bahtiyar etti. Hapishanede değil, cehennemin dibinde olsam, elim ayağım tuttuğu, kafam işlediği müddetçe, açlıktan ölmeyecek kadar da olsa, çocuklarımı ve analarını geçindirmek yüklendiğim vazifelerin en mukaddeslerinden ve bana en çok kuvvet veren, yaşadığımın tadını çıkaran şeylerden biridir. Tercümeye devam ediyoruz. Karar verdik, bu sene iki cildi daha bitireceğiz. Şimdi, Maarif Bakanlığı'ndan 1000 lira kadar alacağımız var, bunun yarısı yani 500 lirası bizim. Bugünlerde vereceklermiş. Kışı geçirmene yardım edecek olan bu 500 lirayı, seni bekler gibi bekliyorum, gelince hemen yollarım. Ben, on gün kadar hasta yattım.

Dün kalktım. Dişim apse, apse de ateş yaptı, 39,5 kadar. Biraz halsizim hâlâ. Lakin merak edecek bir şey yok. Geçiyor.

Senden şikâyetçiyim. Beni mektupsuz bırakıyorsun. Çok rica ederim, fazla meşgul olduğun zamanlar, iki satırlık bir açık kartpostal olsun yazıp haftada bir kere olsun gönder. Bu kadar derdinin arasında bu fedakârlığa da katlan. Hastalığım sırasında, senden de mektup gecikince, hep "Piraye", "mektup" filan diye sayıklamışım. Bu yüzden acımışlar da bir gün postaya iki sefer adam yollamışlar.

Memo ve ben, seni ve kızımızı hasretle kucaklarız. Sana kışlık ipekli bir külahla, bir de boyun atkısı yolladım. Onları da alınca bildir. İzgen'e, Memet'e ferade ferade selamlar. Memet'ten de çoktandır mektup yok.

(imza)

451

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Size bu mektubumun zarfı içinde bir pembe karanfil yolluyorum. Elinize ulaşıncaya dek sararıp solacak, kokusu uçacak. Fakat o odamın penceresinde, demirlerin önünde boynunu güneşe uzatarak açtı ve size ulaşmak için sabırla, umutla, olgunlaşmayı bekledi.

Karıcığım,

İstanbul'a döner dönmez bana mektup yazarsın, Memet'ten haber verirsin diye bekledim. Mektubun gelmedi. Kuzum hemen bana mektup yaz.

Sevgilim,

İki yanı dut ağaçlarıyla yemyeşil dar bir yoldan koşuyorum, duruyorum, arkama dönüp bakıyorum, koyu yeşilliğin arasından ve güneş ışığıyla pırıl pırıl ve bembeyaz elbiselerinin içinde ve kırmızı saçlarınla sen gülerek bana doğru geliyorsun. Artık seni hep böyle düşünüyorum, hep böyle görüyorum. Ne kadar güzelsin.

Karıcığım,

Burda havalar serinledi ve ben de bugünden başlayarak çalışmaya koyuldum. İzgen'den gazeteler geldi. Ona tarafımdan çok çok teşekkür et. İsterse bir pakete sarıp göndersin, isterse böyle yollasın, kendisi bilir, bence hiçbir manzuru yok.

Sevgilim,

Sizi ne kadar az görebildim, elim elinize ne kadar az değebildi ve nasıl hasretinizle ağız ağıza doluyum. Sizi sevmek yaşamak demektir. Sizi tanımadan ve hatta varlığınızın bile farkında olmadan yaşayanların tam yaşadıklarına inanmıyorum.

Saygıyla ellerinizden öperim, sevgilim.

(imza)

452

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Son satırında, mektubumun geldiğini ve ona da ayrıca cevap yazacağını bildirip beni sevindiren, hazin mektubunu aldım. Seni, kızımızla o koskoca harabezar odada, yağmurun, rüzgârın ve karın içinde titreşir düşünmek beni kahrediyor... Şahsıma karşı yaptıkları eziyeti affedebilirim belki, fakat size ve milletime çektirdiklerini hiçbir zaman affetmeyeceğim.

Sana bir ipekli külahla, bir boyun atkısı yollamıştım. Çok da oluyor, alıp almadığını yazmadın. Kuzum bildir de, meraktan kurtulayım.

Suzan'ıma söyle, sabırlı, ümitli ve sıhhatli olsun. Öyle temenni ederim ki, bu geçireceğimiz son kara kıştır.

Senin bu aylık 21-22 şiirleri çok az oldu, ama sanırsam keyfiyet bakımından ötekilerden daha iyicedirler. Salı günü sana onları yollayacağım. Onları da aldıktan sonra şimdiye kadarkileri bir kere baştan oku ve hangilerini en çok sevdiğini, tarihlerini yazarak bana bildir. Ben de o tarz üzerinde işleyeyim. Bu sefer-

kilerin sayıca azlıklarına sebep : Senin mektupların arasındaki fasılaların uzaması ve benim hastalığım oldu.

Çoktandır sana Memo'dan haber verdiğim yok. Yine keyfi pek yerinde, ne bana şiir okutuyor, ne ağız açtırıyor, ne de kimseye yüksek sesle konuşmak imkânını veriyor, hemen başlıyor cıvıl cıvıl ötmeye, lafa karışmaya. Bak şimdi bile daktilonun sesiyle coştu, adeta çatlayacak, kafesinde durmadan ötüyor. Korktum, makineyi durdurdum, o da şarkısını kesti... Tekrar başladım, o da başladı. Sana mektup yazdığımı anladı herhalde, ya sana o da bir şeyler söylüyor, yahut da yüreğimdeki sevdanın şarkısını besteliyor.

Bugünlerde sana para yollayacağım. Tercüme parası henüz gelmedi, gelince onu da derhal gönderirim. Kim bilir ne kadar parasız kaldın. Bana bak, yağın filan yoksa bana derhal bildir, sana yağ yollayayım, daha ne istersen yaz, ihmal etme, krediyle onları bulmam ve borcumu ödemem gayet kolay. Kuzum karıcığım. Bal, yağ, bulama, hamur işi filan, ne lazımsa, yaz.

"Görüşler" adıyla bir mecmua çıktı, bilmem gördün mü? Görmedinse al. Güzel, hoşuma gitti.

Benim dişlerim berbat, bir taraftan ağrıyor, bir taraftan çürükler peydah oluyor. Ağzımın içi adamakıllı bir tamire muhtaç. İlk fırsat ve imkânda bu işi yapacağım.

Seni nasıl göresim geldi. Seni nasıl çıldırasıya seviyorum, seni nasıl özledim, içimdeki bu muazzam iyiliği, güzelliği istediğim gibi yazamadığım, anlatamadığım için nasıl mustaribim bir bilsen. Eğer günün birinde büyük bir şair olursam ve ölmeyecek bir iki satırcık olsun yazabilirsem bu 1945 yılında sana duyduğum hasretin kuvvetiyle olacak.

Ellerinden sevdayla, dudaklarından saygıyla öper, mektubunu beklerim bir tanem, Piraye'ciğim...

(imza)

453

(Tarihsiz)

Canım Piraye'ciğim,

Şimdi senin yanında olmak, seni kucaklamak, başını bağrıma bastırmak, seni bütün kötü düşüncelerden, acılardan, felaketlerden, tehlikelerden korumak, sana fısıl fısıl güzel, ümitli şeyler söylemek, seni avutmak ve rahat, sıhhatli bir çocuk uykusuyla mışıl mışıl uyutmak seni. Bilsen bunu nasıl dayanılmaz bir ihtiyaç halinde duyuyorum. Başını avuçlarımın arasına almak ve gözlerinin içine bütün kederlerini yok edebilecek bir bakışla bakabilmek için geri kalan ömrümün yarısından çoğunu sevine sevine verirdim.

Mektubunu okudum. Nasıl üzüntü içinde olduğunu, nasıl öfkeden boğulacak hale geldiğini ve beni yarın öbür gün çıkabilecek sanırken, bütün bu ümidinin nasıl bir anda yıkıldığını anlıyorum. Ama, sen bilirsin ki, ben olayları olmadan evvel görebilmek hassasına bir parça olsun sahip olduğum için ve hadiseleri işime geldikleri gibi değil, oldukları gibi gördüğüm için, çok defa bedbinlikle itham edilmişimdir. Halbuki, yine bilirsin ki, hiç de bedbin değilim. Bilakis dünyanın en umutlu, en nikbin adamıyım, çünkü hayat, dünya, her şey benim inandığım gibi ve o istikamette inkişaf ediyor. Ama bu düz, sıkıntısız, maniasız bir yolda yağ gibi kaymıyor, sıkıntılarla, kederlerle maniaları kâh bir hamlede aşarak, kâh etraflarından dolaşıp yolu uzatarak oluyor. Bundan dolayı, olanı ne gözde büyütmeli, ne de küçültmeli ve şuna inanmalı ki ne olursa olsun ve her şeye rağmen Memo ikimiz için ötecektir. Bu kış ben duvarların içinde, sen duvarların dışında son hapislik kışımızı geçireceğiz. Bana inan!

Bugün dişçiye gittim, tedaviye başladık merak etme, sıhhatime elimden geldiği kadar değil, daha da fazla bakıyorum.

Sana dün bir kısa mektupla geçen ayın şiirlerini ve 400 lira yollamıştım. Yarın da roman yollayacağım.

Şu boyun atkısıyla ipek külahı alıp almadığını yazmadın, merak ediyorum. Aldın mı, almadın mı?

Yakında sana 100 lira kadar daha yollayacağım, böylelikle fakircesine bu kışı, üç dört ayı kızımızla geçirebileceksin. Tabii

ayrıca beş on para daha gönderebileceğimi kuvvetle umuyorum.

Ben tercümeye devam ediyorum, üç ay sonra filan elimize yine topluca bir para geçer. Seni iki üç gün olsun görebilmek ümidim artık suya düştü, anlaşılıyor. Ne yapalım senin katlandığın acılar yanında benim bu hasretliğim belki de hisseme düşenidir.

Seni hiçbir zaman sevmediğim gibi seviyorum. Varım yoğum her şeyimsin. Biraz daha sabırlı ol, seni geberesiye, yaşayasıya, ölçüye gelmez bir ölçüde seven bir insanın olduğunu aklından çıkarma. Güzel günler göreceğiz, sevgilim. Hasretle.

(imza)

454

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubuna biraz geç cevap verişimin sebebi yeni posta pullarından tedarik işinin uzaması oldu. Sana, seni şaşırtmaması lazım gelen bir haber vereyim : Benim iadeyi mahkeme talebine red cevabı geldi. Yani tahmin ettiğim gibi bu teşebbüsten de bir netice çıkmadı. Üzülmeyeceğine eminim. Çünkü sen de bu teşebbüsün müsbet bir netice vereceğine – tıpkı benim gibi – pek ihtimal vermemiştin.

Kitabın hakkında söylediklerin çok doğrudur. Senin tenkitlerinden her zaman en çok faydalanırım. Sen benim için hem hoca, hem de en ideal okuyucusundur. Eğer haftada bir saatini bu işe ayırırsan ve düşüncelerini bana yazarsan, ben kitabını iki misli güzel yazarım. Sana iki roman, daha doğrusu bir romanla bir hikâyeler kitabı gönderdim, alınca bildir.

Senin paran bitmiştir. Mamafi bugünlerde, bir on gün sonra filan, sana topluca para yollayacağımı sanıyorum.

Kemal'le karısının sana Malatya'dan yolladıkları yemişlerin macerası anlaşıldı. Postaya attırmak için gönderdikleri adam postaya atacak yerde midesine atmış. Kemal küplere binmiş. Ter ter tepiniyor.

Sana bir kurt derisi aldım. Yatağının ayak ucuna serersin ayakların çıplak çıplak döşemeye basmaz. Nefis bir deri. Bir de minicik bir gümüş hançer. Gümüş bir zincire bağladım. Kurt derisi hazırlansın ikisini birlikte yollarım. Sana gönderdiğim perdelikleri ve iki takım masa örtüsünü alıp almadığını beğenip beğenmediğini yazmadın. Merak ediyorum.

Bir de aylardır Mercan'dan ve Leyla'dan haber vermiyorsun. İkisini de çok severim. Bana havadislerini bildir.

Karaya vurmuş balığın denizi göresi geldiği gibi seni göresim geldi. Sana bir haber daha vereyim : Burda hapise bir dişçi girdi, gayet iyi bir dişçi, ucuz tarafından ona dişlerimi yaptırdım, yalnız sağ tarafını, şimdi gayet iyi hazım ediyorum ve mide ağrılarından kurtuldum.

Çoğu gitti azı kaldı, karıcığım. Elbette ki bu kara günlerin mutlaka bir aydınlığı vardır. Ve yakındır. Senin yüzünü görebileceğim elbette, sesini işitebilecek ve etine dokunabileceğim. Dünyanın en bahtiyar insanı olabilmek için de, bana bu kadarı yeter de artar bile. Burda havalar ilkbahar gibi. Üç gündür ortalık günlük güneşlik. Bu sene – her sene olduğu gibi – kışın odamda bir dirhem kömür yakmadım. Sana düz beyaz, fitilli yatak ve yorgan çarşafları ve düz beyaz kabartma satrançlı masa örtüleri ve peçeteleri yapıp yollayacağım. Satabilirsen satarsın, satamazsan geri gönderirsin.

Mektubumu kısa kesiyorum. Sırf postaya yetişsin ve merak etmeyesin diye. Zaten cevapta geciktim ve mektubun gecikmesi ne demektir iyi bilirim.

Dudaklarından öperim, sevgilim.

(imza)

455

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Suzan'ın ve teyzenin hastalığına üzüldüm, sen de pek keyifli değilsin, anlaşılıyor ve bu beni çok üzü-

yor. Ben bu haftayı da, her nedense, büyük ve münasebetsiz bir tembellik içinde geçirdim. Şu çıkan ocak ayı hiç çalışamadım, bu yüzden de kendime kızıyorum. Kendime tembelliği yakıştıramıyorum, ama elimde değil işte, ara sıra böyle molalar veriyorum.

İzgen'in kumaşını herhalde almışsınızdır, alınca bana bildirin. Ben ona onu elbette ki rüşvet diye değil, seni seven, bundan dolayı da kendisini sevdiğim için yolladım. Suzan'a da ipekli bir kalpak ve boyun atkısı yolluyorum. Gönderdiğim kalpağı biçimine sokarsa, kızımın sarı saçları üzerinde çok güzel duracak. Vâlâ'nın beni hatırlamasına ve böyle öteberi göndermesine şaşmadım değil. Bir de kazak yolladılar, dün geldi.

Memo'yu soruyorsun, geçen yıl evlendirelim dedik, çok gençti anlaşılan, evlilik hayatına dayanamadı hastalandıydı, ama bu yıl artık baba olacak, bak sanki kendinden böyle hayırlı bir haberle bahsettiğimi anlamış gibi cıvıl cıvıl ötmeye başladı. Fingir'e de ayrıca selam ediyor. Fakat bir korkusu var, Fingiri'i kendisinden çok seveceksin sanıyor, ne de olsa o yanında, halbuki kendisi senden uzak.

Bahara geleceğini müjdeliyorsun. Bahar, bahar, bana öyle uzakta, öyle gelmeyecek gibi geliyor ki. Ne olurdu sıhhatin düzelseydi, sana yol parası yollasaydım, Nuri Efendi seni karşılasaydı, yakın bir otele yerleştirseydi, bir gün kalıp gitseydin. Bir güncük, bir saatcik seni görseydim. Aklın, havsalanın almayacağı kadar seni göresim geldi. Öyle sanıyorum ki, seni yarım saat görebilsem, sesini duyabilsem, eline dokunabilsem, bin yıl hapiste yatmak için gereken kuvveti tekrar bulacağım. Ama hasretin beni artık bir hastalık, bir tedavisiz dert gibi sardı. Ne olur, karıcığım, şu günlerde, sıhhatin düzelince, yirmi dört saatliğine bir zahmete katlan, seni göreyim. Uzaktan görmeye bile razıyım.

Mesela bir cumartesi günü gelir, pazartesi günü gidersin. Suzan'ın nezlesi iyileşince, onu yirmi dört saat orda bırakabilirsin, benim hatırım için kızım da buna razı olur. Bahara kadar tahammülüm kalmadı. Bu hafta yalnız bir küçük rubai yazdım işte :

Kim bilir belki bu kadar sevmezdik birbirimizi
uzaktan seyredemeseydik ruhunu birbirimizin.
Kim bilir, felek bizi ayırmasaydı birbirimizden
belki bu kadar yakın olmazdık birbirimize...

Sana bu fikri bir mektubumda da yazmıştım, sen de son mektubunda daha acı bir realistlikle tekrar etmişsin, ben de onu o sırada bir rubai şekline koyuyormuşum. Demek ki ayrılığımız artık bende sabit bir fikir halinde.

Bana, öteki gazetelere abone bittiyse, yalnız "Humanite" yollayın yeter, bir de Fransızca "Canard Enchaîner" mizah mecmuası vardır, ara sıra da onu bulursanız yollayın. Hepinizi hasretle kucaklar yolunu gözlerim, sevgilim.

(imza)

456

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İçime hazin bir türkü gibi işleyen bir mektubunu aldım. Ne tuhaf şey, ben de tıpkı senin gibi ara sıra öyle müthiş bir yorgunluk ve kesel ve sonsuz bir uyumak ihtiyacı duyuyorum ki, artık şöyle bir uzansam ve bir daha uyanmasam diye içimden geçiyor. Fakat sen bu duygunu yazacak kadar cesursun, bense bu cesareti ancak senin yazdıklarını okuduktan sonra, ilk defa gösterebiliyorum işte. Demek oluyor ki senden bile gizlediğim bir tarafım varmış ve onu yine senin sayende sana açmakla ferahlamış oluyorum. Canım karıcığım ve büyük ablam. Evet, sen benim yalnız kızım, yoldaşım, sevgilim ve çocuklarımın anası değil, benim ablamsın da. Bunu da şimdi keşfettim. Birçok şeylerde benden cesur, benden akıllı olduğunu biliyordum, sana bacım dedim, ama sen benim aynı zamanda ablammışsın da. Bir ağabeyim değil, ama bir ablamın olmasını çok isterdim, sen bana onu da kazandırdın.

Sana dün 30 lira ve senin ekim ayı şiirlerini gönderdim. Ne tuhaf, daha doğrusu bunu şimdi fark edişim ne tuhaf, ha-

pishaneye girdiğimden beri yazdığım ve müsveddeleri bende olan yazılarımı birkaç gündür tasnif ediyorum. Bir de ne göreyim, yazdıklarımın hemen yarısı doğrudan doğruya sana ait, öteki yarısı ise sana ithaf edilmiş. Hatırlıyorum, bir zamanlar, sana, senin için şiir yazmadığımdan, yahut çok az yazdığımdan şikâyet ederdim. Artık hiç olmazsa sana karşı bu borcumu biraz olsun ödemiş oluyorum ve bunu bir borç öder gibi değil, farkına varmadan yapmış bulunuyorum. Seni nasıl ölesiye, yaşayasıya seviyorum. İki gündür her gece fotoğraflarına gözlerimi ayırmadan yarım saat bakıyorum, sonra öyle oluyor ki, gözlerimi açıp kapatınca seni duvarda, Memo'nun kafesi üstünde, kitap rafımda, yatağımda, hasılı dört bir tarafımda görüyorum. Hem de canlı. Yalnız konuşmuyorsun ve sana dokunamıyorum.

Sevgilim,

İşlerini düzelt de, ben de beş on para bulayım da, iki üç günlüğüne gel. Şimdi değil, elbette Altan'ın hastalığı sırasında onları yalnız bırakamazsın. Altan iyileşsin, o zaman gelirsin. İnşallah Altan çabuk iyileşir.

Memo'nuz yine şakır şakır ötmeye başladı. Ellerinizden öper.

Sana birkaç mektuptur karanfil gönderemiyorum. Havalar puslu gidiyor, açılamıyorlar. Bu mektubumda fesleğenimden bir kaç yaprak yolluyorum. Temenni ederim ki onlar da karanfilim gibi yatağını mis gibi kokutmak bahtiyarlığına nail olsunlar.

Ellerinden saygıyla ve dudaklarından kocan ve sevgilin gibi öperim. Benim yiğit, benim aslan ablacığım...

(imza)

457

(Tarihsiz)

Sevgilim,

İkinci mektubunu bugün aldım. Benim sende henüz cevabı gelmemiş iki mektubum daha olacak. Kırlarda, açık havada ge-

zip dolaşmana, hele bu gezintilerden yorgunluk duymamana, hele oğlumla beraber asfaltta dolaşmanıza, hele bu yıl imtihana girmekten vazgeçip bol bol Zola'yı okumasına, hasılı bu şeylerin hepsine çok sevindim.

Memet'in şiirinin adını değiştirmelerinin ehemmiyeti yok, bence. O şiir Celal Sılay'la ilgisiz olduğu zaman daha da güzel. Şiiri pek beğendim. Yalnız Memet'e söyle, bir tecrübe etsin, bu şiiri sekiz mısraa sığdırsın, bak o zamana nasıl bir kat daha güzel olacak. Mamafi bu haliyle de, gerek özü, gerekse şeklindeki berraklık ve ağırbaşlılıkla pek hoşuma gitti.

Karıcığım,

Nasıl hasretini çekiyorum, bilemezsin, yahut çok iyi bilebilirsin. Bak, bana kulağını ver, sana gizli bir şey söyleyeceğim, ben yine para biriktiriyorum, kış gelmeden önce, seni iki gün olsun daha görebilmek için yol paranı biriktiriyorum. İki gün, ne olur, mesela, bir ay sonra, iki günlüğüne yine gelsen, ne olur? Olmaz mı?

Harıl harıl tercüme yapıyorum. Bu hafta bitecek ve kitaba tekrar çalışacağım.

İzgen'e çok çok teşekkür ederim. Gönderdiği gazeteleri alıyorum. Sağ olsun. Epeyi masrafa giriyor. Bana "Pravda"ları yollasın yeter. "İzvestiya" istemez. Ha bir de "Krasnaya Zvezda" diye bir mecmua vardır, o da geliyorsa, onu yollasın "İzvestiya"ların yerine. Dur bakalım, ben de ona bir şeyler hazırlıyorum...

Hasretle bir tanem...
(imza)

458

(Tarihsiz)

Piraye,

Memet'in ve Suzan'ın sıhhatleri hakkında verdiğin iyi haberlere çok sevindim. Ben de çok iyiyim, hatta, muntazaman yedi saat uyuyorum. Havaların sıcaklığından başka şikâyetim yok. Sıhhatim de yerinde. Benim için üzülme. Senin de sinir-

lerinin düzeldiğine sevindim. Bu hususta, ihtiyar münzevi köy doktoruna tarafımdan teşekkür et. Söylediğin ilacı burda bulduramadım. Orda bulmak kolaysa, bugünlerde yağcı gelecek, alıp onunla gönderirsen memnun olurum.

Leylâ'dan ne haber? Kaynanam, Fahamet, Vedat nasıldırlar? İzgen'e çok çok selam ederim. Memet'i, Suzan'ı, seni hasretle kucaklarım. Ellerinden öperim.

(imza)

459

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Mektubunu aldım. Sende benim henüz cevapsız bir mektubum daha var, onun da içinde dört tane şiir olacak, bu ayınkiler. Belki bugün cevabın gelir. 21-22 şiirleri bitti. Sana göndermediğim üç tane daha vardı, onları da yolluyorum işte. Şimdi "Piraye'ye Rubailer" adıyla yeni bir kitaba başladım. 40 tane kadar rubai olacak. Senin aşkına güvenerek şimdiye kadar gerek şark, gerekse garp edebiyatında yapılmamış olan bir şeye, yani rubailerle Diyalektik Materyalizmi vermeye çalışacağım. Bu işi başaracağımdan eminim, çünkü Mevlana'nın Tanrı aşkına güvenerek ve ondan kuvvet alarak yaptığı şeyi ben senin aşkına güvenerek ve onun yaptığının tamamen tersini yani gerçeğini yapacağım.

Sende Gazali'nin rubaileri olacak, hani Çankırı'da da okumuştuk, sanırsam Abdullah Cevdet'in tercümeleridir. O kitabı bana hemen postayla ve taahhütlü olarak yolla.

Sana sucuğu dün yolladım. Alınca bildir. Son yolladığım 21-22 şiirleri hakkında fikirlerini isterim. Bak seni biraz gülümser görünce, sen bana biraz yüz verince nasıl da astarını istiyorum...

Ha, kuzum, seni bu yıl görmek saadetinden beni mahrum bırakan Altan'ın hastalığı nasıl oldu? İsimlerini karıştırırım, insan ismi değil, uydurma isim olduklarından anlaşılan, Altan mı,

Tuna mı, anlayamadım ya! İyi olmuş olmasını ve teyzeciğimin bu üzüntüden olsun kurtulmuş bulunmasını, bana bu hastalık çok pahalıya, seni görmemek felaketine mal olduğu halde, canı gönülden temenni ederim.

Memet'ten çoktandır mektup yok. O da neden? Niçin bana mektup yazmıyor? Onda cevapsız bir mektubum var. Suzan'la ana kız mümkün mertebe üşümeden ve aç kalmadan kardeş kardeş yaşamanız beni biraz olsun teselli ediyor. Bende 50 liran var.

Hazır. İstersen hemen yollayayım. İstersen kalsın, biriksin, 75, 100 filan yapıp yollarım.

Kendime iyi bakıyorum. Dişçiye muntazaman gidiyorum. Düşmanlarımı çatlatacak kadar uzun yaşamaya çalışıyorum. Onlar öldükleri zaman arkalarında kara bir bulut halinde bir nefret ve sonra korkunç bir nisyan bırakacaklardır. Ben öldükten sonra bu gökyüzünün altında bu memlekete, bu memleketin namuslu insanlarına, dünyaya ve dünyanın namuslu insanlarına ve sana karşı duyduğum sevdanın aydınlığı ışıl ışıl yanmakta devam edecektir.

Artık her gece rüyalarımdasın. Rüyalarımdan çıktığın yok. Şuurumda ve şuuraltımdasın. Sözlerimde ve hareketlerimdesin.

Kemal Tahir her mektubunda uzun uzadıya senden bahseder. Anlıyorum ki insanlar sana karşı tarafsız olamazlar, ya senden nefret ederler, ya sana hayran olurlar, ya seni bir daha hiçbir suretle hatırlamamak üzere unuturlar, yahut seni bir dakika olsun unutamazlar.

Günün birinde iyi bir şair olursam senin yüzünden olacağım ve bu aşkıma, sevdama bir hayli de minnet hissi katıyor.

Suzan'ı, İzgen'i, Selma'yı, Memet'i kucaklarım.

Ellerinden öperim, karıcığım...

(imza)

460

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Senin, İzgen'in, ayrıca da oğlumun mektubunu aldım. Bu benim için dehşetli bir ziyafet oldu. İzgen'e ayrıca gelecek sefer uzun uzadıya cevap vereceğim, şimdilik ona söyle ki, azmine, iradesine, inadına karşı saygı besliyorum. Doktor olur mu, olmaz mı, bilmem, ama mükemmel bir insan olacağına ve olduğuna eminim.

Memet de, mektubunda, şişmanlığından şikâyet ediyor. Bence, meselenin bu tarafını da doktorla konuşmak lazım. Eğer sıhhati için şişmanlığı lazımsa, şişman olur, lazım değilse doktor ona göre bunun çaresini söyler. Kuzum, canım karıcığım, bu işi doktora sor ve bana yaz, çünkü oğlumla ne kadar ilgiliyim tasavvur edemezsin.

Doktor dedim de aklıma geldi, otuz beş yaşında bir erkek, eğer fizyolojik bünyesi normalse, hiç de ihtiyar sayılmaz. Bak, ben nerdeyse kırk beş yaşında olacağım, ama erkeklik bakımından kendimi boğa gibi kuvvetli hissediyorum.

Altan'ın Amerika'da evlenmiş olmasına, teyzen, annen neden bu kadar üzüldüler, zaten bu işe eskiden beri aklım ermez.

Gelelim ikimize :

Sana yazdığım şeyleri – zaten şu son sekiz yıl içinde ne yazdım ki sana ait olmasın – beğenmen beni nasıl bahtiyar ediyor, tasavvur edemezsin. Seni sevmek, seni düşünmek, senin için çalışmak ve her şeye rağmen seni yüzde yüz, katkısız bahtiyar edebilmek ümidini bir an olsun kaybetmemek, geri kalan ömrüm yüz misli uzun olsa da onu doldurmaya, onu manalı ve yaşanmaya değer kılmaya yeter.

Rubailerinle çok uğraşıyorum. İlk hamlede klasik edayı mümkün mertebe, bir üslup meselesi olarak, muhafazaya çalışıyorum. Bu birinci merhale bir çeşit temrin olacak, sonra, rubaiye şekil bakımından da yeni unsurlar koyacağım. Sana aşağıda gönderdiğim ilk örneklerden bunu anlayacaksın. Bunlar materyalist-lirik rubailerdir.

İşte :

1

Öptü beni : "– Bunlar kâinat gibi gerçek dudaklardır," – dedi.

"Bu ıtır senin icâdın değil, saçlarımdan uçan bahardır," – dedi.

"İster gökyüzünde seyret, ister gözlerimde :

"körler onları görmese de, yıldızlar vardır," – dedi...

2

Sevgilimin hayâli dile geldi aynanın üzerinde :

"– O yok, ben varım," – dedi bana günün birinde.

Vurdum, düştü parçalandı ayna, kayboldu hayâl

ve lâkin çok şükür sevgilim duruyor yerli yerinde...

3

Muşambanın üstüne resmini bir kerecik çizdim ama

günde bin kere resmin çıktı bende tepemden tırnağıma,

fakat ne tuhaf şey hayâlin onda daha çok kalacak,

benden uzun ömürlüdür muşamba...

4

Bu bahçe, bu nemli toprak, bu yasemin kokusu, bu mehtaplı gece

pırıldamakta devâmedecek ben basıp gidince de,

çünkü o ben gelmeden, ben geldikten sonra da bana bağlı olmadan vardı

ve bende bu aslın sureti çıktı sadece...

Anlıyorsun ya, sevgilim, bu dört rubaide aynı mesele ele alınıyor, zaten niyetim ana hattında her felsefe meselesi için on rubai yazmak.

Bu dördüne gelelim. Bilirsin ki, hislerimizden, ruhumuzdan, şuurumuzdan müstakil, ona bağlı olmadan var olan bir dış âlem var mıdır? Hislerimiz, ruhumuz, şuurumuz bu dış âlemin inikâsı mıdır? Yoksa böyle bir dış dünya, insandan müstakil ve insandan önce var olmuş olan böyle bir dış dünya, yani madde yoktur da, eşyalar ruhun, insan duyularının terkibi midir meselesi, ilk bakışta ne kadar saçma görünürse görünsün, bugüne

kadar gelen felsefeyi ikiye ayırmıştır. Dış dünya vardır, benim duyularım, benim ruhum bu dış dünyanın bendeki, benim duyma uzuvlarım üstündeki inikâsıdır, diyenler materyalistlerdir, tersini iddia edenler idealist. Ve şarkta ve garpta şimdiye kadar yazılan rubailerin büyük bir çoğunluğu idealist görüşü esas almışlardır.

Bu rubaileri İzgen'e de oku, bir şey söyleme önce, bakalım, Felsefe Fakültesi'nde okumuş kızımız, işin iç tarafını anlayabilecek mi?

Bizim Sarıyerli Emin Bey tahliye edildi. Sana gelecek, onunla sana ipek ve tiftik karışığı nefis bir siyah kumaş yolladım. Zannedersem eteklik yapabilirsin, kışın hem seni ısıtır, hem de şık bir şey olur.

Gönderdiğin kitapları henüz almadım. Alınca bildiririm.

Memo fasılasız ötüyor yine. Çatlayacak diye korkuyorum. Sana saygılarını, sevgilerini söylüyor, ellerinden öpüyor.

Aşçıbaşının ayrıca ve ferade ferade selamları...

Ben kendime çok iyi bakıyorum. Bak, karar verdim, bir ay : Günde yarım kilo süt, elli gram tereyağı, bal, haşlanmış lahana ve karnıbahar ve yarım bir sucuk ve üç elma yiyeceğim. Havuç, turp da ayrı. Görüyorsun ya, adeta bir ihtiyar milyarder mönüsü.

Memet'in de mektubuna karşılığı gelecek postayla yollayacağım. Seni mektupsuz bırakmamak için bunu postaya yetiştiriyorum.

Saçlarından öperim, karıcığım...

(imza)

461

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Herhalde geçen yılın son gününde filan yazdığın fakat bu ayın 1946 yılı ilk ayının ikisinde postaya verdiğin harikulade mektubunu aldım. Belki dört defa, belki on defa, sayısını şaşırdım, okudum. Aç karnına ilaç alıp hastalanman beni üzdü.

Geçmiş olsun. Ben de öyle olurum. Hele artık aspirin filan katiyen alamıyorum. Kızımın bütün işleriyle daima çok yakından ilgiliyim. Bu hususta bana sitem etme, mektubuma öyle bir cümle turnurüyle başlamam söz geliminden başka bir şey değildir. Fakat yine tekrar ediyorum otuz beş yaşında bir erkeğin yirmi iki yaşında bir kızla evlenmesi mücerret bir mesele değil, müşahhas bir meseledir, yani bu erkeğin ve kızın fizyolojik ve psikolojik durumuna göre değişen, iyi veya kötü sonuç veren bir iştir.

Emin Beyden mektup aldım. Sana uğramış. Ha, sana siyah bir kumaş getirecekti, getirdi mi? Bak o sana geldikten sonra mektup yazdı bana ve alalı iki gün oluyor. Halbuki sen daha onun geldiğini yazacak mektubu göndermedin. Mamafi bu postaya geç verilmiş olan uzun mektubun beni o kadar bahtiyar etti ki artık bir hafta on gün onunla avunurum.

21-22 Şiirleri 32 parça olmuş. Onları öyle ayrı bir kitap yapacağız günün birinde. Şimdilik yeni baştan temize çekip sana göndereceğim. Piraye'me Rubailer dört bölüm olacak, birincisi felsefi rubailer, ikinci bölüm sosyal rubailer, üçüncü bölüm sırf sevda rubaileri, dördüncü bölüm satirik rubailer. Her bölümde yirmi beş rubaiden yüz rubai olacak. Sonra Manzaralar'a da çalışıyorum. Sana henüz yollamadığım epey yazılmış var. Bak o da şöyle olacak : Birinci Kitap iki bölüm olacak : Trende. İkinci Kitap iki bölüm olacak : Bozkır ve Akdeniz kıyısında bir şehir. Üçüncü Kitap iki bölüm olacak : Hapisane ve İstanbul. Şimdi ikişer bölümüyle iki kitabı yazdım. Kaldı iki bölümlü Üçüncü Kitap.

Dilemstiî Mevlâna'yı ve Mevlâna rubailerinin tercümelerini aldım. İşleri bitince tekrar sana taahhütlü olarak postayla yollarım. Bu mektubumda da rubailerin iki bölümünden örnekler gönderiyorum. Yüz tanesi bitene kadar her mektubumda yazılanları yollarım, sonra temize çekip hepsini birden de gönderirim.

Canım karıcığım, hep rüyama giriyorsun, bu bakımdan bahtiyarım, ama uyandıktan sonra seni tekrar kaybetmek müthiş bir hicran oluyor.

Ben tepemden tırnağıma seninle doluyum, bunu ilan etmekten utanmıyorum, bu dolu olabildiğim şeylerin en aksoylusu, en güzelidir.

Sucuğu aldınız mı? Unutma, bildir. Paran yoksa sana 40-50 lira derhal göndereyim. Dur bakalım, bir yünlü ipekli kumaş dokuduk, iyi bir şey olursa, sana gönderirim.

Annem bana nefis bir tiftik yelek, bir fanila don ve iç fanilası yolladı. Dehşetli şıklaştım.

Hasretle canımın içi, ellerinden öperim, bir tanem.

(imza)

Kemal Tahir, aşçıbaşı ve Memo selam ederler.

462

(Tarihsiz)

Benim vefasız karıcığım,

Yine beni nasıl üzdün, nasıl uzun zaman mektupsuz bıraktın. Ben sana küstüm. Ama mektubun gelir gelmez hemen barıştım.

Sana, Dördüncü Kitabın dörtte üçünü yeniden temiz edip, tashih edip gönderdim, bir de perdelik yolladım, alınca bildir. Birkaç güne kadar para da yollayacağım. Celâl'in yazısını da yolla, merak ediyorum, Celâl ne yazabilir benim için?

Şiirlerini beğendiğine pek sevindim. Onları sana öyle korka korka yollamıştım, ki, ufacık şeyler, sana layık, benim sevgime, karasevdama layık şeyler değil ama, onları çaresiz küçük çocukları sever gibi seviyorum.

Bu kadar uzun zaman beni mektupsuz bıraktıktan sonra iki satırcık yazmışsın. Aşkolsun sana. Bak, nasıl sitem ediyorum...

Tercümeyi bitirip gönderdim, fakat hâlâ ellerine ulaşıp ulaşmadığını bildiren bir haber de alamadım. Çok merak ediyorum.

Avans için de yazdım. Avans gelirse, sen de bir iki günlüğüne olsun beni görmeye gelirsin, değil mi, bir tanem?

Kaç gündür senin kitaba çok iyi çalışıyordum, bugün duraladım. Ara sıra mola vermek lazım.

Şimdi benim bir de ıtır saksım var. Karanfiller de yine açmaya başladılar, ama ancak gelecek mektupta sana layık bir hale gelebilecekler.

Gazeteleri muntazaman alıyorum. Teşekkür ederim. İzgen, görmediğim, sevdiğim insanlardan biri oldu.

Bakalım bir yerde yün buldum, eğirtiyorum, eğer iyi olursa sana kışlık kumaş dokuyacağım.

Memo iyidir, ellerinden öper, yalnız daha ötmüyor. Ona da üzülüyorum. Geçen gün doktoruna gönderdim, merak etmesin, öter demişler.

Seni pek göresim geldi. Her gece senin için şiir yazmak da kandırmaz oldu beni. Ben bu hasretle ne yapacağım? Zaman oluyor ki durup dururken Piraye diye bağırasım geliyor. Seni sevmek, hem bir saadet, hem bir azap.

Halide Hanımın hakkımda yazdıkları da dahil, her hususta kendisiyle hem fikir olmamakla beraber doğru söyledikleri de var. Ama dedim ya düşüncesinin temeli yanlış. Mamafi beni anması hem hoşuma gitti, hem de garipsedim.

Ben şu veya bu suretle çıkmamızın, kavuşmamızın imkân dahilinde olduğunu sanıyorum. Ama mutad hünerimle, işimi kış tutuyorum, yaz çıkarsa bahtıma...

Seni seviyorum, sevgilim. Uzun mektubunu bekliyorum, bir tanem.

(imza)

463

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Bugün sana bir mektup yolladım, bunu da akşam, daha doğrusu gece yazıyorum. Sana yarın 50 lira daha yolluyorum.

Şu ev meselesi beni çok düşündürdü, çok üzdü. Mamafi derhal kendimi toparladım, yarından itibaren senin müstakbel ev kirasını karşılayacak bir gelir bulmaya çalışacağım. Şöyle, öteki tercümeye engel olmayacak bir tercüme filan gibi şeyler. Bu parayı ayrı bir yere korsun, ev kirasının ilk aylarını önlemiş olur.

Hastalığına çok üzüldüm. Kuzum kendine iyi bak. Beni hiçbir zorluk, hiçbir keder yıkmaz, fakat senin hastalığın, sana yardım edemediğimi bile bile senin hasta yatışın beni tepe taklak getirebilir.

Oğluma uzun bir mektup yazdım. Sorduğu şeylere aklımın erdiği kadar karşılık verdim. Sonra yazdıklarımı okudum, pek vazıh değil ama benim oğlum akıllıdır, anlar, diye teselli buldum. Bana iki şiir yollamış ikisini de, hele sonuncusunu pek beğendim. Ona da yazdım ya, ben öldükten sonra o benim kafamı ve yüreğimi devam ettirecek. Bana öyle bir evlat verdiğin için sana teşekkür eder, saygıyla ellerini öperim, Piraye'm...

Suzan'ımın doktor meselesi nasıl? O meseleyi de merak ediyorum. Mamafi ne yalan söyleyeyim, Suzan'ın yirmi iki yaşında oluşunu havsalam almıyor. Ben onu hâlâ on beş on altı yaşında görüyorum, zaten galiba benim için de bu yaştan yukarı çıkamayacak. İzgen'den bir ricam var. Beyoğlu'nda Fransız Kütüphanesi'ne "Hümanite" gazetesi geliyorsa ara sıra alıp bana yollasın. Kıza da bir sürü angarya yükletiyorum. Ama bu sefer ona pardösü yapsın diye yünlü ipekli bir el dokuma kumaş yollayacağım.

Sana da söz veriyorum bundan sonra sana içinde en ufak bir sitem gölgesi bile olan hiçbir şey yazmayacağım. Şimdiye kadar yaptığım sitemleri de affetmeni yalvarırım, karıcığım, bir tanem, her şeyim benim.

Hasretle ellerinden ve dudaklarından öperim, hiçbir zaman ihtiyarlamayacak ve her zaman taze gelin kalacak olan sevgilim...

(imza)

464

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Sana biraz benzettiğim kadın, Gölgede Kalan Bir Yıl romanının kahramanı olandır. Ama biraz benzettiğim.

Tuhaf değil mi, ben de bugünlerde hep senin şu para meselesini düşünüyorum. Hatta daha ileri gidiyorum, ihtiyarlayınca, çalışamaz hale gelince ne yiyip ne içeceğiz, diye aklıma geliyor. Bundan dolayı karar verdim, içerde olayım, dışarı çıkayım, her şeyden evvel senin emniyetin için bir tarafa birkaç para koymaya çalışacağım, sonra bu kepaze cemiyette ferden ihtiyarlığımızı garanti altına almak için de gereken tedbirleri alacağım. Bizim ailemizin bir sanayi işçisinden farkı yok ve böyle bir işçinin, hatta mütehassıs bir işçinin, cemiyetimizde hastalığı (kendisinin ve yakınlarının), işsizliği, ihtiyarlığı nasıl temin edilmemişse bizimkisi de öyle. Böylelikle sınıfımı ve safımı bir kere daha tayin etmiş oldum.

Bir tanem,

Sana "İyi şeyler düşünmeli bir mahpusun karısı" diye şiir yazan genç şairi az daha kıskanacaktım. Onun gençliğine kapılıp benden, ben ihtiyar şairden daha çok seveceksin onu, diye üzüntüye düşecektim. Hatta sana o genç şair öyle şeyler yazmış diye öfkelenmek üzereydim. Ama birden aklım başıma geldi, ben ihtiyar şairin sana dört beş ciltlik koskocaman bir destan yazdığımı hatırladım, öfkem, kıskançlığım geçti. Ben ihtiyar şair seni dünkü genç şairden daha çok, daha derin seviyorum ve yarınki moruk şair seni bugünkü ihtiyar şairden daha çok, daha derin sevecek ve ölüm döşeğindeki şair son anında bu her gün artan sevginin son basamağına ulaşacak ve bundan dolayı böyle bir saadete ulaşılmanın bahtiyarlığını duyarak ölecek.

Sana pazartesi günü 40 lira yolluyorum. Alınca bildirirsin.

Hasretle, sevgilim...

(imza)

465

(Tarihsiz)

Sevgili, bir tane karıcığım, Hatice ZEKİYE Piraye Pirayende,

Beni telgraf çekeceğim gün merak ve telaştan kurtardın. Elbette ki ben senden mektup alacağım. Merasim böyle. Fakat bir yığın merasim gibi sen bunu da öğrenemeyeceksin. Bir daha sefere seni beklemeden ben yazarım.

Sana beş gün kadar önce 150 lira yollamıştım. Herhalde mektubu yazdığın zaman henüz almamıştın. Aldınsa bana bildir. Bu 150 lira ve on gün sonra yollayacağım 100 lira – henüz onu almadım – İpekçilerin Beşinci Henry isimli filmlerinin titrlerini tercüme ettim onun parasıdır. Zaten ayağın uğurlu geldi. Bu iş çıktı. Sonra dayımdan mektup aldım, halime çok üzüldüğünü, elinden geleni yaptığını filan yazdıktan sonra, iplik işini halledeceğini, bana mutlaka iplik bulacağını yazıyor. Bu da olacak. Sonra şu İpekiş'ten alacağımız floş ve ipek fazlaları da oldu gibi. Birkaç güne kadar verecekler. Yalnız Seyda'nın adresini henüz öğrenemediğimden ona iplik deşeleri için yazamadım. Mamafi adresi öğrenmek için müracaat ettim. O da olursa sana beş on para bulabileceğim ve maddi sıkıntını biraz olsun geçirebileceğim.

Kurt postunu ve ipekli kumaşını yarın postaya veriyorum. Bir çift de yün çorap koydum içine. Bu çoraplar sana Vasfi'nin hediyesidir. Göreceğin gibi hiç giyilmemiştir ve kadın içindir.

Beni canlı bulmuş olmana pek sevindim. Senin hoşuna gitmek – erkek olarak – benim en zayıf taraflarımdan biridir.

Sana bu mektubun içinde, sen gittikten sonra çektirdiğim fotoğraflarımı yolluyorum.

Gelelim bura havadislerine :

Memo sen gittikten sonra küstü ötmüyor. Hasta filan değil, fakat küstü ötmüyor. Yakında onu gerdeğe koyacağız. Bütün yavrular, torunların, senin olacak.

Aşçıbaşı ellerinden öpüyor. Ne vakit yalnız kalsak senden bahsediyor. Sana hayran olduğu için ben de onu bir kat daha çok seviyorum. Kiraz, Vasfi de ellerinden öpüyorlar. Mümin Bey ve Müdür selam ediyorlar.

Kızım İzgen'imin hastalığı, daha doğrusu zafiyeti ihtimali ve gerçek durumu beni çok ilgilendiriyor. Kuzum bana ondan, bilhassa sıhhatinden mufassal haber ver. Memet'in şişmanlığına çok üzülüyorum. Mamafi yakında havalar açacak ve o da gezmeye dolaşmaya başlayacaktır. Ona mektup yazdığım zaman bunun üzerinde kuvvetle duracağım...

Nasıl hasretinle doluyum. Bir saadet rüyası gibi gelip geçtin ve işte yine sensizim. Şimdi odamın her köşesinde bucağında senin hareketlerinden, sesinden, kokundan kalan pırıltılar var. Gözümü çok kere senin oturduğun iskemleye dikiyorum ve öyle dakikalarca dalıp gidiyorum.

Seni sevmek, seni saymak, sana hayran olmak en büyük, en ulaşılmaz saadetimdir. Ellerinden ve dudaklarından öperim sevgilim.

19 Mart 1946

(imza)

Şimdi annemden, Adana'dan mektup aldım. Seyda'nın adresini öğrendim.

466

(Tarihsiz)

Canım, bir tanem, karıcığım,

Mektubunu aldım. Üzüntülerinle üzüldüm. Kör olası parasızlık, şöyle çoluk çocuğuma rahatça bir hayat sürdürtemedi bana. On güne kadar, belki de daha evvel olur, sana 150 lira yollayacağım. Merak etme, geçen sefer de yazdığım gibi ben de parasız kalmış olmayacağım. Bilmem neden bugünlerde, birdenbire Suzan'ı göresim geldi. Son çıkarılmış fotoğraflarından birini bana mutlaka yollasın, ama fotoğrafın arkası da yazılı ve imzalı olsun.

Benim İpekiş'ten alınacak iplik, ipek işi yine sarpa sardı. Ama uğraşıyorum. Dayımdan da henüz bir haber çıkmadı, onun da peşini bırakmayacağım. Ziya Beye de iplik, floş işi için yazdım. Anneme de yazdım. Bakalım elbette birinden biri olacak.

Küçük oğlunuz Memo'yu bugün, nihayet, gerdeğe koyduk. İlk ağız bir şaşırdı, gelin hanımla kavga etti. Ama artık alıştılar birbirlerine. Hem bu seferki karısı İrlanda cinsi. Yavru çıkarsa gayet cins olacak. Kalktım, çifthaneye baktım, gelin damat gaga gagaya vermişler bir şeyler konuşuyorlar.

Sana kurt postunu, lacivert ipekli kumaşını, bir de yün çoraplarını yollamıştım, herhalde almışsındır. Bildir.

Memet'ten mektup almadım. Merak ediyorum. Bana mektup yazsın. Onda, karşılığını henüz almadığım bir mektubum var. İzgen'in sıhhatinde korkulacak bir şey olmadığına sevindim.

Bir tanem,

Titr tercümesi bugün bitti. Beni çok üzdü, ama bitti. Artık, yarın dinleneceğim, öbür günden itibaren tekrar şiirlere başlayacağım. Sevgilim, dün gece rüyama girdin. Aramızda şeffaf fakat kalın bir cam var. Sana dokunmak istiyorum, dokunamıyorum. Nihayet camı parçaladım, ellerim, yüzüm gözüm kan içinde, boynuna atıldım. Sarıldım. Bahtiyardım.

Rüyam çıkacak, ellerim zaten kanadı, yüzüm gözüm zaten parça parça oldu, bunlar geçti ve sana sarılacağım artık.

Beni mektupsuz bırakma. Seni seviyorum. Seni seviyorum demek ne güzel şey. Sana bu lafı söyletene kadar neler çektim ve ancak daha yakın zamanlarda bunu bana söyledin. Sevgilim, sevgilim...

(imza)

467

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İkinci mektubunu bugün aldım – bugün perşembe, martın 21'i – sen de herhalde bugün benim birinci mektubuna yazdığım karşılığı ve onun içinde sana yolladığım büyüklü küçüklü fotoğraflarımı almışsındır. Aldınsa da, almadınsa da bildir. Meraktan kurtulayım.

Sana yolladığım 150 lira sırf senin hissendir, ben burda kendi payımı ayırdım, geçen mektubumda da yazdığım gibi bu 150 lira sinemaya yaptığım bir titr tercümesinin parasıdır. Bu işten 100 lira daha gelecek. Onu da sana göndereceğim. Buna karşılık, peşkir satışlarından kalacak olan – sermayesiyle beraber – 120 lira benim olacak. Mesele yok, boşuna üzülme. Sana bu mektubumda çocukluk fotoğrafımdan yaptırdığım agrandismanı gönderiyorum. İzgen'in sıhhatini çok merak ediyorum. Memet'in şişmanlığına da çok üzülüyorum. Lakin önümüz yaz, oğlan nasıl olsa yürür, gezer, tozar ve gereği kadar zayıflar. Ben de ondan mektup alınca bu hususta ısrar edeceğim. Suzan'ın şapkasını beğenmesine sevindim. Teyzenin, kalçasız ve memesiz Amerikan gelinine – kızma – gülmek geldi içimden. Kocasıyla, o da öyle sipsivri bir oğlandı, bir arada gözümün önüne geldiler. Anasına karşı oğlanın kabalığı ise daha ziyade karısını beğenmediğini, beğenmediğinizi, beğenmenizin mümkün olmadığını anlaması, buna hak vermesi yüzünden duyduğu infial neticesidir. Mamafi, görürsün, delikanlının o gırtlağı fırlak kadıncağızla bir yastıkta kocayacaklarını sanmıyorum. Ayrılacaklar. Yabancı bir memlekette genç adam, hele kadın bahsinde beceriksizse, ilk önüne gelene kapılır. Sonra kendi memleketine döner ve iş değişir. Bakalım haklı mıyım, haksız mıyım, zaman gösterecek.

Büyük halam ölmüş. Gazetede okudum. Üzüldüm. Orhan'a telgraf çektim. Çocukluğumun canlı bir parçası daha yok oldu. Her şeye rağmen iyi kadındı, iyi anaydı bilhassa.

Sevgilim, Memo hâlâ ötmüyor. Domuz gibi sağlam, bir şeyi yok, fakat ötmüyor. Bana kalırsa sana alışmıştı, senin sesine, renklerine, kokuna, hareketlerine hayran olmuştu kerata, şimdi onları kaybedince dünyaya küstü ve ötmüyor. Ah seni nasıl seviyorum ve nasıl istiyorum bir bilsen, canım Piraye'm, bir tane Zekiye Hanım, efendim benim...

(imza)

468

(Tarihsiz)

Canım Zekiye'ciğim,

Bu akşam geç vakit iki mektubunu birden aldım. Nasıl sevindim, nasıl üç yaşında çocuk oldum, bilemezsin. Aramızdaki bütün inatlaşmalarda sen elbette ki daima muzaffer çıktın. Çünkü doğru ve güzel daima senin tarafındaydı. Aşk şiiri yazmayacağım diye yıllarca sürdürdüğüm inadı senin büyük aşkın tuz buz ediverdi. Çünkü sevip de aşk şiiri yazmamak güzeli yazmamak demekti. Sen, belki anahattında üç kadınsın – fakat yakından bakılınca sen bir tek kadının içinde toplanmış birbirinden güzel, derin, iyi, yiğit, inatçı, iradeli, çocuk, ana, sevgili, arkadaş, artist, alçakgönüllü, mağrur bir insansın. Galiba sende sanatçılığı ilk keşfeden Vedat olmuş. Onun bu buluşunu ve bu keşfini daima kıskanırım ve bu kıskançlığın da tesellisini bulmazdım, eğer ben senin bin bir tarafını keşfetmemiş olsaydım.

Suzan'ın resmini görücüye çıkartmak için değil, böyle bir şey aklımda değil desem yalan, kızıma, kendi elimle onun ve benim ve senin beğeneceğin bir koca bulmayı çok isterdim, fakat şimdilik böyle bir kahraman yok, kızımın resmini sırf kendim için istiyorum. Benim ceviz aile levhasında bir onun resmi eksik. Hatta bir de İzgen'in fotoğrafı olsa.

Bilmem neden bugünlerde Suzan'ı pek seviyorum. Onun istikbalini çok düşünüyorum. Bu istikbal üzerinde müessir olamayışım da beni üzüyor.

İzgen'in sıhhatli oluşuna sevindim. Hele şükür.

Memet'in de artık gezmeye başlamış olması üzerimde bir müjde etkisi yaptı.

Sen, durup dururken dünya ahvaline ne diye öyle üzülmeye başladın bakayım? Dünya ahvali dediğin şey, her şeye rağmen, günden güne güzelleşecek ve iyileşecektir.

Ben tekrar Manzaralar'a başladım. Şunun adını da bir değiştireyim "Destan" yahut "Panorama" koyayım, diyorum. Son kitabın planını yaptım. Yarından itibaren işe koyuluyorum.

Senin padösülüğü ve elbiseliği dokudum. Beşer metre, yani ikisi on metre oldu. Yün o kadar çıkıştı. Apreye yolladım. Gelir

gelmez postaya vereceğim. Sana 150 lira daha yolladım iki gün önce. Onu da alınca bildir. Bir haftaya kadar da 100 lira daha göndereceğim. İplik işi için Adalet'e tekrar yazdım. Herhalde o işlerden biri olacak.

Sevgilim,

Memo'muz aşağı yukarı bir haftadır gerdekte, ama hâlâ vazifeyi zevciyesini yapamadı sanıyorum, çünkü gelin hanım yuva kurmak için kılları taşımaya başlamadılar. Mamafi bugünlerde bu iş olacağa benzer. Merak etme, artık mahdum bey hastalanmaz, bizim oğlan hadım değil ya...

Horozun başına gelen işe pek üzüldüm. Kuyruksuz horoz kepaze bir şey olur. Canım, karıcığım, seni çok göresim geldi. Artık bu hapislik bir rezalet, hani bir çıksam, seni dertop edip bağrıma sokacağım, yaldızlı nakışlı bir çevre gibi ve artık hiç senden ayrılmayacağım, yani galiba işe filan giderken bile beraber gideceğiz, ah karıcığım çok istiyorum seni. Sensiz yaşamanın tadı tuzu değil, hiçbir şeyi yok. Biraz daha sabır, biraz daha diş sıkmamız gerekiyor, yakında artık kavuşuruz.

Dişçiye gidiyorum. Sen de dişlerini iyi tedavi ettir. Hep böyle kırıklıkların, romatizma ağrılarının sebebi filan dişlerde, bilhassa köklerdeki apselermiş.

Atlas gibi, kadife gibi dudaklarından, hayat gibi sıcak, yaşamak gibi canlı dudaklarından, dünyanın en güzel dudaklarından deli gibi, divane gibi öperim, karıcığım.

(imza)

469

(Tarihsiz)

Piraye'ciğim,

Öteki mektup canımın içi Zekiye Hanımefendiciğime idi, bu Piraye'ciğime, Hatçe kızmasın, onunla ancak şiir diliyle konuşurum. Bana üzülüyorum diye üzüntülerini yazmazsan büsbütün üzülürüm. Sakın böyle bir şey yapayım deme, en ufak üzüntünü, derdini bile bana yaz ki, ben de senin üzüntülerinle

üzülebileyim, sevinçlerinle sevinebileyim, seninle birlikte yaşayabileyim. Hastalığın eğer diştense mesele yok, değilse bir iyi doktora muayene ol ve neticeyi çok rica ederim bana bildir.

Senin mektuplarla beraber "Gün" mecmuası da geldi. Yüzüme karşı, yahut gıyabımda ne zaman methedilsem fena halde utanırım. Yine öyle oldum. Aşçıbaşı da sana mektup yazdı, yolluyorum. Ihlamuru aldık. Pek makbule geçti. Bursa'da ıhlamur kolay bulunmuyor. Bol bol içiyoruz. Aklım, fikrim hep şu Zekiye Hanımefendiciğim için yazdıklarına takılıyor. Neden benim içimi bu kadar açık, böyle benim bile farkına varamadığım ve ancak sen söyledikten sonra anladığım, kavradığım bir hakikatle okuyabiliyorsun. Mamafi Zekiye Hanımcığımı şimdi birdenbire öyle şiddetle sevmeye başladım ki ötekiler kıskanmasınlar diye çekiniyorum. Tuhaf değil mi, ben de bir iki gün şöyle hafif bir kırıklık geçirdim. Dediğin gibi sen hastalanınca ben de burda hastalanıyorum. Ben hastalanınca sen orda hastalanıyorsun.

Dün gece rüyama girdin. Bir baloya gitmişsin, bensiz – bak şu rüyanın muzipliğine – ve ben kıskançlıktan deli oluyorum adeta, seni divane gibi arıyorum, bulamıyorum, nihayet ıstırabım o hale geldi ki içim dolu dolu uyandım. Lambayı yaktım ve o hırsla mektuplarını kim bilir kaçıncı defa okudum ve içim rahatladı, uyudum. Bu sefer yine rüyama girdin, ama koynumdaymışsın, bana bir küçücük yavru gibi sokulmuşsun. Bu rüyadan da uyandım, fakat gözlerimi açmadım, belki yarım belki bir saat öyle o rüyayı muhafaza etmek için gözlerim kapalı kımıldanmadan durdum.

Benim dişime iyi gelen ilaç Cibazol adında, sülfamitli bir ilaçtır, yani Ultraseptil soyundan, bunun başka çeşitleri de var, mesele dişteki iltihabı yot etmesinde, bütün sülfamitli ilaçlar bu iltihabı alıyor.

Sevgilim,

Parmaklarının ucundan öperim. Görüyorsun ya inadıma Piraye'ciğimin parmakları ucundan öptüğüm halde, Zekiye Hanımın dudaklarından öpüyorum.

Güle güle sevgilim. Yakında kavuşmak üzere, uzat bileklerini, bileklerinden öpeyim...

(imza)

470

(Tarihsiz)

Hatice, Zekiye, Pirayende'm,

Mektubunu aldım. Ve yüksek müsaadenizle, "İnsanlığım bana ıstırap veriyor" mısraını aşırdım. Seni kıskanıyorum : Benden iyi şiir yazdığın için ve şiir yazdığını söylemeye değil, bunu kabul etmeye bile tenezzül etmediğin için.

Bugün Emin Bey geldi, seni Beyoğlu'nda görmüş, şöyle bir konuşmuşsunuz, ama ben seni şöyle bir görmüş olan bir insanla da olsa konuşmaktan saadet duydum.

150 lirayı aldığını yazıyorsun, bir yanlışlık olmasın diye de ben şunu sormak istiyorum, bu aldığın 150 lira ikinci 150 liraydı, değil mi? Kuzum bunu bana bildir. Sana iki defa arka arkaya 150'şer lira yolladım. Yarın da 200 lira gönderiyorum. Onu da alınca bildir. Bu 200 liranın 100'ünü yine İhsan gönderdi, tercüme parası, 100'ünü de Nimet Teyzem yollamış. Merak etme, benim de 100 liram var.

Seyda'yla iplik işi galiba olacak, ama İpekiş'in işi olmadı, dayımdan henüz cevap gelmedi. Mamafi bir yandan da iyi bir haber vereyim sana : Tercümeye, Harp ve Sulh'ün tercümesine tekrar başladık. İki ay sonra elimize 1000 liradan fazla para geçecek demektir.

Burda da havalar güzel, fakat biraz serince gidiyor. Burda da yalnız adam, bir başına olan adam, cıvıldayan baharın içinde uzaktakini, eşini, yarısını, bütününü düşünüyor ve kederleniyor. Yalnız onun senden bir farkı var ki, o da kara gözlüklerini, onun da dolabında böyle gözlükler olduğu halde, takmaya hakkı olmamasıdır. O her şeye rağmen, senin için, çocukları için, sevgili insanları için aydınlık bir gözlükle dolaşıp, hiçbir zaman ümitsizliğe kapılmamalıdır.

Hasretle, canım karıcığım. Suzan'ı kucaklarım.

(imza)

471

Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubuna cevapta geciktim. Üç gün kadar süren ve artık yarın büsbütün geçecek olan hafif bir paçavra hastalığına tutuldum – bu paçavra hastalığının adını da senden öğrendim. İlkönce şu sana yolladığım para meselesini konuşalım : Ben sana iki sefer arka arkaya 150 lira gönderdim, sonra 200 yani hepsi 500. İlk sefer ve ikinci sefer yolladığım 150'şer liraların makbuzlarını bu mektubun içinde yolluyorum, ona göre postaneden tahkik et ve bana neticeyi bildir ve sen ordan netice alamazsan bana makbuzları geri yolla, ben burdan tahkik edeyim. Fakat göreceğin gibi buranın makbuzları 150'şer liradır.

Senin pembe gözlüklerin kırılmasında kahrolası canımın içi ilkbaharın da tesiri vardır. Ne de olsa o bir daha tamir edilmez sandığın pembe gözlükler mutlaka yine tamir olacak, hem de kırıkları hiç belli olmayacak. İçim güzel günlerin ümidiyle dolu, malum ya abdala malum olurmuş, bana malum oluyor, yakında kavuşacağız sanıyorum.

Memet'in sıhhat durumuna çok sevindim, ama ne kadar sevindim, bilemezsin. Sana bu hafta aşçıbaşı ipek bir yelek ördürüp yolladı, herhalde almışsındır. Sana bir hayli zaman önce gönderdiğim lacivert ipekli kumaşı aldığını biliyorum, ama beğenip beğenmediğini yazmadın. Sana gönderdiğim ve bilmecburiye enleri dar olan kumaşlar işine yaramazsa kendine iyi bir kumaş al artık. Ha, onlardan bir tanesi tersli yüzlüdür, elbette farketmişsindir.

Tercüme işi yürüyor. Bir zaman sonra parasını alacağız. Haziranda gelmen ihtimali haziran ayını ayların en güzeli yaptı gözümde.

Adana'dan alacağımız iplik işi üzerindeyiz, bakalım sonu gelecek mi? Dayı Paşanın ipliklerinden henüz bir haber yok, kendisine bir mektup daha yazdım. Memo'nun karısı kuluçkaya yattı, şimdilik üç yumurtanın üstünde. Bakalım ne çıkacak? Memo çok vefalı bir koca – bana benziyor – karısının başucundan ayrılmıyor, ona, yem, yumurta sarısı taşıyor. Gelin hanım da

kulüçkada nazlanarak oğlana cilveler yapıyor. Hallerden görülüyor ve seza. Suzan'ı hasretle kucaklarım. Oğlum henüz mektubuma cevap vermedi. Biraz daha, biraz daha sabır, güzel karıcığım, bana hemen cevap yaz. Dudaklarımdan ve avuçlarımın içinden öperim.

kocanız
(imza)

İzgen'in mektubunu yarın yazacağım. Bu vesileyle sana da bir mektup daha göndermiş olacağım.

472

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu, telefonla konuştuktan sonra yazdığın mektubu aldım, ondan önce ve Cumhuriyet Bayramı'ndan sonra bir mektup daha yazmış mıydın? Mektubundan öyle bir mana çıkıyor, halbuki ben onu almadım.

Tuna'nın hastalığına pek üzüldüm. Geçmiş olsun. Teyzene de teessürlerimi bilhassa söyle. Temenni ederim ki mühim bir şey olmasın.

Memo'nuz sıhhattedir, yine ötmeye başladı. Artık baba oğul çıkıp anneye, kardeşlere kavuşmak için o da sabırsızlanıyor. Sana dün gönderdiğim Ekim ayı 21-22 şiirlerinde 10 Ekim 1945 tarihlisinde bir yanlışlık olmuş, şöyle ki :

Gözlerine bakarken
güneşli bir toprak kokusu vuruyor başıma
bir buğday tarlasının içinde kayboluyorum...

diye yazılıdır. Halbuki, üçüncü satır şöyle olacak :

bir buğday tarlasında, ekinlerin içinde kayboluyorum...

Bunu böylece düzelt. Ve şiirleri alınca bildir. Sana bugün 30 lira yolluyorum. Onu da alınca bildirirsin.

"Son Posta"da, sonra ondan naklen başka bir gazetede çıkan havadis şöyleydi :

"Siyasi mahkûmların affı hakkında Meclis'te bir cereyan vardır. Bu cereyan kuvvetlenecek olursa, ya hükümet layiha verecek, yahut da milletvekilleri teklifte bulunacaklar..." Filan falan. Zekeriya da "Tan"da siyasi mahkûmlar affedilmeli, zamanı geldi, filan diye bir yazı yazdı. Yani senin anlayacağın, Meclis'te cereyan kuvvetlenirse, bizi de siyasi mahkûmdan sayarlarsa, bizi saymazlarsa kimi sayarlar aklım ermez ya, inşallahü taala yakında çıkarız. Şimdi benim düşündüğüm, havalar soğudu, senin odunun, kömürün ve paran yok. Tercüme parasından da hâlâ haber çıkmadı. Ümidini kesme, karıcığım, bu sekiz yıl içinde odunun, kömürün o oldu. Her şeye rağmen, hapishane tabiriyle, yattığımız kadar yatmayacağız.

Sesini duyunca aptala döndüm. Sen şimdi düşün taşın, bana izah et, nasıl oluyor da bir insan bir başka insanı, benim seni sevdiğim kadar sevebiliyor? Beni mektupsuz bırakma. Deliye dönüyorum. Tek satır çalışamıyorum. Göreceksin ya, bu ekim ayındaki senin 21-22 şiirlerinin boşlukları hep senden mektupların geciktikleri günlere rastlar.

Hasretle, ümitle, muhabbetle, bir tanem, canım, sevgilim.

(imza)

473

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, bir daha, bir daha, bir daha okudum. Yastığımın altına koydum, gece yatmadan da üç kere okurum ve yüreğimde senin kelimelerinle, sevinçli ve kederli bir uykuya dalarım.

Kederim senden uzak olmaktır. Kederim sensizliğimdir. Kederim, paha biçilmez bir hazineye sahip olduğu halde, açlıktan ölmek üzere olan bir insanın kederidir.

Kırk yaşının – benim hesaba göre henüz bu yaşa basmamış olmana rağmen – seni nasıl telleri gergin bir keman gibi içli, duygulu yaptığını anlıyorum. Ama şunu bil ki sen her yaşında anlatılamayacak kadar güzeldin. Ve ben, nasıl senin 15-18 yaşlarını bilmediğim, elimle tutup, gözümle göremediğim için yüreğimde bir acı, telafisi imkânsız bir hasret taşıyorsam, 30-40 yaşın için de aynı hasreti, aynı acıyı taşıyorum. Lakin 19-30 yaşların tamamen benimdi. Bu yaşlarından hangisinde daha güzeldin, tekrar ediyorum, bence, hepsinde. Ben de dünyaya tekrar gelmek imkânını bulsaydım, yaşadığım gibi yaşamayı isterdim, fazladan istediğim bir şey olurdu, anan seni doğurduğu günden itibaren, benim elime geçesin ve ben seni yanımdan bir dakika ayırmamacasına, sanki, mesela benim uzviyetimden bir şeymişsin gibi içimde taşıyayım.

Sonra bak, emin ol ki meşhur olmamış büyük, gerçek insanlar, adları çıkmış olanlardan daha çok ve çok kere daha büyüktürler. Sen elbette ki büyük bir insansın. Çok az insanın olabileceği kadar büyük.

Tuhaf değil mi, bu bahar hiç de beni sarhoş etmedi, bu daha ziyade iki sebepten, bir tanesi, sensiz bir baharı artık anlamıyorum, ikincisi baharın maddeten geldiğini bile farkedemeyecek kadar seninle ve şu tercüme işiyle – ki o da seninle ilgili, senin için yapılan bir iş – meşgulüm. Ben baharın değil, senin sarhoşunum, sevgilim. Haziranı iple çekiyorum. Seni seviyorum ve ellerinden değil, kırk yaşına basan, dünyanın en tatlı ve en olgun yemişi haline gelen dudaklarından öperim, bir tanem...

(imza)

474

(Tarihsiz)

Sevgilim,

Dün gece sana bir mektup yazmış bugün yollamıştım – bugün cumartesi – bugün de ikinci mektubu yazıyorum. İzgen'in mektubunu kendisine ver. Kızın suallerine istediğim gibi cevap

veremedim, ama ne halt edeyim, bir taraftan hâlâ başım ağrıyor, diğer taraftansa bu öyle bir bahis ki kitap yazmak ister. Sana Pazartesi günü postayla Rönesans Sanatı isimli bir kitap gönderiyorum, kıza ver okusun, teknik taraftan bilgisi artar.

Dünkü mektubun içine makbuzları da koydum, birisinin üstüne kırmızı kalemle 1 yazdım, ötekisinin üstüne 2.

1 yazılısı ilk gönderdiğim 150 liranın makbuzudur.

Mümin Bey revirde yatıyor. Yemeği beraber yiyoruz.

Senden bir ricam var : İlk fırsatta, Memet'i, Suzan'ı, İzgen'i yanına alıp bir fotoğraf çıkar ve bana gönder.

Sensizlik canıma yetti, sevgilim. Şimdi yine boş zamanlarımda – artık boş zamanların çok uzun olmasını istiyorum – dalga geçmeye başladım. Bahçeli bir evceğizimiz olacak – diye düşünüyorum, – bol miktarda gül ekeceğiz – her nedense bugünlerde seni çiçeklerden güle benzetiyorum, ne zaman şöyle sıhhatli, pembe, mis kokulu bir gül gelse gözümün önüne, seni görmüş gibi oluyorum – sonra bir havuzumuz olacak, içinde kırmızı balıklar yüzecek, ortasında bir de fıskiye ve kenarlarına karanfil saksıları dizeceğiz. Sonra duvarların diplerine hanımelleri dikilecek ve tek katlı evimizin yüzü bu hanımelleriyle örtülecek. Şu hanımellerine bir vakitler ne kadar kızardım, ama artık kızmıyorum, seninle ilgili her şeyi sevdiğim gibi, onları da seviyorum. Bir de sebze bahçemiz olacak elbette, kıvır kıvır salatalar, pürtüklü mini mini hıyarlar, al al domatesler yetiştireceğiz. Yalnız kabak dikmeyelim. Kabak bana şimdi, enayi genç yüzleri hatırlatıyor. Akşamları Memo'yu havuz başındaki erik ağacının dallarına asacağız, seninle, karanfil saksılarının yanma, havuzun kenarına oturacağız, senin yüzün suya vuracak ve kırmızı balıklar sudaki aksinin üzerinden geçecekler. Ben sana : Seni seviyorum diyeceğim, sen kulaklarına kadar kızaracaksın. Sonra evimizde geniş pencereli aydınlık bir yatak odamız olacak. Karyolamız geniş ve rahat. Ah şu benim mektupları senin küçük hanımlar okumasa...

İşte böyle, güzelim. Hülyamın en iyi yerinde susmaya mecbur kaldım. Her şeye rağmen kavuşacağız, bir tanem. Gerdanından öperim, Zekiye'ciğim...

(imza)

475

(Tarihsiz)

Canım karıcığım, karıcığım, bir tanem,

Ne günlerdir bugünler, nasıl kederli, nasıl ağır, nasıl ümitli, nasıl aydınlık, nasıl kahraman günlerdir. Nasıl acı çekiyoruz, nasıl ümitli ve kahramanız, nasıl sevdayla, iyilikle, nefret ve kinle doluyuz. Birbirimizden uzak olmak, birbirimize sokulamamak ne korkunç şey, fakat bu korkunçluğun ne tuhaf, ne acı bir tadı var. Nasıl oluyor da iki insan birbirini bu kadar çok sevebiliyor, bu insanlardan biri ben olduğum halde, bunu bütün genişliği ve derinliğiyle kavramaktan acizim. Beni aşan bir iş yapıyorum.

Nasıl doluyum bilsen. Ve yalnız seninle doluyum. Ve sen yoksun. "Ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır." Bu şarkıyı sen hatırlattın bana ilkönce ve şimdi deli gibi o şarkıyı dinlemek istiyorum. Kendi kendime durup dinlenmeden mırıldanıyorum. Seni sevmekle ömrüm nihayet bulacaktır. Seni sevmek ne tuhaf şey? Neyini, nereni, niçin ve nasıl seviyorum? Yüreğini mi, evet, aklını mı evet, huyunu mu evet, etini mi evet? Hepsi bu kadar mı? Hayır. Daha bir şeyler var, daha bir şeylerini seviyorum, asıl ve en mühimi de onlar. Ama onlar nelerdir? Neyindir? Bilmiyorum.

Odamda yalnızım, vakit gece, saat dokuzu geçti herhalde. Yaş kırk beşe dayandı. Ümitsiz miyim? Hayır. Kederli miyim? Evet. Bak boyuna aynı şeyleri yazıyorum. Çünkü seni yazıyorum, çünkü sen ümidim ve kederimsin. Biraz daha yazarsam müthiş bir nara atacağım ve Kiraz Ali, "Üstat deli mi oldu!" diye içeri girecek.

Mehmet Ali'yle Adalet Bursa'ya bir hafta istirahate gelmişler, bana da uğradılar. Mehmet Ali hemen her gün geldi, bir saat oturdu, Adalet hastalanmış, iki defa geldi Mehmet Ali'yle. Her şeye rağmen bana dostluk gösteriyorlar. Senden saygı ve sevgiyle bahsediyorlar, bu da onları biraz daha sevmeme vesile oluyor.

Memet'in mektep işine lüzumundan fazla üzülme, desem, laf olur, elbette üzülmekte devam edersin, çünkü iş hattı zatında üzülecek bir iş – yani mektebe bu yıl gidip imtihan vermesi – olmasa da, oğlan bu işe üzüldüğü için üzülürsün, ben de hem o, hem de sen üzülüyorsun diye üzülürüm.

Teyzenin işine üzülme, desem, bu da laf, üzüleceksin elbet. Ne diyeceğimi bilmiyorum, ama ne de olsa, elden geldiği kadar üzülme, diyorum.

Sana yarın 50 lira yolluyorum, alınca bildir.

Ben tercümeyi bitirmek üzereyim. Yarından itibaren de Manzaralar'ı da yine işleyeceğim, bir hafta sonra da senin aylık şiirlere, rubailere filan el atacağım. Zaten senin hayalin olmasa, fasılasız çalışma olmasa, çıldırabilirim. İnsanı kuvvetli yapan – ve ben her şeye rağmen kuvvetliyim, bundan dolayı kuvvetliyim – insanın kendi içinde kuvvetli bir hayal taşıması ve çalışması.

Leylağını aldım. Öyle canlı canlı geldi mektubun içinde. Onu orda bıraktım, ona senin yazılarının arasından daha uygun bir yer bulamadım. Ah, karıcığım, kuvvetli olmaya, dayanmaya mecburuz. Mecburum, kuvvetli olmazsam deli olurum, çünkü hasretin o halde ki içimde, dayanmasam çıldırırım.

İşte böyle, sevgilim. Her şeye rağmen dayanmak lazım. Ve kim bilir belki öyle bir şey, başka insanlardan çok azının duyabileceği, yaşayabileceği öyle bir şey duyuyoruz ki, bunu duymanın bedeli çok ağır ödeniyor. Bize çok pahalıya malolan – ama hayır şikâyetçi değilim, bunu ömrümde duymadan ölseydim, anlıyorum ki yaşamadan ölmüş olacakmışım – bir kazancımız var. Düşün bir kere, seni bu kadar çok, böyle anlatılmaz bir kuvvetle sevmek mümkünken buna ulaşamadan ölseydim...

Canım karıcığım, görüyorsun ya ne tuhaf bir halim var.

Ellerinden öperim, sevgili Zekiye'ciğim...

(imza)

476

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Anlıyorum ki çok üzüntüdesin. Üzülmen için bir değil, bin sebep var. Ama yine de bir yandan üzülecek, bir yandan sevecek, düşünecek, çalışacak, yiyecek, içecek, uyuyacak yaşayacak ve ümit edeceksin. Ne zaman olursa olsun, kaç yıl sonra gerçekleşirse gerçekleşsin, kavuştuğumuz andan itibaren artık yüzde

yüz bize kalacak olan günlerimizin, her saatını bin yıl gibi yaşayacağız. İki insanın böyle iddiada bulunmaları ve gülünç olmamaları için ancak bizim durumumuzda bulunmaları lazımdır.

Beni hiç merak etme, sıhhatim bugünlerde pek iyi, akşamları saat onda yatıyorum, bir iki uyanma arasıyla sabah saat altıya kadar uyuyorum. Doludizgin tercümeyi bitirmeye uğraşıyorum. Senin Memo Efendi üç yumurta babası oldu ama, gelin hanım yumurtaları kırdı. Ben de kızdım, Memo'yu ayırdım. Şimdi oğlan kendi kafesindedir, cıvıl cıvıl ötüyor, hayattan memnun.

Memet'in İstanbul'lara filan tek başına gezmeye gitmesine ne kadar sevindim bilemezsin. Dediğin gibi şu imtihan işi de olursa oğlan manen de kuvvetlenecek.

Teyzenin işine cidden pek üzülüyorum. 60 yaşına basmış bir erkeğin böyle ayıp rezilce bir harekette bulunması insanın içine nefretle karışık bir merhamet hissi veriyor. Mamafi teyzenin aslan gibi oğulları var, hele bir tanesi artık eli ekmek tutuyor, anasına bakar. Sen anana baktın mı? diyeceksin ama, anam bana muhtaç olmadı, zaten öyle bir duruma düşseydi, emin ol ki bakardım.

Adalet, Mehmet Ali geçen pazar, yani bir hafta önce gittiler.

Havalar burda adamakıllı ısındı. Senin odanda tahtakurusu var mı? Bana Mehmet Ali Amerikan malı D.D.T. yollayacak, istersen ben de sana göndereyim.

Suzan, İzgen ne âlemde? Hele kaynanacığımdan hiç haber vermiyorsun. Bugünlerde Hayat Yolu diye bir kitap okuyorum. Bir Fransız doktoru yazmış, çok meraklı, teselli verici ve eğlenceli bir kitap. Mamafi çok enteresan görüşleri de var, çok yaşamak, hastalıkların uzun ömür üzerindeki tesiri filan. Okuyup bitirince sana yollarım. Ha İzgen'e okusun diye vermen için sana bir kitap yollamıştım Rönesans Sanatı, çok oluyor, bir haftadan fazla, aldın mı, almadın mı?

Dur bakalım, elimde biraz iplik var, sana eponj gibi yazlık, gayet hafif bir bez dokuyacağım, bakalım olacak mı olmayacak mı?

Ay Piraye'ciğim, vay Piraye'ciğim. Nasıl seni göresim geliyor, nasıl rüyalarıma giriyorsun.

Hasretle güzelim. Ellerinden öperim Hatçe'ciğim...

(imza)

477

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Kaynanamın hastalığına çok üzüldüm, ama pek çok. Sonra senin halini düşündüm, anan hasta, oğlun hasta, kocan hapiste ve sen bu koskoca dünyada bir başınasın, buna rağmen cesursun, o kadar ki bana bile teselli vermeye kalkışıyorsun. İnsanlar felaket zamanlarında ruh kuvvetlerini, yaşama kabiliyetlerini, yaşamaya layık olup olmadıklarını deniyorlar. Sen bu denemelerden o kadar çok geçtin ki artık fazlasına ihtiyaç yok. Seni teselli etmeyi, avutmayı artık seni biraz da anlamamak gibi sayıyorum. Ama bir yandan da biliyorum ki bir insan – hatta senin gibi, ne kadar kuvvetli olursa olsun – yine kendine yakın bir insandan, onun yüreğinden gelen – böyle mektupla da olsa – bir çift hilesiz, sıcak söze muhtaçtır. Bütün mesele bu bir çift sözün mektupta da olsa, kelimelerle değil, kelimesiz ifade edilişinde. Her şeye rağmen dayanacağız, yaşayacağımız kadar yaşamaya mecburuz. Her şeye rağmen yaşamayı yakınlarımız ve birbirimiz için bahtiyar kılmaya mecburuz. Nasıl en büyük acılarımız bile eninde sonunda bizi su içmekten, yemek yemekten ayıkoyamıyorsa ve hayat derhal sesini yükseltip hakkını istiyorsa, yüreklerimizi çocuklarımız için mümkün mertebe yıpratmadan muhafaza etmeye, onların yükselen sesine cevap vermeye mecburuz.

Senin paran bitmiştir. Tercümeyi ben bitirdim, ama hâlâ Bay Zeki'den kendi tercümesine dair, daha doğrusu tercümenin parasına dair bir haber yok. Yarın kendisine bir mektup yazacağım ve bir an önce Maarif Vekâleti'nden tercüme parasını almasını rica edeceğim. Ne kadar acı içinde olursan olasın, senden seni ve beni ilgilendiren – iyi, kötü – hiçbir haberi saklamamaya söz

verdiğim için, şöyle henüz bir ihtimal olan bir hadiseden bahsedeceğim. Geçenlerde, kendim istemediğim halde, beni Heyeti Sıhhiye'ye sevkettiler ve kaplıca tedavisine ihtiyacım olup olmadığını sormuş olmalılar ki, Heyet, bir ay kaplıca tedavisine muhtaçtır, yolunda cevap verdi. Bundan benim çıkardığım mana, beni burdan başka hapisaneye yollamak istedikleri ihtimalidir. Dayıma mektup yazdım, artık bu kadar eziyetin lüzumsuz bir haksızlık olduğunu söyledim. Bakalım netice ne olur? Üzülme, ne yapalım, hapisiz, dokuz yıldır kanunsuz yere yatıyoruz, isterlerse başka cezaevine naklederler, anhası minhası hapishane... Sonra, mektuplarımı da belki bir iki gün geç alacaksın, çünkü, şimdi bana gelen ve benim yolladığım mektuplar savcılıkça kontrol ediliyor. Bunu, mektup eline bir iki gün filan geç gelirse merak etmeyesin diye yazıyorum. Mamafi bütün bunlardan, arka arkaya senin sırtına binen felaketlerden çıkarılacak netice, artık bu akışın sonuna erdiğidir, bütün tabiat ve cemiyet hadiselerinde olduğu gibi, anlaşılan ferdin macerasında da, bir hadisenin kendi zıddına dönmesi, mesela felaketin, kederin, bahtiyarlığa ve sevince inkılabı için son haddine varması lazım. Bizimkisi de son haddine vardı. Artık hayattan ancak saadet bekleyebiliriz...

Oğlumu, kızımı ve seni hasretle kucaklarım, Piraye'ciğim.

Kaynanamın ellerinden öperim, Fahamet'e, Vedat'a selamlar.

Beni mektupsuz bırakma, hele şimdi kaynanacığımın sıhhatini ve oğlumun imtihanlarını bilemezsin ne kadar üzüntüyle merak ediyorum...

(imza)

478

(Tarihsiz)

Ah benim canım karıcığım,

Mektubunu durup durup okudum. Ne güzel, ne tuhaf, ne kadar kederli ve insanı ümitten ağlatacak şeyler yazıyorsun. Senin şu son günlerde yazdığın mektupları okudum okuyalı başka

hiçbir kitap, hiçbir eser okuyamaz oldum. Artık onlar bana sahte, yapmacıklı şeyler gibi geliyor ve kendimin bile yazı yazmak cesaretim kırılıyor. Senin insanlarını, ağaçlarını, hayvanlarını yalnız gözümle değil, yüreğimle görüyorum ve hepsinin ortasında sen mahzun yüzünde pırıldayan beyaz alnın ve kırmızı saçlarınla gözlerimin içine hafifçe kederli bir gülümsemeyle bakıyorsun.

Seni bu kadar sevebildikten, sana bu kadar hayran olabildikten sonra yaşamak, hapishanede bile yaşamak, nasıl bir anlatılmaz saadetse, böyle bir saadeti tattıktan sonra esefsizce ölmek de artık o kadar kolay bir iş oldu benim için.

Günlerim bildiğin gibi geçiyor. Tercümeyi hâlâ bitiremedim, halbuki günde en aşağı sekiz saat bu işe, kafam çatlayıncaya dek çalışıyorum. Mamafi on güne kadar biter, sonra tashihi ve temyizi kalıyor, o da on beş gün sürer.

Akşamları hapishane bahçesinde dolaşıyorum, benim de burda ağaçlarım, çiçeklerim ve bir de ta uzaklarda görülen bir dağım var. Ağaçlarımdan bir tanesi şeftali. Dinç, diri, kırmızı kırmızı bir şey. Her tarafından sevinç ve iyilik ve biraz da kibir taşıyor, seni ilk gördüğüm günlerdeki haline benzeyen bir fidan. Sonra merdiven başından revirin penceresine doğru tırmanmış bir asma var. Bilmem asmalara yakından baktın mı, insan derisine, uzviyetine, canlılıklarıyla ne kadar çok benziyorlar. Bir insan derisinin altında kanın aktığı, döndüğü, canlı canlı kımıldandığı nasıl hissedilirse, onların kabukları altında da usarelerinin yürüdüğü öyle hissediliyor. Asmamı çok seviyorum, kalın kabuklarını soydum, karşıma, senin ellerin gibi canlı çıkıverdi. Dağa gelince, Uludağ'ın karşısındaki tepelerden biri. Üzerinde beyaz bir şeyler pırıldıyor, bir köy filan olacak ve oraya gidersem, gidebilirsem seninle karşılaşacakmışım gibi bir his var.

Memo iyidir, ellerinden öper, yalnız bugün hava rutubetli sıcak olduğu için tüneğinde kabardı, küskün küskün somurtup susuyor.

İşte böyle sevgilim. Ellerinden öperim, bir tanem.

Mahzun ve ümitliyim.

(imza)

Tam mektubu zarfa koyarken şu Maarif Vekâleti'ne tercümesini beraberce yaptığımız Zeki Baştımar'dan mektup aldım. Baş tarafını kesip aynen sana yolluyorum.

Kendisi ağırbaşlı ve kulağı delik bir insandır. Acaba ne demek istiyor? Haydi hayırlısı.

479

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Kaynanam nasıl? Memet'in imtihanlarından ne haber? Ve sen bütün bu felaketler içinde ne âlemdesin? Ben bildiğin gibiyim, sabahtan akşama kadar tercüme, çalışmak, seni ve çocuklarımı düşünüp hasretinizi çekmek ve yine tutmamaya başlayan uyku.

Geçen sefer sana yazmıştım. Hani şu beni durup dururken Heyeti Sıhhiye'ye göndermeleri meselesi ve içime düşen şüphe. Dayıma, anneme bildirmiştim vaziyeti. Dayım telefon etmiş anneme, yahut annem telefon etmiş, orasını pek anlayamadım, her ne hal ise, dayım demiş ki : Nâzım'ın mektubunu aldım, merak etmesin o işle uğraşıyorum. Bakalım ne olur?

Geçen gün "Cumhuriyet" gazetesinde kısa bir haber vardı, belki görmüşsündür, Cemiyetler Kanununun değişmesi dolayısıyla siyasi mahkûmlar affedilecek filan, diye bir şey. Cemiyetler Kanunu ile ilgili siyasi mahkûm bizde pek olmadığına göre, ne demek ister anlamadım. Ama, haydi hayırlısı, bir de bakarsın çıkıveririm ve geliveririm. Bilirsin ki, sen de, ben de bu hususta bir hayli realistizdir, hayale kapılmayız, ama kim bilir. Hani bir İngilizce darbı mesel vardır : Geceler bilhassa sabaha yakın karanlık olur diye. Artık biz de öyle bir karanlığın koyusu içindeyiz ki, sabah belki de yakındır.

İşte böyle, karıcığım. Annen iyileştikten ve Memet imtihanlarını geçtikten sonra, paran da varsa, bu ay sonuna doğru şöyle bir iki günlüğüne geliversen.

Hasretle.
(imza)

480

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sen hâlâ bazı şeylere öfkelenebiliyorsun, bu bakımdan bahtiyarsın doğrusu, çünkü mütevazısın. Bense bu bahiste dehşetli kibirli oldum, bundan dolayı da uğradığım haksızlıklara ve kanunsuzluklara öfkelenmeye bile tenezzül etmiyorum. Her ne hal ise, bizim Dayı Paşa anneme mektup yazmış, "Nâzım'ın Bursa'da kalmasını temin ettim," diyor. Yani bir bakıma ne tuhaf şey, Nâzım'ın uğradığı haksızlıkları gidermek değil de, onun Bursa Hapishanesi'nde kalabilmesi bile bir milletvekilinin, bir bakanın yardımıyla zor bela sağlanabiliyor ve bu onun anasına verilecek bir müjde oluyor. Her ne hal ise, şimdilik Bursa Hapishanesi'nde kaldık, başka bir hapishaneye sürülmedik demektir. Bence bunun saadeti sana yakın olmaktır. Tuhaf bir yakınlık ama, mesela Diyarbakır'a nazaran elbette yakın.

Kaynanamın iyileştiğine, oğlumun imtihanlarının iyi gittiğine, teyzenin mahkemede hak kazanması ihtimaline pek sevindim. Şimdi ben de sana birisini şikâyet edeceğim : Kanaryayı, Memo'yu yani. Bana bir oyun oynadı ki kuş mahdumunuz, sorma. Bak ne oldu : Bir akşamüstü odaya girdim ki, kafesinin yemliğini kırmış – evet kırmış, çünkü öyle azgın bir oğlan – ve pencerenin içindeki – pencere açık – karanfillerin üstüne çıkıp oturmuş, üzüm gibi gözleriyle bana fıldır fıldır bakıp, zıp zıp zıplıyor. Aman, Memo demeye kalmadı, fırrr uçtu, gitti. Evet uçtu gitti. Üç gün üç gece civardaki kavakların, cevizlerin üzerinde – hem de karşıdan kendisini göstermek şartıyla – sürttü durdu. Hürriyetine kavuştuğu için sevindim, ama ne de olsa kafeste büyümüş kuştur, ya açlıktan, ya başka kuşların pençesinde ölecek diye neler çektim bilemezsin. Bizim hapishanenin etrafı baykuşlarla dolu, çaylaklar filan da geliyor. Her ne hal ise üçüncü gün sizin oğlan tekrar geri döndüler. İnanılır şey değil ama, geldi, tekrar pencereye kondu ve kafesine girdi. Şimdi dört gündür cezalı kerata. Dışarda serserilik ederken bitlenmiş de. Neyse bitini, kirini pasını temizledik. Ben sana bunları yazar-

ken o kafeste öfkeli öfkeli vızıldıyor, sanki sana bu yaramazlığını bildirdiğim için bana kızmış gibi bir hali, bir edası var.

Senin yine parasız kaldığını anlıyorum. Tercümeleri bir haftaya kadar Ankara'ya yollayacağım, mamafi Zeki Beyinkiler verilecek önce. Kendisine yazdım Maarif Bakanlığı'ndan bir miktar avas istemesini rica ettim.

O zamana kadar sana birkaç güne kadar 40-50 lira gönderebileceğimi umuyorum.

Gazetelerin yazdıklarından filan son günlerde biraz olsun ümide kapıldın. Ama bermutat boşa çıktı umudun. Zarar yok. Her şeyimizi kaybedelim, lakin ümidimizi kaybetmeyelim. Nasıl olsa yattığım kadar yatmayacağım. Elbette bir daha ayrılmamak üzere kavuşacağız.

Hasretle, karıcığım.

Leylâ'yı tarafımdan kucakla. Suzan'ı, İzgen'i, Memet'i kucaklarım. Teyzenin ellerinden öperim.

(imza)

481

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Senin o Çamlıca tepesindeki harabeden evinin taş koltuklarından birine yerleşerek, seninle yan yana, bir akşamcık olsun güneşin batışını seyretmek için geri kalan ömrümün yarısını, savine sevine verirdim. Demek ordan Kalamış koyunu, Ada açıklarını seyrediyorsun. Biraz dikkatle bakarsan, denizde bizim sandalımızı da göreceksin. "Gençliğimizde" diye yazıyorsun, daha böyle yazmak için en aşağı on yıl ister. Daha on yıl genciz, ondan sonra yaşlanmaya başlayacağız ve ihtiyarlık ancak yetmişinde gelecek. Bunu laf diye yazmıyorum, bunun böyle olduğuna inandığım için yazıyorum.

Sana geçen mektubumda Memo'nun kafesinden nasıl kaçıp sonra geri geldiğini yazmıştım. Şimdi de yeni bir marifetini haber vereyim. Artık kafesinin yanına kimseyi yaklaştırmıyor,

derhal üstüne atılıyor ve gagalamaya başlıyor. Malum ya başka kuşlar, kafesine insan yaklaşınca hemen kaçarlar, bu tersine, insanın üstüne atılıyor, yani bir kedi yavrusu insanla nasıl oynarsa o da öyle oynuyor ve cilveler yapıyor. Muhakkak ki yeryüzünün en akıllı kuşu.

Heyeti Sıhhiye bir aylık kaplıca tedavisi raporu verdiği için ben de banyoya gidiyorum. Şimdiye kadar iki defa gittim. Hapishanenin otomobiline biniyoruz, başta Müdür Beyimiz, bir gardiyan, bir jandarma ve bendeniz, meşhur gangster Nâzım Hikmet. Şakayı bırak ama, iki banyoda bile faydasını görmeye başladım. İki üç defa daha gideceğim. Sonra tekrar Heyeti Sıhhiye'ye çıkacağız.

İzgen hakkında yazdıklarına pek seviniyorum. Senin böyle, bu kadar doludizgin beğendiğin bir insan kim bilir gerçekten de ne kadar değerlidir.

Sana sekiz metre kadar entarilik kumaş dokudum, boyaya ve apreye yolladım, gelince hemen göndereceğim.

Bana muntazaman mektup yaz. Mektubun geciktiği zaman hapishanem sahiden zından oluyor. Bu hafta seni hep, ardı ardına rüyamda gördüm. Bu böyle devam ederse hiç uyanmayacağım.

Hasretle, karıcığım. Suzan'ı, İzgen'i, Memet'i, Leylâ'yı, Coşkun'u kucaklarım. Anenin ve teyzenin ellerinden öperim. Beni mektupsuz bırakma, canım karıcığım.

(imza)

482

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektuplarımızın savcımız tarafından okunmasına biraz fazla sinirlenmişsin, şimdiye kadar başgardiyan okuyordu, savcının okumasını başgardiyanın okumasına elbette ki tercih ederim. Hazin olan şey senin bana, benim sana yazdığım mektupların hapishane kaidesi, nizamnamesi gereğince okunması-

dır, yoksa okunduktan sonra savcının okumasını başgardiyanın okumasına tercih ederim. Bu hazin şeyin – ki dünyanın bütün hapishanelerinde tatbik edilir ve hapishane denilen faydasız müessese yeryüzünde varoldukça bu iş de varolacaktır – evet, bu hazin şeyin bir de memleketim hesabına üzülecek tarafı var ki, o da beş yüz mahkûmun içinde sırf benim mektuplarımın savcı tarafından okunması için emir verilmiş bulunmasıdır, yani hiç şüphesiz iddia ediyorum, beş yüz mahkûm içinde memleketini en çok seven insanın mektupları en sıkı kontrole tabi tutulsun diye emir buyrulmuştur. Mamafi benim, senin kadar savcımıza da azap veren bu kontrole hiç kimseden gizleyecek hiçbir şeyimiz olmadığı için : öyle ya, birbirimizi ne kadar sevdiğimizi, yetmiş yaşında ihtiyarlar olduğumuz zaman da bu sevginin aynı berraklık, aynı vefa, aynı temizlik ve derinlikle devam edeceğini, mütemadiyen maddi sıkıntı çektiğimizi, yediğimiz ekmeği büyük emek ve eziyet pahası elde edebildiğimizi, oğlumuzun hasta olduğunu, yani bütün saadet ve felaketlerimizi, bunların hiçbiri utanılacak şeyler olmadığı için, kimseden saklamaya, gizlemeye lüzum görmeyiz, hayatımız berrak bir su gibidir, onu merak edenler üstüne eğilirlerse dibini görebilirler. Uzun lafın kısası, beni mektuplarından, yüreğinin sesinden mahrum etme. Senden kuru bir iki cümleyle tamamlanan mektuplar almak kadar beni üzen hiçbir şey olamaz.

Sana 50 lira yolladım. Şimdi perde dokuyorum, bu onun avansı. Eğer öteki dokuduğum perdeleri de satabilirsem beş on güne kadar 50 lira daha göndereceğim. Sen temmuzda gelirim diye bir laf etmiştin. Acaba gelebilir misin? Mamafi şimdi paran yoktur.

Canım karıcığım, nasıl olsa, ne olsa, çoğu gitti azı kaldı. Belki bir yıl kadar daha, belki daha az, belki daha çok bir sıkıntımız var. Sonra dünya bizim. Çocukları ve seni hasretle kucaklarım.

(imza)

483

(Tarihsiz)

Canım karıcığım, Bir hayli meraktan, üzüntüden sonra mektubun hele şükür geldi. Beni böyle uzun uzadıya mektupsuz bırakmakta devam edersen gücenirim doğrusu, gücenmekten de fazla bir şey, mahzun olurum.

Sana 100 lira yolladım. Alınca bildir.

Vâlâ'yla karısı beni görmeye geldiler. Ben kimin yolunu beklerim, kim gelir, ben senin yolunu beklerim, ziyaretçin gelecek dedikleri zaman – senin habersiz gelmeyeceğini bildiğim halde yüreğim hoplar – o gelir bu gelir, sen yoksun.

Hiç olmazsa gelecek ay başında, yahut ortalarında, iki üç günlüğüne olsun, İzgen'i, Suzan'ı filan da alıp – istersen – gel. İki günlüğüne olsun. Ne olur. Ama biliyorum yol paran yoktur. Sana o zamana kadar bir 50 lira yol parası ve burda kalmak için otel parası bulup göndereceğim.

Senin kumaşları – iyi olmadı ama kusura bakma – yarın postaya vereceğim.

Nasıl gözümde tütüyorsun bilemezsin. Ah karıcığım, çoğu gitti azı kaldı.

Oğlumu, kızımı, İzgen'i, Leylâ'yı hasretle kucaklarım. Kaynanamın ve senin ellerinizden öperim. Hasretlikten başka bir derdim yok.

(imza)

484

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hastalığına çok üzüldüm. Kuzum kendini iyi bir doktora göster. İyileşir iyileşmez İzgen'le birlikte geleceğini yazıyorsun. Bu havadise, müjdeye çok sevindim, ama ne kadar çok bilemezsin. Seni nasıl göresim geldi, dille tarif, kalemle tavsif edemem, ne tuhaf bu hasreti böyle bir cümleyle ifade etmek, ama içimden öyle geldi, yazdım.

Gazeteler yine aftan maftan bahsediyorlar. Haydi hayırlısı demek en doğrusu, herhalde yattığım kadar yatacak değilim.

Gelmeden iki üç gün önce telgraf yolla. Aklım fikrim seni görmek, sesini duymakta, ne yazacağımı bile kestiremiyorum. Çabuk iyileş, çabuk gel. Benim yazı makinesinde ufak bir arıza oldu, tamir ettiriyorum, merakta kalmayasın diye elle yazdım. Yazım da doktor reçetesi gibidir, kusura bakma.

Yolunu dört gözle bekliyorum.
(imza)

485

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Dehşetli merak içindeyim, ne senden, ne de oğlumdan mektup var. Oğlanın sıhhati hakkında derhal bilgi verin. Merak ediyorum, ikiniz de rüyalarıma giriyorsunuz.

İzgen'in yolladığı mecmuaları aldım. Çok teşekkür ederim. Ben burda "Image" mecmuasıyla "Vayna i Raboçiklas" mecmuasını buluyorum. Kabilse bana ara sıra "Pravda" ve "İzvestiya" gazeteleriyle "Krasnaya Zvezda" mecmuasını yollasın.

Bugün beni ziyarete Emine geldi. Kızı Ümit büyümüş.

Bir kere daha rica ederim, beni habersiz bırakmayın. Mektubu acele ve kısa yazıyorum. Az daha telgraf çekecektim.

Hasretle ellerinden öperim, sevgilim.

(imza)

486

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Gittiğin, senden ayrıldığım andan beri üzüntü içindeyim, üzüntüm hastalığın. Kuzum, benim başım için kendini iyi bir

doktora muayene ettir. Zaten senin parasızlığını düşünmek benim için büyük bir kaygıyken şimdi hasta olduğunu düşünmek ilkiyle ölçülemeyecek kadar bir üzüntü, bir acı ve ıstırap oluyor. Sana bu ay sonunda biraz para yollayacağımı umuyorum, kanava dokumasında en nihayet muvaffak oldum, müşteri de var, satış yapabileceğimi umuyorum. Fakat hastalığına – ne kederli şey daha birçok sıkıntıların ve üzüntülerin gibi – ben şahsen deva bulacak bir durumda değilim. Doktorun koyduğu teşhisi de bana mufassal olarak yaz. Seni o kadar az gördüm, sesine bile doyamadım, iki güncük. Bunu katiyyen saymıyorum, zaten söz de verdin, paramız da olunca, eylülde gelirsin.

İzgen'ciğim ne yapıyor, Allah vere de ben eniştesine fazla kızmamış olsa. Onun gözlerinden öptüğümü kendisine söyle.

Abajur modelini merakla bekliyorum, mutlaka yapacağım, abajurculuğu da bir tutturursam elli tane satsam epeyi para eder.

Tercüme parasından henüz haber yok. Yine mektup yazdım. Herhalde yakında cevabı gelir.

Burda sıcaklar gitgide azıtıyor, artık şortum da yetmiyor, nerdeyse anadan doğma çıplak gezeceğim. İstanbul herhalde burası kadar sıcak değildir.

Hasretle seni, Suzan'ı, İzgen'i, Memet'i, Leyla'yı kucaklarım. Kaynanamın ve teyzenin ellerinden öperim. Beni mektupsuz bırakma kuzum.

(imza)

487

20 - 8 - 46

Telgraf : Sağlığınız. Nâzım

488

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

İki mektubun aynı günde geldi, yani Selma'ya iş bulma ve Memet'in mektep meselesiyle, Suzan'ın iş bulduğunu ve Memet'in henüz mektep hususunda bir karara varmadığını bildiren iki mektubun. Binaenaleyh mesele yok, ben de hiçbir yere başvurmamış oldum. Yalnız, bu iki mektuptan önce gönderdiğini söylediğin mektup gelmedi, burda kaybolacağını sanmıyorum, herhalde sen orda postaya gönderdiğin zaman kaybolmuştur, lakin merak ettim, mektubu kiminle postaya yollamıştın, yoksa postaya verdim sandın da vermedin mi? Benim başıma bu sık sık gelir. Mektubu yazarım, Bay Savcıya kontrola gönderdim sanırım, sonra bir de bakarım ki mektup masada kâatlarımın arasında duruyor, hemen ertesi gün yollarım, yani insan bazen bir iş yapmaya karar veriyor da, sonra o işi yerine getirmediği halde yapmışım gibi geliyor.

Suzan'ın içgüveysi sporcu delikanlıyı beğenmemesine memnun oldum, her nedense sporcularla ve içgüveyleriyle aram pek iyi değildir, daha doğrusu, her nedense, belki de çok haksız olarak, şöhreti sporculuktan ibaret olan delikanlılardan hazzetmem. Ötekine gelince adamcağızın milyoner olmaktan başka kusuru yoksa ve milyonerlikten başka bir mesleği varsa, sırf parası var diye kızın herifi beğenmemesini anlamam. İyi yürekli, cidden insan ve yakışıklı milyonerler yok değildir.

Bana son iki mektubunda İzgen'cikten bahsetmiyorsun? Ne yapıyor? Hani bana abajur yollayacaktı.

Maarif Bakanlığı hesabına birlikte tercüme yaptığımız zattan mektup aldım, alacağımızı almak için uğraşıp duruyormuş. Ben de kendisine bir mektup yazarak ve bendeki tercümelerin temize çekilmiş ilk parçalarını göndererek para işini tacil etmesini yazdım.

Burda havalar sıcaklıklarında berdevam. Yani tezgâhlarla uğraşmak bir yana bendeki tembellik de sürüp gidiyor, ama şimdilik hiçbir maddi menfaat temin etmeyen tezgâhlar beni öyle bir yoruyor ki, geceleri ölü gibi yatağa düşüyorum. Kız

kardeşimden ve annemden mektup alamıyorum, halbuki Seyda bana kanaviçe kolası hakkında filan izahat verecekti.

İşte böyle, canım karıcığım. Ümitli olmak, kuvvetli olmak, yaşamak lazım. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

(imza)

489

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Bugün artık telgraf çekecektim, mektubun geldi ve abajur numunelerini de yine bugün aldım. Ne kadar darda ve sıkıntıda olduğunu tahmin ediyorum, sana bugün 50 lira yolluyorum, bu paranın sıkıntını biraz olsun gidereceğini tahmin etmediğim halde yine de biraz yardımı olur. Şimdi dinle beni, çok rica ederim, benim, Memet'in ve Suzan'ın başı için kendini iyi bir doktora göster, kanını tahlil ettir, gizli sıtmaysa çaresine bak, belki de – geçenlerde bana olduğu gibi, benimkisi diştendi – bir enfeksiyon, gizli ve akla gelmez bir enfeksiyon sonucu ateşin çıkıyordur. Sonra, ciğerlerini de muayene ettir, kuzum ihmal etme, sen orda öyle ateşler içinde kıvranırken benim hapishanem bir kat daha zindan oluyor, elim ayağım kesiliyor.

Suzan'ın açılan kısmetine sevindim, ister milyoner olsun, isterse öteki delikanlı – ha şimdi o ne iş yapıyor, yani hayatını hangi meslekten kazanıyor, ticaret mi yapıyor, memur mu – hasılı hangisinin huyu, ahlakı iyiyse, hangisi kızımızı bahtiyar edecekse ve hangisini kızımız daha beğenirse, ona varsın.

Ben bildiğin gibi tezgâhlarla didinip duruyorum, bu sana yolladığım 50 lirayı, beraber tercüme yaptığımız Bay Zeki göndermiş, herhalde, avans olarak ve yine tahmin ediyorum ki, henüz tercüme parasını alamadı, bunu sıkıntıda olduğumu tahmin ederek yollamıştır. Elimize şöyle topluca bir para geçse de, sen kendini iyice tedavi ettirdikten sonra, eylül sonunda, yahut gelecek ayın başlarında, bir kere daha gelebilsen, senin sıhhatine kavuştuğuna ancak o zaman kanaat getirip içim rahat edecek.

Çocuklarımı hasretle kucaklarım, İzgen'i, Leylâ'yı da tarafımdan kucakla, kaynanamın ellerinden öper, Fahamet'e ve Vedat'a selamlar ederim. Hasretle, canım karıcığım.

Ha, Vâlâ'dan mektup aldım, geçenlerde Ali Fuat Paşayı görmüş, artık Nâzım'ın işiyle birinci planda uğraşacağım, demiş, falan filan, Vâlâ pek ümide kapılmış, ama beni bilirsin, bu hususta ne ümitli, ne de ümitsizim, elbette bir gün çıkacağım, deyip işi kestirip atarım.

Bir kere daha rica ederim, beni mektupsuz bırakma, iki satırcık olsun, her hafta yaz ve sıhhat durumunu bildir, benden hastalığını gizleme, dünyam zehir oluyor...

(imza)

490

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, oğlumun mektubunu da. Yarın ona uzun uzadıya yazacağım. Kızımın senin yanında oluşu, hem yalnızlığını gidermesi, hem de sana biraz olsun sevinç vermesi dolayısıyla çok iyi oluyor. Sana evvela iyi havadisler vereyim : Bay Zeki Baştımar'dan mektup aldım, tercüme parasını yakında vereceklermiş. Abajura başladım, bir tanesini, tam teferruatıyla – çünkü burda yalnız şapka gitmiyor – yaptım, pek şık bir şey oldu. Yarın çarşıya göndertip bir sorduracağım, zannedersem bu işte ekmek parası var. Tezgâh işleri de, hele şükür, bugün yarın yoluna girecek. Biraz borçlanmıştım, onları ödedim, bitirmek üzereyim. Bendeki tercümelerin temize çekilmesi işi de – bilmezsin ne yorucu, bıktırıcı bir iş – bu hafta sonunda bitiyor, belki bu sene onun da parasını alabileceğiz.

Ugniyyet-ül-agani bende de var, ben de onu, güzel, lirik şiir okumak istedikçe okurum. Mamafi, senin yazıp gönderdiğin parçaları birçok kereler okumuş ve bazı yerlerini ezbere almış olduğum halde, sen yazdığın için mi ne, sanki ilk karşılaştığım

harikulade bir manzara gibi beni vecde getirdi. Belki bunda – sen onları yazıp bana gönderince – sırf ikimize ait bir şeymiş halini almış olmalarının dahli var.

İzgen'den ne haber?

Kömürünü sağlamış olmana pek sevindim, ama ne kadar sevindim, bilemezsin, şimdi sana topluca bir para yollayabilir ve kış bastırmadan önce, beni bir iki günlüğüne olsun gelip görmeni de temin edebilirsem, dünyalar benim olacak.

Altan'ın işi için Adalet'e ve Vâlâ'ya yazacağım, mamafi bak benim aklıma hemen bir iş geldi, hem eğlenceli, hem de çok vakit almaz, hem de oğlanın derslerine filan engel olmaz. Mesele şu, İpek Film Stüdyosu'nda dublaj işleri yine başlıyormuş, İhsan'a ve Adalet'e – eğer delikanlı bu işi isterse – hemen yazayım, onu dublaja alsınlar. Zor bir iş değildir ve cep harçlığını bol bol çıkarır. Bu, herhalde Babıali Caddesinde sürtmekten, istenecek kötü tercümelere kafa patlatmaktan iyidir. Bu mesele hakkında bana derhal cevap veriniz.

Sıhhatim fena değil, bugün yine banyoya gideceğim.

Hasretle, seni ve çocuklarımı kucaklarım. Beni mektupsuz bırakma.

(imza)

491

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana bugün 200 lira yolluyorum. Tercüme parasına mahsuben geldi. Üstünü de bir ay sonra alacakmışız, yani Eğitim Bakanlığı kitabı basınca. Sonra bendeki kısım basılacakmış.

Annem burda. Karşılıklı resim yapıyoruz. Gözlerinden öpüyor. Sana dün uzun bir mektup yazmıştı, dün yahut evveli gün, herhalde almışsmdır. Oğlumun mektubunu verirsin. Seni, onu, Suzan'ı, İzgen'i, Leylâ'yı hasretle kucaklarım.

(imza)

492

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunun cevabını birkaç gün geç alacaksın. Araya bayram girdi. Memet'in işi için Halide Edip Hanıma yazdım. Mamafi beni asıl üzen oğlumun nezle oluşu ve ateşinin yükselişi.

Hani düşünüyorum ve düşündükçe de korkuyorum, bu kış, karda kıyamette olmasa bile, mevsim içinde, vapurla, trenle, otobüsle seyahat edip Erenköy'den İstanbul'a kadar inmesi, vapurda alt kamarada, orta kamarada filan yani kapalı yerde yer olmaz, tramvayda filan da öyle, oğlanın sıhhati için fena olmasın. Hani bunu düşündükçe, bir sene daha sabretse, üniversiteye gitmese, ne kaybeder, diyorum, evvela lazım olan sıhhati. Bu mesele etrafında ciddi düşünmek lazım.

Öteki çocukların işleri hakkında da henüz haber alamadım, herhalde bugün yarın alırım, araya bayram girdi malum ya, bizim hapishane postası bayramları işlemez.

Bak, senden bir ricam var.

Şu önümüzdeki kurban bayramı, yani bu mektubumu alır almaz, kalk buraya gel, bayramı burda geçirirsin. Hem Memet'in işini konuşuruz, ana baba başbaşa verip bir karar alırız, hem de bozulan asabını biraz düzeltmiş olursun, hem de ben birkaç gün cennete girmiş gibi olurum.

Hemen postaya yetişsin diye mektubumu burda kesiyorum. Yolunu dört gözle bekliyorum. İzgen'in yolladığı resim kâatlarmı aldım, teşekkür ederim.

Hasretle
(imza)

493

13 - 11 - 46

Telgraf : Sağlığınızı telleyin. Nâzım

494

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu ve oğlumun kitaplarını aldım. Memet'e söyle, insan kitaplardan birinin üstüne imzasını atar, babacığıma diye yazardı da, öyle yollardı. Böyle bir ithafı bulmak için her kitabı ayrı ayrı gözden geçirdim, bulamayınca da üzüldüm. Fakat bu üzüntümün karşılığında oğlumun kitabını, ilk kitabını okumak sevinci o kadar büyüktü ki, sabahtan beri ağzım kulaklarımda dolaşıyorum.

Bugün ayın dokuzu. Demek ki, aşağı yukarı yirmi, yirmi beş gün sonra seni görebileceğim. Ayın on beşinde sana para yollarım. 1947 yılının ilk ayının ikinci, üçüncü günü de gelirsin.

Sana kurt postunu arattırıyorum. Bir yandan da tezgâhlarla uğraşıyorum. Epeyi yoluna girdiler. Daha bir hafta sıkıntımız var. Bir hafta sonra iş kolaylaşacak ve ben de yazı yazmaya başlayabileceğim.

Burda havalar hâlâ bahar gibi. Sen demiştin ya, İstanbul'a kış lodosla girmiş, burası da İstanbul mıntıkası sayılır, anlaşılan buraya da öyle girdi, bu yıl fazla üşümeyeceğiz.

Annemden, Samiye'den, çocuklardan mektup aldım. Annem Adana'da, hepsi sana selam söylüyorlar. Memet'i, Suzan'ı soruyorlar. Kemal Tahir'den de mektup aldım, ellerinden öpüyor ve henüz okumadığın romanı hakkında fikrini soruyor. Gelişinde okursun da, fikrini oğlana yazarız.

Adalet'e mektubunu gönderdim. Mamafi sen de bir kere daha ikinci mektubuna ordan cevap verirsen iyi olur.

Oğlumun mektubuna cevap vermekte geciktim, işte şimdi yazıyorum, kendisine verirsin.

Senin ve Suzan'ın sıhhatiniz hakkında bana derhal bilgi ver. Oğlum kalemini istiyorsa hakkıdır, ver, ben sana başka kalem alırım.

Hasretle hepinizi kucaklarım. Mektup yazmayı ihmal etme.

(imza)

495

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hele şükür mektubunu aldım. Ne kadar merakta kaldığımı ve kederlendiğimi tasavvur edemezsin, mektubun geciktiği zaman kendimi – seni değil, kendimi – ölmüş, ölü sanıyorum.

Hastalıklarınıza çok üzüldüm. Ben de aynı haldeyim, bir gün ayakta, bir gün yatakta ve benim de kafam, sanki bir değirmen taşının altındaymış gibi ağrıyor. Doktor baş romatizması diyor. Her ne hal ise, havaların da dahli var herhalde. Buraya gelince, yani sen ne kadar çabuk buraya gelirsen, ben de o kadar çabuk iyileşirim. Sana hemen bugün 95 lira gönderiyorum. Alır almaz, deniz fırtınalı ve hava lodos değilse hemen gel.

Memet'in işi için bir kere daha yazarım. Zamir'in işi olacak. Dublaj başlar başlamaz kendisine haber verecekler. Ben senin adresini verdim – Zamir'inkini bilmediğim için – Tuna'nın işi de öyle.

Mektubumu hemen postaya yetiştirmek ve bir an önce senin eline gelmesi ve senin de bir an önce buraya gelmen için kısa kesiyorum. Gözlerim yolda. Yürekte hasret. Bekliyorum.

Seni, kızımı ve oğlumu kucaklar, İzgen'e selam ederim.

(imza)

496

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ben de hastayım, soğuk algınlığı. Daha doğrusu, baş ağrısı bahane : Sen mademki orda hastalandın, ben de burda hastalanacağım. Artık bu bir kaide oldu. Anlıyorum ki ikimiz de aynı günde öleceğiz. Bu, haksızlık olacak senin hesabına, benden sonra dünyaya geldiğine göre, onu benimle beraber değil, benden sonra bırakman icabederdi. Ama anlıyorum ki, bu haksızlığa da maruz kalacaksın, aynı anda öleceğiz.

Benim burda yorgan çarşafı dokumam imkânsız. Mamafi istersen çarşıdan aldırayım, sekiz buçuk liraya veriyorlar. İstersen parasını vereyim sen ordan al. Ne olursa olsun, üşüme. Senin üşümene, aç kalman gibi, tıpkı öyle büyük bir felaket gibi dayanamam.

Benim oğlanın hikâyelerini Adalet pek beğenmiş, aynen şöyle yazıyor :

"Fuat'ın, daha doğrusu Memet Fuat'ın hikâyelerine bittim. Tuna'yı bir kalem geç, birtakım ukalalıklar yapmaya kalkışmış ve berbat etmiş, ne yalan söyleyeyim, senden haber gelmeseydi Memet'i okumayacaktım bile. Zira Tuna'nınkileri okudum ve sinirlenerek kitabı elimden attım. Halbuki Memet'i okumamış olsaydım çok üzülürdüm. Dehşetli senin tesirinde, bu onun en tabii hakkı, fakat bazen o kadar sürprizleri var ki, adeta seni okuyor insan. S. Ali'den daha kuvvetli olacak bu çocuk. Ömer Ağabey, Kız Yusuf, ve bilmem ne usta birer şaheser, başı Zati Sungur'un arabasına çarparak ölen (bu mektubu büroda yazıyorum, kitap yanımda yok) adammki, hepsi hepsi çok güzel. Kumar enfes. Belki Sümüklüböcek en zayıfı. Memnuniyetle bu kitap hakkında bir kritik yaparım."

Karıcığım, şunun şurasında seni görmeme on gün kadar bir şey var. Hasretle seni ve çocuklarımı kucaklarım...

(imza)

497

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Kar yolları kapattı, mektubun gecikti. Neyse dün yol açılır açılmaz posta geldi ve iyi yürekli savcımız da senin mektubu hemen kontrol edip yolladı.

Yılbaşı gecenizi hep bir arada ve neşeyle geçirmiş olmanıza sevindim. Elbette birkaç yıl sonra ben de aranızda olurum.

Seni dört gözle bekliyorum. Vapur işliyorsa, hemen gel. Artık hasretine dayanamaz oldum.

Oğlumun hikâyeleri için Adalet'in yazdığı tenkit yazısını gazetede ben de okudum. Teşekkür ettim. Vâlâ bir şey yazmadı mı?

Bu mektubumu alır almaz, denizde fırtına da yoksa hemen gel. Yalnız telgraf çekmeyi unutma.

Mektubu hemen postaya yetiştirmek için buracıkta kesiyorum.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım, canım karıcığım.

(imza)

498

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hele şükür mektubun geldi. Sen geciktin, havalar karladı, posta gecikti, mektubunu dün Bursa'ya gelir gelmez, akşamı aldım. Bugün salı, cevabım da eline geç ulaşacak. Hastalığına çok üzüldüm. Kendine iyi bak, senin hastalanman hepimizi hasta eder. Ben iyiceyim. Siyatik ağrılarından ve nezleden başka derdim yok. Sana yarın öbür gün para yollayacağım. Tezgâhlarla uğraşıp duruyorum. Şimdilik normal çalışıyorlar.

Memet'in nezle oluşuna üzüldüm. Oğlumun sıhhati hakkında bana tafsilat ver. Havalar çok fena, mektebe gitmeyi assın, havalar düzelince gider. Adalet'ten mektup aldım, "Tasvir" gazetesine artık yazı yazmıyormuş, Zeyyat'a dehşetli kızgın, küfredip duruyor, galiba Memet'in hikâye kitabı hakkında yazdığı tenkit makalesinden araları açılmış, öyle tahmin ediyorum.

Ne tuhaf, senden bile gizlediğim bir isteğime dokundun, daha doğrusu, Suzan bahsi açmış oldu ve yüreğim titredi. Ne zamandır, ama çok çok eski zamanlardan beri, bir parça da korka korka, utana utana yüreğimde gizlediğim emel çocuklarımın biraz daha benim olmalarıydı. Mesela Memet, Bengü soyadını kullandıkça – ne yalan söyleyeyim – kıskanırım. Memet o kadar benimdir, Suzan'ın o kadar benim olmasını isterim ki kabil olsa onları sana yeni baştan doğurturdum. Mamafi, haklısın, dede-

lerini düşünmek lazım. Kendim de yavaş yavaş ihtiyarladığım için mi ne, ihtiyarlara karşı merhametle karışık acayip bir saygı besliyorum. Suzan'a teşekkür ederim. Sağ olsun. Kızım, anasının kızıdır.

Çamlıca'yı ne kadar seviyor, ne derinden anlıyor, nasıl güzel anlatıyorsun. Senin yanı başında pencereye oturdum, seninle beraber, karın altında Çamlıca'yı, Adaları seyrettim, harikuladeydiler, ama sen daha harikuladeydin.

Bana ince iplik soracaktın. İhmal etme. Mendil dokumak için gerekli tertibatı aldım.

Bu yılın ilk şiirine dün gece başladım. Tercüme de yapıyorum.

Hepinizi hasretle kucaklarım. Hayır, isimlerinizi ayrı ayrı yazacağım : Seni, Suzan'ı, Memet'i, İzgen'i, Leylâ'yı bağrıma basar, hasretle kucaklarım.

Beni mektupsuz bırakma, kahroluyorum.

Kocanız ve babanız
(imza)

499

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Kışın her gün Bursa'ya İstanbul'dan posta gelmediği için, mektuplarımız – karşılıklı – gecikiyor. Hastalığının hâlâ devam etmesine üzülüyorum. Kuzum kendine iyi bak. Ben sıhhatçe iyiyim. Yalnız siyatiklerim azdılar yine. Bu hafta başımıza bir iş geldi ki sorma, bizim atölyenin üstündeki kiremitleri gece rüzgâr uçurmuş, sonra sabaha karşı da şiddetli bir yağmur yağmış, bir de kapılar açıldıktan sonra gittik ki, tezgâhlar sırılsıklam. Bu yüzden bir haftadır çalışamıyoruz. Neyse bugün yoluna koyduk tezgâhları, yarın çalışmaya başlayacağız yine.

Hakkımda, gazetelerde çıkan bir iki yazıyı, sanki okumamış gibi, umursamazlıkla karşıladım. Ben kendimin, her namuslu insan gibi yurtsever ve halkını sever olduğunu bildik-

ten, bu hususta vicdanım rahatken, birkaç müfteri – bermutat – yalan kusmuşlar, umurumda değil. Yirmi sene sonra, elli sene sonra, birçoğunun adını bile unutacak Türk milleti, halbuki bu millet varoldukça, yeryüzünde Türkçem konuşuldukça, ben bu dilin ve bu halkın en namuslu şiirlerini yazmış insan olarak yaşayacağım. Sen üzülme. Bak, yalnız bir habere, bir dedikoduya şaştım. "Cumhuriyet" gazetesi "Ankara" gazetesinden naklen yazdı, Mareşal bana selam yollamış, affımı müjdelemiş. Şaştım, diyorum, hayır daha doğrusu kahkahayı atasım geldi. Dokuz yıldan beri kanunsuz, haksız yere hapislerde sürünmemde başlıca amil olan bir insan bana selam göndermeye cesaret edebilir mi, farzımahal o böyle bir selam göndermeye kalksa, ben onun selamını, kelamını – her şeyi bırak – sırf seni ve çocuklarımı dokuz yıldır öksüz yaşattığı için, kabul eder miyim? Her ne hal ise. Bu yılın modası da böyle diyelim ve geçelim. Bütün bunları üzülmeyesin diye yazıyorum. Sen benim üzüldüğümü sanır üzülürsün, ben üzülmüyorum, hatta farkında bile olmuyorum. Son ve ilk sözüm : "Yaşasın Türk milleti, yurdum, namuslu insanlarım ve bahtiyarlığa layık dünyam"dır.

Bu yaz mutlaka kızımı da bir defa olsun yanıma getir. Havalar düzelsin, bir ay sonra filan sen de gelirsin. Sana bu hafta sonunda para yollayacağım. Şu tezgâhlar ıslanmasaydı daha önce de yollayabilecektim. Hepinizi hasretle kucaklarım, canım karıcığım.

(imza)

500

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Sen herhalde şimdiye kadar, bir mektubumu daha almış olmalısın. Sana dün 150 lira yolladım. İhsan İpekçi geldi. İki senaryo ısmarladı. Bir tanesini yirmi gün sonra teslim edeceğim, ötekisi kırk gün sonra. Paralarını sana gönderecek. Böyle daha iyi, hiç olmazsa posta parası vermeyiz. Tercümeden alacağımı-

zın bir kısmı da bugünlerde gelecekmiş. Benim çıkma meseleme gelince, ben de senin gibi bu hususta fazla dalgaya düşmüyorum, hayatın diyalektik inkişafına bakarak, haydi hayırlısı diyorum. Zaten bu iş olursa ya bir, bir buçuk aya kadar, yahut da altı yedi aya kadar olur.

Eski şiirlerimi ana oğul okumanız beni nasıl ihya etti bilemezsin. Demek oluyor ki bu kadar sene sonra onları hâlâ okuyup beğenmek kabil. Demek oluyor ki – hele sen onları hâlâ beğendiğine göre – şiirlerimin hiç olmazsa bir kısmı ihtiyarlamayacaklar, ölmeyecekler.

Bak, bir küçük rubai yazdım :

Biz bir inatçı bahçıvanız,
siz, bizim, yedi yılda bir açan gülümüzsünüz.
Erişilmez oluşunuz yıldırmıyor bizi,
belki bilhassa bundan dolayı makbulümüzsünüz.

Ben de sana bu mektubu yatakta yazıyorum. Telaşlanma. Mühim bir şey değil, hafif bir karaciğer krizi. Evveli sene de olmuştum. Ama bu seferki daha hafif. İlaç alıyorum. Tedavi oluyorum. Üzülecek bir şey yok, canım karıcığım.

Martı iple çekiyorum. Mart der demez, havalar iyi olur olmaz hemen gel. Sana pek muhtacım.

Seni ve çocuklarımı
hasretle kucaklarım.
Beni mektupsuz bırakma.
Kaynanamın ellerinden öperim.

(imza)

501

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu cuma günü aldım, araya hafta tatili girdi. Bunun için cevabını biraz geç alacaksın. Fakat, şimdiye kadar her

mektubuna cevap verdim. Hatta bundan önce Erenköy'den yazdığın ve içinde Leylâ'nın da mektubu olana karşılık vermiş, Leylâ'ya da mektup yazmıştım. Herhalde almışsındır.

Suzan'ın hastalığına çok canım sıkıldı. Kızımın sıhhi vaziyeti hakkında hemen bana tafsilatlı malumat ver.

Benim sağlık durumum hep öyle. Yani sancılar inceden inceye, derinden derine, ama mütemadiyen değil, arada bir, bazen yarım, bazen bir saat fasılayla geliyor. Akşamları terliyorum ve halsiz düşüyorum. Bundan dolayı, bu hafta hemen hemen yataktan çıkmadım. Bugün yine doktora muayene olacağım. Doktor karaciğer, diyor, idrar tahlilinde kum da bulundu, biraz böbrek olması ihtimali de var. Hasılı, hastalığın ne olduğu henüz kesin olarak – bence – tayin edilmiş değil. Sıkı perhizdeyim. Sütlü şeyler ve havuçla patatesten başka bir şey yemiyorum. Muntazaman ilaç alıyorum. İngiliz tuzu gibi berbat bir şey. Bir taraftan da tercümeye, senaryoya çalışıyorum. Tezgâhlarla uğraşıyorum. Günler geçiyor, gözüm yollarda seni bekliyorum. On, on beş gündür burası günlük güneşlik, bahar geldi. Masamın üstüne senenin ilk sümbülünü koydum, bir çiçeğini de sana yolluyorum. Memo'm, kanaryam şakır şakır ötüyor, ben senin yolunu gözlüyorum. İşte böyle, karıcığım. Hasretle.

Kendine iyi bak, hastalanma. Ayakta bir şeyler geçiriyorum, diye yazıyorsun. Gribi ayakta geçirmek olmaz. Kaynanamın ellerinden öper, çocuklarımı ve seni hasretle kucaklarım. Yolunu gözlüyorum.

(imza)

502

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Suzan'ın hastalığı nasıl oldu? Aman kızım kendine iyi baksın. Ben hep öyleyim. Üç dört ay kadar sistemli tedavi icabediyormuş. Şimdilik konulan teşhis : Karaciğerin büyümesi ve safra yollarının iltihabı. Doğrusunu istersen, kapıyı çalan

yaş dönümü, ihtiyarlığın ilk müjdesi. Kendime gayet iyi bakıyorum, yani sıkı perhiz yapıyorum, ilaçlarımı muntazaman alıyorum.

Sen artık gelsen. Bak bugün ayın 14'ü. Seni çok göresim geldi. Gelirken telgraf çekmeyi unutma.

Bir haftadır, hastalık yüzünden, tercüme filan yapamadım. İki tane de senaryo siparişi var. Tezgâhlar normal çalışıyor. Günler sensiz geçmekte, yani manasız geçmekte.

Kendine, kızıma ve oğluma iyi bak. Beni merak etme.

Hasretle
(imza)

Bugün biraz ateşim var ve sancılarım fazlaca, merak edecek bir şey değil, hastalığın icabı ama, sana mektubu kısacık yazmama sebep oldu. Her şey bir yana sırf bu yüzden şu karaciğerimi ömrümün sonuna kadar affetmeyeceğim.

N. H. R.

503

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sen gittin ben grip oldum. Ama bugün nezlesinden başka bir şey kalmadı. Bir İzdivacın Portresi isimli romanı bir solukta okudum. Ordaki William gibi ölmenin saadetini düşündüm. Kadınla kocası arasındaki münasebetlerin bir iki tarafı ne kadar da seninle benim aramdaki münasebetlere benziyor. Yer yer gözlerim yaşardı. Bir kere daha okuyacağım.

Röntgenimi aldıracağım. Şu nezlem geçsin de. Zaten dişlerimi de tedavi etmek lazım.

Ne tuhaf, aklım hep o kitapta. Karısına, "Sen benim günlük ekmeğimsin," diyor. "Sen toprak, su, güneş ve ışık gibisin," diyor. Ben de sana öyle derim. Fakat bir ayrı taraf var : Orda kadın kocasının sanatı üzerinde müessir olamıyor, yaptığı işin farkında değil, halbuki ben ne yazdımsa sana borçluyum.

Başım ağrıyor. Lakin içimde tatlı bir hüzün var, biz de öyle ihtiyarlayacağız ve ben tıpkı William gibi olacağım.

Sen gittikten sonra Kemal'den mektup aldım. İki de fotoğraf yollamış. Sana ait olanı işte yolluyorum.

Hasretle, canım karıcığım
(imza)

504

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, sen de herhalde şimdiye kadar benim mektubu ve içinde Kemal Tahir'in sana yolladığı fotoğrafı almışsındır. Ne tuhaf şey, bu hep böyle oluyor, sen orda grip olup yatağa düştüğün sırada ben de burda gripten yatıyordum. Artık ben iyileştiğime göre, sen de iyileşmişsindir. Suzan kendini boyuna üşütüyor mu ne? Kızımı bir iyi dahiliyeciye bir sıkıca muayene ettirmek lazım. Nisan sonlarında hep beraber gelmeniz ihtimali beni nasıl bahtiyar etti bilemezsin.

Karaciğer sancılarım bir hayli azaldı. Tedaviye ve perhize devam ediyorum. Röntgenimi de aldırıp sana yollayacağım. Yahut geldiğinde veririm de götürürsün. Bugün dişçiye gideceğim. Dişim berbat. Belki kron yapacak. İhsan'ın senaryosunu yazıyorum, esasen berbat bir şeydi, kendisi bazı ilaveler ve değiştirmeler daha yapmış, büsbütün saçma bir şey olmuş. Hiçbir yazıyı bu kadar isteksiz yazmamıştım, halbuki çok güzel olabilirdi.

Geçen mektubumda da söylediğim gibi, Bir İzdivacın Portresi'ni okudum, şimdi bazı yerlerini bir daha okuyorum.

Oğlumun tercüme hikâye kitabı hakkında bir iki fikrim var : Evvela, kapak baskısı kötü, yani mürekkep berbat, soluk bir şey, belki bendeki nüshası öyledir. Fakat bu gibi şeylere dikkat etmek lazım. Bugünkü dünyada kitap da diş fırçası ve Holywood yıldızı gibi bir maldır, albenisi olması icabeder, hem de göz alan bir albeni. Sonra, ilk kitap için seçilen her iki hikâye de lüzumundan fazla ince, münevver işi. Ve ikisinin de tercümesi

kötü. Tuna'nınki sarf ve nahiv hatalarıyla dolu, Memet'in tercümesi ise çok alafranga.

Hülasa, birinci kitap ne teknik, ne de öz bakımından başarılı değil.

Şu delikanlılar, tercümelerini kitap haline getirmeden önce, sana bir okusalar.

Bursa-Yalova yolundaki baharı ne güzel anlatmışsın, daha doğrusu, ne ağaçlardan, ne tarlalardan, ne dağlardan bahsediyorsun, fakat ben seninle beraber o yolculuğu yaptım, içim açıldı, bahtiyar oldum.

Seni ve çocukları hasretle kucaklar. Mektuplarınızı beklerim.

Kocanız ve babanız

(imza)

505

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

İkinci mektubunu şimdi aldım, hemen cevap veriyorum. Birinci mektubunu da alır almaz cevap vermiştim, hatta oğluma da bir mektup yazıp senin zarfın içine koymuştum. Şimdiye kadar o mektubu almamış olmana şaştım kaldım doğrusu. Hâlâ almadınsa bana bildir, burda savcılıktan soruşturayım, ya burdan verdiğim zaman Savcımızın eline ulaşmadı, yani ona vermeyi unuttular, yahut Savcımızın kontrolünden sonra gardiyan postaya vermeyi unuttu. Yahut da posta şimdi her gün olmadığı için eline geç ulaştı.

Memet'in kitaplarını aldım. Pek iftihar ettim.

Sana dün yüz lira yolladım. Alır almaz bana bildir. Bizim tezgâh işleri tıkır mıkır gidiyor. Henüz iflas etmeye niyetimiz yok. Hatta armür tertibatı da yaptırıyoruz. Hasılı o cihetten durumumuz fena değil. Şimdi, şu anda, Çamlıca'da senin odanda bir saat misafir olmak için geri kalan ömrümün on yılını verirdim. Laf diye söylemiyorum. Seni nasıl göresim geliyor, sensiz-

lik artık nasıl taşınmaz bir yük, bir bela, bir felaket oluyor anlatamam.

Hastalığına çok üzüldüm. Sen hasta olma, ben olayım, hapishanede hasta olmakla olmamanın farkı yok. Fakat senin hasta olman beni iki kat hapis ediyor. Artık sağlık haberini alıncaya kadar, yani hiç olmazsa dört beş gün üzüntü ve merak içinde, sanki yeni baştan hapis olmuşum gibi kıvranıp duracağım. Fakat, sakın, bu böyledir diye hastalandığın zamanlar bana yazmamazlık etme. Çabuk iyi ol, denizlerde fırtına varmış, İstanbul'dan buraya bir iki gün vapur da işlememiş, havalar biraz kırılınca, sen de adamakıllı iyileşince, artık 1947 yılının ilk haftasında filan bana gel. Seni bir saat olsun görebilmek bana bin yıllık yaşamak kuvveti verir.

Sana bir minicik defter alacağım, ama burda buldurmak kabil değil, İstanbul'a ısmarlayacağım. Sana bir de kurşunkalem, ama pratik, güzel bir kurşunkalem alacağım. Bundan evvel yazdığım ve herhalde şimdiye kadar almış olmanı temenni ettiğim mektupta, kalemi oğlum istiyorsa ona ver demiştim, verme, ben ona başka bir kalem alırım.

Merakta kalmayasın diye ve yarınki postaya yetiştirmek ümidiyle mektubumu kısa kesiyorum. Hasretle, ama nasıl bir hasretle, hani hürriyetime ve sana kavuştuğum vakit bile artık dinmeyecek olan bir hasretle seni kucaklarım, karıcığım.

Hemen cevap yaz meraktan kurtulayım.

(imza)

506

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Üzüntülerinle üzüldüm, sevincinle sevinemedim, çünkü anlıyorum ki bugünlerde sevinecek vesilen ve halin yok. Benim bir tanem, karıcığım, dokuz buçuk senedir, bu koskocaman dünyanın mihnetiyle bir başına dövüşüyorsun, artık dinlenmeye, bahtiyar bir gülümseyişle tabiata ve sevdiğin insanlara gü-

lümsemeye ihtiyacın ve hakkın var. Fakat hakla ihtiyaç aynı şey olmaları lazım gelirken, hele senin için bunun muhakkak böyle olması gerekirken, birbirinden uzak, birbirine kavuşamayan iki kutupturlar. Elimizde ümidimizden ve yüreğimizden başka imkânımız yok.

Ben burda her günkü hayatımı, her günkü gibi yaşamakla meşgulüm. İhsan'ın yeni bir senaryosuna çalışıyorum, tezgâhlarla uğraşıyorum ve şu romanüstü şeyi düşünüp kafamda pişiriyorum. Hastalığım oldukça hafifledi. Sahi söylüyorum, teselli için değil. Sen hesapça, mayıs başlarında, yahut nisanın son günü filan gelebileceksin. Gelmeden iki gün önce telgraf çek ki, sana Çekirge'de otelde yer hazırlatayım.

Bugün dişçiye gideceğim, kron yaptırıyorum, böylelikle bir dişimi kurtarmış olacağım.

Burada havalar bir ısınıyor bir serinliyor. Sen gelene kadar herhalde artık ısınışta karar kılarlar ve seni üşütmezler.

Bana fanila getirecektin ya, iki tane daha fazla olsun, yani dört tane yerine altı tane getir. Bilirsin yazın dehşetli terlerim, rahat rahat değiştireyim.

Seni, oğlumu, kızımı, İzgen'i, Leylâ'yı hasretle kucaklarım. Ha, şu yarı otomatik tezgâhlar için soruşturacaktın, bir netice alabildin mi?

Gözüm yollarda ve içimden her gün sayıyorum : Bir gün daha geçti, on gün sonra Piraye gelecek, bir gün daha geçti, dokuz gün sonra Piraye gelecek... Hayatımda böyle ne çok gün saydım... Allahaısmarladık, canımın içi...

(imza)

507

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Oğlumuzun hikâyesini cidden çok beğendim, kendisine de bir mektup yazdım. Verirsin. İki gün sonra karaciğerimin filmini çıkarmak için hastaneye gideceğim. Sıhhatim yerinde, yani

grip filan değilim. Yalnız sancılar hep öyle ara sıra inceden inceye gelip geçiyor.

İhsan'ın senaryosunu bitirdim, bugün senin mektupla beraber, onu da savcılığa yolladım, kontrolden sonra gönderilir. İhsan senaryoyu alır almaz sana para yollayacak. Ben parasız kalacaksın diye üzüntüden kurtulmuş olacağım. Bak şu işe, makinenin ayarını yapmamışım satırlar ne tuhaf çıktı. Mamafi hep böyle, ne zaman sana mektup yazmaya otursam seninle yüreğim kafam ve etim öyle doluyor ki sersemleşiyorum.

Şu tasarladığım yeni – adını ne koyarsan koy, zaten adını sen koyacaksın – tarz yazıya bugün bismillah deyip başlamak istiyorum. Ana çizgi olarak bir kadının hayatını – esasta seninkini – almak, daha doğrusu ikimizin hayatını stilize etmek ve bunu şu benim Destan'daki Halil'le karısının şahsiyetlerinde başlayıp devam ettirmeyi kuruyorum. Bunda amil olan yine sensin, Bir İzdivacın Portresi romanından bahsederken, "Utanmadan, biz onlardan çok üstünüz diyebilirim. Pearl Buck bizi tanımış olsaydı muhakkak ki onları beğenmezdi, bizim romanımızı yazmaya kalkardı, berbat ederdi!" diye yazmıştın. Zaten hangi düşüncemde, emelimde, cehdimde senin irşadın yoktur ki, karıcığım?

Vâlâ hastalığımı duymuş, ben de kendisine kısaca tafsilat vermiştim. Bu vesileyle de Anadoluya ait bir hatıramızdan bahsetmiştim. Ondan o günlere ait bir mektup aldım. Sana onu da yolluyorum. On sekiz yaşımla biraz daha tanışmış olursun.

Hasretle karıcığım
(imza)

508

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ben iyileştim, grip geçti. Eminim sen de iyileşmişsindir. Birkaç gün doludizgin çalıştım. İhsan İpekçi'nin "İstiklal Madalyası" isimli mevzuunu senaryo haline getirdim. Bugün temize çekeceğim, yarın savcılığa yollarım. Öbür gün postaya verilir, yani birkaç gün sonra parasının bir kısmını İhsan sana yollamış olur.

Röntgen için doktor rapor verdi. Birkaç güne kadar çektireceğim. Sancılarım hep öyle, ara sıra gelip gidiyor. Dişimi tedavi ettiriyorum. Senin anlayacağın, baharla beraber ben de kendimi kalafata çektim.

Şu işler bitsin, şiir yazacağım. İçim seslerle dolu. Memo oğlumuzu çifthaneye güvey verdik. Yavruları olursa bir tanesini senin için alacağım.

Tezgâhlar hep öyle bildiğin gibi tıkır mıkır, kör topal işlemekteler. İşte sana kendime ait bir sürü havadis. Bundan önceki mektubumda oğlumun tercüme ettiği hikâye kitabı hakkındaki düşüncelerimi kısaca yazmıştım.Yahu, sevgilim, şu İngiltere'den yarı otomatik el tezgâhı – dikkat et : el tezgâhı – en son sistem el tezgâhı meselesi için uğraşacaktın. İhmal etme, kuzum.

Hepinizi hasretle kucaklarım.

(imza)

509

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Burda da havalar bozdu. Mamafi bu ancak dört beş gün daha sürer diyorlar. Yani, anlarsın ya, benim de demek istediğim nisan ayının sonlarında, havalar elbette ısınır ve sen de oğlumu, kızımı – onları görmeyeli o kadar uzun zaman oluyor ki adeta düşünmekten korkuyoum – alır gelirsin. Oğlumun yazılarını neşretmesine yine de aleyhtar değilim, beni ters anlamış-

sın, yalnız, ben Nâzım Hikmet kulunuz bile, yarın hürriyetime kavuşur da şiir neşretmeye başlarsam, nasıl onları neşretmeden önce sanat değerleri hakkında – tıpkı eskiden olduğu gibi – senin fikrini alacak, tenkitlerini dinleyecek münakaşa edeceksem, oğlum da aynı işi yapsın diyorum.

Bugün – düne nazaran, dün sancılarım vardı – iyiyim. Doktor da hastalığın normal seyriyle iyiliğe doğru gittiğini, evhama kapılmakta mana olmadığını söylüyor. Binaenaleyh üzülecek bir şey yok. Röntgen meselesine gelince, ayol, karaciğerin filmi alınamazmış, ancak safra kesesinin filmi alınırmış ki, burdaki makinelerin onu da doğru dürüst alacakları şüpheliymiş. Şimdi bir hasta var, o da benim gibi. Film çektirecek, eğer muvaffak olunursa, ben de safra kesesi ve yollarının filmini aldıracağım. İşte böyle, canımın içi. Aklımda fikrimde sen ve çocuklarım.

Hasretle
(imza)

510

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Burda havalar yine açıldı, hâlâ ortalıkta kar var, ama güneş de pırıl pırıl. Ben senin sesin ve hayalinle doluyum. Sıhhatim bildiğin gibi, ilaçlara muntazaman devam ediyorum, artık kriz gelmiyor, yalnız ara sıra hafiften hafife sancıyor. Hasılı, merak etme, elimden geldiği kadar çok yaşamaya ve günün birinde seni bahtiyar etmeye azmetmişim.

Bana her ay fotoğraf çıkarıp göndermeyi Memet'e vaadettirmiştim, yani henüz vaadini almadım ama kendisine öyle bir ricada bulunmuştum, oğlumun beni kırmayacağına eminim. Mamafi kızlarım da, Suzan da, İzgen de birader beylerini bu hususta sıkıştırsınlar.

Tela dokumak istiyorduk, fakat hâlâ kıl gelmedi. Zaten şimdilik tezgâhlar tamamiyle stop etti. Hani tela işi olursa, pek sevineceğim. Yeni bir şiire başladım, bitince sana yollarım. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım, sevgili karıcığım.

(imza)

511

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hayat gibi, tıpkı insan hayatına benzeyen, yani öyle realist, öyle lirik, öyle romantik mektubunu belki beş defa okudum. Kederinle, sevincinle, ümidinle beraberdim. Hem uzunca yazmışsın, bu da bahtiyarlığımı bir kat artırdı. Sana postayla iki defa para yolladım 100 bir, 150 bir, ikisini de aldın mı?

Burda havalar ılındı, bazı günler adeta sıcak oluyor. Ara sıra yağmur yağıyor ama ne de olsa bahar geldi demektir. Şimdi dört gözle günleri sayıyor ve senin gelmeni bekliyorum. Bugün hava biraz yağışlı olduğu için yataktan çıkmadım, bak, hastalığımı bir an önce atlatmak için ne kadar özenip bezeniyorum. Sonra perhize de dehşetli riayet ediyorum. Hasılı kısa bir zamanda karaciğerimi yoluna koymaya uğraşıyorum. Zaten sancılar hafifledi, ara sıra şöyle bir böğrümü dürtüyor, o kadar.

Bugünlerde hem şiir yazıyor hem de senaryoya çalışıyorum. Bir hayli uzun süren tembellikten kurtulduğuma pek memnunum. Elbette ki inatçı bahçıvan ben ve yedi yılda bir açan gül sizsiniz, iki gözüm. Zaten şu senelerdir yazdığım hangi satır var ki içinde boydan boya siz bulunmayasınız?

Hasretle seni ve çocuklarımı kucaklarım.

(imza)

Benim mürekkepli kalemi tamir ettirdin mi? Gelirken onu da getir.

512

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Henüz, İstanbul'a selametle ulaştığının müjdesini verecek olan mektubunu almadım. Fakat sabra ve tahammüle mecalim kalmadığı için ben yazıyorum. Yazacak bir şeyim yok, daha doğrusu yazacak bir tek, muazzam şeyim var, bir tek sözüm var ki, bundan böyle bütün ömrümün ifadesidir ve o sözü de benden yüzlerce yıl önce bir hatun söylemiş, biliyorsun : Ben ta senin yanında dahi hasretim sana.

Çalışmaya başladım, hem de doludizgin ve galiba fena da olmuyor. Yalnız çok zor. Ama bir iş ne kadar zor olursa, hele edebiyat bahsinde, ben o kadar kamçılanırım. Bir daha gelişinde sana beğeneceğini tahmin ettiğim şeyler okuyacağım.

Tezgâhlar bildiğin gibi, pijama işini, dokuma bakımından inkişaf ettirdik, floşlu merserizeli bir dokuma yaptık ki cidden güzel oldu ve ilk gördüğün örnekle kabili kıyas değil. Yalnız tüccar perde işini bu aylık hafifletti. Sıkıntımızı yeneceğiz. Kanaviçe ve pijama imdadımıza yetişecek. Senin iki paket iplik çorap oldu, ipeği de yarım ibrişim yapıyorlar.

Hepinizi, hepinizin tek ifadesi olan seni, canım sevgilimi, hasretle kucaklarım.

(imza)

513

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım, hemen cevap verdim, fakat eline cevabım geç geçecek, çünkü araya cumartesi, pazar ve bayram girdiği için postaya ancak salı günü göndereceğim. Kaynanamın hastalığına hudutsuz üzüldüm, hatta hemen telgraf çekeyim, dedim, hatta yazdım, fakat sonra seni telaşa düşürmemek için vazgeçtim. En büyük temennim, bu anda en büyük isteğim kay-

nanacığımın bu badireyi de atlatmasıdır. Aklıma kötü ihtimalleri getirmekten bile çekiniyorum. İyileşeceğine emniyetim var. Bana kısacık da olsa sıhhat durumu hakkında malumat ver. Bak, ne yazacağımı şaşırdım, seni teselli etmeye kalkışmanın bile bu anda kepaze bir şey olduğunu anlıyorum. Acının, ıstırabının, felaketinin karşısında, kendi etime ait bir acıymış gibi dişlerimi sıkıp susuyorum. Sabır canım, karıcığım, her şeye rağmen yaşamak, çocuklarımız ve birbirimiz için yaşamak zorundayız, bu bir mukaddes vazifedir ve belki de bu dünyada en büyük, biricik vazife.

Hasretle seni ve çocuklarımı kucaklarım. Kaynanama sağlık temennisiyle ellerinden öperim.

(imza)

514

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Üzüntülerinle üzülüyorum, hele seni teselli etmekten başka elimden bir şey gelmeyişine kahroluyorum.

Ben de bu haftayı, seninkiyle kıyaslanamaz ama, berbat geçirdim. Senin derdini düşünmek bir yandan, bir yandan da davul gibi şişen yüzüm, ağrı ve otuz sekiz buçuğa kadar yükselen ateş. Meşhur ve mecburi dişçimizin, bu fukaralığımda 25 liraya taktığı kron ertesi günü sancı vermeye, yüzümü şişirmeye başladı. Bu bir hafta sürdü. Hâlâ sol gözümün altı adamakıllı şiş ve pis, berbat bir sancı var. Ateşim otuz yedi buçuğa kadar düştü. Bu sabah biraz daha iyiceyim. Ve sana şu iki satırcığı yazıp gönderiyorum. Mamafi bir de buna üzülme, sana en ufak acımı bile söylemeye söz vermemiş olsaydım, bu sıkıntıların arasında bir de bunu yazmazdım.

Kaynanama sıhhatler diler, hepinizi hasretle kucaklarım.

(imza)

515

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu bir mektup değil bir merak, endişe ve telaş mesajı. Kızım nasıl oldu? Hastalığı neymiş? Geçti mi?

İhsan İpekçi'den para alabildiniz mi? Bana hemen mektup yazıp bildir. Merak ve üzüntü içindeyim.

Hasretle seni ve çocuklarımı bağrıma basarım.

(imza)

516

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu aldım. Ne kadar üzüntü içinde olduğunu sanki senin yanı başındaymışım gibi biliyorum. Bu bahiste söylenecek sözüm susmaktan ibaret.

Sana bu zarfın içinde iki iplik örneği yolluyorum. Birisi merserizedir, krem renginde olanı. Ötekisi, beyazı ve lacivert bir iplikle belinden boğulmuş olanı, bükümlü bir ipliktir. Bu örneklerden bulmak kabil mi? Paketini, her ikisinin de, kaça veriyorlar ve arkası var mı? Söylediğin paketi, hani Tuna'nın çalıştığı yerdeki paketi pahalıya veriyorlar. Biz o cinsi 143 liraya aldıktı. O numarayı daha ucuza bulmak kabilse bildir. Zaten sana yolladığımız krem merserize 80/2 dir. Dediğim gibi biz onu 143'e bulduk. Sonra, başka cinsi, merserize, yahut ince bükümlü iplik varsa bize numune gönder ve fiatlarını yaz. Sana pijamalık örnek yollayacağız, onu da piyasaya göstersinler.

İpeğe gelince, flatör ipekten altı kat, makinelik ibrişim, ham halinde ve İstanbul çilesi yapılmıştır. Bunun kilosuna en aşağı 95 liradan müşteri bulabilirsen iyi olur. Sonra, bir buçuk kilo ucu bağlı ipekten altı kat ibrişim, ham halinde, İstanbul çilesi. Bunun kilosu da en aşağı 70 liradan satılmalı. Çoraplara gelince : Onları burda satıyoruz. Sen ipek işiyle ilgilen.

İşte mühim ticaret işlerimiz bunlar. Sen bu derdin içinde bir de bunlarla uğraşacaksın. Mamafi belki avunmana yardım ederler.

Hep seni düşünüyorum. Hep sen. Dişim iyi oldu. Şiş bugün büsbütün indi gibi. Annemden mektup aldım. Dayım telefon etmiş, "Ben işi takibediyorum," demiş. Mamafi ben şahsen yakın bir ümide kapılmıyorum. Bana öyle geliyor ki, daha bir müddet beklemek lazım.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım, bir tanem.

(imza)

517

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Evvela sana şu ipek işini anlatayım. Bükülmüş, hazır iki buçuk kilo ipek var. Bu iki buçuk kilonun bir kilosu filatür ipeğindendir, bir buçuk kilosu ise ucubağlı denen daha kötü cins bir ipekten. Hem bir kilo filatür ipek, hem de bir buçuk kilo ucubağlı ipek altı kat bükülmek şartıyla ibrişim yapılmıştır. Her iki cinsin çileleri İstanbul çilesi tertibindedir. Her ikisi de ham. Şimdi, bir kilo filatür ipeğini, altı kat bükümlü ham ibrişim olarak, en aşağı 95 liradan verebilirsin. Bir buçuk kilo ucubağlı ipeğin ibrişimine gelince, onun kilosunu, bir kilosunu, 75 liradan verebilirsin. Elde ucubağlı ipekten bir buçuk kilo ibrişim olduğuna göre, bu bir buçuk kiloyu, kilosu yetmiş beşten 75+37,5=112,5 liraya satabilirsin. Daimi müşteri bulursan, filatürleri 95'e, ucubağlıları, beher kilosunu 75'e, boyuna satabiliriz. Anlaşıldı mı? Şimdi ilk iş olarak eldeki bir kilo filatürü 95 liraya ve bir buçuk kilo ucubağlıyı kilosu 75'ten 112,5 liraya satmaya bakmalı.

Ağ ipliklerine gelince, herhalde paket hesabı olacak, yani dört buçuk kilo. Bunlardan 100/12 ve 120/12 numaralarıyla 80/12 numaralısından birer tutam örnek yolla bize ki, işimize gelip gelmediğini anlayalım. Bunda iş var sanıyorum. Nasıl ben

sana bir tutam, zarfın içinde iplik yolladıysam, sen de bana zarfın içinde öyle, şu yazdığım üç çeşitten örnek gönder.

Sana Suzan'la giyinirsiniz diye pijamalık yolladım. Şimdi onun düzgünü dokunuyor, ondan da bir örnek göndereceğim. Konya'lı tüccara gösterirsiniz. Sonra, bana şu yazmalar hakkında bilgi edinecektin. Hani tülbentin üzerine basma yapıyorlar, bir aralık sen de yapmaya kalkışmışsın.

Bu mektuba, dün başladım, bu sabah bitiriyorum. Gece seni rüyamda gördüm. Şimdi, seni rüyada olsun görmenin saadeti içindeyim. Kaynanamın sıhhi durumunun düzelmesine çok sevindim. Fakat Suzan'ın hastalığına üzüldüm. Kayınpederin başına gelenlere de canım sıkıldı. Ama bu kış beraber oturmanız fikrine çok sevindim. Bilirsin ki ben kaynatamı çok severim. Bu ay seni felaketler art arda vurdu. Bunun son kötü ay olması için neler vermezdim. Şu son on yıldır ne müthiş, ne dayanılmaz acılar çektin ve hepsine nasıl arslanlar gibi dayandın. Seni nasıl hayran, saygılı bir sevgiyle seviyorum. Ve yapabileceğim, yapabildiğim bütün iş bundan ibaret kaldığı için nasıl kahroluyorum...

Ellerinden öperim, canım karıcığım.

(imza)

518

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Hastalığına çok üzüldüm, senden tafsilatlı haber gelinceye kadar akla karayı seçeceğim. Kuzum bana, doktorun koyduğu teşhisi bütün ayrıntılarıyla ve vakit kaybetmeden hemen bildir. Ben, bu, ara sıra benim de başıma gelen, kulunç gibi bir şeydir, bir soğuk alma neticesinde sırttaki asabın muvakkat romatizmal ağrısıdır diye kendimi teselliye çalışıyorum, fakat bu tesselli de senden haber gelinceye kadar ya beni üzüntüyle çıldırmaktan alıkoyar, yahut koymaz, orası belli değil.

İhsan'dan alacağımızın hiç olmazsa bir kısmını alıp senin adresine göndermesi, yahut bacanağıma vermesi için Vâlâ'ya yazdım. Bu hastalığında bir de parasız kalman insanı deli ediyor.

Ben iyiceyim, çalışıyorum, gözümde, kulaklarımda ve senin çocuklarımın sesi, rengi hâlâ, sanki karşımdaymışsınız gibi diri ve terütaze.

Ben artık sensiz edemiyorum, ben artık sensiz geçen her dakikamda bedbaht oluyorum, hasılı ben artık böyle oldum işte.

Vefalı kızım İzgen'e çok çok teşekkür ederim, beni teselli ediyor, senin sıhhatine ait korkularımı yatıştırmaya çalışıyor. Sağ olsun benim iyi yüzlü, iyi yürekli, akıllı ve şefkatli kızım.

İzgen'i, Memet'i, Suzan'ı hasretle kucaklarım. Sen yüreğimin içindesin ve insan nasıl yüreğini elle, kolla kucaklayamamanın azabını çekiyorsa, ben de seni hasretle kucaklayamamanın işkencesini işte öylece çekiyorum.

(imza)

519

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Sırtındaki ağrıların daha ziyade kulunç denilen soydan olup sık sık benim de başıma gelen müziç nesnelerden ibaret bulunduğu haberini veren mektubunu – tuhaf ama – adeta içim rahatlayarak okudum. Çünkü aklıma çok daha kötü ihtimaller gelmiş, günlerce beni serseme döndürmüştü.

Bacanağımın satmayı vaadettiği pijamalar apreden çıkar çıkmaz kendisine gönderilecek, sonra Tuna'nın bulduğu komisyoncudan ümidim var. İpekçi İhsan'dan mektup filan almadım. Geçen mektubumda da yazdığım gibi başına Vâlâ'yı musallat ettim. Bakalım ne çıkar? Gelecek ayın hiç olmazsa ortalarına doğru sana yol parası gönderebileceğimi ve böylelikle yüzünü görmek bahtiyarlığına erişeceğimi umuyor, günlerimi bu umutla aydınlatıyorum.

Bu temmuz ayında annem, Samiye, çocuklar filan geleceklerdi, henüz gelmediler.

Ben bildiğin gibiyim, çalışıyorum. Tezgâhlar da artık büsbütün değilse de, epeyce yola girdiler. Bir miktar sipariş aldık.

Oğlum Memet hep gözümün önünde. Genç bir dağ gibi duruyor. Onu, Suzan'ı, İzgen'i, Leylâ'yı ve seni hasretle kucaklar, mektuplarınızı sabırsızlıkla beklerim, Piraye'm.

Kocanız
(imza)

520

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ayın sonunu iple çekiyorum. Seni nasıl göresim geldi bilemezsin. Günlerim bildiğin gibi geçiyor. Yalnız bu aralık tezgâhlarla, işi yoluna koyalım, satılabilecek bir şeyler çıkaralım diye fazla uğraştığımdan yazı işlerim biraz aksadı. Dehşetli de yoruluyorum. Lakin bu yorgunluktan şikayetçi değilim. Vücudumun hamlığı gidiyor ne de olsa.

Teyzezadenin bulduğu Yahudi komisyoncudan herhalde istifade edeceğiz. Tuna'ya bu ilgisinden dolayı çok teşekkür ederim.

Pijamalıkları Vedat'a gönderdim. Ötekileri sattık, zararına, ama borcumuzu ödemiş olduk. Senden aldığım borç parayı da yarın yolluyorum, 200 liradır. Eline ulaşınca bildirirsin.

İhsan'ın dediklerine şaştım, halbuki bizim onunla konuşmamız hiç de öyle değildi. Her ne ise.

Bu ayın ortalarına doğru annem, Samiye, çocuklar gelecek. Şu benim Meclis'teki layıhadan herhalde bir haber getirirler.

Memet'in sıhhat durumu ve çapkınlığı meselesini kendisinden önce doktorla konuşmalı ve tam perhizkârlık mı, yoksa ölçülü bir münasebet mi daha iyidir diye doktordan öğrenmeli ve bence ondan sonra oğluma bu hususta nasihat vermeliyiz. Benim oğlum akıllı ve iradeli delikanlıdır, anasına çekmiştir,

kendisi bu meseleyi, gayet tabii olarak, insanca, doktoruyla konuşamaz mı? Belki lüzumundan fazla nazari ve mihaniki düşünüyorum, fakat bunu hiç olmazsa mektupta bir çare yazarak sana yardımım dokunsun diye yapıyorum.

Suzan ve İzgen ne âlemdeler?

Sıhhatçe ben pek fena değilim, iki gün önce, şu benim acayip kafatası üstü, sol taraf romatizması, tuttu, fakat ilaçsız filan geçiştirdim.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, mektubunu beklerim canım, bir tanem, karıcığım.

(imza)

521

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sana para yolluyorum. Bir iki güne kadar eline geçer. Hemen bana telgraf çekip gel. Seni ve çocuklarımı akıl almayacak kadar özledim. Fakat istersen, çocukları gelecek sefere getirirsin, elimiz biraz bollanınca ve hazır buraya gelmişlerken banyo alırlar. Mamafi sen nasıl istersen öyle yap.

Vâlâ'yla karısı geldiler ziyaretime. İpekçi'nin, İhsan'ın başına Vâlâ'yı musallat ettim, alacağımızı o alıp yollayacak, başka çaresi yok. Dün gelen mektubundan anladığıma göre, kızımın hastalığı geçmiş, filhakika bundan bahsetmiyorsun ama, hepimiz iyiyiz dediğine göre bu hükmü çıkardım ve çok sevindim. Bugünlerde sıhhatçe iyiceyim, zaten bundan dolayı da senin sıhhatinin düzeldiğini tahmin ediyorum. Malum ya biz beraber hastalanır, beraber iyileşiriz.

Sendeki o mavi pijama sende kalsın. Buraya getirme, yalnız Vedat'ta da bir beş metrelik parça varmış onu getir, daha doğrusu bak da iki desenden hangisi hoşuna gidiyorsa, o sende kalsın, öteki parçayı getir. Biz burda bu pijamalıkları apre yaptırdık, yumuşadı, sağlamlaştı ve müşteri de bulduk gibi. Şunları bir satarsak belimiz doğrulacak, borcumuzu ödeyeceğiz. Vedat, "Ben

perakende altmış metre kadar satarım," demiş Vâlâ'ya, ona da apre edilmiş altmış metre göndereceğiz. İşte böyle, canım sevgilim. Yolunu gözlüyorum, herhalde bir haftaya kadar ya yalnız, yahut çocuklarla beraber gelirsin. Yalnız da gelecek olsan, istersen sana Mahmudiye Oteli'nde bir yer ayırtayım, telgrafta bu hususu da yaz.

Hasretle bir kere daha, bin kere daha hepinizi kucaklarım. Ha, Sare Teyzemin nerde oturduğunu biliyorsan ve telefonu varsa, ona telefon edip Nimet Teyzemin oğlu Alp Arslan'ın İzmir'deki adresini öğren. Gelirken, şu geçen sefer getirdiğin ince ten fanilalardan getir, kuzum, terden geberiyorum.

(imza)

522

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

İnsan ruhunu, insanlığın hâlâ, nazariyede bile, halledilmemiş dertlerinden birini – ihtiyarlığı – en keskin, en feci ve en açık şekliyle, belki de farkına bile varmadan, ortaya atıveren mektubunu aldım. İhtiyarlık hastalıkla birlikte gelince hakikaten dayanılmaz bir afet oluyor. Gelecek nesillerin bu hususstaki bütün endişeleri – ilk hamlede – hastalığı peşinen önlemekte ve mümkün olduğu kadar çok insana, hastalıksız ve normal bir ihtiyarlığı temin etmekte toplanacak sanıyorum. Hastalıksız gelen ihtiyarlık berbat bir şey değil, 100 yaşında, dinç ve hâlâ tarlada çalışan köylü ihtiyarlar var, Bernard Shaw doksan yaşında. Bir de, çocuklaşmayla ama, tabii bir çocuklaşmayla, bunamayla biten normal büyük ihtiyarlıklar var, ki bu da feci değil. Bütün bu söylediklerimden, öyle sanıyorum ki, senin ve benim çıkaracağımız pratik netice, ihtiyarlığa şimdiden, elden geldiği kadar, hastalıksız girebilmek için her sağlık çaresine başvurmaktır. Sonra bir mesele daha var, hastalık bedeni ıstırap veren cinsinden değilse, ihtiyara değil de, daha ziyade etrafındakilere tesir ediyor. Senin yürekler paralayıcı feryadına karşı benim bu yazdıklarım

pek katı, hissiz, hatta boş laflar gibi kalıyor, lakin içlerinde bir parça da olsa hakikat var sanıyorum.

Eylülde geleceğin müjdesini bir çeşit hürriyet bayramı sevinciyle yaşıyorum, günleri sayıyorum. Sana bir haber, mühim bir şey değil, ama hoşuna gidecek, bendeniz bir haftaya kadar sigarayı bırakıyorum. On günden beri bu bırakma talimini yapmakla meşgulüm. Sana bir hafta kadar önce 200 lira yolladıydım, alıp almadığını yaz. Seni pek, ama pek çok göresim geldi, sesini duymaya muhtacım. Ha, bir havadis daha, anneme, dayımın söylediğine göre – ama bu etrafa yayılmayacakmış, çünkü işin gidişatını meselenin şüyuu bozabilirmiş – teşrin toplantısında Meclis'te, adli hata ileri sürülerek benim istida konuşulacakmış ve neticesinin müspet çıkması ihtimali pek kuvvetliymiş, yani bir sürü mış, miş filan. On yıldan beri süregelen bu adli hatanın, temenni edelim ki, tashihi zamanı gelmiş olsun.

Seni ve çocuklarımı bir kere daha hasretle kucaklar, bütün dertlerin, üzüntülerin, sıkıntıların arasında iki satırlık bir açık kartla olsun beni sıhhatinizden haberdar etmeni yalvarırım, sevgilim.

(imza)

523

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Mektubunu bugün aldım, hemen karşılığını veriyorum.

Hastalığına dehşetli üzüldüm, hele bu hastalık zamanında parasız kalışın beni kahrediyor. İhsan'a bir mektup yazdım işte, senin zarfın içine koyuyorum, eğer hâlâ para yollamadıysa, evvela telefon edip ondan bir randevu alınız, sonra mektubu Memet'e ver, götürsün ve parayı alsın. Bir aydan fazladır Vâlâ'lardan mektup almadığım için, bu işi ona havale edemedim. Sana yirmi yahut, on beş gün kadar önce 100 lira yollamıştım, onu alıp almadığını bildir. Bizim işler, yani dokuma işleri, herhalde yoluna girecek, daha on beş gün kadar sıkıntımız var. Kuzum ihmal etme, mektu-

bu İhsan'a Memet'le gönder. Sonra, ne yapayım, her şeyden önce senin sağlığın lazım, çok hastaysan, havalar iyice soğudu, yolda, burda otelde kendini büsbütün üşütürsün, ben hasretine katlanırım, artık bahara gel. Yok, iyileşirsen romatizmaların dinerse gelirsin, dinmezse kaderime küserim, ama hiç olmazsa seni büsbütün hasta etmiş olmak ihtimaliyle kahrolmam. Kömür aldın mı, odan sıcak mı, nasıl üzülüyorum bilemezsin. Mektubu hemen postaya yetiştirmek için kısa kesiyorum. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, cevabını, İhsan'dan para alıp almadığını, 100 lirayı alıp almamış olduğunu bildirecek cevabını sabırsızlıkla bekliyorum.

(imza)

Hastalık haberin beni öyle serseme döndürmüş ki 100 lirayı almış olduğunu bildirmiş olduğun halde bunu ancak mektubumu bitirip senin mektubunu bir kere daha, yani dördüncü defa okuduktan sonra anladım. Artık ne haldeyim düşün. İhsan'a Memet'i mutlaka gönder.

524

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Armutlar nefismiş, teşekkür ederim, yedikçe Çamlıca'da, bahçede seninle dolaşıyor gibi oluyorum.

Bana baksana kuzum, bir aralık "İlkbahara gelirim artık," dediydin, sonra "Bir ay sonra gelirim," diye güzel, akıllıca, mantığa ve akla uygun bir laf ettin. Şimdi hangisine inanacağız, o lafa benzemeyen ilk lakırdıya mı, yoksa sonraki şiir gibi kelama mı? Beni her şeyden önce bu hususta tenvir etmeni rica eylerim, sevgilim.

Saatimi tamir ettir kuzum ve hemen yolla.

Bugün bütün "Darülbedayiliğim" üstümde, şimdi karşımda olsan sana ne diller dökmezdim, ama karşımda değilsin ve içimden gelenleri kâada, mektup üslubuyla geçirmeye gönül razı olmuyor...

Burda havalar nefis bir sonbahar ılıklığı içinde. Eskiden baharları hapishaneden nefret ederdim, şimdi bu his, hele bu sene, bilhassa sonbaharda kendini gösterdi.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım, canım karıcığım.

(imza)

525

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu cumartesi aldım, hemen Bursa'ya geldiği gün, Müddeiumumi Bey, sağ olsun, senin mektupları hiç bekletmeden, hemen kontrol edip gönderir, fakat araya pazar girdiği için karşılığını ancak pazartesi verebiliyorum işte.

Şu af meselesinde fazla, yani gereğinden fazla, yani sonra yeis verecek bir ümide kapılma, böyle durumlarda biz Türklerin gayet ayarlı bir sözümüz vardır, "İnşallah," deriz, bu sözde ayarında, ölçüsünde bir nikbinlik vardır, ne fazla, ne eksik...

Dokuduğumuz yünlü kumaşlardan tek, doksan santim enindekini sattık şimdi çift en dokuyoruz, yani yüz otuz ile yüz kırk santim arası, onu dokuduktan sonra apreye yollayacağız, boyanacak, apre edilecek, yani şöyle böyle bir aylık iş, eğer beklemeye vaktin müsaitse, mesele yok, yalnız bana bu çift enlerden kaç metre istediğini bildir, söylediğin gibi tüccara verdiğimiz fiyattan sana da satarız. Malum ya, dostluk başka, alışveriş başka... Gördünüz mü, muhterem zevciniz, ne yaman bir kapitalist oluyor gitgide. Sana haftaya filan para gönderirim.

Şu sigarayı bıraktım bırakalı, henüz bir mısra dahi yazmadım, kabahat sigarasızlığın demek istemiyorum, lakin sigarasız yazacağım ilk şiiri kendim de merak ediyorum, herhalde daha sakin, daha rahat bir şey olacak. Şimdi doludizgin okuyorum.

Oğlum ne âlemde? Kızlarım nasıldırlar? Bu "dırlar" ekiyle biten cümleler bana büyükbabamdan dinlediğim bir hikâyeyi hatırlatır. Vaktiyle, bir paşa başka bir paşayı ziyarete gelmiş, ev sahibi paşanın uşağı, efendisi için, "Paşa hazretleri şimdi gelir-

ler, kendileri hanımefendinin yanındadırlar," deyince, misafir gelen paşa, "Bir yanlışlığın olacak, oğlum, demiş, ne o ne de ben hanımefendilerimizin yanında dırlayamayız."

Ha, karıcığım, sorması ayıp olmasın ama, zatıaliniz ne zaman geliyorsunuz? Hani havalar soğumadan, derim, Bursa yeşilliğini kaybetmeden, derim, günler kısalıp geceler uzamadan, derim, hani, pek göresim geldi de derim, sözün kısası, işte böyle Memet Ağa derim...

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım sevgilim...

(imza)

526

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Araya bayramlar ve tatil günü girdi, mektubum gecikti. Sana 100 lira yollamıştım, alıp almadığını bildir, sonra İhsan para yolladı mı, onu da yaz.

Sana ve çocuklarıma iki fotoğraf yolluyorum. Bir yandan da havalar adamakıllı bozmadan buraya bir kere daha gelebilecek misin diye merak içindeyim, hem yalnız merak değil, acayip bir telaş ve hüzünlü bir sabırsızlık içindeyim de.

Yün işini biraz yoluna koyduk, çok sıkıntıya girdik, borçlandık ama, yüzümüzün akıyla işin içinden çıkabileceğiz.

Yünler aprede, çıkınca sana altı metre alacağım, yalnız, rengini de yaz, bizde pembe, yeşilimsi, nefti, renkler olacak.

Gazetelerin bazıları yine aftan maftan bahsettiler. Bu havadislere lüzumundan fazla inanıp yüreğini kaldırma, sonra inkisarı hayale uğramanın acısı ağır olur. Mamafi elbette ki yattığım kadar yatacak değilim ve nasıl olsa sizlere kavuşacağım elbette.

Yahu, bize aldığın Galatasaray Kulübü eşya piyangosu çekildi, fakat bizde listesi yok, şunun listesini de gönder de, bir şey çıkıp çıkmadığını anlayalım.

Memet'i, Suzan'ı, İzgen'i, Leylâ'yı hasretle kucaklar, senin de mübarek ellerinden öperim, karıcığım.

(imza)

527

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, hemen cevap veriyorum. Gripten yatmana dehşetli üzüldüm, artık seni hasta tasavvur etmek bile beni kahrediyor, anlaşılan yaşlandıkça senin, her şeyinden evvel sıhhatin en büyük endişem oluyor. Kuzum, ne olursun çabuk iyileş, kendine iyi bak. "İyileşince, havalar da bozmadan gelirim," diyorsun, bu müjdeyi nasıl yüreğim titreyerek okudum bilemezsin, bir taraftan seni dehşetli, ama akla havsalaya sığmayacak kadar dehşetli bir hasretle özledim, bir taraftan da, ya burda hastalanırsan diye kara düşüncelere saplanıyorum. Benim yüzümden o kadar çektin ve bir daha geri gelmesi kabil olmayan en kıymetli iki şeyini, sıhhatini ve gençliğinin en güzel senelerini öyle şikâyetsiz, sessiz sedasız, sitemsiz harcadın ki, şimdi seni bir iki gün olsun görmek, sesini duymak gibi büyük bir bahtiyarlığın bedeli hastalanman olursa kendimi ömrümün sonuna kadar affetmem, lakin insanoğlu bu, bir yandan da, gelse, diyorum, nasıl da göresim geldi, diyorum. Hasılı ne diyeceğimi bilemiyorum.

Annemden, senin mektubunla aynı günde bir mektup aldım, dayımın yanından gelen bir zatın söylediğine göre yapılacak olan aftan ben de faydalanacakmışım. Mamafi anam dayımı görüp bu hususta mufassal malumat alacak. Senin ve çocuklarımın yanında bir iki senecik olsun yaşamak dünyayı, saadetlerini ve nimetlerini bana yeniden kazandıracak.

Sana biraz para yolladım, alınca bildirirsin. Benim karaciğer sancıları hafif tertip azıttı, sıhhatçe bu sancılar ve siyatik ağrıları bir yana bırakılacak olursa başka şikâyetim yok. Bizim yün işinin neticesi bu ay sonunda alınacak, ay sonunda sana ve Suzan'a apreden çıkacak olan kumaşlardan alacağım, Suzan'ınki pembe, seninki nefti.

İpekçi İhsan'dan alacağımızın böyle haftalığa bindirilmesi, senin eline parayı bölük pörçük geçirecek, fazla işine yaramayacak ama, ne de olsa, hiçten iyidir. İşte böyle, bir tanem, sevgilim, seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, mübarek ellerinden öperim.

(imza)

528

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, hastalığına kahroldum, sen ne dersen de, benim yüzümden hasta oldun, soğukta, yağmurda üşüdün, benim bir tanecik, sevgili Türk halkımın bir beddusı vardır : Sebep olanlar sürüm sürüm sürünsün, diye, ben de aynı bedduayı ediyorum.

Suzan'ın, İzgen'in sana iyi bakmaları bile beni bu sefer teselli edemedi. Ah canım karıcığım, sanıyorum hâlâ hastasın, netsem, neylesem, elim ermez, gözüm görmez, bir de insan diye yaşarım bu dünyada. Bütün ömrüm boyunca hiç böyle kan tepeme çıkmamış ve kahrolasıca aczimi hiç böyle işleyen bir yara halinde, bir yanık acısı gibi duymamıştım.

Bir tanem, iyi ol, ne olursun çabuk iyi ol ve artık bir daha da hastalanma. O haldeyim ki mektubumu burda kesmekten başka çarem yok. Seni ve çocuklarımı, çocuklarımı ve seni ve seni hasretle kucaklarım...

(imza)

529

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Çoktandır hasret olduğum uzun mektuplarından birini ve sende her şey zamanla bir kat daha güzelleştiği için, mükemmelleştiği için, en güzelini ve en mükemmelini aldım. Şimdi yatmadan, uykuya varmadan önce, her gece, onu baştan aşağıya okuyorum, görmediğim odamız rüyama giriyor, seni Suzan'ı ve mektuptaki gibi gelmeyen değil, gelen Memet'i, yerimin boş kaldığı soframızın başında görüyorum. Sabahları içim içime sığmayarak ve sizinle dolu uyanıyorum, günüm, ta yatma zamanına kadar sizinle ve saatten saate artan hafif, ince bir kederle geçiyor, sevdam, ümidim bu acayip kederin ışığı altında gelişiyor, renk

renk açılıyor, bedbinlikle değil, tersine, hatta artık hiç kararmayan bir iyimserlikle yalnız insanlara, yalnız bütün varlıklarıyla dünyaya değil, kâinata bağlanıyorum. Bana bu önümüzdeki yıl böyle dört mektup daha yazarsan kocanız kırk sekiz senesinde size layık ve seni kelimelerle ebedileştirecek eserini verir, çünkü nasıl yazı yazmak gerektiğini de, birçok şeyleri olduğu gibi, sizden öğrenmektedir.

Donkişot'u beğenmene hiç şaşmadım, hatta Donkişot'tan sonra Balzac ve Zola'yı yadırgamaktan korkmanı da gayet tabii buldum ve bu edebiyatla hayatı birlik halinde gören sezgine bir kere daha hayran oldum. Bence Donkişot'tan sonra yadırganmadan, yavan bulmadan okunacak şey olsa olsa Gorki'nin bazı hikâyeleri olabilir, yani şiir denen nesnenin en mükemmel örnekleri, hem sade bundan dolayı da değil, Donkişot, mazinin en müspet ve güzel şeylerinin hasretini çeken ve bu hasretini en saf şekilde harekete, aksiyona geçiren adamdır, Gorki de, geleceğin hasretini çeken ve bunu en saf şekilde aksiyona inkılap ettiren kahramanlar yaratmıştır ve gerek Cervantes, gerek Gorki, her ikisi de devirlerinin ve bütün devirlerin en büyük şairlerindendirler.

Sana ve bana gelince biz ikimiz de birer Donkişot'uz, kendinden önce başkalarını düşünen, güzelin, iyinin, haklının hasretini çeken – ama mazide değil de istikbalde, meseleyi ruh haleti bakımından pek değiştirmez – birer Donkişot. Dünyanın geçmiş ve gelecek güzellikleri, gençlikleri ölümsüz Donkişot'ların, hiç değilse yüzde yirmi beş nispetinde, yürek kanlarının ışığıyla parlamaktadır, işte böyle benim canım Donkişot karıcığım... Sanşo'nun bugünkü dejenere soyu, Donkişot'u, Donkişot'luğu hakaret manasında kullanır ve delilikle bir tutar, ama biz onu en geniş, en insanca manasıyla, yani gerçek manasıyla, hayatta idealistlikle bir tutmuşuzdur. İşte, yine ve bir kere daha böyle, benim, Nâzım Hikmet Donkişot'un karısı Piraye Donkişot'um, işte böyle.

Hastalığının büsbütün geçtiğini, oğlumun da cumartesi sofranıza geldiğini ve hep bir arada, oğlumla kızım arasında

yemek yediğini bildirecek olan mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum. Senin ve Suzan'ın yün kumaşlarınızı ayırttım. Bu 47 yılının bu son pazartesi günü burda ortalık bahar gibi günlük güneşlik. Yarın yahut öbür gün senin tavsiyen ve doktorun da isteği üzerine safra kesemin röntgenini aldıracağım. Filmi sana da yollarım, orda da doktorlara – icabederse – gösterir meraktan kurtulursun.

Seni ve yavrularımı hasretle
kucaklarım karıcığım.

(imza)

530

13 - 1 - 48

Canım karıcığım,

Senin hâlâ adamakıllı iyileşmediğin anlaşılıyor. Memet'in, oğlumun bronşit oluşuna da, "Üzülme, bir şeyi yok," dediğin halde, elde değil, dehşetli üzüldüm doğrusu. Ben bugünlerde iyiceyim, henüz röntgene gidemedim, neticeyi sana derhal yazarım. Sana gayet garip bir havadis vereyim, Bay Ahmet Emin Yalman ziyaretime geldi, on dakika kadar Müdürün yanında oturdu, konuştuk. Nasıl haksız yere yattığımı biliyormuş da, şimdiye kadar bunu tebarüz ettirmek ve bu haksızlığın devamına engel olmak için gazetecilik vazifesini, vatandaş ödevini yerine getirmediği için bana karşı çok mahcupmuş da filan da falan. Şu insanların bir kısmı hakikaten çok garip mahluklar; tabii bana Müdür Bey seni çağırıyor dediler, gittim, Ahmet Emin öyle ihtiyarlamış, değişmiş, oda da loş, birden tanıyamadım, hani bir emri vaki oldu, yoksa suratını görüp yüreğimi bulandırmazdım. Her ne hal ise bu da böyle acayip bir hikâye.

Bak, senin Don Kişot hakkında yazdıklarınla kıyas kabul etmemekle beraber, kaynağını sırf o harikulade yazıdan aldığı için bir değeri olabilecek, yani senin Don Kişot'u anlayışını bir gölge halinde olsun aksettirebildiği için indimde değeri olan bir yazı yazdım, sana yolluyorum işte :

DON KİŞOT

Ölümsüz gençliğin şövalyesi
ellisinde uydu yüreğinde çarpan aklına,
bir Temmuz sabahı fethine çıktı
güzelin, doğrunun ve haklının :
önünde şirret, aptal devleriyle dünya,
altında mahzun, fakat kahraman Rosinant'ı.
Bilirim,
hele bir düşmeyegör hasretin hâlisine,
hele bir de tam okka, dört yüz dirhemse yürek,
yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok,
yeldeğirmenleriyle dövüşülecek.

Haklısın,
elbette senin Dülsinya'ndır en güzel kadını yeryüzünün,
sen, elbette, bezirgânların suratına haykıracaksın bunu,
alaşağı edecekler seni
bir temiz pataklayacaklar.
Fakat, sen, yenilmez şövalyesi susuzluğumuzun,
sen, bir alev gibi yanmakta devâmedeceksin
ağır, demir kabuğunun içinde
ve Dülsinya bir kat daha güzelleşecek...

Dedim ya Piraye Hanım, bu Don Kişot, senin tarif ettiğin ve anladığın Don Kişot'un ancak bir silik gölgesidir, kusurunu, zaafını, senden gelen kaynağının kuvvetine bağışla.

Çocuklarımı ve seni hasretle kucaklarım sevgilim.

(imza)

531

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Fotoğraflarınızı aldım, dünyalar benim oldu. Ne tuhaf, hepsinde ayrı ayrı taraflarınlasın, birinde Piraye, birinde Hatice, üçüncüsünde Zekiye Hanımefendi. Nasıl bahtiyarım, artık ne az – fakat sizden geldiği için, size ait olduğu için bu "az" sözü azlıktan başka bir şey herhalde – şeyle bahtiyar olabiliyorum. Mamafi, sözünüz var, Memet bunları beğenmemiş yenilerini çekecekmiş, onları da isterim. Zaten utanmasam, imkân olsa, bana her hafta – hiç olmazsa her hafta – resim çıkartıp gönderin diye yalvaracağım, hiç değilse, her haftanızın bir anını tespit edersiniz ve o anınız günlerce benim yanımda olur, ama dilsiz, hareketsizmişler, zarar yok, ben onları konuşturmasını ve kımıldatmasını bilirim.

Memet Balıkçı Güzeli diye bir masal yazmıştı, satacaktı, satabildi mi? Suzan'ın ev hanımlığının nefis ve kocaman bir gül gibi artık iyice gelişip serpilmesi hoşuma gidiyor. Yeryüzünde kızım, bir saadet ve bahtiyarlık kaynağı gibi, pırıl pırıl parlıyor da, bu kaynağı keşfedecek talihli de yeryüzünde olduğu halde, onu bulamıyor. Nasıl ben sana geç rastlamanın, seni geç bulmanın – birkaç sene de olsa – acısını çekiyorsam, o talihli de bu acıyı çekecek.

Artık iyileştiğini, hastalığının büsbütün geçtiğini sanıyorum, aman sen hastalanma, sevgilim. Ben bazı teknik sebepler yüzünden röntgenimi hâlâ çektiremedim, fakat bugünlerde çektireceğim.

Burda havalar ilkbahar gibi. Herhalde İstanbul da öyledir, fakat bu mevsimsiz bahar bana yalancı, provokatör bir bahar tesiri yaptığı için adeta sinirime dokunuyor.

Seni, Memet'i, Suzan'ı, İzgen'i, Leylâ'yı hasretle kucaklarım, karıcığım.

Oğlumun mektubunu kendisine verirsin.

(imza)

532

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Geciken mektubunu artık sabrımın taştığı bir günde aldım. Nasıl üzüntüler ve sıkıntılar içinde olduğunu anlıyorum. Hele parasız kalışınız beni nasıl kahrediyor, tahmin edersin. Aksi gibi benim tezgâh işi de iki aydır öldü gibi. Mamafi ne yapıp edip bu meseleyi halle çalışacağım. Beni merak etmeyin, safra kesemin röntgenini çıkarttım, taş filan yok, yani safra kesem normal, bu habere benim kadar senin de sevineceğini bilirim.

Bugünlerde en büyük ve sevinçli meşgalem şu : Bir fotoğraf albümü aldım, oraya sizin resimlerinizi takıyorum.

Burda havalar bahar gibi, herhalde İstanbul da öyledir. Belki uzaktan uzağa kulağına ulaşır da üzülürsün, lüzumsuz yere üzülürsün diye yazıyorum : "Millet" mecmuası filan yine aleyhimde en hayasızca iftiraları kusmakla meşgul. Fakat artık benim de şurama geldi, gereken teşebbüslerde bulundum.

Oğlumdan yine mektup yoktu, söyle ona babasına mektup yazsın. Bana kabilse on beş günde bir fotoğraf çektirip yollayın, sonra bende oğlumun iki küçük resminden başka fotoğrafı yok, haberi olsun.

Her şeye rağmen bu kötü günler bitecek, bunu bir teselli diye söylemiyorum, sen teselliyle avutulmayacak kadar yiğit bir kadınsın, onun için içimden geleni de değil, artık her şeyin bir sonu olması gerektiği için, felaketimizin de bir sonu olması gerektiğini düşünerek söylüyorum. Sıhhatine iyi bak, sevgilim. Kabilse, borç para bulabilirsen, al, uzunca vadeli olsun, nasıl olsa öderiz, fakat gıdandan, kömüründen filan kesme, sıhhatin her şeyin üstündedir.

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, beni uzun zaman mektupsuz bırakmamanı yalvarırım, bir tanem...

(imza)

533

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sende hâlâ karşılığını almadığım bir mektubum var. Bana yün ipliği lazım, bu iplikleri Yahudi komisyoncu vasıtasıyla aldırabilirsin, hani senin teyzeoğlunun, Tuna'nın tanıdığı komisyoncu vasıtasıyla. Zaten biz bundan önce bir parti yün ipliğini onun vasıtasıyla aldırtmıştık. Şimdi bu yünlerin kilosu 13,5 liraymış. Sen, bundan ne kadar aldırabilirsen aldır, sende kaç para olduğunu bilmediğim için kilo miktarını yazmıyorum. Yünleri şu adrese bıraksınlar orası bize gönderir :

Bay David Eskinazi
Marpuççular – Yarım Şişe Han No 28
İstanbul.

Eğer bu adrese bırakmak zor olursa, doğrudan doğruya Birlik Ambarı'yla, yahut başka bir ambarla, yahut bir emanetçiyle, benim adresime göndersinler.

Bende sana gönderilecek bir miktar para var, tercümeden aldım, istersen buraya geldiğin zaman vereyim, istersen hemen yollayayım. Kuzum bana mektup yaz. Herhalde Fahamet İstanbul'a dönmeden sen anneni yalnız bırakıp buraya gelemezsin. Seni de nasıl göresim geldi, bir taneciğim, bilemezsin...

Bu mektup kısacık oldu, ama şu yün ipliği meselesi için hemen postaya yetişsin istiyorum. Bir kere daha, bin kere daha hasretle...

Zarfa, ihtiyaten yün örneğinden de bir parça koyuyorum. Ne olur ne olmaz, senin Yahudi zaten bize geçen sefer de ipliği bulmuştu ama, belki aklında kalmamıştır.

(imza)

534

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Kocaman mektubunu aldım. Teşekkür ederim. Eğer benim iyi olmamı istersen bana hep böyle uzun mektuplar yaz. Senden – sıhhatim hakkında – hiçbir şey saklamıyorum. Bak işte yazıyorum : Eskisi gibi kriz gelmiyor, fakat ara sıra boğazımda ve göğsümün üstünde ağırlık kendini gösteriyor, bazen bir iki saat, bazen daha fazla sürüyor ve geçiyor. İlaçlarıma muntazaman devam ediyorum. Şimdilik telaş edecek bir şey yok bu bakımdan.

Adalet'ten aldığım bir mektupta, İhsan'ın bir masal filmini çevirmeye hazırlandığını yazıyordu. Herhalde bizim oğlanın senaryosudur. Sen Memet'i bir münasip zamanda yolla da, sorsun ve parasını istesin. Adalet İstiklal Madalyası'nı seyretmiş, pek beğenmiş. Sen seyrettin mi?

Ben birdenbire piyes yazmak hevesine kapıldım yine. Hamlet No 2 diye bir piyes yazmak istiyorum, ama ondan önce Romeo ile Juliet No 2 diye bir piyes yazacağım. Bakalım nasıl olacak? Gazap Üzümleri'ni henüz okumaya başlamadım, malum ya ben kendim bir şeyler yazmaya heveslenince, başka şey okuyamam. Raşit Kemali'den mektup aldım, o da Gazap Üzümleri'ni pek beğenmiş. Vikont cenaplarını benim tarafımdan kucağına al, okşa, Memo'nun kendilerine çok çok selamları var.

İnsanlarla fert olarak uğraşmaya kalkmak kalburla su taşımaya benzer, diyorsun. Ne kadar doğru söylüyorsun. Bataklığı kurutmadan, ferdi sıtma hastalığından kurtarmaya çalışmak ne kadar gülünç şey. Haklısın. Dünyanın en büyük filozoflarından biri gibi konuşuyorsun. Binaenaleyh bu ulaştığın neticeyle alay etmek inandığım her şeyi inkâr etmek olurdu.

Kafatası piyesinin tercümesini Vâlâ, bir arkadaşında görmüş, "Sana göndereyim mi?" diyordu. Ben de bana değil, sana yollamasını rica ettim. "Yirminci Asır" edebiyat mecmuası çıkmıyor mu? Fransızca edebiyat mecmuaları yollardın eskiden. Canım karıcığım, bir tanem, nasıl seninle doluyum bilemezsin, yoo, pekâlâ bilirsin, bunu sen de bilemezsen kimler bilebilir?

Sana söz veriyorum, hiçbir şeye sinirlenmeyeceğim. Sen kocaman koltuğunda otururken Suzan'ın sana mektubumu koşarak getirdiğini görür gibi oldum. Bir gün de ben sana öyle koşarak geleceğim. Bana koşmak yasak ama, o gün koşacağım. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, ellerinden öperim, Piraye'm.

(imza)

535

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Ara mektubunu aldım, nasıl sevindim bilemezsin. Benim de sende henüz cevabı gelmemiş bir mekubum var ki, herhalde karşılığı şimdi postadadır. Senden mektup aldıkça, yaşadığımı daha elle tutulur, gözle görülür anlıyorum.

Vâlâ'yı seni ziyarete gönderen ben değilim, ne ona, ne de karısına böyle bir ricada bulunmadım. Kendiliklerinden gelmiş olacaklar. Mamafi ben insanlar hakkındaki ezeli hüsnü niyetimle bunu kötüye yormuyorum. Her ne hal ise. Ne konuştunuz, merak da etmiyor değilim.

Dün doktorlar geldi, yine kalbimin radyografisini çıkarttılar. Artık bu seferki tam netice verecek, yani hastalığın mahiyeti iyice anlaşılacak. Samiye'den bir mektup aldım, o da bir gece, benimkine benzer, hatta anlattığına göre benimkinden şiddetli bir kriz geçirmiş. Bu hastalık irsi değil ya...

Suzan'ın boğaz olmasına üzüldüm. Benim kızım gülden naziktir, bana çekmiş, ben de kendimi kollamasam boyuna soğuk alırım. O da, bu halini bilir de, ikide birde, havalara ve şartlara bakmadan yıkanmaya kalkışır. Bak, ben hem huyumu bildiğim için, hem de ördek olmadığım için, öyle sık sık burnumu suya sokmamaya çalışırım. Meşhur Besenson, hele benim gibi ihtiyarlar için, kolonya ile silinmeyi tavsiye ediyor ama, bu tavsiyeyi tutmak için de zengin olmak lazım.

Burda havalar bir rezalet, bir kar yağıyor, hem de nasıl kara kış halinde, bir de bakıyorsun, ertesi gün hava bahar. Ben, benim

Romeo ile Juliet No 2'nin birinci perdesini, müsvedde halinde bitirdim, fakat sonra beğenmedim, bıraktım. İnsan yaşlandıkça ne başkalarının, ne de kendinin yazdıklarını beğeniyor. Mamafi mutlaka birkaç tane piyes yazacağım.

Sen de bana bir piyes mevzuu, hatta bir piyes muhiti, hatta sadece bir piyes unsuru versene. Mesela, bugünlerde nasıl bir piyes seyretmek isterdin, hangi muhitte, hangi insanlar arasında ve neyin etrafında geçen bir piyesi seyretmek isterdi canın? Kuzum şunu bir şöyle düşün.

Seni, Suzan'ı, Memet'i, İzgen'i hasretle kucaklar, ellerinden öperim, sevgilim... Şimdi ne iyi şey, bu mektup sana ulaşırken senden bir mektup da bana gelecek. Bahtiyarım.

(imza)

536

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Acı bir ilaca benzeyen ve seninle oğluma, ikinize birden yazmış olduğum, hem de nasıl dişlerimi kenetleyerek, yumruğumu sıkıp kendi kendime ve dünyaya küfrederek yazmış olduğum kısacık mektubu zarfa koyup gönderdikten sonra, şimdi içimde hâlâ yazdıklarımın acısı, bu mektuba başladım.

Oğlumuzun borsada çalışmasını, Vedat'ın yanında çalışmasını ne kadar istemiyorsun, benden nasıl : "Öyle şey olur mu? Memet borsada çalışır mıymış?" diye bir karşılık beklediğini, bunu beklemekte ne kadar haklı olduğunu biliyorum. Fakat, anacığımız, bir tanemiz, büyüğümüz, her şeye rağmen ben o kararı öylece vermeliydim. Çünkü evvela, eğer sıhhatine dokunmayacaksa, oğlumuzun ahlakını, karakterini Borsa'nın, değil bizimkinin, hatta New York Borsası'nm bile bozamayacağına eminim, o senin sütünü emmiş, o benim oğlum. Sonra, ben bu işte öyle uzak istikbale ait bir proje görmekten ziyade, ben hapisten çıkana kadar, Memet'in insanları daha iyi tanıması, hayata atılması, para kazanması, kendini daha hür – bir bakımdan – hissetmesi için bir vesile görüyorum.

Senaryonun parasını hâlâ almadınızsa dehşetli para sıkıntısı içindesiniz demektir. Fakat gazetelerde okuduğuma göre, yerli filmler için vergi tenzilatı işi filan gibi şeyler kabul edilmiş. Hasılı bu hususta ne yapacağımı şaşırdım, bilemediğin kadar üzülüyorum.

Elektro kardiyogramın kendisi ve teşhisi geldi : Sol üstünlük koroner kifayetsizliği, diyor. Bunun ne demek olduğunu pek anlamadım. Doktor, sadece : "Hastalık var," dedi. Ben de pek üstelemedim. Zaten ilaçlara muntazaman devam ediyorum. İlaç aldığım müddetçe sıkıntı hissetmiyorum. Yani işte böyle ve üzerinde fazla düşünmeye değmez, çünkü düşünülüp halledilecek bir mesele değil.

Gazap Üzümleri'ni okudum. Beğendim. Harikulade bulmadım. Diğer taraftan birçokları için ibretle okunacak bir kitap, bu bakımdan da çok faydalı. Orda en çok anayı sevdim, belki bazı tarafları sana benziyor diye.

Burda artık nisan yağmurları yağmaya başladı. Bahara iyiden iyiye girdik demektir. Çamlıca kim bilir nasıl güzelleşmiştir.

Başladığım piyesi ilk perdesinde bıraktım, beğenmedim. Kafam birçok şeylerle dolu, o kadar dolu ki bu dolgunluk çalışmama engel oluyor, yazacak o kadar çok şey var ki, hangisinden başlayacağımı bilemiyorum ve, geçen mektubumda da söyledim galiba, artık ne başkalarının, ne de kendimin yazılarını kolay kolay beğenmez oldum.

İşte böyle, bir tanem. Tek kelimeyle bugünlerde kendime dehşetli kızıyorum : Seni para sıkıntısı içinde bıraktığım için ve tembel tembel, belki de öyle değil de, tembellikten başka bir şey, kararsızlık içinde bomboş, daha doğrusu kafa ve gönül hep dolu, kâat bomboş oturduğum için...

Mektup cihetinden senden epeyce alacağım var. Bak, bu hususta, hele senin mektupların olunca alacağıma şahinimdir. Yavrum, karıcığım, allahaısmarladık. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, mübarek ellerinden öperim, anamız.

(imza)

537

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Şükür mektubunu aldım. Hastalığına çok üzülüyorum, ne etsek, nasıl etsek bilemiyorum ve bilemedikçe, elim erip gücüm yetmedikçe kahroluyorum, kendini bir iyi, mütehassıs doktora muayene ettirsen, herhangi bir teşhis değil kati bir netice alsan ve ona göre tedbir ve çare bulabilsek. Kuzum karıcığım ihmal etme. Memet'in röntgenleri alındı mı? Netice nasıl? Hava almaya devam edecek mi, yoksa artık büsbütün iyileşti mi?

Suzan meselesindeki üzüntünü, senin ve dedesinin üzüntüsünü gayet iyi anlıyorum, buna halk tabiriyle içerlemek derler ki, ben de biraz içerledim doğrusu.

Beni sorarsan bildiğin gibiyim, sıhhi durumumda hiçbir değişiklik yok, bana öyle geliyor ki yanlış bir teşhis koydular, ağrılar devam ediyor, ilaç alıyorum, perhiz yapıyorum, bu kadar ilaç ve perhize bu ağrıların kesilmesi lazımdı, kesilmediğine göre sebep başka ve başka türlü bir tedavi lazım. Her ne hal ise, elbette bir gün hastalığın gerçek mahiyeti anlaşılacak, yani demek istediğim üzülme, bütün ağrılara rağmen – bu bakımdan – maneviyatım gayet yerinde. Bak "Ferhad ile Şirin" diye bir piyes yazmak istiyorum. Ferhad ile Şirin hikâyesini bilirsin, değil mi? Ben onun yarısını esas olarak alıyorum. Mevzu kısaca şu oluyor : Şehrin sultanı Mehmene Banu'nun kız kardeşi Şirin, köşklerinin nakışını yapan nakkaş Ferhad'a ve Ferhad da ona âşık oluyor. Şirin'in dadısı bunu Mehmene Banu'ya bildiriyor, Mehmene Banu da Ferhad'a âşıktır fakat kız kardeşini çok sevdiği için, bu kardeş aşkıyla Ferhad'a karşı duyduğu aşk arasında bocalıyor, nihayet hıncı Ferhad'a çevriliyor ve delikanlıyı bir imkânsızlık içinde mahvetmek için şöyle bir teklifte bulunuyor : Şirin'i sana bir şartla veririm, şehre su akıtırsan. Çünkü şehir susuzluk sıkıntısı çekmektedir ve suyun şehre bir dağdan akıtılması icabetmektedir. Ferhad şartı kabul ediyor ve Şirin'in aşkıyla dağı delmeye başlıyor, bir taraftan dağı deliyor, bir taraftan kayaların üstüne Şirin'in resimlerini yapıyor, bu iş böyle senelerce sürüyor ve Ferhad'ın Şirin'e karşı duyduğu aşk, şehre ve insanlara su

vermek, dağı delip suyu akıtmak idealine çevriliyor – bu aralık Mehmene Hatun ölmüştür, Şirin'le Ferhad'ın evlenmelerine engel kalmamıştır, fakat Ferhad başladığı büyük işi yarıda bırakamayacak kadar bu işe bağlanmıştır, hastadır, yorgundur fakat dağı delmeye devam etmektedir, ve nihayet suyun şehre aktığı müjdesini aldığı anda büyük emeline kavuşmuştur ve büyük işinin başında Şirin'in kolları arasında ölür.

İşte Ferhad ve Şirin hikâyesini böyle bir temaya esas aldım. Mevzu anlatılınca, hele böyle kısaca anlatılınca belki pek anlaşılamıyor, fakat bu mevzuu öyle kuvvetle duyuyorum ki iyi bir şey olacağını sanıyorum. Mesele bir tek insana karşı duyulan aşkla insanlığa, insanlığın hayrına karşı duyulan aşkın mücadelesi değil, bir vahdet teşkil etmeleri. Sonra insanla tabiat arasındaki münasebeti de dilediğim gibi verebileceğimi sanıyorum. Şimdi ne desem boş, yazmalı, bakalım nasıl olacak?

İşte böyle, canım karıcığım. Sana söyleyecek ne kadar güzel, yalnız ikimize ait sözlerim var. Seni seviyorum bir tanem.

Çocuklarımı ve seni kucaklar mektubunu
sabırsızlıkla beklerim.

(imza)

538

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Sevindim, üzüldüm, üst üste dört beş kerre okudum, hasılı yine bir acayip ruh haleti ziyafeti çektin bana.

Suzan'ın bu yıl evlenmeye karar vermesi iyi. Bir tek temennim bahtiyar olması ve bir fani temennim de düğününde bulunabilmem.

Hastalığıma gelince, bir haftadır iyiyim. Bizim buraya yeni bir doktor tayin edildi, bana bir ilaç verdi. Çok iyi geldi. Onun kanaatına göre benim hastalık bir çeşit nevrozmuş... Neşati de gelip muayene etti, o da aynı kanaata vardı. Yani böyle giderse, bu hafta

içindeki iyileşmem devam ederse mesele kalmadı, bunu da atlattık. Acı patlıcanı kırağı çalmaz, karıcığım. Senin kocan pek acı, pek de patlıcan değildir ama, yine de kırağıya öyle kolay kolay boyun eğecek soydan da değildir. Düşün ki bir kere sevmesini, kayıtsız şartsız, doludizgin sevmesini bilen bir insan, öyle kalp hastalığına filan kolayca yenilir miymiş! Biraz mırın kırın eder, biraz nazlanır, sonra gel bakalım hastalık cenapları der, ve bir el ense etti mi yere çalar. Mutlaka ve hiç hastalanmamış gibi iyi olacağım. Merak etme, daha seninle en aşağı otuzar sene yaşayacağız. Daha en aşağı otuz sene birbirimizi sevmek imkânını bulacağız.

Kumaş meselesine gelince. Kumaşlar Vehbi'nin kız kardeşinin evinde, sana aşağıya adresini yazacağım, oraya Memet'i, yahut İzgen'i yollarsın, sana renk örneklerini yollayacaklar, istediğin renkten ve metresi yedi liradan alabilirsin. Ben parasını burdan vereceğim. Adalet, İhsan'dan 100 lira alıp yolladı bana, 50 lira daha yollayacak. Yani senin 130 lirayı mahsup etmene lüzum yok, sana borcumuz, borçtur ve sonbaharda o borcumuzu da öderiz. Gönderdiğin 50 lirayı aldım. Teşekkür ederim. Annem, Samiye de gönderiyorlar. Yani ben hiç parasız değilim. Bey gibi yaşıyorum, bütün endişem sizlerin parasız kalmanız.

Kumaşları alacağın adresi yazıyorum. Ordan saçak da verecekler. Hani sana gönderemediğim, daha doğrusu kaybolan saçaklar vardı ya, yeniden dokudum, onları da aldırırsın. Adres :

Taksim, Yoğurtçu Sokağı, No 9, Kat 2. Bayan Şahika Karay.

Burası Kristal Gazinosu'nun arkasındaymış.

Salı yahut çarşamba günü filan adam yolla, yahut gidebilirsen kendin git.

Sevgilim, bir tanem,

Ferhad ile Şirin'in hikâyesi, asıl metinde benim geçen sefer sana yazdığım gibi değildir. Yalnız, Ferhad'ın nakkaş olması, Şirin'in Mehmene Banu adında bir kadın hükümdarın kardeşi oluşu ve bir de Şirin'e yaptırılan köşke su getirilmesi için Ferhad'ın dağı delmesi vardır. Sonra maceralar uzar gider. Ben şu yukarda söylediğim şeyleri kitaptan aldım. O kadar. Gelecek mektubumda birinci perdeyi yollayacağım. Çünkü birinci perdeyi bitirdim. Temize çekmesi kaldı. Doludizgin ve zevkle çalışıyorum. Tiyatro tekniğinde, çok eskiden kullanılıp da son-

ra vazgeçilen bir unsuru geliştirip tatbik ettim, fena da olmadı sanıyorum. Masal unsurunu fona aldım, bu unsurun bilhassa sembolik ifadesinden faydalandım, fakat realist çalıştım. Tuhaf bir tezat oldu. İlk perdeyi bir iki güne kadar gönderirim, cevabını, nasıl bulacağını çıldırasıya bir merakla bekleyeceğim...

Pamuk meselesi için Adana'ya Samiye'ye yazdım, bugün, yarın cevap gelir.

Meclis ayın ikisinde tatil oluyor diyorlar, eğer bu doğruysa ve Cumhuriyet Bayramı'ndan önce toplanmaya karar vermeden dağılırsa umumi af işi yine suya düşer sanıyorum. Mamafi belli olmaz. Sende bu hususta haber var mı? Vâlâ'lardan aylardır mektup almıyorum. Onlar yazmayınca ben de yazmıyorum. Münevver'den aldığım bir mektupta Vâlâ'nın beni görmeye geleceği haberi vardı. Belki gelirler.

Seni nasıl göresim geldi, nasıl gözümde, burnumda, elimde, yüreğimde tütüyorsun bilemezsin. Ah sevgilim, dünyada en şaştığım şey, ne insanların en aptalca yalanlara çabucak inanmaları, ne insan ömrünün bu kadar kısa, fakat ümidinin bu kadar muazzam oluşu, dünyada en şaştığım şey – kendimden ölçüyorum – insanın bu kadar dayanıklı olabilmesi. Düşün, ben, bir insan, on bir sene sensiz yaşamaya dayandım, ve dayanıyorum... Ben ve sensiz on bir sene yaşamak!.. Havsalan alıyor mu bunu bir tanem, kadınım!..

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım.

(imza)

539

(Tarihsiz)

Canım karıcığım, bir tanem,

Sende henüz karşılığını alamadığım bir mektubum var. Sende yüreğim var, canım var, aklım fikrim var, sende her şeyim var...

Sana arapostası, bir sürpriz yapayım dedim. "Ferhad, Şirin, Mehmene Banu ve Demirdağ Pınarının Suyu" diye uzun bir ad

taktığım piyesin birinci perdesini yolluyorum. Nasıl bulacağını, nereleri beğenip nerelerini beğenmeyeceğini çıldırasıya merak ediyorum. İkinci perdeye başladım, bir haftaya kadar onun da tashihi, temyizi biter, yollarım.

Hasretle, sevgilim... Çocuklarımı bağrıma basarım.

Kocan
(imza)

540

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Sende henüz karşılığını alamadığım bir mektubum ve Ferhad ile Şirin'in, tenkidlerini merakla beklediğim birinci perdesi var.

Samiye'den mektup aldım pamuk hakkında verdiği izahatı aynen yazıyorum :

Üç çeşit pamuk var :

1. Akola. Uzun elyaflı. Kilosu 185 kuruş. Presli. (Yani tazyik edilmiş)

2. Yerli. Kısa elyaflı. Kilosu 140 kuruş. Presli.

3. Dağ pamuğu. Köylüden almak, bir ay filan beklemek lazım. Kilosu 145 kuruş olabilirmiş, fakat henüz belli değil.

Bir balya 200 yahut 250 kilodur.

İstanbul'a sevk ve nakil işi : Nakliye ambarı vasıtasıyla olursa kilo başına 40 kuruş alıyorlar. Bir de kamyonlar var. İstanbul'dan mal getiriyorlar. Boş döndükleri için ucuz eşya taşıyorlar, kilo başına 10 kuruş alıyorlarmış.

Kararı verin ve Piraye'nin adresini bildirin. Hemen cevap verin ki ağustosta Adana'dan izinle ayrılmamız muhtemel.

İşte pamuk bahsi böyle. Yani kısa elyaflı, yerli pamuğu alacak olursan 200 kiloluk bir balya 280 lira eder. Buna, boş kamyon bulunursa 20 liralık nakliye biner, ambarla gönderilirse bu masraf 80 liraya çıkar. Sen hemen İstanbul'da kısa elyaflı yerli pamu-

ğun kilosu kaça onu tahkik et ve bana derhal cevap ver. Ben de Samiye'ye yazayım, parasını da gönderelim, balya yola çıksın. Ben bir daha tekrar edeyim : Adana'dan alacağın kısa elyaflı pamuğun kilosu sana – nakliye dahil – 150 kuruş yahut 190 kuruşa malolacak. İstanbul'da daha ucuza bulursan mesele yok. Bu bir iş mektubu olduğu için hemen öğle üstü zimmetçisiyle – ki geldi, Samiye'nin mektubunu getirdi, gitmek üzere – Savcılığa yetiştirmeliyim ki, o da yarın postaya yollayabilsin. Yani sözüm ağzımda kaldı, allahaısmarladık, canım sevgilim. Çocuklarımı ve seni hasretle kucaklarım. Mektubunu geciktirdiğin için de kalp ağrılarımın tekrar başladığını beyan ederim.

Zevciniz
(imza)

Bu seneki saksımın karanfilidir.

541

29 - 7 - 48

Karıcığım,

Mukaddes bir öfkeyle başlayıp Abdülhak Hamid'in yazdığı – onları senin yazmayıp onun yazdığına bir türlü inanamıyorum, sen yazmadın, onlar Hamid'in mektupları, biliyorum, lakin inanamıyorum, insan ne çok şeyi bilir de, bir türlü inanamaz, en beylik misali, öleceğimizi biliriz, buna pek inanamayız – evet, canımın içi, mukaddes bir öfkeyle başlayıp büyük şairin 1894 senesinde yazdığı iki mektupla biten ve beni hem pişmanlıkla kahreden, hem de sevdadan çıldırtan mektubunu aldım. "Şu dakikada artık hiç kimse yok gözümde, ne evlatlarım, ne sen, ne annem, hepiniz bana düşman gibi geliyorsunuz" dediğin zaman, evlatlarını, beni ve anneni en çok sevdiğin dakikayı haykırıyorsun. Kendimi müdafaa edecek değilim. Otuz yaşında, iki çocukla, evsiz barksız yapyalnız bıraktığım sevgilinin şimdi kırk bir yaşında olduğunu, bu on bir sene içinde akla havsalaya gelmez acılara katlandığını biliyorum. Artık ondan hiçbir şey

istemeye hakkım olmadığını biliyorum. Zaten ben ondan hiçbir şeyi hakkım diye istemedim. İnsanın kendi kendinden bir şey istemeye, yahut istememeye nasıl hakkı yoksa, Piraye'mden de öyle. Çünkü – edebiyat diye yazmıyorum – benden ayrı bir Piraye var diye düşünemiyorum. Zaten zaman zaman seni bu yüzden öfkelendiriyorum, ben kırk beş, hatta artık galiba kırk altı yaşında, saçlı sakallı bir insan olduğum halde, seninle münasebetimde, yani kendimle münasebetimde nasıl hâlâ otuz yaşındaysam, sen de öyle oluyorsun benim için, mesela 25 yaşında. Sana sevdamda bir yıl dahi ihtiyarlamış değilim. Fakat bir yandan da realite var, diyeceksin, benim karaciğer, kalp bozuklukları, senin – kendi tabirinle ve fenni tabiriyle – en kritik kadın yaşına ayak basman, benim sensizliğim, hapiste oluşum, ikimiz için de Memet'in hastalığı, Suzan'ın geçirdiği üzüntüler, annenin hali, yoksulluk, ruhlarımızın ve bedenlerimizin birbirine hasreti, bir yandan da bütün bunlar var. Fakat bu yürek, o bu dilden anlamaz pek, o, hey gidi kambur felek, hey gidi kahpe devran, hey, der... Yüreğimi aklımla, mantığımla bir hizaya getirebilsem, ikimiz de daha çok bahtiyar olur muyduk, bilmiyorum, fakat herhalde seni böyle üzmezdim. Canım karıcığım, bir tanem... Fakat hayır, yüreğimi, aklımın, mantığımın hizasına getirmeme imkân yok, yalnız bundan sonra seni hiç üzmeyeceğim, senden yirmi beş gün değil, yirmi beş ay mektup almasam, haber almasam, tıpkı senin yapmak istediğin gibi, "ellerimi koltuğumun altına sokup, kafamı göğsüme batırıp, öylece" bekleyeceğim. Mamafi bu sefer kimseyi telaşeye vermedim, ortalığı "karımdan mektup alamadım" diye birbirine katmadım. Sadece yirmi gün sonra telgraf çektim, bir de Mehmet Ali burdaydı, bir telefon et, sıhhatini öğren, dedim, çünkü annenin sizde olduğunu – yazmıştın – biliyordum ve aklıma bin bir ihtimal geliyordu. Bundan dolayı, "Hakkında ileri geri sözler söylenmiş değil." Senin hakkında bir tek şey söylenebilir, Nâzım Hikmet denilen herifin seni hudutsuz sevdiği ve senin de onun uğrunda hudutsuz eza çektiğin. Bizim hakkımızda bir tek şey söylenebilir : Birbirimizi uçsuz bucaksız sevdiğimiz. Bizim aşkımızdan bahsederken insanlar yalnız hayranlık ve saygı duyabilirler.

Memet'in röntgen filmlerini aldın mı, ne netice verdi? Oğlum hâlâ hava alıyor mu? Çok merak ediyorum. Mehmet Ali bu sefer gelişinde, Memet'in Sümüklüböcekle Aşk diye çıkardığı bir hikâye kitabı vardı ya, işte ondan uzun uzadıya bahsetti, sanatkârlar arasında, yani ressamlar, şairler, hikâyeciler arasında, kitabın çok büyük bir tesir bıraktığını anlattı. Nasıl büyük bir zevkle dinledim tasavvur ediyorsun değil mi gülüm?

Gönderdiğin 40 lirayı almıştım. Teşekkür ederim. Kumaşları almayı ihmal etme, bir daha yazıyorum, parası verilmiştir. Suzan'ın terliğini ölçüsüne göre yapacağız. Sonra ben ona bir paspas dokuttum. Paspas dokutmak da nerden aklına geldi diyeceksin, anlatayım. İstedim ki, kızımın yarınki evinin eşiğine basılır basılmaz, babasından gelen bir şeyle karşılaşılsın. Belki çok şairane bir düşünce, lakin ne yapayım, dedim ya, ah bu yürek...

Ferhad ile Şirin bitti. Temize çekip hafta sonunda yollarım sana, asabın düzeldiği bir zamanda, o vakte kadar piyesin tamamı da eline geçmiş olacak, bana kitabın kusurlarını ve bulduğun meziyetlerini yazarsan çok faydalanırım.

Bir kere daha senden özür dilerim, karıcığım. Hani bir kitap ismi mi, bir film ismi mi ne vardır : "Aşkım Günahımdır" diye, pek adi bir şey, lakin, benim günahım hakikaten aşkımdandır. Seni ve çocuklarımı bağrıma basar, ellerinden öperim bir tanem...

(imza)

542

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Sana, dayanamadım, evveli gün bir mektup yazdım, dün de senin mektubun geldi. Sıhhatinin biraz olsun düzeldiğini son mektubundan anladım, fakat biliyorum, yine de hastasın, yine biliyorum, senin iyileşmen için benim çıkmam lazım. Senin yanında olmam, çocuklarımın yanında olmam lazım. Her

şeye rağmen, bir ay sonra mı olur, bir sene sonra mı olur, elbette ki çıkacağım. Size kavuşacağım. Sen o zamana kadar biraz daha kendini... bunlar laf gibi gelir sana, belki de haklısın, öyle dayanılmaz acılar vardır ki susmak en iyisi, ben de onun için bu bahiste birdenbire sustum, canım karıcığım. Başka şeylerden konuşalım. Adalet oğlumu pek beğenmiş. Hani, böyle hasta olmasaydım, oğlanla flört ederdim, diyor. Sonra Memet niye herhangi büyük bir muharrire benzetilince kızıyor? Bak beni de uzun zaman, dostlarım ve düşmanlarım, Mayakovski'nin tesiri altında sandılar. Halbuki hiç tesiri altında bulunmadığım şair odur. Buna rağmen pek de üzülmedim, elbette ki insanlık kültürü bir mirastır, elbette ki hayatımızın, sanat hayatımızın bir devrinde tesir altında kalacağız. Mamafi ben Memet'e söyleyeyim o hiç de Steinbeck'in tesiri altında değil. Üzülmesin, olsa da ayıp değil... O niye bana mektup yazmıyor? Söyle bana haftada bir mektup yazsın, eskiden hikâyelerini yollardı, şimdi yollamıyor, halbuki öyle merak ediyorum ki bilemezsin. Sıhhatim iyi. Benim için üzülme. Memet'in hava meselesi ne oldu? Bana kendisi bu meseleyi de anlatsın. Suzan, İzgen ne âlemdeler?

Canım karıcığım, bir tanem benim, kendine iyi bak, kuzum, kendine iyi bak, kızını al sinemaya git, gezmeye git, dolaş, ne bileyim, hem kendini, hem onu oyala biraz. Ben doludizgin çalışıyorum. Sabahat isimli piyesi bitirdim, temize çekiyorum. Şimdi, bir roman, bir başka piyes, bir de büyücek ve üç parçalı bir şiir mevzuum var. Hangisine başlayayım diye düşünüyorum. Galiba romana başlayacağım. Mamafih canım şiir yazmak da istiyor. Zamanlardır şiir yazmadım...

Sana para yolladım diye kızma. Vardı ki yolladım, ben boğazıma, perhizime gayet iyi bakıyorum. Hatta bak ön dişim tekrar kırıldı – bildin mi, zaten takmaydı – onu yine yaptırdım, 45 lira verdim. Bak ben kendim için nasıl paralar harcıyorum.

Seni her gece rüyamda görüyorum. Her gün, uykudan uyanır uyanmaz resimlerine bakıyorum. Seni dua eder gibi, ibadet eder gibi seviyorum. Geçen mektubumda da yazdım ya, eğer bu bayram çıkamazsam, sen teşrin ortalarında, yahut sonlarında –

eğer kabil olursa, sağlığın izin verirse – beni yarım saatliğine olsun görmeye gelirsin. Mamafi her şeye rağmen şu Cumhuriyet Bayramı'nı bekleyelim...

Hasretle seni ve çocuklarımı kucaklarım, canım karıcığım. Ellerinden öperim, bir tanem...

(imza)

543

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İşte sana Ferhad ile Şirin'in son perdesini de gönderiyorum. Bu suretle, sözünü tuttum, yarıda bırakmadım, bitirdim, hani senin ısrarın olmasaydı vallahi bu da yarıda kalırdı. Bundan başka, piyes biter bitmez, hemen arkasından şu küçük şiiri de yazdım :

Sende, ben, kutba giden bir geminin sergüzeştini
sende, ben, kumarbaz macerasını keşiflerin,
sende uzaklığı,
sende, ben, imkânsızlığı seviyorum.

Güneşli bir ormana dalar gibi dalmak gözlerine,
ve kan ter içinde, aç ve öfkeli,
ve bir avcı iştihasıyla etini dişlemek senin.

Sende, ben, imkânsızlığı seviyorum,
fakat aslâ ümitsizliği değil...

Şimdi bir iki gün dinleneceğim, yahut ufak tefek şiirler yazacağım, sonra ikinci piyese başlayacağım. Bu sene bitmeden üç piyes yazmaya hem sana – sen belki farkında değilsin – hem kendime söz verdim. Benim ağrılar, sızılar bir hayli azaldı. Suzan'ın paspasını gönderdim, bakalım beğenecek mi? Hepinizi hasretle kucaklarım. Bugün cumartesi, Ferhad ile Şirin'in son perdesini sana bu hafta sonunda yollamaya söz verdiğim için hemen

postaya yolluyorum. Bundan dolayı da mektubu kısacık kestim. Halbuki seninle uzun uzun konuşmaya ne kadar muhtacım.

(imza)

Ferhad ile Şirin'in 19'uncu sayfasını da düzelttim, onu da gönderiyorum. Eski 19'uncu sayfayı çıkarır, yerine bunu korsun.

544

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Hakikaten sana o kısacık mektubu yolladıktan hemen sonra senden mektup geldi ve onun da karşılığını derhal verdim. Almışsındır. İstediğin şeyleri bir daha sefere gönderirim. Mamafi Don Kişot'un bende bir kopyası var onu yazayım :

DON KİŞOT

Ölümsüz gençliğin şövalyesi
ellisinde uydu yüreğinde çarpan aklına,
bir Temmuz sabahı fethine çıktı
güzelin, doğrunun ve haklının :
önünde şirret, aptal devleriyle dünya,
altında mahzun, fakat kahraman Rosinant'ı.

Bilirim,
hele bir düşmeyegör hasretin hâlisine,
hele bir de tam okka dört yüz dirhemse yürek,
yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok,
yeldeğirmenleriyle dövüşülecek.

Haklısın,
elbette senin Dülsinya'ndır en güzel kadını yeryüzünün,
sen, elbette, bezirgânların suratına haykıracaksın bunu,
alaşağı edecekler seni,

bir temiz pataklayacaklar.
Fakat, sen, yenilmez şövalyesi susuzluğumuzun,
sen, bir alev gibi yanmakta devâmedeceksin
ağır, demir kabuğunun içinde
ve Dülsinya bir kat daha güzelleşecek...

İşte "Don Kişot" şiiri. Hatırında mı, sen bir mektubunda Don Kişot'tan bahsetmiştin de ben onun üzerine yazmıştım bunu. Sana yollamıştım, pek de beğenmiştin. Hakikaten de, şimdi yine senin o mektubunu okudum, o mektupla kıyaslanınca benim "Don Kişot" pek sönük kalıyor, biricik meziyeti senin mektubundan ilham alınışındadır.

Sıhhatinin iyiliğe yüz tutmasına pek sevindim. Hele biraz daha kendini toparla, şu Cumhuriyet Bayramı da geçsin, beni görmeye gelirsin artık, yarım saatliğine de olsa seni görürsem dünyalar benim olur, hürriyete kavuşmuş gibi olurum. Çünkü her şeye rağmen Cumhuriyet Bayramı'nda bir af olursa, belki bize de ucu dokunur diye düşünmekten – halbuki bu hususta ne kadar az dalgacıyım bilirsin – kendimi alamıyorum.

Memet'in sıhhatçe iyiliği beni ne kadar sevindirdi tasavvur ediyorsun değil mi?

Suzan mademki beğenmedi, ne yapalım, mesele onun beğenmesinde.

Beni merak etme, kendime iyi bakıyorum perhize, ilaca riayet ediyorum. Çalışıyorum. Yalnız gözlerim birazcık bozuldu galiba, geceleri pek okuyamıyorum, erkenden yatıyorum. Mamafi bir gözlük alacağım. Seni ve çocuklarımı, tabii İzgen de dahil, hasretle kucaklarım, canım karıcığım. Mektubumu hemen postaya yetiştirmek için kısa kesiyorum. Seni bir kere daha, bin kere daha, yüz bin kere daha hasretle kucaklarım, karım benim. Ellerinden öperim.

(imza)

545

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım. Niye beni azarlıyorsun canımın içi, ben senin mektuplarını dikkatli okumaz olur muyum hiç? Sen bana bir mektubunda : Memet'in ciğerinde su toplamış, onun için havayı kesemiyorlar, dedin, sonra ancak geçen mektubunda suyun kuruduğunu yazdın. Her ne hal ise ne kadar sevindim tahmin edersin. Oğlumun artık şu hava almaktan da kurtulmasını istiyorum. Sonra büyük muharrirlere benzetilince oğlanın kızdığını da sen yazdın. Ben de onun üzerine onları söyledim. Memet bana mektup yazsın. Ona mektup yazacak, onun mektuplarını okuyacak kadar vaktim her zaman var, hem de bu vakitler en bahtiyar vakitlerimdir.

Vedat geldi, Fahamet'le beraber pazartesi günü de gelecekler. Dur bakalım, – geçen sefer de yazdım ya – her şeye rağmen benim şu af meselesinden – her nedense – hâlâ ümidim var.

İzgen'in küçük ablasının başına gelen işe ve senin de bu yüzden – sanki derdin azmış gibi – bir kat daha üzülmene ben de çok üzüldüm.

Bazı mecmuaların benden bahsetmelerine çok canım sıkıldı. Ben o mecmuaları görmedim. Sonra burda Müdürün beni himaye ettiği için mahkemeye verildiğini gazetelerin yazması da garip şey. Adamcağızı haksız yere, yok yere mahkemeye verdiler, bu arada öyle bir iddia da var, fakat bütün şahitler bunun varit olmadığını söylediler. On bir senedir hapiste kanunsuz ve haksız yere yatan bir vatandaşa kanun dairesinde hüsnü muamele ettiği için de bir memurun mahkemeye verilmesi cidden acı ve gülünç şey. Fakat biz seninle ne acı ve ne gülünç şeylere rastlamadık ki.

Ben boyuna çalışıyorum. Yeni piyesime henüz başlamadım. Bugün yarın başlayacağım, çok iyi bir şey olsun istiyorum, sana layık, senin beğeneceğin bir şey. Sıhhatim fena değil, fakat doktorların da söyledikleri gibi tam iyi olmam için artık çıkmam lazım. Epeyi oluyor, elime bir Fransızca edebiyat mecmuası geçti, orda oldukça tanınmış bir Fransız şairi, benim şiirlerden

birinden mısralar ve fikirler aşırmış, kendi şiiri içine koyup neşretmiş. Şu Fransız şairinin benim şiirlerimin tercümesinin tesiri altında kalması, hatta intihal etmesi hoşuma gitti doğrusu. İşte böyle canım sevgilim, bir tanem, karıcığım. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, ellerinden öperim. Senden böyle haftada bir olsun mektup geldikçe nasıl zindeleşiyorum, keyifleniyorum tasavvur ediyor musun?

(imza)

546

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Bu, sensiz geçen yirmi ikinci bayram. Mektubuna hemen cevap veremeyişimin sebebi de araya bu yirmi ikinci bayramın girişi oldu. Hepinizin bayramını – geç de olsa – tebrik ederim.

Yeni müdürümüz geldi. Saçlarımızı yine sıfır numarayla tıraş ettik. Ne tuhaf şey, biz icraata, yapmakla değil, yasakla başlarız. İş yapmak, kendini göstermek isteyen memurumuz, icraatına mevcuda bir şeyler katmak için değil, mevcuttan bir şeyler yasak etmekle başlar. Fakat yasak edilen şeyin hiç mazarratı yokmuş, bilakis faydası varmış, bunu düşünmeyiz. Her ne hal ise, sen de zannedeceksin ki, bütün bunları saçlarımın kesildiği için yazıyorum. Halbuki saçımla başımla uğraşamayacak kadar yaşlıyım – ihtiyarım demiyorum – ve sensiz, senden uzak olduktan sonra burnumu da kesseler umrumda değil.

Fotoğraflarından üçünü pek beğendim. Onların birinde, hiçbir zaman cıvımayan, en ümitsiz gibi göründüğü anlarda bile vakarını muhafaza eden kederinlesin. İkisinde ise seni, beni ve çocuklarımızı en büyük badirelerde ayakta tutan şefkatli iraden, azmin, sabrın, tahammülün mermere işlenmiş gibi sabit ifadesini bulmuş. Fotoğraflara çok teşekkür ederim. Oğlumu da, kızımı da doya doya seyrettim. Hatta bak sana bir şey itiraf edeyim, o fotoğrafları albüme koymadan önce, yastığın kılıfı altına koydum ve iki gece onlar başımın altında öyle

uyudum. İnsanoğlu bu, kırk altı yaşından sonra da çocukluğunun güzel taraflarını muhafaza edebiliyor ve bu halim beni utandırmıyor, hatta güldürmüyor, bilakis kendime karşı saygı duyuyorum.

Sana Şirin'in üçüncü perdesini de göndermiştim. Herhalde almışsındır. Şimdi henüz çok bulanık bir tasarı halinde iki piyes mevzuum daha var, onları da kafamda iyice işledikten sonra, bir haftaya kadar tezgâha koyacağım. Suzan'ın paspasını yolladım, almışsmdır. Vâlâ'lardan beş aydır mektup almıyordum, bayramdan bir iki gün önce mektup geldi, Necmettin Sadak Beyle görüşmüşler, sözde af muhakkakmış ve ben de dahilmişim. Fakat şahsen bu gibi dalgalara düşmediğim için şöyle bir "âlâ" dedim içimden ve geçtim.

Burası dehşetli sıcak, ben zırıl zırıl terliyorum, günde dört beş defa çamaşır değiştiriyorum. Bir iki gündür bilhassa boğazımda sancılar arttı. Halbuki kaç zamandır gayet iyiydim. Mamafi doktorların ittifakla iddia ettiklerine göre bendeki bu sancılar asabiymiş. Öyle olsun.

Ferhat ile Şirin'in artık hepsini okumuş olduğuna göre, canın çektiği bir zamanda, yorgunluğunu biraz daha az hissettiğin bir günde, bana bu küçük kitapçık hakkında düşündüklerini yazarsan bahtiyar olurum, çünkü onun içine, şöyle uzaktan uzağa da olsa, biraz da kendi maceramızı – farkına varmayarak – koymuşum. Bunu, yazı bitip de baştan okuduğum zaman anladım.

Havalar, dedim ya, öyle sıcak ki geceleri – galiba biraz da bu yüzden – uyuyamıyorum yine. Mamafi gecenin gelmesini iştiyakla bekliyorum. Çünkü odamda yalnız nöbetçi jandarmaların düdükleriyle bozulan sessizlik içinde, gözlerim sımsıkı yumulu, bol bol seni düşünüyorum. İnan bana, kaç defa bu halde sabahladım. Ta seni ilk gördüğüm günden başlayarak bütün ömrümüz, sabırla, en ufak bir teferruatı kaybolmaksızın, elle tutulacakmış gibi yakın ve canlı canlı gözümün önünden geçiyor. Bilirsin ki bende hafıza kuvveti zayıftır. Halbuki böyle gecelerde bir kuvvetleniyor, bir kuvvetleniyor, tasavvur edemezsin. Bu bana bir yandan saadet, bir yandan ıstırap veriyor.

Vedat bir iş için Bursa'ya gelmiş, bana telefon etti. Memet'in sıhhati hakkında ondan malumat aldım da, biraz ferahladım.

Ne olur, hiç olmazsa kendisi bu hususta bana tafsilat versin, hava meselesi ne zaman neticeye bağlanacak.

İşte böyle sevgilim, bir tanem, Piraye'm. Hepinizi hasretle kucaklarım. Canım karıcığım.

(imza)

547

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Yine senden mektup yok çoktandır. Herhalde bugün yarın gelir. Bende sana epeyi verecek havadis var. Bir defa şu on, on beş gündür arayan soranım, maruf tabiriyle kapımı çalanım oldu bir hayli. Samiye geldi, Vedat ve Fahamet geldi, Sare Teyzenin kızı Ayşe ve Münevver geldi. Derken en mühim misafir olarak da Adalet Bakanı geldi. Kendisiyle yirmi dakika kadar konuşabildim. Evvela, bir Milletvekili olmanız sıfatıyla sizden isteklerim var, dedim. Bir günlük cezayı müstelzim suçum olmadığı halde on bir senedir yattığımı, falanı filanı, bana yapılan zulmü anlattım, memleketime ne han, ne apartman, ne çiftlikle, fakat onun en büyük hazinesi olan dilini, lisanını işleyerek bağlı olduğumu, yeryüzünde Türkçe konuşuldukça yaşayacağımı filan söyledim. Öfkeliydim de, bir hayli söylendim velhasıl. Sonra, hapishanede yapılan kötü muameleden de şikâyet ettim. Şöyle bir bağıra bağıra konuşmaya ihtiyacım varmış anlaşılan. Edindiğim intiba, galiba, galiba diyorum, bu sene filan hürriyetime kavuşacağım. Fakat dedim ya, galiba. Vâlâ'dan da yeni bir mektup almıştım, bundan bir hafta önce, o da pek ümitli, Münevver de ümitli haberler getirdi. Bize haydi hayırlısı demekten başka bir şey kalmıyor, fakat bunu söylerken de şüpheli şüpheli gülümsüyorum.

Yeni bir piyes yazmak istiyorum. Malzemesini toplamakla meşgulüm, bugünlerde işe başlayacağım. Sıhhatim bildiğin gibi, yani oldukça iyi, asabi spazmlar devam ediyor, karaciğer de ara sıra sancıyor, fakat merak edecek bir şey yok. Sen ne yapıyorsun, sıhhatin nasıl? Son mektubunda iyileştiğini müjdelemiştin?

Memet, Suzan, İzgen ne âlemdeler? Bursa'nın, cidden namuslu, kanunsever, hak gözetir, insan Savcısı Hayrettin Beyi başka bir vazifeye tayin ettiler. Bütün hapisane, bu arada ben ve dediklerine göre tekmil Bursa şehri gayet müteessir oldu. Filhakika daha önemli bir vazifeye tayin edildi, ama, namuslu, iyi, vatanperver adamdan ayrılmak insana zor geliyor, bu sıfatlar idareci kadromuzda o kadar az insanın üstünde toplanıyor ki... Her ne hal ise, işte şimdi en büyük üzüntülerimden biri de bu. Bak, sana bir kabahatimi itiraf edeyim, çok sigara içiyorum. Bana da en dokunan şey. Bir türlü de bırakamıyorum mübareği. Sigara içmeyince çalışamıyorum. Hasılı dışarı çıksam artık iyi olacak galiba. Mamafi bu dalgaya da düşmüyorum. İşte böyle canım. Hepinizi hasretle kucaklar, ellerinden öperim.

(imza)

548

(Tarihsiz)

Piraye'ciğim,

Kendine ve çocuklara aldığın yünlü kumaşların hesabı tamam. Hatta ben sana bir lira da borçlu kalıyorum. Sen kazık marka diyorsun ama, unutma ki bizim kumaşlar hem çift en, hem de piyasadakilere göre çok daha sık dokunmuştur. Her ne hal ise mademki her şeye rağmen rengi filan hoşunuza gitti, güle güle giyiniz. Ben mektuplarımdan birinde de yazmıştım sanıyorum, ön dişim kırılmıştı da – yani zaten kırık olan – tamir ettirmiştim fakat bizim dişçi allahlık, öyle berbat yaptı ki şimdi sağlam dişim de sallanmaya başladı. Bunun tamirine de imkân yok. Bir iki sene sonra ağzımın üst tarafının yarısı dişsiz kalacak anlaşılan, şahken şahbaz olacağız. Başkaca şikâyetim yok gibi, yalnız, bizim hapisane doktorunun nevroz dediği, yani asabiyete ve sinire hamlettiği göğüs sancılarım devam ediyor. Sinir ilacı verdi, mutlaka geçecek diyor. İnşallah. Senden bir ricam var, benim "Lodos" diye bir şiirim vardır, onun bir nüshasını çıkarıp hemen bana gönder. Sen bugünlerde güzel kitaplar okuyor musun? Benim okuyacak hiç kitabım yok. Zaten canım da pek

kitap okumak istemiyor, şöyle dört başı mamur iyi bir piyes yazmak istiyorum, başı sonu birbirine uygun, iyi bir piyes. Bakalım yarın çalışmaya başlayacağım. Senin de hoşuna gidecek bir şey olur ümidindeyim. Bana para yollamaya kalkışma. Çocuk askıları yapıp sattım, bu ay geçinecek param var. Sen kendine iyi bak, hastalanma. Memet'in sıhhati nasıl? Oğlan bana niye mektup yazmaz? Suzan, İzgen ne âlemdeler? Bu mektubu hemen postaya yetiştirip seni meraktan kurtarmak için kısa kesiyorum. Seni ve çocukları hasretle kucaklar, ellerinden öperim.

(imza)

549

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Hep seni düşünüyorum, sıhhatini, rahatını, parasızlığını, uzun bir hasret ve hicrandan ibaret olan şu on bir seneni düşünüyorum. Her akşam ve her sabah albümü açıyorum, resimlerine bakıyorum, ayrı ayrı tarihlerde çıkartılmış fotoğraflar bana bütün bu on bir seneyi yeni baştan her gün yaşatıyor. Seni sevmek artık bende bir ibadet haline geldi.

Ferhad ile Şirin'i ilkönce başka türlü bitirmek niyetindeydim, üçüncü perdeyi de iki sahne yapmak istiyordum. İkinci sahnede, yani üçüncü perdenin ikinci sahnesinde, suyun çeşmelerden akışını ve Ferhad'ın Şirin'in kucağında ölüşünü yazacaktım. Fakat sonra düşündüm, hem esas fikir itibariyle piyes üçüncü perde birinci sahnede bitiyor, hem de Ferhad'la Şirin'de seninle bana benzeyen bir taraf var ki, adeta kendimi, sana kavuştuğum anda senin kucağında öldürmüş gibi olacaktım, buna gücüm yetmedi. Bana mektup yazdığın zaman Ferhad ile Şirin'den biraz daha tafsilatla bahsedersen, mesela en çok hangi taraflarını beğendiğini, nerelerine takıldığını yazarsan çok sevineceğim.

Suzan'ın terliklerinin yüzü oldu, fakat hepsi henüz bitmedi.

Ben şimdi bir roman taslağını düşünüyorum, temeline, hani bizim Kemal Tahir'e Çankırı Cezaevi'ndeyken tanımadığı bir kadından mektuplar gelirdi, onu alacağım. Taslak biraz daha

kafamda ilerlesin, sana tafsilatını yazar, fikrini sorarım. Sonra bir, hatta iki piyes daha yazmak istiyorum. Hasılı bu sene bütün sıcaklara, zırıl zırıl terlememe, günde beş defa çamaşır değiştirmeme rağmen kafam iyi işliyor.

Karıcığım, bana mektup yaz. Yani seni sıkıştırmıyorum, fakat mektuplarına çok hasretim, kısacık da olsa, daha sık yaz.

Bizim burası artık sahiden hapishane oldu. Bilhassa ziyaret meselesinde. Yalnız pazartesi ve perşembe günleri ziyaret kabul ediliyor, o da en fazla yarım saat. Hapishane somurttu, küstü, çaresiz ve bir kat daha bezgin, kabuğuna çekildi. Maksat intikam değil de, mahkûmu islah etmekse, en büyük islah çaresinin onu çoluğuyla çocuğuyla – hele bizim memleketimiz için – temas ettirmek, onun yüreğinde çoluğuna çocuğuna kavuşmak iştiyakını taze ve diri tutmak olduğunu nasıl anlamıyorlar?

Her ne hal ise. Biz yine Ferhad ile Şirin'den bahsedelim. Dedim ya esas fikir itibariyle orda bitmesi lazım, hem zaten henüz çeşmelerden su akmadı ve insanlar ümitle, hayranlıkla Ferhad'ın gürzünün sesini dinlemekle meşguller.

Oğlum, kızım ve İzgen de piyesi okudular mı? Onların da – gençliğimizin en iyi örnekleri olmaları bakımından – ne düşündüklerini öğrenmek isterdim. Tuhaf değil mi ben bu Ferhad ile Şirin'i adeta korka korka yazdım, yazarken de beğenmedim, ancak bittikten ve baştan aşağı okuduktan ve senden her perde için gelen teşvik ve beğenme seslerinden sonra iyi bir şey yaptığımı anladım. Hakikaten fena olmadı galiba? Bak hâlâ içimde bir galiba var! Çünkü ne kadar duydum, bu mevzu nasıl içimde yaşadı ve onu içimde olduğu gibi aksettiremeyeceğimden nasıl üzüldüm bilemezsin. Hani Ferhad bir yerde Şirin'e : Biz ancak hasretimizin binde birini koyabiliriz laleye, diyor ya. İşte öyle olacak, ben de ancak bu piyese kendi içimdekinin binde birini koyabileceğim diye üzüldüm. Yine hepsini koyamadım, fakat anlıyorum ki hiç olmazsa yüzde birini koymuşum.

Ha, demin bahsettiğim roman taslağından başka bir roman taslağım daha var. Hasılı bu sene iyi çalışacağım, senin yüzünü kara çıkarmayacağım. Sana layık olmaya devam edeceğim.

Sevgilim, sağdan soldan af haberleri geliyor. Ben hiçbirine inanmıyorum, fakat bir yandan da bir hasretim sana, bir hasretim, bir hasretim, akıl almaz.

İşte sana bir şiir :

Öküzlerimin boynuzlarında ağarırken ortalık
toprağı sürüyorum sabırlı bir kibirle.
Çıplak ayaklarımda toprak nemli ve ılık.

Demir dövüyorum öğleye kadar,
kırmızıya boyanıyor karanlık.

Yapraklarında yeşilin en güzeli,
zeytin devşiriyorum ikindi sıcağında,
üstüm başım, yüzüm gözüm ışık.

Her akşam mutlaka misafirim var,
kapım bütün şarkılara
alabildiğine açık.

Geceleyin suya dizboyu girip
çekiyorum denizden ağları :
yıldızlarla balıklar karmakarışık.
Benden sorulur oldu
dünyanın hâli artık :
insan ve toprak, karanlık ve aydınlık.

Anladın ya işim başımdan aşkın,
anladın ya, gülüm,
ben sana âşık olmakla meşgulüm...

Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklar, mektubunu bekler mübarek ellerinden öperim, karıcığım.

(imza)

Bak, sana elimin resmini çizdim. Öyle geldi içimden. Sana kendimden bir şey yollamak istedim, şiirden, falandan daha bana ait bir şey.

550

(Tarihsiz)

Canım karıcığım ve sevgili oğlum Memet,

Gönderdiğiniz mektubu ve paraları aldım. İçimden ikinize birden aynı kâat üzerinde teşekkür etmek geldi. Oğlum büyüdü, koskocaman oğlan oldu ve hapis babasına para yolluyor. İçimde hem tatlı bir sevinç, hem acayip bir hüzün var. Ben de tıpkı babam gibi, ölene kadar oğluma bakmakla kendimi vazifeli bilirdim, bu tatlı vazifeyi yerine getirmediğim için duyduğum hüznü anlarsınız. İçim dehşetli dolu, sevgiyle, ama ipekten yumuşak bir sevgiyle, hüzünle ama, ipekten yumuşak bir hüzünle. Yanınızda olmak, hiçbir şey söylemeden yüzlerinize bakmak ve belli etmeden ağlamak isterdim. Oğluma uzun ömürler diler, senin ellerinden öperim, sevgili karıcığım.

(imza)

551

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Yine epeydir senden mektup yok. Şikâyet etmiyorum. Hastalığını merak ettiğim için yazıyorum. Ne yapayım elimde değil. Hasta olduğunu biliyorum, üzülüyorum. Artık bu üzüntümü tabii gör. Ben iyiceyim. Bir aralık karaciğer azıttı, midem bozuldu. Fakat şimdi perhiz ve ilaç sayesinde düzeldim. Beni merak etme. Gazetelerde okumuşsundur, yeni bir af layihası verilmiş, fakat bizleri affetmeyeceklermiş. Güldüm. Zaten af kanununa bu layıha gereğince sokulsak bile benim şahsen sekiz sene daha cezam kalır. Lakin Kemal filan çıkarlardı. Mamafi onlar müracaat edip – ki benimki de öyledir – mahkûm edildikleri maddenin komünistlikle ilgisi olmadığını söyleyebilirler. Mamafi bakalım, belki Meclis'te iş değişir. Yani sen buna da üzülme, elbette yattığım kadar yatacak değilim... Gün ola hayır ola... Ben çalışıyorum. İkinci piyesi de temize çektim. Hapishanenin tadı

kaçtı. Hapishanenin de tadı olur mu? diyeceksin. Şimdi o kadar tatsız ki, demek vaktiyle kendine mahsus bir tadı varmış. Ziyaret haftada iki gün, pazartesi, perşembe, o da yarım saat en fazla. Zaten burası galiba iş yurdu olacak.

Suzan'ın meselesi ne oldu? Pek merak ediyorum. Memet'in su toplama meselesini bir kat daha merak ediyorum. Hasılı merak ettiğim, üzüldüğüm bir yığın şey var ve haber alamamak beni bir kat daha üzüyor.

Kuzum kendine iyi bak. Sana 50 lira bir, 70 lira bir, iki defa para yolladım, aldın mı? Havalar biraz serinlesin, sen de biraz düzel, biraz da para buluruz, teşrin, ilk teşrin ortalarında, yahut, son teşrin başlarında, yarım saatliğine olsun, beni görmeye gelirsin. Dedim ya, ben katlanırım, evvela sen iyileş, ben sabretmesini bilirim. Senin iyileşmen şart. Bu kısacık mektubumu – ne yapayım telgraf çekmeyi yasak ettin – alınca bana iki satırlık cevap verirsen pek bahtiyar olurum. Bir daha tekrar ediyorum, beni merak etme, sıhhatim düzeldi, kendine iyi bak. Hasretle seni, çocuklarımı kucaklar, ellerinden öperim, canım karıcığım.

(imza)

552

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Mektubunu aldım, hastalanmana üzüldüm, iyileştiğine sevindim. Zaten şahsıma ait sevinçlerim ve üzüntülerim hep seninle ilgili. Annem ve teyzem geldiler. Hiç böyle olmazdı, bu sefer ayrılırken anacığım çocuk gibi ağladı. Teyzem dayıyı görecek. Benim hastalığı duyunca Mimi filan da gelmeye kalkışmışlar. Gelmesinler diye haber yolladım. Acınmak, şayanı merhamet olmak – hastalık vesilesiyle de olsa – hoşuma gitmiyor. Tuna'nm yolladığı hikâye kitabı geldi. Çoğunu benim oğlan tercüme etmiş. Oğlumdan mektup aldım, canım evladım. Cevabını senin zarfa koyuyorum, kendisine verirsin. Ben on beş gün ilaçlara muntazaman devam ettim. Şimdi ilaçlar tükendi. Yalnız

kriz zamanlarında almak üzere Trinitrin var. Mamafi henüz kriz filan gelmedi. Yalnız göğsümde bir ağırlık var, daimi bir ağırlık, o kadar. Hasılı üzülecek bir şeyim yok şimdilik. Merak etme, dersimi aldım, kriz filan gelirse hemen sana yazarım. Ben şahsen 23 Nisan'da af filan yapılacağına inanmıyorum. Mamafi teyzem dayıdan bu hususta da mufassal tafsilat alıp bana bildirecek, ben de aynen sana yazarım. Hep rüyalarıma giriyorsun, yani senin anlayacağın ancak uykuda yaşıyorum diyebilirim, o da gayet kısa, rüyaları uzatmak için bir çare yok mu? Yaşamaya dair serisinin ikincisini yazdım, sana yolluyorum :

YAŞAMAYA DAİR 2

Diyelim ki, ağır ameliyatlık hastayız,
yani, beyaz masadan
bir daha kalkmamak ihtimali de var.
Duymamak mümkün değilse de biraz erken gitmenin kederini
biz yine de güleceğiz anlatılan Bektaşi fıkrasına,
hava yağmurlu mu, diye bakacağız pencereden,
yahut da yine sabırsızlıkla bekleyeceğiz
en son ajans haberlerini.

Diyelim ki, dövüşülmeye değer bir şeyler için,
diyelim ki, cephedeyiz.
Daha orda ilk hücumda, daha o gün
yüzükoyun kapaklanıp ölmek de mümkün.
Tuhaf bir hınçla bileceğiz bunu,
fakat yine de çıldırasıya merak edeceğiz
belki yıllarca sürecek olan savaşın sonunu.

Diyelim ki, hapisteyiz,
yaşımız da elliye yakın,
daha da on sekiz sene olsun açılmasına demir kapının.
Yine de dışarıyla beraber yaşayacağız,
insanları, hayvanları, kavgası ve rüzgârıyla
yani, duvarın arkasındaki dışarıyla.

Yani, nasıl ve nerde olursak olalım
hiç ölünmeyecekmiş gibi yaşanacak...

Kuzum karıcığım, beni mektupsuz bırakma. Düşün ki ferden, tek insan olarak duyduğum kahrolası yalnızlığı, ancak senin mektupların, bir işkence haline gelmekten kurtarıyor. Sana, seni seviyorum, demekten başka verecek hiçbir haberim olmadığı için bağışla beni. Seni ve evlatlarımı bağrıma basarım, bir tanem, Piraye'm.

(imza)

553

(Tarihsiz)

Sevgili karıcığım,

Mektubunu aldım ve bu kalabalık, koskocaman dünyada senden başka herkesi ve her şeyi unuttum. Korkunç derecede bahtiyarım. Yarından itibaren yine sana 21-22 şiirlerini yazacağım. Bir acayip uykudan uyanır gibi oldum, senin ve çocuklarımın yanında bir gün olsun yaşayabilmek için daha on yıl hapishanede, ne on yılı, daha bin yıl, ölmeyeceğim.

Hastane meselesini teyzem bana da tıpkı sana söylediği gibi yazdı, Vâlâ'yı da görmüşler, o da yazdı. Fakat bura hastanesine yahut İstanbul'da bir hastaneye nakil – bilirsin ki oraları da yatmadığım yerler değil – asabımı büsbütün bozar. Hani hastaneye gidip de cezayı tecil ettirme imkânı olsa yine neyse, fakat bu da olmadığına göre, sinirlenip sıhhatimi büsbütün bozmaktan başka bir işe yaramaz. Mesela, buranın hastanesinde mahkûm koğuşu bizim hapisanenin âdembaba koğuşundan daha beterdir, İstanbul'daki hastaneleri de bilirim, hatta sanatoryumları. Onun için hastaneye gitmek istemediğimi hem teyzeme, hem de Vâlâ'ya yazdım. Düşün ki, mesela bir İstanbul hastanesinde seni görmek imkânı daha sık olduğu halde, bunu göze alamıyorum. Fazla söze lüzum yok artık değil mi, bir tanem.

Oğlumdan bir mektup, bir de yazı aldım. Ona yazdığım mektubu senin zarfa koyuyorum, kendisine ver.

Benim Memo yine dehşetli gevezeleşti, bak şimdi ben sana mektup yazarken, geceleyin bile vıcır vıcır ötüyor yine. Burda havalar bir açtı, bir karladı ve nihayet yine açtı. Bir acayip bahar geliyor bu yıl. Ben hep seni düşünüyorum. Albümü karşıma koydum, bir yandan resmine bakıyor, bir yandan bunları yazıyorum. Şimdi aklıma torunlarımız geldi. Suzan bize bu işte bir oyun edecek, bekletecek diye ödüm kopuyor. Söyle kızıma torun istiyorum artık, sarı saçlı, mavi gözlü, bana benzeyen bir torun. İzgen ne âlemde? Kızlarımı hasretle kucaklarım. Vâlâ'dan aldığım mektupta şu gazeteci Ali Naci'den, yani Acem Naci'den bahsediyordu, Avrupa'dan henüz gelmiş ve gazetecilerin bulunduğu bir toplantıda, sözde demiş ki : "Nâzım Hikmet Avrupa'da tanınan biricik beynelmilel şöhretimizdir, birçok mecmualar, gazeteler resimlerini ve eserlerini basıyor. Türk olduğumuzu söyleyince bizden onu soruyorlar, falan da filan..." Vâlâ'ya da yazdığım gibi bunda ne kadar acem mübalağası payı, yahut Vâlâ'nın hadiseyi bana nakilde mübalağası var, bilmiyorum, fakat ne yalan söyleyeyim, sanki Nâzım Hikmet ben değilmişim de, senmişsin gibi hoşuma gitti ve sana ait bir haberi, yalan doğru, sana vereyim diye yazdım.

Sana "Yaşamaya Dair" isimli serinin sonuncu şiirini de gönderiyorum işte. Bilir misin, hatırlıyor musun, bundan sana bahsetmiştim, sen de bana, "Dikkat et, rokoko olmasın!" demiştin. Bilmem rokoko olmadı galiba.

YAŞAMAYA DAİR 3

Bu dünya soğuyacak,
yıldızların arasında bir yıldız,
hem de en ufacıklarından,
mavi kadifede bir yaldız zerresi yani,
yani bu koskocaman dünyamız.

Bu dünya soğuyacak günün birinde,
hattâ bir buz yığını,
yahut ölü bir bulut gibi de değil,
boş bir ceviz gibi yuvarlanacak
zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.

Şimdiden çekilecek acısı bunun,
duyulacak mahzunluğu şimdiden.
Böylesine sevilecek bu dünya
"Yaşadım" diyebilmen için...

Seni ve yavrularımı hasretle kucaklar, mektubunu beklerim, sevgilim.

(imza)

554

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Bugün telgraf çekiyordum ki mektubun geldi. Hastalığına çok üzüldüm, hep böyle oluyorsun, ne zaman buraya gelsen hastalanıp dönüyorsun, benim yüzümden hep bunlar. İhsan'ın yaptığına pek sinirlendim. Bizim onunla anlaşmamız, senaryonun yarı parasını eseri teslim alınca verecek, geri kalan yarısını da filme başladığı gün. Mamafi, ben Mehmet Ali'ye bir mektup yazıyorum, rica ediyorum, gidip İhsan'ı görsün, hem de avukatım gibi ve, filmi ister çevirsinler, ister çevirmesinler, beni alakadar etmez, bana senaryoyu yazdırdılar, parasını versinler, hiç olmazsa, yarısını toptan ve peşin versinler.

Adalet'ten bugün mektup aldım, kendisi hastaymış, kan çıbanı çıkarıyormuş, Profesör Nebil Beyin benim kardiyogramlar hakkında yazdıklarını ve söylediklerini aynen o mektuptan alıp sana bildiriyorum işte : "Doktor bir sürü Latince isimler söyledi, anlamadım. Mamafi hiç telaş edecek bir şey yok, dedi. Yalnız ben bazı şeyler sormak istiyorum, dedi, bu itibarla Dr. Neşati'nin adresini isterim, dedi. Ona bazı talimatta bulunacağım ki Nâzım Beye anlatamam." İşte Profesörün dediği bu, yani telaş edecek bir şey yokmuş ama, bazı verilecek talimatı olduğu için, bunları da bana anlatamayacağından Neşati'nin adresini istiyor, ona anlatacakmış. Ben de Neşati'nin adresini yollayacağım, bakalım Profesör cenapları ne gibi tavsiyelerde bulunacaklar?

Dayı kızım Münevver bana 30 lira yolladı. Yani parasız değilim, ama senin parasızlığını düşündükçe çıldıracağım geliyor, Rasiha Hanım Teyzemin gösterdiği alakaya teşekkür ederim, fakat sen bu sefer bana borçlarımı ödeyebilmem için ondan alacağın parayı gönder, ama sonra gönderme, sende kalsın sonrakiler, bana nasıl olsa annem 15, Samiye 10 lira gönderiyorlar, ara sıra işte Münevver filan da yolluyor. Sonra Orhan'la karısı, yeni aldığı kız geldiler, biz burda boncuk çanta yapacağız, desenlerini Bedri Rahmi çizecek, onlar da, Adalet'le birlikte bunları satmayı vaadettiler. Eğer bu iş olursa, bu yazı nasıl olsa rahat rahat çıkarırız. Dediğimi anladın mı, karıcığım, kuzum bana göndereceğin parayı sen kendin harca, seni parasız düşünmek benim için ölüm, kalbimin hastalığı geçsin istersen beni üzmemen lazım, dediğimi yapman lazım, seni parasız bilmezsem sinirlenmem, üzülmem, hastalığım da çabucak geçer.

Hem bak, azmettim hastalığa yenilmeyeceğim, yani teslim olmayacağım, şimdilik ona esir oldum ama, hastalığa teslim olmazsam mesele kalmaz, mutlaka iyileşirim, bir de bu hususta şiir yazdım, bak ne kadar ümitli ve azimliyim gör diye sana yolluyorum işte :

İlerleyen aydınlığın içindeyim,
ellerim iştahlı, dünya güzel.

Doyamıyor gözlerim ağaçlara :
öyle ümitli onlar, öyle yeşil.

Güneşli bir yol gidiyor dutlukların arasından,
hapisane revirinde penceredeyim.

Duymuyorum ilaçların kokusunu,
bir yerlerde karanfiller açmış olacak.

İşte böyle, karıcığım, işte böyle,
mesele esir düşmekte değil,
teslim olmamakta bütün mesele...

Yalnız hastalık için değil tabii, her iş için bu böyle, derde, kahra, felakete, yani bütün bu belaların, mihnetlerin eline esir düşülebilir, fakat esir düşmek başka, teslim olmak başka, iş teslim olmamakta, yani felaketlerin karşısında senin davrandığın gibi davranmakta, yani :

Bu işte insafsız olacaksın, birazcık da kibirli,
ne kahır, ne keder, ne zulüm,
seni ancak ölüm
teslim alabilmeli.

Bu son dört satırdan, yine aynı fikrin devamı olarak bir şiir daha yazacağım, sonra bir tane daha, bunlar da "Yaşamaya Dair" şiirleri gibi üçüzlü bir seri olacak.

Seni, oğlumu, kızımı, İzgen'i, Rasiha Teyzeyi hasretle kucaklar, ellerinden öperim, annemiz.

(imza)

555

(Tarihsiz)

Piraye,

Her şeye rağmen birbirini anlayan, birbirini seven, birbirini sayan iki cesur insan gibi konuşmamız gerekiyor. Aramızdaki münasebetler iki insan arasında bulunabilecek en dürüst, en temiz, en güzel ve çok çeşitli münasebetlerdir. Bunlardan birinin eksilmesi hiçbir şeyi değiştirmez. Birbirimize yalan söyleyemeyiz, birbirimizi aldatamayız. Sana yalan söylemekten, seni aldatmaktansa seni büsbütün kaybetmeyi tercih edecek kadar sana ve kendime hürmetim var. Mesele şu : aramızdaki münasebetlerden bir tanesi olan, fakat zaten bilfiil çoktandır mevcut bulunmayan ve daha senelerce de mevcut olamayacağı anlaşılan karı kocalık münasebetimizi, kadın erkek münasebetimizi tasfiye etmemiz, kesmemiz gerekiyor. Bunun icabettiğini uzun muhakemelerden, nefsimle yaptığım işkenceli musahabelerden

sonra anladım. Ve sana bir gün bile daha fazla yalan söylememek için, bu münasebetin artık kesilmesi gerektiğini işte hemen yazıyorum. Sen yine benim en yakın insanımsın, en yakın dostum ve arkadaşımsm. Çocukların çocuklarımdır. Bu taraflarımızda hiçbir şeyin değişmeyeceğine inanıyorum. Fakat artık karı kocalığımız devam edemez. Bu bağımızı, bağlarımızdan ancak bir tanesi olan bu münasebetimizi kesmemiz lazım geliyor. Sana yolladığım bu mektupla beraber ben karı koca münasebetimizin kesilmesi için gereken yerlere müracaatımı da yapmış bulunacağım.

Bütün bu olup biten şeye rağmen, en yakın iki insan olarak kalacağımızı biliyorum. Benim başım sıkıştığı zaman – hapiste olayım, dışarda olayım – yine sana koşacağım, sen de öyle bana koşacaksın. Ömrümün en güzel senelerini, en iyi eserlerini sana borçluyum, onlar, manen ve maddeten senindir. Şimdilik allahaısmarladık. Beni affet bile demiyorum. Her şeye rağmen beni herkesten ziyade anlayacak olan insanın yine sen olduğuna eminim. Ellerinden öperim.

(imza)

556

(Tarihsiz)

Piraye,

Şimdi yanında olmak, gözlerinin içine bakarak : Seni aldatmadım, sana seni aldatamayacak kadar saygım ve muhabbetim var, seni büsbütün kaybetmek pahasına da olsa sana yalan söyleyemezdim, karı kocalığımızın, erkek ve dişiliğimizin ara yerden kalkması, ne beni senin için kaybettirebilir, ne de seni benim için, biz birbirimizin en yakın insanı, en yakın dostu, en yakını olarak kalmasını bileceğiz, her şeye rağmen öyleyiz, demek, diyebilmek isterdim. Ne senden, ne de Türk milletinden uzağım. Senden ve milletimden kopmama imkân var mı? Sen istesen de, istemesen de, biz insanlarımızın, bugünkü ve yarınki insanlarımızın hafızasında yaşayacaksak,

el ele, beraber yaşayacağız. Artık senin kocan olmayışım neyi değiştirir? Artık benim karım olmayışın, senin Piraye, benim Nâzım oluşumuz vakıasını, biz istesek de, yok edebilir mi? Ben daha senelerce hapisteyim, belki de burda geberip gideceğim. Hayatımda milletime ve namuslu insanlığa layık bir iki şey yazabildimse bunu sana borçluyum. Şöhret yapmayı bir an bile aklımdan geçirmiş değilim. Bu gibi işlerde en ufak ihtirasımın olmadığını herkesten iyi sen bilirsin. Artık senin erkeğin ve kocan değilim, fakat senin en sadık insanın ve arkadaşınım, hatta daha da fazla bir şeyinim ve sen de benim için öylesin, istesen de istemesen de öyle kalacaksın. Bütün bunlara rağmen, seni, arkandan değilse de, ansızın bıçakladığımı müdrikim. Fakat aynı bıçağı kendime de sapladım. Sadece erkek dişi olsaydık, bu darbe ikimiz için de ölüm darbesi olabilirdi. Fakat biz, seninle ben, sadece erkek ve dişi değiliz. Erkek ve dişilik münasebetimizin bitmesiyle açılan yara kapanacak. Günün birinde, dört duvar arasında ölmez, hürriyete kavuşabilirsem, senin yüzüne ve milletimin yüzüne yüzüm kızarmadan bakabileceğime inanıyorum. Çünkü ne sana, ne de ona yalan söyledim, ne seni, ne de onu aldattım. Sana bu mektubu elden yolluyorum. Sen ister oku, ister okumadan yırt, sana her hafta mektup yollayacağım. Parasız kalırsam yine senden para isteyeceğim ve sen başın sıkıştığı zaman yine bana dert yanacaksın. İkimizin arasındaki münasebetlerden birinin kesilmesinin ancak seni ve beni ilgilendiren bir iş olduğunu, buna başkalarının karışmaya hakkı olmadığını, sen, bizzat sen ileri sürecek kadar bana ve ben sana bağlıyız. Bunu bilhassa çocuklarımıza anlatmalısın. Şimdilik hoşça kal, kızım, annem, kardeşim, arkadaşım, yoldaşım.

(imza)

557

(Tarihsiz)

Piraye, karıcığım,

Bu mektubu soğukkanlılıkla okumanı, üzerinde biraz düşünmeni rica ederim.

İki vakıa var : 1. Sana ve biraz da kendime yaptığım kötülük. Senin bana dehşetli kırgın oluşun, bu yüzden de, belki de, evet belki de, insanlara ve dünyaya güveninin kalmayışı. Kendi kabuğuna çekilişin. 2. Bu vakıaya rağmen, sen de, ben de yaşıyoruz. İkimiz de varız. Ben belki bir iki seneye kadar, hatta belki bu sene yokum, çünkü bilemediğin gibi hastayım, her gün biraz daha eriyorum, ölmemek için elimden geleni yapıyorum. Fakat fizyoloji bir kere dörtnala inhitata doğru gitmesin, hele insan hapiste de bulunuyorsa, bu inhitatı durdurmak çok zor. Yani ben yakında öleceğimi hissediyorum. Bu beni korkutmuyor, hatta artık keder de vermiyor. Yakında, belki bir yıl, belki bir buçuk yıl sonra kulunuz ölmüş bulunacağım. Fakat şimdi varım, yaşıyorum, tıpkı senin var olduğun ve yaşadığın gibi. Bu iki vakıayı böylece tespit ettikten sonra, bir üçüncü vakıayı daha tespit edeceğim : Her şeye rağmen, ve her zaman, bundan on sene, on beş sene önce de, bundan üç ay, dört ay önce de, bir daha tekrar edeyim, her şeye rağmen ve bütün zaman ve mekânlarda, hiçbir insan bana senden daha yakın olmadı ve yine hiçbir insan sana benden yakın değildi. Şimdi gelelim dördüncü vakıaya : Olan oldu, ve geçti. Beylik, fakat çok doğru tabiriyle, kâbuslu bir rüya gördük. Fakat şimdi, her ne suretle sona ermiş olursa olsun – sona erişte ben mi amil oldum, yoksa başkası mı, bunun üzerinde duracak değilim, çünkü değmez, fakat, kısaca söyleyeyim ki, sen istediğin kadar inanma, bu sona erişte biraz da ben amil oldum – evet, bu kâbus her ne suretle sona ermiş olursa olsun, sona ermiş oldu ve ikimiz, seninle ben karşı karşıyayız. Karşı karşıya duran bu iki insan herhangi iki insan da değildir. Öyleyse, benim geri kalan bir iki senemi, ve senin çok uzun senelerini, zehir etmekte ne mana var? Her zamankinden daha cesur, daha akıllı, daha sevdalı, ve müthiş sanılan, korkunç sanılan birçok şeylerin de ne kadar nisbi, ne kadar basit şeyler olduğunu bile-

rek, hatta bunları alaya alarak niçin birbirimize yaklaşmayalım? Değer mi? Senin kabuğuna çekilip oturman, beni ömrümün sonuna kadar affetmemen, bana kırgın, dünyaya kırgın olman, zaten zehir zemberek olan hayatını büsbütün zehir etmen, değer mi? Farzet ki ben sana yanlışlıkla – bunda ısrar ediyorum, yanlışlıkla ve mesela bir sarhoşluk anında – bira yerine zehir içirdim, sonra ne yaptığımın, şu veya bu suretle farkına vardım ve seni kurtarmak için sana geldim, sen beni itecek misin? Hayır, beni zehirledin, yanıma yaklaşma mı diyeceksin? Mesele bu kadar basit değil mi diyorsun? Hayır, sen bu işi sarhoşluk anında değil, bile bile yaptın mı diyorsun? Eğer hadise başka türlü inkişaf etseydi, beni zehirimle başbaşa bırakacaktın mı diyorsun? Deme, şunu yahut bunu münakaşa etmeden, söyleyecek bir tek sözüm var : Hayatta mühim olan, gerçek olan şey vakıadır. Bu vakıa da bugün ikimizin karşı karşıya, aramızda bir kâbusun hatırasından, evet, sadece hatırasından başka bir şey olmaksızın, karşı karşıya durduğumuzdur. Biz o hatırayı da bir an önce unutacak kadar kuvvetli değil miyiz ve unutmamaya değer mi? Karıcığım, vallahi değmez.

Vallahi asıl olan şey, seni, her zaman ve mekânda, seni zehirlediğim anda dahi, yeryüzünde en yakın insanım olarak sevmiş bulunmamdır. Yavrum, kızım, karım, sevgilim, annem, her şeyim, silkin, gözlerini koca koca aç, sana uzattığım – günahkâr – eli gülerek tut ve geri kalan bir iki senelik ömrümü elim elinde olarak geçireyim ve sen de benden sonra yaşayacağın uzun yıllarda benim için çocuklarımıza ve beni senden soracak olanlara : Çok zayıf tarafları olan bir insandı, fakat her şeye rağmen iyi bir insandı, beni seven bir insandı, benim de en çok sevdiğim bir insandı, bazı tarafları da kuvvetli bir insandı, onu öfkeyle, nefretle değil, muhabbetle, sevgiyle anıyorum diyebil. İşte böyle güzelim. Rica ederim bana cevap ver. Çünkü cevap vermek değil, cevap vermemek değmez.

Çocuklarımı ve seni hasretle kucaklarım.

(imza)

558

(Tarihsiz)

Piraye'm, kızıl saçlı bacım benim,

İster senin için ölmüş olayım, ister benden bir yılandan nefret eder gibi nefret et, yüzümü görmeye, sesimi duymaya tahammülün olmasın, ister gözünde dünyanın en namert insanı olayım, şunu bil ki, kendi gözümde alçaldığım kadar senin gözünde alçalmama imkân yoktur. Seni arkadan bıçakladım. Bir damlası benim damarlarımdaki bütün kana bedel kanınla boyandı ellerim. Yeryüzünde hiçbir insan hiçbir insana benim sana yaptığım kötülüğü yapmamıştır. Bütün bunlara rağmen, gel. Sana "Gel" diyecek kadar yüzsüz ve alçaksam ne haltedeyim, öyleyim işte. Fakat, gel. Ve benden nefret ederek, beni hor hakir görerek de olsa, beni bir daha yalnız bırakma. Ben yalnız seni arkadan bıçaklamış değilim, insanlığımdaki en güzel şeyi de bıçakladım. Beni affet demiyorum, yaptığım işin afla filan alakası olmayacak kadar namussuzca bir iş olduğunu müdrikim. Fakat, gel. Oğlumuzun, Memet'in bâşı için gel ve ben kalan ömrümde ona layık bir baba olmak fırsatını kazanabileyim. Senin yüzüne nasıl bakabileceğimi bilemiyorum, seninle karşılaştığım anda ayaklarının dibine yıkılacağım belki, belki de sadece bayrağını kendi eliyle düşmana teslim etmiş bir hainin cesaretiyle yüzüne bakmaya çalışacağım, belki de tek kelime söylemeden gözlerimi iskarpinlerine dikip oturacağım. Fakat, gel. Gel ve bir daha beni yalnız bırakma. Bak senden yalnız bir sadaka halinde gelmeni değil, beni yalnız bırakmamanı da, beni bir daha yalnız bırakmamanı da istiyorum. Bunu isteyecek kadar da küstahım. Fakat her şeye rağmen yaşamam lazım. Hayatım yalnız kendime ait olsaydı, gebermeyi çoktan tercih ederdim. Kendi ferdiyetimden, fizyolojimden, kafamın deli, hasta tarafından öylesine nefret ediyorum. Fakat yaşamam lazım. Beni affetmek için değil, beni, oğlumuz, kızımız ve onlar gibi iyi, namuslu insanlarımız için yaşatmak için gel ve bir daha beni yalnız bırakma.

Eteklerinden öperim.

(imza)

(Tarihsiz)

Piraye,
Gel. Sana muhtacım.

(imza)

560

Oğlum Memet Fuat'a

MELODRAM

Oynayanlar : Ben, Kızıl Saçlı Bacım ve Siz

Prolog
En ümitsiz mâcera :
yedi yerden yara almak değil.
En ümitsiz mâcera :
ipin ucunu kaybetmek elinden
ve gözlerimiz koyun gözü gibi mahzun,
bıçağın altına kendiliğinden
bıçağın altına bıkkın ve uzun
yatıvermesi boynumuzun.
Birinci Perde

Demirden ve betondan bukağım.
Ve mevsim bütün dişiliğiyle sonbahar.
Uzakta bir yerlerde pırıldayan su...
Azgın bir teke gibi belden aşağım,
kıl içinde
ve beynime vuruyor ekşi ekşi kokusu...
Ağır, beyaz elini koy alnıma,
bir şafak seyreder gibi seyredeyim seni.
Beni yalnız bırakma kızıl saçlı bacım,

yoksa ben bir haltlar karıştıracağım...

İkinci Perde

Bu iş böyle olmayabilirdi
size dair bir şeyler hatırlasam.
Halbuki yüzünüz bile aklımda değil.
Siz sadece bir rivayetsiniz.
Durup dinlenmeden işliyor kafam,
durup dinlenmeden yaratıyor sizi.
Ve ben dokunamayan ellerimle giydiriyorum
çırılçıplaklığınıza yeşil entarinizi...

Üçüncü Perde

Yola bakan pencerede durmaktan,
malta boylarında volta vurmaktan
kara sular indi ayaklarıma
ve dokundum size nihayet.
Böyle bir bahçeye hiç girmemişim,
hiç görmemişim gibi geldi bana
ışığın böylesini.
Ve siz olduğunuz gibi karşımdayken
sizi yaratmakta devam etti kafam.

Dördüncü Perde

Bu akşam, belki şimdi, şu dakka sen
arkadan bıçaklandın bacım.
Hem de ben bıçakladım seni,
kanın damlıyor ellerimden.
Görüyorum : işte sen içine gömülürken karanlığın
hayretle açılan gözlerinde
durgun bir su gibi parlıyor hâlâ
bana güvenen rahatlığın.

Elimde sırtına saplanan bıçak,
ve ağzımda müthiş bir yemişin tadı,
seni öyle yüzükoyun kapaklanmış bırakıp
kaçıyorum yanından ağlayarak.
Beşinci Perde

Ölü ayak izleri var
güneşli kumun üstünde.
Gidenler büsbütün gitmedi henüz,
kalanlar öfkeli bir merhametle bakıyor yüzüme
ve henüz dönüp gelmedi çağrılanlar.
Söndü ansızın şehrimin ışıkları,
alaca aydınlığındayım masamda yanan mumun.
Kollarım kan içinde dirseklerine kadar.
Dışarda vakarlı, engin rahatlığı yıldızların,
dışarda sessiz, beyaz haşmetiyle kar.
İçerde yeşil, ıslak yılanlar
çöreklenmiş karanlığında uykumun.
Ben bu dertten kurtulmak için
meydan yerinde yıkamalıyım
kirli çamaşırlarını ruhumun.

Epilog

Bu melodram
burda biter.
Tek kepaze aktörü bendim bu oyunun.
Oğlum Memet,
müjdesini ver,
belki bana bir daha dönmeyecek olan kızıl saçlı bacıma :
Bizimkiler,
bizimkiler nerdeyse Nankin'e girecekler...

Son

561

2 Mayıs 1949

İzgen, kızım,

Mektubunu aldım. Teşekkür ederim. Ben andlaşmayı bozuyorum, yani, hani sana haftada bir mektup yollayacaktım, sen de bana haftada, on günde bir cevap verecektin ya, işte bu andlaşmayı. Şu son hafta içinde gayet garip, fakat gayet gerçek neticelere ulaştım. Mesela, bir hafta önceye kadar şahsi hayatımda duyduğum yalnızlık artık beni ürkütmez oldu, yani, buna alıştım. Sonra, bu şahsi hayatımın yalnızlığını gidermek için ne seni, ne de oğlum Memet'i sıkıntıya sokmaya, size angarya olmaya hakkım yok. Binaenaleyh size karşı duyduğum ve tahmin bile edemediğiniz şefkat ve muhabbetten bir zerresi eksilmemekle beraber, ne sana, ne de ona artık mektup yazmayacağım. İkiniz, çok kötü günlerimde bana genç, iyi, pırıl pırıl ellerinizi uzattınız, bunu hiçbir zaman unutmayacağım. Fakat dedim ya, hem size yük olmak, herhangi bir suretle olursa olsun rahatınızı kaçırmak istemiyorum, hem de artık alıştığım yalnızlığımı, artık bana kuvvet olan yalnızlığımı büsbütün sağlama bağlamak da istiyorum. İkinizi de, seni de, oğlumu da hasretle kucaklarım. Sonra, artık, şu son hadiseyi, halanla aramızdaki münasebete dair olan hadiseyi de büsbütün başka bir gözle görüyorum. Onu haklı görüyorum, fakat kendimi de haksız görmüyorum. Onu suçsuz görüyorum, fakat kendimi de suçlu görmüyorum. Onu kabahatli görüyorum, fakat kendimi de kabahatsiz görmüyorum. Yani, bu işte benim ne kadar kabahatim varsa, onun da o kadar kabahati var, ben ne kadar kabahatsizsem, o da o kadar kabahatsiz. Bu neden böyle? İzahı uzun sürer ve öyle bir şey ki bunu belki, bir gün ancak kendisine anlatabilirim, belki de bunu anlatmaya imkân bulamam, çünkü ruhen, şuur bakımından bugün ne kadar sıhhatliysem, demir gibiysem, vücut bakımından da o kadar bitik bir haldeyim. Fakat azmettim vücudumu da adam edeceğim, onun hastalıklarını da yenmeye çalışacağım. İşte bu bahis böyle, yavrum. Allaha ısmarladık canım kızım, benim iyi yürekli İzgen'im.

Enişten
(imza)

562

(Tarihsiz)

Piraye,

Sana bu mektubu elden yolluyorum. Cevabını Posta Kutusu No 32, Bursa, Bay Nuri Doğaç adresine yolla. Yalnız mektupta, yani cevabında benim adım geçmesin. Şimdi dinle : Sana bu belki yazacağım son mektuptur, belki bu benden alacağın son haberdir – yani son olup olmaması senin elinde. Biliyorum, senin kocan oldum, baban oldum, ağabeyin oldum, arkadaşın oldum, fakat hiçbir zaman sevgilin olmadım, olamadım. Bunu biliyorum ve yine biliyorum ki, şimdi beni kocan gibi, çocuğun gibi, ağabeyin gibi, baban gibi de görmüyorsun artık. Biliyorum. Fakat son bir ümidim var, belki hâlâ beni arkadaşın sayıyorsundur. Sana koca olarak ihanet ettiğim olmuştur, hatta baban ve ağabeyin olarak da belki ihmallerim vardır, fakat arkadaşın olarak sana hiçbir zaman ihanet etmedim. Senin sevgilin olabilseydim, belki kocan olarak da sana ihanet etmezdim. Her ne hal ise, bu bahsi bırakalım. Demek istediğim şu, senden arkadaşın olarak yardımını istiyorum. Bana hiç olmazsa arkadaş elini uzat. Bilemediğin gibi korkunç bir ruh buhranı içindeyim, bundan kurtulmanın iki yolu var, ya arkadaş olarak imdadıma gelirsin, boğulmak üzere olan bir arkadaşını kurtarırsın, yahut, ben son bir çareye başvururum, yani şahsi hayatımda mutlak bir yalnızlığa gömülürüm, kendimi şahsi hayatı ölmüş bir insan sayarım. Bu ikinci yol, yani şahsi hayatta mutlak yalnızlık yolu, dehşetli çetin bir yol, o yolda yürümeye alışana kadar çekeceğim azabın dehşetini tasavvur edemezsin. Sana bunları yazmakla bir haysiyetsizlik yaptığımı, beni hiçbir zaman sevgilisi gibi sevmemiş olan bir kadından imdat dilenmekle şerefsizlik ettiğimi sanmıyorum. Çünkü sana, her şeye rağmen ve ne olursa olsun, en yakın arkadaşım gibi başvuruyorum. Ya bana cevap verirsin, beni görmeye gelirsin, hasta bir arkadaşına cevap verirsin, hasta bir arkadaşını görmeye gelirsin, soğukkanla konuşuruz, sen de hastasın biliyorum, fakat mademki ne olursa olsun yaşamaya mecburuz, birbirimize dayanarak yaşamanın yollarını araştırırız, birbirimize destek oluruz, yahut cevap vermezsin, gelmezsin ve

bu benden alacağın son haber olur ve ben kendimi, bir bakım dan, öldüğüme alıştırmaya çalışırım. İmdadıma gelecek misin? Yoksa, senin her şeye rağmen en yakın arkadaşın olduğum da benim bir vehmimden ibaret miydi? Bir daha tekrar ediyorum, bu, yaşamımı biraz daha az işkenceli yapabilmek ümidiyle başvurduğum son çaredir. Ve artık bir karar vermek zorundayım. Beni kurtarmanı istiyorum, bana yardım etmeni istiyorum, ve bana öyle geliyor ki bana yardım etmekle, bana hiç olmazsa dost ve arkadaş elini uzatmakla biraz da kendi kendine yardım etmiş olacaksın. Belki bu da, yani kendi kendine yardım edeceğin meselesi de benim vehmim. Bilmiyorum. Senin hareketin bunu tayin edecek. Bildiğim bir şey varsa, senden insanca yardım istediğimdir. Her mülahazanın üstünde bir yardım. Yani ben bir kuyuya düşsem, boğuluyorum, Piraye, beni kurtar, diye elimi uzatsam, sen şu veya bu hisse kapılıp bana elini uzatmayacak mısın? Ben kuyunun dibinde feryad ede ede boğulurken sen aldırmadan, kızgın, öfkeli, kindar, geçip gidecek misin? İşte böyle. Ya şahsi hayatımla kuyunun dibinde kalacağım, yahut bana elini uzatacaksın, kinini, kırıklığını, kendi ruh durumunu unutup bana elini uzatacaksın. Sen bilirsin.

(imza)

563

(Tarihsiz)

Suzan kızım,

Sana küsmüştüm, hâlâ da barışmış değilim, ama bu gece kendimi o kadar yalnız hissediyorum, halbuki demir parmaklıkların dışında öyle nefis bir gece var, yıldızlarla ağız ağıza dolu bir gece ki, en sevdiklerimden biriyle iki çift lakırdı etmekten kendimi alıkoyamadım. Ne tuhaf şey, onların en vefasızına, sana mektup yazmak geldi içimden. İzgen'den muntazaman mektup alıyorum, Memet bir aralık yazdı, sonra boşladı. Sen selam bile göndermemiştin, nihayet selamın geldi. Bugün sabahtan beri göğüs sancılarım beni harap etti, yarım saat dolaştım, iki saat

uzandım, yarım saat dolaştım, iki saat yattım, geceyi buldum. Vücudumun bütün haraplığına rağmen uykum yok. Şefkatli bir çift lakırdı dinleyebilsem, belki ninni gibi gelir de uyurdum. Sonra kaç aydır yüzümde gözümde kızartılar peydah oluyor, deli bir yanma, bir kaşınma... falan da filan, ne diye yazıyorum sana bunları? Haydi kızım hoşça kal, güzel gözlerinden öperim ve sana küsüm, hâlâ küsüm...

Baban
(imza)

564

(Tarihsiz)

Canım karıcığım,

Kan tepene çıkmasın, sana böyle hitabediyorum diye, taş çatlasa benim canım karıcığımsın, hatta seni boşamış başka bir kadınla evlenmiş olsaydım dahi. Şimdi dinle beni canım karıcığım. Evvela şaşıp kaldığım bir şey var : benim tekir kediye yalvarıp yakarmakta olduğum nerden ve kimden çıktı? Kavakla Tekir hikâyesi buna ispat diye gösteriliyorsa, ya okuyanlar okuduklarını anlamıyorlar, ya ben. O, kendimi de, onu da kepaze eden bir hicviyedir. Bir yalvarıp yakarma vesikası değil. Sırası gelmişken, sen arkadaşıma hadiseyi olduğu gibi bir de ben anlatayım. Evvela ipi koparan sadece o değildir, ipin yarısını o kopardıysa, yarısını da ben kopardım. Ve bendeniz ipi koparır koparmaz korkulu bir rüyadan ayılır gibi oldum ve seninle karşı karşıya kaldım, daha doğrusu sen zaten hiçbir zaman karşımdan kaybolmamıştın, sadece bulanık bir resim halindeydin, yüreğimin kökünde duran bulanık bir resim. O resim birdenbire aydınlandı ve dehşetli bir kriz geçirdim. Bu krizin tekir kediyle, ipin kopmasıyla ilgisi yoktu, bu doğrudan doğruya senden gelen, seninle ilgili bir krizdi. Ayaklarına kapanmak istedim, kendimi sana karşı hudutsuz suçlu, kendi kendime karşı dehşetli alçak görüyordum. Bunu sana yazdım, kendimi yerin dibine batırdım, çünkü kendimi yerin dibine batmaya müstahak görüyordum. Kendimi öyle

aşağılık, seni öyle erişilmez görüyordum ki, İzgen bile, kendiniz için böyle şeyler yazmayın, diye bana çıkıştı. Sana arka arkaya mektuplar yazdım, tekire değil, sana yalvardım, yakardım. Aldırmadın. Deli gibi oldum, hani gebermeme mek parmak kaldı. Sonra, nasıl oldu bilmiyorum, birdenbire bir keşifte bulundum, bu müthiş bir keşifti, bir yandan beni büsbütün kahretti, fakat bir yandan da kendime gelmeme yardım eyledi, keşfimi oğluma yazdım. Keşfim şuydu : Sen bana hiçbir zaman âşık olmamıştın. Bu keşfim, son hadiseye, tekir kedi meselesine nasıl düştüğümü bana izah etti. Bu hususta oğluma yazdığım mektupları okursan, ki iki ay önce filan yazılmış mektuplardır, hadiseyi daha iyi anlarsın. Hayır, karıcığım, ne Çankırı meselesi senin anlattığın gibidir, ne de burda oturman meselesi. Hayır, bir taneciğim, ben senin için yüzü görülmeden, sesi işitilmeden zor yaşanan insan değildim. Halbuki sen benim için öyleydin. Ve öyle olduğun için tekir kedi araya girdi. Bunu sana mektupla anlatmak zor. İşte ben bu keşifte bulunduktan sonra kendimi toparlamaya başladım, artık kendimi sana karşı o kadar suçlu görmedim. Fakat bir daha tekrar edeyim, tekire yalvardığım, yakardığım serapa yalandır. Sadece, bütün bu hadiseleri bir roman, yahut piyes halinde tespit etmeyi düşündüm ve ona malzeme toplamak istedim. Sare'ye yazdığım son mektuplar bile bu endişenin neticesidir. Nitekim, sonra bunu kendisine bildirdim. Şimdi yüzde yüz manen ve maddeten sıhhatime kavuşmuş durumdayım. Yüzümdeki kızartılar ve kaşıntılar bir tarafa bırakılacak olursa hiçbir şikayetim yok. Ve kendime yepyeni bir hayat yolu çizdim. Daha çok uzun seneler olduğum yerde kalacağım anlaşılıyor. Yaşamak artık bence bir vazife haline geldi, bundan dolayı da insanlarla, istisnasız bütün insanlarla maddi münasebetlerin dışındaki bütün hissi münasebetlerimi kökünden keseceğim. Bu bana pahalıya malolacak, bir sene belki bir makine gibi yaşayacağım, fakat son ümidim, senin her şeye rağmen bana gelebileceğindi, bunun için de bana vaktiyle âşık olman lazımdı, halbuki değildin ve bana gelmeyeceksin, iyisi mi, sensiz yani yarı yarıya dünyasız geçti bugün de diyen adam için, sen olmadıktan sonra, öteki fertlerle herhangi bir yumuşatıcı hissi münasebeti devam ettirmekte mana yok. İş mektuplarından gayrı mektup yazmayacağım ve

bundan gayrı mektuplara cevap vermeyeceğim, kendimi tek zaafı olmayan bir robot-insan haline getireceğim. Bu belki seninle son konuşmamızdır. Bundan dolayı sana bazı şeyleri apaçık yazıyorum : Yirmi senelik müşterek hayatımız, bana hiçbir zaman âşık olmamana rağmen, ömrümün en ışıklısı, en güzel zamanıdır. Sana çok şeyi borçluyum. Senin aleyhinde bulunmadım, sadece, bana âşık değildi, dedim ki, doğrudur. Hâlâ da ısrar ediyorum, bir tarafımın hiç de normal olmadığını sen de bilirsin, o tarafım içinde bulunduğum şartlarla büsbütün hastalandı, sen beni yalnız bırakmasaydın, kendi kendime, sana ve eşe dosta karşı böyle kepaze olmazdım. İşte bunu söyledim ve hâlâ da söylüyorum. Fakat artık bunu da söylemeyeceğim. Fakat bu söylediklerim senin aleyhinde bulunmak mıdır? Senin o kadar aleyhinde bulunmadım ki, meselenin en münasebetsiz devresinde bile, bu işte deli olan, hayvanca hareket eden benim, onun tek suçu yok, o yeryüzünün en kusursuz insanıdır dedim ve bunu kendisine söylediğim müşterek dostumuz, bana, iyi ama sen kendini yerin dibine batırıyorsun böylelikle, dedi. Tenezzül etmezsin ya, tenezzül edersen kendisine sor. Ha, hazır, lafı gelmişken hemen şunu da söyleyeyim, senin yüzüne hayretle bakan, cinaslı laflar edene söyle, bana bundan sonra yardım filan etmesin lütfen. İstemiyorum. Dedim ya bu şekilde bir şefkat ilgisine dahi tahammülüm yok, ekmeğimi nerde olsa alnımın teriyle çıkarırım. Şimdi bir iki meseleye daha temas edeceğim : Gazetelerde ilan meselesinden benim haberim yoktu. Sende tek satırımın dahi bulunmamasına şaştım kaldım ve afalladım. Çünkü onlar suretleri aldıktan sonra asıllarını sana vereceklerdi. Nasıl olur da vermezler. Sana onları hemen vermeleri için yazacağım. Çünkü onlar tıpkı çocuklarımız gibi müşterek malımızdır ve sen kabul etmemeye kalkışırsan beni bilemediğin gibi kahredersin. Ben onların asılları sende diye rahat rahat oturuyordum. Şimdi bir telaştır aldı beni, yalnız telaş değil, dehşetli bir üzüntü ve işkence, senden çocuğunu çalmış gibi bir hale düştüm. Şimdi bir kere daha, belki de son defa, tekrar edeyim, seni tanıdıktan sonra yalnız sana âşık oldum, seni boşamaya kalkıştığım zaman dahi sana âşıktım, hâlâ da âşığım ve âşık olarak gebereceğim. İster inan, ister yalan söylüyor de, ister bu mesele umrunda olmasın.

Bana yazdığın mektupla nasıl iyilik ettiğini tasavvur edemezsin. Yazını görmek bile benim için nasıl bahtiyarlık oldu. Mektubunu her gün üç defa, bir sabah, bir akşamüstü, bir de gece yatarken okuyacağım, bundan sonraki hayatımda, şahsi hayatımın yalnızlığını bu mektup dolduracak. Artık, ferden insanlardan hiçbir şey beklemeyecek, güler yüz dahi istemeyecek kadar kuvvetliyim. Seni ve çocuklarımı hasretle kucaklarım. Senin için ölüyüm. Biliyorum. Senin için bir ölü olduktan sonra da, insanlık için değil elbette, fakat başka fertler için diri olmak da benim umrumda değil. Bir daha allahaısmarladık.

(imza)

565

(Tarihsiz)

Salı gecesi

Piraye,

Gece saat iki. Revir çoktan uyudu. Odamda mangal yanıyor. Zaten bu kış sık sık mangal yakmak zorunda kaldım, artık soğuğa eskisi gibi dayanamıyorum. İçim üşüyor. Dışarda, kale duvarının üstünde jandarma düdükleri fır fır ötüyor. Gökyüzü zifiri karanlık. Penceremde karanfiller, çiçeksiz elbette ve yeşillikleri de çoktan sararmış. Memo kafesinde, tünemiş ve kocaman bir yumurta sarısı gibi dertop olmuş uyukluyor. Odamda eşyaların yerini dün değiştirdim. Karyolayı kapının yanma sol tarafa aldım, simsiyah masamı sağ tarafa. Galiba sekiz senedir bu odadayım. Hapisliğin on bir yılını bitireli bir ay oluyor. Sana kendimi tarif edeyim belki unutmuşsundur, daha doğrusu hâlâ gözünün önündeysem bile, tanıyamayacağın kadar değişti suratım. Şaşaklarım bembeyaz, beyazlık tepemi de sardı. Burnum uzadı, zayıflıktan. Alnım kırış kırış. Gözlerim çapaklı ve kırmızı. Karaciğerim dehşetli sancıyor. Şimdi bile, zaman zaman duruyorum, ovunuyorum ve yazmaya devam ediyorum. Kalbimin ve etrafının sancıları epey hafifledi. Fakat midem berbat. Muhallebiyle – revirden veriyorlar – patates ve havuç püresiyle

yaşıyorum. Mavi boyalı bir rafım var, üstündeki ilaçlar bir eczanede bile yoktur, sayısı bakımından değil de, çeşit bakımından. Bütün bunları seni kendime acındırmak için yazmıyorum. Bütün bunları sana yazmamazlık edemediğim için yazıyorum. Çünkü karaciğere, safra kesesine, yüzümde gözümde beliren ve gâvurların "mezarlık çiçekleri" dedikleri lekelere – ki ellerim de bu lekelerle kaplı – rağmen yaşamayı her zamankinden daha müthiş bir hırsla, bir açlıkla, hatta bir kudsiyetle istiyorum. Çünkü ölmek arzusuyla, ölümden, hiçbir meseleyi halletmeyen, sadece bütün meseleleri yok eden, halletmeyen, yok eden ölümden medet ummak düşüncesiyle karşılaştım. Bu arzunun, bu kaçaklığın ne olduğunu artık biliyorum. Bundan dolayı da yaşamak istiyorum. Yaşayacağım. Bak bu son zamanlarda yalnız bunu değil, daha başka şeyleri de öğrendim. Öyle şeyler ki, oğlumun bunları hayatının sonuna kadar öğrenmemesi en büyük temennimdir. Dönekliği öğrendim. Dönekliğin ne demek olduğunu biliyorum artık. Asılan bir adam öldükten sonra dirilebilirse, asılmayı nasıl bilmesi lazım gelirse, ben de dönekliği öyle biliyorum. İnsanlar bana artık, "Sen döneksin, sen döneklik ettin," diyebilirler. İnsanların bunu söylemesine lüzum yok, bunu artık ben kendime söyleyebiliyorum. Kendi kendimden nefret etmesini öğrendim. İnsanın büyük bir ciddiyetle ve aklı başında olarak kendi kendinden nefret etmesi ne demektir, bilemezsin. Çünkü sen hiçbir zaman kendi kendinden nefret etmeyeceksin. Yüzde yüz hayvanlaşmayı öğrendim. Hayır, hayvanlaşmak değil, vahşileşmek, iptidaileşmek, taş devrinin insanlarından daha geriye gitmek. Bütün bunları öğrendim. Bana hayatımda en pahalıya malolan bilgiler bunlar oldu. Bunları öğrenmemek için geri kalan ömrümün – bütün yaşamak ihtirasıma rağmen – hepsini verirdim. Her ne hal ise. Bak sana bunları tam bir saatta yazmışım. Dışarı çıktım, koridordaki saat üç. Sen her şeye rağmen yalnızlığın ne olduğunu bilmezsin. Mutlak yalnızlık. Körlükten beter bir şey. Ben bu yalnızlığın da ne demek olduğunu öğrendim. En büyük esaret yalnızlık. Yalnızlık ölümün bir çeşidi. Ben senin için öldüm mü? Ben artık senin için yok muyum? Mesela, tavşan Mercan nasıl yok oluverdiyse, ben de öyle yok mu oluverdim? Hatıra denilen şeyin senin için varlığı bahis

mevzuu mudur? Mercan'a ait hatıraların yok mu? O hatıralar zaman zaman Mercan'ı kafanın içinde diriltmiyor mu? Yoksa ben tavşan Mercan'dan da daha mı derinlere gömüldüm? Piraye. Karaciğerim bu gece beni sabahlatacak yine. Saat üç buçuk oldu. Bir yokuş çıkar gibi dinlene dinlene yazıyorum. Piraye. Bu mektubumu sonuna kadar okuyacak mısın? Sana haftada bir defa olsun mektup yazabilir miyim? Bana Memet vasıtasıyla, bir tek satır, hatta bir tek satır da değil, "yazabilirsin" diye yazıp altına da imzanı atıp gönderecek kadar cesur değil misin? Senin el yazını, yeni ve taze taze yazılmış el yazını ve imzanı görmeye o kadar ihtiyacım var ki... Saat dört oldu. Bir de rüzgâr çıktı dışarda. Odam da buz gibi soğudu. Mangal çoktan sönmüş. Sırtıma yorganı aldım. Üşüyorum, Piraye. Ellerinden öperim.

(imza)

566

(Tarihsiz)

Çarşamba gecesi

Piraye,

Dün, daha doğrusu dün geceden sabaha yakın vakitlere kadar, sana bir mektup yazdım. Bugün onu postaya verebilirim sanmıştım, halbuki veremedim, işte ikinci mektubu da yazıyorum, belki yarın ikisini bir zarfa koyup yollayabilirim. Dün gece hiç uyumadığım halde, bu gece de uykum yok. Cin gibiyim, karaciğeri sancımakta devam eden, kalp ağrıları tekrar başlayan, halbuki kaç gündür bu ağrılardan kurtulmuştum, mustarip bir cin. Bugün akşama kadar maltada dolaştım. Hep aynı şeyi düşündüm, hep aynı şeyi. İnsanın fasılasız aynı şeyi düşünmesi ne demektir bilir misin? Bu ya bir saadettir, ya müthiş bir felaket. Ben mesuttum. Hâlâ mesut olabiliyorum, tuhaf değil mi? Şu bendeki sonsuz, doymak bilmez bahtiyarlık iştiyakına ne buyrulur? Bak, aklımdan çıkmayan, bütün teferruatıyla yeniden – hayalen de olsa – yaşadığım geceyi sana anlatayım. Bir balkon, balkon da değil, bir evin bir odasının terasa halindeki düz

damı. Sıcak ve yıldızlı bir gece. Galiba her insanın, her insanın da değil, yüz binde bir, milyonda bir insanın ancak bir defa yaşayabildikleri yıldızlı bir gece. Terasaya kilimler, ayı postları ve yastıklar koymuşum. Deli gibi sevdiğim fakat beni hiçbir zaman deli gibi sevmeyen bir kadın var yanımda. Kızıl ve beyaz haşinliği, kocaman yemişlere, altın yemişlere benzeyen gözleriyle nefis bir kadın. En benim olduğu zamanlarda bile büsbütün benim olmayan, asi bir su gibi bir kadın. O galiba yirmi, yirmi iki yaşında, ben galiba yirmi altı, yirmi sekiz yaşındayım. Yan yana yatıyoruz. Gecenin seslerini dinliyoruz. Yan yana yatıp, yahut konuşmadan oturup gecenin seslerini dinlemesini ikimiz de galiba ilk defa o gece öğrendik. Onu kolundan, kalın beyaz bileğinden yapışıp zorla getirdim bu terasaya. Hiç konuşmuyor. Bana biraz da düşman. Zaten bu garip düşmanlığı, onu oraya zorla getirmiş olmamı affedemeyişinin düşmanlığı, şuurunun altında hep devam etti gibi geliyor bana. Eğer bana sonradan da hiçbir zaman doludizgin, kendinden geçercesine, deli gibi âşık olmadıysa belki de bu ilk gecemizin bunda payı vardır. Halbuki biliyor, onu oraya zorla getirdim ama, kendisi istemeden elimi eline sürecek değilim. Belki bundan dolayı da, kendini buna mecbur ettiğimden dolayı da bana biraz düşman. O yanımda kımıldanmadan, konuşmadan sırtüstü yatıyor. Ben düşünüyorum : "Bu kadın beni hiçbir zaman delice sevmeyecek, beni beğenecek, benim olacak, bana bütün hayatını vakfedecek, fakat hiçbir zaman bana âşık olmayacak. Ben onun beğendiği erkek tipi değilim. O, kendi söylemişti, esmer erkeklerden hoşlanırmış... Onun içinde üç ayrı kadın var, nasıl üç ismi varsa... O kadınlardan ikisi benim olacak, fakat üçüncüsü hiçbir zaman benim olmayacak..." Ve ne tuhaf bütün geri kalan ömrüm üstüne damgasını basan o gece düşündüklerimin hepsi doğru çıktı. Üçüncü kadın, tek kadının içindeki üçüncü kadın hiçbir zaman benim olmadı ve öyle sanıyorum ki o üçüncü kadın hiç kimsenin de olmamıştı, olmadı ve olmayacak. İşte ben bugün sabahtan akşama kadar malta boyunda dolaşarak hep o geceyi ve o üçüncü kadını düşündüm. Bu mektubu saat yedide, akşamın yedisinde yazmaya başladım. Gittim yemek yedim, geldim, devam ettim. Şimdi gece dokuz. Ben hep eski yerimdeyim. Sen nerdesin? Allahaısmarladık. Bir-

denbire yorgunluk çullandı üstüme. Gidip uzanacağım. Gözlerim tavana dikili, beni hiçbir zaman sevmeyen üçüncü kadını düşüneceğim. Deli gibi âşık olduğum, her yaptığım münasebetsizliğin sebebi ve muharriki olan, bana düşman bile olmayan üçüncü kadını.

Ellerinden öperim.
(imza)

567

7 Eylül 949

Bursa. Hapisane

Piraye Hanımefendi,

Mektubunuzu aldım. Yazınızı, elyazınızı olsun görmenin bahtiyarlığını duydum. Avukatlarımın isimlerini öğrenmek zahmetine katlandığınız için minnettarım, sizi böyle bir zahmete soktuğum için eza duyuyorum, Piraye Hanımefendi, sayın bayan, ah be karıcığım, bana Nâzım Bey diye hitabederken gözlerin sulanmadı mı? Hürmetler efendim, derken, bunu yazarken ellerin titremedi mi? Ben aşağılık herifin biri olabilirim, ben yeryüzünün en iyi insanına, en sevdiğim insanıma, yeryüzünün en büyük kötülüğünü etmiş olabilirim, fakat bütün bunlara rağmen bana Nâzım Bey diye mektup yazmaman gerekirdi. Demek ki ben senin için sadece Nâzım Beyim? Demek ben bu hale düştüm? "Vatan"da çıkan yazıları okudum, bilhassa hâkimin yazdığı yazı hoşuma gitti, diyorsun. Her iki yazı da benim hoşuma gitmedi. Yazılmasalardı daha, çok daha memnun olurdum. İnşallah yakında annenize ve kardeşinize kavuşursunuz, diyorsun. Sana ve çocuklarıma kavuşmak ihtimali aklına gelmiyor mu? Kaldı ki, yakında ne sana ve çocuklarıma, ne de anneme ve kardeşime kavuşacağım var. Ben şahsen o kanaattayım ki, daha senelerce hapisteyim ve bu beni yıldırmıyor. Hele senin şu son mektubun bana bir kere daha anlattı ki, dışarda beni bekleyenim yok ve büyük bir ümitle, dehşetli aydınlık bir iyimserlikle söylüyorum : hapisanemde şerefimle ölebilmek en samimi te-

mennimdir. İşte böyle Piraye Hanım, size ve çocuklarıma uzun ömürler, saadetler dilerim. Şahsi hayatındaki bütün alçaklıklarına rağmen, memleketini, halkını, namuslu insanlığı ve her şeye rağmen sizi ve çocuklarını sevmiş bir insanın hatırasını olsun yüzünüzü buruşturmadan, tiksinmeden anabileceğinize emin olsam, bilemediğiniz kadar bahtiyar ölürdüm. Hoşça kal. Çocuklarımı kucaklar, senin ellerinden öperim. Bana mektup yaz diyemiyorum. Oğlum kitabın Fransızcasını bulup gönderirse, tercümeleri on beş gün içinde yaparım. Bir daha yazayım, yazarken içim ferahlıyor, bu kadarcık ferahlığı bana çok görmezsiniz, değil mi? Memet'i, Suzan'ı, İzgen'i hasretle kucaklar, senin ellerinden öperim.

(imza)

568

(Tarihsiz)

Uzaktaki arkadaşım ve canım karıcığım,

Mektubunu yine okudum, daha doğrusu, bugün gece yatağa girmeden önce okudum, yataktan kalktım, cevap yazıyorum. Sen uzak arkadaşım, tabii arkadaşlık icabı bana cevap vereceksin. Elinden cevap vermemek de gelmez ya. Sana havadisler vereyim. Evvela acı bir haber, Memo, kanaryam öldü. Hastalandı, kurtaramadım. Ne kadar üzüldüm bilemezsin, ağladım. Sonra bir başka haber, bugün Ahmet Emin Yalman geldi. Bilirsin ya iki sene önce de gelmişti. Ağzıma geleni söyledim, Bulgar papazlarına, Macar kardinaline gösterdiğiniz ilgiyi kendi memleketinizde zulüm görenlere, hem suçsuz yere zulüm görenlere, zindanlarda çürütülenlere karşı gösterseniz a, filan dedim. Öyle bağırdım çağırdım ki, on dakika oturdu gitti. Bir havadis daha sana, ben şimdi gayet güzel yağlıboya manzara resimleri yapıyorum. Şiir yazmayı sen yasak ettiğin için, ben de işi manzara ressamlığına döktüm. Bundan sonra, bir sene sonra yani, sırf fikirden ve şuurdan ibaret çelik gibi şiirler yazacağım. Bir sene tek satır yazmayacağım, resim yapacağım boyuna, sonra

cam üstüne bir çeşit akıtma yaldız tozu icadettim, fevkalade oluyor, sana bir tepsi yapacağım, lütfen kabul buyurursunuz. İki gündür, hiç de sinirli filan olmadığım halde, zaten canım namına bir şeyim kalmadı, içeri yeni, daha dün girmiş gibi terlemiyim, evet, öyle olduğu halde, göğüs ve boyun sancılarım ve yüzümdeki kaşıntılar, kızıltılar arttı. Demek hastalığımı ben kendim uyduruyormuşum, doktor efendiler kendi cahilliklerini örtbas etmek için söylüyorlar bunu. Her ne hal ise, acı patlıcanı kırağı çalmaz. Bana baksana, şimdi sen beni şu kadarcık olsun sevmiyor musun? Sen sabaha kadar, sevmiyorum, de, ben inanmam. Demek benim aleyhimde atıp tutuyorlar, atıp tutsunlar bakalım, dünyada az insanın aleyhinde

benim aleyhimdeki kadar söylenmiştir, fakat hepsi, kayanın üstünden akan su gibi akar gider ve bendeniz cennet kuşu yine dimdik kalırım. Canım, bir tanem, karıcığım, sana böyle söylüyorum, canım diyorum, bir tanem diyorum, karıcığım diyorum diye fena halde öfkeleniyor musun? Benim vefasız kadınım, benim başıma bütün belalar senin yüzünden gelir. Kız, dudak bük, öf, de, ne dersen de, umrumda değil. Sana bu mektubun içinde arnavut karanfili yolluyorum, bu sene penceremdeki çiçekler arasında onlar da var. Hepinizi ve bilhassa seni hasretle kucaklarım.

Kanunen zevciniz.
(imza)

569

18 Eylül 949

Hapisane Bursa
Caaaanımmmm karıcığım,

Sana mektup yazdımdı – kısacık, ve "Nâzım Bey"le başlayıp "hürmetler ederim efendim"le biten – mektubuna karşılık verdimdi. Herhalde almışsındır. O mektubuma cevap vermeyeceğini biliyordum. Belki bana artık hiç cevap vermeyeceğini de biliyorum, fakat ümit dünyası bu, can çıkmayınca ümit de

tükenmiyor, belki seni kendimle meşgul edersem, sana şu son zamanlarda olup biten işleri anlatırsam, seni kendimle zorla ilgilendirirsem, dedim ya belki bana yine iki satırcık yazarsın, "Nâzım Bey" diye başlamayan, sadece "Nâzım" diye başlayan ve hiç olmazsa "gözlerinden öperim" diye biten iki satırcık bir mektup. İşte şimdi sana yazdıklarımı bu ümide kapılarak yazıyorum. Annem, Samiye, yeğenlerim geldiler. Samiye Erenköy'üne baldızıma uğramış. Benim kızı da orda görmüş, fakat sen yokmuşsun. Seni göremediğine pek üzüldüm, seni görmüş olsaydı, gözlerinin içine bakar, orda seni ben de görmüş olurdum. Fakat dedim ya, bende o talih nerde? Kardeşimin gözünde senin hayalini olsun göremeyecek kadar talihsiz herifin biriyim. Ne yapalım. Her ne hal ise, demekten başka çare yok. Derken, dün, yani cumartesi günü Vâlâ'lar geldi. Tepem biraz atar gibi oldu, meğerse Ahmet Emin Bey, benim kendisine yazdığım mektuba gücenmiş, "Yazdığım makaleyle Nâzım Hikmet Beyi kızdırmışım, şaşıp kaldım," filan diye sitem ediyormuş. Halbuki ben ona yazdığım mektupta kendisini öfkeye düşürecek bir şey söylemedim. İşte bak sana da aynen tekrarlayayım; bu mektuba gücenmenin âlemi var mı, yok mu, sen söyle bakalım – anlıyorsun kurnazlığımı, kıs kıs gülüyorsun, farkındayım, "ah hınzır kocacığım" dersin içinden, bu vesileyle benden mektup alacak, beni kandıracak da ona cevap vereceğim. Ah böyle dediğine bile emin olsam nasıl mesut olurdum – her ne hal ise, işte Yalman Beye yazdığım mektup : " Sayın Bay. İktisadi, felsefi, sosyal, vicdani kanaatleri sizinkilere hiç uymayan, fakat on iki yıldan beri en basit kanun telakkisine aykırı olarak hapiste yatan bir yurttaşınızın bu durumunu açığa vurmaktan çekinmeyecek kadar medeni cesaret gösterdiğiniz için sizi tebrik ederim. Hapisanemde beni görmeye gelişinizin üzerinden epeyi zaman geçtiği için, bazı sorularınıza verdiğim bazı karşılıklar aklınızda tam kalmamış, bu yüzden de, mesela, şiirlerimin başka dillere çevrilmeleri, bir okula adımın verilmesi filan gibi bahislerde – ki bunları ilkönce sizden duydum – size söylediklerimi başka türlü aksettirmişsiniz. Bir de, insanların memleketleri, kanaatleri uğrunda ölümü bile bir bardak su kolaylığıyla içtikleri ve kütle halinde kahraman yetiştiren bir tarih devrinde yaşıyoruz.

Bundan dolayı, benim şahsen memleketime ve halkıma duyduğum sevda yüzünden hapislerde hastalığa tutulmam, annemin gözlerini kaybetmesi filan o kadar önemli bir şey olmasa gerek. Ben kendime merhamet dilenmiyorum, sadece bir yurttaş olarak, benim şahsımda da süregelen ve memleketin anayasasına taban tabana zıt bir kanunsuzluğa son verilmesini istiyorum. Bu bakımdan Avukat Bay Mehmet Ali Sebük'le tamamen mutabıkız. Kendileri vekâletimi alacaklar ve sırf kanun sahasında neşriyatta bulunacaklar. Ve en hafif tabiriyle 'bir adli hatanın' açığa vurulmasına ve bu çeşit 'adli hataların' tekrarlanmamasına çalışarak memlekete hizmet edecekler." İşte benim yazdığım mektup. Bunda gücenecek bir şey var mı? Allah aşkına bana hemen cevap ver, mesela sen onun yerinde olsaydın da, benden böyle bir mektup alsaydın gücenir miydin? Şunu bana yaz bakalım. Kurnazlık ediyorum yine, değil mi? Yine senden cevap koparabilmek için ne çarelere başvuruyorum, değil mi? Ne olur, sen de cevap veriver işte, cevap verirsen kıyamet mi kopar sanki, karıcığım? Ha bir mesele daha var, geçen sefer buraya gelişlerinde, sana versinler diye onlara – Vâlâ'lara yani – yağlı boya resimler vermiştim. Seni evde bulup bulamayacaklarından emin olmadıkları için – daha doğrusu kendilerini kabul edip etmeyeceğinden, ben öyle anlıyorum, onlar söylemedi ama, benim tahminim – o yağlı boyaları sana verememişler. Oğlumu onlara gönder de resimleri alsın. Senin için göz nuru dökerek yaptığım resimler be karıcığım. Duvarına asarsın, onlara gözün iliştikçe, istemeyerek de olsa beni hatırlarsın. Oğlum dedim de, bir acım daha aklıma geldi, sözde günübirliğine beni görmeye gelecekti benim vefasız oğlum. Havalar iyiyken, mesela bu pazar geliverse ne olur sanki? Geliverseniz, diyemiyorum, niye diyemiyorum sanki? Ana oğul günübirliğine, mesela bu pazar geliverseniz, Suzan'ı da getirseniz, sizi bir saatcik görsem, dünya gözüyle, yani geberip gitmeden, seni, oğlumu, kızımı, İzgen'ciğimi – çok mu oluyorum – görüversem, bir saatçik görüversem, ne olur sanki? Bunun nasıl erişilmeyecek bir bahtiyarlık olduğunu biliyorum, fakat ne yapayım, yürek laftan anlamıyor. İşte sana bir yığın havadis verdim. Senden iki satırlık bir cevap olsun koparabilmek için çeşitli kurnazlıklar ettim, yalvardım yakardım, ne

olur, insafa gel artık, insafa gel yahuuuuuuuuu. Sana bu mektubu taahhütlü yolluyorum, paraya kıyıyorum bu züğürtlüğümde, taahhütlü mektubumu mahcup etme, ona cevap ver.

Seni, oğlumu, kızlarımı hasretle kucaklarım.

Biçare zevciniz
(imza)

570

26 Ekim 949

Bursa Hapisane
Piraye,

Sana beş altı gün önce mektup yazdım, hemen gelmeni rica ettim. Gelmedin. Bana bu çeşit kötülük etmeye hakkın yok sanıyordum. Eli kolu bağlı, çaresiz bir insana, her şeye rağmen namuslu bir insana karşı biraz daha anlayışlı davranman icabederdi. Bu son ricamdır. Yine gelmemekte kadın inadıyla ayak direrse beni manen değil yalnız, maddeten de ölmüş bil. Eğer seni görmek zorunda olmasaydım başını ağrıtmazdım.

Hürmetlerimle
(imza)

571

26 Ekim 949

Bursa Hapisane
Piraye,

Sana beş altı gün önce ve bu sabah mektuplar yolladım, gelmeni rica ettim. Bu akşam mektubunu aldım. Mektubunu almak öyle sanıyorum ki beni bu gece dört beş saat kadar olsun uykuya kavuşturacak, çünkü aylardır, ne ayları, bir yıldan fazladır ki, birbiri üstüne üç saat bile uyuyamıyordum. Teşekkür ederim. Fakat gelmen lazım, eğer gelmen bu kadar lazım

olmasaydı, gelmene bu kadar muhtaç olmasaydım bu hususta çoktan vazgeçtiğim, umudumu kestiğim ısrarımı katiyyen tekrarlamazdım.

Şimdi mektubuna cevap vereyim :

Ben kaç zamandır, senin gördüğün müthiş rüyanın bir başka çeşidini mütemadiyen görmekteyim. Senin için bu rüya bir an sürmüş, ben bu rüyayı aylarca aylardır görüyorum. Kendimi bir tarafımla, ferd tarafımla, en mahrem tarafımla, şahsi tarafımla kuyunun dibindeki taş gibi yapyalnız hissetmekteyim. Sen beş dakka, rüyanda, hepimizin, benim, Suzan'ın, İzgen'in, Memet'in ismini ayrı ayrı bağırarak koşmuşsun. Ben aylarca aylardır hepinizin ismini, senin ismini, Memet'in ismini, Suzan'ın ismini, İzgen'in ismini ve sonra tekrar ve yalnız senin ismini, yalnız senin ismini bağırıyorum ve koşmadan, dört duvar arasında dimdik durarak bağırıyorum. Sen uyanınca yanında çocuklarımızı görmüşsün. Benim uyanmam da yok, yanımda çocuklarım da yok. Bana mektup yaz, kendinden bahset, dediğin için sana bunları tekrar yazıyorum, çünkü bütün bunlardan ben sana bundan aylarca önce de bahsettim. Fakat bu tarafımda değişen bir şey olmadığı için kendimden bahsederken yine aynı şeyleri yazıyorum. Yine değişmeyen bir tarafım, kahrolası bir uyuşukluk içinde oluşumdur. Tek satır yazmıyorum, yazamıyorum. Korkunç bir sersemlik içindeyim. Buna hastalığımı da kat, kalbim sancıyor, fasılasız sancıyor. Karaciğerim sancıyor, fasılasız sancıyor. Yüzüm gözüm kaşınıyor, fasılasız kaşınıyor. Fakat bütün bunlara rağmen, bu sancılara, uykusuzluğa rağmen, öyle mutlak bir hareketsizlik içindeyim ki, şişmanlıyorum. Gazetede fotoğrafımı görmüşsündür. Eski bir fotoğraf. Ona bakıp şimdiki halimi gözünün önüne getirmeye kalkışma. Orda bana söyletilen deli saçması lakırdıları okumuşsundur, ben o deli saçması, birbirini tutmaz ve ancak bir meczubun söyleyebileceği şeyleri söylemedim. Yani hastalığıma, uykusuzluğuma, kahrolası uyuşukluğuma rağmen, bunamış değilim. Kafamın bir tarafı hâlâ on dokuz yaşındadır ve hep öyle on dokuz yaşında kalacak. Fakat ne yapabilirim? Geçen seferki yazılardan sonra, Ahmet Emin Beye, bir suretini de sana yolladığım mektubu yazdım. Yazdığım mektupta kı-

zacak bir şey yoktu, gücenecek bir şey yoktu. Fakat kızmış ve gücenmiş. Tekrar geldi, kendisiyle tekrar konuştum, terbiyeli terbiyeli, efendicesine konuştum, o mektubu niye yazdığımı, bana tekrar sorduğu muhtelif meseleler hakkında ne düşündüğümü uzun uzadıya izah ettim. Ve bunları size yazasınız diye söylemiyorum, sırf aradaki sui tefehhümü bertaraf etmek için söylüyorum, dedim. O gitti yine bildiğini yazdı. Ne yapabilirim? Susmaktan ve sabırla neticeyi beklemekten başka yapacak neyim var! Susuyorum ve neticeyi bekliyorum. Bu da böyle, sana yine kendimden bahsedeyim, ara sıra resim yapıyorum, daha doğrusu bir aralık, durup dinlenmemecesine, adeta görmeden, kör gibi, yani kafamla gözümle değil, sırf ellerimle, sırf yorulmak, düşünmemek, saatlerin nasıl geçtiğini anlamamak için resim yaptım. Sana versinler diye Vâlâ'ya da rica ettiğim bir resim yolladım. Son gelişlerinde, kendilerinden bu hususu rica ettim. Vâlâ, Vedat'a telefon edip Memet'in kendilerine gelmesini rica edecekti. Müzehher bundan on gün önce aldığım son mektubunda bunu böylece yazdı bana. Rica ederim, Memet, Vâlâ'ya telefon edip kendisinden bir randevu istesin. Hem resimleri alır, hem bir sene evvel kendilerine verdiğini söylediğin kitabı da istemiş olur. Sana kendimden bahsedeyim yine : Bundan çok önce Memet'e yazdığım ve karşılığını almadığım mektupta da düpedüz itiraf ettiğim gibi, yaşamak benim için artık bir bahtiyarlık değil, sadece bir vazife haline geldi. Bundan dolayı yaşamak sadece çok ciddi, çok vakur, çok asık suratlı ve şahsımla, şahsi hayatımla en ufak ilgisi olmayan bir iş oldu benim için. Sırf benim şahsımı ilgilendiren en ufak bir sevincim, sırf benim şahsımı ilgilendiren bir haber bile bekleyişim yok, yani şahsen ben yok oldum. Böylesi daha iyi belki de. Bu tarafım, bilemediğin kadar kederli, fakat aynı zamanda bilemediğin kadar kuvvetli de. İşte ben bu haldeyim. İki sene sonra elli yaşına basacağım. Şimdiden elli yaşındayım da diyebilirim. Bu elli yılı, son zamanlara kadar yüreğimle kafam el ele vererek geçirdi. Bundan sonra geriye kalan yıllarımda, yüreksiz bir insan olarak yaşayacağım anlaşılan. Yani şairliğim – ne yazık ki en deli, en münasebetsiz, fakat en çocuk, her şeye rağmen en canlı tarafımdı – öldü. İşte sana bol bol kendimden bahsettim.

Ve ben de, tıpkı senin gibi, bunları yazmakla biraz ferahlar gibi oldum. Yatacağım. Dedim ya, galiba da beş saat filan uyuyabileceğim. Allah rahatlık versin, Piraye.

(imza)

Gelmeni çok rica ederim.

572

29 Ekim 949

Bursa Hapisane
Memet, oğlum,

Annenin mektubunu aldım. Cevabını verdim. Buraya gelmesini rica ediyorum. Bu son ricamdır. Bu, hepinizden son ricamdır. Kendisine bundan önce yazdığımı tekrar edeyim : gelmezse, beni sen de, Suzan da, annen de yalnız manen değil – sizin için manen değil – maddeten de ölmüş bilin. Bir daha hiçbirinizin başını ağrıtmam, rahat edersiniz. Çünkü ya ben derdimi anlatamıyorum, yahut siz, annen, sen, Suzan anlamıyorsunuz. Emin olun ki başkaca imkânım olsaydı bunları dahi yazıp kıymetli zamanlarınızı benim için harcamanızı isteyecek kadar küstahlık etmezdim. Hazırladığın imtihan tezlerine gelince, geçen mektubumda da yazdığım gibi, sen onların tercümelerini yolla, yani aslından yaptığın tercümeleri, ben onları artık düzeltebilirim. Fransızcası istemez, bu kadarını görmek kâfi geliyor. İşte böyle.

Baban
(imza)

573

4 Kasım 949

Bursa Hapisane
Karıcığım,

Üç gündür hasta yatıyorum. Ateşim 40'a kadar çıktı. Bugün iyiceyim. Hep gözümün önündesiniz. Sen, oğlum, kızım, İzgen'im. Anlaşılan gece nöbet bir aralık 40'dan da yukarı çıkmıştı, sayıklayarak uyandım, kendimi seni çağırırken yakaladım. Hâlâ pek halsizim. Birkaç güne kadar iyileşirim. Sıhhatli ve kuvvetli olmalıyım. Hepinizi hasretle kucaklarım. Bana mektup yaz. Oğlum da, İzgen de, kızım da mektup yazsınlar. Elim fena halde titriyor. İşte böyle, karıcığım. Hepinizin bahtiyar olmanızı dilerim.

Kocan
(imza)

574

11 - 11 - 49

Bursa Hapisane
Karıcığım,

Bak, 49-11-11'miş bugün. Hani benim bir şiirim vardır, sana yazılmış, 33-11-11, Bursa, Hapisane diye başlar. Demek ki aradan on altı yıl geçmiş, on altı yıl önce bugün sana şiir halinde ve belki de en güzel şiirlerimden biri halinde bir mektup yazmışım. On altı yıl, dile kolay. Her şeye rağmen, on altı yıl önce sen nasıl benim bir tanem idiysen yine de öylesin, bir tanemdin, bir tanemsin, bir tanem kalacaksın. Ben istediğim kadar seni inkâra kalkışayım, sen istediğin kadar beni inkâra kalkış, bana büyük dostum de, büyük sevgilim diyecek yerde, ben istediğim kadar sana artık sadece arkadaş kalacağız diye mektup yazmış olayım, bir şey var ki onu değiştiremeyiz. Türk dili konuşulduğu – ki ebediyen konuşulacak yeryüzünde, bu yeryüzünün en güzel dillerinden biri olan bizim dilimiz – 33-11-11 tarihinde yazılan o

şiir okunacak ve sen Nâzım Hikmet'in bir tanesi olarak kalacaksın, istesen de istemesen de, çatlasan da patlasan da, ben seni boşamaya kalkışmış olsam da, sen bana büyük dostum desen de.

Bir tanem. Bana ne güzel bir mektup yazmışsın. Işığım benim, son sözüm, son hasretim, son hayalim benim, Piraye'm. Mektubunu art arda belki yirmi defa okudum. Sen bana tekrar şiir yaz dersen elbette ki tekrar yazarım, fakat temenni ederim ki, elimde olmayarak, geç kalma. Geç kalabilirsin, insan dediğin bu yeryüzünde rüzgâr gibi gelip geçen şey, sen bana yaz artık dediğin zaman ben geçmiş gitmiş olabilirim. Yarına sağ çıkacağımızı kim temin edebilir? Resmin beğenilmiş olmasına çok memnun oldum. Ömrün vefa etse de sana ondan daha güzel, çok daha güzel resimler yapabilsem. Hastalığımı geçiştirdim. Ateş iki gün sürdü. Savcımız ve Müdürümüz bilhassa alakadar oldular, Adliye doktorunu getirdiler, tedavi oldum, bir şeyciğim kalmadı. İyiyim. Seni ne kadar az gördüm. Ne tuhaf, zaman zaman, bana olan haklı öfkeni unuttun, senin için eski günlerin, güzel günlerin Nâzım'ı oldum, zaman zaman öfken aklına geldi, kendini zorladın, suratını astın. Ne kadar şirindin Pirayende'ciğim. Gözümün önündesin. Hiç bozulmamışsın, keder seni bir kat daha manalılaştırmış. Halbuki ben ne kadar ihtiyarlamışım, göçmüşüm değil mi?

Bana haftada bir kere olsun mektup yaz. Ben yüz verince astarını isteyen bir herifim. Bak, içimden neler geçiyor, şu havalar iyice soğumadan, diyorum, ona yalvarıp yakarsam, şu kırk dokuz yılı içinde, mesela bu ayın sonunda, yahut gelecek ayın ortasında beni yine, bir saatliğine olsun, görmeye gelmez mi? Kapısını şimdiden yapayım da, sen kendini bu fedakârlığa alıştır. İşte böyle, Piraye. Seni, çoluğumu çocuğumu hasretle kucaklar, mektubunu beklerim, karıcığım.

Kocan ve büyük dostun.
(imza)

575

25 - 11 - 49

Bursa Hapisane
Karıcığım,

Bundan on gün kadar önce senden ve İzgen'den mektup almış, hemen cevaplarını vermiştim. Fakat sizden karşılık gelmedi. Sen mektup yazmasını pek sevmezsin, bilirim, fakat İzgen herhalde ve hemen cevap verirdi, ondan da ses seda çıkmayınca, hasta olmayasınız diye telaşa düştüm. Hasta olmayın da ben mektupsuz kalayım, zarar yok. Bak, ben yine hastalandım, anterit oldum, bu mektubu da, makineyi yatağıma koydum, ordan yazıyorum. Fakat bugün iyiceyim ve herhalde yarma bir şeyim kalmaz. Fakat bu anterit berbat şeymiş, içim dışıma çıktı, iki günde iğne ipliğe döndüm vallahi. Demin tıraş oldum, suratıma baktım, erimiş mum gibi. Her ne hal ise. Sen Vâlâ'yı gördün mü? Romanını aldın mı? Bana gelecekler bu ay sonunda sanıyorum, gelirlerse ben de söylerim. Münasebetsizlik de bu kadar olur hani. Fakat kabahat bende, ne diye senin sevgili kitabını tutup verdim onlara.

İşte böyle karıcığım. İşte böyle büyük dostum. Günler geçiyor. Geçedursun. Seni, Memet'i, İzgen'i, Suzan'ı hasretle kucaklar, kayınvalidemin ellerinden öperim.

Kocan
(imza)

Bunları sana okuyup saklayasın diye yolluyorum

AYDAN ASFALTA DÜŞEN TAVUŞAN

Ay doğdu içinde tavuşanıyla
ben bir şey düşündüm yüreğimin kanıyla
terini sildi o şey ceketinin yeniyle
o şey tepeden tırnağa süzdü beni
bastı gaza aldı virajı debriyajdayken
ezip geçti aydan asfalta düşen tavuşanı.

BİR NEHRE ATILAN CENAZE

Hapisliğimin on ikinci yılındaydım
üç aydan beri de
canlı cenaze halindeydim
cenaze olan ben
serilmiş yatıyordu
canlı olan ben
onu ibretle seyrediyordu
başka bir şey de gelmiyordu elinden
cenaze yiyordu kendi kendini
yapyalnızdı bütün cenazeler gibi de
ihtiyar bir kadın gelip durdu kapıda
annem
ana oğul cenazeyi kaldırdık
ben ayaklarından tuttum o başucundan
ağır ağır indirdik
attık Yang-tse nehrine
kuzeyden akıyordu ışıl ışıl ordular

TAHİRLE ZÜHRE MESELESİ

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil
bütün iş Tahirle Zühre olabilmekte
yani yürekte

Meselâ bir barikatta dövüşerek
meselâ kuzey kutbunu keşfe giderken
meselâ denerken damarında bir serumu
ölmek ayıp olur mu?

Seversin dünyayı doludizgin
ama o bunun farkında değildir
ayrılmak istemezsin dünyadan
ama o senden ayrılacak
yani sen elmayı seviyorsun diye

./..

elmanın da seni sevmesi şart mı?
Yani Tahiri Zühre sevmeseydi artık
yahut hiç sevmeseydi
Tahir ne kaybederdi Tahirliğinden?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil...

576

28 - 12 - 49

Bursa Hapisane
Piraye,

Altı kadın vardı demir kapının önünde,
beşi toprağa oturmuş, ayakta biri;

sekiz çocuk vardı demir kapının önünde,
besbelli henüz öğrenmemişler gülmeyi.
Altı kadın vardı demir kapının önünde,
ayakları sabırlı, ellerinde keder,

sekiz çocuk vardı demir kapının önünde,
cin gibi bakıyor kundaktakiler.

Altı kadın vardı demir kapının önünde,
sımsıkı gizlemişler saçlarını,

sekiz çocuk vardı demir kapının önünde,
biri kavuşturmuş avuçlarını.

Bir jandarma vardı demir kapının önünde,
ne dost ne düşman, nöbet uzun, hava sıcak.
Bir beygir vardı demir kapının önünde,
nerdeyse ağlayacak.

Bir köpek vardı demir kapının önünde,
burnu kara, tüyü sarı,

kamış sepetlerde yeşil biber vardı,
torbalarda kömür, heybelerde soğan sarmısak.

Altı kadın vardı demir kapının önünde
ve demir kapının ardında beş yüz erkek vardı efendim;
altı kadından biri sen değildin, ama
beş yüz erkekten biri bendim...

Senin ve çocuklarımın yeni yılını tebrik ederim. Bahtiyar olunuz.

(imza)

577

1 - 1 - 950

Bursa Hapisane
Piraye,

Bugün 950 yılının ilk günü. Sabah saat yedi. Dün, 949 yılının son günü, ressam Balaban'm bir tablosuna bakarak şunları yazdım :

İşte seyreyle gözüm hünerini Balaban'ın :
işte şafak vaktı mayıs ayındayız
işte aydınlık :
akıllı, cesur, taze, diri, insafsız.
İşte bulut :
kaymak gibi lüle lüle.
İşte dağlar : hem de mavi, hem de serin.
İşte sabah seyrânı tilkilerin :
uzun kuyruklarında ışık
sivri burunlarında telaşları. ./..
İşte seyreyle gözüm :

işte karnı aç
tüyleri diken diken
ağzı kırmızı,
işte dağ başında kurdun biri.
Kendi içinde hiç duymadın mı sen
aç kurdun öfkesini sabah vakitleri?

İşte seyreyle gözüm : kelebekler, arılar,
işte kıvıl kıvıl devrânı balıkların.
İşte bir leylek
Mısır'dan yeni gelmiş.
İşte bir geyik,
daha güzel bir dünyanın hayvanı.

İşte seyreyle gözüm :
inin önünde ayı
uyku sersemi henüz.
Sen aklmdan geçirmedin mi hiç
toprağı koklayarak
ayılar gibi dalgın yaşamayı :
bala, armuda, yosunlu loşluğa yakın,
insan sesinden, ateşten uzak?

İşte seyreyle gözüm : sincaplar, tavuşanlar.
İşte kertenkele, işte tosbağa,
işte üzüm gözlü eşeğimiz.

İşte seyreyle gözüm : bir ağaç, pırıl pırıl,
güzellikte insana en çok benzeyen.
İşte çayır çimen :
girin içine çıplak ayaklarım.
İşte kokla burnum : nane, kekik.
İşte sulan ağzım : labadalar, ebegümecileri.
Ellerim, ellerim, dokunun, okşayın, avuçlayın :
bakın, anamın sütü, karımın eti, gülüşü çocuğumun
işte sürülen toprak.
İşte seyreyle gözüm : işte insan,

dağın taşın, kurdun kuşun efendisi.
İşte çarıkları,
işte poturunda yamalar,
işte kara saban,
işte sağrılarında kederli, korkunç oyuklarıyla öküzleri.

On yıl hapiste yattı, ama
kaybetmedi umudunu Balaban.
İşte seyreyle gönül : Seçköyünden Ali'nin kızı
geliyor al taylarıyla tarlaya.

30 - 12 - 49

Sıhhatim kör topal ve daha ziyade sarf ettiğim ruhi enerjiyle sürüklenip gidiyor. Avukat geldi. Bu ayın içinde, on maddelik bir layihayla Meclis'e, adli hatayı göstererek müracaat edecek. Sırf kanun bakımından yapılacak bu müracaattan müspet netice alınacağını o umuyor. Ben sabırla bekliyorum. Çoluğumu çocuğumu – her şeye rağmen onlar benim çoluk çocuğum, hasretle kucaklar, ellerinden öperim.

(imza)

Ressam Balaban'm bir de "Harman" tablosu var, onun için de geçenlerde şunu yazdım :

Bursanın Seçköyünden Ali'nin kızı
harman yerinde su döküyor dombaylara.
'Dombaylar kapı gibi,
dombaylar kızgın tuğladan,
dombaylar kırmızı, kara.
Ben de dombaylar gibi kafamı eğdim toprağa,
su dök
serinleyim.*

* Bu mektuptaki iki şiir başka tarihli kopyalarına göre yer yer değişiktir.

578

(Tarihsiz)

Karıcığım,

Hasretliğin on ikinci yılı bu
on ikinci yılı
Gönül ağzına kadar dolu
Sen diyorum İstanbul geliyor aklıma
İstanbul diyorum sen
Sen şehrim kadar güzelsin
şehrim senin kadar acılı.

İşte bu kadar, karıcığım. İstersen cevap verme.

Kocan
(imza)

579

2 - 2 - 950

Piraye,

Demin mektubunu aldım. Bir müddet kâatları zarfın içinden çıkarmadım. Zarfın yazısı senindi, müdür bey de, hanımdan mektup var, dedi, fakat kâatlardaki yazıların senden geldiğine bir türlü inanamadım. Sonra, yatağıma oturdum, kâatları zarftan çıkarıp karşıma yaydım, yazıların ordan öyle bana bakıyordu, ben de onlara baktım. Sonra her yaprağı teker teker alıp okudum. Bana ne güzel bir mektup yollamışsın. Oğlumu ne güzel anlatıyorsun. Doğru söylüyorsun, sen de, oğlum da aynı hamurdansınız, çok mübarek bir hamurdan. Buna rağmen ıstırap çeken sevdiklerinizin yüzünü görememekte, onların kederine, yahut azabına, yahut yıkıntısına şahit olmaya, bunları elle tutup gözle görmeye tahammül edememekte ne kadar haklısınız, bilmiyorum. Mamafi sen de, o da insan soyunun çok nadir ve kelimeyi tekrar ediyorum, mübarek bir hamurundansınız, bu muhakkak. Sen de, oğlum da çok kusursuz insanlarsı-

mız. Çok dürüst, çok temiz insanlarsınız ve bu, ömrün boyunca, senin işkencen oldu, korkuyorum ki oğlum da aynı işkenceyi çekmesin. Mükemmel bir insan tipi düşündüğüm zaman hep sen gözümün önüne gelirsin. Bir hamlede çizilmiş dosdoğru bir çizgi gibisin, öyle aydınlık, öyle kesin, o kadar temiz ve dürüst. Oğlumun bugünkü dünyada senin gibi olmasını istemezdim, fakat neyleyim ki o da sana benziyor. Bana gelince, ben senin hamurundan yoğrulmamış olmama rağmen, senin çektiğin işkencelerin başka türlüsünü çektim ve çekiyorum. Hissiz, hayın, kendinden başka kimseyi düşünmeyen adam değilim, böyle olmadığıma bütün ömrüm şahittir. Sevgimin tezahürleri, şekilleri değişse de, sevdiklerimi kayıtsız şartsız sevdim, mesela seni ve mesela oğlumu. Mesela biliyorum, seni gayet iyi tanırım, artık benim karım olmayacaksın, buna rağmen, şimdi ve hatta sana o mektubu yazdığım zamanda dahi senin için gözümü kırpmadan ölebilirdim ve ölebilirim. Bu sana laf gibi gelir. Fakat neyleyim ki gerçektir ve sen benim bu tarafımı anlamayacak kadar aydınlık ve tek çizgilisin. Neyse, bu bahis belki sinirine dokunur, kapatalım. Sıhhatim bugünlerde yine bozuldu. Bu hafta üç defa kalp krizi geçirdim. Yusuf piyesini bitirmek üzereyim. Fena olmadı sanıyorum. Bitince sana yollarım. Okur eğlenirsin. Burda bir de portremi yaptırdım, onu da oğluma göndereceğim. Sen bu resmi de beğenmeyeceksin, fakat ne yapalım ki ressamlar, annem olsun, başkaları olsun, beni senin gözünle görmüyorlar. Vâlâ'daki tabloları filan aldır rica ederim. Ben yine onlara yazdım. Memet de telefon etmiş onlara zaten. Gelsin, verelim, diyorlar. İzgen'in hastalığına üzüldüm. Memet'in imtihan için bana göndermiş olduğu yazıların bir kısmını yaptım, sonra ses seda çıkmayınca bıraktım. Eğer onlar oğluma yine lazımsa, hemen bildirsin derhal yapıp yollayayım ve yenilerini de yollasın, onları da yaparım. Oğlumla mektuplaşabilmek en büyük sevincimdir. Onun son zamanlarda neler yazdığını pek merak ediyorum. Günün birinde memleketin en büyük muharrirlerinden biri olacağına eminim. Ona da dedim ya, onu düşünmek, hatta onun doğacak çocuklarını düşünmek ölümsüzlüğümü düşünmek gibi oluyor benim için. Bugün Avukat Mehmet Ali Sebük'ten mektup aldım, sırf kanun

çerçevesinde adli hatayı tebarüz ettirerek Meclis'e, adli hatanın düzeltilmesi için bir hususi af dilekçesi vermiş. Aynı zamanda tashihi karar işiyle de uğraşıyormuş. İrfan Emin de yazılı emirle bozma kararını takip için Ankara'ya gitti. Ben, şimdilik, bu kanuni müracaatların sonunu bekliyorum. Bütün bunlardan bir netice çıkmazsa elimdeki son imkânı kullanarak o zaman açlık grevine yatacağım. Fakat Mehmet Ali Sebük de, İrfan Emin de yaptıkları kanuni müracaatlardan müspet bir netice umuyorlar. Ben de sabırla bekliyorum, yeter ki, şu kalp krizlerim bana bir oyun oynamasın. İşte böyle, Piraye. Sana, üç tane şiir yollamıştım geçenlerde. Onlar hakkında fikirlerini yazsana bana. Onları burdaki çok istidatlı bir köylü ressamın tablolarından ilham alıp yazmıştım. Bana ara sıra mektup yazarsan bahtiyar olurum. Oğlumu ve kızlarımı hasretle kucaklarım. Sen mektubunu "hürmetlerle" diye bitirmişsin, ben de öyle bitireyim. Hürmetlerle.

(imza)

580

3 - 2 - 950

Bursa Hapisane
Piraye,

Birinci mektubuna cevap verdim, gönderdim, ikinci mektubun geldi, işte ona da cevap veriyorum. Senden mektup almamaya o kadar alıştım ki arka arkaya iki mektubun gelince şaşkına döndüm. Şimdi rica ederim, soğukkanlılıkla dinle beni. Evvela : oğluma yazdığım son mektubu büsbütün yanlış ve tersine tefsir etmişsin. Bunun sebebi, herhalde onun bana yazdığı mektubu okumamış olmandır. Ben onun bana yazdığı mektuptaki bir meseleye cevap verdim. Memet, oğlumuz, senin ve benim oğlum, ikimizin oğlu Memet, bana aynen şunları yazıyordu (bu satırları olduğu gibi onun mektubundan çıkardım) : "Yalnız, bir nokta var, senelerdir beni düşündürür. Bir mektubunda anneme : Eğer oğlum isterse yatağının bir ucunda sen durursun, öbür

ucunda Vedat Bey, demişsin. Yani ben hastayken babamın yanımda olmasını istersem, annem beni yalnız bırakmaya mecbur olmasın diye. Başka sebebi olamaz, sebep benim babamı yanımda istemem. Bir kere şunu iyice izah edememişim : benim bir tek babam var. Başka hiç kimseyi babam olarak sevmiyorum. Ve eğer babamı yanımda istersem, Nâzım'ı isterim. Bu dünyada üç insan vardır ki onları herkesten çok severim. Ve bilmem neden bu hissimden utanırım. Onları diğer insanlardan fazla sevmeye hakkım yokmuş gibi gelir. Bu insanlardan biri sensin, biri Suzan, biri annem. Şunu da utanarak itiraf edeyim ki siz haksız bir iş yapsanız dahi sizin tarafınızı tutarım. Bu derece zayıfım bu sevgime karşı. Fakat nedense bu sevgimi kimseye gösteremem. İşte babam bile bunu bilmiyor."

Oğlumuzun bu yazdıkları üzerine ben onları ona yazdım ve kendisini ne kadar ve ne çeşit sevdiğimi anlatmak istedim. Ona demek istedim ki, ve apaçık dedim ki : Senin biyolojinde benim payım yok. Fakat senin ruhunda ve şuurunda benim babalığım var. Seni annen başka bir erkekten doğurdu, fakat bu benim için hiçbir şey ifade etmez. Sen benim oğlumsun. O kadar benim oğlumsun ki, annenle aramızdaki sosyal münasebetler hangi şekilde olursa olsun, bu, senin benim de oğlum oluşun vakıası, değişmez. İşte oğluma bu hakikati söyledim. Sen niye buna kızdın, aklım ermiyor. Bursa'ya son gelişinizde, onun yanında bana : "Artık senin karın değilim ve günün birinde çıkarsan, senden ayrılacağım," demedin mi? Bunu o da duymadı mı? Bursa'dan gittikten sonra da bana bir tek mektup yazdın, "büyük dostum" diye. Ve sana yazdığım mektupların hiçbirine cevap vermedin. Ve bana her zaman şunu da söyleyen sensin : "Eğer sana mektup yazmazsam, mektuplarına cevap vermezsem, bil ki artık senin karın değilim." Bütün bunları bir araya getirdim ve seni çok iyi tanıdığım için, oğlumuzun yanında söylediğin sözün hakikat olduğuna yüreğim parçalanarak kanaat getirdim. Ve bu şartlar içinde oğlumdan o mektubu alınca, onu nasıl ve ne çeşit sevdiğimi anlatmak için dedim ki : annen seni doğurdu, annen seni bana getirdi, tıpkı anneni tanıdıktan sonra nasıl bütün verimimde, yazdığım her kelimede, attığım her adımda onun emeği, onun ilhamı, onun tashihleri

varsa, benim en güzel eserim olan sende de onun emeği, onun ilhamı, onun tashihleri vardır. Fakat annen benden ayrılsa da, ben artık onun kocası değil, sadece "büyük dostu olarak" kalsam da, sen benim oğlumsun. İşte ben oğluma bunları yazdım ve onun bana yazdığı mektuptaki üzüntüsünün yersiz olduğunu anlatmak için bunları yazmam lazımdı. Bir daha tekrar ediyorum, senin bunu büsbütün başka türlü tefsir edişine hayret ettim, fakat oğlumuzun bana yazdığı ve içinde üzüntüsü belli olan o mektubu bilmediğin için böyle bir ters tefsire düşmeni de haklı buluyorum. Şimdi gelelim seni inkâr bahsine. Bunu da nerden çıkardın? Piraye, seni inkâr etmek kendi kendimi inkâr etmek demektir. Yalnız yazdığım şiirleri falanı değil, kendi insanlığımı, hayatımı inkâr etmek olur. Bak bir kere daha, bin kere daha tekrar edeyim : şu dünyada senden başka hiçbir ferde borçlu değilim : iyi bir şeyler yazabildimse, insanlara birkaç satır ümitli, aydınlık, temiz laf edebildimse senin sayendedir. Ayyaşlığa, serseriliğe düşmedimse senin sayendedir, namuslu bir insan olarak yaşayabildim ve öylece de öleceksem senin sayendedir. Sen benim, sevgilim, karım, anam, ablam, arkadaşım, dostum, kızım, her şeyim oldun ve beni her zaman doğruya, güzele, ümide, temize, iyiye doğru çektin götürdün. Ve ben bütün bu hakikatleri hiçbir zaman inkâr etmedim. Sen benim için kemale ermiş insandın ve hep öylesin. Ben bütün bunları inkâr etmedim. Buna karşılık, sana zaman zaman yaptığım kötülükleri de inkâr etmedim ve etmiyorum. Geçen mektubumda yazdığım bir şeyi tekrar edeyim : sana o mahut mektubu gönderdiğim anda dahi senin için gözümü kırpmadan ölebilirdim. Bunu senin anlamana imkân yok, dedim ya, sen bunu anlamayacak kadar aydınlık; şuurlu ve kesin karakterli insansın. Fakat neyleyim ki benim söylediğim bu söz de bir gerçektir. Dışarı çıkacağımı filan zannetmiyorum, sadece yapılan kanun teşebbüslerinin sonunu sabırla bekliyorum ve bunlar bir netice vermezse, dediğim gibi, açlık grevine yatacağım. İster dışarı çıkayım, ister açlık greviyle öleyim, yaşadığım müddetçe, aramızdaki münasebetlerin şeklini tayin sana kalmıştır. İster ben çıktıktan sonra benden ayrıl, ister, beni ancak çocuklarımızın evinde görmeye razı ol (öyle demiştin), ne yaparsan, nasıl hareket edersen et,

şunu bil ki sen benim yeryüzünde bin bir çeşit bağla sımsıkı bağlı olduğum biricik insansın, sana hayranım, sana minnettarım ve senin için her zaman gözümü kırpmadan ölebilirim. Senin benden ayrılmak istemen, ayrılman, bu bahiste hiçbir şeyi değiştirmez.

Sana kin duymak bahsine gelince, Piraye. Bunu yazmaya nasıl elin vardı? Bu kabil mi? Hayır, Piraye, beni hiç tanımıyorsun. Ben envai çeşit işkenceyi çektirebilirim sana, bilerek değil, isteyerek değil, fakat çektirebilirim ve çektirdim de, fakat sana kin duymak? Bunu nasıl düşünebildin?

Yirmi iki senede bana bir insanın bir insana verebileceği en güzel şeylerden çok fazlasını verdin. "Bana yalnız evlatlarım kalmıştı, birer birer onları da isteyeceksin galiba? Veririm." diyorsun. İyi ama sen onları bana zaten vermedin mi? Bana bu yirmi iki senede verdiğin en güzel şeylerin en güzelleri onlar değil midir? Bana bak, Piraye, bir de şunu yazıyorsun : "Sen kendine acır oldun." Hayır, kendime niye acıyayım? Acınacak, merhamet edilecek bir halim yok. Bazen kızılacak, küfredilecek hallerim oluyor. Fakat merhamet edilecek bir halde değilim ki kendi kendime acıyayım. Kendi kendimden nefret ettiğim zamanlar oldu, sana bütün bunları da yazdım. Kendi kendimden iğrendiğim zamanlarım oldu ve oluyor, fakat kendi kendime hiçbir zaman acır olmadım.

Piraye, bana yazdığın o güzel mektuptan sonra bu mektubun suratıma bir sille gibi indi. Sen sabaha kadar, artık benden bahsedildiğini duymazsın, de. Ben yaşadıkça, ister karım olarak kal, ister benden ayrıl, senden bahsedildiğini her zaman duyacağım, yaşamam demek, bir bakıma da senden bahsetmem demektir. Bunu da anlamana imkân yok, çünkü dedim ya, sen aydınlığın, dürüstlüğün, kesin ruh haletlerinin kemale ermiş insanısın. Memet'e, yani oğlumuza, ikimizin oğluna, yazdığım mektup hakkında verdiğim izahatı serinkanla okumanı rica ederim. Bir daha tekrar edeyim. Ben yaşadıkça, hangi şekilde olursa olsun, sen benimlesin :

İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti.

Çocuklarımı ve seni hasretle kucaklarım. Bana ara sıra mektup yazarsan bahtiyar olurum.

(imza)

Piraye bu mektubun altına, nedense eski yazı harflerle, şunları eklemiş :

Bu mektupta bahsi geçen Bursa seyahati Ahmet Emin'in yazısı üstüne beni Bursa'ya çağırdığı zamana aittir. Beyimiz beni boşamak için mahkemelere verdikten sonra darılmış olarak gittiğim zamana aittir. Hakikatte ondan açıkça ayrılmak fikrinde idim. Çünkü o kadından kurtuldu zannediyordum.

581

30 - 3 - 950

Bursa Hapisane

Piraye, Mehmet, İzgen, Suzan, Yavrularım,

Başka türlü hareket etmek kabil olmadığı için bu kararı verdim. Sizden yalnız bir şeye kayıtsız şartsız inanmanızı istiyorum : bu kararım, herhangi bir yeis, bir yılgınlık, bir korkaklık, bir sabırsızlık neticesi değildir. Sabırlı, şuurlu, ümitliyim. Fakat hakkın ve hakikatın ortaya çıkması için meydana hayatımı atmaktan başka imkânım kalmadığına kaniim. Bundan dolayı bu son imkânımı şuurla, ümitle kullanıyorum. Hakkın ve hakikatın tecellisi uğrunda ölürsem de bu sizin babanıza layık bir ölüm olacaktır.

Hepinizi hasretle kucaklarım.

Babanız, Piraye'nin, Mehmet'in, İzgen'in,
Suzan'ın sabırlı, şuurlu, cesur ve ümitli
babası

(imza)

EK

(Yeri belli olmayan mektup parçaları)

(Tarihsiz)

(Makinem bozuldu, yarın tamir ettiririm, elle devam ediyorum, hem böyle daha iyi vasıtasız konuşuyormuşum gibi geliyor.) Yani sakınma, korunma inisiyakım beni senin hasretine ve sana karşı bir bakıma – kuzum karıcığım beni anlamaya çalış – beni bu hale düşüren sebebe karşı hücuma geçti. Onun beni aldatması ihtimalini sürdü öne – bu en kolay ve en hassas tarafımdan hücuma geçmekti – sonra mutlaka aldattığını söyledi, bin bir ufak teferruatı işleyerek; beni senin sevmediğini, daha ziyade bana alışkın olduğunu, bana acıdığın için, daha bunun gibi binlerce sebeple bana hakikatı söylemediğini ileri sürdü. Ben buna, bu inisiyakımm hücumuna karşı, deliliğe dahi razı olarak kavga ettim. Halbuki o beni delilikten kurtarmak istiyordu. "Haydi seni seviyor diyelim, dedi, fakat bu beş yıl içinde kendi de istemeyerek başından bir kaza geçmemiş midir?" İtiraz ettim, isyan ettim, böyle bir şey olsa bana söyler, dedim. Söylemez, dedi, korktuğundan yahut haysiyet sahibi olmadığından değil, bilakis o çok cesur ve haysiyet sahibidir, sen hapiste olduğun için, sana ve kendine acıdığından, hem sonra bu onun hayatında da belki öyle hiçbir iz bırakmadan geçmiştir ki, sen onun bazen insanları ne kadar çabuk unuttuğunu bilmiyor musun? Ne diye şimdi sana bunu söylesin de durup dururken saadetinizi yıksın." Hayır, dedim ben, söylerdi, ne olursa olsun, kendini ne kadar sevdiğimi bilir, ben bunu bir gün başkasından duyarsam, ki duyulmamanın mümkünsüzlüğünü o da bilir, nasıl tamir kabul etmez bir surette kırılacağımı tahmin ettiği için söylerdi, dedim. Fakat, dedim ya, korunma inisiyakı boyuna işliyor ve buna yığınlarla ufak teferruat, şunu, bunu, muhavere parçalarını, falanın filanın imasını hatırlatıyordu, ta ki beni hasretinle, sensizlikle divaneye dönmekten kurtarabilsin. Ve işte bu sıralarda ben böyle deli olmakla olmamak arasında pençeleşirken sana mektuplar yazdım, senden mektup geldi.

Artık buhran geçti. Deli değilim. Olmadım. Halbuki mek parmak kalmıştı. Ve hasretini aynı acıyla aynı kuvvetle duyuyorum, fakat artık öteki meseleyi düşünmüyorum. Bu kavgada hem korunma inisiyakım bana galebe çaldı, beni kurtardı, hem de ben onu yendim.

Bunları senin son mektubun üzerine yazmıyorum. Sana dün birdenbire telgraf çekmeye karar verdiğim ve telgrafı geceyarısı hapisaneyi altüst ederek çektirdiğim zaman ben meselemi halletmiştim.

Şimdi, hasretini yine aynı ateş yanığı acısıyla yüreğimin etinde duyarak ve artık bundan başka hiçbir şeyi düşünmeye bile vakit bulmadan seni hiçbir zaman sevmediğim gibi seviyorum. Ne son mektubunun kendinden emin, kibirli ve güvençli edası, ne bunun içime verdiği rahatlık – bak ne kadar samimiyim – ne de korunma inisiyakımın söyledikleri, hiçbir şey, hiçbir ihtimal, hiçbir hakikat, hiçbir kuruntu, hiçbir şüphe, hiçbir yalan, hiçbir şey hiçbir şey umrumda değil. Ben doğrunun ve yalanın, inanmanın ve şüphenin üstünde seni seviyorum, sana geberesiye hasretim var, işte bu kadar.

Dudaklarından öper beni mektupsuz bırakmamanı diler ve dudaklarından öperim.

(imza)

Erimiş domuz yağı – kilosu 400'den diyordun – yarım kilo yolla.

(Tarihsiz)

Piraye,

Dün sana bir mektup yolladım. Fakat mektubun baş tarafını zarfa koymayı unutmuşum. Sen bendeki dalgınlığın derecesine bak.

Merak da edeceksin, mektuptan mana çıkaramayıp.

Sana derhal mektubun baş tarafını yolluyorum.

(imza)

(Tarihsiz)

Karıcığım,

İhsan Beyi tanırsın zaten. O seni görecek, ben onu göreceğim ve seni görmüş gibi olacağım. Artık havalar ısınıyor. Sen de ağır ağır buraya teşrif hazırlığına başla.

Hasret
(imza)

"Nâzım'ın, 1933'ten 1950'ye kadar, on yedi yıl boyunca, çeşitli cezaevlerinden kendisine yazdığı mektupları, Piraye bir tahta bavulda saklardı. Ceviz ağacından yapılmış, 41 x 26 x 14 cm boyutlarında küçük bir tahta bavul. Küçük olduğu için, belki "çanta" demek daha doğru. Bu ceviz çantayı ona Nâzım sanırım Çankırı Cezaevi'ndeyken yapmıştı.

(...)

Bu kitaptakiler, Nâzım'ın Piraye'ye yazdığı mektupların hepsi mi? Çantadakilerin hepsi... Belki bir gün başka yerlerden de bir şeyler çıkar, bilemem."

Memet Fuat

Kapak fotoğrafı: Ara Güler

ISBN 978-975-08-2297-1

35 TL

9 789750 822971